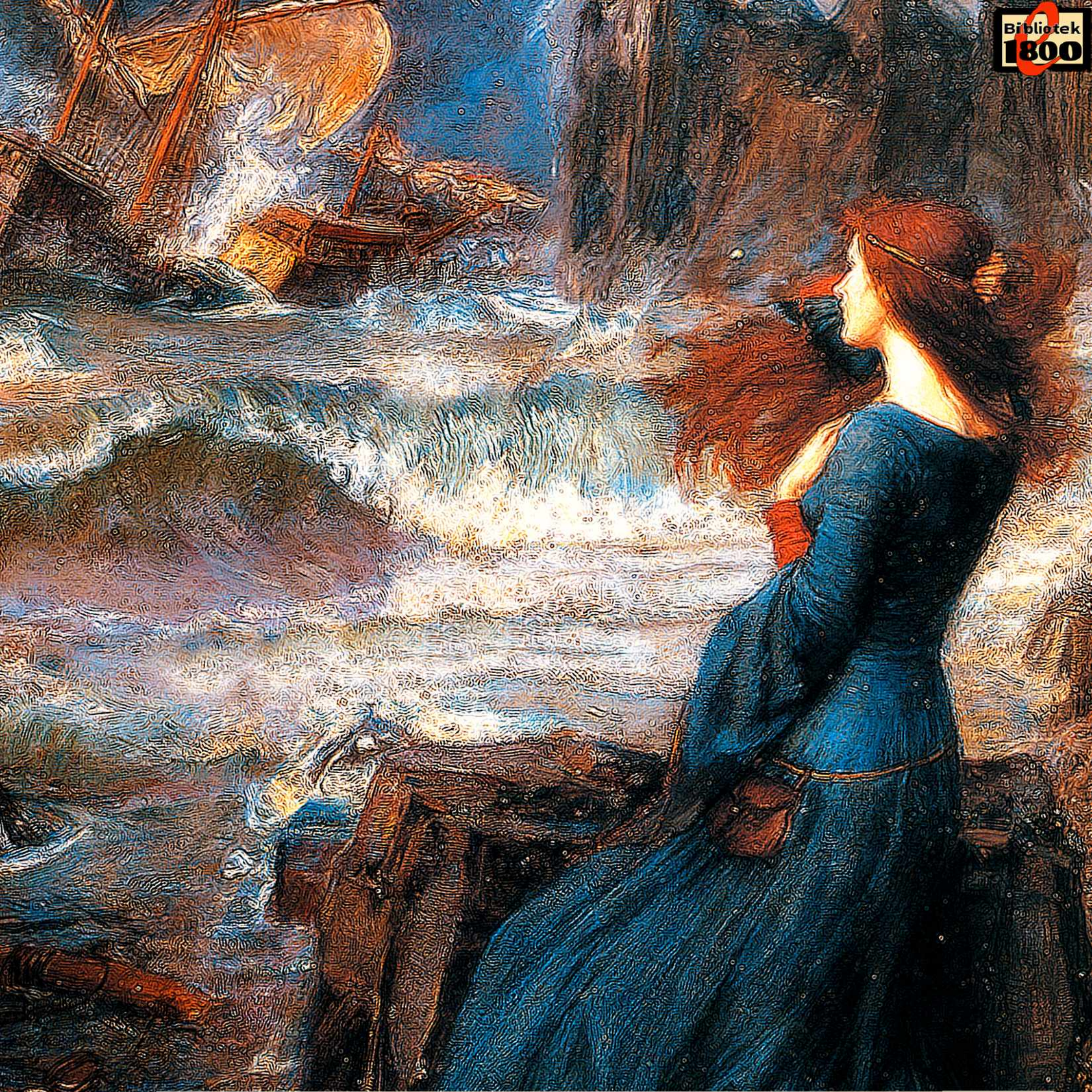

Adam Oehlenschläger

Øen i Sydhavet

Adam Oehlenschläger

Øen i Sydhavet

eBibliotek 1800

2023

Første del

Varslet

Den unge Eberhard Julius sad sædvanlig alene om aftenen på sit værelse i Leipzig, og havde ingen lyst til at tage del i studenternes sædvanlige sviregilder. Han røg ikke tobak, var ingen ven af at drikke megen vin eller øl, og hvad skulle han da i Auerbachs Kælder, hvor de sad indhyllede i tobaksdamp, og drømte sig at være guder i skyerne?

Med alt det var han dog agtet og yndet, for han besad de tre vigtigste egenskaber for en tysk student: han havde hoved og kundskaber, hans fader forsynede ham med penge, og skønt Eberhard ikke yndede de smålige, ofte ondskabsfulde slagsmål, viste han dog sine kammerater på fægteskolen, at han så godt som nogen forstod at føre klingen. Man lod ham altså være i ro, ja de fleste led ham endogså godt, for ved muntert lune og venligt væsen gjorde han sig mangen af de bedre, ved gavmildhed og understøttelse mangen fattig stymper til ven.

I øvrigt var det ej at undres over, om dette hverdagsliv intet tillokkende havde for ham. Han havde tilbragt skønne dage hjemme. Faderen var en mand af indskrænkede evner, som takkede lykken for sin store formue; men Eberhards moder var en herlig kone. Vel blomstrede i begyndelsen af det attende århundrede endnu kun lidet skønt; men hun var af Luthers slægt, opdraget med hans salmer og melodier, Luthers personlige forhold til Melanchthon, Bugenhagen og flere kendte hun godt, og vidste med levende træk ofte at fortælle om det.

En for sin tid så dannet kone havde naturligvis haft stor indflydelse på sønnen. Således havde han da også lært musik,

og nu fornøjede det ham tit om aftenen i tusmørke at spille de skønne åndelige viser på sit klaver; især opbyggede den salme ham: "Jesus, du mit håb, min trøst!" der udtrykker så megen højhed og tillid, så megen vemod og himmelsk trøst.

Det var en månelys aften, da han atter engang sad ene i sin stue. Værelset var nydeligt og ordentligt. Over kanapéen af gult plys hang hans moders veltrufne billede. Med fulde toner istemte han sin yndlingssang, og tænkte på, hvor ofte den fromme kvinde havde ønsket, at man skulle synge den som ligsalme over hende, når hun bares til graven. Endnu var hun vel ikke gammel; Eberhard tænkte selv tit i fromme øjeblikke på døden uden frygt. I aften var han dog ret mod i hu, hans moders sundhed havde længe lidt, og han kunne ikke holde sine tårer tilbage, just som pigen trådte ind, og satte lyset på klaveret. Misfornøjelsen dæmpede for et øjeblik den mildere følelse, for han havde ofte forbudt hende at bringe lys, før han ringede derefter; også gjorde det ham forlegen at opdages i sine følsomme sværmerier. Som han nu fortrædelig sprang op, og i det samme bøjede sig over lyset, faldt der en tåre ned fra hans kind på tannen. Lyset spruttede, og gik ud. Så naturligt alt dette var, følte han sig dog rystet af en underlig gru i det mørke værelse. Uvilkårligt vendte han sig mod sin moders billede: da traf en bleg månestråle de venlige træk. "Jesus! min moder!" råbte den forfærdede yngling, og styrtede ud af døren, for i åben mark at berolige sin ophidsede indbildning.

Det lykkedes ham dog hverken den hele nat, eller den hele følgende dag. Han kunne ikke bortfjerne en frygtelig forestilling, og ventede med urolighed næste post, der skulle bringe efterretninger fra hjemmet. Nogle aftener derefter sad

han atter alene på sit kammer ved solens nedgang. Da hørte han nogen komme op ad trappen med trampende skridt, lig stenbilledet i Don Juan. Postbuddet står for ham, rækker ham tavs et sort forseglet brev, og forlader ham. Eberhard bryder brevet, og læser halvt afmægtig følgende linjer:

> Min kære søn!
> Efter nogle dages hidsige feber har det behaget Gud den Almægtige at kalde din gode moder til sig i sit himmerige. Jeg har ikke villet undlade ved første lejlighed at give dig efterretning om denne vigtige begivenhed, fuldelig overtydet om, at du straks efter sigt vil ofre den salig i Herren hensovede de skyldige tårer. Dog, min kære søn! trøst dig som en kristen. Bliv smukt, hvor du er, i Leipzig, og kom mig ikke i denne fortrædelige tilstand til Bremen; for bemeldte dødsfald har således forstemt og konfunderet mig, at jeg ikke gider se, end mindre tale med noget menneske. Tiden er i slige tilfælde den bedste læge. – For så vidt muligt nogenlunde at gøre dig dette tab mindre føleligt, har jeg indlagt en veksel i denne skrivelse, stor 500 gylden, på huset Gumprecht & Comp, i Leipzig, at betales efter sigt. Lev vel, min Eberhard! Vær flittig, og før dig ordentligt op; således ærer og glæder du den forklarede endnu bedst i graven, samt din højst bedrøvede, nedbøjede fader
>
> *Martin Julius.*

Dette underlige brev havde intet latterligt for den dybt rystede Eberhard. Han læste kun efterretningen om sin moders

død ud af de sorte bogstaver, græd, råbte fortvivlet, vred sine hænder, og kastede sig i støvet.

En times tid lå han således ene, hensunken i sine stormende følelser. Da tonede pludselig festlige zinker og basuner fra det nærmeste kirketårn gennem den kølige aftenluft. Eberhard rejste sig over ende, lyttede med foldede hænder henbøjet for sin moders billede, og hørte nu instrumenterne firstemmigt blæse den skønne salme: "Jesus, du mit håb, min trøst!" i den sidste venlige aftenrøde, mens moderbilledet ligesom henrykt betragtede ham til afsked.

Da tyktes ham at se hendes ånd båret op til Himlen på den forsvindende lyd, som på englevinger; og hulkende istemte han så ofte med, indtil han med høj røst kunne synge sangen til ende, hvorved han følte sig helt lettet og trøstet.

Hanna Hellkraft

Ganske uden omgang levede dog Eberhard ikke i Leipzig. Han havde en ungdomsveninde i den grimske forstad, og uden at vide hende i sin nærhed, var han vel næppe draget til universitetet i Leipzig. Denne kone hed Hanna Hellkraft, en schweizerinde. Hun havde været hans goldamme, og i al hans barndomstid vist sig lige så dygtig, som ærlig og trofast. Hun var høj og stærk af lemmer, havde et godhjertigt, åbent, men tillige stolt og selvtillidsfuldt blik. Undertiden talte hun godt for sig, til andre tider lukkede hun ikke munden op den hele dag. Hun var stolt af sit fædreland, og man troede endnu i hende at se en kvinde fra Wilhelm Tells og Winkelrieds tider. Og dog udmærkede hun sig kun ved besindighed og dygtighed, der omsvævede hende som to rolige, velvillige husalfer, og udbredte tilfredshed i hendes kreds. Hun glædede sig ikke overlydt i medgang, sørgede ikke heftigt i modgang; hun smilede med et stille henstirrende blik, og tørrede sine øjne, når ingen så det. I huslige tvistigheder (for herr Martin Julius kunne stundom være ganske urimelig) blev hun kold, og betragtede tit husbonden midt i hans hidsighed med en så høj foragtelig mine, at han blev ganske flov til mode derved. Sjældent gik hun et ærinde i byen, uden at købe den lille Eberhard et legetøj eller lidt sukkergodt for sine egne skillinger. Hun plejede ham omhyggeligt, og passede, at han hverken blev forkælet eller forsømt, når moderen var syg. Hvor meget havde det ikke kostet hende, for seks år siden at rive sig løs, og følge sin mand til Leipzig, hvor han havde arvet et lidet hus i forstaden. Men nu var også Eberhards og Hannas glæde overordentlig, da de sås

igen. For den gamle Hellkraft var død for to år siden, og Hanna sad forladt og stille ved sin spinderok, da Eberhard overraskede hende med et besøg. Han kom nu til hende hver dag, og meddelte hende alt, selv hvad han havde studeret og læst. For skønt Hanna var ustuderet, havde hun dog ofte læst Bibelen og mange verdslige krøniker; hun besad en god forstand, et lyst hoved, megen erfarenhed, kunne være det unge menneske til hjælp i råd og dåd, og glæde ham med sin opmærksomhed, når han udgød sin hele sjæl i hendes barm.

Man begriber let, at hans første vandring efter hin ulykke var til Hanna Hellkraft i forstaden. Da han trådte ind, gik hun ham hurtigt i møde, rakte ham hånd, tørrede sine øjne, og sagde: "Hun var ikke lykkelig. Døden har alt mange år bespændt hendes hjerte. Det ved jeg bedst. Nu lider hun ikke mere, og elsker dig højere end før." Dermed gik hun atter til sit arbejde.

Eberhard satte sig også; hans blik faldt hen på væggen, hvor han opdagede en lille krans af evighedsblomster omkring sin moders silhuet, hvilken han selv engang havde foræret Hanna. Begge tav; kanariefuglen sang i buret. "Jeg tror, jeg har glemt at give den lille skrighals vand i dag," sagde Hanna, og gød glasset fuldt igen.

"Det har været et smukt vinglas," sagde Eberhard, for dog at bryde tavsheden; "skade, at foden er brækket af!"

"Hvis foden ikke var afbrudt," svarede Hanna, "så hang glasset ikke der, og så havde fuglen ingen nytte af det. Den tykke købmand, min genbo derovre, havde stort selskab i forgårs. Du gør dig intet begreb om, hvad der blev frådset og pimpet. Og når de klodsmajorer så endda var blevet muntre og åbenhjertige ved det, skulle det aldrig have fortrudt mig; men

sad de ikke der med deres tykke maver som melsække, blussede i de hovne ansigter som gloende jern, og gjorde hinanden så mange komplimenter, til de snorkede ind på stolene, lig de forheksede syvsovere! Værten fyldte til velkomst et slebet glas, tømte det med ønske om kommende tiders fremdeles held (hvormed han da kun mente flere penge), og kastede det over hovedet ud af vinduet med den tilsætning, at ingen mere skulle drikke af dette glas. Men dengang tog han fejl; for jeg løb ned, hentede glasset, hvoraf kun foden var slået, og nu drikker min lille fugl daglig af det, og kvidrer så højt alt imens, at den forstyrrede middagssover ofte ønsker den på Bloksbjerg. Han har allerede to gange villet købe fuglen af mig, og sendt mig tjenere på halsen desangående. Først ville han give mig fem, siden endog ti daler for den; men han får den ikke for aldrig det. Jeg er vis på, han ville straks dreje halsen om på min stakkels tro kammerat, og kaste den ud af vinduet på gaden, ligesom glasset. Så sandt jeg lever, den karl har en svamp i brystet i stedet for et hjerte. Han ved meget godt, at den stakkels enke med de tre nøgne rollinger derovre ofte ikke ejer en bid brød, og dog kan han uden ringeste medlidenhed frådse hver dag, uden at tænke på sin næste. Ja, det ærgrer ham endog, når jeg undertiden bringer hende lidt af min smule fattigdom, fordi han tror, jeg gør det for at ærgre ham."

"Hanna Hellkraft! du er en god, ærlig sjæl," råbte Eberhard.

"Jeg siger det kun alt sammen," vedblev hun, "for at vise, at vi ikke straks må fortvivle, om vi også undertiden lider et tab, som går os nær. Glasset har mistet sin stængel, og dog hænger det der endnu med frisk vand, og den lille sanger bader sin hals muntert i det."

Ikke langt fra Hanna boede graveren ved kirken. Fra hans bolig gik man til en gammel hvælvet hal med en buegang, som vendte ud til kirkegården. Denne hal var mærkværdig. Væggene og rummene mellem svib-buerne var bemalet med dødningebårer, knokler, pandeskaller; og oppe under loftet så man dødningedansen afmalet, således som den i Basel og flere steder i Tyskland findes. I dette stille, kølige rum plejede Hanna ofte med graverens tilladelse at tilbringe de hedeste sommerdage.

Dette forår var usædvanlig varmt. Da Eberhard og Hanna havde fortæret en tarvelig nadver, gik de derhen, og Hanna tog rokken med.

"Syng mig dog engang igen dødningedansen!" sagde Eberhard, idet han satte sig på en bænk, og snart betragtede de sælsomme, af tiden afblegede billeder på muren, snart lod sit blik synke hen på det høje græs mellem gravene på kirkegården. Hanna lod sin rok snurre, og mens hjulet drejede sig lystigt, som med livstråden, sang hun, lig en begejstret parce, følgende vise:

"Vel er jeg svag, dog, kære Død!
End und mig nogle dage."
Og blev du gubbe, dækt med sne,
Du ville mig dog nødig se;
Thi følg, og stands din klage!

"Jeg er en kraftig mand, og dog
Du alt min stav vil bryde?"
Tit styrter stærken gran fra fjeld
For lynet ned i fossens væld;
Thi find dig i at lyde!

"Jeg er en mø, så ung og smuk,
Og skal i graven segne?"
Du er for skøn for denne jord;
Hist evig rosen står i flor,
Kun stakket skal du blegne.

"Du ønsker mig, en tapper helt,
Alt ned i dine huler?"
Jeg kommer som en kæmpe stærk;
Hvad vil du mer? En pansersærk
Min blege benrad skjuler.

"Ak, kære Død! End ej udsluk
Den ild, som kærligt brænder."
Jeg kysser med af hjertens grund.
Vel uden læber er min mund,
Men jeg har hvide tænder.

"Kan du mig fra min gyldne skat
Så ubarmhjertig vinke?"
Følg du kun ned i sorten muld!
Ej ruster guld; nu skal dit guld
I andres hænder blinke.

"Gak med din le! En rigensråd
Ej slæb i dødens gruber!"
Til rigets råd jeg bringer dig,
Hvor om Guds trone samle sig
Serafer og keruber.

"Imod mit skjoldemærke dog
Du ej din le vil vende?"
Adam, den første adelsmand,
Dog måtte dø. Gør du, som han!
Nu har den spøg en ende.

"Med kongekronen vel din harm
Dog lader sig forsone?"
Din magt er endt. Forgæves bøn!
På korset døde selv Guds søn:
Tænk på hans tornekrone!

"Os arme små så tidlig alt
Du ned i graven bringer?"
Småbørn Gudfader har så kær;
Nu vokse jer i aftenskær
Af skuldren englevinger.

"Ak, kald den stakkels moder ej
Fra sine hulde spæde!"
I Himlens vindve skal du stå,
Når dine børn i skole gå;
Af glæde skal du græde.

Jeg er ej smuk, men er ej ond,
Med samt min skaldepande.
Jeg bringer eder korten ve;
Men sjælen træffer ej min le,
Den skal til Gud opstande."

"Hvor smukt, Hanna!" sagde Eberhard, "ved du altid at trøste og lette det bespændte hjerte."

"Af graven spirer blomster," svarede Hanna. "Ofte forvandler kummeren sig til glæde. Her i denne hal sammenkaldte den ubarmhjertige Tilly for fem og halvfjerdsindstyve år siden sit krigsråd, da den svenske og saksiske hær rykkede ham i møde. Alle øvrige huse i forstaden lå alt i aske. Det var mørk nat. Men da begfaklerne oplyste disse vægge, blegnede alle tilstedeværende; for de tog det for et ondt varsel, som det også var. Kort derpå tabte de slaget ved Breitenfeld, hvorved blodbadet i Magdeburg blev hævnet, og den lutherske tro grundfæstet i Nordtyskland. Derfor kan jeg heller ingen afsky føle for disse dødningehoveder og benrader. Det kommer mig for, som om de kun så så gruelige ud, for at advare os mennesker, og for at give os en nyttig lærdom."

"Og således burde man vel, hengiven i Gud, betragte hver kummer i livet," sagde Eberhard, idet han trykkede hendes hånd, og gik hjem.

En ulykke kommer sjældent alene

Da han trådte ind i sit kammer, lå der atter et sortforseglet brev fra hans fader på bordet, af følgende indhold:

> "Min søn!
>
> Jeg må desværre atter berette dig en Jobspost. Jeg har igen lidt et gyseligt tab, næsten smerteligere, så at sige, end din moders død. For din salig moder har Vorherre taget, og altså ses vi formodentlig engang igen i et bedre liv; ved min bortflygtede kompagnons nederdrægtighed ser jeg mig derimod pludseligt bragt til betlerstaven, således har jeg da mistet min skønne formue, både timeligt og evigt. At give dig en nøjagtig detail af bankerottens omstændigheder, var kun at præke for døve øren. Så snart jeg taler med dig om pengesager, bliver du adspredt; heller ikke forstår du dig på brøk og beregninger. Af det italienske bogholderi ved du ikke en tøddel, og med mine kunstord, som *lateris*, *transport*, *konto*, *diskonto*, *trafik*, *debet* og *kredit* (hvilke talemåder I forfængelige lærde plejer at kalde kræmmerlatin), ville jeg kun bringe dig i vildrede. Så må det da være dig nok, at vide, at mine bestræbelsers summa summarum beløber sig til et nul. Jeg gør dig ingen forekastelser, Eberhard! men var du, som jeg ville, blevet købmand i stedet for lærd, så havde du kunnet være min kompagnon, i stedet for den fordømte Käsemann; da havde du sikkert ikke bedraget mig, måske heller ingen dumme streger gjort. Tværtimod, da du efter din lærers, herr magister Schmelzers forsikring, skal have et

spekulativt hoved, havde du måske spekuleret bedre end jeg, og jeg var endnu en holden mand.

Jeg har nu i sinde atter at gå til Vestindien; der har jeg tjent mine første penge, og der er endnu penge at tjene. For de vestindiske ølande er altid forekommet mig at være det sande forjættede Kanaans land, trods dine ungdoms-ubesindigheder og stiklerier, når du forekastede jordbunden sin tørke, luften sin hede, og æolerne deres mange særheder. Klimaet er slet ikke så hedt; kun må man vogte sig for at blive hidsig. Der vokser vort sukker, vor rom, vor tobak. Karry og ris har man der fra første hånd, og madeiravinen er ophøjet over al kritik. Sagtens vil jeg savne mit gode rostockerøl i de hedeste dage; men så er igen grog en liflig drik, som læsker tørsten, og vederkvæger menneskets hjerte, kun må man ikke blande vandet med for megen spiritus, for da kunne det let have en skadelig indflydelse på helbredet. Hvad nu bekvemmelighed og prompte opvartning angår, så bliver man ingensteds i verden gået flinkere til hånde; for det sorte tjenestetyende tænker ikke på andet dag og nat, end hvordan det med iver og nøjagtighed kan gå sit hvide eller blanke herskab under øjnene, og gætte vore tanker. Der ræsonnerer man ikke, og sætter ingen dristige sure ansigter op, som i Europa. Apropos, du har dog ikke glemt at give Hanna Hellkraft efterretning om din moders død? Hils hende mangfoldig!

Jeg rejser da nu med første gode vind til Jamaica. Så snart jeg der lykkelig er arriveret, skal du atter få brev fra mig til Leipzig over Hamborg. Jeg sender dig hermed

endnu indlagt en veksel på 1000 gylden. Det er alt, hvad, og mere, end jeg kan undvære. Jeg håber, du har lært så meget nyttigt, at du i fremtiden kan sørge for dig selv. Tårerne står mig i øjnene i det øjeblik, jeg tager afsted med dig. *Adieu*, min Eberhard! Jeg giver dig min faderlige velsignelse. Vi ses vist igen. Du er en vakker knøs; måske kunne du gøre din lykke ved et godt giftermål. Vær klog og forsigtig, Eberhard! Se kun på det solide, og giv dog for Himlens skyld alle sværmerier og alle idealske luftkasteller løbepas, for dermed kommer man ingen vej i den virkelige verden. Om det så er mig selv, der dog ved mig så ren og fri for alle slige narrestreger, som et nyfødt barn, så er det dog gået til agters med mig.

Jeg forbliver din hulde fader

Martin Julius & Comp.

P.S. Hvad der mest ærgrer mig, er den fordømte vane, immer at hæfte den kæltrings firma til mit eget. Men lad det ikke anfægte dig! Jeg har ingen tid til at udradere ordet Comp., og jeg har en gang for alle gjort mig det til en regel, aldrig at stryge noget ud med pennen."

"Det glæder mig, Eberhard!" sagde Hanna ved næste sammenkomst, "at du ikke længere er rig; for vel skal man ikke fordømme sine medkristne, men der står dog i skriften, at en kamel lettere kan gå gennem et nåleøje, end en rig i Guds rige."

"Hvis enhver skulle begynde fra forfra," svarede Eberhard, "så ville det aldrig blive til noget i denne verden, og man kom aldrig til målet."

"Jorden drejer sig jo omkring solen," sagde Hanna, "og kommer aldrig videre."

"Med tabet af min formue", sukkede Eberhard, "er jeg nu selv forstyrret i min virksomhed. Jeg elskede videnskaberne for Deres egen skyld; således kunne jeg som fri mand dyrke de frie kunster. Nu må jeg også som lastdyr lade mig spænde for den store arbejdsvogn."

"Og det er just godt," råbte Hanna. "Dyrke fri kunst som en fri mand! Det er nu atter en af disse smukke fornemme talemåder, der egentlig ikke betyder andet, end at ligge på den lade side. Nu hedder det: Skeen i en anden hånd! Bestil noget ordentligt!"

"Hanna!" råbte Eberhard, "du skærer alting over en kam, og luger hveden med klinten. Jeg agter din dygtighed, fordi jeg forstår den; måske ville du også yde højere ting mere agtelse, hvis du havde nogen ret indsigt i dem. Tro mig, også til åndens dannelse hører der kraft og flid, ofte mere, end til det blotte slid for det såkaldte gavnlige, hvorved, ret beset, det egennyttige hverdagsmenneske kun gavner sig selv. Er det ikke hin uegennyttige åndelige stræben, som Kristus kalder Guds rige, og som han agter langt over den jordiske trællen for livsnødtørftigheden og klæderne, som spurvene under himlen og liljerne på marken ikke bryder sig om?"

"Kristus var dog selv en tømmermand, og hans disciple og apostle var fiskere og teltmagere," svarede Hanna.

"Jeg lover dig, at jeg på en ærlig måde skal tjene mit brød, og ikke falde nogen til byrde," råbte Eberhard. "Kun tjen mig i og

tal ikke om at ligge på den lade side; for jeg forsikrer dig, jeg er heller intet dovendyr, skønt jeg hverken spinder hør og blår."

Dermed greb han sin hat, for at gå bort.

"Bliv dog her i aften," bad Hanna venligt, "jeg har lavet os en lille kirsebærtærte."

"Mange tak!" svarede Eberhard, "jeg har nok af peberkagen."

Med disse ord sprang han ned af trappen, og ilede bort.

På hjemvejen, da hans blod havde afkølet sig, tænkte han: "Hun har dog ret i grunden; hun mener det ærligt, og hun skal i fremtiden blive tilfreds med mig."

"Jeg har uret," sagde Hanna bedrøvet i vinduet, og fulgte Eberhard med øjnene, til han var drejet om gadehjørnet. "Den stakkels dreng har på engang mistet moder og formue, og jeg river ham ned, så at en hund ikke skulle tage et ben af ham. Fordømte egenkærlighed og forfængelighed! Som en slet helbredet sygdom, går vi altid med dig i kroppen; og inden vi ved et ord af det, slår det ud, hvor vi mindst ventede det."

Herr Nierenstein

Eberhards vindue vendte ud til købmand Nierensteins have. Høje vinranker slyngede sig op ad muren til hans ruder; således sad han som i et lysthus, og da havens ejer sjældent lod sig se i den, kom det ofte Eberhard for, som om haven tilhørte ham. Købmandens børn, to allerkæreste drenge, støjede og legede sagtens der fra den lyse morgen til den mørke nat; men Eberhard var en børneven, og da han ofte kastede sukkergodt ned til dem, holdt de også meget af ham. Faderen kunne ikke udstå ham: han vidste, Eberhard havde et anbefalingsbrev med til ham fra sin fader, hvilket han ikke havde bragt ham.

Dagen efter at vor yngling i vrede havde forladt sin veninde, legede børnene igen i haven, just som han havde besvaret sin faders brev, og indsluttet den sidste veksel i svaret, for at sende den tilbage. Var det nu af kådhed eller et tilfælde, nok, bolden fløj ind ad vinduet fra haven, og havde nær væltet ham blækhornet.

"I gør dog også den hele dag intet andet end lege," råbte Eberhard gnaven, i det han trådte for vinduet. "Har I ingen lærer? Går I ikke i skole?"

"Nej," svarede den lille dreng, der havde kastet bolden ind, med grimet ansigt og med bukserne itu på knæene; "fader vil ikke have os i skole, for at vi ikke skal lære gadedrengestreger."

"Du danner dig altså på egen hånd, min lille ven!" svarede Eberhard. "Har I heller slet ingen lærer haft?"

"Jo, vi havde en, men han blev præst. Siden den tid har fader rigtig nok ofte sagt, han ville skaffe os en igen, men der er altid kommet så meget i vejen."

Nu havde Eberhard nok; han lod sig melde hos købmanden.

Så vred end herr Nierenstein havde været, så venlig blev han, så snart Eberhard havde ladet sig melde; og med de ord: "Nå, endelig engang!" lod han ham træde ind.

Herr Nierenstein var af det slags folk, som helst hører sig selv tale. Da han nu altid havde gæster, var han vant til at føre det store ord; for mens gæsterne spiste og drak, lod de ham gerne snakke, og når han bare fik lov til at snakke, lod han dem gerne spise og drikke.

"Nu, min kære herr Julius!" råbte han ham i møde, "har jeg dog engang den ære, at se Dem hos mig? Slemme unge mand! Så længe kunne De nægte mig den fornøjelse? Og jeg ved dog ganske bestemt, at Deres herr fader har givet Dem et brev med til mig, hvorom jeg straks har fået advis. Hver dag håbede jeg, De skulle trække veksel på min gæstfrihed. Men altid forgæves! Jeg nægter ikke, det krænkede mig. Jeg slog op i min opførsels hovedbog, i den tanke: har du måske begået noget, som kunne have stødt den unge herre for hovedet? Men jeg fandt mig fri og uden skyld. Deres inkognito har jeg rigtig nok ikke villet forstyrre; det var jo at handle mod Deres eget ønske. Derfor har jeg indtil dato opsat at tage hatten af og hilse, om De endogså undertiden, tvivlrådig med Dem selv, i forbigående har adresseret mig et sligt utydeligt fragment. Ikke des mindre har det bestandig gjort mig inderlig ondt, at jeg ingen artighed kunne vise Dem; og ofte, når jeg havde mine venner hos mig, og gav dem en god dinér, har jeg tænkt: Der sidder nu et menneske egensindig på sit kammer! Han kunne også have det godt, også nyde mangt et lækkert stykke dyreryg, mangen god skive vildsvinehoved, melon, ananas, drikke mangt et godt glas

bordeaux, madeira, Caps Constantia. Og dog indelukker han sig vranten på sit kammer, og tager til takke med en skefuld tynd suppe og et stykke oksekød med peberrod på en tintallerken. Således er mennesket! Han berøver sig for det meste selv af egensindighed de skønneste livsnydelser. Dog – De har bedret Dem; De gør bod, De rækker angrende hånden til forsoning. Så vil vi da slå en streg over alt det forbigangne, og drikke et glas madeira på forlig. Deres faders skål! Det er en brav mand, en rig mand, en mand i store handelsforbindelser, med megen kredit, som også gør et godt hus. Vel kender jeg ham ikke personligt, men jeg ønsker at komme i forbindelse med ham. Han leve! Og De, håbefulde spire af en god stamme! skal tit være min gæst, og spise hos mig; når De kun ikke glemmer, engang imellem frivilligt uden indbydelse at lade Dem se, så man dog kan vide, om det er Dem med eller imod."

Efter denne lange tale skænkede herr Nierenstein to pokaler fulde, som stod for ham på det lille bord, og uden at give tid, til Eberhard tog sin i hånd, klinkede han med den ene mod den anden, som endnu stod på bordet, og tømte den.

"At De ikke kender min fader," svarede Eberhard uden at røre glasset, "mærker jeg deraf, at De intet ved om de tvende ulykker, der har ramt ham."

"Hvilke da?" spurgte herr Nierenstein spændt nysgerrig, og satte atter sit glas på bordet.

"Den største og bedrøveligste", sagde Eberhard, "er, at han har mistet sin kone, og jeg min moder."

"Det skulle jeg straks have set af Deres klæder," svarede købmanden; "men studenterne går jo næsten altid sort klædte. Altså: kones forlis, og moders forlis. Ja, i sandhed, to store

ulykker; især moders forlis! For hvad konen angår, en kone får man dog undertiden lige så god igen; men en moder? nej, en moder får man aldrig mere. Det er et ubodeligt tab. Derfor har jeg heller ikke villet gifte mig anden gang, for ikke at skaffe de stakkels rollinger en stedmoder, der måske lod dem gå for lud og koldt vand."

"Og hvem sørger nu for, at det ikke sker?" spurgte Eberhard.

"Ak, vi har en meget charmant, elskværdig person her i huset: enken, madame Jasmin, den smukke blondine. De har vist set hende, for hun går gerne i haven og plukker blomster. Hun udfylder nu ganske mine børns salig moders plads her i huset. Sagtens er hun lidt vel ung; ikke des mindre er jeg vel fornøjet med hende. Hun har, af den alder at være, allerede megen menneskekundskab. Men sig mig dog, min kære! er der da ellers hændet Deres fader noget uheld af vigtighed?"

Eberhard fortalte ham nu om bankerotten; og købmanden sagde med rynket pande og fortrædeligt ansigt, af hvilket pludselig al deltagelse og agtelse var forsvundet: "*Derfor* kommer De altså nu til mig! Ikke af artighed, næsten kunne jeg sige af skyldighed; men hvorfor? Jeg kan ikke hjælpe Dem. Fattige studenter har vi nok af her i Leipzig, som er høflige og taknemmelige. Jeg bespiser selv tre hver lørdag. Dem, herr Julius! har jeg ikke den fornøjelse at kende videre til."

"Jeg kommer ikke for at tigge, men for at tilbyde Dem min tjeneste," svarede Eberhard koldt.

"Og hvorved kan De tjene mig?" spurgte købmanden stolt. "På mit kontor har jeg allerede unge mennesker nok. Til slige reelle forretninger må man være vant fra barnsben. Studenterne er

åndsmænd, kan ikke regne, er distræte, og skriver for det meste en slet hånd."

"De misforstår mig," sagde Eberhard, "jeg ønsker hverken at blive Deres kommis eller Deres skriverkarl."

"Hvad vil De da?"

"Deres smukke drenge løber den hele dag dernede i haven. De ønsker en huslærer, hører jeg. Jeg vil give Deres børn den nødvendige undervisning nogle timer dagligt, om De så synes, og ønsker, at De betaler min husleje. Så behøver jeg ikke at flytte; for vi bor dør om dør. Dernæst forlanger jeg endnu kosten: to retter borgerlig mad, bragt på mit kammer. For ved dinererne kan jeg umulig assistere; den tid, jeg har til overs, behøver jeg til mine egne arbejder."

"Og om løn taler De slet ikke?" spurgte herr Nierenstein.

"Jeg er tilfreds med, hvad jeg har forlangt," var svaret.

"For Fanden," tænkte købmanden, "det må være en stakkels djævel, der bringer sine varer til torvs for så godt køb. – Ja, hør nu, min kære!" vedblev han højt, "jeg forlanger ingen informator til mine børn uden løn. Et halvt hundrede daler årligt giver jeg gerne en sådan præceptor; for der står jo skrevet: du skal ikke binde munden til på den okse, som tærsker. Men jeg må også vide, hvad De dur til. Jeg kender Dem, som sagt, slet ikke; og en købmand køber ikke katten i sækken."

"Jeg venter intet af Deres ædelmodighed," svarede Eberhard med en fatning, som kun foragt for den andens ytringer gav ham. "De kan jo prøve mig."

"Kender De professor Schwefelkies?"

"Å ja, lidt."

"Det er en lærd mand, en mand af smag, og min særdeles gode ven, som ofte spiser hos mig. Har De hørt det lille digt, han forfattede forleden til min fødselsdag på stående fod og ud af hovedet?"

"Gør han også vers ud af hovedet?" spurgte Eberhard, "det havde jeg ikke troet."

"Ja vist," sagde købmanden, "et impromptu, skrevet med gaflen på en tallerken, sodet i lyset. Jeg kan det udenad, og vil recitere det for Dem:

Endskønt din kælder mangen vin
Os skænker kostbar, ædel, fin,
Dit hjerte, ven! dog alt forener,
Det er den ægte nyrenstener.

Finder De ikke det ret vittigt og godlidende?"

"Gud ransager hjerterne og nyrerne," svarede Eberhard med et buk.

"Ja, hør nu, min kære!" vedblev købmanden, "bring mig et godt skudsmål med fra professor Schwefelkies, så vil jeg tage Dem i min tjeneste som husinformator."

Med disse ord og et næppe mærkeligt buk gav herr Nierenstein vor yngling et vink til at gå, så fornem som en minister, der har givet en fattig supplikant audiens.

Professor Schwefelkies

Da Eberhard morgenen derpå trådte ind til professor Schwefelkies, traf han ham med en smudsig nathue på hovedet og i en laset slåbrok, der var spændt ham om livet med et læderbælte. I stuen lå alting i største uorden. Smørkanden stod på *Actis Eruditorum*, og spegepølsen lå ved siden af *Aristotelis Opera Omnia*. Professoren selv sad indhyllet i tykke tobaksskyer, glødende af harme, og i færd med at udskælde sin tjener, der stod ganske forbløffet med foldede hænder ved døren.

"Om forladelse, min herre!" råbte Schwefelkies; "men jeg har først en høne at plukke med denne ignorant i anledning af hans dumhed og uvidenhed. Siden klodrianen dog er en indfødt leipziger, ville jeg ikke, at han skulle være rent uvidende i sin fædrenebys gamle historie. Jeg lånte ham derfor et værk, som jeg selv har skrevet. Men han, har han læst det? Han kan ikke svare mig ét til tusinde. Jeg spørger ham om hermundurerne, som hvermand ved var vor fødeegns første indvånere; om sorben-venderne. Jeg spørger ham, hvad det navn *Leipzig* har at betyde; om staden altid har heddet således. Han bejaer det, omendskønt den egentlige *derivatio nominis* kommer af det vendiske ord *lips* eller *lipa*: et lindetræ, og siden har modtaget utallige modifikationer, såsom: Libanitz, Libonitz, Libnitz (hvoraf måske den store Leibnitz), Lipseck, Luibizec, Libzic (hvilken talemåde de franske altså slet ikke urigtigt bruger), Lipiz, Lipzigi, Lipze, Lipz, Lipzek; indtil vi endelig erkender og titulerer staden ved navnet *Leipzig*. Intet deraf ved den idiot! Og dog er det ingen bagatel, at redde og bevare levningerne og efterklangen af sit eget gode navn.

Dog den fugl vil vi nu lade flyve, og jeg havde måske endda så halvvejs ladet det gå, hvis dog den hedning nogenlunde kunne have gjort mig rede for sine forfædres guder. Men tænk engang, min herre! jeg spørger ham om vore indenlandske penater, om *Zornebock*, rigtigere *Tschernebog*, *scilicet* Note 1) den sorte Gud; han tror, talen er om en opbragt gedebuk. Jeg vil vide noget om *Bielbog*, sorben-vendernes fromme hvide gud; han blander ham med den ebraiske djævel Beelzebub. Gå Fanden i vold, dit fjog! Puds mig straks mine støvler, bank og børst min kjole, for jeg skal ud endnu i formiddag.

Og De, min herre! hvad vil De, hvormed kan jeg tjene Dem?"

Eberhard sagde ham sit navn, og hvorfor han var kommet.

"Ei! Herr Eberhard Julius," råbte professoren, "en af vore skønne ånder, der giver sig af med galante sager, forsømmer de solide studeringer, og besøger kun ind imellem professorernes forelæsninger, for at holde veteranerne for nar?"

Eberhard ville forsvare sig; men professoren blev hidsigt ved: "Vil herren bare tie, og lade mig tale! Har De ikke engang leet højt i min forelæsning, da jeg græd over et hjertegribende sted i den guddommelige Senecas *rasende Hercules*, og beklagede den engelske lægmand Shakespeare (for resten et menneske ikke uden anlæg), fordi han ikke vidste så meget latin, at han kunne læse den udødelige Senecas tragedier i grundsproget og danne sin smag efter dem? Har herren ikke sagt, stykket skulle hellere hedde *den fastende* eller *pratende Hercules*?"

"Hvad et ungt menneske engang imellem i overgivent lune falder på at sige til sine kammerater, herr professor!" svarede Eberhard, "gør man ikke smukt i at fortælle igen; og jeg tænker,

det må ikke regnes så nøje. Smagsdommene er jo for resten ofte yderst forskellige."

"Jeg skal mundtligt tale med min ven Nierenstein i anledning af Dem," sagde Schwefelkies; "jeg spiser just hos ham i morgen."

"Meget vel!" svarede Eberhard.

Han skyndte sig fortrydelig ned ad trappen, og så tjeneren i forstuen meget opbragt prygle sin herre *in effigie*, idet han bankede hans kjole.

Hævnen

For første gang i sit liv følte Eberhard det trykkende i en afhængig stilling. Med professoren og købmanden ville han ikke oftere have noget at bestille. Det var en smuk dag, just påskemesse. Han trængte sig hurtigt gennem sværmen på torvet, og ilede ud af porten, for at vederkvæge sig i den skønne rosendal mellem Elsteren og Pleissen. Men den fremblomstrende vår, som stod i modsætning til hans sindsstemning, forøgede kun hans onde lune. Hans moders død, hans faders ufølsomhed og ulykke, købmandens plumphed, professorens tåbelighed, og – hvad han ikke ville tilstå sig selv – den lille uenighed, der var opstået mellem ham og Hanna Hellkraft, alt dette tilsammen forstemte ham.

I disse sørgmodige betragtninger blev han forstyrret af en sværm mennesker, der drog gennem skoven. Af bylterne på ryggen med de nedhængende støvler sluttede han sig til, det måtte være vandrende håndværkssvende. De brød kviste af træerne, og stak dem som fjer i hattene, hvilket kække væsen stak sært nok af til deres blege kinder og sygelige udseende. Med de hullede hatte øste de vand af kilden, og når én af vanvare spildte sig vandet ned på brystet, lo og jublede de alle så højt (selv den overøste), som om det havde været ved bispen af Bambergs eller abbeden af Fuldas bord, når man ved god gammel rhinskvin havde gækket nogen med et slebent vexerglas. Mens de gik Eberhard forbi, sang de følgende vise:

Vi skræddere drage fra stad til stad,
Overalt modtagne med ære;
Og ingensteds mangler os øl og mad,
For klæder kan ingen undvære.

Fra den tid Adam sig først forså,
Forført af Eva sin frue,
Da måtte han trække sig bukser på,
For ej at forkøles af snue.

Vel liden af vækst kun er vor nål,
Som sværd den i marken ej møder;
Men huller skærer det andet stål,
Og nålen på hullerne boder.

Med fingerbøl kommer man varlig frem;
Forsigtighed vogter i fare.
Og er ej en skrædder en helt så slem,
Han er dog ej heller en hare.

I Nürnberg sad jeg mig krum på disk,
Og havde bedrøvede dage;
Madamen os kogte kun daglig fisk,
Da løb jeg, for kødet at smage.

Men Würzburg tænker jeg på med suk,
Der var jeg halvtredje uge.
Der blev jeg forlibt i en pige smuk;
Da glemte jeg nålen at bruge.

Og sidder man sig på bord tilsidst
Hel krum ved at sy og slide,
Så går man sig atter så rank som en kvist,
En skrædder kan også ride.

Til Leipziger messe til rette tid
Vor flok som sædvanlig møder.
Der lærer vi sæder med høvisk flid;
Der kræmmerne kommer med jøder.

Og nu tilsammen, og ingen sen,
Vi løber så smidigt som katte,
Og brækker os løvet af frisken gren,
Og stikker det i vore hatte.

Således syngende drog den lystige flok den bedrøvede Eberhard forbi, der skammede sig over, at skræddere skulle overgå ham i muntert mod og standhaftighed. En stolt rødme farvede hans kinder, han sprang op af græsset, og gav sig højt til at le. Hans selvtillid var pludselig vendt tilbage, og han gik rask ind i næste værtshus for at spise til middag. Eftermiddagen tilbragte han i skoven med en bog. Hen imod aften nærmede han sig et stort træ, der skulle fældes ikke langt fra floden, omringet af brændehuggere. Det var en tyk, mægtig, men hul bøg, som spejlede sin fyldige krone i Pleissen. I to hundrede år omtrent kunne den have stået der. Hvor mangen sommer havde den set komme og forsvinde! Ofte var vilde krigerhorder draget her forbi, og havde såret dens bark med deres sværd. Lystige jægere havde tit under den i fredstid spist frokost, forældre fra byen mangen aften siddet i græsset med deres børn, og sildigere mangt forelsket par arm i arm sværmet her i

måneskin. Nu var timen kommet, at træet skulle fældes, sønderhugges; og den stamme, der fordum så tit havde husvalet menneskene med sin kølige skygge, skulle nu for sidste gang vederkvæge dem med sin varme flamme. Kun et par øksehug behøvedes endnu, og arbejderne stillede sig allerede i rad med tovet, for at styre træets fald.

Fordybet i slige betragtninger blev Eberhard forstyrret ved et frygteligt tilfælde. En vogn med to løbske heste drejede af fra landevejen, og satte farten lige hen imod flodbredden. To afmægtige mennesker lå i vognen. På et øjeblik kunne hestene nå vandet, i næste øjeblik lå da de ulykkelige nedstyrtede i floden, hvis ikke Forsynet reddede dem, som ved et mirakel. Eberhard blev deres redningsengel. Med utrolig hurtighed løb han hen til de gabende brændehuggere, og fik dem til at skynde sig med at rive træet ned, så at det styrtede mellem vognen og floden, og tvang de skumdækkede skælvende hingste til at standse i den brede løvrige top.

Det første, Eberhard nu gjorde, var at hente vand af floden og besprænge de afmægtige mænd i vognen. Den ene var en meget tyk, den anden en meget tynd mand, begge velklædte, i nye kaffe- og rabarberfarvede kjoler med små guldtresser; de pudrede allongeparykker var gledet dem ned over ansigterne. Men da Eberhard havde skubbet parykkerne over panden for at skaffe disse herrer luft, kunne han næppe bare sig for latter; for hvem var det andet end professor Schwefelkies og grosserer Nierenstein, der efter måltidet havde begivet sig på en lystfart, som uden Eberhards hjælp sikkert var blevet en himmel- eller helvedfart?

Professoren, forstyrret i hovedet, dels af skræk, dels af vin, begyndte først, ligesom Horats, forfærdeligt at bande det nedfaldne træ, der dog ingen skade havde gjort ham. Men da han erfarede den rigtige sammenhæng, kunne han ikke noksom berømme den håbefulde yngling, der forstod i rette tid at lade træer falde ned mellem floder og løbske heste. Han trykkede Eberhard med inderlighed til sit bryst, og råbte med tårer: "*Exegisti monumentum aere perennius* Note 2)."

"Og om jeg fik et halvt hundrede børn," råbte herr Nierenstein, "så skulle han dog opdrage dem alle sammen. Kære, fortræffelige knøs! Du må nødvendig spise hos mig på søndag; for hvis ikke du havde været, ville man forgæves i fremtiden drikke min skål, og jeg var selv blevet et måltid for fiskene i floden."

Eberhard takkede, uden at modtage indbydelsen, og da han mærkede, der intet videre fattedes patienterne, forlod han dem, glad over, at tilfældet havde skaffet ham en så kostelig sejr.

Med lettet hjerte strejfede han omkring i Rosendalens skønne skovegne. Han satte sig på en skyggefuld bænk, og tænkte med tilfredshed på, hvad der nylig var hændet ham.

Det gamle ordsprog: "Hævnen er sød," følte han dybt sandheden af. "Hvad der hos slette mennesker," tænkte han, "ytrer sig i lyst til at tilintetgøre, i en ondskabsfuld skadefrohed, bliver hos den bedre kun en pinefuldt ydmygende utilfredshed over at se sig miskendt og forhånet. Men så snart det gode på nogen måde sejrer, og ydmyger fornærmeren, er sjælen atter fri."

Da Eberhard, som uden at mærke det, talte højt med sig selv, med disse ord slog øjnene op, stod en amme for ham med et

nydeligt lille barn på armen, der som en engel strakte ham smilende sine arme i møde. Eberhard bad ammen om at række ham barnet et øjeblik; han tog det på skødet, kælede for det, og spurgte: "Hvad hedder den velsignede glut?"

"Christian Fürchtegott Gellert," var svaret. "Hans fader er præst i Hainichen, og er i disse dage på besøg her med sin familie hos en god ven i Leipzig."

Eberhard kyssede barnet, og gav ammen det tilbage. Barnet drejede sit ansigt bestandig efter ham, smilede, og udstrakte sine små hænder, indtil ammen forsvandt med det bag træerne.

Et halvt hundrede år efter hin begivenhed var just denne plads i Rosendalen den gode Gellerts kæreste opholdssted, og han hvilede ofte på en bænk, som stod på samme sted, hvor Eberhard i dag havde anstillet sine betragtninger.

Brevet med rødt segl

Nu gik Eberhard tilbage til Leipzig. Den vrimmel, han fandt på torv og i gader af alle nationers købmænd, satte ham i en eventyrlig stemning. Alvorlige blonde nordboer falbød deres hermelin og bjørneskind. Firskårne romere med regelmæssige listige ansigter gjorde en god modsætning til nordens sønner, og brystede sig i deres skure med skønne guitarer, tarmestrenge, romerske perler, gipsfigurer, alabastervaser osv., mens deres forhadte naboer, de spædere, smidigere neapolitanere, udmærkede sig som linedansere og harlekiner. Stolte små sortebrune spaniere bragte deres snehvide uld, flegmatisk-rolige engelskmænd deres glimrende stålarbejde til torvs. Hollændere med vide bukser, store sølvknapper og runde parykker bragte te og tobak. Nürnbergerne åbnede med deres boder børnene en trylleverden, fuld af feslotte. Schlesierne opstablede deres linned, boghandlerne deres forlagsartikler i store baller. Melankolske tavse tyrker, ydmyge sladrende jøder, skælmsksmilende, skønne falske grækere, ærlige hæslige schweizere, vilde, bly forklædte sigøjnere, kort: mennesker af de forskelligste folkeslag dannede her en lille verden, alle besjælede af en higen, af et håb: higen efter penge, håb om afsætning på deres varer.

"Nej," tænkte Eberhard, "skolemester vil jeg ikke være, og til altid at sidde i studerestuen duer jeg ikke. Den hele verden ligger åben for mig; lystige, forunderlige eventyr venter mig. Hvem ved, hvor lykken vil tilsmile mig? Jeg vil ud i den vide verden. Skibet vinker med sit brogede flag, sine stolte, svulmende sejl. Det mægtige anker være mit håbsymbol,

magnetnålen min rådgiver og vejviser, vindene mine staldbrødre. Hvad min fader kunne vove, vover jeg med; og kanske når jeg målet før han, for man siger jo: lykken møder den tillidsfulde, og vender den vrantne ryggen."

Til disse tapre beslutninger hørte han pludselig nogen slå takten. Det var en kunstig trommeslager i russisk mundering med illumineret grenadérhue og et urværk i livet, der ikke alene hvert kvarter kunne slå fanemarchen, men endogså snart nikkede med hovedet, snart fordrejede øjnene, og gjorde grimasser ad tilskuerne. På forhøjningen under fødderne læste man følgende ord:

Aus Rusland bin Ick arrivir,
Mit kute Sackss zu jubilier.
Mit grosse Freud Ick trommel aus:
Vivat die ganz königlick Haus!

Den mekaniske trommeslager forstyrrede ikke Eberhards gode lune. Han gik ned i Auerbachs Kælder, lod sig give et bæger vin, og mens han roligt nød den gode kølige drik, betragtede han med velbehag det gamle billede på væggen, som forestillede doktor Faust, hvorlunde han fordum var redet ud af denne kælder på et vinfad, hvilket i følgende rim var fortalt under billedet:

Doctor Faustus, som alle ved,
På fadet af Auerbachs Kælder red.
Et stort fad min han satte sig på,
Hvilket her mange mennesker så.
Sligt blev ved den sorte kunst fuldbragt,
Tilsidst dog kom han i Satans magt.

"Således rider vi alle", tænkte Eberhard, "på vinens dunster, når fadet er tomt, og hvo der ikke tager sig i agt, rider let Fanden i vold." – Billedet morede ham; hvor meget mere ville han have fornøjet sig her, hvis han, som vi, havde kunnet læse den udødelige digters mesterværk over denne genstand!

I forstaden søgte han forgæves Hanna Hellkraft, hun var gået ud. Han skyndte sig hjem. Da han trådte ind i stuen, stod det lille bord pænt dækket med damaskes dug; en stor frist blomsterkrans lå derpå, og i kransen et dusin fint hvidt linned, en vest, og en kage med navnetrækket E. J., den 25. april 1716.

"Hvad er det?" råbte Eberhard; "er det min fødselsdag? Det havde jeg jo rent glemt." Da hørte han nogen hulke bag skærmbrættet, og da han drog det til side, stod den gode Hanna Hellkraft der i sine søndagsklæder, og tørrede øjnene med sit forklæde. Snart lå de i hinandens arme. – "Kære dreng! skulle jeg glemme din fødselsdag?" var alt, hvad hun mægtede at sige. Højst fornøjede satte de sig nu begge til bords, for at spise kagen sammen. Da bankede det stærkt på døren, og postbuddet bragte et brev, forseglet med rødt lak.

"Hvad kan det være?" sagde Eberhard. "Det er fra Amsterdam. Jeg kender ingen der, og har fået en sådan skræk i blodet for breve, at min hånd skælver." – Da blev den skønne salme: "Af højheden oprunden er," blæst ned fra kirketårnet. – "Et godt varsel!" råbte Hanna; "bræk du kun brevet, og læs! Denne gang er det ingen jobspost."

Eberhard åbnede brevet i stærk sindsbevægelse; han kendte hverken hånden eller navnet, og læste højt, for at Hanna kunne erfare nyheden lige så snart som han:

Min herre!

Jeg har ikke den ære, at kende Dem personlig, men en forunderlig skæbne har på det inderligste og helligste forbundet mig med mange af Deres slægt. Jeg beder Dem, min herre! Kom at erfare af min egen mund, hvad jeg ikke tør betro papiret. Kun så meget kan jeg sige: denne opdagelse vil i høj grad overraske og glæde Dem, og hvor frugtbar og fyrig end måske Deres fantasi er, vil De dog se, at virkeligheden her overtræffer enhver forestilling. Indret Dem således, at De kan være i Amsterdam til Sankt Hans dag! Den 27. juni er bestemt til min afrejse til Ostindien. Skulle De da endnu ikke være kommet, vil De finde et brev hos bankieren G. van B. Til den tid er jeg hver dag at træffe på det ostindiske hus.

Udebliv ikke, dyrebare unge mand! Og lad mig sige Dem, at måske Deres jordiske lyksalighed og en ærværdig hundredårig oldings glæde beror på Deres komme. For at ikke rejsen skal forvolde Dem udgifter, indeslutter jeg her en veksel på 150 speciesdukater. Lev vel, giv Dem tid, se Dem om, rejs mageligt og lykkeligt!

Deres ubekendte ven

Leonard Wolfgang.

Ankomsten til Köln

Da Eberhard, otte dage efter at have fået ovenstående brev, stod med Hanna Hellkraft i den store domkirke i Köln, råbte han henrykt: "Du havde ret, Hanna! Sådan et syn var vel en rejse værd. Nu kan jeg først sige, at jeg ved, hvordan en kristelig kirke ser ud."

"Den egentlig kristelige kirke, min unge herre!" talte en stærk basstemme bag ved ham, "lader sig nu vel slet ikke se med legemlige øjne; men det er sandt, det fornøjer også at betragte, hvorledes en hellig begejstring har sat sten, kalk, jern og kit i bevægelse, ja selv tvunget den kolde blok til at modtage et indtryk af fromme følelser." – Eberhard vendte sig hurtig om, og en lavstammet, firskåren mand, meget koparret, med bred pande, klare lyseblå øjne og djærve ansigtstræk, hilste ham, idet han lettede den sorte fløjlshue lidt i vejret fra sin skaldede pande. Det var underligt nok, at Eberhard ikke straks havde set ham, for med et let staffeli foran sig var han beskæftiget med at tegne en del af koret i kirken.

Eberhard hilste den fremmede venligt, og idet han trådte hen for den smukke tegning, og sammenlignede den med kirken, svarede han: "Ja, min herre! I sandhed en ret herlig øjenslyst. Held den, der besidder færdighed nok til at tage dette skønne syn hjem med sig i tro omrids! For skønt indbildningskraften vel er en god maler, er dog hukommelsen igen en så flygtig pastelfarve, at tidens finger alt for snart udvisker den."

Tegneren betragtede Eberhard med et lunefuldt smil, og idet han vedblev sit arbejde, sagde han tørt: "Ja, jeg kan også nok lide et sådant kristeligt Babel."

"De kalder denne hellige kirke et Babel, min herre?" spurgte Eberhard forundret.

"Og hvad er den andet?" sagde den fremmede. "Men tænk ikke, at jeg vil fornærme kirken med dette navn! Tværtimod bedømmer De måske mit gamle Babel for hårdt. Sagde patriarkerne ikke også: Velan! Lader os danne tegl og brænde dem, og bygge et tårn, hvis spids kan nå til himlen?"

"Men det gjorde de af forfængelighed," svarede Eberhard, "og derfor forvirrede englen deres sprog, at bygningen ikke skulle blive færdig."

"Denne er heller ikke blevet færdig," bemærkede kunstneren.

"Skade, at den store plan ikke er fuldført!" sukkede Eberhard.

"Og det fornøjer mig just," sagde tegneren, "at den fromme hovmod er ydmyget lidt af englen, som forvirrede deres sprog. For hvad der varer for længe, min herre! det må fuldendes af mange mennesker, og hvert menneske, ved De nok, taler sin egen tunge, som hans eftermand aldrig ret hverken kan eller vil forstå."

"En from begejstring har tårnet disse stenmasser til himlen," sagde Eberhard.

"Ja, i sandhed," svarede tegneren; "og dersom De havde en dybere indsigt i kunsten, og ret forstod at bedømme denne bygnings skønne forhold, ville De endnu ivrigere påstå det. For endnu står De dog kun her og stirrer forundret på det overraskende syn, som et fromt barn på juletræet, fuldt af vokslys og bladguld."

"Hovedindtrykket," svarede Eberhard noget ømfindtligt, "er dog altid det første."

"Og det sidste," afbrød ham kunstneren roligt, idet han atter tegnede flittigt.

Eberhard tvang sig, betragtede snart arbejdet, snart tegneren opmærksomt, og undrede sig over den blanding af dybsind og lunefuld spotskhed i hans væsen.

"En herlig tegning!" bemærkede han efter en kort tavshed.

"Skade," brummede kunstneren, "at en så plump, ureligiøs knægt, som jeg, der ikke ømmere, ikke ydmygere føler det hellige, skal være i besiddelse af en sådan færdighed!"

"De spotter mig, min herre!" sagde Eberhard.

"De misforstår mig, min unge ven!" svarede den fremmede, idet han lagde sin hånd på Eberhards skulder, og så ham lige ind i sjælen med sit smilende, funklende blåøje. "De tænker, mangel på følelse får mig til at tale således, og dog driver just hjertet mig til disse ytringer. En bygning er dog altid kun en bygning; sten er sten. Mennesket bliver ved at være menneske; han være så from og højtidelig stemt, som han vil, noget af verdslig forfængelighed klæber altid ved ham. Eller tror De måske, at Erwin von Steinbach, som byggede den store Münster i Strasbourg, slet ikke tænkte på sin ros, da han hang mellem himmel og jord i tovene med sten, kit og jernhanker? Og det var ret. Det skulle han også. Men jeg må ligeledes have ret, når jeg betragter et menneskeligt værk, at tænke mig det menneskelige derved, så godt som det guddommelige. Jeg siger nu, som før: den sande kirke er usynlig, og Kristus taler slet ikke om slige stenkirker."

"De har ret, min herre!" svarede Eberhard, og betragtede kunstneren med ærefrygt, som en mand, der agtede den ægte

kristelige følelse højere end værkerne af sin egen kunst; "tilgiv mig, at jeg misforstod Dem."

"Men lige så gerne," vedblev tegneren, "som nu Kristus selv vandrede i de skønne hvælvede tempelgange og lærte, går vi om søndagen i en sådan herlig kirke, for at opbygges, forenede til en menighed, for at høre Guds ord og det mægtige orgel."

"Bygningskunsten er dog ret en skøn kunst," vedblev Eberhard igen, idet hans øjne fulgte tegnerens streger på papiret.

"Nå ja," svarede denne, "noget kan den vel altid være værd; det meste gøres dog med lineal og passer."

"Men opfindelsen, min herre!"

"Kender De termitterne?" spurgte tegneren.

"De små myrer?" sagde Eberhard smilende.

"Ganske rigtigt," vedblev den fremmede; "det er de sande bygmestre, min herre! som langt overgår humlerne, gedehamsene, bierne, bæverne og menneskene. De forstår at mure svib-buer, hvælvinger, grundpiller, broer og værelser. De er født med kunsten, og hvad et stakkels menneske stundom finder efter lang pønsen og fusken, det udfører de straks med den største lethed. For resten er de kun nogle millimeter lange, og ligner bladlusene."

Det fornøjede Eberhard, at gøre en mands bekendtskab, der forbandt lune og munterhed med kunstfærdighed og dybsind. Han fulgte gerne omkring i kirken med ham. Der var ingen gudstjeneste, kirken var tom, og Eberhard lod sig villigt vise alting af den fremmede, der forklarede ham og gjorde ham opmærksom på de skønne forhold i bygningen. Eberhard havde også gerne set, at Hanna Hellkraft havde ført sig arkitektens

indsigt til nytte; men kold og tilbageholden gik hun omkring på egen hånd. Kunstneren var hende for lærd, for klog, for spotsk, for højrøstet. Hun ville se det alt sammen i ro og mag, med sine egne øjne. Hun var for gammel til at lære noget nyt, og hvad hun allerede vidste, kunne han ikke lære hende bedre. En vis stolthed, som denne vakre kone ikke var ganske fri for, bidrog vel også sit til, at hun ikke ville gå i skole på sin gamle alder hos den bydende, undervisende ubekendte. Arkitekten vedblev bestandig at være, som han havde vist sig fra først af: dybsindig, humoristisk, godmodig, men også bestandig satirisk drillende, og med en vis modsigelseslyst.

Da de stod for de hellige tre kongers kapel, sagde Eberhard: "Jeg ved nu, det er umuligt, at de hellige tre konger kunne ligge her, og dog deler jeg almuens forundring og ærbødighed, og idet jeg nærmer mig disse ligkister, synes mig virkelig, de hellige tre konger ligge deri. Tiden og troen har så at sige virkeliggjort denne forestilling. Det sanselige tegn og mærke vækker en høj åndelig følelse; den eventyrlige vildfarelse har frembragt en reel virkning. Erindringen, den kærlige ærefrygt opstår ved dette syn i min sjæl. Og på den måde er de der jo også virkelig for mig."

"Denne måde at se tingen på," sagde arkitekten, "der kun kan opstå i forbindelsen af et godt hoved med et varmt hjerte, som De meget smukt, med indsmigrende enfold har udtalt, leder dog, når den går konsekvent frem, til vanvid og fuldkommen åndsforvirring. Man må vel vide at skille fantasiens billeder fra virkeligheden med klar bevidsthed, ellers blander man alt mellem hinanden, og verden og livet vorder os til sidst kun en broget gøglende drøm. Jeg morer mig også her, men ikke på

Deres måde. Uvidenheden har jeg aldrig kunnet beundre; men alt historisk og sjældent har noget eget tillokkende, og disse kister fornøjer mig som karakteristiske mindesmærker fra en eventyrlig tidsalder. Hvad De føler her, kunne jeg måske føle for et godt maleri, som forestillede de hellige tre konger. For hvad der kun ærligt vil være billede, bliver, når det er godt udført, virkelighed for ideen; hvad derimod fysisk plumpt vil tillyve sig en virkelighed, står langt tilbage for det blotte billede. – De mange ædelstene", vedblev han, "havde man heller ikke haft nødig at øde her. Forfængeligheden skulle dog ikke trænge ind i kirken, og selv følge de døde ned i graven."

"Deri kan jeg nu aldeles ikke være af Deres mening," råbte Eberhard. "Slige rige prydelser skader meget mere mellem de levende, end mellem de døde, og nærer forfængeligheden mere i den selskabelige kreds, end her, hvor de med deres uforstyrrede glans frembringer en skøn modsætning til det mørktforgængelige i de sorte mumier. De vækker håbets følelser i det øjeblik, dødens billede nedslår os; for kan et blot jordisk stof med så megen skønhed og fasthed trodse tiden, hvad må da ikke den udødelige sjæl?"

"Nu, det lader sig høre, det er ret vel talt," svarede arkitekten, idet han betragtede Eberhard med det forrige velbehag. "De er mig ret en fornuftig ung herre, og jeg er vis på, at når De nu næste gang møder en smuk ung dame med diamant-ørenringe, eller en rubinsnor om den hvide hals, så vender De Dem straks med afsky fra slig forfængelighed, og tænker, for at trøste Dem, på de hellige tre sorte mumier her i ligkisterne, hvor slig pragt havde været bedre anvendt."

Eberhard kunne ikke bare sig for at smile. Da lød der pludselig herlige toner fra orgelværket. "Ej! Herr Lademann! er De der?" råbte arkitekten; "o, spil os dog en af de skønne Bach'ske fugaer."

Nu klang orgelet på en måde, som Eberhard endnu aldrig havde hørt. Det var, som om verdensforholdene, som om menneskenes følelser, lidenskaber og tanker snart bevægede sig mod hinanden i kamp som vilde krigshære, snart forsonede sig i yndige fedanse, og forsvandt i himmelsk harmoni.

"Hvem er den fortræffelige musiker?" spurgte Eberhard, da spillet var endt.

"Det er min gode ven, herr Lademann!" var svaret. "først var han snedker og orgelbygger, nu er han selv en dygtig organist og komponist, og det af den Bach'ske skole. De kender dog den store Sebastian?"

Eberhard måtte svare nej, så nødig han ville. Da kom der en lang, stille, meget blond mand ned i kirken i blå overkjole; han havde et blidt, blegt ansigt med bløde, ubestemte træk, hilste Eberhard venligt undselig, og det var herr Lademann.

Ved udgangen af kirken hørte Eberhard, at begge disse kunstnere boede i samme værtshus, som han, og at de også ville til Amsterdam. De blev derfor alle tre snart enige i at gøre rejsen sammen. Ved middagsbordet var også Hanna Hellkraft tilstede, og da man på den tid endnu intet *table d'hôte* havde, lagde hun for ved bordet som værtinde. Eberhard kunne meget godt lide den unge Lademann, som kun var et par år ældre end han. Så snart han var alene med ham, spurgte han om arkitekten.

"Han hedder Litzberg," svarede Lademann, "og er ikke blot arkitekt, men en stor matematiker, en duelig mekaniker, en god maler, og overalt en mand med mange talenter. Han har også et fortræffeligt hjerte under en bark, som rigtig nok undertiden lader vel tyk og hård. Mig har han vist sig som en fader imod; det er intet under, at jeg holder af ham."

Eventyret i kirken

"Det er dog ret behageligt på rejser," tænkte Eberhard næste dag; "man gør så snart bekendtskab med udmærkede folk. Mødes to fremmede på tredje sted, er de straks staldbrødre og venner." Med disse tanker gik han tidligt om formiddagen hen i domkirken, for alene at se og føle alting om igen. For skønt Litzbergs anmærkninger både var lærerige og morsomme, ville han dog i dag ikke forstyrres i den stille nydelse og sine egne betragtninger ved den andens evige modsigelser og godlidende spot. Det gik næsten Eberhard i dag, som Hanna i går. Organisten Lademann havde han gerne taget med, men han var ingensteds at finde.

I kirken traf vor unge ven atter en fremmed, som så noget tilbageholden og listig ud; men Eberhard, som nu engang var forhippet på at gøre nye bekendtskaber, hilste ham høfligt, og spurgte, da han fandt ham stående ved gitteret for de hellige tre kongers kapel, og meget grådigt betragte ædelstenene, om han måske også var en kunstner.

"Ja, min herre!" svarede mennesket beskedent, idet han betragtede Eberhard opmærksomt fra isse til fodsål. "Jeg er en juveler, en guldsmed."

"Så begriber jeg," sagde Eberhard, "at disse ædelstene må for Dem have en dobbelt værdi."

"O, en uendelig værdi!" var svaret; "hvilken glæde for mig at fatte – at indfatte dem!"

"Det håndværk, at danne ædle metaller i skønne former og slibe ædelsten med smag," vedblev Eberhard, "må have noget meget tillokkende."

"O, uendelig meget tillokkende," svarede den fremmede. "Der gives egentlig intet ædlere i verden, end ædle metaller; og hvad ædelstenene angår, er de jo også meget ædle, som navnet viser, og kostbare er de også. Med en sådan rubin, som den, der sidder, var en fattig djævel lykkelig for livstid."

"Derpå tænker jeg nu slet ikke," sagde Eberhard. "Selv på en øde ø, hvor guld og ædelsten ingen antagen værdi havde, ville de glæde mig som sjældne, skønne natursager."

"Visselig," svarede den anden, der søgte at snakke Eberhard efter munden, "også på en øde ø ville de beholde deres værdi for de skønne farvers og glansens skyld. Det er jo ret allerkærest – som overhovedet alle blomster – og sommerfugle – og regnbuen, og hvad disse natur-spilleværker videre hedder."

Eberhard betragtede ham forundret, og spurgte smilende: "Kalder De regnbuen et natur-spilleværk?"

"Nå ja," stammede den anden beskedent forlegen, "nytte gør den jo dog intet videre; og hvor den er, er heller intet. Dog, det forstår sig, det pæne må heller ikke foragtes, man må også se lidt på det udvortes. Menneskene pynter sig, fuglen på kvist, ænderne i gadekæret – hvorfor skulle da naturen være stedbarn?"

Eberhard vidste ikke ret, om det skulle være vittighed, eller om det var ligefrem god ærlig dumhed; og for at prøve den fremmede, sagde han med forstilt letsindighed: "Ja, det er min tro ganske sandt, det meste her i verden er kun skin og bedrag, og den, som kun kan synes at være noget, han opfylder sin bestemmelse."

"Vej, min bedste herre!" svarede den anden meget from og andægtig, "der farer De vild. Dyden er ingen tom lyd, intet blot

ord; og pligten er noget, som vi mennesker aldrig rent bør tabe af sigte."

Nu forekom det dog Eberhard, som om mennesket var en tosse; men da han lod til at vide god besked om alting, lod han sig vise omkring i kirken af ham.

"Ved De ikke," spurgte Eberhard, da de havde beset det meste, "hvor Reichmuth von Adochts kapel er? Jeg ville gerne se det sted, hvor den stakkels kone nær var blevet levende begravet."

"Jo, det ved jeg meget godt," svarede den anden tjenstfærdigt; "behager De at følge mig? Det er straks hernede i kælderen."

De steg ned ad en trappe, gik igennem en mørk gang, og stod nu uden for en lille mørk hvælving, ganske tom, med en jerndør på klem.

"Her er egentlig slet intet at tage – at iagttage," sagde den fremmede, der gik foran for at vise vej.

"Det er dog højtideligt," svarede Eberhard med et forventningsfuldt suk, og rystet af en behagelig gysen, idet han fulgte sin ledsager i hælene, og lukkede i tanker døren efter sig, fordi der trak en kold vind gennem hvælvingen fra vinduets lille gitterhul gennem den åbne dør.

"Herre Jesus! Hvad gør De der?" råbte den fremmede; "de begraver os levende." Han løb hen, prøvede på at åbne døren, slog fortvivlet hænderne sammen over hovedet, og råbte: "Det er ude med os. Døren er i lås, intet menneske hører os, ingen sætter sin fod her. Vi er levende begravede."

Man kan forestille sig Eberhards skræk! En yngling i ungdommens bedste kraft, fuld af mod og håb, hvem en glædelig fremtid smiler i møde – og nu pludselig levende

begravet i en mørk, fugtig salpeterkælder. Og der var intet håb; for kun hvert fjerdingår engang, sagde guldsmeden, forvildede der sig en dåre herned, for at beglo de nøgne vægge.

Vi vil ikke skildre Eberhards fortvivlelse, hvorledes han først sprættede som en indespærret fugl i buret, skreg, larmede, og ville ud af det høje lille vindueshul. Endelig sank han udmattet på gulvet ved siden af sin staldbroder, der temmelig tålmodigt fandt sig i sin skæbne.

"Gud i Himlen!" råbte Eberhard, idet han trak sit smukke guldur ud af lommen; "på denne talisman skal jeg nu se, hvorledes min dødsstund langsomt nærmer sig. Nu er det middag; den gode Hanna Hellkraft venter mig, endnu aner hun intet, ubekymret sidder hun ved vinduet, ser hen ad gaden, og venter hvert øjeblik, jeg skal dreje om hjørnet. Forhadte urværk! Bort fra mine øjne, dril og ængst mig ej med din langsomme sorte viser, der kun bevæger sig forgæves for mig; med dine sagte lumske sekundslag. Tiden og jeg har intet mere med hinanden at gøre." Med disse ord kastede han fortvivlet uret hen på lergulvet.

"Hvad kan det stakkels ur gøre for det?" sagde staldbroderen flegmatisk, tog det atter op, bød Eberhard det, og stak det, da han ikke ville modtage det, i sin egen lomme. "Måske taber De meget med livet; en fattig djævel, som jeg, har intet at tabe."

"Overordentlig kold og følelsesløs må den sjæl være," sagde Eberhard, idet han målte den fremmede med et foragteligt blik, "der ej engang føler selvopholdelsesdriften. Om dovendyret har jeg sagtens hørt det sige, af et menneske hører jeg det i dag første gang."

"Og hvad kunne vel al min skrigen og rasen hjælpe mig?" spurgte den anden, idet han tog en lille brændevinsflaske og et brød op af lommen. "Deres tænder løber i vand efter et godt måltid mad i værtshuset, deraf får De nu intet; min middagsmad og min hele formue bærer jeg hos mig på kroppen, og hvad jeg har, deler jeg med Dem. I dag skal vi i det mindste ikke sulte ihjel."

Med disse ord delte han sit brød i to lige dele, og rakte Eberhard det halve. Men denne hverken kunne eller ville nyde det mindste. Den lidenskabelige bevægelse, han var i, drev ham bestandig til at tale, og således fik da guldsmeden også underretning om rejsen til Amsterdam og om de 150 speciesdukater.

Det var blevet eftermiddag, og den synkende sol kastede en rød stråle gennem gitteret skrås ind i kælderen.

"Lyse, glædefulde livets dag!" råbte Eberhard, "betyder din røde stråle, at vi snart skulle skilles ad, og jeg begraves i den dunkle nat? O, mørke nat! Send mig din håbs-måne. Åbenbar dig, min moders ånd! og bring mig ind i evigheden. Styrk min svage tillid!"

Med disse ord vædede tårerne hans kinder, de lettede hans hjerte; og da han fra barnsben af var vant til i overordentlige tilfælde altid at styrke sig med religionens trøst, sang han også med høj røst et par vers af en salme.

"Den stakkels dreng," tænkte guldsmeden, idet han tørrede sine øjne, "det er dog en god fyr og et gudfrygtigt menneske. Rører han mig ikke næsten også med sin enfoldige beden og syngen? – Nu, min herre!" sagde han højt, "vi vil dog endnu ikke ganske fortvivle. De mener, jeg har ingen selvopholdelsesdrift,

men De gør mig i sandhed største uret, og miskender mig aldeles. Intet menneske i hele kristenheden elsker sig måske mere, og tænker mere på sig selv, end jeg. Derfor har jeg også fra barnsben lagt mig efter alskens nyttige videnskaber og kunster, som med tiden kunne være mig til gavn på min bane i livet. Vel er jeg guldsmed, men for den sags skyld kunne jeg ligeså gerne være klejnsmed; og da man undertiden, som vi her ser, kan komme i vanskelige situationer, så har jeg lagt mig efter at dirke låse op med ringe hjælp. Ser De dette krumme søm, denne ende sejlgarn, dette lille stykke træ? Det skal redde os, hvis ikke hele Helvede har lagt råd op imod os."

Man forestille sig Eberhards glade henrykkelse, da den rustne lås efter nogle forgæves forsøg sprang op, og han så sig i frihed. Han omfavnede sin befrier, der meget hjerteligt trykkede ham til sit bryst. "Vær nu smukt stille!" hviskede denne. "Der holdes messe oppe i kirken; vi kan let snige os gennem mængden uden opsigt."

"Hvorfor snige sig?" spurgte Eberhard, idet han fulgte ham hurtig i hælene; "vi ville bivåne gudstjenesten."

De steg ubemærkede op i kirken. Der brændte lys for altrene, røgelseskarrene duftede, og mange mennesker knælede for højalteret.

"Lader os takke Gud!" sagde Eberhard; "vel er jeg lutheraner, men nu kaster jeg mig også i støvet for den forbarmende Jesus, der har frelst mig af afgrunden."

"Det har jeg egentlig gjort," tænkte den fremmede, idet han sneg sig langsomt bort. Da Eberhard havde endt sin andagt, fandt han ikke sin staldbroder mere. Henrykt ilede han hjem, og fortalte den bekymrede Hanna alt, hvad der var forefaldet.

Som ved et under var han pludselig revet ud af dødens strube. Intet havde han mistet.

Først da han ville gå til sengs og trække sit ur op, mærkede han, at hans ven i liv og død i glædens rus måtte have glemt at give ham det tilbage. Da nu Eberhard var tilbagesat i det timelige, havde han sagtens gerne atter ejet sit kostbare guldur; imidlertid undte han det sin fattige staldbroder i nøden af ganske hjerte. For skønt han lod til at være en fortvivlet skælm, havde han dog i dag reddet Eberhards liv; og havde guldsmeden ikke fået lyst til gulduret, men ladet Eberhard gå alene ned i hvælvingen, så var sandsynligvis Eberhards livsur i dag gået i stå for stedse.

Tyveriet

Men uret var ikke det eneste, han havde mistet. Hvor forskrækket blev han, da han dagen efter åbnede sit rejseskrin, og savnede alle sine penge, såvel de wolfgangske dukater, som de 500 gylden, han havde fået af sin fader i det første brev!

"Der ser man følgerne", sagde han til Hanna, "af, at jeg ikke ville følge dit råd og spænde mig et bælte om livet. Dumme forfængelighed! Herefterdags vil jeg blive smækrere og smallere, end jeg ønsker; for jeg får hverken vådt eller tørt. – Hvad skal jeg gøre?" vedblev han, da hun tav; "opdage Litzberg min ulykke? Det bekvemmer jeg mig aldrig til."

"Det behøver du ikke heller," sagde Hanna rolig, gik ud, og kom tilbage med en temmelig stor pung fuld af sølv- og guldpenge. "Jeg er dog endnu heller ikke tiggefærdig. I denne pung finder du adskillige gamle bekendte. Kender du denne rytter på den smukke hest? Hvor ofte sad du på mit skød, når jeg lod ham snurre rundt på bordet for dig! Her er også guld. Sådan en penge gav din moder mig, hver gang det var din fødselsdag. Her er nok, for at komme til den gådefulde ven i Amsterdam, som lover guld og grønne skove."

"Og jeg skulle berøve dig disse kære mindesmærker om svundne dage?" råbte Eberhard; "nej, aldrig!"

"Jeg samler ikke til noget møntkabinet," svarede Hanna koldt. "Mindet om gode svundne tider vil ikke forsvinde, fordi jeg mister disse guldmønter. Du skulle dog engang have haft det alt sammen igen, om du end var blevet nok så rig, til erindring om din gamle Hanna, når hun lå i sin grav. Nu kommer de endnu bedre tilpas. Nu skal disse hollandske riddere i plade hjælpe dig

som en livvagt gennem deres eget fædreland, og udgyde deres gyldne blod for dig."

"Velan da!" svarede Eberhard, efter at han havde skilt de kæreste, kostbareste skuepenge fra de andre, og viklet dem i et papir; "men disse relikvier må du omhyggeligt gemme, for det er alt for dyrebare mindesmærker fra mine barndoms dage. Gør med de andre, hvad du vil! Jeg er din gæst, du er min værtinde, til vi kommer til Amsterdam. Hvad så videre skal ske, må Vorherre vide."

"Min lille bopæl i Leipzig", sagde Hanna, "passer jo min gamle ven og nabo Hubert trolig for mig i min fraværelse, og jeg drager lejen af det. Skulle alting slå fejl, så er der jo en stue for dig og en for mig. Jeg kan sy og spinde, du kan give børn undervisning, og lad så Gud råde for resten!"

"Nu går jeg mandhaftig til Litzberg," råbte Eberhard, "og beder ham om bistand til at skaffe mig tyven opdaget."

Med trøstigt mod besøgte han kunstneren på sit kammer, og fortalte ham, hvad der var forefaldet.

De gik til politimesteren; det var en klog mand, som fortræffeligt forstod sit embede. "Jeg har en god næse," sagde han, "og tyvene plejer at være mere bange for mig, end ræven for den bedste støver. Vi vil forsøge alt muligt. Min ønskekvist er også kraftigere, end den, mange bjergfolk bruger for at opdage hemmelige skatte; men noget bestemt kan jeg ikke love, og for det første råder jeg Dem at gøre Dem fortrolig med den tanke, at De har mistet Deres penge."

Næste dag, da rejseselskabet sad sammen til bords, bragte en politifuldmægtig og to betjente et menneske med blottet hoved, i hvis blege ansigt man alt tydelig kunne læse dødsangsten.

"Til lykke, min herre!" råbte politifuldmægtigen, "vi har fuglen i buret. Den bortstjålne sum, De har angivet, har han i lommen, og desuden et kostbart guldur, som han vist også har stjålet. Jeg skal nok få ham til at bekende, skønt han nægter alt, forsikrer, pengene tilhører ham, og at han er en urmager ved navn Obadias Schlenk, barnefødt i Kassel. Men så snart De kendes ved Deres penge, vil pinebænken nok fortælle os resten, og så vil min gode Obadias inden otte dage dingle i galgen."

Den blege skrækkens søn sagde ikke et ord; men med et højst udtryksfuldt, om barmhjertighed anråbende blik foldede han sine hænder, og stirrede Eberhard dybt ind i sjælen.

"De tager fejl, min herre!" svarede Eberhard med rolig fatning, "jeg må bede Dem meget om forladelse for, at jeg alt for fremfusende har gjort Dem forgæves ulejlighed. Mine penge har jeg fundet for et øjeblik siden. De var faldet ned gennem en sprække i den underste skuffe af mit chatol. Og denne gode mand kender jeg ret godt fra Kassel, hvor han har repareret et ur for mig. God dag, min kære Obadias Schlenk! Vær De kun rolig. – Han er ganske uskyldig," vedblev Eberhard, idet han trykkede fuldmægtigen en dukat i hånden, "jeg beder Dem ingen videre larm at gøre af det."

"Er han uskyldig," sagde fuldmægtigen, "så lad ham løbe! Men hvorfor ser I da ud som en gavtyv, min ven! når I er en ærlig mand?"

"Ak, gode Gud!" råbte Eberhard lystigt, "der er skælme nok, der ser ud som ærlige folk, så må en skikkelig mand vel også undertiden se ud som en skælm. Hans fader var skrædder, måske skriver sig det forbløffede væsen derfra."

Politibetjentene lo, og slap Obadias, der aldrig så snart så sig sat i frihed, før han gjorde et dybt buk for Eberhard, og smurte haser.

Da selskabet igen var ene, betragtede Litzberg Eberhard med store øjne; Hanna Hellkraft så derimod tilfreds ned på sin tallerken, og nikkede med hovedet.

"Nu da?" råbte Litzberg efter en kort tavshed, "hvordan er det at forstå, min herre? De beklager Dem et øjeblik i forvejen over Deres tab, og idet politiet bringer Dem Deres penge med samt Deres tyv, går De fra alting, og lader knægten løbe?"

"Skulle jeg volde det menneske døden, som har reddet mit liv?" spurgte Eberhard. Og da han først havde taget tavsheds løfte af Litzberg og Lademann, fortalte han dem hele sit eventyr. Lademann kunne ikke nok forundre sig, Litzberg roste Eberhards ædelmod, og forsikrede ham, at deres pung stod ham åben, indtil de alle broderligt var kommet til Amsterdam.

Da Eberhard om aftenen ville åbne sit rejseskrin, for at efterse låsen, som slet ikke var kommet til skade, fandt han sit ur, de 150 dukater, de 500 gylden, en stump sejlgarn, et lille stykke træ og et krumt, rustent søm, kun det røde silkebånd, som før hang ved uret, savnede han.

Rhinfarten

Vi finder vore rejsende igen på en dejlig rhinfart til Holland, alle glade idet skønne sommervejr. Og ikke de alene, også de øvrige passagerer. For freden til Utrecht, to år i forvejen, og den nylig sluttede fred til Rastadt udbredte nu munterhed og lyksalighedshåb over de nationer, der i tolv år havde lidt så meget ondt, og set så meget blod flyde, fordi fire, fem mægtige mennesker, ophidsede af deres lidenskaber, ikke ville indgå et meget naturligt forlig.

Der var tyskere, hollændere og franskmænd på skibet, alle venskabeligstemte for hinanden, undtagen en mager, sortebrun franskmand med buskede øjenbryn og af tør knokkelbygning, ikke ulig benraden med sin le. Han var for resten civilt klædt, med guldtresser om kjolen og hatten, talte bestandig om Ludvig den Fjortende, om Versailles, Trianon, om kongens maitresser, ministre, allongeparykker, kammertjenere, skuespillere osv.

Litzberg kunne ikke lade være at give sig i kast med ham, og i slet fransk at drille ham lidt. Den anden korrigerede ham altid sprogfejlene, i stedet for at holde sig til meningen, hvorved han da kun gød mere olie i ilden. Han hævede især Richelieu til skyerne som en statsmand, mod hvilken selv Solon og Lycurgus var blotte stympere og bønhaser. – "Ja, i sandhed, min herre!" råbte Litzberg, da den anden havde endt sin lange lovtale, "De har ret. Richelieu var en stor mand, og vi bør ære hans minde, så meget mere, da han, som bekendt, havde et slet hjerte, og, skønt kardinal, var berøvet alle kristelige dyder. Thi det var just kunsten det. Derfor har det også stedse smertet mig, når man

gjorde denne patriot uret. Hvor dejligt forstod han ikke bestandig at puste til ilden, og ved sine blus at stange ål i oprørt vande! Hvilket skønt træk, da en dilettant måtte hugge hovedet af herr de Montmorency med 32 sabelhug, fordi der ingen skarpretter var i nærheden, og kardinalen ikke ville bie så længe, til der kom en!"

Der var også en hollandsk tjener på skibet, som roste sig af, at han nær havde kuldkastet hele freden til Utrecht, fordi han, da han dengang bar greven af Rechterns liberi, havde givet den franske minister Menagers tjener, der havde fornærmet ham, en ørefigen. Denne ørefigen havde Hans Majestæt kongen af Frankrig ikke villet stikke i lommen, men erklærede det tværtimod for et offentligt brud af folkeretten; hvorudover såvel han, tjeneren, som greven, hans herre, for at spare menneskeblod, havde forlangt deres afsked, og fået den. Dette træk (som er virkelig en historisk sandhed) godtede Litzberg så inderligt, at han stak højt i at le, og fornærmede dermed den sortebrune franskmand i så høj grad, at han trak blank, og udfordrede Litzberg på stedet.

Striden blev imidlertid snart endt, da de tilstedeværende franske officerer erklærede: Herr Litzberg behøvede ikke at slås med denne mand; det var en pariser kok, som rejste til Holland for at lære bataverne at lave pikant sauce til deres gamle oksekød.

Dermed var alle tilfredse og lystige igen, undtagen kokken; og selskabet blev endnu bedre stemt, da Lademann bad om tilladelse til at synge en vise, som herr Julius havde digtet, og han selv sat musik til. Han tog sin lut frem, og sang med smuk tenorstemme følgende:

Italien skiller alpers sne
        Fra tyskers stamme;
Og Spaniens tårnede Pyrenæ
        Gør hist det samme.
Hvad skiller germaner fra franker?
Kun forestilling og tanker.

Ej har det sådan naturen ment.
        Med sølvblå vande
Rhinstrømmen søsterlig har forent
        De nære strande.
Og langs i træernes skygge
Germaner på kysterne bygge.

Og kom fra Rhinen ej frankers drot
        Med sejersfaner?
Var Carl den Store fra Aachens slot
        Ej en germaner?
Hvortil da de fjendtlige krige?
Som brødre de bør sig forlige.

Den ene fin, og den anden djærv,
        Det kan forbindes:
Samlivets glæde med flidserhverv
        Forenet findes!
En ærlig, hjertelig stræben
Med ild, og med smilet på læben!

Ser hist I skibet i bølgedans,
        Hvor tungt det iler?
Og sejlenes hvide svulmende glans
        I solen smiler;
Dog uden tyngsel i lasten,
Det vælted, og knækkede masten.

Ved modsatte kræfter kun Jorden går
        Om Solens lue;
Ved denne forening den dristigt slår
        Sin skønne bue.
Den tyngden og letheden bære
I rummet til skaberens ære.

Forener jer, tysker og franker god!
        Naturen lyder!
Til brodersamfundet hellige flod
        Jer fromt indbyder.
Som venner hinanden I favne,
Og deler, hvad begge nu savne!

Denne sang fandt almindeligt bifald; selv franskmændene kunne lide den, da den blev oversat for dem, kun modsagde de ivrigt (og her var kokken atter den heftigste), at Charlemagne og de første franker havde været tyskere.

"*Impossible!*" råbte kokken nu i gebrokkent tysk, da Litzberg ikke længere ville franske med ham; "Charlemagne sein Lebtag nit ein Dütsch gewesen sind. Er sich schlug *parfaitement bien avec* die Sax, und viel 'undert tausen Mann von sie lies füsilir, um sie su polir, und *des helles manières* zu lerne, weil die Saxis lüt immer ein sehr grob Lüt gewesen bist."

"Så vil vi da ikke stride længer herom," sagde Litzberg, idet han hentede nogle flasker gammel johannisberger, "men heller i den ædleste rhinskvin drikke rhingudens og fredens skål. Nu, herre!" sagde han til kokken, "vil De også bevise os den ære, at smage et par dråber af denne tyske *vin aigre?* Deres røde franske blæk har dog ofte nok sammensnerpet os læberne."

"Diese wein kein *vinaigre* nich is," råbte kokken, idet han først lugtede til vinen, og derpå, som en ægte kender, skyllede den langsomt ned i halsen, idet han slaprede luft ind med. "*Il est bien bon. Nulle regle sans exception!*"

"Kokken", råbte Litzberg, "forstår sig bedre på johannisberger end på kardinal Richelieu."

I dette muntre lune sejlede de i måneskin hen ad Rhinen. Ved udskibningen opstod en overordentlig latter, hvortil den tjener gav anledning, som nær havde kuldkastet freden til Utrecht. Han stod nemlig og bandede, fordi man havde ituslået ham en del flasker, som han havde fyldt med brøndvand i Köln.

"Hvorfor tager han sig da det tab så nær?" spurgte Eberhard, "og hvad ville han med alt det brøndvand?"

"Ak," svarede Litzberg, "den stakkels djævel havde hørt, at man allevegne satte så høj pris på *det kölnske vand* [Note 3)]. Derfor fyldte han sig et dusin flasker med brøndvand der. Nu er hans hele spekulation gået i skuddermudder, og han er en ruineret mand, hvis ikke generalstaterne eller kongen af Frankrig tage sig af ham."

Herr von Sock

Vi lader nu vore rejsende sejle, køre og spadsere, som dem behager; først når de opholder sig noget længere på et sted, og vi mærker, der tildrager sig noget mærkværdigt, nærmer vi os atter, og tilfredsstiller vor nysgerrighed.

Farten på en flod har i længden noget ensformigt, rejsen på landevejen ikke mindre. Og om end vejen går igennem de skønneste landskaber, hvor genstandene henrykker øjet, er det dog altid vanskeligt at bringe slige skildringer på papiret. Inden vi ved et ord deraf, bliver beskrivelsen kold og trættende. Hvor tit, kære læser! har du ikke måttet høre, hvor majestætiske bjergene, hvor rislende vandfaldene, hvor balsamiske blomsterne var, hvorledes lærken slog om morgenen, og nattergalen klukkede om aftenen.

Ikke engang med farver lader solen og månen sig rigtigt fremstille. Af alle farver står kun den sorte til digterens tjeneste, der egentlig ingen farve er, men kun fuldkommen mangel på alt farvelys. Derfor kan han da også kun med sit blæk skildre begivenhederne, og male *det indvortes menneske.* Og derved vil vi også for det meste lade det bero.

Så vandrer vi da langsomt og mageligt gennem Holland. Velstand har hjemme overalt; intet tegn på armod eller trældom, ingen flov ydmyghed for den elegante verden. Herlige, smilende bønderhuse, omringet af frugt- og køkkenhaver. Bonden malker selv sin ko på engen, og bringer mælken til byen i renligt skurede kar. Overalt heste, som på herregården i Tyskland. Hverken tiggere, munke eller lovtrækkere drager gennem egnen for at plage, bedrage eller ophidse folk. På

smukke blåt, rødt eller grøntmalede vogne kører købmænd, fabrikanter og kunstnere til bys for at sælge deres varer.

Vil du endnu kigge ind ad døren i de fattigere bondehuse og ølkroer, for at se store hytter med spiltove og køer, hvor oksen æder af et trug, hvor karlen står på tønden, blæser i sin sækkepibe, og indbyder de nærværende til lystighed; hvor mødrene laver pølse, mens børnene spiler blæren ud med luft; hvor karlene ryger tobak, drikker øl, og kigger hinanden i kortene? Eller vil du hellere gøre fornemmere besøg, hos rådsherrer, der sidder ærbart som sortklædte præster? hos damer og fornemme borgerkoner, der sidder med små hunde på skødet, eller spiller på guitar? Eller vil du se dig om i køkkenet, hvor blank pigen skurer sin messingkedel, mens jomfruen i blomstervinduet leger med fuglen i buret? eller hvorledes en mængde storke, vildænder og traner flagrer i den sivbegroede dam, hvorover turtelduerne svæver? Alt det kan en Teniers, Snyders, Ostade, Brouwer, Bloemart, Wouwerman, Potter, van der Velde, van der Meer, van der Laar, van Dyck, Rembrandt, og hvad de store mestre af den nederlandske skole videre hedder, langt bedre vise i deres billeder, end jeg kan fortælle det. Ruisdaelske landskaber findes i Holland kun sjældent.

Synet af alle disse, fra de sædvanlige tyske så højst forskellige hollandske genstande gjorde et behageligt indtryk på vore rejsende. Kun Hanna Hellkraft, der egentlig intet burde have haft at indvende imod dette stald- og køkken-væsen *en gros*, var forstemt, og schweizerinden kunne ikke tilbageholde nogle stikpiller over de flade moradsige enge.

Litzberg var straks ved hånden. "Ja, morlille!" sagde han, "folk her er kun deri forskellige fra svinene, at de med renlighed vælter sig i snavset. For resten skal, hvad jeg siger, hverken komme svinene eller hollænderne til forklejnelse på gode navn og rygte i nogen måde. Svinet er et nyttigt, velsmagende dyr, og bidrager uagtet sit svineri uendelig meget til renligheden ved sine børster."

"Hollænderne er et fortræffeligt folk," råbte Eberhard. "Vi andre skylder fædrelandet alt; de har selv skabt sig et hjem, og forsvaret det tappert mod havets og menneskenes overfald. På dybtnedrammede bjælker har ikke skummelt aristokrati her opslået sine pauluner, som i Venedig. Et frit, uskyldigt liv blomstrer bag luftige diger. Hollænderne er fortræffelige søfolk, gode malere, udmærkede gartnere, frie hyrder, ærlige købmænd, dydige mennesker. Industrien blomstrer her, også de blonde buttede piger trives, som roser og liljer; hvad vil I mer?"

"Og visner lige så snart, som roser og liljer," svarede Litzberg. "Men stille! Hvem kommer der? Det er ingen hollænder, og ingen rose."

En lang mager ung herre trådte ind med feberrøde kinder og med stirrende glasøjne, meget omhyggeligt påklædt. Tjeneren, som fulgte ham, kaldte ham herr von Sock, og lod sig mærke med, at det var en tysk adelsmand, som kunne opregne sine seksten aner, og med tiden gøre sig håb om at vorde domherre. Den fremmedes ansigt havde intet udmærket, dog opdagede man en egen spænding deri, der lod til at komme af lutter smålige, ængsteligt-iagttagne forsigtigheder. Dette gav herr von Sock et komisk anstrøg, og han så ud som et menneske, der

er i en vis forlegenhed, han søger at skjule for andre. På den magre, krumme pegefinger bar han en massiv guldring med et stort våben, skåret i en hvid sten, og skønt han var kommet kørende, havde han dog sporer på støvlerne.

Han hilste høfligt nedladende, da han befandt sig mellem tyske borgerlige, og den tanke, at han nu endelig engang igen var mellem mennesker, som ville vise hans herkomst den skyldige ærefrygt, bragte ham til live igen, ligesom forårssolen en død flue i et vindue.

Han havde forskrækkelig meget at fortælle om hollændernes plumphed og uartighed mod folk af stand. Han rejste til Paris, sagde han, for at se den store verden, som han for resten ellers alt ret godt kendte, og af hvilken han var et født æresmedlem. Men hans herr fader havde ment, at han med det samme kunne bese Holland. Dog, det måtte han sige, havde han vidst, hvad han nu vidste, så havde han dog denne gang vovet at sige sin nådige *cher père* imod. For disse mennesker her var ham alt for ubehøvlede med deres dumme penge- og bondestolthed. Han længtes efter den hollandske adel, der sagtens ikke holdt så meget på sin værdighed, som den tyske, men som dog havde flere gode sider, og som for resten skulle leve, som andre folk af fødsel.

"Der har skæbnen hævnet Dem, Julius!" råbte Litzberg, uden at bryde sig videre om den fremmede; "slige planter trives ikke hertillands, det tilstår jeg. Dem må vi forskrive fra vort kære tyske fædreland."

"Hvilke planter?" spurgte herr von Sock med en forlegen forundring.

"Ak, herren der er en botaniker," svarede Eberhard, "vi talte om en vis slags nælder, hvoraf man forfærdiger det fineste netteldug, og som ikke er at finde i disse provinser."

"Ja så!" svarede adelsmanden. "Botanikken er en artig videnskab, med den kan en mand af stand også gerne give sig af; kun sømmer det sig ikke, at han befatter sig med de så kaldte brødstudier, undtagen jurisprudensen, for at få de fornemste embeder i staten."

"I gamle dage var dog også mange gejstlige af adel," sagde Eberhard, for dog at sige noget.

"Ja, min kære!" bemærkede herr von Sock smilende, "når man straks kunne blive biskop! Men bilder De Dem ind, at de adelige biskopper studerede teologi? Kården forstod de godt at bruge, men lærdommen trykkede dem ikke meget, den fandt de under deres værdighed."

"Er det under en bisps værdighed," spurgte Eberhard forundret, "at studere Bibelen i grundsproget?"

"Bibelen skal være skrevet i meget slet græsk, har jeg ladet mig sige," svarede herr von Sock, "og vrimler af sprogbommerter, for evangelisterne var, uagtet deres for resten ustridige fortjenester, mennesker af almuestanden, hvis forældre ikke havde haft råd til at give dem en god education."

Til lykke for herr von Sock blev der ringet til bords. "Jeg er så dristig," sagde han med et ironisk smil, som skulle betyde artighed, "at spise med Dem, hvis Dem så behager." Derpå skyndte han sig foran de andre med et næppe mærkeligt buk, satte sig på den plads, han holdt for den fornemste, og lod sig først række af alle retterne.

Vi vil ikke opvarte læseren med hans opbyggelige bordtaler, som var højst forskellige fra de lutherske. Det var den gamle vise, der for hundrede år siden skurrede langt stærkere end nu: at geni og fortjenester kun var skrøbelige broer, der ikke formåede at bringe den borgerlige over det svælgende dyb, fødslen havde sat mellem ham og den adelige; at den sande ære ikke kunne føles af en uadelig; at ingen adelsmand kunne slås med et borgerligt mandfolk, eller ægte et borgerligt fruentimmer, egentlig heller ikke omgås dem; dog, det forstod sig, på rejser regnede man det ikke så nøje, og han ville gøre sig en fornøjelse af at følge med selskabet til Utrecht. Alt dette sagde han ganske blidt og roligt. Man mærkede tydeligt, at det ikke var hans hensigt at fornærme nogen dermed, eller at han havde den ringeste anelse om, at man kunne tage hans snak ilde op.

"Gud! Gud!" sukkede Eberhard, og vred sine hænder utålmodigt under bordet, mens øjnene funklede ham i hovedet.

"Tålmodighed, tålmodighed, unge blod!" hviskede Litzberg leende; "respekt for netteldugen!"

I denne hvisken blev de forstyrret af to nydelige drenge, en schweizer og en hollænder, der trådte ind med triangler, ledsaget af nogle spillemænd. De bad om tilladelse at synge selskabet en vise for, og drengene fik straks lov til at synge deres strids-, veksel- og forsoningssang, som de kaldte den. Og nu begyndte

Schweizeren.

Hvo i sit liv vel mage så?
Hollænder tør sig understå
En schweizer at betvinge?
Hvad er dit mudder og dit vand
Mod fjeldet ved min afgrunds rand,
Hvor ørnene sig svinge?
    I byer
    Bag skyer
Vi malker køer ved klokkeklang,
I grønne dal ved drosselsang.
Hvad er dit dynd dernede
Mod schweizers klipperede?

Hollænderen.

Hvo i sit liv vel mage så?
En schweizer tør sig understå
Bataver at betvinge?
Hvad er dit fjeld, din sne så kold
Mod mine digers linde-vold,
Hvor mågerne sig svinge?
    I enge
    På vænge
Gror græsset for den fede ko,
Mens møllevingerne sig sno.
Jeg græsset foretrækker
For mos i klippesprækker.

Schweizeren.

Se, jeg er fjeldets ægte søn,
Jeg føler fædrelandets løn,
Og ingen har det bedre.
Jeg overser den hele jord;
Ved arnen frihedstræet gror,
Det planted mine fædre.
Vor sejer
Skalmejer
Henblæser over alp og fjeld,
Og dertil suser fossens væld.
Vel armod har jeg fristet,
Men jeg har intet mistet.

Hollænderen.

Se, jeg er havets ægte søn,
Jeg føler fædrelandets løn,
Og ingen har det bedre.
Jeg sejler om den hele jord,
Ved arnen frihedstræet gror,
Det planted mine fædre.
I haver
Jeg graver,
Har blomster til den største pris,
Med skøjter løber jeg på is;
Dog pragten er mig byrde,
Thi lever jeg som hyrde.

Schweizeren.

Så stifter vi da fred i hast,
Du er den bløde, jeg er fast,
Som sø og klippestene.
Jeg hed som brand, du kold som vand,
Hvert element dog holder stand,
Thi vil vi os forene.
        To riger,
        Ved diger
Fra verden skilt, ved fjeld og næs;
Og hyrdens håb er grønt, som græs,
Derfor batav og schweizer
Misunder ingen kejser.

Hollænderen.

Hver virker flink, og lever frisk,
Du som en fugl, jeg som en fisk,
Med sølvskæl og med fjere.
Jeg rig, og dog en bonde lig.
Du i din fattigdom så rig,
Og begge folk af ære.
        For dyrke
        Med styrke
Hver patriark sin ejendom!
Vor ost vi sender verden om.
Os ofte muligt kunne
Vor nabo vel misunde.

"Det er en god vise," sagde Litzberg, "original og kraftig."

"Meget smuk," sukkede Lademann, som under sangen næsten havde holdt vejret tilbage, for at ingen lyd skulle undgå

ham.

"Tager mig det ikke ilde op, mine herrer!" sagde baron von Sock, "De forstår Dem formodentlig ikke på poesi, og det kan man heller ikke forlange af Dem; men visen er elendig. For det første har den den fejl, at den er digtet i modersmålet, og dette sprog, må De dog tilstå mig, er aldeles umusikalsk og upoetisk, og kan slet ikke bruges til at udtrykke høje, skønne følelser med. De kender anekdoten om kejser Carl den Femte, som talte latin med Vorherre, spansk med sine riddere, fransk med sine damer, og tysk med sine heste."

"Kejser Carl den Femte var opdraget på spansk og hollandsk," svarede Eberhard, "og forstod vel heller ikke meget mere tysk, end der forekommer i samtalen med en hest. I øvrigt finder jeg det naturligt, at adelen, når den vil udgøre en særskilt nation mellem os, også taler et fremmed sprog. Vi borgere og bønder er endnu tyskere, og taler tysk."

"Hver fugl", svarede herr von Sock med et dumt smil, "synger med sit næb. Så vil vi da ikke længer tale om sproget, men straks holde os til indholdet. Det skulle dog vel være en slags ode, ikke sandt? og begynder med de ord: "Hvo i sit liv vel mage så?" I sandhed meget nobelt; og jeg tilstår oprigtigt, en galere ode har jeg ikke set mage til i mit liv. Dernæst rimer forfatteren *schweizer* med *kejser*. Det er jo hverken rim for øjet eller øret; hvordan vil han forsvare det?"

"Men det er jo netop saltet," råbte Litzberg. "Kejseren og schweizeren har heller aldrig ret villet rime sig sammen, skønt de bor hinanden så nær."

"Ak, jeg forstår Dem, min herre!" svarede herr von Sock. "Men kender De den fortræffelige ode af Jean Baptiste Rousseau: *Aus*

Suisses?

> Ou Courez vous, cruels? Quel démon parricide
> Arme vos sacrilèges bras?

Og som det videre hedder:

> Vos pères ont péche, vous en portez la peine!"

"Nej, jeg kender den ikke," svarede Litzberg, "ønsker heller ikke at kende den. Den er vel dygtigt højtravende, som de fleste franske oder."

"Rigtig nok," bemærkede herr von Sock med et hånligt smil, "bliver der i den ingen *ost sendt verden om*. En meget sublim tanke, hvormed visen slutter såre hensigtsmæssigt."

"Og dog, min herre!" gentog Litzberg, "spiser jo hele verden ost; og når man har pirret ganen med alle mulige lækre retter, kan man dog altid endnu til beslutning spise et lille stykke ost. Hvorfor må da forfatteren ikke også opvarte Dem med en skive deraf til dessert? Men kanske De hellere vil have noget af den virkelige, som står der på bordet?" Med disse ord rakte Litzberg ham en tallerken med en fortræffelig hollandsk ost, som nylig var indbragt.

"En vittighed beviser ingenting, min herre!" svarede von Sock, idet han afskar sig et dygtigt stykke, "mindre en falsk vittighed."

"Dog lige så meget som en dumhed," vedblev Litzberg roligt, "om den også var ægte. Og hermed ønsker vi Dem: Velbekomme måltidet, og lykke på rejsen!" Med disse ord stod han op, og hele selskabet med ham.

"Rejse vi da ikke sammen til Utrecht?" spurgte herr von Sock noget forlegen.

"Vi er alt for ringe dertil," var det enstemmige svar, og med dybe buk forlod man værelset.

Den gamle baron

Der blev meldt, at en gammel rig baron holdt uden for værtshuset i sin egen ekvipage, og ville stige af. Dette budskab gød atter olie i herr von Socks livslampe, hvis flamme truede med at gå ud i den borgerlige luft, som i en mephitisk dunst uden vandstofgas. Han gav sig straks i kast med kammertjeneren, som bestilte et meget tarveligt måltid for sin herre, for det bestod blot i varm mælk.

"Der mærker man straks manden af stand," sagde herr von Sock; "mennesker af ringe herkomst plejer kun deres bug." (Han glemte, at han selv havde spist med fortræffelig appetit.)

Kammertjeneren svarede: Hans herre vovede ikke for gigtens skyld at spise meget til middag; men han ville desto bedre holde sig til aftensmaden.

"Og hvad hedder hans herre, min ven?" spurgte herr von Sock nysgerrigt.

"Dermed kan jeg ikke tjene," var svaret; "velbårne herre må have mig undskyldt. Herr baronen rejser inkognito, for at have fred for folk, som altid vil opvarte ham. Dog det kan Deres Nåde tro på mit ord: min herre er en meget fornem mand, der lever på fortrolig fod med konger og kejsere, ja selv med den russiske zar; og de agter ham alle højt. Han havde i sinde at drage til Amsterdam, og derfra til London, for at gøre Hans britiske Majestæt sin opvartning, da han ikke traf ham i Hannover; men gigten tillader ham ikke at udsætte sig så længe for rejsens besværligheder, han har betænkt sig, og går tilbage til Wien igen."

Mens tjeneren talte, trådte en anselig gammel herre, frisk og rørig af sin alder, ind i stuen med Litzberg. Han havde et smukt mandigt ansigt, en høj pande, skarpe, gennemtrængende, men dog tillige blide øjne, en veldannet mund, kun var næsen noget for tyk, og på den venstre side mellem næsen og munden havde han en vorte. Det langagtige ansigt udtrykte åndskraft, finhed og forekommenhed.

Hele selskabet fulgte ham på hans venlige indbydelse atter ind i den store kølige spisestue; den lille hollænder og schweizer var også med.

"Tillad," sagde han med utvungen høflighed, "at jeg i Deres nærværelse spiser mit mælkebrød, og at de små rhapsoder foresynger mig den vise, som jeg har hørt så meget rose. De hører den vist gerne om igen, og jeg holder så meget af folkesange."

Drengene lod sig ikke bede to gange, de sang straks. Den gamle baron var tilfreds med visen. "Melodien er gammel," sagde han, "men poesien er ingen virkelig folkesang, skønt digtet i folketonen. Almuen selv gør sjældent sådanne billige sammenligninger, dertil er enhver nation for barnagtigt forgabet i sig selv. Schweizerne synger kun om deres fjelde, og hollænderne synger slet ikke. Der hører også en højere dannelse til at gøre slige sammenligninger og til at stifte et sligt forlig. – Sandelig," sagde han med et suk, idet han på en gang blev ganske alvorlig, "jeg indser dog altid tydeligere, at der endnu lader sig gøre en hel del med vort sprog. Også yndigt og let kan det bevæge sig, ikke blot læredigterisk, gravitetisk. Jeg kender én, der i sin ungdom på én dag har forfattet tre hundrede

latinske vers, og dog havde han måske nu hellere ønsket at være autor til slig en enfoldig sang."

Nu trådte herr von Sock spansk frem, gjorde et pynteligt indbildsk buk for den gamle baron, vendte sig derpå familiært til Litzberg, og hviskede ham i øret: "De kender herr baronen, vær så god og præsentér mig for ham!"

Litzberg tog ham temmelig fast ved armen, trak ham et par skridt nærmere hen mod oldingen, og sagde: "Herr von Sock ønsker at gøre herr baronens bekendtskab. Jeg kender ham ikke videre selv. Det var ham, der ikke kunne lide visen."

"Hvorfor da ikke, min unge herre?" spurgte den gamle baron, og hilste ham høfligt.

"Af samme årsag, som den, De angiver, herr von – må jeg udbede mig Deres ærede navn?"

"Jeg ønsker at blive ubekendt," svarede baronen, idet hans øjenbryn næsten umærkeligt trak sig sammen. "Jeg skal ikke overtræde den beskedenhed, De kan fordre af en fremmed; men Deres mening om visen kan De vel betro mig, uden at kende mig nøjere."

"Nu ja," svarede herr von Sock, "just for det tyske sprogs skyld, som De nylig omtalte, der er utåleligt for øret med sine mange sch'r og z'r, og som bevæger sig så tungt og kedsommeligt, hvorfor heller ingen stor mand endnu har kunnet bekvemme sig til at skrive i dette sprog."

Baronens pande formørkede sig atter noget, han strøg sig med hånden over den, og spurgte med et smil: "Er De en lutheraner?"

"O ja, til tjeneste!"

"Så må De dog idet mindste kende en stor mand, som har skrevet i det tyske sprog."

"Og hvem, om jeg må spørge?"

"Doktor Martin Luther."

"Ja så! Ja rigtigt, det var jo ham, der oversatte Bibelen på højtysk."

"Min moder stammer ned fra ham!" råbte Eberhard med en stolt glæde, og med et funklende blik på den gamle baron.

"Så?" svarede denne, idet han betragtede ynglingen med venlig opmærksomhed. "Der har De jo en stamfader, som kan opveje seksten aner. Og De er jo også sangens forfatter, har herr Litzberg sagt mig. Det stikker i blodet, Luther var også digter. – Forstår De ellers mange sprog, min unge herre!" spurgte han herr von Sock, "siden De er så kræsen og streng mod Deres eget?"

"Jeg forstår mit modersmål," sagde herr von Sock med et selvtillidsfuldt smil.

"Er De da ingen tysker?"

"Jeg er en adelsmand," var svaret, "og min moder talte stedse fransk med mig. De europæiske adeliges egentlige modersmål er unægtelig det franske, ligesom det latinske er de lærdes."

Den gamle baron indlod sig nu i en vidtløftig matematisk samtale med Litzberg, hvoraf de andre ikke forstod et ord. Litzberg hentede sin taske, viste ham beregninger og afrids. Den gamle baron var vel tilfreds dermed, og gjorde kun hist og her en anmærkning, hvilken Litzberg modtog med største taknemmelighed. Han viste overalt den gamle herre en dyb ærbødighed, og havde i sin tone mod ham intet af den sædvanlige spotske ironi. Baronen klappede ham på skulderen,

og sagde smilende: "Store fremskridt! store fremskridt, siden vi sås sidst, min kære herr Litzberg!"

"Det er også tyve år siden, herr baron! Og i den tid lader der sig lære adskilligt."

"Tyve år? Herre Gud! Er det så længe siden?" sagde den gamle. "Hvor tiden går! Ja, vist nok lader der sig lære og glemme meget i den tid. Dersom det bestandig gik frem, men man stiger kun for at dale. Hvad mig angår, så må jeg nu snart pakke ind, og forberede mig på den store afskedstime."

"De ser så sund og kraftig ud," svarede Litzberg; "De kan endnu længe glæde og nytte verden, 67 år er jo ingen alder, og i Deres værker vil De evigt leve."

"Evigt leve?" gentog Eberhard halvhøjt i et afsides vindue. "Hvem kan dog den mand være?"

Den gamle baron og Litzberg satte sig til skakbrættet. Eberhard kedede sig; han gad ikke snakke med herr von Sock. Lademann hørte gerne opmærksomt på en god samtale, man mærkede tydeligt, at han med liv og sjæl tog del i, hvad der blev talt; men selv var han fattig på ord og undselig for at udlade sig med noget.

Som nu Eberhard stod der, og ikke vidste, hvad han skulle tage sig for, fik han øje på et par fleuretter, der hang på væggen. Han tog dem ned, uden at tænke videre derved, og stod og legede med dem.

"Har De lært at fægte?" spurgte herr von Sock fornemt.

"Så en smule," svarede Eberhard, "for at kunne forsvare mig i nødsfald. På universiteterne hjælper det ikke at filosofere; der har jeg da ladet det komme an derpå. For resten synes mig ikke

om, at man ofte for en ubetydeligheds skyld skærer hinanden næse og øren af."

"Og hvad skal man da gøre?" spurgte herr von Sock forundret.

"Man skulle ikke fornærme hinanden; men er det engang sket, uden at der var ondskab med i spillet, så skal man bede hinanden om forladelse og tilgive hinanden."

"Gud fader bevares!" råbte herr von Sock, "dermed ville folk af stand evig blamere sig."

"Kristus har dog villet det," sagde Eberhard, "og han troede ikke, at man blamerede sig dermed i Guds øjne."

"Dermed har Kristus blot kunnet mene den gemene mand," råbte herr von Sock, "fiskere og tømmermænd, som han mest havde at bestille med, fordi han nu engang havde den elskværdige, fast måtte man sige, alt for overdrevne passion for nedladenheden. En borgerlig kan ræsonnere således; en mand af stand sætter intet over æren."

Eberhard bukkede, og sagde derpå med fuldkommen fatning: "Med en borgerlig slås De vel ikke, herr von Sock! Men ville De måske dog ikke bevise ham den bevågenhed, at fægte lidt med ham, blot med fleuretter?"

"Å ja! hvorfor ikke det?" svarede herr von Sock skødesløst.

Eberhard slog ved det første angreb herr von Sock fleuretten af hånden, gav ham med det samme et dygtigt rap over armen, og råbte: "Tilgiv, nådige herre! det skete af vanvare." Derpå bukkede han sig ned efter den tabte fleuret, præsenterede sin modstander den pænt mellem tommel- og pegefingeren, som noget, hvormed man ikke vil besudle sig, og råbte: "lad os prøve på en frisk!"

Med en tosset blanding af værdighed og ydmygelse i det spændte ansigt, stillede herr von Sock sig atter *en garde*. Men da Eberhard endnu to gange havde slået ham fleuretten af hånden, så at den fløj hen i stuen, og rappet ham hver gang så stærkt over armen, at von Sock ikke kunne lade være at gnide den og gøre grimasser, bukkede Eberhard meget ærbødigt, som en kavaler for en dame, når de har danset en menuet sammen (nær havde han i sin overgivenhed kysset ham på hånden), og sagde smilende: "Hvis nådige herre ikke bedre forstår at bedømme vers, end at fægte, så har det endnu mindre at betyde. Tak De Gud, at min *point d'honneur* denne gang var forsynet med en overtrukken knap."

Med disse ord hængte han ganske flegmatisk fleuretterne hen på sømmet igen. Herr von Sock forlod hurtigt værelset, og befalede sin tjener at pakke ind.

"De har hævnet Dem tilstrækkeligt og værdigt, min unge ven!" sagde den gamle baron, idet han stod op, og trådte hen i vinduet til Eberhard. "Herr Litzberg har fortalt mig meget godt om Dem. Hvor har De studeret?"

"I Leipzig, herr baron!"

"Det har jeg også; det fornøjer mig. Har De også lagt Dem noget efter metafysikken?"

"Så en smule, herr baron! Fabelen om Djævelen og bonden har rigtig nok afskrækket mig noget."

"Hvordan det?"

"Kender baronen ikke nok den historie om Fanden, der ville vise bonden en hemmelig skat, hvis han kunne sige ham, hvad der var ældst: en eg eller en olden; kunne han det derimod ikke, så skulle hans sjæl evigt tilhøre Djævelen."

"Og hvilken af begge, tror De da, er ældst?" spurgte baronen.

"Det må Vorherre vide," svarede Eberhard naivt. "Jeg ved vel, den store Leibnitz har opstillet den hypotese, at alle sammensætninger og udviklinger i naturen kommer af monader, udelbare væsener, som udgør livet, ånden og fornuften, der kunne tænke sig som et Jeg, i hvilke universum viser sig som i et spejl, og som ved deres fortræffelighed udgør et samfund med hinanden i Guds rige. Det klinger alt sammen ret smukt. Men jeg kan ikke ret forestille mig disse sammensætninger og udviklinger. Mig forekommer det sandsynligere og skønnere, at alting er blevet pludselig til ved et under i sin højeste fuldkommenhed, som det sømmede sig den guddommelige kunstner. Den hellige skrift lærer jo også, at forældrene skabtes voksne og modne, inden der blev et barn til; så må det vel være gået ligervis med egen og dens olden."

"Det er en hård nød at knække," sagde den gamle baron smilende. "Men lad os ikke blande for meget jordisk i vore ideer om guddommen. De taler om tiden, og betænker ikke, at den længste tid kun er et øjeblik for evigheden. Således sker da jo nu også alting i et øjeblik for Gud, hvad der tykkes os at vare årtusinder. Det var skønnere, siger De, hvis alting var sket ved et pludseligt mirakel. Men det fuldendte, det skønne er jo dog netop skønt, fordi det består af dele, der harmonisk forbinder sig til et helt. Enhver enkelt del må da også, som sådan, være tænkt og udført. Nu forstår det sig selv, at hos Gud er dåd og tanke et; for vor sanselige fatteevne fremstiller sig derimod skabningens udviklingsfølge i den form, som vi kalder tid. På den måde handler da Gud tillige i tiden, idet han evigt udvikler

sit væsen; og således virker da Hans skaberkraft uafladeligt fort i naturens langvarigste udviklinger."

"Skulle dog ikke engang alting have blomstret i en skønnere, kraftigere ungdom, såvel menneskene, som naturen?" spurgte Eberhard.

"Naturen," svarede den gamle baron, "er gået over fra dunster til fasthed, fra det ubestemte til det bestemte; sådan også mennesket. I begyndelsen var han et kraftigere dyr, hans ånd har gennem århundreder udviklet sig mere og mere."

"Mit hjerte drager mig mægtigt hen til denne tro," svarede Eberhard; "men skulle det i sandhed også forholde sig så, at menneskeheden lidt efter lidt går frem til forbedring? Der falder mig just et vers ind, som den store Leibnitz anfører i sine *Essais sur l'entendement humain*

Cantantur hæc, laudantur hæc,
Dicuntur, audiuntur,
Scribuntur hæc, leguntur hæc,
Et lecta negliuntur.

Man synger højt, når man alt forstår,
Man hører, man bestemmer,
Man skriver, man i skole går,
og alt man atter glemmer."

"Bærmen bliver altid bærme, min unge ven!" svarede baronen afbrydende; "men vinen gærer, og vorder en ædel drik, når den har skilt sig fra sit bundfald. *Les bêtes n'ont pas d'idées générales*; men Guds usynlige kirke bygges i stilhed, snart hist, snart her, altid større og smukkere, op igen af sit grus, og alle modsætninger og forskellige kræfter forbinder sig fra det

højeste stade i den skønneste harmoni. Verden selv er et hele, og ikke den ringeste bestanddel kunne skilles derfra, uden at forstyrre den hele orden. – Derfor må man også smukt finde sig i livets modgang og skyggespil," vedblev han smilende, da herr von Sock trådte ind igen. "Disse intetheder står der som modsætninger, for at stille det virkelige, det uddannede i sit klarere lys. Ville fuglen forekomme os så smuk, dersom ikke skrubtudsen var så hæslig? Ville vi finde nattergaletonerne så dejlige, hvis ikke æslet skrydede så uforskammet? Således går det også visdommen og dårligheden: *Il n'y a guère d'ignorant, qui ne puisse apprendre quelque chose au plus savant homme du monde; et tour cas le savant s'instruit encore, quand il sait bien considérer l'ignorant."*

Dette sidste sagde han på fransk, for at herr von Sock des bedre skulle forstå det.

Nærmere bekendtskab til afsked

Bordet var atter dækket, aftensmaden delikat lavet på fransk måde. Dette kunne gæsterne ikke begribe, for skønt middagsmåltidet havde været upåklageligt, var det dog tilberedt på fin hollandsk. Men gåden blev snart løst, da den franske kok, hvis bekendtskab vi har gjort på Rhinstrømmen, trådte ind i stuen, med hvidt forklæde, hvid nathue, og en stor forskærerkniv i en sort skede ved siden. Han gjorde selskabet sin kompliment, idet han tog nathuen af, og bad dem tage til takke med hans anretning. Han rejste dog også ad denne vej, sagde han, og da han havde hørt, at en fornem baron og en anden tysk adelsmand souperede her i aften, havde han bedt værten om at måtte koge for ham. Hans rastløse ånd, lagde han til, kunne ikke trives uden beskæftigelse; han længtes, som en salamander, igen efter sit element: køkkenilden, og priste sig da først lykkelig, når han følte sig indsat i sin nyttige virkekreds.

Alle takkede ham venligt, og Litzberg tilgav ham gerne, at han var en slet pragmatiker, da han havde lært at beundre hans duelighed ved retterbænken. Den gamle baron spiste godt, drak lidet, og blandede meget vand i sin vin. Man drak hans skål. Kokken, som nu sad ved den nederste ende af bordet i sine galonerede stadsklæder igen, og gjorde honneurs, ville med djævels vold, at man også skulle drikke herr von Socks velgående; men han turde ikke selv proponere det, og kom ingen vej med det, for Hanna Hellkraft, den eneste tilstedeværende dame, som han foreslog det, svarede ham blot med et surt ansigt, uden at værdige ham et ord.

Under måltidet rev den gamle baron et paternosterbånd ud af lommen, idet han ville tage sig en pris tobak. Eberhard tog det op af gulvet, og rakte ham det igen. Baronen takkede lidt forlegen, gemte sin rosenkrans i en anden lomme på sit bryst, og sagde: "Ei! hvor kunne jeg dog være så uforsigtig, at putte mit paternoster i kjolelommen? Der havde jeg jo let kunnet miste det."

Denne hændelse gjorde selskabet forundret: Alle havde troet, at baronen var en lutheraner; det var fredag, og dog havde han taget godt for sig af kødretterne, uden at spørge efter fastemad.

"De tror, jeg er en katolik," sagde han efter en kort tavshed, "og kunne ikke rime det sammen med mit øvrige væsen? Men De farer vild, mine venner! Jeg er en protestant af den lutherske kirke, såvel som De. Og dog byder taknemmeligheden mig at bevare denne perlesnor som en kostbar amulet, for den har engang reddet mit liv." Da han på denne måde havde pirret nysgerrigheden, begyndte han at fortælle, efter at Eberhard og Lademann først havde rykket deres stole nærmere hen til ham, Litzberg snydt lysene, og kokken skænket glassene fulde.

"Jeg har til forskellige tider i mit liv givet mig af med forskellige videnskaber, og således har jeg da også engang været et stykke af en historiker. Hertugen af Brunsvig viste mig dengang en hædrende opmærksomhed, og overdrog mig at skrive sin families historie. For nu at skaffe mig de nødvendige dokumenter, rejste jeg i året 1687 til Wien, og derfra til Italien, fordi de gamle markgrever af Toscana, Ligurien og Este var af samme stamme, som huset Brunsvig.

I Venedig gjorde jeg bekendtskab med en smuk ung pige i et hus, hvor jeg daglig kom. Hun var dejlig som Venus, og uagtet

mine fyrretyve år foretrak hun mig for de unge sommerfugle, som daglig omflagrede hende. Denne pige havde herlige anlæg, jeg talte ofte med hende om forskellige ting, hun fik mig kær; og skønt jeg egentlig aldrig har været behersket af den lidenskab, som ynglingene og digterne kalder kærlighed, begyndte jeg dog efterhånden at holde meget af dette smukke barn, og havde gerne taget hende til ægte. Men nu ville hun, jeg skulle afsværge lutherdommen, og blive katolik. Hun talte så lidenskabeligt om kætteri, om helvedesflammer, om evig fordømmelse, at hårene rejste sig på mit hoved. "Nej," tænkte jeg, "det går aldrig godt." Med al mulig skånsel fjernede jeg mig nu igen fra den kære pige, og det kunne jeg med en frelst samvittighed, for det var hende og ikke mig, der først havde givet anledning til hint nærmere forhold.

I en sælsom tungsindig henrykkelse rakte hun mig denne rosenkrans til afsked, og sagde: "Gem den vel, Godofredo! Bær den altid hos dig, og læs dit paternoster derved; det vil redde dig fra undergang." – Med tårer skiltes jeg fra det kære, hulde barn, i hvem jeg, skønt uskyldig, havde vakt en ulykkelig lidenskab, og gemte rosenkransen på mit bryst, for at lyde hende, uden at tænke videre derved. Derpå rejste jeg i Guds navn afsted, for at fuldføre mit ærinde.

Fra Venedig til Mesola sejlede jeg uden følgeskab. Der rejste sig en forfærdelig storm, og vort skib truede med at synke. Skipperen anstrengte sig af alle kræfter, det hjalp ikke, uvejret tog til hvert øjeblik. Nu begyndte han at betragte mig med skumle øjne, og snart hørte jeg ham hviske med sagte stemme (for jeg har en fin hørelse): "Denne fremmede er formodentlig en kætter, hans ugudelighed er skyld i uvejret. Lad os kaste ham

over bord, at ikke den uskyldige skal lide med den skyldige!" Alt nærmede de sig mig i denne hensigt, da jeg – selvopholdelsesdriften skænker os altid i farlige øjeblikke opfindelse og fatning – ganske roligt drog min rosenkrans ud af barmen, hvor jeg til lykke havde den endnu, og læste det ene fadervor efter det andet, mens jeg lod perlerne falde, indtil hele mandskabet var overbevist om, jeg var en helgen.

Først da jeg atter havde sat fast fod på landjorden, faldt de ord mig ind, hvormed min veninde havde rakt mig rosenkransen; og skønt hun havde taget mit livs frelse i en åndelig mening, måtte jeg dog højlig forundre mig over det sælsomme i denne hændelse. På min tilbagerejse ville jeg besøge hende, men hun havde allerede taget sløret. Jeg så hende aldrig mere. Men rosenkransen bærer jeg fra den tid altid hos mig til hendes erindring; den minder mig om en øm, elskværdig skabning, der mente mig det godt, og om mit livs redning, hvilken jeg takker Forsynet for. Camilla blev nonne, jeg har heller aldrig giftet mig."

Denne ligefrem rolige fortælling af en forunderlig hændelse gjorde et eget indtryk på alle tilhørerne, undtagen på herr von Sock og på kokken. Eberhard, begejstret af samtalen og vinen, var ganske indtaget i den gamle genialske baron. Han ilede bort, men kom snart igen med sin stambog, og sagde: "De ønsker at blive ubekendt, og jeg vil ikke være ubeskeden, men skriv mig dog i det mindste en linje i denne bog, at jeg kan eje en prøve af Deres hånd!"

Den gamle herre tog stambogen, og skrev med faste træk:

> Deus universum curat, amat humanum genus, ei bene cupit. Nihil verus.

Gud opholder verden, elsker menneskeslægten, og vil den vel. Intet er mere vist.

Leibnitz

"Ak, min list har intet hjulpet," sukkede Eberhard nedslået, idet han læste sentensen; "jeg havde håbet, måske at se Deres eget, og De underskriver blot en fremmed autors navn."

"Unge ven! Jeg er Leibnitz," sagde den fremmede, idet han så ham venligt i øjnene, da blev den forbavsede yngling ganske henrykt, greb den vises hånd, trykte den gentaget til sine læber, og filosoffen havde nok at gøre med at forhindre, at ikke Eberhard i denne glædesrus kastede sig for hans fødder. Litzbergs øjne funklede, han hævede et grønt glas i vejret med gammel rhinskvin, og råbte: "Vor Aristoteles leve!"

"Han leve!" gentog hele selskabet, selv den franske kok, kun ikke herr von Sock.

Med lykønskninger og glædesråb bragte man nu gubben til vogns. Munter og veltilfreds sagde han dem farvel, og rullede afsted. Ak, det anede ikke Eberhard, at det var for sidste gang! Et halvt år derefter døde den store Leibnitz.

"*Ah mon Dieu!*" råbte herr von Sock kold og med en spottende mine, da han stod alene tilbage i stuen, ligeså forundret som indigneret over Eberhards umådelige glæde. "*Det* var altså den fornemme herre, der blev så feteret i aften på min bekostning, at ingen bid smagte mig? En lærd! En parvenu! En roturier! En nybagt adelsmand! Herr von Leibnitz, hvis fader var moralsk professor i Leipzig!"

Men nu var også din time kommet, usselige herr von Sock! og din uforskammethed havde kulmineret. Et par skælmske

drenge (just den lille schweizer og hollænder, som sang visen) havde tilbragt den hele aften med at udruge en hævn mod den, der havde foragtet deres sang; så meget mere, da de vel mærkede, han havde ingen til ven. I de voksnes nærværelse vovede de dog intet angreb, men næppe var den tilkommende domherre alene i værelset, overladt til sin skæbne, så åbenbarede sig Nemesis i travesteret kostume.

Hollænderen havde uformærket sat herr von Sock en fiskekrog i parykken, var krøbet op på en tværbjælke under loftet, og begyndte at mede. Det varede ikke længe, så bed fisken på krogen; han rykkede til, og parykken svævede som en komet mellem himmel og jord. Næppe så schweizeren heltens hoved blottet for hjelmen, for han skyndte sig at filtre ham en levende flagermus ind i de naturlige lokker.

"Herre Jemeni!" gispede den forfærdede von Sock, da harpyen begyndte at spjætte og slog ham i ansigtet med sine skindvinger. Og med det feltskrig: "En flagermus! En flagermus!" styrtede han ud af døren.

"En flagermus! En flagermus!" råbte drengene efter ham; "plads for flagermusen!"

I sin angst styrtede den provisoriske domherre afsted, som en løbsk hest, og standsede ikke, før han faldt ud i et gadekær, ikke langt fra værtshuset. Med møje fik man ham fisket op igen. I forbarmelig tilstand, drivende våd, blev han bragt på sit kammer, klædt af og lagt i seng. Men heller ikke her havde han udstridt endnu, for de fortvivlede gadedrenge stod uden for vinduet, og råbte i et væk: "En flagermus! En flagermus!" indtil endelig vægteren jog dem bort.

En times tid derefter bankede det på døren, og Hanna Hellkraft trådte hen for patientens seng med en spølkum varm suppe. "De har jo næsten ingen aftensmad nydt," sagde hun; "drik denne suppe, og dæk Dem vel til, at De ikke forkøler Dem."

"Ak, min gode kone!" råbte herr von Sock, hvem ulykken havde gjort mildere, "så lever der dog endnu på jorden en kristensjæl, som har medlidenhed med min tilstand, og ikke vil spotte mig?"

"Det kan De alt sammen takke Deres egen tåbelige hovmod for," sagde Hanna med sin sædvanlige rolighed. "Drik, sov, sved galskaben ud, og bær Dem i fremtiden fornuftigere ad! Farvel! Vi rejser bort i morgen, og ser Dem formodentlig aldrig mere."

En gammel bekendt, p.p.c.

Det var en herlig frisk morgenstund; støvet var dæmpet af regnen, og vore rejsende kørte i en magelig vogn til en by, hvorhen de havde sendt bud i forvejen, for at bestille trækskøjten videre frem.

Samtalen faldt naturligvis på de to forskellige adelsmænd fra i går. I denne samtale blev de forstyrrede af en stor menneskesværm, som trængte sig forbi, og fyldte hele landevejen, så vognen til sidst måtte køre ganske langsomt. "Hvad er det?" spurgte Eberhard en forbigående, idet han rejste sig for at se over vrimlen.

"Det er en stakkels synder, som skal rettes," var svaret; og nu blev Eberhard også et menneske va'r, lurvet klædt, med blottet hoved, omringet af vægtere. Fulgt af en præst, vandrede han til døden med vaklende skridt. Foran gik byens skoledrenge og sang, og på den lille grønne bakke stod det græsselige trebenede uhyre, som snart skulle sluge sit bytte. Men hvad der gjorde synet end mere sælsomt, og vakte en forunderlig følelse hos alle tilstedeværende, var en dejlig regnbue på himlen, som stor og højtidelig slog sin halvkreds over galgen.

Vognen kunne ikke komme forbi, og man måtte tøve nogle minutter. Endnu kunne Eberhard ikke se synderens ansigt, fordi denne vendte ham ryggen; men næppe stod den stakkel på bakken ved retterstedet, så opdagede Eberhard en lille rød sløjfe, bundet i et knaphul af den grå kittel.

"Herre Gud i Himlen, Obadias Schlenk!" råbte Eberhard.

Synderen vendte hurtigt sit hoved hen imod ham, og kendte ham straks.

"Ak, herr Eberhard Julius!" råbte han; "kommer De også for at se min død? Farvel! Gud velsigne Dem, bed for mig! Hvi misbrugte jeg Deres skånende godhed til nye misgerninger? Denne lås for livets dør forstår jeg ikke atter at opdirke, når den er lukket, den slutter for fast. Ak, Gud! ser De den skønne regnbue på himlen? Jeg har kaldet den et spilleværk; men den barmhjertige Gud har tilgivet mig. På denne bro skal jeg snart opstige til min himmelske fader."

Derpå læste den arme synder sit fadervor, og skolebørnene sang den salme, som Eberhard havde sunget i Reichmuth von Adochts gravkapel, da han frygtede for at være levende begravet.

"Gud, Gud!" råbte Obadias, og viste Eberhard sløjfen på sit bryst. Eberhard tilvinkede ham et farvel med sin hånd, og måtte med smerte bortvende sine øjne. Pludselig blev der en dødsstilhed i den store menneskevrimmel. Derpå hørte han et sagte Ak! sukkes af de fleste tilstedeværende. Vrimlen adskilte sig, vognen kørte videre. Eberhard kunne ikke lade være endnu engang at vende øjnene derhen. Da hang Obadias Schlenk med nedsænket hoved, med foldede hænder i galgen, og regnbuen var forsvundet.

Selskabet var den hele dag stille og tavst; Litzberg og Hanna var forstemte, Eberhard og Lademann bedrøvede. Det begyndte atter at regne, og man søgte nattely tidligere end sædvanlig. Man spiste kun lidet, Lademann fantaserede på sin lut, og Eberhard hørte ham med megen deltagelse. Der var så stor vemod i hans toner, de blev afbrudte af vilde fantastiske greb, og forsvandt til sidst fromt og drømmende i sagte akkorder.

Eberhard gik tidligt til sengs, for at begrave sine tungsindige tanker i søvnens afgrund. Længe væltede han sig fra den ene til den anden side, regnen piskede stærkt på ruderne. Endelig dyssede regnstænkenes ensformige lyd ham i slummer. Da havde han en underlig drøm.

Han så Gud Fader ved hjælp af keruber og serafer opbygge regnbuen. De hentede de friskeste farver af den stigende morgenrøde på deres hvide vinger, og på et øjeblik stod det skønne kunstværk færdigt med sine violrøde, blågrønne, gule striber, og Gud Fader forsvandt med sine engle. Nu var det helt lysteligt at se, hvorlunde de evige naturkræfter, som nordisk-hedenske guder, betjente sig af regnbuen som af en himmelbro. Den stærke Thor fo'r dagligt op og ned ad den med sin tordenvogn og sine øjegnistrende skæggede gedebukke. Den skønne himmelvægter Heimdal stod årvågen på broens dristigste bue, og blæste herlige glædefulde toner ud af sit horn. Det klang som fuglesang i morgenrøden, og lokkede de syv farvejomfruer frem af deres tårne på broen; de dansede, og glædede sig ved klangen.

Pludselig blev himlen kulsort, regnbuen brændte på den mørke baggrund i et stærkere lys, og under buestaget opdagede drømmeren Obadias Schlenk, hængende i galgen. Men på landevejen ikke langt derfra sad Hanna Hellkraft som en norne på en stor bautasten, og sang dødningedansen. Brat forvandlede galgen sig til et kors. To andre kors blev endnu tilsyne, og Kristus hang i midten mellem to røvere med en blomstrende slåentornekrone om hovedet, uden blod og sår, som om kun korset bagved klæbede sig til hans hænder og fødder. Kristus bøjede sig hen mod Obadias, og sagde venligt

trøstende: "Sandelig jeg siger dig, endnu i dag skal du være med mig i Paradis." Da vågnede Obadias af sin dødsslummer, steg ned, og greb atter sin vandrestav, der lå i græsset, og som bøddelen ikke havde brudt, men kun skrællet den sorte bark af. "Kunne jeg blot bestige regnbuen," hørte Eberhard Obadias sige, "så skulle jeg snart nå himmelen."

"Stig i vejret, streng dig an!" lød en stemme. Da kastede Obadias sin stav ned på jorden; den faldt på hans grav, og hævede sig atter derfra som en hvid lilje. Men som en matros i tovværket, således begyndte nu den arme synder at entre i vejret på regnbuen til Himlen, hvor Sankt Peder mødte ham med et stort nøgleknippe i hånd, og sagde: "Jeg behøver vel ikke at lukke dig døren op? Est du dog en så drabelig smed, at du kan blæse alle låse op, når du blot ser på dem? Blæs mig nu engang himmeldøren op!"

"Ak," råbte Obadias grædende, "jeg har ladet sejlgarnsstumpen, træpinden og det rustne søm ligge dernede hos en god ven, som sikkert ikke vil misbruge dem. Jeg har dog undertiden næret en bedre følelse i mit hjerte." Med disse ord pegede han på den røde brystsløjfe, han havde gjort sig af urbåndet. Da svarede Sankt Peder: "Du har ikke været af de værste. Gak ind; men vær beskeden, og sæt dig på den nederste bænk, straks inden for døren!" – Obadias gik ind i Himlen, og Eberhard vågnede.

Engang endnu, og dog ikke sidste gang

Om de slette veje, som vore rejsende havde hørt så meget dadle, blev de fuldkommen overtydet efter regnen, og da deres store magelige vogn ikke kunne holde spor med de smalle hollandske, brak der et hjul for dem i nærheden af en købstad, og nødte dem til at blive der natten over. Her mødte Eberhard et underligt eventyr.

Han gik ud af det sørgelige værtshus, for at se sig lidt om i egnen, mens maden blev lavet. Da han ville gå hjem, tog han fejl af huset, som han kun flygtigt havde lagt mærke til, og gik ind i nabogården. Pigen, som han mødte på trappen med det spørgsmål: "Er det ikke her?" svarede: "Jo, ganske rigtigt, herr studiosus! Vær så god at trine nærmere, de andre kommer straks."

"og værten?" spurgte Eberhard.

"Herren kommer også straks og skærer for," sagde pigen, og forlod ham, da hun havde åbnet døren til et stort øde værelse, hvor der kun stod nogle gamle stole, og i baggrunden et fyrrebord, hvorpå Eberhard ved det ofte fordunklede måneskin opdagede noget langt indhyllet.

Intet forstærker tungsindigheden mere på et fremmed sted, end slet vejr og et sørgeligt værelse. I en munter stad, fuld af mennesker, eller i et dejligt landskab med solskin og skygge havde Eberhard vel snart slået Obadias Schlenk af tankerne igen; men her i dette mørke, hvidtede kammer, i den vandkolde aften, efter at endnu uheldet med vognen var mødt, gjorde ham det skumle opholdssted helt nedslået, og udklækkede bedrøvelige billeder i hans fantasi.

Blæsten hylede på gaden derude, peb ind gennem vinduessprækkerne, og drev skyerne på himlen så hurtigt forbi månen, at lyset og skyggen i det øde værelse forfulgte hinanden på den kalkede væg som spøgelser. Det runde, tragiske måneansigt med sine smerteligt, dog ædelt mod panden optrukne bryn, skuede, lig en høj Melpomene, ned på jordens jammer, og syntes at føle en med foragt blandet medlidenhed for de arme mennesker. Barndommens gysen, der i den senere tid sjældnere indfandt sig hos Eberhard, vendte levende tilbage. Den sig selv modsigende forestilling: at livet ophører med døden, og at dog liget endnu uagtet sin iskulde er sig bevidst i ligkisten, knugede hans sjæl. Han skælvede. Den øde stue tyktes ham en gravkælder. Det forekom ham, som om han lugtede lig; den lange indhyllede pakke på bordet lignede et dødt legeme.

Han måtte bruge al sin fatning og forstand, for at bortjage disse vilde forestillinger. Han måtte sige sig selv: "Du er i et værtshus, mellem levende mennesker." Og for endelig med ét at gøre ende på disse barnagtige fantasterier, gik han hen til border, og drog det hvide klæde hurtigt til side, der dækkede den lange ubekendte genstand.

Hvad skildrer hans forfærdelse, da han idet lyse måneskin virkelig opdagede et kadaver? Og hvem var det andet end – Obadias Schlenk! Ansigtet var vel blåt og opsvulmet, men ansigtstrækkene, som Eberhard genkendte, var ikke ganske forandrede. Den hvide kjortel havde den døde endnu på, og den røde sløjfe var endnu ikke løst af knaphullet.

I dette øjeblik kom pigen med lys, og doktor Scarabæus trådte munter ind i stuen med en lystig jovialsk mine, fast

klædt som kok, med en blinkende kniv i hånd, fulgt af en hoben studenter. "Ja, mine herrer!" råbte han jublende, idet han flankerede med kniven i luften, "i aften har jeg noget at byde Dem til gæst på. Ellers har vi altid måttet nøjes med de sygelige stakler, som døde strådøden, eller med lig af gamle udlevede folk uden kraft og saft. Her er en mand i sine bedste år, med en konstitution, der kunne have gjort ham hundredårig, dersom han ikke ved at overtræde loven var faldet i justitiens hænder. Men har også juristerne visket ham ud af de levendes tal, så er vi medicinere dog ikke slige tåbenakker, at vi skulle skamme os ved at optage ham i vort lag igen; og har end mennesket i levende live ikke duet meget, skal han dog nu efter døden blive en nyttig borger i staten. Rigtig nok har han kostet mig mine ti gode daler klingende mønt, der ikke er at spøge med, især i disse tider, for en mand som mig med mådelige indtægter; dog, hvad gør man ikke for videnskaben?

Det var også med nød og næppe," vedblev doktoren, idet han nærmede sig bordet, "at jeg havde fået ham for så godt køb; for lægerne her i egnen er mere grådige efter et kadaver, end krager og ravne. Dog, da skarpretteren er min besynderlig gode ven – han er selv en forulykket mediciner, og slog sig derfor i senere år til denne gren af kirurgien – så overlod han mig den hængte for skillingskøb. Og hvad har vi også nu at klage, om end fordommen ej aldeles er udredet? Sagtens er vi endnu ikke skredet så vidt frem i oplysningen, at de døende selv på sottesengen frabeder sig en kristelig jordefærd, og testamenterer deres krop til anatomikammeret; men det kommer nok, det kommer nok! Rom blev ikke bygget på en dag. Forestil eder derimod, hjertelskede sjælevenner! hvorledes de

ægyptiske læger må have været til møde, der aldeles intet dødt eller forfulet havde at rage i, fordi hvert ådsel der i landet blev balsameret og anset for en helligdom. Ikke engang zootomien kunne de dyrke. Grækerne brændte deres døde på bål, til største skade for medicinal- og forst-væsen; dermed havde den spøg en ende, og anatomikerne måtte gå fra gildet med tørre munde. Rigtig nok fortæller man, at i senere tider den store Herophilus Chalcedonius fik tilladelse til at anatomere forbryderne *levende*, for at fremme videnskaben; men slige *lucida intervalla*, er kun at betragte som stjerneskud og rene undtagelser. Og så vil vi da uden videre indledning eller program skride til værket. – God aften, min herre!" sagde han, da han endelig opdagede Eberhard, "er De en studiosus medicinæ eller chirurgiæ, der kommer for at høre mine forelæsninger over anatomien, eller hospiterer De kun? Hvis så er, må jeg oprigtigt sige Dem, at tre gange er det højeste, der kan tilstedes uden honorar."

Eberhard, der mærkede, at manden, så pedantisk han var, og så meget end fingrene kløede ham efter at få fat på liget, dog også var en pengeven, og ikke lod til at have mange, gjorde snart en ende på legen ved at sige: "Min herre, jeg har tilfældigvis engang gjort denne arme synders bekendtskab. Han var en forbryder, og fortjente sin død, men med sin død har han også forsonet retfærdigheden. Jeg ved vel, at mange vil finde det dårligt af mig, at berøve videnskaben en følelsesløs jordklump, af hvilken endnu de levende kunne høste nytte; men jeg er nu engang så. Det ville være mig selv højst imod, når jeg vidste, at man efter min død ville skære med knive i mit lig; og således, formoder jeg, har også den afdøde tænkt. En stor tjeneste, han har bevist mig, en rørende ytring af

taknemmelighed, af ædlere følelse, som jeg engang opdagede hos ham, gør mig ham forbunden; og da jeg ikke kan vise den levende min velvilje mere, vil jeg idet mindste give den døde en kristelig jordefærd. Jeg betaler dem tre gange så meget, som kadaveret har kostet Dem; vil De så overlade mig det til begravelse?"

"Det må jeg betænke mig på," svarede doktor Scarabæus, og kløede sig bag øret. "Gå hjem, mine kære børn! for det første," sagde han til studenterne, "og kom igen i morgen. Jeg må tale med denne hædersmand i enrum."

Da han var alene med Eberhard, sagde han: "Vil De give mig 50 rigsdaler, så skal personen høre Dem til med hud og hår."

"Top!" svarede Eberhard, og tog sin brevtaske frem (netop den, der havde været i Obadias' hænder), "der er de."

"De vil gøre hans enke en stor glæde dermed," sagde doktoren. "Hun har allerede været her og lamenteret for mig; men da hun ikke havde så gyldige grunde at anføre som De, så sendte jeg hende bort med protest. Der kommer hun, så sandt jeg lever, igen. Jeg gider ikke høre den flæben og hylen. Farvel, min herre! Lev vel. Og skaf mig kadaveret og kællingen så snart ud af huset, som muligt! Deres tjener!" Med disse ord forlod doctor Scarabæus Eberhard, og smuttede ud af en sidedør, for ikke at møde enken på trappen.

Med lange sorte hår, der var gledet ned over skuldrene, med et blegt kummerfuldt ansigt, der endnu viste spor af forsvunden skønhed, stod konen, hvis ædle skabning selv ikke den usle dragt kunne skjule, i stuen for Eberhard med en lille smuk dreng ved hånden, som ganske sorgløs bar et kors under armen, og spiste en kringle.

"O, min herre!" råbte konen, og kastede sig for Eberhards fødder, "vær barmhjertig, og riv denne stakkels døde ud af den grusomme mands hænder, der kradser ligene op af graven igen, for at sønderslide dem. Han var min mand, han var denne stakkels drengs fader. Hvor dybt han syndede, ved ingen bedre end jeg, som var gift med ham i syv år. Også mig og dette uskyldige barn har han forladt, for at hengive sig til den rasende spillesyge. For alt, hvad han røvede, tabte han igen i spil; og således har to afskyelige laster som djævle uophørligt sønderslidt hans arme hjerte. Men Gud har forbarmet sig. Han er ikke evig fordømt; en præst har fulgt ham til retterstedet, han har modtaget alterens sakramente, og ikke forladt verden som en hårdnakket nidding. Hans letsindige sjæl, vægelsind og lidenskab har forført ham. Men han var ikke altid slet. Der er gået noget bedre til grunde i ham, hvoraf man vist nok i den senere tid sjældent sporede tegn. Undertiden opblussede der dog pludselig funker af en skønnere natur i ham. Aldrig bestjal han fattige folk; aldrig tog han noget, når han troede, at hans ran kunne gøre den berøvede ulykkelig. Kun de rige havde han svoret et evigt had; og just fordi han blot ville tage, hvor det efter hans mening ikke kunne skade, har denne sidste gnist af ædelmod drevet ham til det gyseligste af alle tyverier: kirkeran. Ofte har han villet give mig noget, men jeg har aldrig taget mod en hvid. Jeg har ernæret mig og dette ulykkelige barn med mine hænders arbejde. I de senere tider så vi ham næsten aldrig. Tro mig, det har kostet mig meget, at rive mit hjerte fra en ægtefælle, hvis ungdommelige tække og godhjertige væsen havde vundet min kærlighed, som altid har været venlig imod mig, og aldrig sagt mig et ondt ord! Han var også en duelig

kunstner. Ak, denne skønne færdighed har han græsselig misbrugt. Men han har bødet derfor, han døde som en kristen. Loven har ikke fordømt ham til at hænges i jernlænker, til at fortæres af glenterne; den forunder ham en stiltiende begravelse. Men den rovlyst, han udøvede i livet, forfølger ham efter døden, og bøddelen har drevet en skændig handel med hans arme legeme. Ak, køb mig atter disse usselige levninger frie! Jeg har ikke råd til det. En slet ligkiste har jeg gjort udveje til. Uden for kirkemuren, på marken har en ærlig daglønner gravet ham en grav under et træ. Jeg har selv tømret dette trækors, den stakkels dreng der holder i sin hånd som et legetøj. I den stille midnatsstund, kun fulgt af den venlige måne, som deler min vemod, vil jeg jorde ham; og Gud vil lønne Dem Deres ædelmod."

Den lille dreng, som, mens moderen talte, var gået hen til bordet, og af nysgerrighed havde draget klædet til side, der atter skjulte liget, gav sig nu bitterlig til at græde, og råbte: "Ak, moder! der sover fader på det hårde træbord, men han er ganske kold om fingrene og blå i ansigtet."

Vi forlader med Eberhard dette rædselsoptrin. Han trøstede den stakkels enke så godt, han kunne, og gav hende penge.

Derpå ilede han ind i værtshuset, men vogtede sig vel for at fortælle Litzberg noget om det forefaldne; derimod fandt han i Lademann en sympatiserende ven.

De skyndte sig begge med aftensmaden, og ilede på deres kammer. Her stod de længe sammen i vinduet, og talte om denne begivenhed. Vægteren havde allerede råbt tolv, månen skinnede klar. Da blev de noget va'r, som bevægede sig langsomt hen ad gaden. Det kom nærmere, det var en slet og

ret gul ligkiste, som fire daglønnere bar på deres skuldre. En kone med en lille dreng ved hånden udgjorde det hele ligfølge.

"Der er de," sagde Eberhard sagte. "Hvilken ussel jordefærd! Lademann! skal vi følge med? Det vil trøste og styrke den stakkels kone. Han er jo dog død som en kristen, og vi er alle syndige, skrøbelige mennesker for Gud."

"O, gerne! straks!" råbte Lademann, og greb sin hat.

På øjeblikket var de på gaden, og sluttede sig til ligfølget. Enken takkede med et inderligt blik, og nejede ærbødigt, uden at lade sig forstyrre i sit højtidelige tog. Da liget var sænket ned i graven, læste de med deres hatte for ansigtet, hilste hende venligt, og forlod hende, uden at sige et ord.

Næste morgen, da de fortsatte rejsen, kom vognen forbi kirkegården og den friske grav på marken ikke langt fra landevejen. "Se, Lademann!" sagde Eberhard. Enken sad i pæne, renlige sørgeklæder under træet med en salmebog i hånd, hvori hun meget andægtigt læste. Det sorte kors var plantet på graven. Den lille dreng sov på sin moders skød, og i hans blå trøje opdagede Eberhard den velbekendte røde sløjfe.

Den kælne skønhed

Nu rejste selskabet til Utrecht på trækskøjten. Her begyndte floderne at blive bredere, jordbunden blev mere indskrænket, og grunden sumpet. Ofte spadserede de på digerne, og hørte med forundring vibernes, kragernes, vildændernes, vildgæssenes og svanernes skrig. Til rødhalse, siskener, bogfinker, drosler og slige fugle, som skyer de sumpige egne, mærkede de derimod intet.

Om stedets renlighed og folkenes smuds havde Eberhard hørt så meget, og fandt sig fuldkommen overtydet om sandheden. I staldene bandt bønderne halen op på køerne, for at de ikke skulle tilsøle sig. På fartøjet forlangte han engang et vinglas af en matros; denne bragte ham det plettet af sine smudsige fingre. Da nu Eberhard skyllede glasset, og kastede vandet på dækket, hentede matrosen en støvekost, og efter at have fejet gulvet pænt af igen, måtte Eberhard give en groschen i bøder. Sjældent så han, man betjente sig af lommetørklædet, for ej at fordærve det; derimod havde man altid et ganske rent tørklæde i lommen. Hver aften så han tjenestepigerne feje gaden uden for herskabets dør, ja endogså vaske gaden. Ved hver dør lå en måtte, hvor alle de, som gik ind, først skulle aftørre deres sko. I fartøjerne, og i stuerne på bordet stod spyttebakker. Smalle stræder, hvor ofte ingen vogn kunne komme forbi, var brolagte med mursten, meget renligt afskyllede, og bestrøede med sand i blomsterskikkelser.

Da det nu traf så, at også Litzberg og Lademann havde tid nok, inden de kom til Amsterdam, sagde Litzberg en morgen: "Det går mig endnu ligesom børnene, jeg sparer altid den

lækreste mundfuld til sidst. Hvad synes eder om, for det første at rejse Amsterdam forbi, og at se lidt mere af Nordholland, hvilke egne jo selv nederlænderne anser for den bedste del af landet? Nu står vi så temmelig i dynd, til op over anklerne; lad os rejse videre, så bliver vi flot igen i rent vand. To ting fortjener især opmærksomhed her i Holland: deres gartner- og deres skibsbygger-kunst. Jeg har såvel forretninger i Haarlem som i Zaardam. De skulle vel ikke have lyst til at gøre den lille omvej med, Julius? Er man engang i Holland, så må man dog også ret grundigt studere det hollandske væsen. Og det vil sikkert lønne umagen, så vist som det lønnede umagen, da hanen grov i møddingen og fandt diamanten." – Eberhard og Hanna var straks villige, og selskabet rejste til Haarlem.

Her fulgte Eberhard Litzberg til en berømt blomsterhandler, hos hvem arkitekten havde bestillinger. De fandt gartneren stående i sin dør og ryge tobak, hvorved han gjorde en så dybsindig mine, som om han var hensunken i den dybeste filosofiske spekulation; og dog tænkte han ikke på andet, end at han røg tobak. Da de havde hilst på ham, ønskede Litzberg at bese haven og blomsterne. Gartneren lettede lidt på sin brede hat, og sagde: "Gerne, mine herrer! Vær så gode at gå foran!" – Nu trådte de i haven, hvor de herligste blomsterfarver og den lifligste duft mødte dem.

Gartneren rakte Litzberg et svibelregister, så stort som en Pariser spiseseddel. De bedste blomster var dobbelte hyacinter, og iblandt dem *Den kælne Skønhed*, *Chrysolora*, *Prins Vilhelm*, *Nimrod* og *Flos sanguineus* de skønneste og dyreste. Men der var også andre, som *Kejserinden af Rusland*, *Dronningen af Neapel*, *Kongen af England*, som man kunne have for røverkøb. Efter de

dobbelte hyacinter fulgte de enkelte, så tulipanerne, så ranunklerne og endelig nellikerne.

Men mens Litzberg beså blomsterrabatterne med gartneren, blev Eberhard henrykt over en anden levende blomst, hvilken han halvskjult opdagede i græsset. Det var gartnerens datter, en pige på sytten år i fuld ungdomsblomstren, sovende på en græsbænk. Hendes fødder var skjult i græsset, hænderne indviklet i et silketørklæde, der var gledet ned fra den fulde hvide barm. Ansigtet vendte hen imod ham, og de tilsluttede læber smilede, som om de ville byde ham et kys. Eberhard stod som fortryllet over det herlige syn; han havde længe ikke set en så indtagende pige, og den skælmske Amor, som skjulte sig i skyggen bag hendes gule lokker og tykke hårfletninger, skød ham en pil i hjertet.

Som en støtte stod han og betragtede den sovende Venus, indtil han, oftere kaldet af Litzbergs lydende bas, endelig ganske ærgerlig så sig nødt til at forlade den skønne soverske, for at bese – en udmærket nellikeblomst.

"Se dog," råbte ham Litzberg i møde, "hvilken pragt, hvilken friskhed, hvilket farvespil!"

"Nå ja," svarede Eberhard koldt, "ret smukt; men hvad er det da mere at gøre væsen af? Man ved jo nok, hvordan nelliker ser ud."

"Herren der lader til at være kender," sagde gartneren flegmatisk; "han spørger måske efter dobbelte hyacinter, fordi de er de kostbareste og smukkeste. Ja, min herre! da skulle De have set min *Kælne Skønhed*. Det var en blomst!"

"Jeg har allerede set den," svarede Eberhard adspredt.

"Hvorledes? Min *Kælne Skønhed*?"

"Deres skønhed," svarede Eberhard; "om den er kælen, ved jeg ikke."

"Nej, min herre!" svarede gartneren, langsomt rystende på hovedet, "min kælne skønhed kan De ikke have set, den er allerede afblomstret. Men siden herr Litzberg er så god og køber en betydelig mængde svibler af mig, vil De da ikke gøre mig den ære, at bese mit liebhaveri, og i eftermiddag drikke en kop te med mig, min kone og min datter?"

Litzberg, som tilskrev Eberhards forstemthed opholdet her, svarede for at befri ham fra det kedsommelige selskab: liebhaveriet ville de gerne straks tage i øjesyn; men i eftermiddag kunne de ikke have den ære. "Min ven Julius," vedblev han, "drikker aldrig' te, og har endnu i dag meget at løbe om."

"Jeg beder om forladelse," faldt Eberhard ham i talen, "jeg har i dag aldeles intet at løbe om. Og hvor kan De sige, kære ven! at jeg ikke drikker te? De tager fejl. Teen er en sand nektar, når den bliver lavet ret, og rakt af de rette hænder. – Jeg skal have den ære, at komme, min herre!" svarede han gartneren venligt.

"Ja, så vil vi da straks bese liebhaveriet," sagde hollænderen.

Nu trådte de ind i nogle værelser, fuldproppede med natursjældenheder og udstoppede dyr. "Der ser De herrer," råbte hollænderen i den sædvanlige markskrigertone, og pegede i vejret under loftet; "der hænger en udstoppet krokodille fra Batavia. Det bæst har slugt en skibsdreng, der endnu ikke var konfirmeret, med hud og hår for min skipper Adrian. Til gengæld har vi fanget bæstet og stoppet det ud. Den af bugen udskårne og for resten ubeskadigede skibsdreng har derimod nydt en kristelig begravelse."

Derpå måtte Eberhard sætte sig på en stol, der knirkede så underligt, at hollænderen, der ellers var ærbarheden selv, lo, så de klare tårer trillede ham ned ad kinderne. En stor mængde konkylier lå der også til skue. En overflødig samling af kinesisk porcelæn var stillet op, og deriblandt fandtes menneskefigurer, der kunne vrikke med halsen og fordreje øjnene i hovedet. Udstoppede fugle var der heller ingen mangel på; men de fældede alle sammen.

"De djævle ville endelig fores med arsenik," sagde hollænderen, "hvis de skulle trives; men det kunne let gå ud over de levende. Så må dog hellere ormene æde dem, end at de alt for tidligt skulle æde os. Her ser I en tiger fra de malebarske kyster, mine herrer! Men den karl har mistet en del af sin forrige vildskab og smidighed."

Derpå viste han dem allehånde forsteninger, blandt andet en forstenet pølse, samt en gul sten, der så ud som en ost, og spurgte, om de ville bide et stykke af den.

Litzberg kedede sig over alle de flove vittigheder, der formodentlig blev gentaget, hver gang naturaliekabinettet forevistes; men Eberhard fandt det alt sammen såre godt, lystigt og naivt, fornøjede sig meget over det, og snakkede hollænderen efter munden. Især kunne han grumme godt lide et par tøfler af gult safian, som skulle have tilhørt sultan Soliman den Anden, og som gartnerens datter Wibeke i sin barndom ofte havde leget med, og haft på fødderne.

"Da var de vist uendelig meget for store til hendes små fødder," sagde Eberhard.

"Det forstår sig; dengang, min herre!" svarede hollænderen, "var hun kun et spædt barn. Men nu er hun mandvoksen, og har

fået sin behørige førlighed."

"Tøflerne er hende vist endnu meget for store," råbte Eberhard.

"Pokkeren komme efter den knægt," tænkte Litzberg, "jeg kan slet ikke blive klog på ham i dag. Før ville han ikke værdige den skønne nellikeflor et øjekast, og nu har han forgabet sig i stortyrkens tøfler."

Da de atter var ude i haven, opsøgte Eberhard græsbænken; men den havde givet slip på sin skønne byrde, og han så kun det nedtrykte græs. "Ak, forsvundet!" sukkede han så højt, at hollænderen kunne høre det.

"Hvem da, min herre?" spurgte denne.

"En skøn blomst, jeg nylig så her."

"Så må et af børnene vist have været i haven," svarede hollænderen. "Det er vel, at der just i disse dage ingen kostbare blomster florerer her. Ellers er jeg nødt til at lukke haven i lås for det smårak. – Lev nu vel, mine herrer! Og forglem ikke i eftermiddag at tage til takke hos mig med en kop te og en pibe veritabel kanaster."

Nubem pro Junone

"Hvad i alverden har I da for, unge menneske?" råbte Litzberg, da de begge arm i arm gik til værtshuset igen.

Eberhard fortalte, hvad der var hændt, og hvilket indtryk den unge pige havde gjort på ham.

"Ha ha!" råbte Litzberg, "nu lugter jeg lunten. Er I endelig engang igen blevet skudt? Det var også på høje tid. Og hvorfor er det ikke sket for længe siden? Der var dog smukke pigebørn nok i værtshusene, hvor vi kom. – Disse unge mennesker," vedblev han, "er som fosfor: man kan føre begge en tidlang med sig, vel forvaret; men næppe går tollen op, eller knap ser de et glat ansigt, straks står alting i fyr og flamme. Ellers er gartneren en hovedrig mand; måske kunne I gøre jer lykke her. Krokodillen fra Batavia får hun idet mindste ganske bestemt i medgift."

"Herre Gud, kære Litzberg!" råbte Eberhard, "hvor kan det dog fornøje jer, at travestere alting og se alt fra den latterlige side? I er jo dog fornuftig nok til at vide, at hver en ting har to sider at betragtes fra. Hvorfor taler I da ikke undertiden fromt og enfoldigt, som det bær sig en ærlig, sanddru kunstner?"

"Der har vi igen den forheksede kærlighed," råbte Litzberg. "Den gør det lystigste, vittigste hoved så dum og bly, som det umælende kvæg på marken. Er I nu kommet ind i højtideligheden og vemoden? Nå, så fred være med jer! Vælg jer en anden staldbroder, end mig! Månen har også et koparret ansigt; det flødeskæg kan I betro eders kummer. Lad den, som en tiggerdreng, løbe et stykke med hen ad landevejen ved siden af vognen, og aftrygle jer et par tårer!"

"Har I da aldrig elsket, Litzberg?"

"Vel har jeg det," råbte han, "jeg har jo også haft kopper. Alle slige børnesygdomme må man have overstået i tide."

"Således gider jeg ikke høre eder tale," sagde Eberhard, "og vil I ikke stemme i en anden tone, så farvel!"

"Velan, jeg vil da være alvorlig," svarede Litzberg i en imposant, kraftig tone og med en rynket pande, som kom af ømfindtlighed over at se sig miskendt. "Vil I høre min trosbekendelse om kærligheden? Den er i sin ægte natur en guddommelig følelse; men kun såre få kender den sande kærlighed, og jeg havde nær sagt, den er lige så sjældent som geni, i det mindste som et ægte poetisk sind. Sanselighed har alle unge mennesker; ungdommens tillokkelser vækker tilbøjelighed; den lyst at behage, at sejre fornøjer en tidlang; det bliver til en gensidig leg, et forfængeligt bedrag eller selvbedrag, et tungsindigt egensind, som skaffer nogen fornøjelse, mere ærgrelse, megen tidsspilde og mange tårer. Især hvor en Rosalindes kolde egenkærlighed kan pine et Romeo-hjerte. Ingen edderkop martrer da en flue mere. Jeg har kendt såkaldte uskyldige unge piger, der var så kløgtige og kolde, så stolte af deres yndigheder, som en gammel minister af sin indflydelse; der med velberåd hu så godt anvendte deres småfavører, som en sjakkerjøde sine penge. Først lokkedes man i garnet. Sød vemodig smilende opmærksomhed. Halvt skjult længsel! En viol dufter ikke mere sødt beskeden, mere naiv undselig. Siden stolthed, kulde, egensind, selv uartighed, uforskammethed; men alting ganske roligt, under den sædvanlige høfligheds former! Jeg har kendt piger, der gjorde sig en fornøjelse af, ved enhver lejlighed at såre et hengivent

hjerte, de selv først havde gjort jagt efter. Ligedan kan det gå omvendt. Da er pigen den stakkels bedårede. Man taler så meget om de grovere forførelser, derimod kun sjældent om denne finere slags, der dog er lige så slet, ja egentlig slettere."

"Stakkels ven!" sagde Eberhard, idet han deltagende trykkede hans hånd, "De må selv have fristet en hård skæbne. Vil De vel engang fortælle mig Deres hændelser?"

"Kvintessensen deraf," svarede Litzberg, "har De allerede fået. Jeg vil gerne engang igen lade Dem drøvtygge de tomme bælge, det visne græs fra min forsvundne vår, dersom det kan vederkvæge Dem."

Eberhard glemte ikke med Litzberg tidligt om eftermiddagen at besøge blomstermanden. Da de trådte ind i den lille lave stue, fandt de luften tyk af tobaksrøg. Værtinden, en gammelagtig, knokkeltør kone, sad ved tebordet som et fremmanet spøgelse i røgdamp. På hovedet bar hun en lille hvid kappe med guldbånd, hvortil ørenringene var hæftede. Over snorlivet havde hun en kofte, og under skørtet struttede et fiskebensskørt af usædvanlig bredde, men så kort, at det viste alle mennesker det sted på benet, hvor der undertiden vokser en læg. Dog lod disse grene aldrig til at have båret deslige frugter. Tekedlen stod ved siden af hende. Hun nikkede ligegyldigt med hovedet ad de fremmede. Værten gik dem et skridt i møde. En anden mandsperson blev roligt siddende med sin pibe, blæste tobaksrøgen ud gennem næseborene som en ildsprudende drage, og lod det også bero ved at nikke. Eberhard stræbte at være så elskværdig som muligt, og førte en halv times tid konversationen ganske alene. For da madamen havde sagt: "Det er dejligt vejr i dag, min herre!" tav hun som en mur; og da

værten havde bedt dem være så gode at sætte sig ned, var også hans konversation til ende. Litzberg stoppede sin pibe, smøgede og tav trods hollænderne.

Imidlertid blev teen skænket meget tynd i små kinesiske kopper, med lidt sukker i, og rakt Eberhard og Litzberg. Hollænderne selv nøjedes med at tage en lille gnalling sukkerkandis i munden til.

Endnu bestandig udeblev den skønne, og Eberhard stod på gløder, ligesom tekedlen. Endelig råbte konen: "Wibeke! kom dog ind. Din brudgom har allerede været her længe." – Det løb Eberhard koldt ned ad ryggen, da han hørte dette orakelsprog af moderen, der i sin kuldamp forekom ham som præstinden i Dodona på en trefod over røghullet i profethulen. For hvem kunne brudgommen være andre, end det flegmatiske ildsprudende utyske?

Som vor gode ven befandt sig i denne tilstand, gik døren op, og et smukt ungt pigebarn trådte ind i stuen, men ikke nær så smuk, som han i formiddags havde forestillet sig det, da hun lå i græsbænkens lysmørke. Som Herschel opdagede nye stjerner i mælkevejen, så opdagede Eberhard her i hendes mælkevej utallige fregner, hvilke han ikke havde lagt mærke til i træernes slagskygge. Derpå faldt hans øjne ned på hendes ben, og her havde hun sagtens langt mere at vise frem end moderen, men fødderne selv var så klodsede, at vist endnu stortyrkens tøfler ikke var hende for store. Hun nikkede lidt med hovedet, og så på Eberhard med store matgrå intetsigende øjne. Hvor langt anderledes havde han forestillet sig de tillukkede himmelporte! Med røde brede hænder og hæslige korte negle greb hun efter en kop te; og idet hun uden al ynde smilede hen til

brudgommen, som blev siddende, drog rosenlæberne sig vidt fra hinanden, og viste Eberhard, i stedet for den forventede dobbelte perlerad, et par gummer, der havde megen lighed med en afbrændt bondeby, hvor kun hist og her skorstenene står tilbage.

I dette øjeblik var han fuldkommen helbredet, og begyndte at spase med Litzberg i den forrige lystige, kække tone, uden at bryde sig videre om nogenting. Litzberg betragtede ham skælmsk med store øjne, og spurgte ganske ærbar:

"Hvorledes? er allerede trolddommen forsvundet?"

"Aldeles," svarede Eberhard, "i de fe-skyer, som omgav den. Jeg har omarmet *nubem pro Junone.*"

"Det hænder tit," sagde Litzberg, da de havde taget afsted, og gik hjem sammen. "I hvor mange blonder, frynser, kniplinger, handsker og kysehatte forgaber sig ikke om vinteren vore ungkarle i halvmørke; og hvor forbarmeligt ser det ofte ud, når alle de forventede herligheder om sommeren kommer på blegen i solskin! Men at I ved højlys dag ..."

"Hun lå i grenenes skygge," faldt ham Eberhard i talen; "belysningen var så yndig, og De ved, jeg ser ikke godt langt fra."

"Og dømmer ikke godt nær ved," råbte Litzberg leende, "og har et hjerte, så blødt som smeltet smør, og så brændende som tran, og havde lange intet ungt fruentimmer set. Det er jo billigt; hver Don Quixote må have sin Dulcinea i egen indbildning. Men I tager fejl, gode ven! hvis I tror, at jeg tiere vil være eders Sancho Panza."

Lademann bliver syg

Da Eberhard var flot igen, havde de alle gerne straks kunnet rejse til Zaardam; men der indtraf et uheld, som ingen havde forudset. Sundheden betragter mennesket som livets tilbehør, som salt og brød til et måltid; men disse hovedbetingelser kan dog stundom mangle, og hvad hjælper da alle kostelige anretninger?

Således gik det denne gang stakkels Lademann, som vi rigtig nok endnu kun kender lidet til, men som vi dog allerede af de enkelte træk, vi kender, holder meget af. Han har svunget sig op fra snedker til orgelbygger, fra orgelbygger til orgelspiller, fra orgelspiller til en god komponist. Med sit vel farveløse, men langtfra ikke sjælløse ansigt indtager han alle mennesker. Han er en trofast ven, har et ømt hjerte, er en beskeden staldbroder, en god tilhører, men en slet taler. Det sidste er skyld i, at han endnu så lidet er fremtrådt. Men havde du hørt ham spille, kære læser! da ville du måske have højere tanker om ham.

Lademann blev syg, skønt han for resten ellers slet ikke var af svageligt helbred, for hans ansigts bleghed var mere hvidhed end bleghed. Fine unge piger er ofte slige liljer, som dog siet ikke er syge, om der endog næsten intet rosenskær blander sig i deres blændende blondhed. Men hans natur var kælen, ømfindtlig, han havde forkølet sig, Obadias Schlenks henrettelse havde gjort et alt for stærkt indtryk på ham. Det usunde hollandske klima havde vel også bidraget sit, og han faldt i en hidsig feber, i hvilken ytrede sig et mærkeligt drømmeri.

I sin paroxysmus talte han bestandig om Obadias Schlenk, og blandede dette stakkels menneskes skæbne med sin kærlighed til musik. Da Eberhard og Litzberg første gang sad ved hans sygeleje, smilede han, lyttede, og bad Eberhard flytte sit rejseskrin lidt nærmere hen til sengen. Da man spurgte ham: "Hvorfor?" sagde han: "For at høre treklangen tydeligere. Hører I ikke, hvorledes træpinden, sejlgarnet og det rustne søm klinger og toner derinde? Jeg ved ikke, om det måske er en æolusharpe, om sejlgarnet er spændt ud mellem træet og jernet; eller om det klinger alt sammen sådan af sig selv. Men treklangen hører jeg tydeligt i Es-dur: Es, G, B! Undertiden ligger grundtonen øverst, undertiden underst. Men ved I, hvad det vil sige? Det vil sige: *Evigheds Gud! Barmhjertighed!*"

Længere hen i sygdommen blev disse indbildninger mørkere, mere mystiske. Om aftenen, når det lakkede ad midnat, bad han sine venner, som vågede hos ham, forlade værelset. Han ville længe ikke sige årsagen, endelig sukkede han: "Fordi den stakkels frygtsomme ånd ikke tør åbenbare sig i eders selskab."

"Hvem da?" spurgte Litzberg.

"Den hængtes ånd. Han besøger mig hver nat, og beder mig så inderligt om at komponere en sjælemesse for ham i Es-dur; så får han først ro i graven. Jeg kan ikke afslå ham det; og I ville heller ikke gøre det, hvis I så ham, hvor godhjertig han står der i døren, med foldede hænder, med strikken om halsen, med tårer i øjnene, og den røde sløjfe på brystet."

Der var en duelig læge i Haarlem, som gjorde alt, hvad han kunne, for Lademann. Disse fantasier, sagde han, måtte have deres tid, og det hjalp ikke at dæmpe dem med utålmodighed

og heftig modsigelse, hvad undertiden Litzberg havde gjort, der ikke kunne lide slige fagter.

Han havde før altid været vant til at beherske Lademann; men her forregnede han sig, for i sin sygdomstilstand var denne slet ikke længere frygtsom og bly, og mens hans åndelige væsen ligesom trådte ud af ham, og legemliggjorde sig i fantastiske drømme, blev han også djærvere, og mødte sin befalende ven med en værdighed og fasthed, hvorover denne ikke nok kunne forundre sig.

"Vær De kun ikke alt for stolt af Deres matematiske figurer, af deres sanseligt tydeligere skikkelser, min gode Litzberg!" sagde han engang. "Musikken sværmer ikke legende og sygelig i luften, den griber med stor magt ind i virkeligheden. Strø De engang blomsterstøv på en glasskive, og stryg randen med en violinbue, så vil De snart erfare, hvorfra alle matematiske figurer har deres oprindelse. Jeg elsker Dem, Litzberg! De er en ærlig mand, De har vist mig sandt venskab, jeg beundrer Deres forstand, Deres lune, Deres kundskaber; men beskedenheden mangler Dem ganske, og De sønderriver ofte med plump hånd det fineste væv. Deres hørelse er heller ikke med det skarpeste, og De lægger ofte ikke mærke til, hvad andre siger. Den eustachiske trompet er derimod hos Dem i bedste tilstand, og derfor hører De Dem helst selv tale. Dersom jeg ikke var syg, skulle jeg gerne berigtige flere af Deres paradokser og vildfarelser."

"Det er mig en underlig sygdom," sagde Litzberg.

Nogle dage derefter begyndte Lademann at komme sig, han spiste og drak igen, de fikse ideer lod til at forsvinde. Han ville ikke tillade, at nogen vågede hos ham om natten. Lyset blev

tidligt slukket, og han slumrede roligt ind. Men man tænke sig Eberhards forundring, da engang vægteren spurgte: "Er den fremmede herre endnu så syg, at der behøver nogen at våge hos ham hele natten? Jeg ser, der brænder altid lys, og hører ham også undertiden tale højt med en anden."

Eberhard svarede vægteren, hvad der faldt ham ind; men da det atter var midnat, og alle havde forladt Lademann, der lod til at slumre dybt, tøvede Eberhard endnu lidet, gik derpå ud på gaden, og opdagede virkelig lys på kammeret, som vægteren havde sagt. Han lod sætte en stige til muren, klavrede op, så ind i kammeret – og Lademann sad i bar skjorte ved det oplukkede rejseskrin, og skrev meget ivrigt. Hvad det var, kunne Eberhard ikke skelne; men skriveren stirrede ofte hen til døren, og spurgte: "Er det således ret?" Efter et ophold skrev han igen, som om han havde fået svar. Svaret syntes snart at være nej, snart ja; for undertiden glædede skriveren sig, og fortsatte ivrigt sit arbejde, undertiden strøg han ud.

"Jammerskade," tænkte Eberhard, "hvis denne skønne sjæl for evigt skulle have fået et knæk, og var blevet vanvittig!"

Helbredelsen

Nogle dage derefter var Litzberg og Eberhard gået ud til den så kaldte Haarlemmer-Busk, en lund, fuld af overmåde store træer med usædvanlig tykke stammer. De forsinkede dem noget, og spiste i et værtshus uden for porten. Her kom Eberhard i klammeri med en student over den berømte Lorenz Coster, hvis marmorstøtte står på torvet, og som anses af hollænderne for at have opfundet bogtrykkerkunsten. Eberhard derimod ville, at man skulde tilskrive Gutenberg og Faust denne ære. Litzberg tilføjede endnu ironisk Schöffer og Albrecht Pfister, og bemærkede, at Gutenberg egentlig havde heddet Henne Gänsefleisch eller Sulgeloch. Eberhard kom temmelig dybt ind i teksten med studenten, og Litzberg behøvede den hele overvægt af sit lune og sin fatning, for at vedligeholde den gode tone.

Da Litzberg og Eberhard igen gik til byen alene sammen, var den sidste forstemt og tavs. "I ærgrer jer, fordi I atter har været bragt i harnisk over ingenting," sagde Litzberg. "Jeg finder en heftig strid over tanker og meninger urimelig. Thi hvor bilder et menneske sig ind at tænke og dømme fornuftigt, når modsigelseslysten eller den sårede egenkærlighed forvirrer hans hjerne? Hver vil have ret, og i samtalens hede glemmer de som oftest, hvad de gik ud fra, og hvad egentlig striden var om. Så ser jeg dog hellere et par fulde bønder slås med næverne. Men nu oven i købet at skændes om fakta, om historiske data, det forekommer mig rent afsindigt. For her kan jo den ene let overbevise den anden, når de kun ville give tid. Der *må* den ene give den anden ret, om han end aldrig ville. Så er det forslag:

Skal vi vædde? dog bedre, for dermed får sagen en ende, og den påståelige bliver straffet for sit rethaveri."

Eberhard tav et øjeblik, som han altid plejede, når han følte, han havde uret; derpå sagde han: "I det hele har De ret, mange strides således. Men mange bliver også miskendte formedelst deres fyrige temperament. Der gives hidsige mennesker med blidhed og beskedenhed, og arrogante rethavere uden disse egenskaber. Det solide, det bedste i en selskabelig kreds er den *åndelige morskab,* idet man meddeler hinanden sin munterhed, sit lune, sine følelser, tanker, enkelte træffende bemærkninger, og således vekselvis lader hinanden smage en mundfuld af sit åndelige væsen. Her gælder det da især, at vedligeholde den gode stemning; ved en god tone at komme hinanden velvilligt i møde med sympatetisk åbenhed, ikke vise animositet eller en modsigelseslyst, der kun lurer på, at den anden skal lukke munden op, for storagtigt at påstå det modsatte, eller gøre hans meninger latterlige med fordrejende spot. *Hvad* der tales om, er altså kun her et middel for, *hvordan* der tales. Samtalen burde altid være en fortsættelse af det tema, hvormed man begynder: "God dag! Hvordan befinder De Dem?" Den enfoldige hilsen: *"God dag!"* er så smuk; et venligt blik, idet man tager hatten af for hinanden eller trykker hinandens hånd, tyder gensidig godmodighed og agtelse. Derved skulle de fleste lade det bero. Så snart de lukker munden op, forstyrrer de for det meste dette skønne stumme forhold med uvorne ord; og i stedet for en god dag, som de begyndte med at ønske hinanden, gør de hinanden ofte den hele dag bitter og ubehagelig."

"Hm, det er der noget i," sagde Litzberg, og betragtede ynglingen med den samme smilende tilfredshed, som første

gang, da de traf sammen i Köln, og hvormed Litzberg straks havde vundet ham.

Under denne samtale kom de til byen. Klokken var over tolv; det var temmelig mørkt, himlen dækket med skyer, og de gik den store domkirke forbi.

"Hvad er det?" sagde Eberhard, og stod stille, som forstenet af forundring.

"Hvad nu?" brummede Litzberg, hvis hørelse ikke var så skarp, som Eberhards.

De nærmede sig endnu kirken nogle skridt, og Eberhard spurgte: "Hører De ikke den dejlige musik derinde?"

"Ja, ved Gud!" råbte Litzberg, "nu kan jeg også høre det. Hvad er dette? Spiller det mægtige berømte orgel med 8000 piber og 60 stemmer sig selv i nat?"

De kom noget nærmere; der stod vægteren og degnen ved kirkedøren. Tænderne klaprede vægteren i munden, og nøgleknippet raslede degnen i den skælvende hånd, som om de vilde slår takt med triangel og tromme til musikken derinde.

"Nej, det kan umuligt være indbildning," sagde Litzberg. "Luk op, herr degn! Lad os gå ind og opdage årsagen til denne virkning!"

"Gud bevare mig derfra!" svarede degnen, og korsede sig, "organisten er død, i går blev han begravet, og nu sidder han allerede på åreværket igen, og spiller langt bedre, end i levende live."

Litzberg havde imidlertid taget knippet af degnens hånd, der var koldere end nøglerne, åbnede kirkedøren, og gik ind. Eberhard fulgte ham, men vægteren og degnen blev udenfor, som de sagde: for at stå skildvagt ved døren.

De andre to trådte ind i den tusmørke kirke. Månen kastede kun en enkelt stråle fra en revnet sky gennem den brogede rude tværs igennem hvælvingen hen på sølvkrucifikset på alteret. De skønneste toner, der udtrykte vemod, tungsind, klage, skræk, forventning, endelig himmelsk trøst og glæde, lød fra orgelet.

"I sandhed, således kan kun en *ånd* spille," sagde Litzberg uforfærdet med sit sædvanlige lune.

"Spøg ikke i utide, kære ven!" hviskede Eberhard; "så sandt Gud lever, ser jeg ikke en hvid skikkelse sidde deroppe for orgelet."

"Nogen må der jo sidde," svarede Litzberg; "kom, lad os gå derop!"

"Vær ikke dumdristig, Litzberg!" sagde Eberhard. "Hvad har vi der at gøre? Kender vi alle naturens muligheder og hemmeligheder? Hvem ved, om det ikke er en musikelskende sjæl tilladt, efter at have afkastet jordlarven, endnu at sværme natligt i tonernes usynlige rige, hvilket jo egentlig allerede er en åndeverden."

"Bliv mig fra halsen med det sniksnak!" råbte Litzberg fortrydelig. "Vil I ikke gå med, så går jeg alene."

"Vi deler skæbne," svarede Eberhard, og fulgte ham.

De gik op på orgelet, hvilket endnu bestandig tonede. Eberhard blev forskrækket, og veg tre skridt tilbage, for den hvide skikkelse viste sig nu tydeligt, i nattrøje, underbukser og med en spids hue på hovedet. – "Ved Gud, som jeg tænkte: *Lademann!*" råbte Litzberg.

"Nå, er I der, mine kære venner?" sagde orgelspilleren, uden at blive videre forundret. "Det var godt. Har I hørt sjælemessen? Er I tilfredse dermed?"

"Den er meget smuk," svarede Litzberg; "men hvordan kommer I her i kirken om natten?"

"Hemmeligt, mens I andre sov," svarede Lademann smilende, "har jeg måttet komponere; og hemmeligt, med bælgetræderens hjælp, har jeg sneget mig hid, for at opføre musikken. I urimelig-kloge mennesker havde vist ellers ikke tilladt mig det. Men nu er alting godt. Nu har Obadias ro, og jeg med; nu skal I se, at jeg snart kommer mig."

Til lykke kørte just en borgmester forbi kirken, som gerne, da man havde fortalt ham sagen, overlod den syge sin kappe og sin vogn. Man bragte Lademann hjem, han kom i seng, sov tre dage og nætter næsten uafbrudt fort; da han vågnede, var han karsk og stærk, forlangte mad, spiste og drak med god appetit, stod op, og få dage derefter tillod lægen ham at gå ud.

Den hele paroxysmus forekom ham som en drøm, og ingen ville været i stand til at overbevise ham om det modsatte, hvis ikke partituret til den skønne sjælemesse havde ligget der, og han havde kendt sin egen hånd. Han spillede den med største forundring og undertiden med vanskelighed, som om det havde været en fremmed musik; ikke nær med den færdighed, som de havde hørt ham spille den i kirken udenad i mørke. De udmærkede steder deri overraskede ham med nyhedens hele trylleri, og han var nær ved at beklage sin helbredelse, fordi den, sagde han, havde skilt ham ved sit geni.

Da selskabet igen drog afsted på trækskøjten en varm sommerdag, for at rejse til Zaardam, sagde Litzberg til Hanna Hellkraft: "Jeg takker Gud for, at jeg engang igen har fået de to unge sværmere flot. Poeten lod det dog bero ved en blot drøm, men spillemanden kunne ikke gøre det ringere end med en

fuldkommen forrykthed. Jeg er dog også et stykke af en kunstner, men Obadias Schlenk har hverken gjort mig til drømmer eller nattevandrer."

"Bygningskunsten", svarede Eberhard, "er grundet på jorden. Det er en skøn kunst, hvortil der hører et roligt geni. Digtekunsten svæver mellem himmel og jord, og forbinder begge. Musikken er ganske sjæl, og binder sig til intet stof. Tværtimod river den sig altid med længsel og heftighed løs fra stoffet; og hvor den åbenbarer sig, er tillige dens åbenbaring en forsvinden. Således bliver den en *sund* sygdom. For hvad er sygdom, ja hvad er døden selv andet, end opløsningen af det jordiske, idet ånden skiller sig fra støvet, for bevinget at svæve hen i en saligere tilstand?"

"Ret smukt," bemærkede Litzberg. "Men man hører, at en poet har gjort lignelsen: bygningskunsten og musikken er de ensidige ekstremer, poesien forbinder alt, og omfatter det hele."

"Visselig," svarede Eberhard, "i omfang kan ingen kunst måle sig med digtekunsten; men i de enkelte kræfters henrivende virkning viger den derimod enhver anden kunst."

"Og hvad siger I da," bemærkede Litzberg, "om hin kunsternes skønne prosaiske modsætning, om denne stille, dygtige menneskekraft, der ikke glimrer, ikke trænger sig frem, ikke tænker på fremtiden, men som med flittig, sund driftighed udfylder øjeblikket, og virker velgørende, årvågen og uforstyrret i sin kreds?"

Alles øjne hvilede ved disse ord på Hanna Hellkraft, som ikke forstod Litzberg ret, og stirrede forlegen på ham.

"Ja," råbte Eberhard, "der har matematikken talt et sandt ord. Hun er en perle."

"Hun har plejet mig som en moder, da jeg var syg," hulkede Lademann, idet han gentagne gange trykkede hendes hånd. "Uden hendes hjælp lå jeg alt i sorten jord."

"Vil I holde en enfoldig kone for nar?" spurgte Hanna godhjertig mut, "fordi hun undertiden har kogt jer en havresuppe og lagt jer hovedpuden til rette? Ti stille, I tåbelige mennesker! og tag eders hoveder i vare for tovet der, som er spændt over kanalen, at det ikke går jer alle sammen, som Obadias Schlenk."

Selskabet bukkede sig dybt ned, mens båden gled forbi, og Litzberg råbte: "Der har hun, min tro! atter reddet vort liv."

Tømmermanden i Zaardam

Litzberg havde brev med til en flink, velhavende tømmermester i Zaardam. Næppe var de steget af i værtshuset, hvor Hanna Hellkraft blev tilbage for at passe på deres tøj, så gik Litzberg, Lademann og Eberhard hen at gøre mynheer Kalf et besøg. Litzberg havde tegninger at bringe ham.

Da de nærmede sig huset, hørte de allerede langt henne på gaden en lystig støj af sækkepiber; vinduerne stod næsten alle åbne, for det var en varm dag, og et stort middagsselskab sad ved bordet i en munter, højrøstet samtale.

De fremmede ville straks gå igen, men man havde allerede set dem fra vinduerne af. Mynheer Kalf, en tyk jovialsk mand med et rødmosset, strålende ansigt, tren selv ud i døren, bad de fremmede komme nærmere, spurgte, hvem de var, og hvem de ville tale med. Litzberg, som ikke kendte ham personligt, rakte ham brevet, tillige med et papbind, fuldt af tegninger, til værten i huset, og ville have det til gode til en anden gang. Men næppe havde mynheer Kalf kastet øjnene i brevet, før han råbte, som fordum Laban til Abrahams tjener: "Kom herind, du Herrens velsignede! hvorfor står du derude? – Dog, det er sandt," vedblev han med sagtere stemme, "vi må først spørge mester Peter om forlov, for han er egentlig vært her i dag. Tøv lidt, godtfolk! og sæt jer ned så længe. Jeg skal straks være her igen." Derpå lod han de fremmede stå på gaden, og skyndte sig ind ad døren tilbage.

Mynheer Kalf kom straks tilbage, og råbte: "Kom kun ind, min kære herr Litzberg! kom kun med jeres kammerater, vær ikke undselig, I er mester Peter alle velkomne."

De tog mod indbydelsen, og trådte ind i den store spisestue, hvor samtalen pludselig forstummede, og alles øjne vogtede på de indtrædende.

Ved enden af bordet sad en anselig mand, som lod til at være henved fyrretyve år gammel. Han var klædt, som de andre tømmermænd, dog ragede han højt over dem alle, og så ikke ud som en hollænder. Han var af en skøn, rank og dog tillige slank legemsbygning. Hans ansigt havde noget højst påfaldende: en underlig blanding af venlighed og strenghed, af besindighed og vildskab så man deri. Hans pande var stor og bydende; de sorte lokker flagrede tykt omkring hans hals, og snart rullede de store blå øjne ham omkring i hovedet, snart hæftede de sig roligt og gennemtrængende på en enkelt genstand.

Da de fremmede trådte ind, betragtede mester Peter dem opmærksomt. Mynheer Kalf rømmede sig, og holdt følgende tale:

"Ser I vel, godtfolk! der sidder tømmermester Peer Mikkelsen – en god arbejder, for han har tømret det sammen, som vi andre vel lod være, om vi end blev så gamle som Metusalem. Han havde rige forældre, som gerne ville have haft ham højere på strå; men han havde nu engang forgabet sig i skibsbyggerkunsten. Så kom han da til os, var flittig og ædru, drak sig kun en rus engang om halvåret i godt kompagni, og lærte at glatte en mast og hugge en køl, så godt som nogen i kristenheden. Selv kogte han, mens det varede, daglig sin mad, og redte selv sin seng. Da han på denne måde var avanceret frem i vor gode kunst fra dreng til svend, fra svend til mester, gjorde han et stort gilde, som i dag, hvor vi alle blev lige så glade og fulde som nu, ja endnu fuldere, skønt det egentlig ikke er

hollændernes vane – men hvad gør man ikke, for at tjene en god ven? Derpå rejste han atter til Nyholland, hvor han har store besiddelser og vidtløftige landejendomme, som hverken jeg eller han kender. Men han havde en nabo, som han kaldte sin fætter Don Quixote, en galfrans, der gjorde ham meget af det, indtil han endelig løb sig en staver i livet. Nu sad vor gode mester Peer Mikkelsen, Gud ske lov, atter så temmelig i ro. Da foretog han sig denne lange, besværlige rejse, blot for endnu engang at drikke med os, og fornøje sig i vor enfoldige kreds, i mindet om kære, forsvundne ungdomsdage. Så skal han da nu også leve til den yderste dag! Fyld eders glas, karle! klink, tøm dem. Vor gode mester Peer Mikkelsen leve! Hurra!"

"Hurra, hurra, hurra!" istemte det forsamlede broderskab. Der blev en forfærdelig trængsel. Alle ville klinke med Peer Mikkelsen. De fremmede fik også hver sit glas, og måtte gøre det samme.

Lademann tog det alt sammen for god mønt, og mærkede intet uråd. Eberhard og Litzberg gjorde store øjne, og så på hinanden.

"Man må naturligvis ikke forstyrre dette inkognito," sagde Litzberg, "være beskeden, men tillige kæk, svare dristigt, når man bliver spurgt, og for alting lystig."

"Sæt jer hos mig, mine venner!" sagde mester Peter på godt tysk. "I er tyske rejsende, og jeg holder meget af tyskerne, det er dygtige, ærlige folk. Hvem er du, unge menneske?"

"Jeg er en student fra Leipzig," svarede Eberhard.

"Og hvad er egentlig dit fag?"

"Jeg er ung, og har endnu ikke bestemt mig til noget vist."

"Bestemt må man altid være hos Peer Mikkelsen," hviskede Litzberg. "Han er en temmelig god poet," svarede han højt for Eberhard.

"Poet?" sagde Peter med et mindre forekommende blik, "nå, det er ret smukt; det kan være godt i dine fritimer. Men poesien bærer kun blomster, og livet kræver moden frugt. Har du ellers ikke lagt dig efter noget nyttigt?"

"At kalde poesien blomster," svarede Eberhard, idet den bekendte rødme flygtigt farvede hans ansigt, "har sagtens selv engang været anset for en poetisk lignelse, men den er i sandhed triviel og haltende. Poesien yder på en gang både blomster og frugt."

"Den er jo kun til fornøjelse," råbte Peter; "hvad nytter den til? Du må ikke tage mig ilde op, at jeg altid spørger efter det nyttige."

"Og hvortil nytter da nytten?" spurgte Eberhard lige så rask.

"Du er mig en subtil filosof," svarede Peter; "kender du ikke det gamle ordsprog: en nar kan spørge om mere, end ti kloge kan besvare?"

"Den talemåde *nytte*," vedblev Eberhard med fatning, "kommer af at *nyde*, thi nytten skaffer legemet nydelse; men ordet *fornøje* betyder at tilfredsstille *nøjet* eller sindet, og det kan kun ske ved skønne åndelige forestillinger."

"Nå ja," svarede Peter, "poesien kan vel også have sin nytte ved vigtige lejligheder; ved fester, fødselsdage, bryllupper, barnedåb og jordefærd bruger man den sagtens også, når man vil vise den levende eller døde en ære."

"Digtekunsten", råbte Eberhard, "er en gudinde, ingen opvarterske. Om end den skønne datter i huset med huld

ydmyghed ofte og gerne passer, hvad der forefalder, skulle man dog derfor ikke tage hende for et ringe tjenestetyende."

"Så sig mig da, min tapre ven! hvad godt gør hun egentlig?" spurgte Peter leende.

"Helten, den store mand kan slet ikke undvære digtekunsten," svarede Eberhard, idet han mødte spørgerens smilende øjne med et fast blik.

"Ej ej! Og hvorfor ikke det?"

"Fordi den, bedre end balsam og specerier legemet, bevarer hans bedrifter for efterverden, at de ikke skal forrådne i forglemmelsens kælder."

"Der tager du fejl, min søn! det gør historien," råbte mester Peter; "for den har jeg al respekt."

"Historien," svarede Eberhard, "når den ikke bliver behandlet af en mand med poetisk ånd, gør intet andet, end fortæller eventyr, som en gammel kvinde bag ovnen, uden at angive handlingernes grund, uden at være i stand til at skildre de mennesker, den omtaler. Kun digtekunsten er i stand til at åbne os det menneskelige hjerte i alle sine dele, som et kunstigt urværk. Den kan selv sammensætte slige ure; men den får ethvert hjul, enhver cylinder, enhver fjeder eller kæde fra virkeligheden. En historiker uden digteränd er ikke andet, end en gadevægter, som går i mørke, og råber, hvad han hører klokken slå."

Mester Peter betragtede Eberhard med opmærksomhed. "Du er mig en rask, opvakt knøs," sagde han; "og enten du nu er poet eller profet, så er du mig velkommen."

"For resten er jeg egentlig ikke poet, det har min ven blot sagt for spøg," sagde Eberhard.

"Og hvem er I?" spurgte mester Peter nu Lademann.

"Jeg er bygger – orgelsnedker og musicus," stammede denne bly og forvirret, for han havde fået nys om sammenhængen af Litzberg. "Jeg spiller – jeg trakterer adskillige instrumenter."

"Kan I også blæse på sækkepibe?" –

"O, ganske fortræffeligt," råbte Litzberg; "han har selv opfundet en ny forbedret sækkepibe, og fører den med sig. Lademann! spring dog hen i værtshuset og hent jeres sækkepibe."

"Det behøves ikke," råbte mester Peter, "man kan sende bud efter den."

"Nej, jeg må selv gå," sagde Lademann.

"Nu vel, så skynd jer," vedblev den sælsomme tømmermand; "imens vil vi bese de tegninger, som Litzberg har bragt mester Kalf."

Nu måtte tegningerne for en dag; de gik bordet rundt, og blev beundrede af mester Kalf, mester Peter og det hele lag. For Litzberg havde gjort flere gode opfindelser til skibsbyggeriets forbedring; også fandt man i hans tegninger skønnere former og bedre forhold, end i de forhen brugelige. Nogle gamle mænd rystede sagtens på hovedet, og ville ikke vide af disse nye moder; men de blev snart overdøvede af mængden. Litzbergs sundhed blev proponeret af mester Peter, og drukket af det hele broderskab.

Nu kom Lademann tilbage med sækkepiben; men ham gik det ikke så ærefuldt, for han måtte op på en stor tønde og afløse den forrige sækkepibeblæser. Litzberg og Eberhard kunne ikke bare sig for at le, da de så den udmærkede kunstner står deroppe som en ringe spillemand med blæsebælgen under

armen. Han smilede selv forlegent derved, og dette godhjertige smil gav ham et anstrøg af enfoldighed, som passede fortræffeligt til hans nærværende stilling. Men så snart han begyndte at blæse, vidste han straks at skaffe sig agtelse. Selv dette ufuldkomne instrument forstod han at aflokke renere toner, og at give en egen ynde ved sit foredrag.

Mester Peter var ganske henrykt, og råbte gentagne gange: "Er det ikke, som jeg altid har sagt? Intet instrument i verden går over en sækkepibe."

Belejring, kapitulation og fredsslutning

Da måltidet var til ende, stod han op, og vinkede de trende rejsende, at de skulle følge ham i haven. Her satte han sig i skyggen på en bænk, ikke langt fra et lysthus, støttede sig til sit spanskrør, og sagde: "I kender mig, godtfolk! og det kan da være det samme. Jeg er Peter Alexiowitsch, zar af Rusland."

Her begyndte de alle at bukke og skrabe.

"Lad kun de falbelader være borte," sagde zaren, "og hør mig videre!

Mange rige folk rejser til Holland, for at købe svibler og blomster til deres haver; men jeg har en større have, og bruger vigtigere planter. Jeg søger mennesker til mit kejserdømme. I ved, kære Litzberg! at jeg har mistet min trofaste Le Fort. Gud være hans sjæl nådig, den redelige schweizer! Også min herlige skotlænder Gordon er gået mig i løbet. En mand, som I, Litzberg! behøver jeg netop nu; I skal følge mig til Rusland, og hvis I tjener mig redelig og tro, hvorom jeg ikke tvivler, så skal jeg gøre eders lykke. Også du, flinke sækkepiber! skal følge med, jeg vil gøre dig til generaltambour for min hele musikalske generalstab. Og poeten," vedblev han leende, "kan gå med i tilgift; han skal balsamere mig mine bedrifter."

Vore rejsende bukkede atter, og zaren spurgte utålmodigt: "Nå, bliver der noget af det? Skal det betyde ja, eller nej?"

"Eders Majestæt tilgive allernådigst," svarede Litzberg, "jeg føler i dybeste underdanighed den høje bevågenhed, som jeg alt for lidt fortjener."

"Bliv mig fra halsen med de talemåder!" råbte zaren hidsigere; "skikker det sig for en matematiker? Vil I følge med

mig? spørger jeg endnu engang. Ja, eller nej?"

"Nej, Eders Majestæt!" sagde Litzberg bestemt og rolig med et dybt buk, "jeg kan ikke have den nåde."

"Jeg ikke heller, nådigste zar!" gentog Eberhard, idet han ligeledes bukkede dybt.

"Jeg ikke heller," sagde Lademann, der gjorde de andre efter.

"Død og fordømmelse!" råbte zaren, og begyndte at gøre forfærdelige grimasser, som han altid plejede, når han blev rasende: følgen af en gift, han havde fået i sin ungdom, og af at drikke for megen vin. "Vil I lumpenhunde holde mig for nar, og sætte mig stolen for døren? Jeg siger jer: I *skal* følge med til Rusland. I *skal*! Har jeg engang sagt det, så må det også ske. 'Kan ikke have den nåde! Jeg ikke heller! Jeg ikke heller!' Fanden i vold! Jeg skal lære jer at sætte sig op imod sin overmand. Skal en fyrste, der har vundet så mange bataljer over svenske og hedninger, lade sig spille på næsen af håndværkskarle og musikantersvende – tiggerpak, hvis lykke han vil gøre, og som er dumme nok til at stod deres lykke fra dem? Nå, ved Sankt Nicolaus! jeg skal lære jer mores. Med dette gode spanskrør har jeg vasket fornemmere rygge end eders. Jeg skal vise jer, hvad det vil sige at få Ruslands kejser til at løbe med limstangen." Med disse ord hævede han spanskrøret højt i vejret, og en hagl af stokkeprygl var uden tvivl regnet ned over vore stakkels rejsende, hvis de ikke som snarest var flygtet ind i lysthuset, og havde slået døren i lås efter sig.

Over døren, på hvilken den opbragte zar hamrede af al magt, var et lidet åbent vindue. Eberhard rykkede bordet hen for døren; og således forskanset, steg han, efter i største hast at have holdt krigsråd med Litzberg og Lademann, op på bordet,

stak hovedet ud af vinduet, og begyndte at parlamentere med kejseren af Rusland på følgende måde:

"Stormægtigste, allernådigste kejser og zar!

Eders Majestæt behager, ikke at opbringes mod stakkels uskyldige mennesker, som intet har forbrudt, og som kun er betænkt på at redde deres smule frihed og uafhængighed! Om det så er en liden sisken eller spurv på landevejen, så kommer den jo dog ikke straks hoppende, når mennesket, dens herre og behersker, fløjter og fremviser limstangen. Tværtimod, den udbreder sine små vinger i luften, og flyver bort, for i skoven at udsøge sig en skyggefuld ensom gren, hvor den kan bygge sin rede. Mange kunstnere, håndværksfolk og versemagere tænker ikke som vi, nådigste zar! De ville agte det for den højeste lykke, at blive hvervet af en så stor monark, og at komme i hans brød. Men hvad os angår, så beder vi kun, at det allernådigst må forundes os at drage bort i fred, og så længe vi endnu er her, at turde vederkvæge os i Eders Majestæts nådes og nedladenheds solskin.

Thi evigt vil den dag være os uforglemmelig, på hvilken vi nød den ære, at sidde til bords med nutidens største mand; den dag, da han kom os venligt ligefrem i møde, uden at tænke på sin højhed, fordi han følte, at et stort menneske er mere end en mægtig hersker. Ja, skulle endog det vanheld ramme os at få stokkeprygl, så vil vi dog, hvis I kun ikke lemlæster os, derfor intet nag fatte til Eders kejserlige Majestæt, men tværtimod tilgive eder som kristne, og undskylde eder på bedste måde. Man ser jo, at der bestandig hænger noget ved ethvert menneske af hans stand og forretninger, i det selskabelige liv; og han slæber sine vaner med sig på ryggen, ligesom sneglen sit

hus. Skolemesteren, der ofte var i den ubehagelige nødvendighed, at måtte bruge ferlen mod den uoptugtede ungdom, har den stedse med i lommen, og bruger den vel stundom også der, hvor det ikke gjordes behov. Ja, hvis ludimagisteren ikke også imellem prygler de ældre og voksne, da sker det vist ingenlunde af skånsel, men af samme grund, som katten bider mus, og ingen mennesker, således som tigeren: fordi han er for lille.

Af denne lidenhed ved nu Eders Majestæt intet at sige. Ingen jordisk magt, kun eders egen ypperlige forstand og gode hjerte kan sætte eder skranker og grænser. Og altså vil Eders kejserlige Højhed heller ikke tage det unådigt op, at vi appellerer fra eders vrede og opbrusen til eders retfærd og besindighed. For hvorledes ville det klæde, hvis den smålige, misundelige verden skulle få det at spotte over, at helten fra Assov, strelitzernes og de græske præsters betvinger, sejrherren af Nöteburg, Nyenschanz, Pejpus-søen, Dorpat, Narva, Ivangorod, Kalisch og Poltava havde sat kronen på sine bedrifter med at mørbanke tre stakkels uskyldige ubevæbnede borgere, der ikke har lagt ham et stråhalm i vejen? Frels os altså fra det onde, allernådigste herre! og luk os, ligesom fordum kong Nebuchadnezar Shadrach, Mesach og Abednego, ud igen af den gloende ovn."

Efter at talen var endt, åbnede Eberhard døren kækt, og nærmede sig atter med sine staldbrødre den formildede zar, der ofte havde lét højt under den sælsomme tale. De kyssede hans hænder, og han sagde venligt: "I naragtige mennesker! vil I ikke høste frugten af min nåde, så lad det være. I står eder selv i lyset. Jeg vil ikke trygle jer, og får vel folk uden jer. Ellers kan I

gerne blive her i aften og tage del med i lystigheden. I har ikke mere at frygte for nogen overlast." Dermed vendte han tilbage til selskabet, og de trende rejsende stod alene.

En blandet følelse betog dem alle tre; for vel var det dem kært at være undgået faren, men den tanke at have forkastet en stor fyrstes nåde, blandede dog noget ubehageligt i deres velbefindende. Også forundrede den ene sig over den anden, at han havde gjort det.

Litzberg brød først tavsheden. "Hvis kun ikke dette skridt siden fortryder Dem, min gode Julius!" sagde han. "Vel kender jeg ikke Deres forhold, og ønsker heller ikke at trænge mig ind i Deres hemmeligheder. Jeg ved nok, at der er stor forskel på et venligt rejsebekendtskab og på fortroligt venskab. Så meget mindre ønsker jeg desuden Deres fortrolighed, da omstændighederne ikke tillader mig at gengælde en slig åbenhjertighed. Så meget kan jeg kun sige: Lademann og jeg vil vist, om end ikke på en så glimrende, så dog på en skøn måde gøre vor lykke i verden. De må selv bedst vide, om det også er tilfældet med Dem."

"Det er så," svarede Eberhard. "Jeg ejer så meget, at jeg kan leve anstændigt; og min største lyksalighed, som jeg sætter langt over indtægter, titler og rang, er uafhængighed. Jeg sælger ikke min frihed for lænker, om de også var gyldne."

"Når så er," svarede Litzberg, "vil vi vende glade tilbage til det muntre selskab, og være betænkte på at vise zaren vor taknemmelighed og ærbødighed på en eller anden måde. Thi særdeles nådigt var det i sandhed af ham, straks at forgabe sig således i os, at han på stående fod ville have os med til Rusland. Den pludselige vrede, der betog ham, kom jo kun af fortrydelse

over, at vi gav ham kurven. Men hans billighed vendte straks tilbage, da hidsigheden havde fået tid til at bruse ud. Nu er han næsten forlegen og bly, fordi han skammer sig over sin opfarenhed. Vi må, så hurtigt som forårsvinde, igen tørre ham duggen af ørnevingerne."

"Jeg er rede," svarede Eberhard, "skønt jeg just ikke har stort at rose mig af, hvad forgabelsen angår. Jeg skulle med, som det femte hjul til en vogn."

"Poesi forstår zaren sig rigtig nok ikke på," sagde Litzberg; "men jer havde han ved denne lejlighed lært at kende, og har han måske også noget mere begreb om Lademanns og mine kunster, så ville eders personlighed, ungdomsild og kokette elskværdighed dog snart have vippet både sækkepiberen og skibsbyggeren af sadlen."

"Nej, hør engang, Lademann!" råbte Eberhard leende, "vor ven Litzberg kan, ved Gud, ordentlig være galant."

Skuespil og epilog

Da de trådte ind i den store stue igen, var der fejet, opryddet og udluftet, bordene var borttagne, stolene stillede i rader ved den ene væg. I midten af første rad stod en lænestol, der sad mester Peer Mikkelsen atter mellem de agtbare Zaardams tømmermænd. Der skulle opføres et stykke, kaldet: "Den hellige Antoni Fristelser i Ørken", egentligt kun en fremstilling på scenen af det tenierske billede, og flere i den art, rimet i knyttevers, som i Hans Sachses komedier. Dog var denne spas meget forskellig fra den ærlige mestersangers; for den var ikke så kedsommelig, og den plumpe spøg tog sig godt ud i det brede hollandske.

Den hellige Antonius, et ungt blod på nitten år, sad som olding med langt gedebukkeskæg, og med utallige malede rynker i det glatte fede ansigt. Skuepladsen forestillede en løvhytte, sammenflettet af grønne grene. Den smidige unge tenorstemme, de kunstlede, hyppige eftertryk i deklamationen, den begyndende bly undselighed, og den straks derpå følgende kække næsvished og lyst til at behage zaren stak sælsomt nok af til alle de lange taler om at forsage verden og dens forfængelighed, der var lagt eremitten i munden. Nu trådte forskellige masker ind, for at friste og forføre den hellige mand i ørken: små børn, ikke ilde udklædte som uhyre bremser, flagermus og basilisker; halvvoksne drenge, som Helvedes dyr med heste-dødningehoveder, som utysker og ildsprudende djævle med horn i panden.

Den hellige Antonius lod sig ikke forstyrre, men læste fort i en stor foliant, hvori han havde sin rolle, idet han alt imellem

støttede hen til zaren, for at se, hvad virkning det gjorde.

Zaren var overmåde vel tilfreds med smådjævlene, og opmuntrede dem ved gentagne håndklap til at sprude ild så længe, til de nær selv var kvalt af røgen. Nu kom flere allegoriske personer: Rigdommen, en hostende podagrisk gubbe, behængt med pengepunge; Forfængeligheden, et langt magert fruentimmer, stærkt sminket, med utallige pailletter og påfuglefjer; Magten, en firskåren karl (byens fornemste slagter), hyllet i kalveskind, med en forfærdelig prygl i hånd. Endelig Vellysten, et dejligt frisk pigebarn med flagrende hørhår, nøgne skuldre og arme, halvblottet barm. Hestefoden, der var tilsyne under skørterne, var kun mådeligt gjort, og stak besynderligt nok af til den anden nydelige fod med den trinde læg.

Man mærkede tydeligt på den hellige Antonius, at pigebarnet gjorde indtryk på ham. Han glemte endogså zaren. Med skælvende stemme udtalte han højst misfornøjet de forbandelser, digteren havde lagt ham i munden, og viste hende døren. Men nu kom Bacchus, en tyk, mere violet end rødmosset lømmel, med en gammel sort allongeparyk på hovedet, hvoromkring var flettet en vinranke. Han skænkede af en lille flaske et dobbelt så stort bæger fuldt, og rakte vor helgen det med grinende læber. Da var det ude med den gode eremit (en stor fejl mod historien og sandheden); han tømte henrykt sit bæger, sank glædedrukken i pigens arme, og med megen larm og vanskelighed blev nu et skærmbræt af et par håndfaste karle trukket for scenen, hvormed komedien havde ende.

Eberhard bemærkede med fornøjelse, uagtet alt det uanstændige og plumpe, at dette spil morede zaren. "Har han endnu ingen smag," tænkte han, "så har han dog

indbildningskraft og sans for digtning. På en sådan grund lod der sig altid bygge mere."

Midlertid havde Litzberg sneget sig bort, og opsnuset en træramme med udspændt lærred, hvori man først havde haft i sinde at male kejserens våben med en krone over til en illumination i aften, hvilken han havde frabedet sig.

Næppe var Litzberg i besiddelse af rammen og farverne, så begyndte han at arbejde, uden at bede om tilladelse; og da komedien var forbi, havde han allerede tegnet en af Hercules befriet Prometheus ret smukt, og koloreret dem, rigtig nok noget rask, men dog med god effekt for den gennemsigtige belysning.

Han kaldte derpå Eberhard og Lademann ud, og sagde: "Jeg har gjort mit, gør nu også eders! En mand af hoved må hurtigt kunne fuldbringe noget, når det behøves. Til dette billede må Julius digte en vise, og til hans vise må Lademann sætte en melodi. Jeg har tilfældigt opdaget, at naboen her har et godt positiv i sit liebhaveri, som han gerne låner os et par timers tid. Nu rydder de atter salen op derinde til bal; dertil er byens koner og piger indbudt, de kommer vist snart. Så må vi bede mester Peter om tilladelse, først at opføre et lille skuespil for ham. Vi sætter vort sindbillede midt i salen i løvhytten bag skærmen. Jeg er maskinmester. Bag billedet står positivet, der sidder Lademann som kapelmester og tenorsanger, og Eberhard står ved siden af ham, og understøtter hans sang med sin gode bas. Men først må zaren have en afskrift af visen og noderne. Således hylder vi ham som vakre kunstnere, viser ham vor taknemmelighed, går hjem, sover – og står tidligt op i morgen, for at bese skibsværfterne."

Eberhard og Lademann lod sig ikke sligt sige to gange. Den første havde straks gjort sig fortrolig med ideen, og begyndte at digte. Da Lademann havde fået indholdet at vide og det første vers, satte han sig hen at komponere. Det varede ikke en time, så var de begge færdige. Endnu et kvarters tid gik hen med at afskrive en smuk kopi. Imidlertid havde Eberhard sendt bud efter Hanna Hellkraft; hun måtte dog også se zaren og tage del i festen. Nu gjorde man gentaget prøve. Imidlertid var ballet begyndt; men i den mellemtid, da der blev ombåret forfriskninger, havde kunstnerne god lejlighed til at nærme sig zaren med deres anliggende. Han tillod dem gerne straks at begynde.

Danserne måtte nogle øjeblikke rømme salen. Da man atter trådte ind, stod den hemmelighedsfulde bygning oprejst bag skærmbrættet. Litzberg gjorde honneurs; med dyb ærefrygt hilste han zaren, og bad ham sætte sig i lænestolen igen, idet han rakte ham sangen med noderne. Derpå blev skærmen let og behændigt flyttet bort. Billedet stod kraftigt og skønt strålende i sine friske farver, og med tydelig fraktur var nedenunder at læse: *Prometheus, befriet af Hercules*.

Nu sang Eberhard og Lademann bag billedet:

Du tændte på himmelske vej
Din fakkel, os lyset at skænke,
Til trøst i vor jordiske lænke;
Men Jupiter tålte det ej.

Han smedded til klippen din fod;
For dristig ham fakkelen brændte.
Da hug en misundelig glente
Med næbbet dig levren i blod.

Prometheus! du blev ej forsagt,
Du klynked ej frygtsom i døden.
Snart kom jo din hjælper i nøden,
Og da blev dig fakkelen rakt.

For Hercules died kun kort
Sin dejlige moder Alcmene;
Og kraftig med jern i hver sene
Drog køllebevæbnet han bort.

Dit bånd han på klipperne brød,
Sin ven til bedrifter han bringer.
Da hented på kuede vinger
Dig glenten den himmelske glød.

Så skete velgørende værk,
Som Jorden vist aldrig forglemmer;
Og hvo som oplysningen fremmer,
Står atter en Hercules stærk.

O, zar! dig er sangen indviet;
For lyset du atter udbreder.
Ja, menneskesjælen af kæder
Har Ruslands Heracles befriet.

Lademanns skønne melodi, forbundet med Eberhards sang og Litzbergs billede, gjorde et dybt indtryk på zaren. Han stirrede nogle øjeblik ned på papiret, da det var forbi, derpå sprang han op, og vinkede de tre kunstnere, der var trådt frem for at tage afsted, atter ud i haven. Da de stod alene for ham, sagde han:

"I har samlet mig gloende kul på mit hoved; jeg har behandlet jer ilde, og dog har I vist mig en ære, efter at I først har vidst at undgå min vrede. Derfor må vi nu på en god måde tage afsted med hinanden. Eders sang og det billede, I har malet, viser mig, at I har gode tanker om mig; og da I intet forlanger, kan det ikke være smiger. Så vil jeg da også være modig og tapper nok til – at bede eder om forladelse, fordi jeg har truet eder med hug; for sandelig, slige karle er længst vokset fra riset. Den skælmske poet har også ladet mig det høre. Han mener, jeg har øvet mig så længe på strelitzerne, indtil prygleriet blev mig en vane. Lad så være! Men at jeg ellers ikke gør meget af slette vaner, ved I også; meget mere elsker jeg det usædvanlige, og hvor jeg fandt noget godt, der har jeg altid foretrukket det for gammel slendrian. Heller ikke må I glemme, at jeg er en født barbar, der ikke har studeret i Leipzig, men på egen hånd og af egen drift arbejdet mig frem. Altså intet under, om der endnu klæber lidt ved af det gamle kosakvæsen; for, ved Gud! sligt stiller man sig ikke så let ved, som man afklipper et skæg. Desuden har man givet mig gift i min ungdom, for at berøve mig livet. Min stærke natur har vel sejret; men et øjeblikkeligt raseri, der undertiden overfalder mig, og står i modsigelse til min sædelige tilbøjelighed, er en følge deraf. Altid har jeg måttet kæmpe mod strømmen. Uden at nyde et omhyggeligt tilsyn af de tidligt berøvede forældre, har min halvsøster, den øgle, har de fæiske strelitzer, og de ikke meget bedre grækermunke forbitret mig livet. Min eneste søn, der engang skulle høste, hvor jeg har sået, er en nidding, der tilintetgør alle mine håb, og har gjort mig fadernavnet forhadt. Gud har gjort mig til hersker over et umådeligt rige, men et rige uden vand.

Jeg blev en fyrste for barbarer, uden at nyde de uskyldige huslige glæder, eller den ro, som i stilhed danner hjertet. Derfor drog jeg som en trækfugl over landet, og som en hyrde til hyrdehytten, levede her i denne by to år roligt som menneske, drømte mig hen i Abrahams patriarkalske tid, og var dog, med alt det, betænkt på mit riges tarv. Nu er en hel del lykkedes mig. Min fætter Carl gjorde mig sejren let ved sin kådhed; og skønt den russiske Menzikow hverken opvejer min genfer Le Fort, eller min skotlænder Gordon, er han dog en mand af overordentlige talenter, når den fordømte knægt kun ikke var så gerrig, og ved enhver lejlighed, altid endnu som postejbager, ville mele sin kage. – Der har I mit skriftemål, siden I forsmår min gunst. Jeg ved nok, min højsalig broder, Ludvig af Frankrig, ville have slået forfærdelige krøller på næsen, hvis han havde hørt denne tale, og finde det dybt under en monarks værdighed, at give sig således i kast med ringe kunstnere. Men jeg finder i verden intet andet ringe, end indbildskhed, dumhed og ondskab. Og nu, fred være med jer! Tag disse tegn til min erindring, og glem mig ikke!"

Med disse ord tog han tre kostbare ringe ud af en lille æske, som han havde i lommen, stak dem hver én på fingeren, trykkede deres hænder, og forlod dem med snare skridt, for atter at gå på ballet.

Lademann stod som forstenet, og betragtede sin ring, men som et sten-kildebillede, for tårerne strømmede ned fra hans øjne. – "Gud, hvilken mand!" råbte Eberhard begejstret, og hævede diamanten imod stjernerne. – Litzberg afviskede sin ganske roligt med kjoleærmet. "Hvor smukt er det dog," sagde

han, "når skæbnen tillader et udmærket menneske at bære kronen!"

Vennerne skilles ad

Hvor vore rejsende for var kommet hen, bar de dem ad som en familie, der havde et formål, og ville dele og nyde alting i fællesskab; men alt som de nærmede sig Amsterdam, begyndte de at blive mere fremmede og forlegne for hinanden.

Tavse rullede de ind i den store hovedstad; intet udråb af forundring, ingen bemærkning ytrede de her, som sædvanlig. Vel hvilede deres blik ivrigt på de mange forskellige genstande, dog kun tvungent og mekanisk. Intet kunne ret fængsle opmærksomheden, så meget var de fordybede i deres egne tanker, og kun engang imellem gav de hinanden stjålne, forlegne øjekast.

Da de var steget af på postgården, omfavnede Litzberg Eberhard, og sagde:

"De gode timer, vi har nydt sammen, må ikke endes med en kold, ængstelig forlegenhed. Alle mennesker kan ikke vandre til ét mål; man går et stykke vej sammen, og hvor vejen deler sig, adskilles ærlige staldbrødre uden sorg, men ikke uden følelse. Lev vel, min Julius! Aldrig skal jeg glemme dig, eller de skønne sommerdage, som vi har tilbragt med hinanden. Og aldrig vender den herlige måned julius tilbage i året med sine roser, uden at jeg tænker på dens blomstrende navne."

"Ja, evigt vil De være os uforglemmelig, kæreste Eberhard!" hulkede Lademann, "og ofte om aftenen i tusmørke eller i måneskin vil jeg spille vor fælles sang og tænke på Dem."

Eberhard var så rørt, at han længe intet kunne sige, men kun trykke deres hænder.

"Det glæder mig," sagde Litzberg, "at vi alle har noget at skjule for hinanden, ellers ville afskeden være for ubehagelig. Så meget ved vi dog om hinanden, at vi alle går en bedre fremtid i møde, end selv den, kejseren af Rusland var i stand til at byde os. Så lev da vel, dyrebare Eberhard! Lev vel, gode kone! Måske ses vi endnu undertiden i Amsterdam; jeg tænker vist, at vi endnu kunne tilbringe en aften sammen."

"Ja, det må vi," svarede Eberhard.

"Ganske vist!" råbte Lademann.

"For resten," vedblev Litzberg, "vil vi ikke bekymre os om hinandens gøren og laden. Et løfte binder mig og Lademann."

"Mig ikke," sagde Eberhard, "men man har sat lid til min tavshed."

"Og det er nok for en mand," faldt Litzberg ham i talen. "Lev vel! Vi vil gøre det kort. Jeg holder ikke af de lange afskeder."

"Og hvorfor ikke?" råbte Eberhard. "Dersom vi ikke holder deraf, hvad har vi da at holde os til? Og hvad håber vi i fremtiden? Må vi ikke til sidst tage afsked med alt det elskede, med enhver glæde? sige enhver kær sædvane farvel? Og er den vemod, der følger en slig skilsmisse, andet end smerten over en afbrudt forening i tiden, som smægter efter og håber at fortsættes i evigheden? O, først når menneskene skilles ad, føler de ret, hvad de var hinanden. Enhver misforståelse, enhver mislyd forsvinder; med kærlighedens øjne ser vi da alting klart, og som et fuldendt billede står for os alle samnydte glæders og sorgers skønne perspektiv. Kedsommelighed, misundelse, krænket stolthed, stødt forfængelighed, falsk undseelse, mistanke, forsigtighed, uvaner og særheder – alle disse skygger, der så gerne ville lejre sig om arnen, viger da, som

spøgelser, bortskræmte tilbage for de store, lyse engle, der i slige øjeblikke indtræder i vor hytte for at vinke os bort. Det er jo netop det guddommelige ved det tragiske, at det fordobler de ædleste menneskekræfter, de reneste følelser, og bringer vort allerinderste til at vise sig udvortes. Og det gør afskeden også."

Med disse ord trykkede ynglingen de bortgående heftigt til sit bryst.

"Når følelsen har nået sin højde," sagde Litzberg, idet han kyssede Eberhard, trykkede hjerteligt Hanna Hellkrafts hånd, og drog den grædende Lademann bort med sig, "så falder tæppet. Måske fornyes skuespillet engang, når vi mindst venter det." Med disse ord kyssede han endnu engang på fingeren, drejede om hjørnet – og de gode rejsefæller var forsvundet.

Da Eberhard var alene på sit kammer, kunne han længe ikke fatte sig. Den ny fremmede stad forekom ham død og øde, så stærkt hang hans unge trofaste hjerte ved det vanlige, det kære. Da nu Hanna Hellkraft stod for ham igen med sin sædvanlige rolighed, og spurgte, om han ville spise, der var dækket bord i næste værelse, sprang han op, omfavnede hende, og råbte: "Dig har jeg dog endnu! Du vil ikke forlade mig, som de øvrige!"

"Havde jeg ellers fulgt dig hid fra Leipzig?" spurgte hun venligt. "Vær nu intet barn længere, Eberhard! Tør dine øjne, kom og spis. Det er din livret. Siden må vi bese byen sammen, og i aften går vi på komedie. Jeg har allerede ladet spørge efter vort vidunder, herr Leonard Wolfgang; men han var ikke hjemme. I morgen tidlig kan du bestemt træffe ham på det ostindiske kaffehus."

"Det er alt sammen meget godt," sagde Eberhard; "men det gør mig dog så ondt, at jeg har mistet mine venner."

"Jeg kunne også ret godt lide dem," svarede Hanna, "skønt denne Litzberg ind imellem ærgrede mig med sine evige modsigelser. Lademann holdt jeg næsten mere af, skønt han aldrig lukkede munden op."

"O, en herlig gut, Hanna! Hos ham var alting instinkt, følelse, og der behøvedes kun en anledning, så bragte han det i melodi. Han mindede mig tit om børn, der endnu ikke kan tale, og som dog med deres kloge, lyse øjne, deres smil og tårer tilkendegiver, at de aner alt."

"Da han var syg," sagde Hanna, "kunne han dog ret godt tage bladet fra munden og læse herr Litzberg teksten."

Måltidet, vinen, spadseregangen med Hanna, hendes usædvanlige snaksomhed for at adsprede ham, de mange nye genstande bragte Eberhard lidt efter lidt i bedre lune, så at Hanna Hellkraft endogså vovede at undslå sig for at gå med på komedie, skønt hun havde lovet det. Der blev nemlig spillet en fransk tragedie, og hun kunne undskylde sig med, at hun ikke forstod sproget. Eberhard viste hende rigtig nok på plakaten, at der blev givet en ballet oven på stykket; men hun ville hellere have det til gode til en anden gang.

"Lad mig gå hjem i aften," sagde hun, "pakke ud, og sætte alting i orden, så at du finder dine sager i morgen, som om du havde boet her din levetid. Jeg ved, du vil gerne have det ordentligt, og har intet imod, at andre påtager sig ulejligheden. Dine skrivesager skal jeg ikke røre, blækhornet skal jeg ikke vælte. Vær kun rolig, og fornøj dig så godt, som du kan! I morgen formiddag besøger du vort orakel."

Lykkeligvis var der ikke mange mennesker i parterret den aften, for det var en trykkende lummerhede. Ellers var

skuespilhuset temmelig stort og smukt bygget. Eberhard så første gang et regelmæssigt bygget teater. Han lagde nøje mærke til alting, ligesom det lidt efter lidt fremsteg af mørket, for i førstningen, da han trådte ind fra solskinnet i lampelyset, kunne han slet ikke se. Hidindtil havde han kun skænket amfiteatrets arkitektur, forhænget, lysekronen og orkestret sin opmærksomhed; nogle smukke damer i logerne havde han også opdaget. Nu først begyndte han at mønstre sin nærmeste kreds. Her blev han især opmærksom på sin nabo, en smuk mand i sine bedste år med et åbent, solbrændt ansigt. Over det højre øje havde han et lille ar, som dog på ingen måde forstyrrede de ædle træk. Hans åsyn udtrykte kækhed, munterhed og godhed. Han var undersætsig, men dog velvoksen, og af den fine blå kjole med smalle guldtresser måtte man slutte sig til, at han var søofficer. Han tørrede ofte sin pande med lommetørklædet, skrællede en appelsin, og da Eberhard havde hilset ham, tog han endnu en op af lommen, og bød sin unge nabo den med megen venlighed.

Eberhard takkede, og begyndte samtalen med den bemærkning, at det var forskrækkelig varmt i dag.

"Overmåde," svarede den fremmede, som også var en tysker, "især når man først har løbet så meget omkring den hele dag som jeg. Det er egentlig urimeligt at gå på komedie i sådan en hede. – Tilgiv, min herre!" vedblev han hurtigt, idet han udlo sig selv, "jeg glemte på min ære, at De var i samme tilfælde som jeg."

"Jeg har aldrig endnu været i et så stort komediehus," sagde Eberhard.

"Det er en anden sag," svarede den fremmede; "jeg derimod har ofte været der, og om det så er noget jammerligt tøj, der bliver dårligt spillet, så kan jeg dog ikke længe blive derfra, så snart jeg er i en by, hvor der spilles komedie. I London og de spanske havne har jeg set flere stykker opføres. Jeg holder af alt det eventyrlige, det karakteristiske. Men disse franske tragedier er mig for ensformige. Man skriger, græder, raser deri, som man var besat; og skønt alting er sat på skruer, løber det dog som oftest ud på et temmelig gement kæltringeri. Men sproget er rent, udtrykkene godt valgte; og så urimelig ofte handlingen er, så rimer sig dog alting deri ganske excellent. Også forekommer der hyppigt smukke tankesprog og lignelser. Men de engelske og spanske stykker huer mig bedre."

Det fornøjede Eberhard at træffe en mand, som uden at være lærd havde erhvervet sig en dannelse, der på den tid kunne kaldes sjælden, og som man næsten aldrig endnu traf i studerekammeret. "Verden," tænkte han, "smeder dog tankerne i et menneske bedre, end den blotte lærdom drejer dem; og et naturligt skarpsind kommer lettere i det rene med sig selv end en kunstig spidsfindighed."

Nu begyndte stykket. Den første akt morede Eberhard. Skuespillernes skrig, der pludselig gik over i et affektert pianissimo, allongeparykkerne, fiskebensskørterne, de underlige dansemesterskridt, hvormed græske helte og heltinder fremtrådte, alt tilsammen forekom ham som en lystig parodi. I anden akt begyndte han at gabe, og nu vendte de forrige sørgmodige forestillinger tilbage. Han tænkte på Litzberg og Lademann, som han måske aldrig mere fik at se, og tårerne trillede ned ad hans kinder.

Sømanden var derimod dybt indslumret, og gyngede gentagne gange med næsen ned imod skødet, indtil han endelig fo'r i vejret ved et lydeligt: "Hélas!" – og forbavset kastede øjnene vildt omkring.

Da han fandt Eberhard svømmende i tårer, sagde han: "Hvad pokker! er det virkelig så rørende? Det havde jeg dog ikke tænkt. Og jeg sidder her imidlertid og snorker. Jeg skammer mig næsten, men må sige til min undskyldning, at jeg har løbet omkring i heden den hele dag."

"Ak, min herre!" svarede Eberhard, "sov De i Guds navn, og lad Dem ikke forstyrre. Jeg græder ikke over stykket, men tænker på nogle trofaste venner, som jeg i dag, måske for evigt, har taget afsked med."

"Ja, det er en anden sag," sagde sømanden.

Således holdt de da stykket ud. Derpå fulgte en ballet, hvis indhold var et skibbrud og derpå følgende redning. En harlekin forekom deri, der fortsatte sit abespil, drivende våd, mellem skær og klipper, mellem torden og lynild, kannibaler og bål. Sømanden morede sig kosteligt, og lo ofte så hjerteligt over den flove spas, at tårerne nu også kom ham i øjnene. Eberhard, der havde gjort sig højere tanker om sin sidemands forstand, undrede sig, begyndte at tvivle, og vovede endelig det spørgsmål: "Finder De det virkelig så lystigt, min herre?"

"O, uendelig lystigt!" sagde sømanden. "Jeg må sige Dem, jeg har selv gjort adskillige rejser til Ost- og Vest-Indien, og lidt to gange virkeligt skibbrud; må nu ikke disse tørre bølger og tørre løjer forekomme mig yderst latterlige?"

"Ja så!" svarede Eberhard, "nu forstår jeg Dem: De ler i balletten, som jeg græd i tragedien."

Sømanden ville have talt mere, da han i det samme blev kaldet ud af en matros. Han hilste Eberhard venligt, og gik.

Vennen fra i går

Helt underlig til mode gik Eberhard dagen derpå til det ostindiske kaffehus, for at træffe den hemmelighedsfulde Wolfgang. Hans brev, som Eberhard havde med i lommen, og atter læste undervejs, skønt han kunne det udenad, satte ham i en spændt tilstand. Efter brevet at dømme, havde herr Wolfgang påtaget sig dette ærinde for en gammel mand i Ost- eller Vest-Indien, som sandsynligvis havde opholdt sig der i mange år, erhvervet en anselig formue, og da han formodentlig selv ingen børn havde, så han sig nu om efter en arving i Europa. Man skulle næsten også tro af brevet, at gubben selv var kommet til Amsterdam, og ventede Eberhard der. Men så begreb han igen ikke, hvorfor Wolfgang ikke heller havde skrevet hans fader til, som dog var den gamle nærmere beslægtet. Eller var det måske en mødrenefrænde? Alt imellem begyndte vor yngling også at frygte for, at man måske ville indskrænke hans frihed og foreskrive ham en vis plan for fremtiden, hvoraf han aldeles ingen ven var. "Det være nu, som det vil," tænkte han, "man har sendt mig penge, og jeg har gjort en behagelig rejse, om den just ikke var så lang, som den burde være. Så meget får jeg altid, at jeg kan vende tilbage til Leipzig igen. Og hvad har jeg egentlig mere i Leipzig at gøre? Er jeg ikke en fugl på taget, som kan bygge min rede, i hvilket træ det skal være?"

Man kunne måske finde det besynderligt, at Eberhard, der ingen højere tanker gjorde sig om dette eventyr, dog så rask bortviste zarens nåde; men vi må gøre opmærksom på, at det hemmelighedsfulde, det tilslørede i sit fjerne tusmørke altid

har noget mere tillokkende for ynglingen (og overhovedet for mennesket), end det indskrænkede nærværende, om det end er nok så fortræffeligt. Også frygtede vel Eberhard for, at et lignende haglvejr med stokkeprygl engang igen kunne trække op på et sted, hvor der intet lysthus var i nærheden at flygte ind i. Han elskede friheden over alting; det kolde, barbariske Rusland havde intet tillokkende for ham, og han følte slet ingen lyst til at være en af de fejekoste, hvormed den nordiske Hercules igen agtede at rense Augias' stald.

Det kaffehus, som man viste ham til, var meget smukt, værelserne lyse og velmøblerede. Velklædte gæster sad rundt omkring, og da han spurgte efter herr Wolfgang, sagde man ham, at kaptajnen plejede at drikke sin morgenkaffe og ryge sin pibe med flere søofficerer i det inderste værelse, før han gik hen i det ostindiske hus. Eberhard spurgte opvarteren, om han også turde gå derind.

"Det forstår sig," var svaret, "jeg skal straks bringe Dem Deres kaffe der."

Eberhard trådte ind i værelset, hilste de herrer ærbødigt, der sad fordybede i samtaler med hinanden, og satte sig beskeden ved et lille bord straks inden for døren, hvor han ventede på sin kaffe.

Han mønstrede i smug de talendes åsyn, og tænkte: "Hvem af disse herrer er nu monstro kaptajn Wolfgang?"

De havde alle gode kraftige ansigter. Én af dem forekom ham at være den rette. "Der har vi manden," tænkte han, stod op, gik hen, gjorde et dybt buk for søhelten, og spurgte: "Med tilladelse, min herre! én af Dem skulle vel ikke være herr kaptajn Wolfgang?"

"Atter en spørger om Wolfgang," sagde den adspurgte, idet han smilende så på de andre. "Hvad har dog vor ven for? – nej, min unge herre!" svarede han Eberhard, "kaptajn Wolfgang er ikke her i dag. Men De træffer ham hjemme i sine værelser til klokken elleve. Han bor her i gaden." Nu beskrev den fremmede ham huset, og sagde derpå: "Hvem er De, om jeg må spørge? En tysk lærd, ikke sandt?"

"Jeg er en student fra Leipzig," svarede Eberhard.

"Det kunne jeg straks se på Dem," sagde søofficeren. "Studenterne har noget tilfælles med sømændene. De sejler omkring i videnskaberne, i tanker og meninger, som vi andre i storm og bølger. Jeg har kendt flere studenter, som er blevet fortræffelige sømænd. Blandt andre den kaptajn Wolfgang, De leder efter. For ti år siden var han en fattig djævel. Et gammelt eksemplar af *Cicero om Pligterne* og de horatiske oder udgjorde hans hele rigdom. Da gik han i generalstaternes tjeneste, og ved sin tapperhed og duelighed udmærkede han sig snart. Efter freden tog han sin afsted, udrustede selv et koffardiskib, og gik til Ostindien. Og skønt han led skibbrud, og mistede sit skib, er han dog atter en holden mand, og indskiber sig til en ny rejse. Gå De kun med ham! De vil gøre Deres lykke. Han bor her i nærheden, i huset, som jeg har beskrevet Dem."

Eberhard skyndte sig nu hen til det betegnede hus. Da han gik op ad trappen, bankede hans hjerte højt, fordi nu afgørelsens øjeblik nærmede sig. "Mon jeg vel træffer ham hjemme?" tænkte han. "Han er vist gået ud igen."

Det kom ham for, som om han bestandig skulle løbe således forgæves og søge efter herr Wolfgang; og denne følelse var ganske naturlig. Eberhard havde personificeret sig sin skæbne,

sin tilkommende lykke i Wolfgangs person. Ligesom nu lykken altid løber foran os mennesker, uden at vi ret kan hale den ind, førend vi står ved livets grænse, så kom det også Eberhard for, som om han uophørligt forgæves skulle søge efter den underfulde mand.

Han blev derfor ganske forundret, da han af tjeneren på hans spørgsmål, om herren var hjemme, fik et roligt ja til gensvar.

I stærk bevægelse, uden ret at se på den for ham stående mand, gjorde Eberhard en dyb kompliment, og bad om forladelse, hvis han måske kom til ulejlighed.

"Ei, min unge ven fra i går!" råbte kaptajn Wolfgang, "vær mig velkommen! Kommer De måske for at fortælle mig slutningen af balletten, som jeg i aftes ikke fik stunder til at se ud? Caspar! Hent piber, tobak og kasse."

Nu opdagede Eberhard, højst forundret, at han allerede i går havde gjort kaptajn Wolfgangs bekendtskab i komediehuset. Men Wolfgang studsede endnu mere, da han betragtede vor yngling ret ved høj lys dag. "Gud i Himlen!" råbte han pludselig i en alvorlig tone, "hvem er De?"

"Jeg er den Eberhard Julius, som De har sendt et brev til i Leipzig,"

"O, De behøver ikke at nævne Dem!" råbte Wolfgang, idet han trykkede Eberhard i sine arme; "Deres ansigt, Deres stemme, Deres hele væsen taler for Dem. Himmel! Er det muligt, at sligt kan gå i arv gennem så mange led?"

Eberhard vidste ikke, hvad han skulle sige. Han forelagde kaptajnen sin døbeseddel, sin matrikel, sit pas og brevet fra Wolfgang selv, for at bevise sin personlighed. Wolfgang kastede et flygtigt blik i disse papirer; derpå gik han ind i sit

sovekammer, hentede et stort, med tre segl forsynet brev, og rakte Eberhard det, uden at sige et ord.

Eberhard læste med forundring udskriften på brevet, således lydende:

> Dette i den hellige Trefoldigheds Navn forseglede Brev må Ingen åbne, uden hvo der fører Navnet Julius, og i et retmæssigt Ægteskab stammer ned fra den Anno 1621 uskyldigt halshugne Stephanus Julius. – NB. Uretfærdigt Gods hjælper Intet, men Retfærdighed frelser fra Døden. Hvo der samler Skatte med Løgn, den vil fejle, og falde blandt dem, som søge Døden.

Wolfgang så stift på Eberhard, der brød brevet hurtigt uden at dvæle, og læste med forundring følgende digt:

Med sølverhår i lokken,
Med lange, hvide skæg,
I ly bag klippeblokken
Og fjeldets høje væg,
En olding har sit kammer,
        Albertus Julius;
Din slægtning, hvis du stammer,
        Min ven! fra Stephanus.

Hvad ham er vederfaret
I mange Herrens år,
Dig vorder åbenbaret,
Når du for gubben står.
Nu i sit herresæde,
	End ej af livet træt,
Han venter dig med glæde,
	I fald du er hans æt.

For børnekredsens hytter
Han står som patriark.
Ham fjeldets rand beskytter,
Som Noah Herrens ark.
Snart går han til det bedre,
	Dog ønsker gamle mand
En ætling først at hædre
	Fra Sachsens kære land.

Hvis du fra Rudolfs lænder
Nedstammer, unge ven!
Modtag af disse hænder
Da snart velsignelsen.
Mig havets bølge bragte
	Sin skat til klippens fod;
Det vil du lidet agte,
	Som stammer af mit blod.

Dog, har du ung alt fristet
En umild skæbnes harm,
Slægt og forældre mistet,
Står du forladt og arm –
O, skynd dig hid! Her trøster
        Dig mangen trofast ven;
Du finder broder, søster
        Og mor og far igen.

Velsignelsen dig følge!
Mig svulmer barmen trang:
Dyb er den falske bølge,
Grum stormen, vejen lang.
O, Himlens engleskare!
        Nedsving dig til min trøst,
Og bring ham uden fare
        Til dette gamle bryst.

Skrevet på øen Klippeborg, Anno Christi 1714, i min regerings 76. og i min alders hundrede år.

Albertus Julius.

Gammelt bekendtskab

Man tænke sig Eberhards forundring, da han havde læst brevet! Atter og atter gentog han dette digt, og dog blev ham alting en uforklarlig gåde. Kaptajnen bad ham sætte sig hos ham på kanapeen, og her fortalte han Eberhard kortelig det vigtigste af en begivenhed, som vi udførligt vil meddele vore læsere siden i denne bog.

Da fortællingen var til ende, omfavnede Eberhard Wolfgang, og råbte: "Jeg rejser med Dem til Klippeborg; kun må jeg have lov til at tage min gamle veninde Hanna Hellkraft med, som har forladt hus og hjem for min skyld. Og så må jeg endnu skrive min fader et brev til, at han ved, hvor jeg er, og at jeg kan få svar og tilladelse fra ham."

"Skriv De kun Deres fader til!" svarede Wolfgang; "men i øvrigt kan De være ganske rolig, hvad ham angår, og jeg beder Dem, sig ham for det første intet af vor hemmelighed. Han rejser ikke til Jamaica, han er atter etableret i Bremen. Dette brev vil betage Dem enhver tvivl."

Han rakte Eberhard følgende brev:

Ubekendte, prøvede velgører!

Aldrig sete ven i nøden!

Deres utrolige højmodighed har ganske confunderet mig, og aldeles betaget mig min sidste tro om menneskeligheden i verden. Jeg tænkte nemlig, at denne ædle ting aldeles ikke mere fandt sted under solen; men på hvilken behagelig måde har De ikke overrasket mig, og overbevist mig om det modsatte! Også hvad

verdensbegivenhederne og slige sager angår, er jeg total kommet i vildrede med min forrige teori. For hvad jeg til dato holdt for at være det solideste på jorden, såsom handelshus, firma, købmandsforbindelser, diskonto, korrespondance, kredit, aviser, auktioner, løben på Børsen etc. – det er alt sammen adspredt, som avner for vinden; hvad jeg derimod holdt for at være pur indbildning, og hadede værre end pestilense, nemlig eventyrlige begivenheder, skæbne, sælsom lykke, overordentligt ædelmod etc. – det har netop reddet mig. Jeg har tilforn været en vantro Thomas, hvad sligt angik, og anset alle slige overdrevne dyder og overraskelser blot for at høre hjemme i romanerne, eller højst i de såkaldte episke digte. Men når jeg betragter de veksler og anvisninger, der ligger for mig her på skrivepulten, som aldeles forløser mig af min nød, og igen gør mig til en velhavende mand, da får jeg vistnok troen i hænderne. Det eneste, hvad i denne overordentlige lykke, som en liden sky, fordunkler min himmel, er, at min søn Eberhard Julius, studiosus i Leipzig, der i slige sager altid har været af en anden mening end jeg, nu skal få ret til sidst. Dersom Deres Velædelhed (eller, hvis De er af højere ekstraktion, hvilket jeg næsten må formode, Deres Velbårenhed) gunstigst (eller nådigst) tillader det, så vil jeg hellere sige ham, at jeg ved egen vindskibelighed og anstrenget flid har bragt mine sager i orden til største fordel for os begge. Derved vil han i fremtiden få et højere begreb om sin faders duelighed; for han forstår sig ikke på sligt, og når jeg kun sender ham gode remisser til Leipzig, så er han fornøjet,

og tror, at verden hænger i et flynderskind. Det er, som Deres Velædel-(eller Velbåren-)hed behager at vide, en kilden sag, at lade børn se forældrene for dybt i kortet. Også ønskede jeg at skjule denne begivenhed for den misundelige og drillende verden, med Deres gunstige (eller nådige) tilladelse, for at undgå alle mulige deraf flydende ubehageligheder, og for end mere at styrke min kredit. Men tvivl kun intet øjeblik om min stumme, dybt i mit eget bryst indsluttede taknemmelighed, hvormed jeg henlever, ædelmodige ubekendte velynder! Deres højstforbundne ærbødige (eller, som jeg langt hellere ønsker og tror, underdanigste) tjener

Martin Julius.

"For Deres fader, kære herr Julius!" sagde kaptajn Wolfgang, da brevet var læst, "er der altså for det første sørget, som De ser. Og han vil vist give sig tilfreds, når De skriver ham til, at De på fordelagtige vilkår rejser med et skib til Ostindien som assistent, for at øve Dem i købmandsforretninger. Skriv ham også, at han ingen penge behøver at sende dem!"

"Det sidste vil ikke være ham kært," sagde Eberhard; "for så underlig han også er, så har han dog altid elsket mig, og sin sidste bid brød har han villet dele med mig."

"De vil få ham igen at se," sagde Wolfgang, idet han venligt lagde sin hånd på ynglingens skulder; "kun denne gang må han endnu ikke indvies i vor hemmelighed."

Det bankede på døren, og tjeneren meldte skibspræsten. En smuk mand af ædelt udseende trådte ind i præstekjole. Man kan forestille sig Eberhards glæde, da han i den fremmede

opdagede sin elskede ungdomslærer, magister Gottlieb Schmelzer! Men hans glæde skulle endnu forøges; for efter at han et par timers tid havde talt alene med denne kære mand, kom Wolfgang, der imidlertid var gået bort, tilbage, og sagde: "De tager dog i dag til takke hos mig? Ved bordet vil De gøre bekendtskab med tvende udmærkede kunstnere, som jeg har forskrevet fra Tyskland, og som rejser med os til Klippeborg."

Med disse ord åbnede han døren til spisestuen, og Litzberg, Lademann og Eberhard lå i hinandens arme.

Brudstykker af Eberhards dagbog

Til havet.

Hellige hav! Ser jeg dig atter?
Du, som i min barndom
Med brede bølger strandbredden slog,
Ej langt fra hytten,
Hvor jeg oldtidens drømme
Tit gendrømte,
Og når sælhunde sig
Soled på kystens beskvulpede sten,
Havfruer så
Og den tangklædte havmand,
Der ved sin sangs lokkende vise
Den under ø vandrende jomfru
Maned i dybet!

År adskilte mig,
Ægir! mægtige hersker! fra dig,
Og jeg så kun yndigt dit alfebarn,
Når sig en bæk
Gennem blomsterne gød;
Eller når en flod
De lystige stæder forbidrog;
Eller når om vintren
Den dunkle dal du
Med liljer bedækte,
Og når med stråler din is,
Som en bras af demanter,
Funkled i træernes
Løvløse grene.

Grulig og fæl
Kalder dig ørkens søn,
Kalder dig klippens søn;
O, men øens, men kystens søn
Elsker dig trofast,
Som en schweizer, en skotte sit fjeld,
Og hellige tårer græder han højt,
Når din smilende, brede, mørkblå flade
Efter lang tids forløb
Møder hans øje.

Frygtelig vel
Est du, o hav!
Under dit strålende himmelspejl
Lurer den kolde død;
Og når du ryster din manke,
Knækkes den stærkeste tremast,
Som et skrøbeligt spånværk
I barnets hånd.
Gysen betog
Den modige skipper,
Når søvandet kogte,
Når skyen nedsank,
Og i susende rør
Med hvæsende vandsnoge
Himmel og jord
Forbitrede mødtes.
Når da lynet af rasende vandhose knitred,
Sprætted skibet
Med matte vinger,
En spurv i hvirvelvind;
Roret faldt ud af styrmandens hånd,
Og hans blod blev til is i hans årer.

Hvo måler dit dyb,
Hvor takkede, røde stenskove
Til øer vokse,
Som i fremtiden bære urter og græs,
Menneskets dyder og menneskets laster?
Hvor kæmpeslangen lurer,
Hvis kam ikkun skipperen
Stykkevis så,
Hvorom oldtidens skjalde
Ved harperne drømte.

Men munter og godhjertig est du dog, brushoved!
Når kun lunet er godt;
Da frygte vi ej mer
Dine gøglende nøkker.
I klaprende tov
Klavrer matrosen da kæk,
Og møder hver storm
Med spøg og skerts;
I bælgmørke nat,
I knagende rå,
Forvoven i mærs
Over stangen henstængt,
Over afgrunden gynget.
Reb i sejlene får han.

Da dig skibet forlyster,
Efter dine fisk og din svømmende fugl
Kunstigen dannet,
Som bølgen befolker.
Og den alfare vej
Du da mennesket åbner
Fra pol til pol,
Fra strand og til strand;
Snart mens i nordhavet tovet
Med is du ombarker;
Snart mens du tjæren på planken
Under Linjen koger.
Og som staldbroder tro
Blæser da passaten af fulde kæber,
En hjælpsom kerub,
Og forener den ny med den gamle jord.

Skibet.

Sælsomme hus, som gør den hele rejse med! Når vognen holder for døren, når postkarlen blæser i hornet, og vi for sidste gang går ned ad trappen, dvæler vort øje bedrøvet på hjemmets gamle mure, da overfalder os vemod, fordi vi skulle forlade den kære sædvane, vor anden natur.

Sådan er ikke skibet. Som et feslot svømmer det med på bølgerne. Hjemmet følger: Værelset, bordet, stolene, vinduerne, spadseregangen på dækket. Master, sejl, alting bliver uforandret; menneskene med. Næppe skulle man tro, man var kommet et skridt videre, hvis ikke frost og hede, fugle, havdyr og vandplanter gav talende bevis for det. Kysterne flyver os

forbi, som skyer; skibene end mere snart. Kun et broget flag, eller en fremmed lyd gennem råberen forkynder det fremmede. Snart ser vi sorte mennesker løbe omkring på den afrikanske kyst.

Kompasset.

Det var i går en stormende nat. Jeg kunne ikke sove, klædte mig på, og listede mig til styrmanden. Hans lille kammer var oplyst af en lampe. Med øjnene hæftede på magnetnålen styrede han det vældige ror med kraftig hånd. Er dét ikke hekseri, så gives der intet. Hvad hjalp planker, sejl, årvågen modig anstrengelse, hvis ikke den lille bjergtrold fulgte med os, boede i jernet, og pegede uafladelig hen mod nord med sin tynde sorte finger?

Bredde og længde.

Magnetnålen vejleder mennesket på en højst enfoldig vis: af den får vi at vide, hvor vi skal hen. Hvor vi er, opdager vi ikke så let. For at erfare det, må man ty til videnskaben, måle polhøjden, og beregne bredden. Man kan, synes mig, sammenligne kompasset med den sunde fornufts fingerpeg, som dog intet hjælper, når man ikke forstår at måle sit eget Jegs polhøjde, når ingen fast karakter tjener os som første meridian, for at beregne forholdet mellem vor levetids længde og vore evners bredde. Jeg står gerne hos kaptajnen, når han tager polhøjden, og når hans ærlige, skarpe øje snart skuer op mod himlen, snart betragter metalinstrumentet.

Wolfgang

bliver altid den samme. Jeg frygtede halvvejs for, han skulde forandre sig, og vise et stoltere, koldere væsen, når vi ikke så andet end himmel og hav. Sædvanligvis misbruger menneskene deres magt, og næppe har den ene fået en fordel, eller noget at sige over den anden, før han gerne straks lader ham føle det. Men den højmodige gør en undtagelse. Vor lille søkonge, som, mens rejsen varer, næsten hersker uindskrænket, går venlig og broderlig iblandt os, og ser på enhver med det samme ansigt, som det, hvormed han straks indtog mig, da han forærede mig appelsinen på parterret.

Søsyge og skørbug.

Da den første skipper første gang med sin lille tømmerflåde gennemskar bølgerne, jublede han højt over sin rejses hurtighed, og betragtede de forrige besværligheder til lands som et overstået onde. For at ydmyge denne hovmod, for at hævne sig på menneskene, som vovede at krydse salten hav, sendte de gruelige havmænd to uhyrer ombord: Søsygen og skørbug. Dog selv imod dette sidste utyske gærer et virksomt middel i surkålen. Søsygen derimod må helbrede sig selv. Denne tribut betaler de næsvise landdyr for at blive optaget i søfuglenes og fiskenes lag. Afskyelige sygdom, som angriber de ædleste livsånder! Modet forsvinder, og i slige kvalfulde timer sank man gerne til bunds, for at befris fra sin pine. Dertil kommer, at man i denne afskyelige forfatning ganske må undvære medlidenhed. De hærdede sømænd går ligegyldige omkring, og i sin marter bliver man oven i købet spottet og udlét. Alle spiser, drikker, snakker sammen, mens den ulykkelige ligger bleg som et lig, med dødens kolde sved på sin

pande, og hvert øjeblik gisper, som om han skulle udgive sin ånd. Sagtens har denne sygdom sjældent slemme følger, og hvem kunne også forlange, at matroserne skulle røres, hver gang en rejsende på skibet fik ondt?

Jeg har været ilde faren; men nu befinder jeg mig bedre. Hanna Hellkraft har, som jeg nok tænkte, slet ikke været søsyg. Derimod havde vi aldeles forregnet os med Litzberg og Lademann. Alle troede, at den sidste, der er af en så kælen legemsbeskaffenhed, ville komme til at gå meget igennem, og at den djærve Litzberg skulle slippe ganske fri. Tværtimod: Lademann har hele tiden befundet sig så vel, som en fisk i vandet; Litzberg derimod vælter sig på bænken, og brøler som en bjørn. Sin vittighed og sit lune har han ladet blive tilbage på fastlandet; det eneste, hvormed hans djærve natur endnu stundom ytrer sig, er eder og banden, når han fordømmer den dumhed, der holdt ham fra at drage med zaren til Rusland, "hvor der intet vand er". Han har svoret havet et dødeligt had, og ter sig næsten som én, der har vandskræk. kaptajn Wolfgang ler, trøster ham, og forsikrer, at han snart vil komme sig igen. En lille pude med svovl i har Hanna Hellkraft måttet sy ham, og den bærer han meget samvittighedsfuld, som en amulet, på hjertekulen.

Vinden.

Kun én gang har kaptajnen gjort mig et surt ansigt, og spist mig af med et tørt: "Det ved jeg ikke," da jeg efter et langvarigt havblik spurgte ham, om han ikke mente, vi snart fik medbør. Siden fortalte mig herr Cramer, skibslægen, at en vis overtro forbyder de søfarende at tale om vinden. Heller ikke at fløjte

vover matroserne, for ikke at genne den gode vind bort. For slige gamle sædvaner ligger ofte noget sandt og fornuftigt til grund. Den heldige medbør beror på lykken, derom lader sig intet bestemt sige forud. Når der nu intet lader sig sige derom, så hjælper det heller ikke at sladre derom. Hvad fløjtningen angår, så minder denne lyd om storm og uvejr; og der ligger noget frækt i, at mennesker, der på havet har betroet deres liv til et smalt bræt, selv i smukt vejr spaser med den mulige ulykke, ved at efterligne orkanens pibende lyd.

Sejl og flag.

Uden vind hænger sejlene slappe, som blomsterblade uden regn: men ligesom en frisk majbyge udfolder alle grønne knopper, så udsvulmer sejlene for vinden. Merssejlet, sejlet i fokkemasten, mesanen, bovenbramsejlet, alle udfolder de sig som brede palmeblade; og som blomster kruser sig deroppe de dejligtfarvede flag, knalder i luften, snor sig som slanger, og forkynder den forbiilende skipper det kære fædreland med deres tydelige mærker midt på den store, genstandsløse havflade, der tilhører ingen og alle.

Vandfuren.

Står jeg agter i skibet og ser på den lange fure, kølen har pløjet, og som snart igen udslettes af bølgerne, da væder tit en vemods- og ydmygelses-tåre mit øje. Så er menneskenes bedrifter. Og dog er det jo bedre, at disse furer atter udglattes, end at de alle skulle blive stående der, og fordærve det skønne, store verdensspejl med deres utallige streger på kryds og på tværs.

Ingen tobaksrøgen.

Skønt jeg selv ikke røger tobak, beklager jeg dog de stakkels matroser, som må undvære denne nydelse på skibet, hvor de allermest kunne trænge dertil. I tåget vejr opmuntrer en frisk tændt pibe sindet ligeså meget som kakkelovnsilden om vinteren i en stue. Men forsigtigheden tillader det ikke, og nu må de stakkels djævle, ligesom drøvtyggende dyr på marken, nøjes med at skrå.

Samlivet.

Så frit end skibet går, så uindskrænket vilkårligt det end iler sin vej, så indskrænket og ensformig er derimod levemåden selv ombord på en lang rejse. Man undrer sig over, at der på slige farter så tit opstår tvedragt mellem mandskabet; de burde, siger man, just holde sammen, elske hinanden, og som venlige landsmænd danne et lille fædreland udenlands. Men man glemmer, at selskabelighed og venskab må være følger af frit valg og tilbøjelighed. Når kun udvortes omstændigheder forener mennesker af forskelligt sindelag, da følger oftere noget slemt end noget godt deraf. Derfor træffer man just i familier de fleste misforhold. Kedsommeligheden ombord giver også megen anledning til kævlerier. Men vort skib er, hvad alt sligt angår, en undtagelse. Her hersker en god tone, og Wolfgangs muntre, mandige venlighed udbreder sig, som et solskin, over det hele. Også har han sørget for at få lutter skikkelige folk ombord. Jeg ved ikke én, der ikke forbinder dygtighed med et ærligt ansigt. Da jeg engang forundrede mig derover, sagde han: "Skaden gør klog. Jeg har ikke altid været så

forsigtig; og snart engang, når jeg fortæller mit levnedsløb, vil De selv tilstå, at nøden har været mig en streng tugtemester."

Det grønne forbjerg.

Vi sejlede forbi Pico på Teneriffa, og jeg kunne kun i lang frastand betragte den høje bjergtop. Nu nærmede vi os det grønne forbjerg. Når man længe har drevet omkring på salten hav, vederkvæger det øjet overordentligt igen at se det grønne faste land. Således gik det mig, da det skønne fjeld for første gang stod for mit syn i morgenrøden; og jeg håbede bestemt, at kaptajnen ville ankre ved en af disse der, for at vi kunne forfriske os. Men han sagde: "Gud bevare mig derfra! Dertil kunne jeg kun drives af den yderste nød. Lad Dem ikke forføre af dette grønne skær! Også forrådnelsen er grøn. Dette klima er det usundeste i verden. Jeg har engang ankret her, og mistede halvdelen af mine folk, som fik nervefeber. Jordbunden er så hed, at et menneske der ikke engang kan udholde at gå med sko i solskin. Nordostvinden begynder om eftermiddagen klokken fire, og bringer ved sin pludselige afkøling mange mennesker i graven."

"Ak," råbte jeg, "så lad os hellere undgå dette bedragerske djævelsnet!" Jeg kalder det et net; for forbjerget har sit navn af nogle grønne søvækster, der kaldes sargasso, ligner brøndkarsen, svømmer oven på vandet, og bærer et bær som et ribs.

Disse planter dækker søen fra den tyvende til den fireogtyvende grad, og det så tykt, at det ligner en svømmende ø, der vil spærre skibene vejen. Det er også kun med stærk vind, at man kommer igennem.

"Hvad vil menneskene da i denne stinkegrube?" spurgte jeg.

"De vil hente det bedste middel mod forrådnelsen," svarede han, "salt, som de i stor mængde fører bort derfra på deres skibe."

Så vittig i modsætninger leger naturen med sine egne kræfter; i nærheden af giften findes sædvanligvis modgiften.

Skildpadden.

Jeg havde fået så stor modbydelighed for de grønne øer, at jeg også i førstningen væmmedes ved en grøn skildpadde, som kaptajnen havde købt af nogle fiskere. Men da den var sødet i madeiravin med fortræffelige krydderier, og de andre med stor appetit gjorde sig til gode, fik jeg også lyst, og må tilstå, det er en lækker ret. Litzberg er især en stor elsker af skildpadder. Han befinder sig nu fuldkommen vel, og hans gamle lune er vendt tilbage. Lademann udbad sig skallen af skildpadden; han har spændt tarmstrenge i den og gjort skibsdrengen, den lille Jack, en foræring med denne lyra. Han forundrede sig, da jeg fortalte ham, at dette instrument allerede var en ældgammel opfindelse, og at Mercurius var den første, der skulle have gjort et lignende. Det er rørende med slige genialske mennesker: ofte ved de slet ikke, hvad andre har tænkt eller virket for deres tid, og dog kan de opfinde og fuldbringe alting selv.

Litzberg.

stræber nu at blive en fuldkommen matros. Han klavrer tappert omkring i tovværket. Jeg er ofte bange for ham, fordi han er noget stiv og korpulent. Jeg er vant til slige legemsøvelser fra barnsben; siden jeg nu tør gøre det, vil han også. Jeg føler selv,

at han viser ti gange mere mod dermed end jeg; for jeg i hans sted ville sandelig ikke vove det. Men her kommer ham nu hans besindighed, hans jern-vedholdenhed, hans skarpe syn vel til hjælp. Vi har allerede et par gange drukket vor kaffe sammen i merset.

Tobaksøen.

I går traf vi en lille klippe midt i havet med en sandbanke. Da det næsten var havblik, kastede vi anker, blot for at røge tobak på den skønne hvide sandbanke i klippeskyggen. Skønt jeg ikke selv smøger, glædede det mig dog at berøre landjorden. Vi lejrede os om et ildsted, hvor kaffen blev kogt. Ak, hvor herligt smagte det tobaksrøgerne! Havde Homer kendt tobakken, havde han vist med stort behag skildret nydelsen deraf således:

Og deres hænder de hæved til knasterduftende piber;
Men da nu dampet der var, da med luften var blandet tobaksrøg,
Ved samtaler de da forlysted sig mellem hinanden.

Det røde hav.

Vi kom i dag gennem en havstrækning, som var rød af lutter krebs. Et sælsomt syn, som kun findes i disse farvande! Vi ville smage krebsene, men da de kom på bordet, var de rå. Kokken havde ment, at de vel allerede måtte være kogte i havet, siden de var røde.

Hajen.

Vi har alle i dag med største fornøjelse opofret vor middagsmad. Kokken havde slagtet en okse på dækket, og ville hugge kødet i stykker, mens hans søn, den lille Jack, gik og legede med skildpaddeskallen på skibsranden. Pludselig tabte barnet ligevægten, og faldt i vandet. Straks kastede nogle matroser et reb ud efter det. Men med dødssveden på det blege ansigt greb faderen den hele flåede okse og væltede den over bord. Vi troede, at manden var forrykt, men gåden blev snart løst, da en haj, som faderøjet lykkeligvis havde opdaget tidsnok, hævede sit hæslige hammerhoved med de gloende blodøjne over bølgerne, opspærrede det uhyre gab, og slugte – oksen, hvis blodige kød naturligvis lokkede mere end barnet med klæderne på. Drengen greb lykkeligvis tovet, og lynsnart klavrede han op på dækket, mens et andet uhyre nærmede sig, og snappede efter ham just i det øjeblik, da han var højt nok oppe, til ikke at bides i stykker. Hvilket syn, da den skælvende fader trykkede det elskede, genskænkede barn til sit hjerte! Vi kunne ikke ophøre at prise det lykkelige tilfælde og faderens åndsnærværelse. Havde han ikke bedre forstået sig på hajen i dag, end på krebsene i går, så var den lille venlige Arion blevet et offer for den frygtelige Delphin.

Stormen.

Man må forsøge alt; nu har vi også oplevet en storm. En forunderlig tilstand, når to elementer rasende spiller bold med den svagtsammenlimede kasse, og truer hvert øjeblik med at knuse den! I slig en fare må man først ret beundre matrosernes mod og skipperens besindige klogskab. De arbejder så modigt fort under stormvejret, som en snedker ved sin høvlebænk, som

en dugmager, når han i godt vejr udspænder et telt på den grønne mark. Deraf kommer det vid, den stolthed, det lune, som findes hos de fleste sømænd. Dette vittige lune er kun en abbreviatur for deres tanker, fordi der ingen tid er til lang passiar. Det er ingen blomst af livs-, men af dødsfilosofi; for de spøger dagligt stolte med døden, driller og undgår den ved deres behændighed. Den mandige trods forbinder sig med en vis from resignation, og denne blanding af godt lune og et slags tungsindighed har noget sært elskværdigt.

– Nu er faren overstået. Jeg nægter ikke, at jeg var bange; dog havde jeg fatning nok til også at bemærke de andres tilstand. Vor kære herr magister Schmelzer forholdt sig under hele anstrengelsen tavs og rolig, og trængte sig ikke frem for at sætte mod i mandskabet med bøn og sang; men da faren var forbi, tren han op på dækket med Bibelen og salmebogen, og råbte:

"Nu, børn! lad os takke Gud, der har reddet os ud af denne store fare."

Og med frommere inderlighed er vel den skønne salme: "Nu takker alle Gud!" aldrig sunget.

Det var en glæde, at se den gode Wolfgang her; nylig havde han færdet sig som en løve, nu græd han som et barn. Hanna Hellkraft forholdt sig i det afgørende øjeblik stille og stum. Hun så misfornøjet ud, og der var en vis foragt i det vrede blik, som hun undertiden kastede på de rasende bølger. Kun én gang, da det truede med at blive alvor, rykkede hun sig på sin stol i kahytten nærmere til mig, og sagde: "Eberhard! Lad mig slynge min arm omkring dig." Således sad hun atter rolig, og holdt mig i sine arme. Jeg forstod den ærlige sjæl helt vel: hun ville dø

med mig. Men da faren var forbi, og jeg ville forklare hendes opførsel, lod hun det slet ikke gælde, og sagde: hun havde kun gjort det, fordi hun var blevet svimmel i det øjeblik.

Da orkanen rasede værst, gik Litzberg i seng, efter at han først med et varmt håndtryk og et venligt blik havde ønsket os alle: god nat. Han prøvede på at falde i søvn, og flere forsikrer, at han virkelig sov, mens det larmede allerværst.

Lademann sad som en forklaret i kahytsdøren; med største forundring og opmærksomhed hørte han på stormen, på det klaprende tovværk, vindens hyl og bølgernes forfærdelige brusen. Han lod slet ikke til at være bange. Da uvejret havde lagt sig, sad han endnu længe forbavset i tanker. Jeg gik hen, rystede ham ved armen, og råbte: "Lademann! Stormen har lagt sig."

"Jeg ved det nok," sagde han sukkende. "Ganske guddommeligt! Det var engang fuger og kor! En koncert uden lige! Men hvad det også var for kæmpeinstrumenter; og hvilke lunger må der til, for at blæse dem! Hvilket pedal i dette orgel!"

Han svor på, han havde hørt det femstregede C tydeligt; og især havde vindens piccolofløjte glædet ham overordentligt. I nat, sagde han, havde han lært usigelig meget, men tvivlede om at kunne bringe det alt sammen på papiret.

Skibet har fået en læk, og vi er drevet tilbage til Teneriffa. Nu kommer vi dog til at ankre der.

Teneriffa.

Så kom vi dog til de gamles lyksalige øer! Og i sandhed, da vi kastede anker ved Oratava, og så det skønne landskabs perspektiv med den høje Pico, der hævede sig over de

omliggende bjergtinder, ligesom domkirken i Köln over borgernes huse, kunne vi ikke nok forundre os.

Jeg har fra barnsben af holdt meget af de canariske øer. En ungdomsven fra dette land havde levet fem år med mig i en stue, havde daglig kvidret mig for; og da den lille gule sanger døde, havde jeg grædende klædt den i gult taft, lagt den i en gul nürnbergeræske, og jordet den i gult sand i vor have. Også den herlige kanariesect kendte jeg noget til. På alle fødselsdage blev der drukket et par flasker af denne kostelige vin hos min fader, og vi børn fik da også vor sølvtumling fuld, for at klinke med. Således havde jeg da i min ungdomsfantasi sammenvævet mig et febillede af den søde vin, fuglens lystige sang, og af begges lysegule farve; og jeg kan ikke sige, at virkeligheden her, som så ofte er tilfældet, stod tilbage for det utydelige drømmebillede.

Litzberg foreslog en vandring til bjergtoppen, men jeg havde ingen lyst til at følge med. Jeg havde læst meget om Pico, og vidste, at man måtte udstå en del af kulde og hede, inden man nåede derop.

"Vi ser den dog bedst her," sagde jeg; "det er med den, som med regnbuen: den må betragtes i frastand, hvor den virkelig er, er intet."

Herr Wolfgang så heller ikke gerne, at Litzberg begav sig på denne farlige vandring.

"Har jeg derfor bragt en udmærket mand den Klippeborg så nær," spurgte han, "fordi han skal styrte sig i livsfare på Teneriffa? Bi, til vi kommer til Klippeborg! Der er bjerge nok, der kan I klavre."

Men Litzberg, hvis største fornøjelse består i at overvinde vanskeligheder og være egensindig, lod sig ikke noget sige.

"Kære mand!" svarede han. "Lad dog hvert dyr beholde sin egen natur. Vil I fange mig, så gør det i det mindste så snildt, at jeg ikke mærker det. Om det så er for lærken, så lægger man den jo dog et stykke græstørv i buret, for at den skal bilde sig ind, den endnu kvidrer i marken. For bjørnen planter man en stang midt i fængselsgården, at den fremdeles kan klavre til vejrs, så meget den lyster. Og mig, som dog er et menneske, vil I forbyde opklavringen? Lad eder dog ikke føre bag lyset af denne magelige poet! Den hele *flora poetica* består kun af roser, liljer og kærminder; klippeblokkene måtte forvandle sig til magelige kanapé-puder, hvis han skulle vove at bestige dem."

Lademann havde heller ikke megen lyst til at gøre himmelfarten med, men da han ikke ville forlade sin ven i faren, fulgte han ham.

Imidlertid har jeg i sinde at gøre en lille lystfart om den med den store båd, for at se det skønne bjergperspektiv fra forskellige sider.

Pasop.

Alene med min tro puddel Pasop lod jeg mig i forgårs ro omkring af to matroser, og hvor vinden tillod det, sejlede vi. – Hvor jeg kommer, er af alle naturmærkværdigheder menneskene mig det vigtigste. Vi styrede til land ved staden Guimar, som endnu for størstedelen bebos af de gamle guanchers efterkommere. Jeg havde stor lyst til at se ætten af hine forrige vilde, der med køller og buer så kækt havde værget sig mod europæerne. Nu bor de i små hytter, og går omkring i pjalter som tiggere. Den forrige kraftige vildskab har de mistet, af den europæiske kultur er der endnu intet faldet i deres lod;

således står de da tomhændede, og har næppe tomme lommer at stikke hænderne i.

Rejsen havde trættet mig, jeg gik i land, for i den nære skov at hvile ud under et træ. Her hændte mig et eventyr, der nær havde kostet mig livet.

Da jeg havde fortæret mit lille medtagne måltid, spadserede jeg i solen med min puddel. Matroserne blev i båden, og jeg lovede at komme igen om tre timer. Nu gjorde jeg en behagelig vandring, men da det blev for varmt, hvilede jeg i bjergets skygge, tog min flaske frem med limonade, mit bæger, og blandede det friske kildevand med den behagelige syre, mens puddelen nøjedes med vandet i bækken, som det var. Derpå strakte jeg mig hen i græsset for at sove lidt.

Men nu begyndte hunden at snuse stærkt omkring, og pludselig så jeg den løbe ind i en klippeåbning, som jeg ikke før havde lagt mærke til, fordi den var skjult af krat og buske.

Vel havde jeg min ladte bøsse og min daggert med, dog følte jeg mig ikke fristet til at vove mig ind i den mørke jordhule. Det varede ikke længe, så kom puddelen tilbage, så på mig, gøede, og trak mig med tænderne i kjolen, da jeg endnu ikke ville følge den. Min nysgerrighed vaktes. "Det kan ikke være et glubende dyrs hule," tænkte jeg, "da ville hunden fly af naturligt instinkt. Måske ligger der et sygt dyr, eller et menneske, eller en stor sjældenhed." Uden at betænke mig længere, fulgte jeg.

Vi (jeg og hunden) befandt os snart i en høj grotte, svagt oplyst af dagskæret, der faldt gennem et hul i loftet. Der var meget koldt, og jeg begyndte at gøre mig allehånde forestillinger. Jeg tænkte på de sårede lindorme, jeg havde hørt om i ammestuen. Det var ikke umuligt, at et lignende uhyre

kunne opholde sig her. Men hvad jeg fik at se, forskrækkede mig mere, end om det havde været en lindorm eller en boaslange. Jeg opdagede en stor menneskeskikkelse, der stod stift opstillet til væggen, og stirrede på mig med hule, sorrigfulde øjne. Jeg greb efter min bøsse, sigtede på den fremmede, og gav ham ved tegn at forstå, at han var dødsens, hvis han vovede sig et skridt nærmere. Men hvad skildrer min forundring, da jeg opdagede en hel række af slige brune kæmper, opstillede til væggen, som alle grinede på mig med hule øjne, uden at forandre en mine? Jeg mærkede snart, at det var mumier, indsyede i gedeskind. Håret havde de endnu på hovederne, og jeg kunne tydeligt skelne øjne, næse, mund og øren. Jeg kunne næsten ikke bare mig for at le over, at jeg havde truet den døde mand med døden. Dog rejste hårene sig atter på mit hoved, da jeg lidt efter lidt opdagede tre, fire hundrede slige lig i den store labyrint. Mange var opstillet til væggen, andre lå på jorden.

"En afskyelig skik," tænkte jeg, "at bevare det alt forgangne, som noget uforgængeligt; at gemme den mugne, sammenskrumpede larve af en bortfløjen menneskesjæl! Beviser ikke denne tænkemåde den plumpeste materialisme, uden følelse for det ædle eller skønne, uden idé om det åndelige? Men hvorfor er jeg selv så tåbelig, at forestille mig noget spøgelsesagtigt ved disse udtørrede bælge? Hvad frygter jeg for? Regner jeg mig i fællesskab med dem, eller ej? Gør jeg det, hvi frygter jeg da mine staldbrødre, der er gået et par skridt i forvejen? Gør jeg det ikke, hvi skælver min forsagte sjæl? En indre stemme siger mig: således skal du også mugne. Det er

ikke sandt; mit ægte Jeg, min ånd kan ikke mugne. Og hvad rager mig en luvslidt pjalt, som jeg har bortslængt?"

Denne tanke gav mig atter mod; min besindighed vendte tilbage, og nu morede det mig, at gå omkring i de gamle guanchers gravsted, for jeg mærkede, de havde forstået sig lige så godt på balsameringen som ægypterne. Men snart blev jeg dog ked af disse undersøgelser; for mumierne lignede alle hinanden, og jeg længtes igen efter solen og det grønne.

Himmel og jord! hvor forskrækket blev jeg, da jeg ikke kunne finde udgangen til hulen. Gangene gik på kryds og på tværs, var alle ens, og overalt stod mumierne for mig, som til spot opstillede i to rader, ret en livvagt for Hel i Helheim, som indbød mig til at blive der.

"Gode Gud!" tænkte jeg, "står du nu atter i fare for at begraves levende? Skal dit lig imellem så mange andre være det eneste, som rådner her? Her er ingen Obadias Schlenk, som kan redde dig."

Hans græsselige billede på retterstedet viste sig atter for min ophidsede indbildning; det kom mig for, som om hans spøgelse svævede hen forbi mumierne.

Jeg løb omkring, fortvivlet og forgæves. Endelig satte jeg mig udmattet på en sten, og sænkede mine øjne modløse til jorden. Der stod min ærlige Pasop, logrede, og stirrede på mig med sine brune øjne, der funklede i mørket, og gav et vederkvægeligt lys fra sig. En stråle af håb gik atter op i min sjæl.

"Pasop!" råbte jeg (og dette navn forekom mig i min nærværende forfatning højst betydningsfuldt), "du har bragt din herre herind; kan du atter bringe ham ud? Find udgangen igen; ellers er det ude med os begge."

Puddelen lod til at forstå sin bange herre. Den så på mig igen, logrede, løb omkring, snusede på jorden, for at komme på spor, fordoblede sine skridt, og jeg fulgte den med bankende hjerte, skønt den løb ad en vej, der forekom mig at føre endnu dybere ind i bjerget. Undertiden rendte den så hurtigt, at jeg ikke kunne indhente den. Jeg faldt, og omfavnede en død kone, hvis mund stod vidt opspærret og viste tænderne. Ganske forstyrret sprang jeg atter op. Hunden var borte. "Pasop!" råbte jeg, "forlader du din herre, da må han dø."

Men som Noahs due med oliebladet, således kom det ædle dyr tilbage med limonadeflasken i munden, som jeg havde ladet ligge tilbage udenfor under træet. Lykkelige varsel! Ærlige kammerat! Hvor menneskets forstand ikke længere forslår, der hjælper et dyrisk instinkt. Jeg tog mig nu en slurk af flasken for at styrke mig, og fulgte hunden, der snart sprang lystigt omkring, snart gik langsomt, for at jeg ikke skulle tabe den af syne.

Det varede ikke længe, så stod jeg igen under Guds blå himmel, i den varme luft, omringet af grønne buske, og så i det fjerne bjerget strække sin hvide pyramide mod himlen. Straks skyndte jeg mig ned til stranden, hvor bådsfolkene havde ventet mig med utålmodighed, for det var allerede to timer over den bestemte tid. Vi satte os i båden, min tro puddel lagde sig ved mine fødder. Jeg omfavnede min befrier, og lovede ham et halsbånd, hvori hans ædle dåd skulle bevares til erindringen ved den enfoldige indskrift af hans eget navn: *Pasop*.

Bjergrejsen.

I Oratava fandt jeg kaptajnen i fuldt arbejde med sit skib. Vandrerne var endnu ikke kommet tilbage fra bjerget. Til tidsfordriv, og for at have min spøg med Litzberg, og indsylte ham hans roser, liljer og kærminder, hentede jeg nogle gamle rejsebeskrivelser fra kahytten (jeg havde bragt en hel samling med), og læste efterretningerne den om Pico-bjerget, så at jeg inden kort tid var så fortrolig med det, som om jeg havde levet der min livstid, og ofte haft alle fjeldets mærkværdigheder for øjnene.

Næste aften hen imod midnat kom Litzberg og Lademann ganske trætte og udmattede tilbage fra rejsen. Kaptajnen havde ladet lave dem en god aftensmad, vore vandringsmænd vederkvægede sig stiltiende, derpå blev en kinesisk bowle med afbrændt rødvin sat dampende på bordet. Piberne blev tændt, og nu skulle det gå løs på en fortællen. Jeg udbad mig tilladelsen at måtte begynde, og Litzberg sagde spottende: "Ja, det er sandt, I og hunden har jo set jer om her på øen."

"Om forladelse," svarede jeg, "jeg har været på Pico, og plukket mig lommerne fulde af roser, liljer og kærminder."

"I på Pico?" spurgte Litzberg forundret. "Da have vi dog set os så temmelig om der, men Jer havde vi ikke den ære at opdage."

"Da I var gået eders vej," svarede jeg, "indså jeg selv, at det ikke kunne skikke sig, at komme til Teneriffa, uden at bese Pico. Jeg fulgte jer altså i hælene, børn! og det undrer mig særdeles, at I ikke har set mig. Jeg har hele vejen næsten ikke tabt jer af syne."

Derpå udkrammede jeg min hele lærdom, fortalte, at jeg først havde redet, siden var gået til fods, fordi hårene, alt som vi kom højere, begyndte at rejse sig på hesten, som børster. Den

vin, jeg havde bragt med, var blevet så kold i flaskerne, at jeg ikke kunne drikke den, skønt for resten luften var lun og mild. Da solen var gået ned, havde jeg ladet mig gøre ild i en stenhule. Næste morgen klokken sire havde jeg atter begyndt at slige til bens. Her traf jeg de sorte klipper. Endelig kom jeg op på Sukkertoppen. Jeg havde lettet mig opstigningen, ved at tage sko på, hvis såler var bredere end overlæderet. Deroppe havde en forfærdelig svovldamp smertet mine øjne. Øverst på bjergtinden havde det blæst så stærkt, at jeg blot kunne opholde mig så længe, til jeg fik drukket Hans Majestæt kongens skål, og afknaldet min bøsse. Min brændevin havde her tabt al sin kraft; vinen derimod var blevet stærkere og ædlere. Krateret var dannet som en kegle, hult indvendigt, af små løse sten, blandet med svovl og kalk. Til at stige ned i krateret, for at plukke svovlblomster, havde jeg ingen synderlig attrå sporet, for at det ikke skulle gå mig som Cajus Plinius Secundus. Mens jeg steg ned, havde derimod bjergspidsens kæmpeskygge i morgenrøden uendelig henrykket mig; for den strakte sig ikke blot over den og havet, men lod endogså til at fortsætte sit løb i luften, og fordunklede himlen.

Jeg udstafferede endnu min fortælling med mange karakteristiske småtræk, og satte derved Lademann i den største forundring, som ikke kunne begribe, hvordan jeg var undgået hans opmærksomhed, heller ikke, hvordan jeg havde set meget, som han ikke havde set.

"Nå, Lademann!" sagde jeg, "stræk jer engang ud i sofaen. Der har I den ædle ridder Edmund Scorys rejsebeskrivelse; der kan I læse det alt sammen."

"Fanden tage disse æselbroer," råbte Litzberg, "hvorved den dovne verden kan skaffe sig kundskab om alting, uden at gå til kilderne! Hvad nytte har jeg nu af, at jeg vovede mig ned i krateret, for at komme tingen lidt nærmere på spor?"

"De har erfaret gudernes nåde, Litzberg! vær taknemmelig. Men fortæl De mig nu også mit eventyr, som jeg har fortalt Dem Deres! Ved De vel, at jeg har opdaget de gamle guanchers begravelseshvælving? Mens De steg op i luften, steg jeg ned i Jordens skød, og har ikke været i mindre livsfare. Der står min ærlige Pasop, han kan bekræfte sandheden af mine ord; for han har gjort hele rejsen med."

"Nå, så lad hunden fortælle!" råbte Litzberg, "ellers tror jeg, at I lyver igen. – Å, herr kaptajn!" vedblev han, "vær så artig at hente os den gamle huspostil, hvori han har læst opdagelsen af guanchernes gravsted."

"Han har virkelig gjort opdagelsen selv," svarede kaptajn Wolfgang. "Men, I gale mennesker!" vedblev han, da jeg havde endt min beretning, "hvorledes bringer jeg eder helskindede til gamle bedstefader på Klippeborg? Det var en dum streg af mig, at jeg ikke først lod eder assurere i Amsterdam."

Kaptajn Wolfgang fortæller sit levnedsløb

Med slige optegnelser forkortede Eberhard sig tiden. Skibet var atter sat i stand, ankeret lettet, og Pico på Teneriffa forsvandt lidt efter lidt som en plet i synskredsen.

Da de var mellem Vendekredsen og Linjen, i passatvinden, hvor der ikke var meget at tage var for mandskabet ombord, kaldte kaptajnen engang vennerne sammen, og i skyggen af det store mærs, i den af passatvinden kølede luft, satte de dem en frisk morgenstund med deres kaffekopper omkring Wolfgang, og han begyndte:

"Mine forældre var gode ærlige håndværksfolk, udsværmede fra bikuben Württemberg, for at nedsætte sig i Wien, som i et blomstrende lindetræ. Min fader var linnedvæver, og skal have været en fortræffelig, lystig mand; han døde fra mig, da jeg endnu næppe var fem år. Venligt nok havde naturen sørget for at efterlade mig et temmelig ligt portræt af ham. Uden at det kostede mig noget. Det var nemlig mit eget ansigt; for alle mennesker, som havde kendt ham, forsikrede, at vi lignede hinanden som to dråber vand. Dog, hvad taler jeg om lighed? Når vi kommer til Klippeborg, og kan sammenligne vor gode Eberhard med sin gamle stamfader, vil vi først, uagtet den højst forskellige alder, se, hvad lighed er.

Jeg er da, som I har hørt, en *qvasi* wiener. Har nogen af mine herrer været i Wien?"

"O ja!" svarede Litzberg.

"Nu vel," vedblev kaptajnen, "så har De uden tvivl der ført et roligt, fornøjeligt levned, spist indbagte høns i Prateren, og set Kasperl-marionetspillet. Da jeg var der, gik det anderledes til. I

førstningen havde vi rigtig nok intet at klage på, og jeg tilbragte så stille, ensformige dage hos min moder, der fortsatte min faders håndværk, som om det skulle være vedblevet således til den yderste dag. Men tænk eder, hvorledes en lille dreng måtte blive til mode, der pludselig ser dødblege ansigter omkring sig, når alt fredeligt hverv ophører, når der med fortvivlet anstrengelse bliver arbejdet på de forfaldne fæstningsværker, og man fortæller ham, at storveziren Kara Mustapha kommer med 200.000 tyrker og tartarer for at erobre Wien, forvandle den til en askehob, dræbe alt mandkøn, og slæbe alle de kvinder og børn, der ikke bliver henrettet, i slaveri!

Da jeg hørte alt dette, begyndte jeg at græde forbarmeligt; men da jeg havde grædt en times tid, og der ingen tyrker kom endnu, tørrede jeg mine øjne, spiste min tvebak, og glemte faren, som svævede os alle over hovederne. Også indbyggerne begyndte at håbe, da den tapre Stahrenberg indgød dem mod; og da han oven i købet lod oprejse en galge, hvori han truede at lade den første hænge, der talte om overgivelse, vovede ingen moders sjæl at frygte mere, af frygt for at blive hængt.

Den aften, da hoffet forlod staden, og begav sig over Donaubroen til Linz, svæver mig endnu klart i erindring. Vognene kunne ikke rumme de flygtende. Fornemme damer løb med bylter under armen for at komme bag på en vogn. Folket rasede, og udskældte regeringen, især da man så et læs jesuitter, som var skyld i, at Ungarn kom i oprør. Kun få af disse undgik den rasende pøbels hævn. En kokkedreng, som jeg kendte, havde skaffet mig, sin gamle kammerat, plads på en vogn, da han tilfældigvis traf mig i borggården, og vi rullede allerede ad porten til. Jeg havde i denne hurlumhej rent glemt min moder,

og tænkte kun på at slippe bort. Ikke langt fra slottet mødte hun os; hun var gået ud for at lede efter mig.

"Ak, mit kære barn!" råbte hun, da hun så mig på vognen, "er du reddet? Så vil jeg gerne dø."

"Moder!" råbte jeg, "du må kører med."

"Der er ingen plads mere," sagde de andre.

"Så vil jeg heller ikke med," råbte jeg, sprang af vognen, og ilede i min moders arme. Straks havde en anden taget min plads, og vognen kørte afsted.

"Ak, mit kære barn! Hvad har du gjort?" råbte min moder.

"Moder! Jeg vil ikke have det bedre end du," råbte jeg og kyssede hende.

"Ak, du kære Leonard! Vil du omkomme med mig?" spurgte hun hulkende, bragte mig hjem, og skar mig med tungt hjerte min sædvanlige aftensmad.

Således havde jeg da nu, lig et tålmodigt lam, så længe ubekymret fortæret mit foder, indtil barbarerne var trængt ind, og havde slagtet mig, hvis ikke Gud den almægtige havde sendt os sin hjælp ved en venlig nabo. Denne brave mand var en født polak: Franz Georg Kolschitzky, der forstod tyrkisk som sit modersmål."

"Hvorledes?" faldt ham Litzberg i talen, "*Bruder Herz?* Har De kendt den berømte Bruder Herz, hvis sædvanlige hilsen siden er blevet en talemåde over hele Tyskland?"

"Han var vor redningsmand," svarede Wolfgang; "for min stakkels moder og hendes broder, en god, sølle, lang, firskåren, frygtsom skolemester i luvslidt sort kjole, tænkte på ingenting. Ja, han begyndte endog i hine trængselsdage at ville lære mig latinsk grammatik. Bruder Herz (lad ham beholde dette

hædersnavn) var vort hus og især mig lille pog meget hengiven. Nu trådte han en aften ind ad døren, da min moder sad ved sin spinderok, og min morbroder var i færd med at indbanke mig det vanskelige uregelmæssige verbum *fero, tuli, latum, ferre*.

"Stik bogen i lommen, skolemester!" råbte han. "Og I, nabomor! tag alle eders levnedsmidler, og del dem i tre bylter. Så vil vi i Guds navn begive os bort. 60.000 mennesker er allerede udvandret af byen. Jeg vil redde jer, og bringe jer i sikkerhed."

Således gik vi da med Bruder Herz, som israelitterne fordum med Moses, gennem ørken. Og en ørk kunne man vel kalde det, for overalt traf vi afbrændte slotte og byer, nedtrampede agere.

"At flygte langt bort," sagde han, "duer ikke. Hvor er det muligt at rejse langt, uden at møde nogle af de 200.000 mand, der sværmer omkring i egnen? Skjule sig går bedre an; og hvor tyrkerne en gang har hærget, kommer de ikke så snart igen."

Derpå bragte han os til grusdyngerne af et afbrændt slot i skoven. Vi vidste i førstningen ikke, hvad vi skulle i denne stenhob; men Bruder Herz sagde: "Jeg kender denne gamle borg, den er bygget på klippegrund, og her er ganske fortræffelige kælderhvælvinger, som vist ikke tyrkerne har opdaget, fordi indgangen til dem er skjult, og der var sørget for at holde den ukendelig."

I denne herlige hvælving, der var luftig og stor nok til ikke at skade vor sundhed, fandt vi ikke alene beskyttelse og tilflugt, men også fødevarer nok til at leve af i to måneder.

For at få frisk luft gik jeg ofte ud om natten i skoven med Bruder Herz, når alting var roligt. Min moder og morbroder vovede sig ikke et skridt videre. Men Bruder Herz havde også

andre grunde til disse natlige valfarter, han ville vide noget om stadens tilstand. Ak, hvor skar det ham i hjertet, når han om natten så raketterne stige fra det høje Stephanstårn, for at forkynde hertugen af Lothringen stadens ynkelige tilstand!

"Det er ellers glædestegn ved højtider og bryllupper, min dreng!" sagde han dybt bevæget; "nu forkynder disse ildstøtter det sig snart nærmende blodbryllup."

Vi satte os på en mosgroet sten under et træ. Månen kastede sparsomt sine stråler gennem de forbidrivende skyer. Jeg så op i træet, og det forekom mig, som om der svævede tre engle i hvide klædebon. De var overmåde velskabte, men ansigterne kunne jeg ikke se, for de vendte mig ryggen. Hovederne var nedbøjede, og de skønneste guldgule lokker bølgede dem ned ad nakken til hofterne.

Hvorledes beskriver jeg eder min ædle vens fortvivlelse og forbitrelse, da han opdagede tre dejlige piger, der var hængt af tyrkerne i træet? Dog trøstede han sig med de ord: "Tak Gud, arme piger! at I ikke har overlevet eders skændsel. Jeg vil skaffe eder en kristelig begravelse."

Derpå bragte han mig stakkels af skræk halvdøde dreng ned i kælderen igen, og begravede ligene.

Men næste nat havde vi den glæde, at hævne os på tyrkerne, og at redde en hel hob uskyldige kristne.

Bruder Herz havde fra tid til anden bragt flere bøsser ned i kælderen, alle disse havde han, skarpladte, opstillet ved indgangen, og nogle hemmelige skydehuller var der i muren. Vi blev denne nat vækket af en højrøstet samtale uden for kælderdøren, der endte med et klammeri. Bruder Herz og jeg var straks på færde, og lurede ved vore skydehuller.

Tre tyrker klamredes højt med en fjerde. De havde medbragt tyve nydelige børn, alle yngre end syv år, der, blide som lam, gik foran dem, par og par, med hænderne sammenbundet på ryggen. Lige udenfor kælderdøren holdt de stille, og nu kunne de fire tyrker ikke blive enige. Den menneskeligste af dem ville, at man skulle sælge børnene; men de tre andre sagde: "Vi har allerede gjort bytte nok; nu vil vi også more os lidt, og hænge de små kristenhunde hist i træet, hvor vi i overgårs nat stangulerede pigerne. De havde dog mindre fortjent det af os. Se kun! det er fuldmåne. Den store profet vil glæde sig, når vi bringer ham dette offer i lyst måneskin."

Den gode tyrk svarede: "Lad dem også være vantro, de er dog mennesker. Det er børn; de dele deres forældres vildfarelser. Deres uskyldighed rører mit hjerte. Se, hvorledes de står der og betragter os med blide øjne! De aner ikke den skæbne, som svæver dem over hovederne. Om en slig grusomhed kan de i deres små hjerner intet begreb gøre sig. Hav medlidenhed!"

"Fort med dig, kvindehjerte!" råbte de andre, "dersom det griber dig for stærkt an."

Han sporede sin hest, og forsvandt bag træerne. For nu ret at sætte kronen på deres grumhed, gik de andre blodhunde omkring, delte brød ud af en kurv til børnene, og sagde, at de skulle stille deres hunger for sidste gang. De små stakler, som havde sultet den hele dag, greb begærligt efter brødet og spiste, viste hinanden, hvad de havde fået, og nogle begyndte endogså at lege under træet, da man havde løsbundet dem. Imidlertid tilberedte deres bødler strikkerne, og den værste og hæsligste greb en lille nydelig dreng, der gik ham forbi, ved hårene, og kastede ham strikken om halsen.

I samme øjeblik gik der et skud af, og bøddelen styrtede til jorden. De andre to forundrede sig, så sig om, og spidsede ørerne for at opdage deres fjende. Der hørtes endnu et knald, og den anden røver svømmede i sit blod. Såre let havde det været Bruder Herz, at dræbe den tredje lige så skjult; men det tillod hans tapperhed ikke, da der var lige mod lige. Han styrtede ud af sit baghold, og efter at han med foragtelige skældsord havde udfordret sin fjende, begyndte en hidsig kamp, som endte med, at han med sin gode klinge spaltede tyrkens hjerneskal.

Efter fuldendt sejr, da jeg vovede at komme ud til ham, var han ganske fortrædelig, og sagde ærgerlig, idet han stødte sit sværd i balgen: "Der kunne min hidsighed atter have spillet mig en smuk streg."

"Hvorledes det?" spurgte jeg. "I har jo sejret og reddet børnene."

"Men sæt nu, at jeg ikke havde det," svarede han, "burde jeg da udsætte disse uskyldige sjæle og jer dernede i kælderen for slig en fare?"

Da han nu godt havde sørget for os, forlod han os, for at ile den belejrede stad til hjælp; og hans bedrifter er noksom bekendte.

Imidlertid førte vi nede i kælderhvælvingen et eget liv; for vi børn, som dog ikke altid kunne være stille, gjorde ofte, som min morbroder kaldte det, en Helvedes larm i de underjordiske korsgange. For at sysselsætte os og igen komme i sit element, begyndte han at indrette en skole dernede. Nogle af børnene, der just var fanget af tyrkerne, ligesom de kom fra skolen, havde deres ABC-bøger med i lommen; og med disse få

eksemplarer måtte de alle behjælpe sig. Min firskårne morbroder, som vidste at sætte sig i respekt hos børn, holdt den lille republik temmelig godt i ave. Ind imellem gjorde vi ham det dog for broget; da kunne han ret gå af sit gode skind, og beklagede bitterligt, at han intet ris havde taget ned med. Engang, da han var grumme vred, tog han mod til sig, og sneg sig om natten i bælgmørke ud i skoven, for at skære et ris af det træ, hvori tyrkerne ville have hængt de små skrighalse. Men da eksekutionen skulle gå for sig, og børnene ganske frygteligt begyndte at vræle, blev han så bleg som et lig, og bad dem for Guds skyld tie stille, at ikke tyrkerne skulle høre os.

Den tolvte september deltog vi i den almindelige glæde, da Bruder Herz kom igen, lukkede vor jerndør højt op, og forkyndte os redning og frelse. Hver søgte hjem til sit; og nu opdagede vi, at min moder var i bund og grund ødelagt. Hendes hus ved Kärnthner-porten var truffet af bomber og lagt i aske. Dog hjalp os den gode Gud atter af vor nød ved den trofaste Bruder Herz.

For det hændte just, at han stod med mig på gaden, idet Hans Majestæt kongen af Polen, Johan Sobiesky, kom ridende på storvezirens prægtige hvide hingst, fulgt af folkets velsignelser. Da han så min beskytter, som han allerede kendte, hilste han ham venligt, og jeg hoppede af glæde, og kyssede gentagne gange kongen på støvlerne, som jeg havde set flere gøre.

"Er den lille raske dreng din søn, min vakre Kolschitzky!" spurgte kongen.

"Nej, Eders Majestæt!" var svaret, "det er en stakkels forladt faderløs, hvis moder i denne nød har mistet både løst og fast.

Men den lille patriot glemmer sin egen elendighed, og takker eder, fordi I har reddet hans fædreland."

Kongen smilede, greb med hånden på brystet, og trak en lang guldkæde frem, besat med juveler (han havde gjort umådeligt bytte i den tyrkiske lejr), rakte mig kæden, og sagde: "Bring din moder dette smykke, mit barn! Det vil, håber jeg, erstatte hendes forlis. – farvel, Kolschitzky! Vi ved, hvad vi er dig skyldig; uden din hjælp havde hovedstaden tabt alt mod, og vor hjælp var kommet for silde."

Derpå vinkede han venligt med hånden, og red videre, ledsaget af mængdens fryderåb. Bruder Herz bragte mig til min moder, og nu var vi atter bragt i en velstand, som vi ene kunne takke denne sjældne ven for.

Da vi nu var rigere, fik jeg også lyst til at drive et ædlere håndværk. Jeg ville gerne være søofficer, og rejste med en hollandsk ven til Amsterdam. Det lykkedes mig at blive kadet, og i krigen at avancere til kaptajn.

Da freden var sluttet, tog jeg min afsked; men jeg havde fået søen for kær til så snart at forlade den, tværtimod stod min hu til at gøre nærmere bekendtskab med det store verdenshav. Jeg fandt det ikke under min værdighed som kaptajn i søetaten at fare til koffardis. Koffardifarerne forekom mig meget mere at være de egentlige sømænd. Linjeskibene er store maskiner, bestemt til slag i nærheden af kysterne; på de langt umageligere, skrøbeligere fartøjer pløjer skipperen det eventyrlige hav.

Jeg havde fragtet mit skib med varer, og ville gå til Vestindien for at sælge dem med fordel; men næppe var vi i rum sø, så mærkede jeg, at jeg havde begået den store fejl at hverve folk

uden at bekymre mig om deres skudsmål, når de kun var tapre og stærke. Det måtte jeg strengt bøde for. Det varede ikke længe, før jeg opdagede, at disse skurke hørte til afskummet af menneskeheden. Næppe mægtede jeg, snart ved strenghed, snart ved eftergivenhed, at holde dem i ave og sætte mig i agtelse. Jeg mærkede også, at de hemmeligt stak hovederne sammen.

Jeg var beredt på alt, og det varede ikke længe, før gåden blev løst, da den største ærkestrik imellem dem, Jean le Grand, trådte ind til mig en morgen i kahytten med to andre. Jeg greb mine pistoler, og råbte: "Hvad vil I? Begynder I mytteri, siden I kommer så mandstærke i kaptajnens kahyt? Gå jeres vej, eller jeg jager den første, der lukker munden op, en kugle gennem hovedet."

De bukkede med skrømtet ærbødighed, og forsikrede, de havde intet ondt i sinde; men siden herr kaptajnen befalede det, vedblev de, så ville de gå deres vej, og oppebie en belejligere tid. Dermed drev de af, og jeg sad igen alene i kahytten med mine pistoler.

Jeg tænkte: "Hvad hjælper det nøleri? Lad det gå, som det kan! I det mindste skal de købe mit liv dyrt."

Jeg spændte mig min kårde ved siden, stak endnu et par terzeroler i bæltet, tog en pistol i hver hånd, gik op på dækket, hvor jeg fandt dem forsamlet, og råbte: "Hvad vil I mig? Her er jeg."

Jean le Grand, den kløgtigste og ondskabsfuldeste blandt dem alle, trådte frem, lettede på kabudsen, og sagde: "Herr kaptajnen må ikke forivre sig! Vi har kun allervenskabeligst et lille forslag at gøre ham. Han vil rejse til Vestindien for at drive

handel der, og vi, som hyrede matroser, skal hjælpe ham skibet derhen, for at han kan afsætte sine varer med fordel. Men med denne plan er vi nu, af to årsager, ikke tilfreds. For det første, fordi blot I, og ingen af os andre, vinder derved. For det andet forekommer det os som brave sømænd nederdrægtigt at give sig af med at høkre. Vi er alle helte fra sidste krig. Havde den varet længere, kunne vel også flere blandt os svunget sig op fra matros til officer, såvel som herr kaptajnen. Men kommer lykken ikke med det gode, må man gribe den ved hårene. Fyrsterne har sluttet fred uden at spørge os; nu vil vi, uden at spørge dem, fortsætte krigen lidt endnu på egen hånd. En ærlig fribytter er agtet overalt; og dette håndværk var i gamle dage, som historien lærer, højst ærefuldt. Vi har hørt, at der snart sejler en sølvflåde fra Brasilien til Portugal. Den agter vi at gøre jagt efter, og I skal være vor anfører, hvis I med det gode vil finde eder i at gøre fælles sag med os."

Jeg svarede hertil: "Jeg kunne føre jer bag lyset, sige ja, og siden kun tænke på at styrte eder i fordærvelse; men det vil jeg ikke. Jeg køber ikke mit liv med en løgn. Jeg kunne holde eder en præken om pligt og troskab; det vil jeg heller ikke, for jeg ved, det ville dog intet hjælpe mig, og kan jeg ikke længere være jeres kaptajn, jeres nar vil jeg ikke være. Skib og fragt overlader jeg eder; I kan tage det, og behøver ikke derfor at skille mig ved livet. Men vil I med djævlens vold myrde mig, så gør det! Jeg tigger eder ikke om nåde. Menneskeligere var det, at give mig chaluppen og levnedsmidler med for tre uger, samt mine tro skibsdrenge Paul og Rudolf til følgeskab. Vejret er smukt. Jeg vil prøve min lykke på ny. Forgår vi, så hændes os kun, hvad der alt er hændet mangen stolt sømand før os, og det kunne ligeså

godt ske på det store skib. Jeg har ikke skælvet for Hollands fjender; jeg skælver ikke for Satan, og ikke for jer."

Denne tale behagede matroserne; men den ondskabsfulde Jean le Grand ærgrede sig over min kækhed, hvori han tydeligt kunne læse min foragt. Han ville straks fyre løs på mig, men en af de andre slog ham pistolen af hånden, og den gik af, uden at gøre skade. Den anden råbte: man skulle ikke ombringe mig uden nødvendighed. Dette istemte de fleste. Jeg gik ned i kahytten og ventede min skæbne, som vel snart havde været afgjort, hvis der ikke følgende nat havde rejst sig en forfærdelig storm, hvorved niddingerne rent tabte modet, dels fordi nogle troede, det var Guds straf, dels fordi styrmanden, som de havde fået på deres side, lå syg, og der ingen anden var, som forstod sig på at styre skibet. De kom ned til mig, og bad mig redde liv og skib. Jeg blev med foldede hænder siddende i min lænestol, så ned til jorden, og sagde: "I har sat mig af, red eder nu selv!"

De gik op igen. Jean le Grand mente, han skulle nok komme ud af det. Rigtignok var han en stor vovehals, men en slet styrmand, og hvert øjeblik voksede faren.

Jeg sad forstokket i kahytten, til en gammel matros kom ned, og sagde ganske flegmatisk: "Jeg skulle bede, om kaptajnen ikke ville komme op et øjeblik, nu forgår vi nok straks."

Jeg kunne ikke bare mig for at le; for han sagde dette i samme rolige tone, som når han kom for at melde mig, at maden stod på bordet. Selvopholdelsesdriften vågnede i mig, jeg sprang op på dækket, og råbte: "Hvis I vil gå i eder selv, love bedring og sværge mig troskab på ny, så skal alting være glemt, og med Guds hjælp håber jeg at redde skibet."

De strakte alle hænderne mod himmelen, og svor højt og dyrt, at de ville være mig tro og lydige. Nu anstrengte jeg mine kræfter, og det varede ikke længe, så var nøden overstået, og stormen havde lagt sig.

Træt af anstrengelsen gik jeg til sengs, og slumrede roligt ind. Da jeg vågnede igen, var jeg sluttet i lænker, og kastet ned i lasten i en krog.

Min tro skibsdreng Paul besøgte mig, og fortalte, at Jean le Grand havde fået alle på sin side ved sine forføreriske taler. Nogle få var sagtens utilfredse, men måtte holde gode miner, for ikke at blive myrdet. Nu frådsede og svirede de deroppe på dækket. Jeg kunne nede i lasten høre deres vilde sang. Jean le Grand havde tilsvoret mig et evigt had, men mandskabet ville ikke tillade, at der vederfores mig noget ondt. De var blevet enige i at sætte mig ud i båden og overlade mig til den vilde sø. Nu skulle Paul hente mig; han løste mig af mine lænker, og jeg fulgte ham op på dækket.

Her sad røverne omkring et langt bord, og gjorde sig til gode med min ejendom. Der stod også en stol for mig, og Jean le Grand sagde:

"Kaptajn! Broderskabet er kommet overens om at overlade jer den lille båd; den skal I få. Men levnedsmidler, og hvad det ellers kan være, får I ikke. Forsynet, som I stoler så meget på, vil nok hjælpe jer. Hvad behøver I at bede slige skurke, som vi er, om? Ikke sandt? Et par blødhjertede tosser påstod rigtig nok, at vi skulle give jer proviant med; men de fleste stemmer er imod, og nu forbyder jeg det i kraft af mit embede som høvedsmand. Den første, der mæler endnu et ord herom, jager jeg en kugle gennem hovedet. Sæt jer ned, og vederkvæg jer til afsked, der

bedste I har lært. I kan have det nødigt; for I har en lige så besværlig rejse for jer, som Elias, da han vandrede til bjerget i de fyrretyve dage."

Først i dette øjeblik tabte jeg modet. For en henrettelse var jeg ikke bange, men hungersdøden fremstillede sig pludselig for min fantasi i alle sine rædsler.

Min stakkels Paul brast i gråd, og råbte: det var skammeligt, at lade mig forsmægte på salten hav, mens de mæskede sig med min ejendom. Næppe havde den stakkels dreng sagt disse ord, for den grusomme Jean le Grand skød ham gennem hjernen, så han styrtede baglæns over ende, og oversprøjtede mig med sit ærlige blod. Jean le Grand sagde ganske roligt, idet han satte sig igen: "Kast liget i søen! Lydighed mod loven (og broderskabets forenede vilje er lov) sømmer sig bolde fribyttere, og er nødvendig, hvis vi skal erobre den portugisiske sølvflåde."

Dette trolddomsord gjorde et stærkt indtryk på de lumpne egennyttige sjæle, og den svage følelse af menneskelighed, der et øjeblik havde rørt sig i deres hjerter, forsvandt straks igen.

Derpå vendte Jean le Grand sig til mig, og sagde: "Eders lod er kastet. Fyld eders mave med god mad og drikke, og vederkvæg jer, at I kan holde ud, så længe som muligt! Formodentlig bliver dette eders sidste måltid."

Da jeg nu mærkede, at jeg ikke kunne formilde niddingen, tænkte jeg: "Jeg vil ikke længere give den hund gode ord forgæves, vil ikke sidde her som en arm synder. Spiser jeg ikke, så bliver jeg snart afmægtig i båden, og så er der ingen redning."

Denne tanke gav mig appetit, og jeg spiste langt mere, end jeg ellers plejede.

"En dygtig karl!" hørte jeg flere sørøvere hviske, "han har ikke kujonfeber."

Men der narrede jeg dem; for jeg spiste just af frygt for alt for snart at sulte ihjel.

Hvad der ærgrede mig mest, var, at min anden skibsdreng Rudolf, som jeg havde holdt lige så meget af som af Paul, ganske var blevet det modsatte af sin tro kammerat. Han forhånede mig ved alle lejligheder, og var værre end de andre; derfor befalede Jean le Grand, som nu havde drukket sig fuld, ham at undersøge min båd for at se, om ingen hemmeligt havde forsynet mig med noget. Han kom tilbage igen, og forsikrede, der var ikke så meget, som en mus kunne mætte sig på. Nu blev jeg med mange ceremonier bragt i båden af det drukne broderskab, og til afsted forærede Jean le Grand mig endnu en dåse med snustobak og en gammel rusten kniv.

Rudolf vedblev bestandig at forhåne mig. Derpå greb han hurtigt min hånd, mens de andre ikke mærkede det, og hviskede mig i øret: "Lev vel, min dyrebare herre og velgører! Tilgiv den stakkels Rudolf! I båden finder I levnedsmidler."

Derpå førte han mig hurtigt ned, og stødte båden straks ud i søen med bådshagen. Under et skingrende hurra af hele mandskabet på dækket så jeg mit skib sejle bort og forsvinde.

Da jeg var alene med mig selv, fandt jeg under mit sæde, der var dækket med en måtte, en pose fuld af skibstvebakker, to stykker røget kød, en stor krukke med fersk vand, to flasker vin, og en rulle sejlgarn. Alt dette havde den gode Rudolf med livsfare bragt i båden.

Nu drev jeg omkring uden at se land, uden at opdage noget skib, og havde oven i købet den sorg, at sejle forbi min tro Pauls

lig. Jeg hævede mine hænder mod himlen, takkede ham for sin troskab, og begræd hans død.

Ved en pludselig bevægelse af båden var jeg endnu så ulykkelig at spilde alt mit ferske vand i søen, da jeg engang ville drikke. Dette tab berøvede mig aldeles modet, og jeg begyndte at fortvivle. Men himlen forbarmede sig over mig, der faldt en mild regn, og jeg kunne fylde min krukke med det regnvand, som jeg havde fanget op i min måtte. Jeg var kun bedrøvet over, at jeg ikke havde flere krukker. Den tredje dag var jeg så lykkelig at fange en lille sælhund i den slynge, jeg havde gjort mig af sejlgarnet. Her kom mig også den gamle kniv, som Jean le Grand havde foræret mig i hån, vel tilpas. Jeg dræbte sælhunden med den; de sønderskårne stykker begød jeg med vin, og stegte dem i middagssolen. Dette måltid styrkede mig. Også tobakken opmuntrede mig i det tågede vejr. Min måtte var tør igen, jeg svøbte mig i den, strakte mig hen i båden, og sov roligt ind.

Da jeg vågnede, var mit lille fartøj drevet fast på en sandbanke, og da jeg slog øjnene op, opdagede jeg en uhyre klippe, som ludede ud over mig. Jeg vadede straks fra båden hen til klippen for at nå fastland. Næppe var jeg på det tørre, før et vindstød drev min båd ud i havet.

Nu stod jeg rigtig nok på fast grund, men klippen lod til at være øde og ubeboet, og således var jeg berøvet al hjælp. Til min trøst opdagede jeg et stort vandfald, som med overordentlig brusen sprang ud af fjeldet, og styrtede i havet. Jeg anstrengte alle mine kræfter og ilede derhen for at slukke min tørst.

Men tænk eder min fortvivlelse, da det uhyre kildevæld pludselig standsede, og kun viste mig sit sorte udtørrede svælg, idet jeg kom derhen! Jeg kastede mig på jorden som en

vanvittig, og råbte fortvivlet: "Evige natur! gør du så store mirakler, for at nægte en stakkels nødlidende skabning den sidste vederkvægelse? Denne flod har måske i årtusinder taget sit løb således, og læsket dyr og fugle siden syndfloden; men i det øjeblik, jeg udstrækker min skælvende hule hånd imod den, standser den pludselig, og ophører. Nu, så vil jeg da heller ikke håbe mere! Forsynet har besluttet min undergang, og anvist mig dette udtørrede svælg til min grav." Således råbte jeg, vred mine hænder, og kastede mig hen på strandbredden.

Dog, det er tid, at jeg afbryder; for hvad der nu følger, vil I selv opleve om nogle dage, kære venner! når vi ankrer ved sandbanken og klippen. – O, Rudolf! giv mig et glas vand; jeg er blevet ganske tørstig af at fortælle."

Et velvoksent ungt menneske, kaptajnens tjener (just ham, Eberhard havde set i Amsterdam, da han kaldte sin herre ud fra skuespillet), bragte et glas vand på en tallerken, og kaptajnen sagde, idet han klappede ham på kinden: "Jeg har her den ære at gøre selskabet bekendt med min tro Rudolf. Lykken har atter forenet os, og jeg håber, vi skal leve glade dage med hinanden i fremtiden."

Landingen ved Klippeborg

Meget sindrigt havde kaptajn Wolfgang valgt tid og sted til sin fortælling, og såre passende afbrød han den, hvor nærværelsen yndigt forbandt sig med erindringen. Kun et par dage forgik endnu fra den tid, han fortalte om sin fortvivlelse på fjeldet, og nu viste dette fjeld sig virkelig langt borte, og skibet tog sin fart did, for at bringe de udvalgte til det jordiske paradis, der blomstrede skjult bag stenhoben.

I Eberhards dagbog findes fragmentet af et digt, som han må have forfattet kort efter sin landgang på Klippeborg, og hvori han, så godt som han kan, beskriver ankomsten og stedet homerisk. Vi vil meddele læserne dette digt. Det har foruden sin poetiske værdi (hvis det har nogen) endnu for solide læsere, *hommes graves* (hvis vi har nogle), der ikke forlanger poesi i poesi, men hvad bedre er: litterære notitser, lærde bidrag etc., en langt højere værd. Det beviser nemlig, at man allerede i begyndelsen af det attende århundrede gjorde tålelige heksametre. Vist nok er det en gammel kunst. For ikke at tale om grækerne, finder vi allerede slige takter i Titurel og Luthers bibeloversættelse. Siden har også Fischart, Heräus og Geßner forsøgt disse vers.

Imidlertid lader vor Julius til at have følt nogle af de finheder, den fortræffelige Voss først gjorde opmærksom på, og som han selv så skønt har foresunget os. Kan nu end Eberhards heksametre ikke måle sig med de vossiske, fortjener de dog altid opmærksomhed med hensyn til den tid, hvori de er digtet.

Og skulle de end – for hvem kan bevise alle slige historiske sandheder matematisk? – være skrevet senere, og kilet ind i

værket, så taber de dog derfor, som *apokryfiske*, ikke al værdi; og vi trøster os med vor yndlingsdigters ord:

"*Auch Homeride zu sein, selbst noch als letzer, ist schön*."

Eberhards digt.

Men da nu søen var pløjet, og vi af stærken passatvind
Drevet fort – Neptun på sin Xanthus rider så snelt ej –
Kaldte den herlige Wolfgang mig en morgen, da Østens
Purpur opsteg af de natlige vovers bølgende blyskød,
Fjernt i havet at se den lyksalighed lovende klippe,
Hvilken de kullede tindinger højt opstrakte mod himlen,
I synskredsen skyerne lig. Nu vokste de hurtigt
Kæmpestore fra salten strand, som de nærmed sig skibet,
Viste, med tornebuske begroet, utallige blokke,
Ufrugtbarere selv end vort hav. Mangfoldige fiske,
Marsvin, hajerne vrimled dog her; i de stenede kløfter
Skreg landfugle forgæves om sparsomt voksende småbær.
Kun af den spaltede sten, med en larm som af gøglende dværge,
Sprudled et væld med en rigelig arm fra bjergenes indvold,
Og indblandte sin sødeste drik med det bitreste saltvand.
Brændingen hist med skum var bedækt, her riffet forhindred
Rasende skyllingers gny, sandbanken hæved sig snehvid
I smult vand, under læ af den langt udludende klippe,
Lig græsbanken i marken, med sten, af ager ombølget.
Did indbød os til gæst den svalforfriskende skygge.
Ankeret faldt; da forlod de mænd den vældige tremast,
Hvilke delagtig af skippren var gjort i en hemmelig lykke.
Sig mig de landendes navn, og fortæl, min venlige musa!

Først den herrens ærværdige tjener, den venlige Schmelzer
(Sindrigt navnet indtraf, for han smelted hjerter i andagt);
Klædt i ornat, som en luthersk præst, med kjortel og krave,
Steg han i båden, og bar, indbunden prægtig i sort fløjl,
Og med sølverne hægter beslagen, den hellige Bibel.
Litzberg kraftig ham fulgte. Han ligned den agtbare
borger
I en kejserlig fri rigsstad. Af blankeste messing
Bar han i røde bestik den matematiske forstens
Instrumenter. Ham fulgte med harpen den sværmerske
yngling
Lademann, med sit ansigt blond, og de bølgende lokker.
Men vor læge – thi selv det lyksaligste land kan stundom
Trænge til lægernes hjælp –, som gradueret, i højrød
Kåbe nedsteg, med bonnet af den purpurfriskeste
fløjlsuld,
Lig hin, kejser August havde skænket sin hjælper i nøden.
Nu nedsteg en fortræffelig smed, hel renlig i klæder,
Munter, med læderskødskind for, men hammer og
knivtang
Bar han kraftig i hånd, og på skrå sad hatten ved øret.
Derpå jeg selv, student, sortklædt og silkebestrømpet,
Og ved siden mig hang stålkården, blinkende spejlklar.
Hanna Hellkraft så, schweizerinden. Rigelig hårvækst,
Ravnesort, indflettet, ad ryggen nedhang; hendes tinding
Skygged en solhat bred med et ærbartflagrende grønt
bånd.
Endelig så man den vakre kaptajn: blåkjortelen smalt med

Tresser af guld ombræmmet, hans hat med lignende
snorer,
Og i hans hånd det vældige sværd, hvormed han i kamp sig
Æren erhverved, og gavned Batavia, tapper i krigen.
Dette selskabet var, som besteg hin hellige klippe.

Men matrosen fulgte med båden; og tit i chaluppen
Bragte de, sejlende frem og tilbage, ladningens baller,
Stabled i bjergets kløfter dem op, at skyllende saltvand
Ikke fordærved os bøger og stof, linklæder og værktøj
Af mahogni og fineste stål, arbejdet i England.
Også fortræffeligt kvæg blev bragt til den ventende klippe:
Seks højtbrølende køer, og en tyr fra marsken; og hingster
Efter hopperne vrinsked, de kom fra græssende Danmark.
Fårene mangled ej heller; og tidseltyggende geder
Højt op skæggene strakte mod fjeldets sparsomme
vækster.
Også kalkunske høns, fortørnet, med blodige kamme,
Samt flegmatiske svin, der med snuderne roded i
sandtang.
Kyllinger nipped af kornet i burene; ænder og gaser
Efter dammene længtes, og skreg på vraltende fødder.
Æsler skryded, imens de besteg hin stenede fjeldsti.
Yndige duer, så hvide som sne, samt brunlige, sortblå,
Kurred og næbbedes kælent, så snart de bragtes på
landjord.
To par dogger sluttede toget; i strikkerne bundne,
Skued de stumt med foragt på forbarmeligt mjavende
katte.

Men da det alt nu stod på fastland, taled kaptajnen
Folkene venligt til; han sin hat aftog, og med blottet
Hoved tilråbte dem højt: "Nu tak, I tro kammerater!
Endt vor forretning er, jeg står i ønskernes havbugt.
Undres ej over, os her på golden fjeld at forlade!
Himlen forlader os ej, os vinker en lykkelig fremtid.
Men forglemmer ej eden, som helligt enhver mig har
svoren!
Hemmeligheden bevarer mig tro, og tand for jer tunge!
Nu som skibets kaptajn herefter befaler min styrmand,
Ferdinand Horn. Adlyder hans bud! Han træder i mit sted.
Himlen skænke jer fremtids held og en lykkelig medbør!"

Men de hærdede bølgernes mænd, men stormenes
kæmper
Rørtes og græd, som børn, og svang de sorte kabudser
Højt i vejret, og råbte med hulken: "Hurra!" med hulken:
"Leve vor brave kaptajn! Hurra! den ærlige Wolfgang!
Sign ham, Gud! thi han var os en ven, han var os en fader!"

Derpå rejste vi teltene der, og dvæled en hel dag
På sandbanken, til skibet var klart, og letted sit anker.
Men da det afsked tog, med de drabelighule kanonskud,
Svindende fjernt i natten, da steg der røde raketter,
Romerske lys, hel yndigt at se, fra den takkede bjergås,
Sused over os hen i skønne buer, og knaldte.

Da den skyggende Eos med rosenfingrene fremsteg,
Vi, af en sød, vederkvægelig blund husvalet, begav os
Til vandfaldet, som stærkt os i går skumsprudled i møde,
For at forundres over den sælsomt standsede bjergelv.
Thi hel tørre vi fandt et svælgs velhuggede trapper;
Og tolv ynglinger, skønne som dagen, med brændende fakler,
(Gammeltysk var de klædt, og de højtysk talte som sachser),
Kom os i møde, som engle, fra svælget, fro ved at se os.
Derpå den ærlige ven omfavnende, hilsende Wolfgang,
Vendte de sig mod mig, og de kendte mig straks på mit
Ansigt, kaldte mig fætter og broder, og trykte mig glade til hjertet.

Nu gennem bjergets hulede løngang toget begav sig,
Langsomt mageligstigende steds på sandede fliser.
Men hornkvæget og hestene blev med baller og pakker
Hisset i vejret af stærke, fortræfligtløftende vinder
Over klippen, og vented os alt histoppe ved digen.

Lig en sygelig mand, der var sengeliggende lang tid:
Daglig nærmere dødens svælg gennem skumleste
natmulm
Frygten ham bringer; da får han med et helbredet, og
jorden
Smiler ham dobbeltskøn, med et nyt livs blomstrende
farver –
Så vi studsende fremmede, brat skibsdækket, det snævre,
Hurtigforladende, her på vor vej bælgmørk gennem
fjeldet,
Da på den blomstrende vang, af krat omringet og
bjergskov,
Atter det hellige lys, som nyfødt, viste vort øje
Paradiset i al sin glans, og til nydelser indbød.

Sikkert floden var hæmmet med diger af mægtige bjælker,
Trapper til siderne bredt i sten udhugne til opgang,
Hvor trærækker, akacier, svalt med skyggerne hvælved
Dobbelt, på hin kant floden og her, med yppige bladvækst.
Hisset et tæppe smaragdengrønt af det friskeste vårgræs,
Spættet med blomster, udstrakt os viste de skrånende
bakkers
Palmer, granat, citroner, limonietræer og figen.
Og ved egen fra nord stod bred den indiske bambus.
Frugtbar blomstrede dalen, og yded urter i mængde:
Portulak, persilje, roer, ignamen og sennop,
Ananas, pisang, meloner, ærter og bønner.
Også batater og yams og kokus viste sig hyppigt.

Videre frem, ej hindret af nogen gabende skare,
Kørte vi rask afsted i de nydelig-tømrede vogne
Med snelt-ilende nødbrunt spand af de takkede hjorte.
Ej nysgerrige mødte vi der, os vejen at spærre;
Men hinsides den sølvblå flod opdaged vi flokken,
Hilsende mildt, med hatten i hånd; velhavende landmænd,
Klædte som sachser fra Luthers tid, og som malet af
Cranach.

Altså nærmed vi os den buskomkransede fjeldhøj,
Hvor en rummelig gård med højrødtlysende teglsten
Smukt sig hæved, som borg, og mærkede stedet, hvor glad
du,
Albert Julius, olding grå, stamfader for ætten!
Bygged som fremmed din hytte, da først du øen opdaged.

Som vi os nærmed, og drog i de sædeligt-ordnede rækker
Over floden på broen, opbygt af skovenes bjælker,
Se, da hurtigt sig åbned den venligthilsende skare
Med fromtsmilende blik, og indbød os ile til lunden
Hisset, hvor træ ved træ, som i kirken piller, sig hvælved;
Hvor stamfaderen alt i bærestolen os vented.

Men ungkarlene glædtes, som skued de vrinskende heste,
Fader og moder fornøjedes ret over lam, over hornkvæg,
Møer over duer, og børn over nydeligsmåe kyllevipper.
Med brødkrummer udstrakte de buttede hænder mod
buret,
Råbte: kykkelyky! thi de havde på billeder set dem.

Men den kraftige gubbe med langtnedbølgende sølvskæg,
Med det sundhedens åbne blik, med den herlige pande,
Rejste fra stolen sig brat, og hilsed ætlingen henrykt,
Råbte: "Min Eberhard! Gud! det er dig. Jeg kender min broder."
Og af oldingens arm omfavnt flød svenden i tårer.

Albert Julius

Vore rejsende har allerede været otte dage på Klippeborg. De har set sig om, og tildels fundet dalene beboede. De har forsynet hyrder og agerdyrkere, som bor i nydelige huse, med bibler og salmebøger, også med verdslige gode skrifter, med jern-husgeråd osv. De har besteget klipperne, af hvilke den er omgivet som en fæstning, og fundet herlige metalårer i spalterne. De har gennemvandret skovene, og truffet overalt fortræffeligt bygningstømmer. Hver aften tilbringer de glade på Albertsborg hos den kære bedstefader. Der har også allerede været gudstjeneste i den høje, hvælvede lund. Magister Schmelzer holdt en fortræffelig prædiken, og Lademann spillede på det medbragte håndorgel. Andagt og glæde besjælede menigheden, og den kraftige gubbe græd inderlig rørt under gudstjenesten. I de *Gamles Råd* er de kyndige europæere: Schmelzer, Wolfgang, Litzberg og Eberhard, optaget. Schmelzer og Eberhard har fået skolefaget at bestyre. Litzberg er industri- og bygningsdirektør. Wolfgang har indrettet et gymnastisk institut, og planter flere kanoner på klipperne. Men Lademann ønsker sig intet stort embede, han vil hellere tjene under Litzberg, og den fortræffelige smed Henrik Wetterling adlyder igen ham. Lægen herr Cramer har, gudskelov! endnu kun haft lidet at bestille, for menneskene her på øen befinder sig overmåde vel, og opnår sædvanlig en høj alderdom. Som botaniker og naturforsker vil han derimod være øen til stor nytte. Hanna Hellkraft er atter ganske i sit element. Kvægavlen og fåredriften hører til hendes departement, og der har allerede stået fortræffelig schweizerost på bedstefaders

bord af hendes fabrik. Litzberg har opdaget en lergrube, hvor han har i sinde at anlægge en porcelænsfabrik. Der skal bygges en kirke på øen, og de dygtige unge mænd, der dannes til håndværkere under Litzberg og Lademann, vil ved denne lejlighed få anledning nok til at vise sig. Hver aften, når de nysankomne venner har spist til aften hos bedstefader på Albertsborg, fortæller han dem et kapitel af sit levnedsløb. Vi vil selv lade ham tale, og sætte os ned i de lyttende venners kreds.

"Jeg har ofte hørt sige: Menneskene er ej altid lykkelige, derfor er det bedre at begynde med modgang end medgang. Jeg kan ikke lide slige talemåder. De fleste mennesker er vistnok ikke altid lykkelige, mange bliver det aldrig; men hvorfor skulle der ikke stundom findes ret lykkelige mennesker?

Hvad mig angår, da har jeg vistnok tidligt lært at tømme malurtens bæger. Gud har vendt alting til det bedste. Hans navn være lovet i evighed, amen!

Går jeg tilbage i min hukommelse, og fremkalder de ældste erindringer (der vel egentlig kun er erindringernes erindring), så finder jeg mig, i min alders sjette år, i den skønne, store stad Prag i Böhmen, hvor min fader var ansat som lærer i filosofi ved højskolen, og hvor mine forældre halvandet år omtrent førte et roligt og lykkeligt levned. For resten gik det ikke så roligt til der i landet. Böhmerne havde gjort oprør, og i stedet for kejser Ferdinand den Anden, der besteg tronen, efter at kejser Matthias var død (hvilken død den store Kepler havde spået med disse ord: *Monarcha Mundi Matthias Mense Martio Morietur*), havde de valgt den tyveårsgamle kurfyrste af Pfalz Frederik den

Femte, svigersøn til kong Jacob den Første af England. Frederik var calvinsk, og gjorde sig derved såvel lutheranere som katolikker til fjender. Den usalige tvedragt mellem lutherske og reformerte, som blot grundede sig på nogle udtryk og former, havde allerede givet anledning til store uenigheder, og var vel hovedårsagen, hvorfor reformationen ikke gik fremad, men meget mere tilbage. Min fader brød sig for resten ikke om denne lille forskel, og da han af kongens hofpræst Scultetus var kaldet, forlod han Sachsen, og rejste til Prag, efter at han først var gået over til den reformerte menighed. Dette skridt kostede rigtig nok min gode moder tårer, for hun var født i Eisenach, var af Luthers slægt, og opdraget strengt i den evangelisk-lutherske tro, som hun heller aldrig ville fornægte."

"Kæreste bedstefader!" råbte Eberhard, "var Deres moder også af Luthers æt? Ak, da er vi jo hinanden dobbelt beslægtede."

"Derfra skriver sig den store lighed," sagde gubben venligt, og vedblev sin fortælling:

"Min faders lykke varede kun kort. Spinola drog ind fra Spanien i Rhinpfalz med 24.000 mand. Nu slog Maximilian af Bayern og den østrigske general Boucquoi böhmerne den 8. november 1620, hvoraf følgen blev, at Ferdinand igen indsattes i sine rettigheder, og Frederik nødtes til at flygte til Holland.

Mere end tre måneder efter hint slag gik alting endnu så aldeles sin gamle gang i Prag, at böhmerne begyndte at håbe på fuldkommen fritagelse for straf. Men pludselig blev fire og fyrretyve af oprørets fornemste ophavsmænd grebet og slæbt i fængsel. Imellem de fængslede var universitetets rektor Jessenius og min ulykkelige fader.

Vi børn gik et par dage for denne ulykke sorgløse omkring, legede, og glædede os, for det var snart vor faders fødselsdag.

Just som hans skål på denne dag skulle drikkes, blev der banket stærkt på døren. Han ilede selv sin skæbne i møde. I den åbnede dør indtrådte drabanterne, greb ham, og slæbte ham i fængsel. Tænk jer, hvilken fødselsfest det var for moder og børn! Gæsterne bevidnede os alle stiltiende den inderligste medlidenhed med håndtryk og tåreblik.

Vi børn vidste ikke, hvor han gik hen, og hvad drabanterne egentlig ville. Vi græd og jamrede, fordi den gode fader blev bortslæbt på sin fødselsdag, og den fortvivlede moder kunne ikke trøste os.

Der gik otte dage hen, i hvilke hun næsten ikke mælede et ord. Hun kom og gik, gav os mad til rette tid, græd, bad til Gud, læste i salmebøger og Bibelen, og lærte os børn med gråd og suk den herlige sang: Jesus, du mit håb, min trøst!"

"Ak Gud!" sukkede Eberhard, og løftede sine øjne mod himlen; men han fattede sig og tav, for ikke at afbryde oldingen.

"En eftermiddag kom skrædderen med en bylt klæder. Uden at prøve, om de passede, som han ellers plejede, lagde han bylten på bordet med et bekymret ansigt, trykkede min moders hånd, sagde: "Jeg tager ikke en hvid derfor," og skyndte sig bort igen.

Ellers plejede vi altid at glæde os, når vi fik nye klæder; men nu skælvede vi af en anelsesfuld gysen, da vor moder lukkede bylten op, og vi så, at de var *sorte*.

"Ak, er fader allerede død?" råbte Rudolf, den ældste.

"Endnu lever han, min søn!" svarede moderen. "Klæd jer på, børn! Jeg vil også gøre det; så besøger vi den gode fader i sit fængsel for sidste gang. Han ønsker at se os således. Han vil, før han vandrer heden, selv se sine elskedes vemod. Det vil røre, men det vil trøste og glæde ham. Jeg føler mig stærk nok dertil. Kom, mine børn!"

Vi vandrede derhen i vore sorte klæder ved den kære moders side. Det var hende en sur gang, og hun måtte ofte sætte sig ned undervejs. Fangefogeden åbnede den jernbeslagne dør; vi trådte ind i et kammer, som kun svagt oplystes af en lampe, og stod, skælvende af frygt, for en bleg, mager mand med hule øjne og et sort skæg.

Han sad i en krog, fordybet i tanker, med armene over kors, og med øjnene fæstede på jorden. Det var vor fader. Jeg kendte ham på den sædvanlige gamle morgenfrakke, som han ellers altid havde på om formiddagen; når jeg sad på hans skød, plejede jeg at dreje og lege med en af messingknapperne den, og denne knap hang endnu løs og dinglede. Ved den larm, der skete, slog han øjnene op, og stirrede på os; men næppe kendte han os, før han sprang op, trykkede os heftigt til sit hjerte, og kyssede os gentagne gange. Derpå drog han os hen til lyset, for med inderlig kærlighed ret at betragte vore ansigtstræk. Nu havde vi glemt al frygt; jeg satte mig på hans skød, som jeg plejede, Rudolf tog ham i hånden, og min moder satte sig over for os.

"Kære børn!" sagde han, "jeres fader skal dø. Græd ikke, frygt ikke! Hvor ofte har jeg sagt jer: døden er for det gode menneske kun en overgang til et bedre liv. Men det er mig af yderste vigtighed, at I ved og tror, at jeres fader dør uskyldig. Endnu er

I for små til at forstå alt, hvad jeg kunne sige jer om min skæbne, kun så meget må I vide: de mennesker, som kalder sig kristne, raser endnu lige så vildt, som jøder og hedninger for 1620 år siden, da Kristus blev født. I stedet for at holde sig til det første og største bud: at elske Gud over alting, og deres næste ligesom dem selv, kives de om underværker og ord, og en græsselig religionskrig vil efter min død ødelægge Europa og især vort arme fædreland i mange år. Som et offer for dette sværmeri falder jeg.

Jeres moder bringer jer efter min død til hendes pårørende i Eisenach, hvor jeg ønsker at hun vil lade jer opdrage i den lutherske lære. Men tro for alting ikke, kære børn! at jeres fader har fornægtet sin himmelske tro. Imellem lutheranere og reformerte er kun en ringe forskel, der, hvis hidsigheden på begge sider ikke var for stor, let havde ladet sig hæve, til største held og fremme for kristendommen.

Og nu, mine kære børn! vil vi tilbringe denne sidste aften kærligt med hinanden. Fangevogteren bringer os der vor aftensmad og en flaske vin. Vi vil bilde os ind, at vi atter sidder uforstyrrede sammen i vor huslige kreds. Kom, Albert og Rudolf! lad mig skænke lidt vin i jeres små tinbægre, som jeg har ladet hente. I og jeres gode moder skal drikke jeres faders skål, aftenen før hans *fødselsdag*. Ja," råbte han med mandig glæde, og løftede de kraftige øjne til himlen, "i morgen vorder jeg nyfødt. Græd ikke, I elskelige! fordi jeres fader, kort førend I, tiltræder den lange rejse. Vi samles jo snart igen."

Nu klinkede vi med ham, som han ønskede, og drak grædende hans skål. Vi forundrede os over den herlige mand, der kunne være så oprømt i denne tilstand, og vise så meget

mod. Vi var vant til at lade os lede af hans følelser, af hans meninger; og så spiste vi da vor aftensmad i god ro, ligesom han.

Vor moder kunne intet nyde, hun stirrede blidt hen på os, og græd; imidlertid trøstede det hende dog noget at se den dyrebare husbond så standhaftig og modig mellem sine sønner. Derpå sagde min fader: "Vi plejede ellers ofte om aftenen at læse historier og eventyr sammen; i aften vil vi læse den himmelske Jesu lidelseshistorie, han døde langt uskyldigere end jeg arme synder. Og så vil vi også endnu læse lektien om den hellige Stephanus."

Min fader, min moder og min broder skiftedes nu ad med at forelæse; og Frelserens lidelser, hvilke han havde tålt så blidt, så kraftigt og så skønt, styrkede dem til bedre at udholde deres. Jeg lille pog kunne endnu ikke ret forstå og føle det alt sammen; men min barnlige rolighed, adspredelse og forundring over de andre rørte dem, især da jeg med foldede hænder højt fremsagde lektien om den hellige Stephanus, som jeg havde lært udenad, og sluttede med de ord: "Så stenede de Stephanus, som påkaldede Gud, og sagde: Herre Jesus! annam min ånd. Men han faldt på knæ, og råbte med høj røst: Herre! behold dem ikke denne synd. Og som han dette havde sagt, sov han hen."

Der herskede en dyb tavshed, da jeg havde læst, og de andre bad sagte til Gud. Derpå tog min fader salmebogen, slog en salme op, og istemte med stærk bas. Min moder havde en herlig altstemme, vi to små drenge var diskantister, og således sang vi den skønne koral firstemmigt, som vor fader havde lært os:

Når sidste gang jeg strider,
Da skil dig ej fra mig!
Når bleg jeg døden lider,
Krist! lad mig skue dig.
Omspænder angst mit hjerte
Med kvalens bitre nød,
O lindre da min smerte
Mig ved din korsets død!

Som skjold dig åbenbare,
Trøst mig i dødens ve:
Lad mig i sidste fare
Dit billed, Jesus! se.
Da skal ej skræk nedtynge,
Jeg skal med frejdig tro
Mig til dit hjerte slynge.
Hvo *så* dør, dør med ro.

Da salmen var ude, kyssede vi vor faders hånd, og ønskede ham en god rolig nat, som sædvanlig, når vi skulle gå i seng. Han omfavnede os, og betragtede os længe med usigelig kærlighed. Derpå tog han Bibelen af bordet og sit sølvur af lommen, forærede min broder Bibelen, og mig uret. "Min lille Albert!" sagde han, idet han kælede for mig (for skønt han elskede sine børn lige højt, var jeg dog kæledæggen, som den yngste), "dette ur har din fader i tyve år båret i sin lomme, og hver aften trukket det ordentligt op, før han gik til sengs. I aften gør jeg det ikke, og du skal heller ikke gøre det. Tag uret, stå tidligt op i morgen, og bed til Gud for din fader! Klokken syv i morgen vil viseren står stille, fordi uret ikke er optrukket. I det øjeblik vil også livsuret i din faders bryst høre op at banke."

Derpå vendte han sig til min moder, og sagde: "Nu, mit livs tro deltagerinde hidindtil, min gode hustru! vi må skilles ad. Vis dig her som en kraftig ætling af den store Luther! Fat dig, og gør ikke drengene mere bedrøvede, end de er! Giv mig dit afskedskys! En gang skulle det dog være, og hvem ved, om da svaghed og smerte havde tilladt os at tage en så skøn afsked med hinanden?"

Min moder faldt den herlige mand grædende om halsen; han trådte hen for vinduet, og sagde: "Månen skinner klar i den venlige høstnat. I morgen eftermiddag, kære kone! kan du gøre en lille vandring med de små til kirkegården uden for porten. Lad dem da strø blomster og sand på min friske grav! Men i morgen formiddag – må du blive hjemme. Luk jer alle tre inde på jeres kammer, og bed for mig!" Derpå kaldte han på fangefogeden, omfavnede os alle endnu engang, og lod os gå.

Næste morgen stod vi årle op, og bad til Gud. Uret lå for os på bordet. Just ligesom det store stueur slog syv, holdt min faders lommeur op at gå, og den sorte viser standsede. Min moder faldt i afmagt. En ærlig naboerske kom hende til hjælp. Den hele dag gik stille hen, uden at nogen af os tre talte et ord. Vi var alle blege og kolde, skælvede, og satte os hver hen i sin krog. Vi drenge læste bordbønnerne som sædvanlig, men vi kunne intet nyde. Græde kunne vi heller ikke. Vor moder lagde sig på sengen, og stirrede til himlen. Vi frygtede for, at hun skulle dø. Rudolf fejede gulvet, for tjenestepigen havde forladt os; jeg skrællede barken af en lille grøn pilekæp. Da det mørknede, stod min moder op, gik ned i haven, og kom tilbage med en blomsterkost og en bylt, fuld af hvidt sand. Hun åbnede en dragkiste, og tog tre små nürnbergeræsker i lommen. Hendes

væsen havde forandret sig: hun var rolig, kraftig, og en ædel stolthed mod den usle verden, hvilken hun vel havde fået i arv efter sin store stamfader, lyste fra hendes pande. Med stærk stemme sang hun: "Vor Gud han er så fast en borg". Månen skinnede klar, og vi fulgte hende ud på marken. Hun gjorde en temmelig lang omvej, indtil vi stod midt på en øde fælled. Langt borte, henne i det grønne opdagede vi en hvid plet.

Da vi kom nærmere, var det en blodig sandbunke. Hun knælede ned, kyssede det røde sand, fyldte de små æsker med det, og gav hvert barn sin. Det var vor salig faders uskyldigt udøste blod. Derpå gik vi hen på kirkegården, og strøede blomster på hans nys opklappede grav. – Ak, hvi græder jeg svage olding efter 94 års forløb endnu over det? Min moder og min broder har allerede for længe siden fulgt den salige i sin himmel. Snart omfavner jeg dem hisset alle tre.

Barndommen i Eisenach

Vort eneste håb stod nu til min moders søster Ursula i Eisenach; hun var ugift, og besad en klækkelig formue. Min moder havde mistet alt, hvad hun ejede, for min faders stervbo beløb sig kun til så meget, at vi for den indløste sum kunne bestride rejseomkostningerne fra Prag til Eisenach.

Ursula var en sælsom skabning, ikke uden godmodighed, men sammensat af lutter urimeligheder og tåbeligheder. Hun var lige så hæslig, som vor moder var skøn, og derfor var hun vel også med samt sine penge (som hun havde arvet efter et endnu hæsligere søskendebarn) blevet siddende som gammel jomfru. Ikke des mindre holdt hun meget af min moder, og da vi kom, græd hun, og trykkede os drenge til sit bryst. Derpå holdt hun omtrent følgende tale, som jeg næsten kan udenad, fordi hun utallige gange siden gentog den for os med variationer:

"Kære søster! Forsynet har ment mig det bedre end dig; for har jeg ingen mand fået, så har jeg heller ingen mistet. Dig har naturen ført i fristelse med en ulyksalig jordisk skønhed; mig derimod har Vor Herre friet fra det onde. Dog kunne jeg måske have været lige så smuk, som du, ja endnu smukkere, hvis det havde været Himmelens vilje. Men derfor takker jeg Gud, min Frelser og min Skaber; for ret beset, hvad er skønhed andet, end roden til alt ondt? Måtte ikke sichemiterne blodigt undgælde, at Sichem fandt Dina, Leæ datter, for indtagende? Hvad skal vi endnu sige om Susanna i badet, der gjorde de to gamle ærværdige dommere så katolske i hovederne, at de glemte al billighed, og slet ikke længere var i stand til at dømme

retfærdigt? – om Bathseba, ligervis i vandet, der bragte den kongelige harpespiller David rent ud af takten? Mintro, jeg elsker også renligheden, men sådan noget skal man forrette inden lukkede døre, og ikke gøre sig til offentlig skandale.

Derimod," vedblev hun, efter at have taget sig en pris tobak, "kunne jeg anføre dig over de hundrede eksempler på, hvorledes den gode Gud altid har ment de hæslige jomfruer det hjerteligt vel. Således kunne vel Lea ikke måle sig i dejlighed med Rachel, og dog fik hun syv år før den anden en mand. Men bedre er det dog, slet ikke at gifte sig. Og dermed kunne da Jephthas ulyksalige datter trøste sig, at hun blev taget af som en ren jomfru. Og derfor vil jeg også, som hun, og som de syv kloge jomfruer, og som mine hellige elleve tusind navnesøstre, ursulinerinderne, bevare min livsolie for min himmelske brudgom. Havde du tænkt, som jeg, Julle! så kunne du have haft det lige så godt, i stedet for at du nu begræder en mand, der alene fortjente at dø, fordi han som renegat afsvor vor alene saliggørende lutherdom, og gik over til det calvinske hedenskab."

Min moder svarede: "Kære Ursula! Jeg kender dig, ved, du er god i grunden; men jeg beder dig, vær ædel, og forhån ikke min salig mand i sin grav. Ellers nødes jeg til at gå ud i den vide verden og tigge mit brød med de små drenge ved hånden for hver mands dør hos medlidende kristne."

"Hvad?" råbte min moster, "de to allerkæreste drenge vil du atter berøve mig? Nej, det tåler jeg ikke! De skal blive hos mig. Drengebørn er endnu ingen mandfolk. Når de er store og fuldvoksne, kan de pakke sig igen; men børn er som engle, de hører til intet køn."

"Du elsker drengene, søster!" sagde min bedrøvede moder smilende, "og dog ønsker du, at jeg ikke var blevet deres moder?"

"Nu," svarede Ursula, "sket er sket. Drengene er der nu engang. De er uskyldige; hvad kunne de gøre for det? Og dermed basta!"

Fra den dag blev vi hos moster Ursula, gik i skole i Eisenach, og hun lod os ikke mangle nogenting. Med alt det levede vi dog, midt i overflødigheden, ikke så godt, som vi havde kunnet, dersom den gode Ursula havde været fermere, eller mindre egensindig. Der var f. ex. altid levnedsmidler fuldt op i huset, ja alt for mange; men de var sjældent ret gode, fordi hun bestandig indkøbte de fødevarer i uhyre portioner, som hun fik for bedst køb. Brødet var ofte oret, øllet surt. Hertil kom, at moster, som selv gik i husholdningen, og bildte sig ind at være en fuldkommen kokkepige, var alt andet end det. Og nu havde hun oven i købet sovesygen. Ofte sov hun ind ved bordet, ligesom hun var i færd med at bringe skeen til munden. Så nyste min broder Rudolf hende så lydeligt i øret, at hun vågnede, og ganske forskrækket så sig om i stuen. Når hun da mærkede hans uglspilsstreger, smilede hun, og truede ham ganske godhjertigt med fingeren. Om eftermiddagen sad hun og caresserede den lille bologneser. Hun havde også et kunstfærdigt stueur, som kunne spille allehånde smægtende arier. Én vise rørte hende især inderligt. Jeg husker endnu de tre første linjer, som hun sang, mens uret spillede:

Chrysillis, du mit hjertes guld,
Min én og ønskte skat,
Mit lys i lykkens nat!

Dertil græd hun forbarmeligt, og tørrede sine øjne med hunden. Hun brugte den også undertiden som pudderkvast, når hun ikke kunne finde den rette.

Hendes flegma bragte hende sjældent i harnisk. En gang blev hun dog grumme vred. Vi var tidligt om morgenen gået ind i mælkekammeret, havde tømt alle spandene, og givet en fattig kone mælken. Derpå spærrede vi katten Hinze inde i mælkekammeret, efter at vi først havde sæbet den skægget dygtigt ind med fløde. Vor moster, der traf katten på fersk gerning alene mellem de tomme spande, som den stod og slikkede, troede, dyret havde drukket al mælken, skønt spandenes kubikindhold langt overgik kattens. Altså måtte den stakkels Hinze betale gildet, og fik en banket trøje.

Da hun siden fik alting at vide, holdt hun os en straffeprædiken.

"Er jeg ikke værre faren med jer to skiftinger, end Eva med sine to lømler efter syndefaldet? I er værre, end alle Jacobs ti sønner, som solgte deres broder. Har I glemt Absalon, som blev hængende, da et træ fik ham ved hårtotten, fordi han havde sat respekten til side mod sin kongelige papa? Jeg skal nok hytte mig for at blive hængt på de måder, ikke fordi jeg bærer falske hår på mit hoved, for det har Vor Herre gjort, men fordi jeg fører en dydig vandel. Og tag I jer vel var for at råbe skaldepande! Husk på profeten Elisa, hvorledes han hævnede sig! Endnu løber der, Gud være lovet! bjørne nok omkring i skoven, der kunne sønderslide jer, om I så var to og fyrretyve sådanne bængler."

Så bedrøvet end vor moder var, måtte hun dog tit hjerteligt le over vor mosters tåbeligheder. Jeg vil fortælle et træk endnu

blandt mange flere. Ursula var bibelfast, som vi har hørt, men i kirkehistorien var hun ikke synderlig hjemme. Derpå aflagde hun bevis, da hun engang til mortensdag havde stegt tre fede gæs til ære for hendes store stamfader doktor Morten Luther. Vi havde også vor skolemester med til bords; da han hørte mosterens vildfarelse, kunne han ikke bare sig for, med et medlidende smil at berigtige hendes mening, og i en lang forelæsning forklarede han hende, at mortensgæssene siet ikke havde deres oprindelse fra Luther, men fra en katolsk biskop Martinus, der levede i det fjerde århundrede. Herover blev moster så vred, at hun stod op fra bordet, og svor på, at hun ikke ville stikke en bid i sin mund af de katolske gæs.

Således gik det nu flere år, den ene dag som den anden. Jeg var blevet fjorten, min broder Rudolf atten år. I videnskaberne havde vi ikke gjort store fremstridt, derimod blomstrede vi muntre og ungdomsfriske, som roser, og mærkede ikke, at vor moder, som en falmet lilje, bøjede sig imod graven, fordi hun tav, smilede, og glædede sig tit over os. Min broder havde allerede stået to år i lære hos en dugmager, jeg skulle studere, og blive hos min moder. Men græmmelsens orm nagede allerede for dybt i kalken af den skønne blomst. En aften sad hun ret oprømt og fornøjet alene med os brødre; vor moster var ikke hjemme. Vi begyndte at tale om lystige ting, som vi gerne plejede; men vor moder henledte talen på vor salig fader, og da blev vi straks bedrøvede. Men hun var det ikke. "Græd ikke, børn!" sagde hun. "Mindes, hvor modigt og roligt den salig fader sidste gang sad mellem os i aften for otte år siden!"

"Ak, Gud! er det i morgen otte år siden hans dødsdag?" spurgte jeg.

"Ved I ikke det, børn?" sukkede hun. "Ak, den lykkelige ungdom, som kun lever glad i håbet, og vender tanken fra alle sørgelige erindringer! Hvor viseligt har den gode Gud dog indrettet det! Hvo altid sørger, kan ikke leve længe, og I skal leve længe, og vorde lykkelige."

"Du også, moder!" råbte jeg bekymret. Hun tav et øjeblik, og undertrykte et suk, derpå sagde hun: "Jeg har i sinde at stå tidlig op i morgen, lån mig dit ur, kære Albert!"

Jeg vidste nok, hvorfor hun ville have uret, og frygtede for, at det skulle angribe hende for stærkt, men vovede ikke at nægte hende det. Vi fulgte hende på hendes kammer, hvor hun kyssede os hjerteligt, og sagde os god nat.

Næste morgen, klokken syv, sneg vi os begge til hendes dør. Hun lå endnu i sengen, og lod til at sove sødt. Da vi kom nærmere, stirrede hun bleg med åbne øjne, og med uret i hånden. uret slog endnu, men hendes ædle hjerte havde holdt op at banke. På det lille bord ved hendes seng lå Rudolfs bibel, og lektien om den hellige Stephanus var opslået. Den lille æske med sand og levret blod stod ved siden af. –

Jeg har allerede fortalt eder nok om min kummer; jeg vil afbryde, for ej at bedrøve eder mere.

Wartburg. Brylluppet

Vor moder havde ret; da vi havde lukket hendes øjne, fulgt hende til jorden og ofret hende vore barnlige tårer en tidlang, skuede vi atter kækt i fremtiden. Men vi besøgte ofte hendes grav, og følte dybt hendes savn.

Vor største glæde var at gå op på Wartburg. Der forgik sjældent nogen dag, uden at jeg i det mindste var der lidt. I spørger, hvor jeg fik tid dertil? Skolemesteren tog det ikke så nøje med undervisningen, og jeg var ham meget forbunden for denne føjelighed. Vel gjorde jeg ikke store fremskridt i latinen; men desto mere tid havde jeg til at læse minnesange, gamle ridderbøger og folkesagn. Noget anlæg til digtekunsten troede jeg at spore hos mig. Jeg hører, min Eberhard! du er også poet. Det har vi arvet fra vor Luther, som skrev de herlige kirkesange.

Min broder havde som dugmagersvend ikke så megen tid til overs som jeg; men så snart han kunne gøre sig fri, var vi sammen, og gjorde lange vandringer i egnen. Vi elskede hinanden ret hjerteligt, men var dog højst forskellige af karakter. Han var den roligere, forstandigere, jeg var mere levende, og fantasien bevægede sig stærkere i mig. Skønt han var ældre end jeg, havde jeg dog alt efter min bestemmelse læst mere; men han havde bedre fordøjet det lidet, han vidste. Godhjertige var vi begge, og dog løb det sjældent af uden klammeri, men forsoningen fulgte straks ovenpå. Når jeg sværmede for idealsk, følte han sig forpligtet til at gøre prosaiske indvendinger, for med besindighedens vand at slukke min poetiske ildebrand. Man tager ofte hinanden sligt ilde op. Det skulle man ikke. Denne vekselvirkning ligger i naturen; et

plus forudsætter, såvel i den åndelige som fysiske verden, et minus. Derved opnås ligevægten. Kun blander sig desto værre i begge alt for ofte egensind og forfængelighed; og havde jeg ikke været fire år yngre end Rudolf, så står jeg ikke inde for, at jeg jo undertiden havde bevist min ret med håndgribeligere våben end talemåder.

Jeg nævnede før Wartburg. Hertug Johan Ernst havde ladet denne betydelige fæstning sætte i temmelig god stand igen. Vel brystede den sig ikke længere med de herlige blytage, med billedhuggerarbejdet og andre prydelser, som det pragtfuldeste slot i Thüringen år 1070, da det blev bygget af Ludvig Springer. Men som det havde været i Luthers tid, således havde hertugen næsten vedligeholdt det. Han var indviklet med i verdensbegivenhederne, og altså sjældent hjemme. Borgfogeden kendte os begge ret godt, holdt af os, fordi vi var af Luthers slægt, og tillod os gerne, når vi ville, at gå op i den stue, hvor den store mand havde oversat det Ny Testamente, hugget med blækhornet efter Fanden, og hvor endnu hans veltrufne billede hang på væggen af Lucas Cranach. Jeg kunne ofte stå hele timer og fordybe mig i den udødelige reformators kraftige åsyn. Hvad der især huede mig deri var den sære blanding af ædel åndelig skønhed, varm hjertelig godhed med de grove, trodsige, næsten plumpe træk. Ansigtet var med hensyn til maleriske forhold egentlig hæsligt, og dog lyste den store sjæl ud af de små øjne, og dog svævede himmelsk veltalenhed på de bizarre læber.

Ved denne betragtning opstod egentlig første gang i min sjæl den overbevisning, at ånden er herre og mester over legemet, og at viljen kan betvinge de sanselige tilbøjeligheder; for her så

jeg jo tydeligt, hvorledes en dyb religiøs følelse, en varm menneskekærlighed havde betvunget jordisk vrede, trods og stolthed. Således fordybet i mig selv, kom jeg også til at tænke på den gode Sokrates, der havde set endnu hæsligere ud, og som selv tilstod, at han med sin stærke vilje havde betvunget medfødte slette tilbøjeligheder. Den lille vanskabning Æsop randt mig også i tankerne, den eneste vise i sin tid imellem alle de dejlige forfængelige grækere.

Nu tænkte jeg, som en modsætning hertil, på Alcibiades og Absalon, disse fordærvede, mislykkede ynglinge med smukke ansigter og fagre lokker. Jeg så mig i spejlet, og blev næsten forskrækket, da jeg troede at opdage en fjern lighed mellem mig og de to sidstnævnte. Det forekom mig, som om jeg var alt for smuk til at kunne blive ret dydig. Så let blander sig forfængelighed selv med andagt og de bedste forsætter i den unges bryst. Jeg var nær ved at give min moster ret i, at skønhed var en djævelsk fristelse; og dog havde jeg for alting i verden ikke givet en kende bort af den, jeg bildte mig ind at besidde.

Oppe på Wartburg sad min broder og jeg sædvanlig hver søndagaften. Der læste vi ved en tranlampe i gamle historier til langt ud på natten ved det samme bord, hvor Luther havde siddet. Når vi da vendte os om, så billedet venligt på os. Undertiden løb det mig dog koldt ned ad ryggen; det forekom mig, som om den salig doktor steg ned fra kalkvæggen, listede sig bag på os, og klappede os på kinden med en iskold hånd, for at tilkendegive, at det nu var midnat, og vi gjorde bedst i at gå vor vej. Da kunne jeg, grebet af panisk skræk, tabe bøgerne på gulvet, og skyndte mig ned ad trappen gennem hulvejen hjem.

Min broder fulgte rolig efter med langsomme skridt, og lo mig ud.

I det smukke sommervejr sad vi ofte tidligt om morgenen, ved solens opgang, på klippeblokkene, og nød den skønne udsigt.

Jeg vil forelæse eder mit første forsøg i digtekunsten, hvortil tvende mod hinanden bøjede klippeblokke på Wartbjerget, kaldet Munken og Nonnen, gav mig anledning.

Munken og nonnen

Et kloster her, et kloster hist,
Imellem begge skovens kvist;
Der gik de fromme skarer.
Har rygtet ret, så har jeg med;
Mit sagn jeg åbenbarer.

De brødre hist, de søstre her,
Adskilt, og dog hinanden nær,
Sort klædt, og raget håret.
Så står for sig på Dommedag
Vel bukken skilt fra fåret.

For hårdt de munke dette fandt.
Til bassen hører jo diskant,
Hvis messen ret skal lyde.
De ønskte sig sopraner nær.
Hvo kunne sligt fortryde?

Og fire øjne, ved man jo,
Ser stedse mer, end blotte to;
Da kan man først studere,
Og verden ret, som i et spejl,
Alvorligt contemplere.

En dejlig mø i klostret går,
Fortvivlet hendes brudgom står
Som munk ved fjelderanden;
Fra barnsben var de vel bekendt,
Og elsked tro hinanden.

Og, elskov! må du oftest ej,
Som orm i nødden, bore vej
Dig gennem hårde stene?
I lundens grønne paradis
Engang de ses alene.

Prioren griber munken fat,
Og prorinden samme nat
Indfængsler hist den smukke.
I klosterhvælving under jord
De livet må hensukke.

Prioren er en hellig mand,
Og priorinden har forstand,
De kan sig bedre skjule;
Ved bjerget hist, før sol opstod,
De mødtes i en hule.

Men da den stakkels munk var død,
Forgæves bolersken indbød
Sin ven til hine blokke.
Dog længe kan han ej modstå
De fristelser, som lokke.

Nu priorinden og prior
Der atter samles uden ord,
Som Zephyr og som Flora.
Ved sommersolens første glimt
De synge morgenhora.

Da råbte Gud: "Ha, falske to!
Mig at bedrage selv I tro?
Formastelig er brøden.
I boler frækt, og straffer dog
Uskyldighed med døden?"

Knap talte Herren så i harm,
Så stivned begges ben og arm;
Naturen vil sig hævne:
Som hårde stene nu de står,
Hvor de sig satte stævne.

Nu skuer man ved fjeldets sti
Dit billed evigt, hykleri!
Højt, midt i klippebunken.
I solskin kysses og i regn
Nu nonnen der og munken.

Papister! ender eders tvist,
Forlader falsken Antikrist,
Og tror på Gud alene.
Vi lutheraner elsker frit,
Og hærdes ej til stene.

Denne vise fik min moster fat på, og I begriber let, at jeg ventede en gruelig straffepræken af hende, som hadede giftermål mere end pestilens. Men hvor forundret blev jeg, da hun sagtmodig rakte mig papiret tilbage, og med et sødt honningsmil holdt omtrent følgende tale:

"Det glæder mig, Albert! at opdage digtekunstens guddommelige funke i dig. For poeter har næsten alle ærkefædre i Bibelen været; som nu først Adam, der gav dyrene og træerne navne, hvortil der allerede hørte en temmelig grad af opfindelsesevne og færdighed i modersmålet; item Moses, der forfærdigede drikkevisen – hvad siger jeg – drukningsvisen over de druknede ægyptere. Så fornemmelig David, som udgav den første evangelisk kristelige salmebog, og endelig Salomo, hvis Højsang er mig det kæreste stykke i hele det Gamle Testamente. Om de store og små profeter vil jeg ikke tale, der tillige var store og små poeter. Og kunne du barestens drive det til at blive som én af de små, så var det allerede stort nok for dig."

Jeg ville næppe tro mine egne øren, da hun vedblev: "Mennesket spåer, Gud rå'er. Efter nøjere overvejelse har jeg selv fundet, at en evigvandrende jomfru, efter de nærværende jordiske skrøbelige indretninger, er en ligeså stor uting, som en evigvandrende jøde. For hvad er kvinden? Et ribben, intet videre. Nu gives der vel både sande og falske ribben; men

ribben er vi dog alle. Og jeg vil ikke længere regnes mellem de falske, jeg vil som et ægte ribben slutte mig til dit tro brystben, min søde Salvator Veilchenblau, handskemager i Erfurt! Han har i tugt og ærbarhed bejlet om min hånd, og han skal have dem begge to."

"Hejsa! kære moster!" råbte jeg, "jeg giver mit samtykke dertil."

"Jeg takker, kære søstersøn!" svarede hun halvt spotsk, halvt nådigt (for hun var i dag i overmåde godt lune), "et fruentimmer tør ikke gifte sig uden sine frænders og værgers samtykke. Jeg håber, din broder Rudolf vil heller ingen vanskeligheder gøre."

Fra i dag af duftede vort hus med balsam og lavendelvand. Mandler til kager og sukker til konfekt blev stødt i morterne, så det genlød i alle værelser. En fortræffelig kogekone fra Strasbourg blev forskrevet på en månedstid. Der blev bagt nürnbergerkager, og herligheden havde ingen ende.

På bryllupsdagen stod vor moster tidlig op, og der blev ved lys begyndt at bygges på hendes toupé, inden endnu vægteren havde råbt af. Hun havde ekspres ladet en fransk frisør komme til den ende, for at gøre den lille Salvator Veilchenblau en fornøjelse dermed; for denne mand havde studeret sit håndværk i Paris, og gik ganske alamodisk klædt, i højrød skarlagenskjortel, og med en hvidpudret allongeparyk, som hang ham langt ned på de tynde lægge, og gjorde en sær modsætning til hans øvrige korthed, for han var næppe halvtredje alen i alt.

Nu fremtren mosteren i en vid periferi, som den tid blev anset for en stor skønhed, og som ikke blot tilvejebragtes ved en

mængde underskørter, men også ved en om hofterne lagt valk, der kaldtes *speck*, og vejede sine fem og tyve pund. Kjolen havde et langt slæb. Bryst og nakke var desværre blottede. Ved bæltet bar hun et nürnbergeræg, kniv og gaffel i futteral, og et nøgleknippe. Benene var rødstrømpede, som på de fleste sumpfugle.

Brudgommen havde dobbelte horn på sine sko; for resten så han ud som en mand, der har trådt sine børnesko, og løbet hornene af sig. Den franske kødfarvede fløjlskjole gav ham en egen kolorit: han så, uagtet alle sine klæder, ud, som om han var flået.

Da jeg så den store fede brud ved siden af den lille magre brudgom, måtte jeg le over det sælsomme par, for det mindede mig om nogle insekter, hvor hunnen er meget større end hannen.

Nu gik vi til kirke under klokkelyd og trompetklang.

Præsten holdt en dejlig vielsestale, udtrykte sig parabolisk, og sammenlignede mand og kone med en over- og en undertvebak, som begge i førstningen havde hørt til én dej, men var adskilt i tiden, og søgte nu sammen igen for evigheden. Om han har lånt denne idé af Plato, ved jeg ikke.

Under vielsen sov min moster ind; da nu præsten spurgte, om hun ville have herr Sebastian Veilchenblau, som hos hende stod, til hendes ægteherre, og råbte temmelig højt, for atter at bringe hende til bevidsthed, svarede hun nej i stedet for ja, som hun altid plejede, når hun var sovet ind ved bordet, og siden ville nægte soveriet. Præsten ville ingen ophævelser gøre, for ikke at give anledning til skandale, han lod, som han ikke havde mærket fejlen, og viede hende uagtet protesten til hendes

Sebastian med den almindelige formular: at hvad Himmelen havde sammenføjet, skulle intet menneske atter opløse.

Men da det knælende brudepar skulle op igen, havde brudgommens stadskårde så dybt forviklet sig i brudens fiskebensskørt, at de slet ikke kunne komme løs fra hinanden. Præsten måtte for anstændighedens skyld hjælpe dem; og da han på denne måde straks havde skilt dem ad igen, gik de hjem, hvor trompeter og pauker modtog dem ved døren.

Naboerne havde illumineret om aftenen, og tegnet navnene Ursula og Veilchenblau i ét træk, som et dobbelt W, med palmegrene ved siderne, og en krone ovenover. Men det forstod gadedrengene uret, og skreg: "Ve, ve!" hele aftenen, uagtet trompeterne hver gang med stærke stød søgte at overdøve dem, som de såredes skrig på valpladsen.

Ved bordet var mig to mennesker påfaldende, som jeg aldrig før havde set. Oppe til højbords, ikke langt fra brudeparret, sad en smuk, ærbar, midaldrende mand, i brun kjole af gammeldags snit, og med en spansk krave. I en sølvkæde bar han et billede af samme metal på brystet, som forestillede kong David med harpen. Denne æresorden indgød alle tilstedeværende ærbødighed, og man sagde mig, at det var en berømt *mestersanger*, som havde den godhed at beære selskabet med sin nærværelse.

Jeg brændte af begærlighed efter at kende den sjældne mand nøjere, og spurgte, om han havde i sinde at synge os noget for. – "Gud bevares!" svarede man, "det vover vi ikke at bede ham om. Mestersangerne synger ikke for penge, og digter ikke på stående fod. Men ser du den lille karl dernede ved bordet, straks inden for døren? Det er en *spruchsprecher*, som gør løjer

for penge, og driver sit abespil ved alle barnedåber, bryllupper og fødselsdage. Han vil snart gøre os nogle spas."

Den lille lystigmager behagede mig næsten mere end den alvorlige mestersanger, som havde et tørt, ubetydeligt ansigt, der slet intet præg bar af ånd, skønt manden så skikkelig og ærlig nok ud. Den skeløjede spruchsprecher grinte derimod ganske excellent ondskabsfuld, med sin lange næse, bemærkede spotsk opmærksom alt, hvad der foregik, og lignede Till Uglspil i træsnittet på et hår. Da selskabet var blevet lystigt, sang man den dengang meget gængse vise:

Den bedste bejler, nogen så,
Hun ligger i vor kælder;
Hun har af træ en kjole på,
Og hedder muskateller.

Derpå vendte de sig alle til spasmageren, og forlangte med høj røst, at han skulle synge. Han tømte et temmelig stort bæger, for at opvække ånden, og da han derpå havde visket sig om munden med kjoleærmet, sagde han: "Jeg vil til tegn på taknemmelig erkendtlighed for modtagne nådesbevisninger, synge afskyelig dejligt, til uære for det alamodiske brudepar, og til ære for deres bryllupsklæder."

Derpå begyndte han først på højtysk, siden på plattysk at kvæde nogle skæmtevers over datidens overdrevne moder.

Imidlertid blev retterne båret omkring, rigelig bestrøet med sukker og safran. Og var end spasmagerens indfald sjældent gode, så erstattede munterhed og vin dog, hvad der manglede dem i vid, og de frembragte stedse en umådelig latter. I denne hurlumhej havde brudgom og brud sneget sig bort; også de øvrige fruentimmer forlod deres mænd, og gik hjem. Nu blev

larmen større. Alle ville tale, ingen høre; på almindelig opmærksomhed for en enkelt var ej at tænke. Drikkebrødrene delte sig to og to, ligesom forelskede par, og betroede hinanden deres dybeste følelser, vigtigste hemmeligheder. Nogle omfavnedes og kyssedes, andre græd af sorg over, at de så længe havde miskendt hinanden. Det var som på en børs, hvor der blev afgjort hjertesanliggender, i stedet for handelssager. På penge blev der slet ikke tænkt; bedrageriet spillede derimod nu, som sædvanlig, sin rolle, men denne gang var det kun selvbedraget. Nogle klamredes, og truede hinanden forbitrede med de omvendte udtømte vinflasker, hvilke de holdt om halsen som stridskøller. Kun med nød og næppe fik man dem fra hinanden, og endnu skummende, skælvende og blege af forbitrelse, måtte de drikke dus.

Jeg var stum af forundring, og den eneste ædru i hele flokken. For selv min broder Rudolf havde fået sig en perial i aften, og sad fordybet i fortrolig samtale med et kødhoved, som han ellers ikke gad se for sine øjne, og som ikke forstod et ord af, hvad han sagde. Men Rudolf var yderst rørt over den opmærksomhed og ærbødighed, hvormed den anden hørte ham snakke, og bad ham gentagne gange om forladelse, fordi han hidindtil havde taget ham for et fæ; i aften opdagede han, at han havde et dybt gemyt, skønt han selv i beruset tilstand ikke var af mange ord. Den drukne, der var en bomstærk karl, kunne ikke tale for gråd, men trykkede, mens tårerne trillede ham ned ad kinderne, min broders hånd så stærkt mellem sine, at Rudolf måtte skrige i vilden sky. Men nu begyndte den anden først ret at tude, og kunne ikke tilgive sig det selv, at han nær havde klemt fingrene itu på sin bedste ven.

Jeg sad der og vidste ikke, hvad jeg skulle tænke om det alt sammen, da i det samme én klappede mig sagte på skulderen. Hvor behageligt blev jeg overrasket, da den ærbare mestersanger, med sin sølv-kong David om halsen, stod bag mig, og sagde med et venligt smil: "Det bliver mig for uregerligt her, skal vi gå et øjeblik ind i den anden stue, og snakke sammen, min kære søn? Eders moster har sagt mig, at I forråder nogle naturlige anlæg til digtekunsten; måske kunne jeg, som erfaren mand i faget, være eder til gavn med adskillige nyttige vink og lærdomme."

"Ak Gud, min ærværdige herre!" råbte jeg glad overrasket, idet jeg straks fulgte ham ind i sideværelset, "I kunne aldrig gøre mig en større fornøjelse. Alt længe føler jeg en stærk drift i mig, til at øve denne skønne kunst, som forvinder forgangenhed og fremtid med øjeblikket; som nærværende gør os alle mærkelige træk af natur og menneskeliv, udvider det indskrænkede, samler det adspredte, fuldender det halve, afslører det skjulte, forskønner det hæslige, tolker vor kærlighed, tæmmer vor lidenskab, bemaler vort livs fængselsvægge med de dejligste billeder, hvorved de udvides, så at de forbinder sig med de fjerneste tiders horisont, og svinder til sidst hen i det reneste himmelblå. Vil I virkelig lære mig denne skønne kunst? Det havde jeg dog aldrig troet, at en så guddommelig fri kunst lod sig lære, som et håndværk."

"Vist lader den sig lære," svarede den gamle mand med stirrende døsige øjne og lam tunge; "i vort ansigts sved lader den sig lære. Kun må man være smukt ædru, og ikke lade sig gribe i blinde meninger."

"Blinde meninger?" spurgte jeg, "hvad er det?"

"I må ikke sværme, og bruge så barnagtige udtryk, som nu effen," sagde mesteren, "hvis I vil optages i lauget, det vil sige: i digterforeningen. Og har I også imellem drukket et glas over tørsten, så må det dog aldeles ingen indflydelse have på eders dømmekraft. Betragt engang mig! Jeg har også i aften til brudeparrets ære set lidt dybere i glasset end sædvanlig; måske er også tungens brug blevet mig lidt vanskeligere, og muligt har benene tabt en del af deres forrige ligevægt. Men det er kun legemet; hvad sjælen angår, den skal I finde lige så fastende, som om jeg ikke havde nydt en eneste dråbe. Altså, kære barn! for alting i verden smuk besindig. Hvorledes ville vi ellers beholde alle de snurrepiberier i hovedet, som er nødvendige til digtekunstens udøvelse, når vi skal behage de fastende dommere, der intet har fået til livs, som pokker ikke bryder sig om, hvad der ligger os på hjertet, men som i vore vers altid kun vil høre deres egne tanker og meninger om igen?"

"Jeg tænkte," svarede jeg, "poesien var just en så skøn, fri kunst, fordi den overraskede med det, som andre mennesker ikke før således havde set og følt."

"Jo, kom til mit i morgen," sagde gubben; "på den måde bliver I aldrig mestersanger. Altså, kære barn! smukt opmærksom og flittig. I taler om digtekunst, og ved ikke engang, hvad digtekunst er. Hvad er digtekunst?"

"Den er så meget," svarede jeg, "at dens mægtige ånd ikke lader sig mane ind i kredsen af et snævert begreb, eller lader sig udtale med nogle få ord."

"Der farer I atter vild," sagde den gamle mester hikkende med et dumt blik; "poesien er den kunst, at udtrykke gode tanker i gode rim. Se, det er alt! Nu vil vi straks begive os til de

gode rim; for hvad de gode tanker angår, de kommer nok af sig selv under arbejdet. Så vil jeg da kortelig gennemgå hovedarterne med jer. Men lad mig først sætte mig i lænestolen; for, som sagt, benene vil ikke bære mig. Og hent mig så endnu et bæger vin, kære søn! for tungen klæber mig ganske tør til ganen af den megen drikken. Så vil vi her i vor ensomhed tale et fornuftigt ord om tingen, og intet gemenskab have med de gale mennesker derude, der ikke kan være fastende, fordi de har drukket sig fulde."

Jeg hentede ham vin, han satte bægeret betænkelig for munden, drak i lange drag, og sagde derpå: "En fuldstændig mestersang kaldes en *bar*, versarterne *gebäude*, og forbunden med en melodi, bliver en tone af det. Husk vel på det, barn! for disse benævnelser i kunsten er af yderste vigtighed. Rigtig nok forandrer de sig med tiden; og når vi for længst er fortærede af orme og maddiker, bruger vel vore efterkommere andre talemåder. Men de ville holde lige så stift og ivrigt på deres, som vi holder på vore, og tillægge dem samme vigtighed. Altså må man vide besked om slige ting. Digtene deles endnu i *stoller* eller *afsætninger*. Vi har for det meste taget disse benævnelser af bjergværksvidenskaben, fordi bjergværkerne og digtekunsten har en temmelig lighed med hinanden. Ofte gør man i begge store tilberedelser og omkostninger til ingen nytte; undertiden kan atter en uventet rig åre erstatte alt. Rimene kan være *klingende* eller *slæbende*. Det *falske latin* må du vogte dig for; dog det har ingen nød, siden jeg hører, du est studeret. *Halvord* og *klapstavelser* må du også undgå. Hyt dig fremdeles for *lasten*; jeg mener, for at rime et *blødt* ord med et *hårdt*! Så kan der endnu med tiden blive en retskaffen poet af dig."

Han tømte resten af bægeret, og vedblev med utrolig koldblodighed: "Nu vil jeg sige dig nogle af de syngemåder, hvori du kan digte. Der er Frederik Fürners, dugmagerens, filvise; Melchior Christophers, bagerens, presvise; Poul Fiskers, garverens, hurtige plovvise; Hans Berchlers, kromandens, høje frejdige lovsang; Veit Fiskers, smedens, hårde markvise; Hans Møllers butte skødvise."

Den kolde sved sprang mig ud af panden; det syntes mig at være lige så mange pinebænke, hvorpå min ånd skulle lægges, for at bekende, hvad den ikke vidste. Det forekom mig næsten gyseligt, at være alene i værelset med den gamle mand; hans kulde, som ingen vin kunne opgløde, havde noget spøgelsesagtigt. I hans kedsommelige snak troede jeg at spore et ondskabsfuldt drilleri, som med kabbalistiske figurer ville gøre mig forrykt i hovedet; og jeg sprang ganske forskrækket op, for at forlade ham, da der opstod en overordentlig larm inde i spisestuen. Dørene blev stødt op, og nogle af gæsterne tumlede ind til os. Jeg løb ind i storstuen, og der var flere beskænkede i færd med at kaste den lille spasmager ud af vinduet, fordi han alt for uforskammet havde gjort nar af dem.

Jeg anvendte alt, hvad jeg kunne, for at redde ham; nogle andre, som ikke ganske endnu havde drukket forstanden bort, hjalp mig. Således blev der da sluttet fred på de vilkår, at spasmageren skulle gøre afbigt og synge en forsoningsvise. Han udbad sig blot først tilladelse at gå et øjeblik ned i gården, og sneg sig bort med det samme. Nu skulle der gøres en klap- og parforce-jagt efter ham, og hele kompagniet styrtede ud på gaden, som i gergesenernes land de af djævle besatte svin i havet. Men den lille Æsop havde skjult sig for godt, og han var

ingensteds at finde. Da gæsterne kom ud i den friske luft, kunne de hverken kende måne eller planeter mere på himlen, og måtte tumlende lade sig lede hjem af deres karle og drenge.

Hververen

Imidlertid rasede krigen i Tyskland. Som protestantisk fyrste, som ejer af Wartburg, hvorfra reformationen var gået ud, kunne vor hertug Johan Ernst ikke undgå at tage del med i krigen. Vor egn havde hidindtil så temmelig været forskånet for uroligheder; men da Wallenstein på Donaubroen havde slået Mansfeld, og da denne ilede til Schlesien, for at gøre fælles sag med Bethlen Gabor, fik nogle hververe lov til også at søge rekrutter i vort land, og derved gik mange bedragerier og voldsomheder i svang, for at tvinge unge mennesker til at lystre kalveskindet.

Især var en hverver, Melchior Krykkefod, berygtet for sine nederdrægtigheder. Med et gammelt smukt soldateransigt, der prydedes af et ar og et tykt skæg, med en vis faderlig værdighed forstod han, som en edderkop, at lokke ungkarlene, der sværmede omkring som fluer, i sit væv. Hans træben og hans invalidevæsen kom ham også til hjælp. Grønskollingerne troede ret i ham at se en hugaf fra den gamle gode tid. Erfarnere folk derimod opdagede snart de lumpne, listige træk i ansigtet på det brusende skæggehoved, og en formummet djævlenatur i det hjerteløse, ustadige blik.

Han havde just nylig bortsnappet en duelig dugmagersvend, en fattig enkes eneste søn. Det unge menneskes brud, en dejlig pige, kastede sig fortvivlet for min broders fødder, vred sine hænder, og anråbte ham om at redde den bortrømte brudgom. Min tapre broder, rørt af pigens og enkens tårer, besluttede i forening med nogle raske kammerater at befri deres ven, og at hævne sig på den gamle skurk.

Med nød og næppe fik jeg lov til at gå med, da jeg endnu forekom de andre for ung og spærlemmet til sligt et foretagende. Modige nærmede vi os byen, hvor den ulykkelige sad fanget. Vi havde vel ingen bøsser med; men vi var de fleste, og havde billigheden på vor side.

Lykkeligvis overrumplede vi soldaterne, og tog deres bøsser fra dem, for de kunne skyde. Var det sket, havde uden tvivl flere af os måttet bøde med livet.

Landstrygerne var straks villige til at slutte fred, da de så vor overmagt, og da vi havde bemægtiget os deres våben. De udbad sig blot disse tilbage, så ville de gå deres vej. Men med fældede bajonetter drev vi dem på døren, og da de frygtede for, at øvrigheden havde fået nys om deres forbrydelser, pakkede de sig straks uden modværge.

Nu skulle det gå løs over den gamle synder Melchior Krykkefod. Ham ville vi fange i værtshuset, hvor han svirede med sine gaster. Min broder forbeholdt sig den ære at fange ham. Men vi måtte gå forsigtigt til værks; for vi vidste, at der bestandig stod fire heste sadlede, for at hververne kunne flygte ved den ringeste mistanke, og sad den gamle Krykkefod først fast i sadlen, så var han en ganske god rytter.

Nu havde vi rigtig nok våben, men ingen heste; heller ikke var det vor hensigt, at skyde den gamle synder ihjel. Min broder aftalte straks alting med værten, som skælvede over sit hele legeme, fordi han frygtede, man havde opdaget, at han var i ledtog med hververne.

Derpå gik vi to brødre ind i stuen, just som Melchior Krykkefod havde udsovet, og sad til bords med sine drabantere ved en kande vin.

Næppe trådte vi ind, så begyndte han: "Ej, der har jeg jo igen det gaudium, at se et par af mine håbefulde drenge! Jeg kan sværge jer på, det forekommer mig, som om jeg nød en lækkerbisken oven på det magreste oksekød; vin og godtøl i stedet for grumset vand. Kom, kære børn! sæt jer hos mig. Disse fire knebelsbarter der er så stumme, som de fire knægte i kortspillet, og når jeg imellem har et godt indfald, får jeg dem dog ikke til at le. Men jeg må da rigtig nok bekende, at jeg også, én gang for alle, har forgabet mig i slige unge flødeskæg med dun om hagen. I opmuntrer mig gamle gråskæg med jeres uglspilsstreger. Men det pattebarn," han pegede på mig, "kan jeg ikke bruge. Det skulle da være til piber eller trommeslager. Vært! Mere vin af bedste slags på min regning; og lad os få noget brød og pølse til."

Vi takkede mangfoldigt; men han råbte: "I skal, Gud straffe mig! drikke. Vinen forener menneskenes hjerter; for der er ild i vinen, ser I! svovl og salpeter. Jeg vil ikke sige dermed, at vinen er svovlet; jeg mener kun, der er fyr og flamme i den. Drik, kære børn!"

Vi drak af den vin, værten efter aftale havde blandet med vand, og satte os på bordet. Den gamle Melchior drak af sin egen flaske, og råbte: "Krigen leve! Det er mændenes sande element; i freden regerer kvinderne. Men på valpladsen har Fanden sit spil. Forstå mig ret, jeg mener ikke Beelzebub, ikke ham med træbenet – hvad siger jeg – med hestefoden, men den allerhelvedes karl, ingeniumet, den fordømt lystige spasmager og hugaf. Hvad var Mansfeld før krigens tid? En fattig soldat. Hvad var Wallenstein? En relegeret student. Og hvad er de nu? Verdens skræk. Tilly var heller ikke stort, men vi skal lære Tilly,

Wallenstein og alle de fordømte papistiske halunker vintervejen. Er vi ikke lutheranere? er vi ikke protestanter? skulle vi da ikke protestere mod al den ugudelighed? imod Antikristen? Hvad hedder du, min bro'r?"

"Rudolf Julius," svarede min broder.

"Velan, Rudolf Julius!" sagde gubben, "her er håndpenge. Herlige, randede hollandske dukater! Du er en udvalgt, en Herrens velsignet. Du skal gøre lykke i den fortræffelige Mansfelds hær. Og nu," sagde han, idet han vendte sig til de tavse knebelsbarter, "vil vi drikke den ny rekruts skål. Og hvis I ikke drikker med, I fortvivlede træblokke! så kaster jeg eder bægeret i planeten."

Min broder strøg med sin hånd pengene tilbage, som den gamle havde lagt på bordet; men hververen trykkede ham hånden ned på dukaterne, og råbte: "Nu er du soldat: du har taget imod håndpenge. Kan I ikke alle bevidne det, brødre?"

"Jo vist," brummede basstemmerne, "han har taget imod dem. Han er soldat."

"Jeg tager ingen håndpenge," råbte min broder med påtaget angst, "jeg giver eder kun eders penge tilbage."

"Jeg takker dig, min bro'r!" sagde den gamle, "at du giver mig dem tilbage. Hører I vel, karle? Han har foræret mig dukaterne. Et fortræffeligt hjerte! De bedste anlæg! Hver er herre over sit. Men soldat er du, så vist jeg er en ærlig –"

Disse ord talte han med dæmpet røst, for i det samme virkede sovedrikken, som han havde fået i vinen, og han faldt hen på bænken. Næppe sov han, før flere af vor skare trådte bevæbnede ind. Da de fire knebelsbarter fik nys om tingen, smurte de villigt haser, og nogle af vore folk ledsagede dem over

grænsen. Men det gamle træben skulle eksemplariter straffes, og der blev holdt krigsråd om måden. For da niddingen var gammel og skrøbelig, skammede vi os for at prygle ham; og lade ham løbe med de andre, kunne ikke engang lade sig gøre, da han haltede så stærkt. Her blev nu jeg, der hidindtil havde spillet en underordnet rolle, taget på råd med; for de fleste kendte mig, og havde gode tanker om min opfindelsesevne.

Jeg sagde: "Den gamle knægt er en allerhelvedeskarl, vi må give ham en forsmag på Helvedes badstue."

"Hvad?" sagde én, "skal vi da bringe ham på pinebænken?"

"Forstår sig," svarede jeg; "men pinebænken må være menneskelig, og gøre os mere morskab, end ham smerte."

Mit forslag blev antaget, og udført på følgende vis:

Mens sovedrikken virkede, bragte man Melchior Krykkefod til et afsides sted i skoven; her blev han, da træbenet først var taget af ham, bundet fast til et vognhjul, og hisset op for enden af en pæl. På det nærmeste træs grene, som svævede ham over hovedet, havde vi hængt flasker med øl, vin og brændevin. En herlig skinke og lækre pølser hang også rundt omkring som frugter. På ost, tvebakker og brød var der ingen mangel. Således kunne han da lugte det alt sammen, uden at nå det med hænderne. Denne straf var beregnet på hans frådseri og drukkenskab.

Lidt honning havde vi smurt den arme synder i ansigtet, og det i sandhed ikke for at forsøde hans tilstand, men for at lokke myggene og fluerne did. Da alting således var indrettet, skjulte vi os i det nære krat, for at være usynlige tilskuere til denne komedie.

Den gamle synder, som vågnede, og fandt sig på hjulet, skælvede over sit hele legeme, og da han var plaget af gigt, som altid virker stærkest i det øjeblik, man vågner, troede han virkelig, at han var levende radbrækket, en i de tider meget almindelig straf, som han vel hundrede gange havde måttet lide, hvis han var blevet dømt efter de gældende love. Men da han nu i angsten havde luret et par minutter, og ingen græsseligere smerter følte, blev han endnu mere forfærdet, og troede, der allerede var gået koldbrand i kroppen på ham. Han greb omkring med hænderne, så sig om, og da han mærkede, at kun træbenet var brækket fra kroppen, og at han var bundet fast med snore, drog han et dybt suk, og begyndte at orientere sig på stejlen.

Nu stak ham skinke- og pølselugten i næsen, og lysten til at nyde vendte tilbage med livsbevidstheden. Han strakte begærligt hånden op efter brændevinsflasken, efter levnedsmidlerne; da han intet deraf kunne nå, begyndte han at bande forskrækkeligt.

Men hans eder og banden hjalp intet, og som til spot fløj myggene og fluerne frem og tilbage fra fødevarerne til hans honningsøde læber, for at få lidt konfekt oven på det solidere måltid, og i et nu tilbagelagde de med største lethed en rejse, der var ham umulig trods alle anstrengelser.

Vi kunne ikke bare os for at le i vort baghold, og denne hånlatter, som af usynlige plageånder, gjorde ham rasende. Han opfordrede os med de mest uforskammede skældsord til at slå ham ihjel straks, i stedet for at pine ham langvarigt. Derpå begyndte han at smigre og at bede. Han forsikrede, at han ikke var menneske nogen dag, før han havde fået sig en dram, og

anråbte os derfor om, enten som snarest at række ham brændevinen, pølsen og brødet, eller give ham nådestødet. Vi tav, og lod ham smægte den hele dag til solens nedgang. I begriber, hvad slig en faste måtte være for sådan en gammel frådser og drukkenbolt.

Vi usynlige ånder afløste midlertid hinanden, og gik hjem for at spise. Henimod aften var vi atter alle forsamlede. Vor Prometheus i lænker græd som et barn, og ytrede de ædleste, billigste grundsætninger og forsæt, når man kun ville forløse ham.

Da klang pludselig yndige toner gennem skoven. Et elskende par nærmede sig; det var brudgommen, som Melchior sidst havde villet rane, med sin brud. De gik arm i arm, og ynglingen spillede på lut. Da de havde nærmet sig den arme synder på nogle skridt, satte de sig på stubben af et træ, og sang følgende vise:

Ondskab er stor,
Kærlighed lille;
Stedse dog ej her på jord
Den forladtes tårer trille.

Ondskab ej gæv
Stedse sig mætter;
Stundom, som en gammel ræv,
Den i rævesaksen sprætter.

Spræt til vor lyst,
Vent kun på døden!
Kærlighed her, bryst ved bryst,
Glæder sig i aftenrøden.

Stjernen ej mat
Længer os blinker.
Dig den ravnesorte nat
Ned i afgrundssvælget vinker.

"Ak, kære børn!" råbte Melchior Krykkefod, som andægtigt havde hørt visen til ende, grædende ned fra stejlen, "der har I talt et sandt ord: den gamle ræv sprætter i rævesaksen. Men jeg har hørt sige, at kærligheden, når den har nået sin rette højde, gør hjerterne så bløde som smør, og åbner tårekirtlerne for medmenneskenes jammer og elendighed. Så lad mig da nu også se, at I bærer jer ad som et par oprigtigt forelskede: lader nåde gå for ret, og husvaler mig gamle gråskæg på mit smertesleje og *castrum doloris* med at række mig nogle af hine forfriskninger! For rigtig nok går nu månen op i sin sølvglans, og solen synker i sit purpur, men en gammel soldat lever ikke af måneskin og aftenrøde, som et par forelskede. Uden tvivl har I også spist til middag, så det er ingen sag for jer at synge om stjerner og afgrundssvælg; men den nedgående sol har endnu ikke set mig tage en tår for gøgen, og det bæst har gækket mig fra toppen af et træ derhenne hele dagen. Bøj mig altså som snarest nogle af disse grene ned til min paradeseng, at jeg kan plukke mig noget mad og drikke! Og skynd jer så at hisse mig ned af pælen igen, og skaf mig mit træben, som nogle fordømte gavtyve har berøvet mig, der forfølger mig for min iver i krigstjenesten! Så skal jeg for evigt hinke fra disse steder, og hverken hund eller kat skal gø længere ad mig."

De forelskede følte medlidenhed. Brudgommen klavrede op i træet, og bøjede en gren med en pølse og en brændevinsflaske så dybt ned, at Melchior kunne gribe dem med hænderne. Men

her traf ham det hårdeste stød; for just i det øjeblik, han efter langvarig smægten ville vederkvæge sig, lod nogle af os, som var sprunget til, hjulet falde ned med ham langs ad stangen, hvorved den gamle synder fik et dygtigt skub. Men dermed var nu også kviden forbi; han blev løst af sine bånd, og bragt til et bord under træerne, hvor vi i det skønne vejr ville nyde vor aftensmad og vor hævn. Han måtte stå som en læredreng nederst ved bordenden, mens vi andre sad til højbords. Det var ham heller ikke tilladt at tale et ord, kun skulle han med foldede hænder læse til bords. men han græd, så den ene tåre ikke kunne bie den anden, svor på, det var ham plat umuligt; han vidste ikke en eneste bøn udenad, og bad os, dog ikke længere drille ham.

Så snart han var mådelig mæt, blev han ført over grænsen af nogle kammerater, mindre af strenghed end af barmhjertighed, for var han faldet i øvrighedens hænder, var han ikke sluppet så godt.

Da han var borte, og vi endnu sad til bords, blev vi en flok sortklædte unge mennesker va'r, som nærmede sig os. Det var studenter fra Jena, der sværmede omkring i ferierne, og som nu også ville gøre et tog til Wartburg. De havde hørt de løjer, vi havde haft for, roste os, og var meget fidele. Os skoledrenge og håndværkssvende smigrede det meget at blive rost af studenter. Vi spurgte med en bange beskedenhed, om de måske ville tage til takke ved vort ringe bord.

"Hvad til takke?" råbte senior. "Vi er eder højst forbundne for eders gæstfrihed, og kunne have den nødig, for vi har i dag gjort en lang vandring uden at få vådt eller tørt. I er håndværkssvende, vi studenter. Hvad vil det sige? *Burscher* er vi

dog alle til hobe. Frie, som fuglen på taget, fører vi et vagabondisk liv, og er ingen filistre."

Derpå satte de sig, vi skænkede deres glas fulde, de sang følgende vise, og efter deres opfordring istemte vi koret med.

Fri kalder jeg den mand,
Som kraftigt og med ære
Sig selv beherske kan.
Hvo ej dertil i stand,
Var han en Alexander,
Han er en mægtig mand,
Men fri er ikke han.

Fri kalder jeg den mand,
Som heltestærk og tapper
Sit glavind føre kan.
Hvo ej dertil i stand,
Og var han vis, som Solon,
Han er en ædel mand,
Men fri ej kaldes kan.

Fri kalder jeg den mand,
Som fro for fædrelandet
Sit liv opofre kan.
Hvo ej dertil i stand,
Han være driftig borger,
En høvisk adelsmand,
Men fri er ikke han.

Fri kalder jeg den mand,
Som Guds og kongens love
Med kraft forsvare kan.
Hvo ej dertil i stand,
Som træl i asken sove!
Hvor er hans fædreland?
Han er en mindremand.

Hvo er vel friest mand?
Den ædle landets fyrste,
Som virker, hvad han kan.
Forhånet og i band,
Hvo drotten ej med ære,
Der elsker fædreland,
Står bi som dannemand!

Næppe havde vi endt vor vise, så kom der en ny skare, med lanser og blikhuer på, anført af en mand i sort kåbe med hvid pudret paryk. Det var byens vægtere, anførte af en rådstueskriver, der kom som overordentlig gesandt fra den høje øvrighed. En trompeter gik foran, stod hvert øjeblik stille, og blæste i trompeten, for at lade os vide, at man begærede stilstand, og at vi ikke måtte forgribe os på ambassadørens hellige person.

Vi gik ham altså med ærbødighed i møde, og da han mærkede vor underdanighed, holdt han os følgende straffepræken med rynket pande:

"Hvad er mig dette for streger? Gør man således på egen hånd oprør *in bona caritate,* mens hertugen er udenlands med sine krigsfolk? Her kan det med rette hedde: mens katten er ude, danser musene på bordet. Men tag eder i agt, krabater!

Den ler bedst, som ler sidst. Hvad er mig dette for et væsen? Snart kommer vor nådigste fyrste tilbage som et stormvejr, og da vil det både gå ud over de fromme og de ugudelige. Hvor understår man sig at radbrække en fyrstelig hverver *in effigie,* som med durchlauchtigst tilladelse gør rekrutter? at lade ham læse til bords, og jage ham over grænserne?"

Men da vi havde fortalt rådstueskriveren alting, og sagt ham, at vi agtede at gøre den høje øvrighed en foræring med de tolv erobrede bøsser samt de fire skønne heste, da opklaredes pludselig mandens ansigt. Han lod vægterne gå hjem til byen igen med deres hellebarder og blikhuer, satte sig til bords for at drikke med os, lovede at stille alting på behørige steder i det gunstigste lys, og begyndte selv, som gammel student, at istemme den latinske drikkevise:

Gaudeamus igitur,
Juvenes dum sumus!

Skilsmissen

Nu havde vi da fred en tidlang. Min broder gik til værkstedet med de øvrige svende, og jeg vandrede i god mag, som sædvanlig, til skolen med bogen under armen, for ikke at lære noget ordentligt, og for at ærgre mig over mine kammeraters ofte ondskabsfulde kådhed. For da jeg ikke ville tage del med i deres skælmsstykker, gik det ud over mig, og de kaldte mig hykler og stakkel.

For at bevise, at jeg i det mindste ingen stakkel var, huggede jeg ofte til i blinde; for jeg kunne ikke udstå de foragtelige øgenavne. Når jeg da var blid igen, gjorde det mig ondt. Jeg glemte, at kold, skadefro ondskab havde bragt mig blodet i kog; og således var jeg da for det meste i den besynderlige stilling, hvori gode heftige mennesker ofte er mellem drillende, lumske fjender: at måtte bede mine fornærmere om forladelse.

Dog havde jeg også nogle venner i skolen, og jeg var dog altid hellere der end hjemme, hvor det gik jammerligt til siden min mosters giftermål med Sebastian Veilchenblau. Denne lille slubbert forvandlede sig snart til hustyran, og pryglede sin tykke, store søvnige kone ved enhver lejlighed. Anledningerne var ofte højst latterlige. Hun lod ham i det hele råde i huset, som han ville, han var herre over hendes pung, han kunne gøre gæstebud, og gå selv til gæst, når han ville. Heller ikke plagede hun ham med skinsyge, endskønt han havde sig en hjertenskær. Her kom ham historien om Abraham, Sara og Hagar vel tilpas. Hun sad sædvanlig hjemme i sin stue, og sov med hunden i skødet. Når uret spillede, vågnede hun altid op. Men siden hun var gift, brød hun sig ikke mere om den gamle elskovsvise, der

klang om dagen; derimod kunne hun aldrig om aftenen høre den salme: "Når min tid og stund er forhånd," uden at græde og tørre øjnene med hunden; og da kunne jeg ikke andet end have medlidenhed med hende. Sagtens ville hun have undgået mange ubehageligheder, hvis hun ikke havde indladt sig i teologiske stridigheder med den lille handskemager.

Én dag var de i et overordentlig stærkt klammeri. Striden var om følgende: Min moster påstod, Gud havde rigtig nok, efter Bibelens udtryk, skabt himmel og jord i *begyndelsen*; men hvis det havde været hans vilje, kunne han ligeså godt have skabt det alt sammen *til sidst*. Handskemageren råbte, det var platterdings umuligt; ligeså gerne kunne man sy handsker til fødderne, og gøre en firkantet triangel. Mosteren påstod, for Gud var ingenting umuligt. Jeg løb min vej, for ikke længere at være vidne til denne strid.

Kort efter havde jeg den sorg at miste min eneste sande ven, min broder. Vor hertug kom hjem, og lod straks udråbe, at han ville gøre fælles sag med grev Mansfeld, der trængte ind i Østrig med en hær. Hertugen opfordrede alle våbendygtige undersåtter til at følge sig.

Næppe havde min broder hørt det, før han forlod værkstedet, ombyttede væverstolen med sværd og lanse, og sin klaphue med en blikhjelm.

Aftenen før hertugen drog bort med sine krigere, var jeg med min broder på Wartburg. Hertugen havde ladet ham indkvartere i Luthers kammer, da han hørte, han var af hans æt. Jeg kunne nu engang igen tilbringe en hel nat med min broder, og sove i seng med ham, som da jeg var lille. Ak, det var sidste gang! Jeg har siden intet hørt om hans skæbne, indtil da du,

min Eberhard! kom på min ø, og fortalte mig, at han er blevet stamfader til en lykkelig slægt.

Jeg var den sidste aften kommet tidligere på kammeret end Rudolf, som endnu havde meget at bringe i stand. En frist blomsterkrans bragte jeg med, og hængte den over salig Luthers billede, for at give stedet et mere højtideligt udseende til afsked. På bordet stod bøger og skriversager, der lå også den Bibel, som min fader havde foræret Rudolf til amindelse.

Jeg slog den op, og blev dybt bevæget, da jeg på det første hvide blad fandt mine forældres bryllupsdag, min broders og min fødselsdag, samt min gode faders dødsdag, optegnet med hans egen hånd. Bag i Bibelen var der endnu et hvidt blad. Jeg greb pennen, og drevet af min følelse, skrev jeg følgende enfoldige vers:

Ak, Gud! min broder kære!
Du iler fra vor stad.
Så må det nu da være?
Dig vinker kampens had.
For nød vi livet sammen
    i gammen,
nu skal vi skilles ad.

Ved samme hjerte båren,
vi died samme barm,
delte så tro i våren
hinandens fryd og harm.
Nu i den ældre alder,
    nu kalder
dig verden med sin larm.

Erindringen vil drage
dig hid til denne vrå;
i ånden du tilbage
vil tit til Wartburg gå,
vil mindes lampens lue,
        den stue,
hvor først du Luther så.

Og sidder jeg alene
og på hans billede ser,
på klippens øde stene,
hvor Rudolf er ej mer,
da vil mit savn jeg kvæde,
        og græde,
mens midnatsmånen ler.

Hvor flyder nu min tåre
for hver barnagtig kiv!
Kan vennen vennen såre
i dette korte liv?
Modstridelig at være
        den kære –
en ussel tidsfordriv!

Men, ak! Skilsmissen kommer,
da se vi alting grandt.
Den er en ærlig dommer,
men hård, som diamant.
For silde vi begræde
        den glæde,
som pludselig forsvandt.

Nu i mit lille kammer
jeg sidder drøvelig.
Du, som fra Luther stammer,
hans ånd ledsage dig!
O, kom i fremtidsdage
    tilbage
til Wartburg og til mig!

Min broder læste dette digt, omfavnede mig hjertelig, og jeg måtte endnu gøre en afskrift af det. Derpå sagde han: "Dette blad tager jeg med; det skal hænge mig som en amulet på brystet og genne kuglerne bort. Men den store Bibel har jeg ikke rum til, den skal blive hos dig."

"Ak, Rudolf!" råbte jeg, "så må du tage uret. Og skønt timerne hurtigt forsvinder i menneskevrimmel og altid ny eventyr, vil du dog undertiden, når du ser på den sorte viser, der sniger sig langsomt hen, tænke på din broder, der længes efter dig i sin ensomhed."

"Ret så!" råbte Rudolf: "Kriger og præst! Tid og evighed; ur og Bibel! Gud i begge. Nu må jeg også gøre dig en vise." Derpå skrev han, uden at betænke sig længe, følgende linjer:

Mangen vej på jorden gives,
håbet farver mangt et blad;
spæde planter sammen trives,
siden skiller man dem ad.

Aldrig kan dog hjertet glemme
barnlighedens første ven;
for der er en lønlig stemme,
som forbinder dem igen.

Flyver end til fjerne linde
fuglen fra sin rede kær,
ved den dog sit træ at finde
mellem alle gamle træer.

Lad os virke, lad os gavne,
du i celle, jeg i dal,
og lad atter bispen favne
broderen som general!

Da bedstefader i aften var kommet så vidt, stod han op, gik hen, åbnede et skab, og tog en gammel Bibel ud, som han viste selskabet med de ord: "Her ser I den bog, børn! hvori vi læste sammen aftenen før min uskyldige faders henrettelse; den bog, som min broder forærede mig til afsked. Jeg har bestandig haft den med mig, hvor jeg rejste, og var så lykkelig at redde den fra skibbruddet. I mange år var forelæsningen af denne hellige skrift den sædvanlige aftenmorskab i skovensomheden for mig, min Concordia og mine børn."

Eberhard åbnede bedstefaders Bibel, og læste med dyb følelse og ærefrygt de digte, som hans ærværdige ætmænd havde skrevet den. Han kendte sin oldefaders hånd. Det gule blæk og de gammeldags snørklede bogstaver mindede ham om lignende håndskrifter, som han havde set hos sin fader. Der klæbede endnu nogle korn glimmersand til bogstaverne, som han omhyggeligt vogtede sig for at løsrive. Han rakte oldingen Bibelen tilbage, og sagde: "Visselig, kære bedstefader! en sand skat. Og jeg håber også endnu at skaffe den anden, for nu husker jeg grandt, at der hang et gammelt sølvlommeur i min faders sovekammer. Det kommer mig også dunkelt for, som om han havde fortalt mig, at han havde arvet dette ur efter sin

bedstefader Rudolf. Han holdt meget af det gamle værk, fordi det gik så rigtigt, og det var ham af stor vigtighed, som en mand efter klokkeslættet."

"Ak, min søn!" sagde gubben, "så må han bringe uret med næste gang, når han, som jeg håber, med kaptajn Horn besøger min ø. Jeg vil nu gå videre i min fortælling.

Jeg var skilt fra min broder, og forblev endnu et års tid hos min moster. Da jeg havde fået lidt mere forstand, kunne jeg selv drive mig til flid, og gjorde i den tid ganske gode fremstridt. Men den lille Salvator Veilchenblau, der egentlig blot burde have haft dette søde navn, fordi han så tit pryglede sin stakkels kones ryg violblå, kunne slet ikke udstå mig. For at hævne den stakkels moster, havde jeg engang, ved at skyde brættet til side, ladet ham dumpe i rendestenen i al sin pragt og herlighed. Herved fik hans skarlagenskjortel så mange pletter, at han, da han opbragt trådte ind i stuen igen med den knudrede allongeparyk skævt hvirvlet over panden, ikke så en spættet leopard, eller et panterdyr aldeles ulig. Han kunne rigtig nok ikke bevise noget imod mig, og jeg tav bomstille; men havde han ikke før været min fjende, så blev han det nu.

En middag, da jeg spiste alene med min moster, begyndte hun imod sædvane at tale ganske fornuftigt, uden at betjene sig, som sædvanlig, af de gammeltestamentariske talemåder og lignelser. Heller ikke havde hendes foredrag de retoriske vendinger, der næsten var blevet hende til anden natur. Hun talte om sin søster, min moder, vel uden tårer, men ikke uden følelse. Det var mig påfaldende, og det rørte mig. Hun talte endvidere om min salig moders grav, som hun hvert fjerdingår meget samvittighedsfuld havde ladet opklappe og bestrø med

sand og buksbom. Hun sagde, at hun ville begraves ved siden af sin søster, når hun var død. Derpå stirrede hun smilende hen på Luthers billede (ingen slet kopi af originalen på Wartburg), og sagde med en vis flegmatisk stolthed og selvkærlighed: "Han var dog vor stamfader. Jeg har dog altid så gerne set hen på det kraftige ansigt, når jeg sådan sad med min lille Jolie i skødet, og når orgelværket gik i uret. Han holdt jo også meget af orgelspil."

Da hun havde talt disse ord, ville hun føre skeen til munden, men sov ind, inden armen havde gjort den halve vej, og lod hånden synke ned. Jeg var vant til sligt, og ville vække hende igen. Men forgæves! Den gode moster sov den lange dødens søvn. Da nu just i samme øjeblik stueuret begyndte at spille den sædvanlige elskovsarie, hvorover den salig moster så tit havde grædt, og jeg lét, rørte det mig ind i min inderste sjæl. "Stakkels Ursula!" råbte jeg, "nu vil denne vise aldrig mere vække en i hjertet dybt gemt erindring om et fejlslaget håb. Ak, hvi finder vi forfængelige unge mennesker dog en gammel jomfru ofte så latterlig? Lad hende også have noget underligt ved sig, det er jo mere til at græde end til at le over. Mange af disse skabninger har engang været henrivende skønheder; vore fædre har glødet af kærlighed til dem, ligget på knæ for dem, haft søvnløse nætter for deres skyld, gjort vers over deres perletænder. Et fejlslaget håb har for evig tilintetgjort deres livs lykke. Bestandig drømmende om et kært længstforsvundet øjeblik, blev de skødesløse for øjeblikket, for dem selv, agtede ikke det nærværende. Og vi spotter de stakkels ulykkelige! Levningerne af en fordums menneske-skønhed opvækker kun foragtelige følelser i vore hjerter, og på gamle forfaldne borgmure skriver vi sværmerske sange med hellig ærbødighed! Og hvad er dog

borgmurene andet end sten og grus? Her derimod lever endnu en udødelig sjæl, banker et hjerte. Og var denne menneskesjæls larve hæslig og modbydelig, så at den bortskræmmede, hvad et følsomt tiende hjerte så inderligt ønskede, o gode Gud! var det da et under, om en endnu sælsommere forstyrrelse, der grænsede til vanvid, lidt efter lidt bemægtigede sig den arme, og om denne tilstand gav sig tilkende i forvirrede ord og handlinger? Nej, min stakkels moster!" vedblev jeg, mens uret endnu fortlirede sin melodi, "et dødt instrument af træ og malm skal ikke være den eneste røst, som beklager din død. Du har i mange år været god og velgørende imod mig. Et varmt deltagende hjerte skal skænke dig sin oprigtige følelse. Jeg vil følge dig til graven, og derpå forlade et sted, hvor der ikke lever et menneske mere, som bryder sig om mig og min skæbne."

Da jeg havde holdt denne parentation, mens mosteren endnu sad stiv og fast ved bordet, som sædvanlig, med skeen i hånd, uden i mindste måde at have forandret sig, trådte den lille Salvator Veilchenblau ind ad døren. Han var i meget ondt lune, og ville til at skænde; men da han hørte, hans kone var død, blev han pludselig oprømt, og begyndte at holde lovtaler over den hensovede. Han græd også noget; men jeg var så ondskabsfuld at tro, det var af glæde, højst af taknemmelighed, fordi salig Ursula ikke længere var ham i vejen, men havde gjort ham til eneste arving.

Han satte sig endogså til bords, og spiste med god lyst.

"Jeg vil", sagde han, "bilde mig ind, at den salig sjæl lever endnu, og at jeg sidder til bords med hende for sidste gang. Hun var en from kristen, og jeg er slet ikke bange for hende.

Hun har ofte siddet således i levende live, uden at tale et ord; hun vil heller ikke gøre det nu, hun er død."

Jeg blev opbragt, men fattede mig, og sagde roligt: "Spis kun, Salvator! Velbekomme jer! I har jo dog ikke ægtet min stakkels moster for andet, end for at leve som den rige mand. Men med den døde skal I ikke drive Jeres abespil."

Jeg kaldte på folkene, og lod dem bære liget bort. Han undrede sig over min dristighed, men vovede dog ikke at sige et ord derimod; kun bemærkede han tørt: "I ved, eders moster har gjort testamente, jeg er universalarving. Men hundrede daler har hun dog testamenteret eder; dem skal I få i morgen, og så ønsker jeg eder en lykkelig rejse."

"At leve af eders ædelmod," svarede jeg, "var at blive sat på alt for ussel kost. Jeg under eder disse grunker, som I ved giftermål med et gammelt fruentimmer har skilt min broder og mig ved. Jeg forlader straks eders hus. Men vogt Jer for at tale et eneste ord, mine forældre, min moster, min broder eller mig til vanære, mens jeg endnu er i Eisenach!"

Jeg forlod huset, og følte mig meget lettet ved, at jeg engang havde givet ham det glatte lag.

Da jeg havde fået mine hundrede daler udbetalt, tyktes det mig, som aldrig før havde haft mere end et par skilling i lommen, at jeg aldrig i fremtiden kunne komme til at trænge. Jeg boede hos en skolekammerat, en god ven ved navn Seifart, nogle år ældre end jeg; et godt hoved, men et fantastisk, dog tillige elskværdigt menneske.

Man skulle have troet, at min ex-onkel og jeg aldrig mere var kommet hinanden for øjne, og dog måtte vi et par timers tid gå roligt og sædeligt ved tiden af hinanden, skridt for skridt. Han

kunne ikke undgå at lade mig bede til at følge min moster til jorden, siden jeg var hendes nærmeste slægt. Således ginge vi da langsomt sammen, indhyllede i vore sorte kapper, ligkisten nærmest. Jeg var det eneste menneske, som var bedrøvet, mens ligfærden varede. Men den lille Veilchenblau havde den fordel, at øjnene altid randt ham i blæst; han tørrede dem flittigt med det hvide tørklæde, og tilskuerne var meget opbyggede over hans deltagelse. Jeg kunne ikke græde. Først da jeg hørte en sagte klingen af en bjælde bag ligfølget, og opdagede den lille hund, som også fulgte sit herskab til jorden, blev jeg smeltet af en sympatetisk følelse. Denne blev endnu større, da jeg så ned i den åbne grav, og opdagede en kant af min moders ligkiste, der var blottet ved gravningen. Da liget var sænket ned, og jeg havde læst et fadervor med hatten for øjnene, gik jeg min vej, og har fra det øjeblik af aldrig set min mosters hus eller min fødeby Eisenach igen.

Eventyr

Man kunne sammenligne de første skønne børneår, der uskyldigt henleves i hjemmet, med de venlige martsdage, som uventede henrykker os. Solen skinner da varm, græsset begynder at spire, violerne blomstrer. Stuevinduerne på solsiden åbnes; ja, man finder det vel endog for hedt i stuen, sætter sig udenfor på bænken i middagssolen, og bilder sig ind, det er alt sommer. Men se, da kommer den vilde april med sit vægelsind, sine lidenskaber, sin regn, storm og hagl.

Otte dage efter min mosters jordefærd sad jeg med min ven Seifart og flere lystige fyre i et værtshus, to mil fra min fødeby, med firsindstyve daler i lommen; de ti havde lille Veilchenblau givet mig adskillige småregninger for, og de andre ti havde jeg brugt til at give mine kammerater et afskedsgilde, og til at købe mig klæder for.

Seifart sad ved enden af bordet med en flaske fransk rødvin for sig; alles øjne vogtede på ham. Jeg ville ønske, jeg kunne give eder ret et lignende billede af dette forunderlige menneske. Han var temmelig høj, rank og bredskuldret, men mager; alting på ham var sener og nerver. Hans ansigtsfarve var bleg, og faldt i det gule, når han var rolig; men så snart han begyndte at tale, glødede kinderne smukt, og de store brune øjne funklede.

Skønt han i det hele foragtede verden, lyste dog en ubeskrivelig ynde og venlighed frem imod de mennesker, som han engang havde fattet godhed for. Men disse måtte også blindt hen rette sig efter ham, ellers bruste han op. Skønt han ikke gjorde meget af poesi, fordi hans egoistiske natur ikke selv kunne øve den, var dog hans hele væsen poetisk. Enhver

hændelse, ethvert menneske, som mødte ham, forstod han at se fra den ejendommelige side, og hvad han tænkte og mente, kunne han straks udtrykke med naturlig veltalenhed. Men alt, hvad han skulle, måtte være improvisatorisk, på stående fod. Hans indfald, hans tanker, hans begejstring lignede champagneskum, der øjeblikkeligt bruser, og vil nydes straks.

"Brødre!" sagde han, idet han fyldte os vore glas med den fyrige, endnu aldrig smagte burgunder, "der gives i grunden ingen højere lykke, end det skønne, fri omtumlende liv. Således har alle dygtige mennesker egentlig også bestandig levet fra de ældste til vore tider. Hvilket *gaudium* må det ikke have været for Inachus, Cadmus og Cecrops, at lande med alle de lystige kammerater i små skibe på fremmed kyst, og indføre en ny levemåde! Men da de lærte at læse og skrive af Crichthonius, var det ude med dem; og Pericles var, med samt sin agtelse for kunst og videnskab, en filister. Argonauterne sejlede til Colchis, hellenerne til Troja. Den forblindede verden tror, de gjorde det, for at få et forløbent kvindfolk tilbage, eller et sølle gyldent skind; men de betjente sig af dette skalkeskjul, for at kaste de svage i ånden blår i øjnene. I grunden løb kun munden dem i vand efter et godt eventyr. Hvilken fornøjelse måtte det ikke have været, at leve med Romulus, Remus, og at danne en fristat med dem mod sabinerne, albanerne, og hvad de spidsborgere videre hed. Dog, skulle jeg ønske mig at leve med Romulus, så var det for at slå ham ihjel igen, fordi han, ligesom den første filister Kam, dræbte sin broder af ussel skinsyge. Remus har uden tvivl været en ganske anderledes karl. Han udlo broderens barnagtige indretninger: denne ville allerede gøre en *vold*, for at tvinge indvånerne ind i bornertheden. Men nu kom burscherne

af den rette surdej: Odin med sine aser til norden, cimbrer, teutoner, longobarder til syden. Det var engang eventyrere i stor stil. Siden efter flappede den misforståede kristendom sagtens menneskeslægten noget igen. Men så kom normannerne, og lærte sydlænderne mores. Et ridderligt sindelag udbredte sig, og snart kunne korsfarerne måle sig med cimbrer, longobarder og normanner. Rigtig nok måtte de atter smøre filistrene honning om munden, for at de skulle gøre fælles sag med dem. Men det var dem ikke mere at gøre om den hellige grav, end om kejser Frederiks røde skæg. Siden den tid har desværre filisteriet udbredt sig. Men Vor Herre sørger dog for sine. Nu er vi protestanter. Og hvad protesterer vi egentlig imod? Spørg Mansfelds, hertug Christians skarer, spørg Tillys og Wallensteins, hvad de slås for! Gud straffe mig, om de ved det! De søger kun eventyr, og er hinanden højst forbundne, fordi den forskellige tænkemåde giver dem anledning til at bevæge sig heroisk og eventyrligt mod hinanden."

Her tømte han sit glas, og blev ved i sin tale: "Nu kunne vi sagtens gøre fælles sag med en af disse store hære; men så blev vi trælle, der blindt måtte adlyde en mægtig anfører. Soldaterne er her kun brikker på det store skakbræt; den bedste skakspiller er den bedste helt. Nej, levede vi endnu i de vandrende ridderes tider, så ville vi i Guds navn drage på eventyr, stå enker og faderløse bi, forsvare jomfruer, og skille filistrene ad, når de har fået hinanden ved hårene. Men verden vil ikke vide mere af nogen ridderånd, enkerne vil ikke stås bi, jomfruerne vil ikke forsvares, borgere og bønder ikke kommes til hjælp. Og røvere vil vi ikke være, skønt denne romantiske strejfen omkring i de friske, grønne skove har noget yderst tillokkende. Men røverne

er lumpenpak og de allerværste filistre. De flakker ikke om af kærlighed til eventyr, ikke for at øve kræfter og mod, men af myrdelyst, af vindesyge. Fanden tage alle slige usle bevæggrunde!

Men jeg ved en udvej," vedblev han, "hvorved vi kunne vorde konger, helte, patriarker, borgere, bønder, røvere, tyrkere og jøder, udøve ædelmod uden selvopofrelse, grusomhed uden samvittighedsnag. Vi vil være komedianter. Vi vil opføre gamle fastelavnsspil, farcer, tragedier, ja selv moralske legender. Og jeg vil være formand for banden."

Seifart havde ikke haft halvdelen af sin veltalenhed nødig, for aldeles at stemme os unge mennesker efter sit ønske.

"Men vi vil forædle håndværket," vedblev han; "ikke drage omkring som bakkanter, og tvinge de svagere til at tigge for de stærkere. Heller ikke vil vi give os ud for troldmænd, skattegravere, astrologer og nekromanter. Endnu betragter vi kun livet fra den lystige side. Når vi bliver ældre, vil vi også være alvorlige. Endnu synger vi:

Nonnen drak, og drak med munken,
karle, piger tømte dunken;
vor prior med hele flokken,
og forvalteren med kokken.
Og for paven, fædrelandet
drak de vinen uden vandet.
Og for konge, ja for pave
drak enhver sig rent af lave,
pimped morgen, pimped aften,
til der ej var mer af saften."

efter den gamle vise:

Bibit ille, bibit illa,
Bibit servus cum ancilla;
Bibit Abbas cum Priore,
Bibit coqvus cum factore.
Et pro Rege, et pro Papa
Bibunt vinum sine aqva.
Et pro Papa, et pro Rege
Bibunt omnes sine lege.
Bibunt primum et secundo,
Docec nihil sit in fundo.

Nu drog vi lystige afsted med vor Seifart, som trækfuglene i ubekendte egne, og morede os; men da der begyndte at blive ebbe i pungen, sagde han: "Nu, børn! må vi arbejde."

Temmelig trætte og meget trængende kom vi en dejlig aprilaften forbi en ridderborg på Thüringer-fjeldet. Vor vejviser pegede i forbigående på en stor rusten jerndør i klippen. Vi troede, det var et fængsel, men vejviseren sagde, at ridder Curt von Knaufdegen, der boede hist oppe på borgen som enkemand, havde sin vinkælder her. Det var en venlig, oprømt mand, fortalte han, der godt kunne lide løjer iblandt, og som til den ende tit forklædte sig som slet og ret borger, for at tale med de rejsende i værtshuset og give sig i kast med dem. Det kunne hænde sig, at vi også traf ham i aften.

Næppe havde Seifart hørt dette, så hviskede han til os: "Vi vil hellere have vore løjer med ham; og dersom ikke alting er imod os, så skal vi endnu i aften smage ridder Curt von Knaufdegens vin."

Nu må man vide, at vi havde optaget en bonde, ved navn Barthel Schmolz, i vor bande; han havde en tyk mave, en bred

mund og et tåbeligt ansigt. Vi brugte ham til at børste vore klæder og sko, og Seifart havde endnu af en anden årsag taget ham med, for denne Barthel var en komisk maske, som kunne være os til største nytte i vore efterspil.

Da vi trådte ind i gæstestuen, sad en ærbar gammelagtig borger ved det blankskurede snehvide egebord, hvis midte var indlagt med sort skifer. Han havde et stort bæger stående for sig af buxbom, hvorpå den berusede Noa, der tildækkes af sine baglæns gående sønner, kunstigt var udskåret.

Vi gav vor vejviser drikkepenge, han var veltilfreds, og hviskede os til tak ved afskeden i øret: "Den mand, der sidder, er den omtalte ridder Curt von Knaufdegen, en hjertensgod, mandhaftig herre. Men her i værtshuset må I ikke forlade jer på hans ærlighed. Under borgerkjortelen skjuler ridderen sig, og træbægeret er ikke fuldt med værtens sure vin, men med den herlige druesaft fra kælderen, jeg viste jer." Vejviseren gik. Seifart havde med to ord sagt os, hvad vi behøvede at vide, og Barthel begreb sin rolle.

"God aften, I høviske ungersvende!" råbte ridderen os i møde. "Hvem er I, med forlov? Omvandrende skolarer formodentlig?"

"Vi er studenter, som rejser til Erfurt, for der at fortsætte vore teologiske studeringer," svarede Seifart høfligt.

"Nu, det er vel gjort af jer," vedblev den gamle herre; "det fornøjer mig altid, at se unge raske folk, der lægger sig efter den himmelske videnskab, således som den udødelige Luther har renset os den fra alle udvækster og tilsætninger."

Ved disse ord fik jeg efter sædvane stor lyst til at fremstille mig som den salig doktors ætling, men et blik af Seifart bandt min tunge. Idet han vendte sig til Barthel, spurgte han ham

smilende: "Nå, Barthel! Hvordan går det? Er du endnu altid så træt? Du gad vel gerne have en god tår vin at læske dig på? Den gamle vinkælder deroppe i klippen med de forfaldne trappetrin og den rustne dør fik dig munden til at løbe i vand, ikke sandt?"

"Den gamle vinkælder?" sagde ridderen.

"Ja vist," vedblev Seifart. "Jeg har rigtig nok fortalt knægten, at det spøger deroppe, og han plejer ellers at være bange for gengangere; men hans bug går ham over alting, som I ser, og når han blot kan drikke god vin, forskriver han sig gerne til Fanden med krop og sjæl."

"Ja," svarede den gamle ridder, som straks mærkede, hvor Seifart ville hen, "rigtig nok siger man, det spøger der. Har du ikke hørt tale om denne vinkælder for, min ven?"

"Nej," svarede Barthel svinepolisk, "men jeg gav meget til, at jeg kendte den ret."

"For hundrede år siden", vedblev ridderen, "skulle en lige så forvoven svend som du gå til købstaden. Da han kom i nærheden af denne gamle vinkælder, fik han lyst til at undersøge den nøjere. Han så sig om, og fandt døren åben til en trappe, hvor der var ganske lyst. Han steg ned, og befandt sig pludselig i en kælder med vinfade i rækker til begge sider. Han havde to store krukker med, som rummede flere kander hver. Vinen var fortræffelig; men dog kunne intet i verden formå ham til at vove den spøg endnu en gang. Længe efter har man fundet nøglen til vinkælderen siddende i døren; og den hænger til en amindelse, stor og rusten som den er, derhenne på væggen i stuen."

"Har han da set spøgelser?" spurgte Barthel.

"Formodentlig," svarede ridderen. "Man siger, gengangeren havde forudsagt ham sin tilkommende død; og han skal også ganske rigtigt være død derefter."

"Jeg kunne selv have stor lyst," sagde Barthel, "til at prøve den valfart."

Den gamle ridder trak Seifart hen i en krog, gav sig tilkende, og sagde, han ville gerne have nogle løjer for med tykkerten. Seifart lod, som han blev forundret, gjorde komplimenter, og var straks villig til at gøre fælles sag med ridderen.

Den gamle herre sendte ilbud til borgen, for at lade hente, hvad man behøvede. Barthel måtte værten forsinke. Os andre havde ridderen imidlertid bragt ned i hvælvingen ad en gensti. Her fandt vi lys og et lille bord med tavle og griffel. Som bjergfolk eller svartalfer måtte vi krybe i sorte overtræk. Næppe var vi færdige, så kom Barthel. Vi havde sat vore lys i en klippekløft, for at han ikke straks skulle se os. Med en hornlygte i den ene og en spand i den anden hånd, tren han ganske forskrækket ind, og hans ledsager forlod ham ved døren.

Barthel spillede sin rolle godt.

"Her står navne nok, dejligt skrevet med sorte bogstaver på hvide skilte," sagde han; "men det er galt latin, som ingen kan læse. Hvad gør jeg nu? Måske tapper jeg af den urette tønde."

"Tap af det oksehoved, som du lægger din hånd på!" tordnede den gamle ridders hule røst ud af bælgmørket.

Barthel skælvede, så at hans lys nær var faldet om i lygten; men pludselig, som om der gik ham et lys op, gjorde han et dybt buk til alle fire verdenshjørner, og råbte: "Mangfoldig tak, nådige herr genganger! Jeg mærker, I mener mig det ærligt."

Nu havde den gamle ridder atter lyst til at brøle forfærdeligt; men da han frygtede, Barthel i sin angst skulle glemme at dreje hanen om, og spilde vinen på gulvet, tav han stille, for den skønne gyldne kilde sprudlede alt i spanden.

Mens bonden vendte os ryggen, havde vi tid nok til at blive tilsyne; og da han drejede sig om igen, for at gå bort med den fulde spand, sad vi tre ærværdige oldinge (Seifart, jeg og en tredje kammerat) i bjergmandsdragter, med lange hvide bukkeskæg, og regnetavler foran os, ved det lille bord, og spærrede ham vejen.

Nu skulle oraklerne tale, og her viste sig den gamle ridders godhjertighed.

"Gør ham det kun ikke alt for broget!" hviskede han os i øret; "man har før set, at en dum stakkels djævel er faldet i afmagt af skræk over sådant hokuspokus, og har udgivet sin ånd."

"Vær ikke bange, herr ridder!" svarede Seifart, "denne karl har slet ingen ånd at udgive. – Hvor lang tid, broder!" spurgte Seifart mig nu højt med hul røst, "mener du vel, at denne uforskammede tykkert, som bortstjæler vor vin lige for vor næse, endnu har at leve, stjæle og drikke i?"

"Kun en stakket tid," var mit svar (Barthel skælvede), "vil han endnu drikke vin. Skæbnen har bestemt ham døden i øl og brændevin, og det ej engang af bedste slags."

"Ak, gode Gud!" råbte Barthel fornøjet, "det er jo dobbelt så stor lyksalighed, som en stakkels bonde kunne håbe. Mange tak, kære nådige djævelskaber og gengangere! for den gode vin og den endnu bedre spådom. For skulle jeg også have den skæbne på mine gamle dage, at måtte tage til takke med brændevin og øl, så ved jeg dog, at man også kan blive

overmåde godt fuld af disse ringere drikkevarer. Er I salige ånder, så ønsker jeg eder, at saligheden må vedvare til den yderste dag; skulle I derimod være fordømte, da er det vist sket af vanvare, Vor Herre vil nok forbarme sig over eder, og forløse eder af denne arrest, skønt en god vinkælder ingenlunde kan kaldes et hårdt fængsel."

Derpå ville han gå, men for at han dog ikke skulle danse på lutter roser gennem jammerens huler og elendighedens haller, slukkede vi lysene, og fulgte ham hylende til dørs med vore krabasker.

Den gamle ridder lo ret hjerteligt over denne spøg, tog afsked med os, da det var silde, og indbød os at spise hos ham på hans borg næste morgen klokken ti.

Vi ilede til værtshuset, og traf Barthel der med vinspanden. Aftensmaden smagte fortræffeligt oven på alle disse eventyr, og i den ædle min drak vi den ædle ridder Curt von Knaufdegens sundhed.

Ridderen og hans borgkapellan

Hvor fornøjede det mig næste morgen at bestige fjeldet med mine lystige staldbrødre, og trine ind i den gamle ridderborg!

Man bragte os gennem en forstue og den smukke riddersal ind i von Knaufdegens dagligstue. Hans borgkapellan stod for ham, og havde fuldendt en skrivelse i hans navn. Den gamle herre trykkede knappen af sit sværd i den ved brevet hængende voksklump. Heraf så man, at ridder Knaufdegen ikke forstod at skrive.

Han hilste os venligt, og spurgte, da han havde set sig om: "Hvorfor har I ikke taget Barthel med?"

"Strenge herre!" svarede Seifart noget ømfindtlig, "han er vor tjener, vor opvarter."

"Han var dog hovedmanden i komedien i går," sagde den gamle ridder tørt; og med en næppe mærkelig rynke i panden lagde han til: "Jeg tænkte ikke, vi i dag tog det så nøje med rangen."

"Hvis det er således ment," svarede jeg, "så takker vi for den tiltænkte nåde, og drager i Guds navn videre."

"Nå nå, min unge Spradenfelt!" sagde ridderen godmodigt, "du er mig fordømt kort for hovedet. I er studenter – teologer – lærde herrer; for dem bør en gammel ridder have respekt."

Seifart betragtede mig med et spotsk smil, rystede på hovedet, og sagde: "Det må I ikke regne vor ven *herr von Luther* så nøje, strenge ridder!"

"Herr von Luther?" sagde den gamle ridder, "den adelige slægt kender jeg ikke."

"Seifart!" sagde jeg, idet jeg trak ham ved kjoleærmet, "endnu et eneste sådant ord, og du ser mig for sidste gang."

"Tilgiv, herr ridder!" vedblev Seifart roligt, "det er så en lille spøg, vi unge mennesker har for mellem os. Hvis I ønsker det, kan vi gerne straks sende bud efter Barthel."

"Han kunne varte op med ved bordet," sagde herr von Knaufdegen. "Og ved I hvad? En bedre, renligere dragt skulle han dog med rette have på. Hvis I intet har derimod, vil jeg forære ham en funkelnagende ny narredragt, som min salig faders nar kun har båret et par gange, før han døde. Den har ligget tyve år i klædeskabet, og når den bliver banket, børstet og luftet, er den så god som ny. Den vil klæde ham godt. Jeg håber ikke, han har noget at indvende mod ræverumpen, bjælden og æselørerne?"

"Ikke det mindste," svarede Seifart, og vi andre med ham, meget fornøjede og tilfredsstillede. Straks blev der sendt bud til værtshuset efter Barthel.

Mens den gamle ridder kaldte en svend, og lod ham besørge brevet, indlod kapellanen sig i samtale med os. Vi mærkede nok, at han skulle føle os på tænderne, hvor lærde vi var; men han var selv et højst uvidende menneske, som i sine unge dage havde været munk, og siden var gået over til den lutherske trosbekendelse. Da Seifart gik ham på klingen med sine latinske floskler, tabte han næse og mund; og for at vi ikke skulle røbe ham, overøste han os med lovtaler, da ridderen kom tilbage.

"Nu, det glæder mig," sagde von Knaufdegen, "at I er håbefulde ungersvende. Nu skal jeg også vise eder min borg, mens der bliver dækket bord."

Derpå førte den gamle herre os omkring. Vi måtte bestige og omvandre den farlige ringmur med ham. Derpå beså vi værelserne. Han åbnede os rustkammeret, fuldt af stenøkser og askekrukker fra de ældste thüringers heltetid. Skønne harnisker, hjelme og sværd fra yngre tider hang i glimrende rækker. Men hvad det morede os mest, var en stor samling drikkekar af guld, sølv, træ og elfenben. Af alle mulige skikkelser kunne man drikke: af skibe, vejrmøller, lygter, sækkepiber, vindruer, æbler, påfugle, abekatte, munke, nonner, bønder, dyr og allehånde horn.

Den gamle ridder tillod os at vælge, hvilke drikkekar os lystede. Vi valgte nogle grønne glas, dannede som vindruer.

"Det har I gjort vel i," sagde den gamle ridder; "rhinskvin må drikkes af grønne glas, og det andet skramleri er mere til spas end til nytte. Hvem pokker ville drikke af vindmøller, nonner og munke, når man har glas?"

Da vi trådte ind i spisestuen, stod maden på bordet; det meste efter den tids måde røget, indsaltet og pebret. Dog stod der også en stor stegt kapun for borgkapellanen, som strøg kjoleærmerne op, og gjorde sig rede til, med en lang blinkende kniv i hånden, at skære for, og lod nu først ret til at være i sit element. Tre tjenere stod bag stolene, og imellem dem Barthel ganske ærbar med en serviet under armen, klædt som Hans Wurst med lange nedhængende æselører. Når han ind imellem rørte sig, klang bjælden ham bag i rævehalen, som på en lille stuehund; dette gjorde ham undselig, og derfor blev han for det meste stående som grundmuret til gulvet. Ridderen hilste ham ganske alvorlig med et venligt nik, og efter hans eksempel lod vi andre også, som om slet intet usædvanligt foregik.

Da kapellanen havde læst til bords, overfaldt han kapunen, og krammede lidt efter lidt alle de anekdoter ud, som findes i frater Johannes Paulis *vademecum*. Dog havde han også selv undertiden pudsige indfald, og det var rørende at se, hvordan den gamle ridder, der formodentlig hver dag måtte døje disse historier, anstillede sig forundret og overrasket, som om det havde været første gang, og stirrede os stift i øjnene, for at opfordre os til at le; alt sammen for at stille sin kapellan i det gunstigste lys, og for at more os.

"Kan I vel også skære en kapun for, fader Gottskalk!" spurgte han spottende, "siden I dog står så forvoven der med det blinkende stål i hånd?"

"I er måske bange for, herr ridder!" svarede han, "at jeg skal foreskære denne steg, som fordum adelsmandens skriftefader?"

"Nu, hvad gjorde da han?" spurgte ridderen, idet han nysgerrigt stirrede på os; og vi mærkede meget godt, at han kunne historien udenad.

"Han skar først hovedet af kapunen," sagde herr Gottskalk, "og lagde det for adelsmanden selv, fordi det tilkom ham med rette, som familiens hoved. Fruen fik halsen, fordi hun var hovedet nærmest; frøknerne vingerne, fordi pigebørn flagrer hid og did med deres tanker; og sønnerne fik benene, som støtter for familien. Men den uformelige krop tog munken selv, fordi han også var sådan en klods uden hoved, hals, vinger og lår."

Ridderen lo, fyldte vore glas, og fortalte herr Gottskalk, at han i dag havde vist os borgens sjældenheder.

"Da var de dog sikkert intet imod de tre sjældenheder i Leipzig," sagde kapellanen.

"Hvad var da det for nogle?" spurgte ridderen, og så på os.

"Munkene," vedblev kapellanen, "solgte der korn hele året igennem, og havde ingen marker, opførte store bygninger, og var stoddere uden penge, og fik børn hvert år, uden at være gift."

"Vore fremmede har endnu ikke set kapellet," sagde ridder Knaufdegen; "der må I vise dem det skønne alterblad."

"Det kommer an på, om de helst vil se Vor Herre død, eller levende," svarede kapellanen; "det kunne ellers let gå mig, som maleren med de tre bønderkarle."

"Hvordan gik det da ham?" spurgte ridderen, og så på os.

Kapellanen ville først drikke engang til sin mad, men skyndte sig for meget, og fik vinen i vrangstruben. Seifart benyttede denne pause, og tog til orde: "Tillad, herr ridder! at jeg fortæller historien, mens herr Gottskalk får sit vejr igen; jeg har også læst den hos frater Johannes Pauli. Maleren spurgte dem, om de ville have en død eller en levende Kristus. Min gode mand! svarede bønderne, mal os en levende; er vi ikke fornøjede med ham, kan vi jo altid siden slå ham ihjel."

"Jeg hører dog intet hellere," sagde den gamle ridder, "end slige lystige historier. Det er så morsomt ved bordet; man ler, og fordøjer maden bedre."

"Visselig," svarede Seifart, "til afveksling kan det være godt nok. Kun må slige anekdoter ikke følge slag i slag oven på hinanden; for da kunne man lige så gerne sætte sig alene hen på sit kammer med et gammelt *vademecum* i hånden."

"Det tilstår jeg," sagde ridder Curt, "bedre er bedre; og det allerbedste er, når man selv kan hitte på gode løjer."

"Men så må også alvor smukt afveksle med spøgen," bemærkede Seifart. "Den evige spas er en slags parforcejagt, hvorved til sidst det ædle dyr vittigheden styrter, og forbløder sig. Jeg har også mærket, at der gerne skjuler sig noget uvenligt, tilbageholdende i det uophørlige spasmageri. Man spøger, fordi man ikke tror hinanden ret; fordi man frygter for at blive uenige i en alvorlig samtale. Også følger der altid på sådan overgivenhed en tom, flov tavshed, i hvilken man ser forlegent på hinanden, og ikke ved, hvad man skal hitte på."

"I har ret, min ven!" svarede den gamle ridder, "sligt må komme af sig selv, og ikke drives alt for vidt."

"Hvorfor," vedblev Seifart, "var altid hofnarren med samt sin vittighed et foragteligt dyr? Fordi han var en tjener? På ingen måde; det var de andre svende lige så vel, og foragtedes dog ikke derfor. Nej, fordi han gjorde et *håndværk* af spasmageriet. Det er altid en jammerlig ting, at skulle være lystig; derpå giver vor Barthel os i dag et indlysende bevis. I går var han oprømt, da han endnu stak i bondekoften; i dag, da han har fået narredragten på, har han mistet sit lune, står med servietten under armen som en dosmer, og ligner med de nedhængende æselører et virkeligt æsel."

"Ved Gud, det er sandt!" råbte den gamle ridder. "Hen med dig, karl! Og kom igen i dine gamle klæder og med dit gamle lune. Står han ikke der med det forbarmelige ansigt og de foldede hænder, som en arm synder i skriftestolen, der gerne ville skjule rævesvansen for Vor Herre selv, hvis han kunne! Så sandt jeg lever, det alvorlige skabilken får mig til at le."

"Så har jeg jo opfyldt min pligt som hofnar, hvis I gør det," sagde Barthel, og gik ud, fulgt af de andre tjenere, som efter

ridderens vink lod os være alene ved bordet.

"Den bondeknold har moret mig i går i vinkælderen," sagde ridderen.

"Jeg tror, der kunne blive en tålelig komediant af ham," svarede Seifart. "Holder I af skuespil, herr ridder?"

"Spørgsmål, om jeg holder af dem," svarede den gamle herre; "men hvor skulle jeg vel få slig en fornøjelse her i min gamle afsides rede? Jeg var engang i Dresden til stede ved et fastelavnsspil, og havde nær lét min mave itu. Men der går mig et lys op: I er vandrende skolarer, I er uden tvivl ..."

"Det må forstås *cum grano salis*," faldt Seifart ham i talen.

"*Grano salis*," gentog ridderen, og vendte sig til kapellanen, som sad ganske tavs og stødt, fordi han ingen flere anekdoter måtte fortælle; "hvad er *grano salis*, kapellan?"

Uden at sige et ord, pegede kapellanen med kniven på det foran ham stående saltkar; og Seifart vedblev: "Vi er skikkelige folk og ordentlige studenter, som allerede herr Gottskalk har sagt jer. Vi har også i sinde at fortsætte vore studeringer med al alvor og flid; vi beder derfor, at I ikke blander os med det sædvanlige kram. Men ungdommen elsker munterhed; hvis det skulle behage eders ridderlige gæstfrihed at tage til takke med vore første forsøg i en kunst, som Aristoteles og grækerne agtede højere end alt ..."

"På min sjæl, det er herligt," råbte den gamle ridder. "Ikke sandt, kapellan?"

"Komedianter!" sagde den gejstlige mand, og trak rynker på næsen, "ha ha! nu begriber jeg, hvorfor de gode herrer selv ville snakke. Kun ved jeg ikke, hvad de da har så meget mod Hans Wurst og andre sådanne narrestreger."

"På brædderne, velærværdige herre! har vi intet imod det," råbte Seifart; "men det går os, som andre håndværksfolk: vi kan ikke lide bønhaser, som fusker os i håndværket. I øvrigt," tilsatte han fornemt, "spiller vi kun for at øve vore videnskabelige talenter. Vi giver egentlig latinske komedier; dog også stykker i modersmålet. Ønsker I at se nogle dramer af den udødelige Plautus eller Terentius opført, herr ridder?"

"Nej, nej," sagde ridderen, "tysk, kære drenge! Tysk, så at vi alle kan forstå det. Jeg vil indbyde så mange folk dertil fra byen, som riddersalen kan rumme."

"Måske lyster eders strenghed at se den gruelige tragødie om den vidtberømte doktor Faust, samt nogle Hans Sachsiske efterspil, hvori måske også Barthel med held kunne optræde?"

"Ja, ja!" svarede ridderen; "det er godt, det er herligt."

"Så vil da eders strenghed gunstigen tilgive os," vedblev Seifart, "at vi allerede i aftes har aflagt prøver på vor duelighed, og opført eder et lille muntert stykke, for at vise eder vore gaver, at I ikke skulle købe katten i sækken. Illusionen var dertil aldeles fornøden, og I vil altså ikke tage det ilde op, at vi dengang – som altid må ske ved slige forestillinger – bildte eder noget ind, for at more jer."

"Hvorledes?" råbte ridderen vredt. "I har spillet komedie med mig?"

"Ikke *med*, kun *for* jer, herr ridder!" svarede Seifart med et ærbødigt buk. "Vi har fordrevet eder tiden med en spøg, og skaffet os selv et godt glas vin, som ikke var at få for penge."

"Og bondeknolden?"

"Ville ikke været halvt så morsom," vedblev Seifart, "hvis han havde været virkelig bange."

Nu opstod der udenfor en forfærdelig larm. De tre tjenere styrtede ind i stuen med blodige næser, og anklagede Barthel, der havde pryglet dem, fordi de havde skældt ham ud for en nar.

"Skam eder for en ulykke!" råbte den gamle ridder. "Tre slige flegler, der skulle være riddersvende, lader sig prygle af en eneste bonde? Nu ser jeg, Barthel er en hel karl, og jeg tilgiver jer andre for hans skyld. Min borgfoged skal skaffe jer skærmbrætter, og i overmorgen senest må der opføres et stykke i riddersalen."

Kapellanen indvendte, at de skønne vævede tapeter ville tage skade af det; men uden at bryde sig om hans indvendinger, stod ridderen op, og indbød os at gå på jagt med sig."

Så vidt var gamle bedstefader kommet i sin fortælling, da han sagde: "Nu, børn! begynder en ny periode i mit liv. Endnu har der ingen kærlighed indblandet sig i, hvad jeg har fortalt eder. Denne følelse gør et mægtigt indtryk på ynglingen, giver hans ånd et højere sving, hans væsen et dybere præg. Tro ikke, at jeg har været ufølsom for denne bittersøde lidenskab, fordi jeg endnu, ingen kærlighedshistorier har fortalt eder. Mange slige eventyr får I heller ikke at høre. Med et varmt hjerte og en letbevægelig fantasi for skønheden har jeg altid forbundet dyb ærbødighed for det smukke køn, og har aldrig kunnet aflægge en vis blyhed, der vel ikke opstod af nogen smålig tænkemåde, men heller ikke var stikket til at gøre erobringer, endnu mindre til at drage fordel deraf. Én lille blomst har jeg dog plukket på min vej, som jeg kalder min viol, før jeg, efter at være trængt gennem torne og tidsler, vandt min herlige rose. Det og meget andet vil I med det første få at høre."

Bissekræmmersken

"Jeg har lovet eder," vedblev han næste aften, "at vi nu skulle komme i smukt fruentimmerselskab, og hvad man har lovet, må man holde. Vi blev stående i borgen hos gamle ridder Curt von Knaufdegen. Jeg fortalte eder, at han tog os med på jagt, og tillod os at opføre komedier i hans riddersal.

Jeg begriber ikke, hvor Seifart så hurtigt med borgfogedens hjælp fik indrettet et teater i salen; jeg havde nok at passe på mine egne sager, for jeg skulle spille hovedrollen i et stykke, som hed *Den forlorne Søn*. Dels havde Seifart vel ikke tid til at spille med første aften, fordi han tillige var direktør og maskinmester; dels har jeg ham mistænkt for, at han brugte mig som folie for sit ingeniums diamant, så at man, når jeg i forvejen havde anstrenget mig forgæves, først ret skulle beundre hans kunst efter fortjeneste.

Men dengang havde han forregnet sig, for jeg fik et overordentligt bifald. Jeg var en ret smuk knøs, og den skuespiller, der har dette fortrin, spiller altid kvinderne tilpas. I første og anden akt fremtrådte jeg kæk og tillidsfuld i al min pragt og herlighed. I tredje akt, da jeg skulle æde af trug med svinene, var jeg vel ikke mere så pyntet; men den fantastiske, sagtens noget forrevne, men derfor ikke mindre smukke hyrdedragt klædte mig endnu bedre. Koner og piger havde en ret hjertens medlidenhed med mine nøgne arme og ben, og græd ikke lidet, da den grumme fader ikke straks ville tage den bortløbne herr søn til nåde igen. Men da jeg nu lovede bedring i lange kedsommelige knyttevers, kastede mig for faderens fødder, og blev løftet op af ham og trykket til hans bryst, da

begyndte der en forfærdelig næsesnyden, og bifaldet fik ingen ende. Den lystige person i stykket derimod, svinehyrden, lagde man slet ikke mærke til. Kun nogle gamle folk lo ad hans pudsenmagerier, og iblandt disse ridderen selv, der intet dølgsmål lagde på den forkærlighed, han bar for Barthel, der agerede samme svinehyrde.

Jeg var ret oprømt, og da jeg, efter at stykket var til ende, traf Seifart bag skærmbrætterne, trykkede jeg ham mere broderligt, men også mere kækt til hjertet, end nogensinde før. Han modtog temmelig koldt mine gunstbevisninger, og sagde blot: "Det fornøjer mig, at vi endogså kunne behage folk, som slet ikke ved, hvad kunst er." Dette skulle jeg nu egentlig have taget ham ilde op; men jeg havde ingen tid. Der skulle spises nede i en stor lade, hvor allerede et langt bord var dækket. Dog det var ikke efter maden, at tænderne løb mig i vand, skønt jeg havde grebet mig dygtigt an som forloren søn; imellem tilskuerne havde jeg opdaget en dejlig pige, hvis blå, smægtende øjne bestandig var henvendt på mig, så at jeg et par gange under spillet nær var kommet ud af koncepterne. Hendes sorte, rødtsømmede livstykke, der sluttede ærbart om den fremknoppede barm, de nedhængende blonde fletninger, og den lille gyldenstykkes hue med stivede kniplinger, som dækkede hendes baghoved, uden at skjule hårene foran, der skilte sig ad i panden, klædte hende overmåde godt. Man sagde mig, det var en omvandrende bissekræmmers datter.

Jeg havde, straks efter at stykket var ude, set hende gå op i det øverste stokværk til borgfogedens gamle kone med en æske kniplinger; og jeg kendte allerede huset så vel, at jeg efter min

regning måtte møde hende på den lange halvmørke gang, når jeg skyndte mig noget.

Med bankende hjerte og skælvende ilede jeg op ad trappen. Jeg havde ikke ventet længe, før jeg hørte en dør åbnes henne i gangen, og genkendte den lette skønne kvindelige skabning, som kom hurtigt tilbage. Mit hjerte bankede endnu stærkere, og en heftig følelse sagde mig, at jeg måtte benytte øjeblikket, dersom det ikke skulle gå tabt for evigt. At pigen holdt af mig, havde jeg tydeligt mærket.

Da der pludselig mødte hende nogen i den mørke gang, blev hun forskrækket, og udstødte et lidet skrig. Jeg greb skælvende hendes skønne hånd, og stammede sagte: "For Himlens skyld, kæreste jomfru! skrig ikke, gør ingen støj, det er mig, det er den forlorne søn." Med disse ord trak jeg hende hen til den matbrændende lygte, at hun kunne se, hvem jeg var.

"Ak, Gud! kære forlorne søn!" sukkede hun venligt, og trykkede heftigt min hånd. I dette nu lå vi i hinandens arme. Hendes mund, hendes hænder, hendes hals og nakke blev dækkede af mine kys, hvilke hun stiltiende og ofte gengældte. Det var et herligt øjeblik. Kærlighed var det endnu ikke, men forelskelse af den ædleste slags, uden forfængelighed, uden forførelse, uden synd. To unge blomstrende naturer mødtes, henrevne af gensidig beundring og tilbøjelighed. Sagtens er en sådan begejstring ikke uden sanselighed. Dog et kys er dens højeste ønske og nydelse. Vistnok er den endnu ikke rodfæstet i hjertet; den bor i fantasien, og er egentlig kun den forstærkede sans for skønhed og ynde hos de forskellige køn. Derfor spirer, blomstrer og visner den, som en viol i græsset, og er så fjern fra den grovere sanselighed, at den afskyr og foragter al plumphed

som noget nedrigt. Men lige så langt er den også endnu fra at være kærlighedens fulde sommerrose, der ikke blot spirer frem af henrykkelse over den skønne skabning, men af henrykkelse over den skønne sjæl. Aldrig trives kærlighed, uden at hin søde fortryllelse går i forvejen; også må den altid i en vis grad være forbundet dermed, hvis den ikke skal køles til blot venskab. For resten kan elskov meget godt trives uden kærlighed. Ikke alle ferskentræets hvide blomster vorde frugter.

Gud ved, hvor længe vi var blevet stående således i den mørke gang som Amor og Psyche, dersom ikke den gamle borgfogedinde havde åbnet sin knirkende dør, for at gå ned til selskabet. Brat var min skønne frygtsomme rå flygtet bort af mine arme. Tumlende fulgte jeg hende ned ad vindetrappen. Denne aften havde jeg endnu den glæde, at sidde ved siden af hende. Jeg vovede at berøre hendes fingre, og at trykke dem med mine, når jeg rakte hende tallerknerne; det fandt hun sig i, uden dog at gøre gengæld. Men da jeg vovede at berøre hendes fod lidt med min, trak hun den hurtigt tilbage, og rykkede sin stol længere fra mig. Nu blev jeg vred, ville ikke tale med hende, og vendte mig til min anden naboerske. Da talte hun atter så venligt til mig, hendes kærlighedsfulde blik hvilede på mig, hun greb min hånd under samtalen, og trykkede den; og da jeg atter vovede at nærme mig hendes fod, trykkede hun min ganske sagte med spidsen af sin sko. En himmelsk ild gennemstrømmede mine årer, og da jeg i samme øjeblik skulle række hende en suppetallerken, var jeg just i færd med at hælde hende den glohede suppe ned i skødet. Men Seifart, som sad lige overfor, fordybet i en samtale med et smukt fruentimmer, havde desuagtet holdt øje med mig; han bøjede sig hurtigt over

bordet, og greb tallerkenen just i det øjeblik, da den begyndte at gynge mig i hånden.

Da måltidet var til ende, blev man enig i at spadsere, siden det endnu ikke var silde, og det var dejligt måneskin. For at komme i den store skov, gik vi først gennem en lille lund; her var et stengærde, som skulle overklavres, fordi leddet var lukket. Min skønne var kommet op på gærdet, og mig tilkom det nu at hjælpe hende ned. Men af ærbødig beskedenhed – egentlig af lutter lyst dertil – vovede jeg ikke at omarme de trinde lænder. Jeg tog hende om smalbenene, nede ved de nydelige fødder; derved tabte legemet ligevægten, hun vaklede, og havde måske slået hovedet i stykker mod stengærdet, hvis ikke lykkeligvis Seifart – der ikke havde været halvt så undselig for sin langt tungere capitolinske Venus – var sprunget til og havde reddet min styrtende pige.

"Plager da Fanden dig skinbarlig, menneske?" råbte han. "Er du gal? Vil du i aften myrde den søde glut på alle mulige måder? først koge hende levende, og så slå hende hjerneskallen ind?"

"Ak, Gud! kære jomfru!" sukkede jeg, idet jeg kyssede hendes hånd, "tilgiv! Det var af bare – af bare – af bare ..."

"Af bare dumhed!" råbte Seifart, idet han forlod os, og atter skyndte sig hen til sin skønne, der bragte sine klæder i orden, hvilke var blevet noget forskubbede ved nedhjælpningen. Men den kære pige vidste nok, hvorfor jeg havde båret mig så kejthåndet ad, og tilgav mig gerne.

Næste dag måtte hun følge sin fader omkring i egnen og i købstaden; først følgende dags aften så jeg hende igen i riddersalen, da den gruelige tragedie doktor Faust blev opført. Jeg spillede ikke med i aften, stod iblandt tilskuerne, og havde

valgt min plads således, at jeg under forestillingen bestandig kunne have hende i øjesyn. Ak, hvor mange forelskede øjekast vekslede vi ikke denne sidste aften! Men vi gjorde det for groft, faderen mærkede uråd, og da forestillingen var til ende, tog han hurtigt afsted med den gamle ridder, og gik sin vej med sin datter.

Hun vendte sig om i døren, løste en lille rød sløjfe af sit bryst, lod den falde, så endnu engang på mig med et sødt afskedssmil, og forsvandt. Jeg styrtede hen og bemægtigede mig min skat. Jeg har endnu den lille sløjfe, den er mør og askegrå. Den søde glut så jeg aldrig mere.

Efter forestillingen spiste Seifart og jeg alene sammen på vort kammer. Uagtet min bissekræmmerske havde jeg dog i enkelte opmærksomme øjeblikke overtydet mig om, at han spillede Fausts rolle fortræffeligt. Flere smukke tanker, billeder og indfald havde han selv sat til, meget havde han udeladt, for at fremstille karakteren og lidenskaben mere kraftigt. Men han forlangte slet ikke min ros; heller ikke brød han sig om, at den gamle ridder og tilskuerne havde moret sig mere over Barthel som Casperl, end over ham som doktor Faust.

"Jeg har allerede vænnet mig til at foragte menneskenes ligegyldighed og ubillighed," sagde han. "Den, der virker noget til gavns, må være tilfreds med, at han gør det; kan eller vil de andre ikke begribe det, desto værre for dem."

"Du har spillet fortræffeligt," sagde jeg med et dybt suk.

"Hvad forelskede og drukkenbolte siger," svarede Seifart, "rager mig endnu mindre, end hvad ædru filistre våser. Du har jo slet ikke set mig spille, men uafladeligt badet dine øjne i bissekræmmerskens blå fedamme. Men bild dig ikke ind, at jeg

imidlertid har været ørkesløs, og som en nar kun snappet efter tørre laurbær og hule nødder, mens du gjorde dig lækker for det smukke barn! Så du ikke det dejlige unge fruentimmer, som sad hos mig i overgårs aftes, da du var i færd med at hælde suppen i skødet på din hyrdinde? Hende med den fulde, faste barm, det smækre liv, de snehvide hænder og arme, de svulmende hårfletninger?"

"Vist så jeg hende," svarede jeg; "hun var rigtig nok meget smuk, kun forekom hun mig at have noget vel sanseligt, letfærdigt i sit væsen."

"Des lettere bliver jeg færdig med hende," svarede Seifart. "Det er min elskede; og nu vil tiden lære, hvem af os to der høster den bedste kærlighedsfrugt."

Jeg var for højtideligt stemt, for vemodig og trøstesløs til længere at kunne holde ud hos denne sangvinske elsker. Han spiste en hel kapun med største appetit, og drak overflødig rhinskvin dertil på den smukke bagerskes sundhed. Jeg sneg mig ud af døren, og tog min pennekniv med, som lå på bordet.

"Hvorledes?" råbte han efter mig, "du vil dog ikke stikke dig ihjel? I aften har vi haft tragedie nok. Glem ikke, at du i overmorgen skal spille gårdskarl i de Hans Sachsiske Narrefødsler!"

"Jeg vil kun skære hendes navn i et træ," sagde jeg.

"Så gør mig den tjeneste," råbte han, "og skær min dyrebares navn ved siden af! Hun hedder Catharine Benedicte Elisabeth Messerschmidt. Men pas vel på, at du vælger et fyldigstammet træ til alle disse mange bogstaver, med rigeligt løvværk og glat bark, som hun er selv; og tag dig også vare, at du ikke skærer dig i fingrene, eller brækker pennekniven i stykker med alle de

mange c'er, e'er og b'er, der er vanskelige at skære, især i måneskin!"

Jeg løb hen i lunden, og standsede først ved stengærdet, hvor jeg, betaget af bange kærlighed, havde været nær ved at dræbe min hulde byrde. De dejlige ben, som på en så fortryllende måde forenede det spæde med det fyldige, stod atter for min fantasi. Derpå forestillede jeg mig ret levende det herlige ansigt med de adskilte hår i panden, med de nedhængende fletninger, og den gyldenstykkes hue med de stivede kniplinger.

Et stort træ stod just og vendte sin glatte, lyse bark imod måneskinnet. Hurtigt lukkede jeg pennekniven op, ville skære – og nu først faldt det mig ind, at jeg ikke vidste hendes navn. Jeg begreb ikke, hvor det var muligt, ej at vide dens navn, som jeg allerede kendte så godt. Jeg var utrøstelig. Ikke engang hendes navn havde jeg tilbage. Jeg kastede mig på en bænk, og flød hen i tårer. Et lille lystigt egern hoppede omkring i grenene, sad undertiden stille i måneskinnet, lagde sin prægtige, brune hale tilbage på ryggen, og lod til at holde mig, der sad med armene over kors, hensunken i drømme, for en træklods. Jeg havde endnu aldrig set sligt et dyr; det nydelige syn adspredte mig nogle øjeblikke. Men snart vendte vemoden tilbage. Jeg skar ordet *elskede* i træet, kyssede bogstaverne, og gik en lang vej hen ad den kant, hvor hun var bortrejst med sin fader. Træt og mødig kom jeg tilbage fra min vandring. Jeg ville endnu engang kysse ordet *elskede*, og så gå til sengs med min kummer.

Da jeg nærmede mig træer, læste jeg: *Elskede Catharine Benedicte Elisabeth Messerschmidt*. Den skælm Seifart havde endnu i aften, så søvnig han var, spillet mig dette puds. Jeg fandt mit kærlighedsminde vanhelliget ved denne spas. Først

havde jeg i sinde at skrælle al barken af på det sted, siden ville jeg kun bortskære bagerskens navn. Endelig greb jeg til det middel, kun at bortskære det af mig indprægede ord *elskede*, og lod navnet stå. Men lig edderkoppen, der, når man sønderriver dets væv, ufortrødent begynder sit arbejde i en anden krog, udsøgte jeg mig et andet træ i nærheden, omvokset af krat. Her trængte jeg mig gennem torne og kviste, og brød mig ikke om, at de rev mig til blods; tværtimod var det mig kært at blive såret: det forvissede mig om mit monuments sikkerhed. I dette skjulte lys kunne jeg nu anbringe mit *elskede*, uden frygt for at det skulle blive profaneret ved fremmede tilsætninger.

Ak, Gud! børn! vi gamle fornuftige folk skæmter altid, når vi taler om ungdommens kærlighedshistorier. I grunden er det misundelse, fordi vi ikke længere kan lege med; fordi denne bittersøde glæde nu er nægtet os. De er sure, sagde ræven om vindruerne, der hang ham for højt.

Bagersken

Så hurtig som min kærlighedslue var fremblusset, så snart slukkedes den, da den intet tønder havde mere. I tre dage drømte, sukkede, græd jeg; så begyndte jeg lidt efter lidt at fatte mig. Livets engel har plantet forglemmelsens valmue ved siden af kummerens tornebusk, ellers var det ikke til at holde ud her på jorden. Kun huld og blå, yndig og vemodig må de svundne glæders kærminde blomstre i vore hjerter, som den lille forglemmigej ved bækkens bred. Melankolske folk, hos hvem misfornøjelsen er blevet sygdom og vane, kalder det letsind og utroskab, når sunde mennesker fatter sig efter et udstået svart forlis. Men det kalder jeg en velsignet Guds gave. Utroskab og letsind røber jeg, når jeg uden grund forlader det forhen elskede. Men når det elskede forlader *mig*, eller når det hører op at være elskværdigt, da ligger jo utroskaben ikke i mig, men i omstændighederne, eller i genstanden. Visselig gives der forlis, når døden berøver os det dyrebareste, som vort livs lange sædvane var knyttet til, som kan kaste os i støvet og knuse os. Her var det nu let at fatte sig efter en flygtig forelskelse.

Vort forhold til den gamle ridder Curt von Knaufdegen havde også snart forandret sig. Han var af den slags joviale, heftige mennesker, der ind imellem får stor lyst til en ting, men som snart bliver kede af den igen. Men Seifart, som ellers altid havde bisselæder i skoene, ville denne gang ikke af stedet. Jeg vidste nok, hvad der holdt ham, det var den smukke bagerske.

En dag sagde Seifart til mig, da vi var ene: "Albert! du er rigtig nok endnu ikke min fortrolige; men det kommer kun an på dig,

så kan du blive det. Og skulle du end ikke ville være det, så må jeg tvinge dig dertil; for jeg kan ikke leve uden meddelelse."

Jeg svarede: "Hvad behøver du min barm til at udøse dine følelser i? Jeg tænkte, du havde fundet en langt bedre, under hvis dobbelte hvælving der var plads nok til modtagelse."

"Du mener bagerskens?" sagde Seifart. "Rigtig nok er den meget smuk udvendig; men jeg ved ikke ret, hvorledes det er beskaffen med den indvendige hvælving, og frygter halvt om halvt for, at det spøger i kælderen. Har du ikke hørt tale om de kalkede grave?"

"Hvad mener du?" spurgte jeg alvorlig.

"Følelser forlanger jeg nu vel ikke, hun skal dele med mig," sagde Seifart; "du ved, jeg hører ikke til den ømme nation."

Jeg svarede: "Seifart! tag dig i agt, at du ikke selv bliver en Faust. Jeg er halvt bange for, du har alt for godt studeret din rolle. Til noget må dog mennesket holde sig med troskab og kærlighed."

"Du tænker på din bissekræmmerske," svarede Seifart. "Det hulde barn lignede en måne; og jeg tror, det unge blod havde gerne bestandig trippet omkring din jordiskhed som tro drabantinde, dersom skæbnen, i den grusomme faders lignelse, havde så villet det. Men at jeg ingen Faust er, beviser min åbenhjertighed mod dig, og min frygt for bagersken. Hun er hverken sol eller måne, men en dejlig, sjælden komet med lange flagrende guldhår, dog uden kerne. Og havde man ingen bedre indsigt i naturen, så kunne sandelig et sådant nattefænomen indjage den mindre fornuftige skræk og bæven.

Jeg vil tilstå dig," sagde han, da han således havde spændt min nysgerrighed på det højeste, "at jeg oftere har besøgt den

smukke bagerske. Hvad nu min Fornarina angår, så har hun vel lidenskab, ild; men jeg frygter, hun er gal og vanvittig. Vel ved jeg endnu hverken ret ud eller ind. Først i aften, når vi har fuldmåne, har hun lovet at åbenbare mig alt; for slige meddelelser lade sig ikke gøre ved højlys dag. Du smiler, Albert? Kun under den udtrykkelige betingelse er det tilladt mig at besøge hende i aften, at jeg kommer selv anden, med en fortrolig ven af *banden*, som hun kalder det. Jeg har foreslået dig til min følgesvend i aften. Nu ja, råbte hun, lad ham kun komme; han er jo af vore folk. Jeg ville vide, hvad hun mente med *vore folk*. Altid blander hun forestillingerne så sælsomt. Således kaldte hun mig engang, da jeg ivrigt kyssede hendes hånd, hendes kære *Faust*, og fordrejede dertil de skønne øjne så vanvittigt, at jeg næsten blev bange for hende. Sandsynligvis er hun noget forrykt, og indbilder sig at have omgang med hekse og djævle. Men skulle hun virkelig elske mig, fordi hun tror, jeg er en djævel, så må du dog tilstå, at slig en kærlighed kun har lidet smigrende for mig."

I kan begribe, med hvilken spændt forventning jeg denne aften fulgte min ven til hans forunderlige kæreste. Vi åbnede døren til boden, klokken ringede, den behagelige lugt af det friske krydderbrød med rosiner mindede mig om min barndom, når jeg havde fået en skilling, og løb hen at købe mig en kringle. Den unge bagerske stod i boden, og jeg må tilstå, jeg har aldrig set en mere yppigtblomstrende kvinde. Hendes ærmer var på bagervis krænget op til skuldrene, og lod os se de skønneste arme og hænder, så hvide som hvedemel. Barmen var tildækket af et brunt livstykke, uden at skjule de herlige former. Hals og nakke var blottede; omkring hovedet vandt sig

de frodige fletninger, om hvilke Seifart havde talt med så høj beundring; og om disse hæftede sig bag til en lille gyldenstykkes kappe med brogede bånd, som en prægtig sommerfugl, hvis vinger kun dækkede hendes tinding. De blå øjne, de røde kinder og læber, den blændende hvide hud og perletænderne erstattede, hvad ansigtet manglede i regelmæssig skønhed. Hendes store øjne funklede vildt og smægtende; men de stirrede også med en sælsom henrykkelse, der forædlede det sanselige i hendes væsen.

Hun befalede drengen at passe på i boden, og lod os gå ind i dagligstuen, hvor alting var net og pænt. Men kanariefuglen kvidrede højt i vinduet til Seifarts ærgrelse, der ikke kunne udstå slig fuglesang i et værelse. Hun lo, fordi hun allerede kendte hans had til fuglen, og da hun havde fået den lille skrighals til at tie, ved at kaste et klæde over buret, indbød hun os til at sidde ned hos sig på kanapéen. Her tillod hun Seifart at kysse hendes hænder; men til munden turde han ikke vove sig. Hun gav ham dog selv et kys, og sagde: "Siden vi ikke er ene, og jeg ved, at det fornøjer eder, skal I have et kys. Men når vi er ene, må I være smukt beskeden; hvad ville ellers eders elskerinde, hertuginden af Parma, sige til det?"

Seifart, som endnu langtfra ikke var tilfreds med denne sejr, og følte det latterlige i sin stilling, blev for første gang i min nærværelse lang i ansigtet, og strøg sig om munden.

"Hertuginden af Parma!" sagde han, idet han stod op, og gik hen for vinduet; "nu tager hun mig atter for Faust."

Den unge bagerske trak ham tilbage på kanapéen, og sagde hemmelighedsfuldt: "Fuldmånen stråler over trætoppene – nu

er det tid. Vær opmærksomme, kære venner! og misbrug ikke min fortrolighed."

Heksen

"Jeg vil uden frygt skrifte for eder," vedblev hun, "for I er også folk, som kun bryder sig lidet om verdens domme; tværtimod har I jo vovet offentligt at tilstå eders pagt med åndeverdenen, skønt kun forblommet, for ej at falde i øvrighedens hænder.

Hvis I forråder mig, og vorder mit unge legeme fortæret af de hungrige flammer, da tag eder i agt! Lucifer, fru Venus og Bacchus ville hævne mig, og gøre eder Helvede endnu hedere. For resten må man vænne sig til at leve i ild, for det bliver dog enden på legen. Men lad eder ikke forskrække af en barnagtig frygt! Efter døden ifører vi os et nyt legeme, der befinder sig lige så vel i ilden som salamanderen, og som de jordiske lemmer i luften. Hvor kunne djævlene ellers være så lystige, sunde og friske, dersom ikke helvedsflammerne bekom dem vel?"

Seifart så betænkeligt på mig, og sagde: "Hun er af min skole, og går kun et skridt videre. Ikke des mindre – imod hende føler jeg mig selv at være en filister endnu."

Uden at bryde sig om, hvad han sagde, vedblev hun: "Min fader var en rig bager, og af det sunde brød, han bagte, trivedes jeg vel i min barndom. I mit tolvte år var jeg allerede en voksen pige. Men min fader var en grusom mand, som ved sin strenghed har forledt mig til mine synder. Dog nu kommer angeren for silde, og kan jeg ikke komme i Himmelen, vil jeg i det mindste forestille mig Helvede så behageligt som muligt. Gud tilgive min fader, og tage ham op til sig i Himmelen; for skulle jeg være bange for Helvede af nogen årsag, så var det, fordi jeg frygtede at træffe min fader der igen.

Jeg havde en ældre søster. Hun var ikke nær så smuk, som jeg, for kopperne havde tilredet hendes ansigt; men da hun var flink, god og velvoksen, og vor fader formuende, fik hun sig dog en vakker mand, mølleren, vor nabo. Jeg tænkte: Raden kommer nok også til dig, når du skikker dig vel.

En ung bagersvend var trådt i tjeneste hos min fader, en dejlig knøs, to og tyve år gammel, ved navn Joseph. Når han sådan om eftermiddagen stod i porten på bagermaner i kort trøje, lange, hvide benklæder, med en rød hue på snit over de brune lokker, og de bare arme over kors, og jeg sad på bænken og strikkede, kunne jeg ikke lade være at give mig i snak med ham, og at skotte efter de bare arme. For bagerfolk," sagde hun, idet hun hævede sin hånd op til fletningerne, for at stryge lokkerne fra panden, "har for det meste smukke arme. Det får de af det daglige arbejde; af at skyde brødene ud og ind på skuffer i bagerovnen, svulmer dem musklerne skønnere og kraftigere. Jeg har sagtens aldrig forrettet sådant hårdt arbejde; men med fruentimmer er det en anden sag, de kan gerne få smukke arme uden det.

Det varede ikke længe, så tilstod Joseph mig sin kærlighed. Jeg fortalte ham, at jeg holdt lige så meget af ham, gik til min fader, og sagde: "Fader! Malle har fået den rige møller; giv mig Joseph. Så kan han blive din medhjælp; vi lever sammen som blommen i et æg, og kan for alvor mele vor kage." – Men han svarede: "Du uforskammede tøs, du grønskolling, som næppe er vokset ud af sløjkjolen! vover du allerede at snakke om en mand?" – Jeg svarede: "Jeg kan gerne bie et par års tid endnu, hvis I vil; men jeg ville gerne straks." – Han gav mig et par dygtige ørefigener, og forsikrede mig, at dersom jeg endnu

engang vovede at tale om Joseph, skulle han hudflette mig. Jeg tav, og elskede i mit stille sind. Bede i haven, i lysthuset, kom vi ofte sammen om aftenen, og der gik det da løs på en kyssen.

Min fader var en aften tværtimod sædvane silde i haven. Vi sad i jasminhytten, og der vi nu været sikre nok, for den gamle kunne ikke lide jasminlugt. Os derimod duftede de sødt og lifligt, og alting var løbet lykkeligt af, hvis den uforsigtige Joseph blot ikke havde kysset så højt. Denne eneste lyd har gjort os ulykkelige for evigt, og fordømt mig til Helvede.

Min fader hørte, der blev kysset i løvhytten, ilede derhen, og traf mig på min kærestes skød. Joseph sprang op, og løb bort i sin angst. Jeg stod forstenet, og vovede ikke at slå øjnene op. Jeg havde belavet mig på en straffepræken, min fader befalede mig straks at gå i seng uden aftensmad. Jeg tænkte: Ikke andet end det? Men næppe havde jeg slumret en halv times tid, før jeg blev vækket af et bulder. Jeg hørte min faders stemme, og den gamle husholderske Mariane, som vel var ham hengiven, men også godt kunne lide mig, hun råbte: "Lad være, husbond! Hun er jo intet barn mere, det skikker sig ikke." Det hjalp alt sammen intet; den ubarmhjertige fader hudflettede mig til blods.

Uden at sige et ord, gik han bort; uden at sige et ord, sad jeg næste middag ved bordet. Men min beslutning var taget, hævnens kildrende følelse bemægtigede sig min sjæl. Jeg ville hævne mig på det eftertrykkeligste, og vise min fader, at jeg intet barn længere var.

Nu besøgte Joseph mig hemmeligt hver aften, og således levede vi tre måneders tid i herlighed og glæde. Den gamle Mariane var medvider i vore sammenkomster, og var godhjertig nok til ej at forråde os.

Men jeg havde ikke betænkt, at om også alle tav, ville dog til sidst min egen tilstand forråde mig.

Min fader opdagede følgerne af en kærlighed, som præsten endnu ikke havde indviet, og skummede af vrede. Og jeg må rigtig nok tilstå, at min gode Joseph ved den lejlighed just ikke viste, at han havde hjertet på det rette sted; for i stedet for at stå mig bi, møde min faders vrede med bønner og fornuftige forestillinger, rejste han sin vej, og vi har ikke set ham siden. Det vil da sige: i virkeligheden; thi hvorledes jeg atter ved trolddom har fundet ham og levet mange glade timer med ham, må jeg straks fortælle.

I stedet for altså at gifte os sammen, hvormed hele ulykken havde været hævet, morede det min hjerteløse fader, med stivsindet hævn at styrte os begge og sig selv i fordærvelse.

Hans hus bestod af flere bygninger og gårdsrum. Under baghuset var en hvælving, hvis to små gittervinduer vendte ud, det ene til hønsegården, det andet til køkkenhaven. Der satte han mig på vand og brød, og siden på smal kost. Men gamle Mariane, som havde været snu nok til at betage ham al mistanke, blev atter min påpasserinde. Hun skaffede mig en god seng, god mad, og stod mig bi i et farligt øjeblik, fremskyndet af skræk og fortvivlelse, der vel kostede mig mange tårer, men tillige forskånede mig fra daglig at have et ulykkeligt pant for øje af min ulyksalige kærlighed.

Mariane plejede mig godt; jeg fik snart mit huld igen, og blomstrede som en rose. Jeg spiste godt, sov bedre, men havde ingen bevægelse. Min eneste tidsfordriv var at se ud af vinduerne. Hist i haven lugtede krusemynterne og resedaerne ret vederkvægeligt, og erindrede mig om jasminhytten, hvor jeg

havde været så lykkelig. Igennem det andet vindue så jeg hønsene trippe om i gården, ænderne svømme i vandpøsen. Hanen gik stolt og trodsig med den blodrøde kam mellem hønerne, som den tyrkiske sultan i sit harem.

Trådte jeg da et skridt tilbage, så fandt jeg mig alene og forladt i den dunkle hvælving med min seng, min stol, mit bord og mit systrin. Mariane havde også skaffet mig Bibelen og nogle verdslige bøger; men det hjalp ikke meget, for jeg kunne ingen ret vej komme med at læse. Anstrenge mig gad jeg ikke, og så var der da ingen tidsfordriv at vente på den måde.

Nu begyndte jeg om natten at have sælsomme drømme, eller rigtigere, hvad jeg siden har overbevist mig om, åbenbaringer. For letsindige mennesker kalder ofte forunderlige ting, som de oplever, indbildninger, tomme gøglespil af fantasien, og tager således på en tåbelig måde det allersælsomste for det allersædvanligste.

En aften silde kunne jeg slet ikke falde i søvn, jeg kastede mig omkring i sengen, og tænkte på min troløse Joseph. Jeg hadede ham, fordi han så fejt havde forladt mig; men hans elskværdighed stod mig klart for øjne, og var han kommet i det øjeblik, tror jeg, jeg havde tilgivet ham.

Endelig sov jeg ind, men vågnede snart igen ved et sagte tryk af en varm hånd. Jeg råbte forfærdet: "Hvem er det?" og se, der stod min Joseph i en vid brun kappe, kastede sig ned for sengen, kyssede mine hænder, og bad med grædende tårer om forladelse.

Jeg ville trykke ham til mit bryst, da veg han tilbage, og beklagede, at han måtte gå straks igen. Idet han gik, svøbte han sig i sin kappe; men som han tren hen ad gulvet, så jeg ham

gøre en omvej for bordet, hvor Bibelen lå. Jeg opdagede også en hestefod stikke frem under kappen, og han forsvandt gennem skorstenen.

Jeg gyste, og tænkte: "Har Fanden sit spil?" Ikke des mindre længtes jeg efter næste nat. Den kom, og Joseph med den. Jeg vovede ikke at spørge ham om noget; han var mig for kær, jeg frygtede, hans forsvar skulle ikke være tilstrækkeligt, og tilgav ham, uden at forlange videre undskyldning. Han besøgte mig tit på den måde, mange nætter i rad, en hel måned; men altid varede det kun nogle øjeblikke, og han havde slet ingen ro på sig.

Da jeg mærkede, at Bibelen, hvori jeg dog ikke kunne læse, lå ham i vejen på bordet, flyede jeg den tilbage til gamle Mariane. Det hjalp noget, Joseph dvælede nu længere, og skred lige hen ad gulvet; men han forsvandt mig altid for tidligt, og min daglige tanke var: "Skulle det dog ikke lade sig gøre, at vi kunne opholde os noget længere sammen på et behageligere sted?"

Gamle Mariane, som besøgte mig dagligt, og bragte mig mad, undrede sig over at finde mig så forandret. For fra den tid af, at jeg atter så Joseph, vendte min munterhed tilbage. Rigtig nok ængstede hestefoden mig noget, og at han forsvandt gennem skorstenen, kunne jeg heller ikke lide. Men det bedrøvede mig mest, at han altid havde hastværk. Desuden var hans blik mørkt, hans kærtegn krampagtige. Én gang da han skulle gå, trykkede han mig så stærkt til et brystspænde på sin kappe, at jeg streg af smerte. Han forsvandt. Da jeg vågnede, var det høj lys dag; han havde trykket en rød plet på min arm. Jeg sad over ende i sengen, og havde lysesaksen i hånden, som ellers lå på bordet ved stagen.

Til sidst kunne jeg ikke modstå den fristelse, at gøre gamle Mariane delagtig i hemmeligheden, til dels i det håb, at hun skulle trøste mig i anledning af hestefoden og forsvindingen gennem skorstenen.

Hun hørte mig med største opmærksomhed, nikkede tilfreds med hovedet, og tilkendegav mig, mens fortællingen varede, sit bifald. Da jeg var færdig, sagde hun: "Det glæder mig, barnlille! at den gamle sorte gedebuk endelig også engang har forbarmet sig over dig. Thi hvem han deroppe," hun pegede til loftet, "forlader, den har intet bedre at gøre, end på nogen tid at kaste sig i Lucifers arme. Sagtens er han en frafalden engel, meget af sin forrige magt og herlighed har han dog beholdt, og står gerne dem bi, der ikke tager det alt for nøje med måden at tækkes ham på, om det også just ikke altid skulle være efter deres smag. For rigtig nok finder man ham i hæsligt selskab. Som gammel stinkende buk sidder han oppe på bjerget, på sin træstol. Hans kammerherrer og hofjunkere går klædt som helvedesyngel, med neger- og abekatte-ansigter. Nattergale, bogfinker, hjorte og dådyr i skoven kender man der intet til. Hans musikantere og lakajer er frøer, skrubtudser og slanger. Men det er alt sammen kun biting, hvorom intet fornuftigt menneske bryder sig, når man kan komme til målet i hovedsagen. Det vigtigste er, at man finder sin kæreste hos ham, som rigtig nok også må have noget af djævelsnaturen, for at kunne lade sig se ved helvedhoffet i den behørige galla, og smykket med de gængse ordner. Det er årsagen til, at din Joseph, som jeg hører, er benådet med hestefoden.

For resten går alting der godhjertigt og venskabeligt til. Festerne holdes mest om foråret, da dufter blomsterne, græsset

er blødt og grønt, fuldmånen skinner, og træerne er prydet af det unge gulgrønne løv, der endnu hænger slapt på grenene. Da spises den allerfortræffeligste frøragout af den store tryllekedel. Ingen fransk kok var i stand til at lave den bedre. Hvo der ingen elsker er af frøer, kan få kattesteg, der ikke står tilbage for den bedste haresteg."

"Dit selskab og dine retter," råbte jeg, "er afskyelige; dog ville jeg gerne finde mig i alt, når jeg blot kunne træffe min Joseph der."

"Det er just knuden," svarede gamle Mariane; "og han har formodentlig kun for din skyld ladet sig optage i denne slags frimureri. Hestefoden beviser, at han beklæder en høj ærespost mellem helvedesånderne, for således går ellers kun djævlene af blodet. Ja, hvad gør man ikke, når man elsker?" vedblev hun med et suk. "Jeg har også engang været ung, smuk og forelsket. Skæbnen havde også skilt mig ved min bejler; da forbarmede en gammel kone sig over mig, således som jeg nu mig over dig. Hun gjorde mig bekendt med Herren af Bjerget, og han trykkede meget nådigt et blodtegn på min arm ved første audiens, som jeg har endnu."

"Det er også sket med mig, Mariane!" råbte jeg. "Se engang!"

"Herligt!" svarede den gamle, "så er allerede det overstået. Derpå," vedblev hun, "måtte jeg sværge at helligholde de fire heksesabbatter, især Sancthansnat. For at kunne fejre den standsmæssigt, måtte jeg røge mig med adskillige slags urter, klæde mig nøgen af, og smøre mig med heksesalve under akslerne, på albuerne, knæskallerne, i haserne og under fodsålerne."

"Og hvoraf består da denne salve?" spurgte jeg.

Mariane svarede: "Den bliver kogt af barnefedt, natskygge, jødekirsebær, skarntyde, jødelever og adskillige andre ingredienser. En sådan potte fik jeg straks til foræring af min bukkebenede elsker. Jeg har endnu hælvten af sidste portion stående i mit skab. Rigtig nok er den blevet lidt skimlet og harsk, men derved har den vundet i kraft, og jeg vil gøre dig en present dermed. Da jeg begyndte at blive gammel, gad jeg ikke længere fortfare i disse ungdomsdårligheder, og gjorde pønitense. På den måde kan jeg endnu blive nogenlunde salig; og bliver jeg det end ikke så fuldkommen som mangen anden, så har jeg allerede lært i denne verden at nøjes med lidet, og tage til takke med, hvad der forefalder. Ak ja!" sukkede hun, "når man kun gør bod og bedring, kan man gerne blive en smule salig ovenpå. Og det er en stor trøst for os mennesker; så behøver man ikke at være så ængstelig med at synde lidt i forvejen. Rigtig nok må man også skrifte; men det skal Vor Herre bevare mig fra, før jeg ligger i sidste åndedræt. De misundelige mandfolk under ej engang os stakkels fruentimmer den smule spas og tidsfordriv i drømmenes land, når den virkelige verden har vendt os ryggen. De koger og steger os levende ved en sagte ild, når de får sligt at vide. Og hvad har vi da syndet? Stjæle, myrde, røve gør vi ikke, og det er dog de værste synder. Spise, drikke, danse, kysses og dovne – er det umagen værd, at stable bål op for det, især nu om stunder, da brændet er så dyrt? Og dog har man levende brændt flere hundred tusind kvindemennesker blot af den årsag."

Jeg svarede: "Mariane! undgå bålet ville jeg gerne; men hvad det angår, siden at gøre bod og bedring, så sætter jeg slet ingen lid til det. Han deroppe lader sig ikke skrive et X for et U. Jeg

kan heller ikke lide sådant vægelsind og hykleri; har man engang givet sig Djævelen i vold, så må man ikke fortryde det, men så længe modigt gøre sig fortrolig med fordømmelsens tanke, til den har tabt alt sit skrækkelige."

Jeg vil ikke vidtløftigere gentage eder mine samtaler med den gamle kone, men kun tilføje, at jeg med hendes hjælp bestrøg mig med salven næste Sancthansnat, da jeg først havde klædt mig af. Derpå råbte jeg: "Oven vej, hinder ej!" og fløj ud gennem skorstenen, hvor allerede min Joseph havde banet mig vej. Oppe på taget ventede mig en gammel sort staldmester med horn. Han gav mig det valg at ride på en velsadlet buk, en sort kat, en ged, en høtyv, eller et kosteskaft. Jeg valgte bukken, som forekom mig stærkest til at udholde en sådan rejse; og således red vi da mageligt gennem luften, og traf heksekompagniet samlet på Bloksbjerg, som Mariane havde sagt. Jeg måtte finde mig i selskabets noder, som man ellers gerne kunne kalde unoder, og som var så plumpe og uanstændige, at jeg væmmes ved at fortælle eder dem. Hvad der morede mig mest, var de små djævleunger, meget pænt sammensat af katte, firben, aber og slanger; de kunstige basilisker, halvt hane, halvt snog; de naragtige levende benrader, som klaprede med knoklerne efter takten, lig gamle udmarvede dansemestre, der ikke kunne holde op igen af forfængelighed. Øjnene funklede meget lifligt på alle disse utysker gennem skovens mørke, og de fordrejede dem lystigt og vanvittigt omkring i hovedet, mens de giftige urter og skarntyder hang fulde af sankthansorme, og mens en stor symfoni, som bestod af gøen, mjauen, brølen, hylen, vrinsken, stønnen, pusten og piskeknalden, blev opført med

kontrapunkt og generalbas. Derpå blev der danset og valset, alt hvad tøjet kunne holde.

Jeg havde snart fundet min Joseph i mængden. Vi gik bort, for at gøre en vandring i måneskin sammen. Retterstedet vinkede os sælsomt henne på fælleden med sine linjer, triangler og cirkler, som en matematisk figur, der strengt skulle bevise en vis læresætning. Vi satte os i skyggen af den murede galge, der var forfalden og bevokset med mos og blomster, som en gammel borgruin.

Nu overgav vi os ganske til gensynets glæder, og blev kun ind imellem forstyrret af nogle natteravne, som flagrede omkring os for at søge næring, men fløj bort igen, da de ikke så andet, end de snehvide knokler, der blinkede i græsset.

Ulykkelig-, eller rettere: lykkeligvis forsinkede vi os. Spøgelsestimen var forbi, basiliskerne havde galet, vi så heksene højt oppe i luften på deres kosteskafter og gedebukke ile hjem, som en skare sorte trækfugle. De sang:

Runa her, runa hist!
Over flod og skovens kvist
iler jeg som skyen frem,
at betids jeg kommer hjem.

Da vi stod oppe på bjerget igen, var alting øde og tomt. Vi fandt kun ildstedet i jorden fuldt af aske, som i skoven, hvor en flok sigøjnere har haft deres lejr.

"Hvad gør vi nu?" spurgte jeg. "Hvorledes kommer jeg tidsnok tilbage til mit fængsel i Thüringen, inden min fader opdager min fraværelse?"

"og hvordan kommer jeg til Schaffhausen i Schweiz, hvor jeg tjener igen som bagersvend?" spurgte Joseph, og vred sine

hænder. "Brødene står alle i bagerovnen; kommer jeg ikke til rette tid, så brænder de til kul, og folk har i morgen tidlig ingen frokost."

I denne nød drev vi omkring i skoven, og kom til Venusbjerget. Vi var meget glade over at træffe fru Venus hjemme.

Hun sad uden for døren med tre dejlige jomfruer, men hun var selv den smukkeste.

"Vær mig velkomne!" råbte hun. "Jeg vil ikke byde eder ind i mit bjerg; for med fruentimmer morer det mig ikke at omgås, og den ungersvend der har jo alt en kæreste. Dog, da I sætter eders tillid til mig, skal jeg også hjælpe jer ud af eders forlegenhed. Cupido, kom hid engang!" Det var hendes søn. Den lille nydelige dreng kom straks løbende. Han havde leget med lygtemændene i mosen, og der var vokset ham et par små brogede vinger ud af skuldrene. Hun plukkede to fine dun af hans vinger, gav os hver ét, og sagde: "Med disse vil I let finde vejen hjem igen til Thüringen og Schweiz. Men hvad vil du på Bloksbjerg, mit smukke barn?" spurgte hun mig; "det selskab der skikker sig ikke for dig."

"Ak, kære fru Venus!" svarede jeg, og nejede dybt, "hvad finder man sig ikke i, når man elsker, når man derved kan træffe sin kæreste?"

"Havde du ikke en fætter," sagde fru Venus, "som gik i latinsk skole?"

"Jo," svarede jeg.

"Fortalte han dig ikke dengang meget om den hedenske gud Bacchus, om faunerne, satyrerne og bakkantinderne på vinbjerget?"

"Vist gjorde han," svarede jeg.

"Nå, det kommer i grunden alt sammen ud på ét," råbte fru Venus; "kun er bakkanalierne meget behageligere og skønnere på det indiske vinbjerg, end djævle- og heksedansene på Bloksbjerg. Ville du ikke hellere, at din Joseph mødte dig der som ung faun, end på Bloksbjerg som hinkende djævel med en hestefod?"

"Jo, det forstår sig, hvis det lod sig gøre," sukkede jeg.

Fru Venus hævede derpå sin dejlige snehvide hånd, berørte Josephs øre med den, og straks var hestefoden forsvundet, og han stod der som en endnu skønnere yngling; kun var ørerne bag lokkerne blevet ham en smule tilspidsede.

Derpå lod hun os gå. Vi stak dunene af den lille Cupidos vinger i barmen, og straks kunne vi flyve, og kom hjem til rette tid. Da jeg vågnede, kildede dunet mig endnu på brystet, men det havde mistet sin røde og blå farve, og så ud som en sædvanlig lysebrun hønsefjer, hvoraf der lå nok rundt omkring på gulvet, som vinden havde blæst ind gennem vinduesgitteret fra hønsegården. Men jeg lod mig ikke narre, gemte omhyggeligt min fjer i mit syskrin, og har siden den tid ofte ganske mageligt i kort tid gjort den lange rejse til det herlige Bacchusbjerg i Indien. Den smilende Gud med ranken om de bølgende lokker har forenet mig der med min Joseph, vi har svunget thyrsusstavene med den glædedrukne flok, gamle satyrer med bukkefødder har blæst for os på rørfløjter, og den grønne skov, fuld af dryader og najader, har set os lykkelige.

Da jeg nu tilbragte nætterne i så megen gammen, glemte jeg rent, hvor elendigt jeg om dagen måtte smægte min tid hen i fængslet; og da jeg et år derefter blev befriet ved min faders

død, og pludselig så mig indsat til arving af hans hele formue, følte jeg derved min glæde kun lidet forøget. For det bedste havde jeg jo allerede; og skønt min fader behandlede mig slet, havde jeg dog gerne undt ham livet, om jeg end skulle have siddet indespærret min hele levetid.

Det første, jeg nu gjorde, var at sende brev til Schaffhausen, for at bede min kære Joseph komme hjem og blive min mand. Men jeg var forsigtig nok til aldeles ikke at udlade mig i brevet om vore forrige natlige sammenkomster; jeg bad ham kun hurtigt at ile i mine arme.

Til min bedrøvelse fik jeg intet svar. Et halvt år derefter udfærdigede jeg atter en skrivelse til alle bagerne i Schaffhausen. De svarede mig, at de aldeles ikke kendte nogen Joseph. Endelig opdagede de en, og sendte mig ham med posten. Mit hjerte bankede højt af glæde, da pigen en aften kom ind og sagde: der stod en bagersvend fra Schaffhausen ved navn Joseph uden for døren, og ønskede at tale med mig. Det var mørkt, men uden at give mig tid til at tage lyset med, løb jeg ud i forstuen, omfavnede ham, og tvivlede ikke på, at det var den rigtige Joseph. Men da jeg havde bragt ham ind i stuen, opdagede jeg et gammelagtigt, svindsottigt, skummelt menneske, som hostede bestandigt, og havde dårlige øjne. Jeg fo'r med gysen tilbage, og forsikrede gentagne gange, at jeg havde taget fejl. Men han ville absolut ægte mig, fordi jeg havde lovet det, og fordi han til den ende havde gjort den lange kostbare rejse. Han forpligtede sig til med ed og dokumenter at bevise alle de tre krævede betingelser: at han hed Joseph, var bagersvend, og var fra Schaffhausen i Schweiz. Kun med nød og næppe slap jeg ham. Jeg måtte betale ham rejseomkostningerne

dobbelt, og endnu en sum penge for hans tidsspilde og ulejlighed, samt for sit fejlslagne håb. Så pakkede han igen, og glad blev jeg.

Men også mit håb var nu forsvundet. Denne begivenhed havde gjort opsigt, og man lo mig ud. Imidlertid meldte sig adskillige friere; men jeg havde svoret Joseph evig troskab, og siden jeg dog så ham hver nat, var hans fraværelse om dagen mig mindre tung end den ellers havde været.

Det forunderligste var, at det aldrig faldt mig ind i vore natlige sammenkomster at spørge ham om hans opholdssted. Jeg foresatte mig det hver aften, men glemte det igen. Og der har Djævlen atter haft sit spil for ej at miste mig af sine kløer; for havde vi først været lykkelige med hinanden i den virkelige verden, hvad havde vi da brudt os mere om det natlige gøgleri?

Imidlertid levede jeg ret godt som en ung, rig bagerske. Gamle Mariane blev hos mig, og jeg gjorde alt, hvad der stod i min magt, for at behage hende. Men som hun blev ældre, blev hun også sygeligere og vrantnere. Mine natlige valfarter begyndte at mishage hende, og hun forlangte, at jeg skulle omvende mig. Men det ville jeg ikke, for ej at gå glip af min Joseph. Farten til Bacchusbjerget i stedet for til Bloksbjerg var hende heller ikke med.

"Om man også giver sig Fanden i vold," sagde hun, "må man dog elske sit fædreland, og ikke kaste vrag på det indenlandske. Hvorfor kunne vi ikke ligeså godt have hjemmegjorte djævle, som indianerne og grækerne? Behøver vi at gå så langt tilbage i tiden og rummet, for at finde et ganske skikkeligt Helvede? Bilder du dig måske ind, at grækerdjævlene er menneskeligere og skånsommmere, fordi de er smukkere? Stakkels forblindede

får! Værre er de. Skønhed er jo netop den bedste madding på Lucifers fiskekrog, for at få menneskesjælene til at bide på med større begærlighed. Det er alt sammen kun bedrageri og øjenforblindelse. På Bloksbjerg derimod går de omkring i deres sande skikkelse som ærlige djævle uden maske, i deres lovlige kald. Der har man nu engang vænnet sig til dem, som de er, og ingen overspændte forventninger gjort sig, der ikke finder sted i den virkelige verden. Men tænk dig bare, hvordan du engang vil blive til mode, når lokkerne og vindruebladene på din Bacchus forvandler sig til lutter horn og slanger! Og nu denne fru Venus, der skal have hen imod sine fire tusind år på bagen – når du engang får den gamle heks at se, inden hun har siddet ved sit natbord, skruet sig de falske tænder i gummerne, og sminket sig!"

Jeg svarede: "Hvor min Joseph er, vil jeg også være; heller i Helvede med min Joseph, end i Himlen uden ham."

"Ak, du gode barn!" svarede Mariane, kyssede og omfavnede mig, "du elsker din brudgom hjerteligt, og det er smukt gjort af dig; men den gode Gud må dog heller ikke være stedbarn."

"Jeg vil tale med Joseph," sagde jeg; "kan jeg få ham overtalt, så ville vi begge omvende os. Men jeg forlader ham ikke i nøden, hvori han har styrtet sig for min skyld."

Da jeg næste gang så Joseph, meddelte jeg ham, ikke uden forlegenhed, mine samvittighedsnag. Men han rystede på hovedet, og svarede: "Min gode pige! det er for silde."

Fra dette øjeblik af stod min beslutning fast, og al den gamle Marianes enfoldige snak kunne ikke hjælpe hende. Men der forestod mig en gyselig skræk, hun blev dødsyg, hendes opløsningstime stundede til, og hun ville skrifte.

Hun havde alt sendt bud efter præsten, da jeg trådte alene ind til hende i værelset. Hun legede med de blegblå fingre på sengelagnet (et tegn til, at døden var nær), og mumlede bønner med kvalt stemme. Jeg kastede mig for hendes fødder, og vred mine hænder.

"Mariane!" råbte jeg, "for Gud i Himlens skyld, forråd mig ikke; du har selv forført mig. Hvad kan det hjælpe dig at styrte et menneske i ulykke?"

"Bedre brænde timeligt end evigt," var alt, hvad hun svarede med tågede øjne.

Jeg sprang op, og stirrede rasende på den døende, så mig om, og fandt mig ene med hende, for pigen var løbet efter præsten. Mariane *kunne* ikke leve. Et eneste sagte tryk af min hånd om hendes hals – og døden var kun kommet et par minutter tidligere end ellers, min hemmelighed var død med hende, og jeg var reddet. Min skælvende hånd var allerede udstrakt, og fingrene krummede sig. Jeg hørte nogen komme op ad trappen, formodentlig præsten. Min angst tog til, kold sved dækkede min pande, jeg kunne næppe stå på mine ben, mit forsæt løb mig forvirret om i hovedet, og det kom mig for, som om en sort djævel drog gardinet bort fra væggen, hvor han havde skjult sig, tilnikkede mig grinende sit bifald, og bød mig skynde mig.

"Nej, djævel!" råbte jeg halvt vanvittig, "således skal du ikke have mig. Til slig en synd skal du ikke forlede mig. Ske hvad der vil, jeg venter min skæbne."

Med disse ord styrtede jeg fortvivlet ud af døren, og havde nær stødt den gamle præst omkuld, som jeg mødte på trappen. Jeg løb ned i haven, i jasminhytten. Her tilbragte jeg en hel time alene, I kan tænke eder, i hvilken tilstand. Enhver sagte lyd i

grenene fik mig til at tro, at nu kom rettens folk for at slæbe mig i fængsel. Endelig kom der virkelig nogen; jeg fo'r sammen af skræk. Det var pigen, hun flød hen i tårer, og vred sine hænder.

"Ak, Gud! ak, Gud! hvilken ulykke! hvem skulle have troet det?" råbte hun, og ville ikke se på mig.

"Tal! hvad er der sket?" spurgte jeg ude af mig selv, og stirrede på hende med et forfærdeligt blik.

"Den gamle Mariane ..."

"Nå?"

"Er død uden skriftemål og sakrament. En times tid har præsten og jeg set hende kæmpe med døden. Hun lod til at have noget højst vigtigt på hjertet at åbenbare; men da vi kom, var allerede mælet gået fra hende, og jeg løb dog så hurtigt, at jeg tabte min ene tøffel i rendestenen."

"Gud forbarme sig over hende!" råbte jeg med lettet hjerte, idet min barm atter svulmede frit, og blodet vendte tilbage i mine kinder. "Jeg skal give dig et par nye tøfler, og den døde en anstændig begravelse."

Derpå vendte jeg kæk tilbage til livet, til mit hus og til min øvrige ejendom, som jeg alt sammen for et øjeblik siden havde anset for tabt.

Nu var jeg vel undsluppet en stor fare, og der levede ikke et menneske, som kunne forråde min omgang med ånderne; men jeg havde heller ingen ven og fortrolig. Ingen menneskesjæl kunne jeg meddele mine følelser, mine bekymringer, mine hændelser. Rigtig nok besøger jeg endnu ofte Bacchusbjerget, og træffer min elskede der; men henrykkelserne er ikke mere så store som forhen. Det forekommer mig, som om Joseph var mindre forelsket; alle genstandene træder afbleget tilbage i

baggrunden, og jeg er næsten bange for, at de rent forsvinder til sidst.

I denne nød, kære Faust! har jeg gjort dit bekendtskab hos ridder Curt den aften, du ved nok. Jeg har overbevist mig om, at du har bragt det vidt i den sorte kunst. Sagtens tror menig mand, at Fanden allerede har taget dig; men det var kun øjenforblindelse, for at du er her endnu, beviser jo din tilstedeværelse. Det faldt mig straks ind at hente råd hos dig, om du måske kunne hjælpe mig til at træffe min Joseph i den virkelige verden, for min ungdom er afblomstret. For hint åndelige samkvem kan være godt nok, når man intet bedre har; men det er dog alt sammen kun tyndt og luftigt, og så ligt en drøm, at jeg ville holde det for lutter indbildning, hvis jeg ikke var overbevist om det modsatte. Hvor nu min Joseph er i verden, ved jeg ikke. I Schaffhausen er han ikke, det ved jeg. Men det er en let sag for dig at sige mig det. Rigtig nok har du forelsket dig i mig, og det er slemt. Dog det er hændt mig med flere mandfolk. Man kan ikke være venlig, ikke trække handskerne af, eller vise foden lidt mere end sædvanlig – straks fænger det. Men du er en fornuftig mand, som vist indser, at jeg umuligt kan elske dig, siden jeg elsker min Joseph så højt, at jeg selv for hans skyld har givet slip på den evige salighed. Han er vel ikke så lærd, så opvakt, så veltalende, så indsmigrende som du; men så er han igen kraftigere, friskere, mere blomstrende, mere ligefrem, har ingen kærester haft uden mig, og er dog lige så fyrig, som du. Du ser, jeg taler oprigtigt med dig, fordi jeg ved, du besidder en sjælden forstand. Også har du, uagtet din pagt med Djævelen, givet prøver på højmod og elskværdighed. Og derfor vil du, skønt jeg ikke kan elske dig,

vist ikke forråde mig, så lidet som denne ungersvend vil gøre det, hvem jeg ville holde for et ungt uskyldigt blod, dersom jeg ikke vidste, at han også hørte med til banden. Hvis det fornøjer dig, må du gerne kysse mine hænder og arme, så tit du vil. Også et kys på munden skal du få endnu. Men dermed må du lade dig nøje; og for at du ikke skal forlange mere, har jeg ladet dig tage denne vakre knøs med, så at alting kunne gå ordentligt og ærbart til i vor sammenkomst. Den unge gut har et ærligt ansigt. Giv mig din hånd på, bakkant! – for I er jo også bakkanter – at du ikke vil forråde mig."

Så vidt var hun kommet i sin fortælling, og jeg følte min hånd mildt trykket af hendes, da der pludselig blev larm i sideværelset, og vi hørte en stol falde ned af et bord.

"Gud i Himlen!" råbte bagersken, "vi er forrådte: drengen har luret, har hørt og set alting gennem hullet deroppe. Se, der løber han allerede forbi vinduet op til borgen. Hent ham ind, eller jeg er dødsens."

Seifart og jeg styrtede ud af døren og forfulgte drengen. Men han var kommet os for langt i forvejen. Seifart var træt, inden vi havde tilbagelagt den halve vej; men jeg var en lige så god løber som bagerdrengen, dog havde han allerede nået borgen, mens jeg endnu løb op ad bakken. Jeg så ham skynde sig ind i borgkapellanens kammer, og døren blev lukket i lås efter ham.

Hekseprøven

Da vi næste morgen sad ved frokosten, trådte rettens betjente ind ad døren, og forkyndte os arrest. Seifart og jeg måtte straks følge dem op på borgen til den gamle ridder, der nu var vor dommer.

Vi fulgte uden indvending, og talte latin sammen på vejen, for at drabanterne ikke skulle forstår os.

"Det er en fortvivlet historie," sagde Seifart. "Bagersken er forfaldet til et vanvid, der ikke er sjældent i vore dage, og har bragt mange kvinder på bålet. Hun tror selv, at hun er en heks. Et fyrigt temperament, en letbevægelig fantasi, kærlighed, ulykke, afholdenhed, mangel på bevægelse er årsagerne til hendes sygdom. Der ser vi atter et bevis på den efter det overordentlige stræbende natur. Dog, tvunget af sit egensind, måtte den stakkels bagerske søge den lykke i drømmenes land, som virkeligheden nægtede hende. Alt, hvad der er noget dygtigt ved, higer efter eventyr. Unge fruentimmer morer kun kærlighedseventyr; og der havde hun nu haft en vid mark for sig, men til ulykke spiller den ensidige tossevorne forelskelse hende et puds, og hun forgaber sig i en eneste Joseph. Som om der ikke var andre mandfolk til i verden, end en forbarmelig bagersvend. Fanden i vold med alt det trangbrystede filisteri! Nej, jeg trøster mig ved visen:

Raske liv, som mig fornøjer!
Kom forskellig steds igen,
skaf mig eventyr og løjer,
da er du min bedste ven.

Mageligt imellem leve –
kære lykke! hvorfor ej?
Men hvis du mig gør til greve,
går på timen jeg min vej.

Tit i hytten, som en hyrde,
vil jeg hvile på mit bræt;
hvo der aldrig bar en byrde,
bærer ikke livet let.

Er den lækres bord belæsset?
Vel! jeg kommer, Bacchus bød;
men i morgen mig i græsset
kvæger bondens ost og brød.

Skønne frøkner! Borgerinder!
Højt for eder hjertet slår;
vinker mig med rosenkinder,
binder mig med lange hår!

Men kun smægte – hvilke fagter!
kære børn! nej holdt, nej holdt.
Jeg går ud til min forpagter,
konen der er ikke stolt.

Hvo er smukkest? Efter lune
dømmes kun i denne strid;
mere fyrig er den brune,
og den blonde mere blid.

Snør mig da min bylt på nakken!
Jeg vil nyde verden glad.
Stav i hånd, og klædt i frakken,
iler jeg fra stad til stad.

Hvert et håndværk snildt jeg finder,
ingen blomst for slet, for god.
Sådan da mit liv henrinder
sparsomt og i overflod.

"Det er en forhærdet synder," sagde den ene af drabanterne, som ledsagede os.

"O, det er intet nyt," svarede den anden. "Jeg har kendt flere slige skælme, som sang letfærdige viser på vejen til galgen. Men jeg håber ikke, der bliver noget mere af, min bro'r! med at snøre bylten på nakken, og tage stav i hånd. Tager jeg ikke fejl, så bliver der snøret dig en strikke om halsen."

Vi gad ikke høre på den snak, og for at have noget at bestille på vejen, sang jeg følgende vise som en modsætning til Seifarts:

Man kan ej alting have.
        Den bedste gave
blev sparsomt kun os givet
        i jordelivet.

Til lindring i vor trængsel,
        i vor forlængsel,
alt nøjsomhed erstatter,
        hin troskabs datter.

Kun en blandt mange kvinder
dit hjerte finder;
dog alle kan den ene
dig sødt forene.

Den elskov er ej dygtig,
som kun er flygtig.
Fandt sansers korte gøglen
til hjertet nøglen?

Ved alt for mange kunster
din fryd fordunster.
En lygtemand i mosen
bli'er elskovsrosen.

Kan du et hjerte såre
til bitre tåre?
Kold følge letsinds stemme?
Den hulde glemme?

Nej, himmel! Lad mig finde
min sjæls veninde.
Kun ét i verdens rige:
en kærlig pige!

Vi trådte ind i riddersalen, hvor vi før havde spillet komedie. Ridder Curt sad ved et stort grønt bord, og havde nogle borgere som bisiddere omkring sig. Kapellanen førte protokollen.

"Nå, det er smukke optøjer, jeg hører om jer," råbte den gamle ridder til os.

Seifart lod ham snakke, og opførte sig under det hele forhør med megen fatning, klogskab og veltalenhed. Han spurgte

beskedent, hvad man anklagede os for; og da han hørte, at bagersken allerede havde tilstået alt, sagde han: "Med forlov, strenge herre! jeg skal siden træde frem som den stakkels kvindes sagfører; vort eget forsvar er straks færdigt. Hun har indbudt os, for at fortælle os sit liv og levned. Bagerdrengen har også hørt det alt sammen, skønt på en lumsk, ulovlig måde; han er mere skyldig end vi. Og hvis det blot *at høre hende fortælle*, er en forbrydelse, herr ridder! så er jo I og disse ærlige mænd samt herr pastor Gottskalk lige så medskyldige; I har jo også hørt alting af hendes egen mund. Hvad kunne vi gøre for, at dette forrykte fruentimmer holder os for troldmænd? Hun blander altid indbildning med virkelighed; det har hun også gjort her. Hun har set mig spille Faust, og tror, jeg er den virkelige Faust."

"Og hvad havde du hos hende at bestille," spurgte ridderen, "når du ikke ville købe brød, og ikke ville hekse?"

"Hvem siger, at jeg ikke ville købe brød?" vedblev Seifart. "Vi stakkels skolarer må vel nu nøjes med tørt brød, siden Eders ridderlige strenghed har unddraget os Eders runde og milde hånd."

"Ville du da ikke hekse?" spurgte ridderen.

"Vist ville jeg hekse," svarede Seifart leende; "men det fortjener ikke, at man derfor straks sættes i fængsel."

"Nu hører vi, han bekender det selv," råbte borgkapellanen; "hvad har vi videre vidnesbyrd behov?"

"Jeg tilstår," vedblev Seifart, "at det ikke blot var bagerskens hvedeknopper i brødskuffen, der fik mig tænderne til at løbe i vand. Hun er et dejligt fruentimmer; alle smukke fruentimmer er hekse, når de først har gjort os forelskede. Men skulle hver den fordømmes til bålet, som kunne gøre, og som kunne blive

forelsket, hvorledes fik da fremtiden fædre og mødre til sine sønner og døtre? I stedet for at skænke mig genkærlighed, har hun fortalt mig en vidtløftig drømmehistorie. Hvad kan jeg gøre for det?"

"Altså," råbte kapellanen, "har han dog tilstået, at han har søgt at komme i syndig forståelse med en heks. Det er mere end nok."

"Nej, holdt, fader Gottskalk!" svarede den vakre ridder, "der er en Fandens forskel. Vi er alle mennesker; vi to er sagtens over de år, at sligt kunne lokke os, men jeg begriber ret godt, at et ungt menneskes hjerte kan blive sat i brand af bagerskens yndigheder, når han virkelig ikke ved, at hun har indgået pagt med den Onde."

"Og hvis hun selv tror at vide noget om det," sagte Seifart, "så er det alt sammen kun vanvid. Når et fruentimmer som hun, efter at være skilt fra sin Joseph, ikke kan tilfredsstille sin kærlighedslængsel på en naturlig måde, så må hovedet til sidst gå i baglås på hende."

"Nej, nej!" råbte ridderen, "hun har selv tilstået, at hun er redet til Bloks- eller Bacchus-bjerget på en sort gedebuk, og at hun just i overmorgen, da det er Sankt Hans-dag, atter havde en sådan rejse for."

"Så er det jo en let sag at komme efter sandheden," svarede Seifart: "stil eder an, som om I var overbevist om hendes uskyld; lad hende gå hjem, og overrask hende i overmorgen-nat i hendes eget hus! Jeg vædder, i stedet for at se hende ride ud af skorstenen på en gedebuk, vil I finde hende sovende i sin seng."

Den gamle ridder Curt var en temmelig fornuftig mand, hvor slet og ret menneskeforstand uden videre kundskaber og

anstrengelse kunne forslå. Efter Seifarts råd lod man bagersken gå, og gjorde hende en undskyldning. Man sagde, at man havde taget fejl, man oppebiede Sankt Hans-aften, og udstillede hemmelige vogtere for at hindre hendes flugt.

Vi tog os vel i vare for at besøge hende; men Sankt Hans-nat begav vi os med ridderen, kapellanen og nogle borgere hen til hendes hus, åbnede sagte døren med en nøgle, som den utro bagerdreng havde stjålet fra sit herskab, og trådte ind i hendes dagligstue. Kapellanen havde bevæbnet sig med et røgelseskar, han begyndte at røge og at exorcisere. Derpå åbnede ridder Curt selv sovekammeret. Vi fandt sengen tom.

"Ser I vel," hviskede kapellanen, "hun er allerede Fanden i vold."

Ved siden af sovekammeret var en havestue, vi begav os derind. Aldrig glemmer jeg dette syn. I lyst måneskin lå den skønne kvinde, nøgen som Eva, eller som den sovende Venus, på en løjbænk af ungt maj og friske vår-blomster. Alle tilstedeværende, selv kapellanen, glemte nogle minutter i henrykkelsen over hendes skønhed, hvorfor de var kommet. Endelig befalede præsten, at man skulle gå baglæns, ligesom Noæ sønner, og dække hende med det lyseblå klædebon, der lå ved siden, og var gledet af. Vi mærkede tydeligt, at hun indvortes var stærkt bevæget; hun drømte, og barmen bølgede heftigt.

"Nu ser I vel, herr ridder!" sagde Seifart, "der har vi trolddommen. Alting selvbedrag! hysteriske tilfælde!"

"Det glæder mig," sagde den gamle ridder, "at vi kunne skåne dette unge fruentimmer; for i sandhed, disse ledemod er alt for

herlige og fuldendte, til at de skulle fortæres af grådige flammer."

"Har den Onde nu også fået bugt med eder, herr ridder?" råbte kapellanen. "Ved I ikke, at Satan kan gøre slige og vanskeligere kunster, når det er ham om at gøre at få en menneskesjæl i sine kløer. Det *lader* vel, som om hun lå her, men jeg vædder mit hoved på, at hendes virkelige legeme i dette øjeblik er mange mile herfra på Bloksbjerg."

Denne tåbelighed gjorde mig, der under hele sagen havde forholdt mig temmelig stille, så opbragt, at jeg i ungdommelig overilelse råbte: "Hvad hoved? Kødhoved! hvor kan den have et hoved at vædde bort, som er i stand til at sige slige dumheder?"

Ridderen gennemborede mig med et vredeligt blik, og sagde: "Med dig, dreng! har jeg siden en høne at plukke; nu til sagen! Herr Gottskalk har ret, man kan ikke vide, hvorledes det hænger sammen. Heksen må atter stedes til forhør; tilstår hun selv, at hun har været på Bloksbjerg, så må hun underkaste sig vandprøven."

Dermed forlod han hurtigt værelset, fulgt af os alle; og Seifart hviskede mig i øret: "Der har din hidsighed spillet os en smuk streg. Du har gydt olie i ilden, og er måske skyld i, at det arme menneske må udgive sin ånd i flammerne."

Jeg var blevet ganske spag og lod hovedet hænge. Der blev straks formeret hende en proces, hun blev stævnet for sine dommere, og da man spurgte hende, tilstod hun, vel ikke uden skælven, men dog med en vis stolthed, alting oprigtigt. Nogle mente, det var nok, man kunne gerne straks skride til henrettelsen; men Seifart påstod, understøttet af den gamle

ridder, at hun var forrykt, og at man måtte behandle hende som en rasende. Nu blev der da skredet til vandprøven.

I procession, ikke ulig den, hvori man i Spanien leder kætterne til en autodafé, bragte man den skønne kvinde i hvide klæder, med udslået hår og foldede hænder ud af byen, for at hun i floden kunne underkaste sig prøven. Utallige tilskuere var forsamlede ved flodbredden.

Hun gik med langsomme, faste skridt. Selvfølelsen af hendes skønhed, hendes uskyld (som hun ikke engang selv kendte) gav hende en ynde, en værdighed og noget rørende, som virkede fordelagtigt på mængden. Da klæderne blev taget af hende, så hun stolt hen for sig, og skammede sig ikke; men vreden farvede hendes blegvordne kinder med skønne roser igen. Alles øjne hvilede på hendes yndigheder; fra alle munde lød: "Gud, hvor dejlig!" Et mildt smil svævede på hendes læber. Denne, måske sidste, sejr smigrede hendes forfængelighed. I dette øjeblik var der næppe én til stede, som ikke ønskede den skønne skabning reddet.

Et ungt menneske, som ikke stod langt fra mig, sukkede, græd, vred sine hænder, bad, og mumlede alt imellem hen for sig: "Benedicte! Benedicte!"

Før det endnu kom så vidt, havde en herold forkyndt hendes dom: at hun skulle overgives til flammerne, hvis hun ikke sank i floden.

Hun blev nu bundet korsvis, den højre fod til venstre hånd. Imidlertid hørte jeg bestandig den føromtalte yngling med krampagtigfoldede hænder og fortvivlet ansigt bedende gentage sit "Benedicte! Benedicte!" hvoraf jeg drog den

slutning, at det var en katolik, som anråbte en helgen for bagersken, sin pårørende.

Den ulykkelige blev lagt på vandfladen, og det afgørende øjeblik kom. Men uskyldigheden sejrede: tre gange blev prøven gentaget, tre gange sank hun ned.

"Uskyldig!" råbte Seifart, jeg, og den hele forsamling med os.

"Uskyldig!" hulkede det unge menneske, og strakte sine hænder mod himlen. Den skønne kvinde stod igen på strandbredden, som en græsk billedstøtte i våde draperier, stirrede forbavset hen for sig, og spurgte med den hende egne barnlighed, idet en himmelsk stråle af håb atter oplivede de matte øjne: "Gode Gud! er jeg da virkelig uskyldig?"

"Ja, du er, du er, Benedicte!" råbte det unge menneske, der nu trængte sig gennem mængden, og omfavnede hende. "Og her er din Joseph, din brudgom, der kommer hjem fra fremmede lande som bagermester, for at ægte dig og leve lykkelige dage med dig. Jeg var just steget af vognen, og vidste ikke, hvad alt dette opløb skulle betyde. Tænk dig min skræk, da jeg fik det at vide!"

Nu forvandlede alting sig til lyst og gammen. Ingen forlod stedet, uden først at have hilset Benedicte, og ønsket hende til lykke. Det bedste var, at hun selv blev fuldkommen helbredet ved denne prøve. Det faldt hende som tåge fra øjnene, og hun indså tydeligt, at hun havde været betaget af et stærkt vanvid; især da Joseph forsikrede hende, at han aldrig havde været på Bloksbjerg, aldrig i Venusbjerget, og aldrig i Schaffhausen.

Mængden fordelte sig munter og overgiven, og der fulgte et lystigt efterspil oven på tragedien. En stakkels maler havde sneget sig ud til flodbredden med sin tegnebog, for at stå bag

en busk og bruge den skønne bagerske til model, i det øjeblik hun var afklædt; men da Venus åbenbarede sig for ham, kunne han ikke tegne, hans hånd skælvede, og han bragte et hæsligt skabilken på papiret. han blev opdaget, man rev tegningen fra ham, og bagerskens karikatur gik fra hånd til hånd, og opvakte en almindelig latter.

Også Benedicte og hendes Joseph fik den at se. De kunne lige så lidt bare dem for at le over den; men for at trøste maleren nogenlunde, lovede hun ham, at han med det første skulle male hendes og hendes kærestes portrætter.

Atter bryllup

Gamle ridder Curt glædede sig også meget; hans forrige strenghed mod bruden forvandlede sig til fadergodhed, han svor på, at han ville holde hendes bryllup på borgen, og at den bedste vin af tryllekælderen skulle flyde til forsoning, siden trolddommen havde fået et så lykkeligt udfald. Flere tilstedeværende blev straks indbudt, blandt andre Seifart og mine skolekammerater. Men om mig var der slet ikke tale.

Jeg var ganske bedrøvet, og tænkte: "Det er nu bare, fordi jeg har kaldet herr Gottskalk et kødhoved. Herre Gud! nu indser jo dog ridderen selv, at hans kapellan har dømt i sagen som en dumrian. Og dog bliver jeg straffet, fordi jeg har nævnt barnet ved sit rette navn. Sådan går det i verden." – Men gid det var blevet ved det!

Jeg ville gå hjem, for Seifart blev hos brudeparret, og havde travlt med at studere brudgommens karakter; og her viste han sig nu ret fra sin elskværdige side, for langt fra skinsyge og nag, var han kun i dette øjeblik henrykt over det sælsomme pars skæbne. Men da jeg, som sagt, ville gå, klappede der mig nogen sagte på skulderen. Det var en af gamle ridder Curts svende: jeg kendte ham ret godt, det var ham, der havde fået den første ørefigen af Barthel, fordi han skældte ham ud for en nar. Han indbød mig venligt efter sin herres befaling, at følge op med ham på borgen.

Jeg tænkte: "Kan det gøre det? velan!" Jeg var belavet på en straffepræken, og håbede endnu at blive indbudt til brylluppet med, når jeg krøb til korset.

Men hvorledes blev jeg til mode, da svenden bragte mig *ned* i stedet for *op*! Inden jeg vidste et ord af det, stod jeg i borgfængslet, rigtig nok kun i den øverste hvælving, som var upåklagelig luftig, ren og tør. Men, ak – en krukke vand stod på træbordet, et halvt rugbrød lå ved siden af! Nu hørte jeg min dom: jeg skulle sidde tre dage på vand og brød, og derpå stå offentligt skrifte, fordi jeg havde fornærmet en præst i sin ordensdragt med uforskammede skældsord.

"Hvis han altså ikke havde været i ordensdragten," tænkte jeg, da jeg var alene, "så havde det kunnet være, hvad det var? Jeg har kun fornærmet hans kjole, ikke ham. Kjolen vil jeg gerne bede om forladelse, hvis det kan forløse mig af dette afskyelige hul. Dog, gode Gud! selv her ville jeg tålmodigt sidde tre dage på vand og brød, hvis jeg kun ikke, som en arm synder, skulle står åbenbart skrifte. Jeg bliver jo derved for evigt beskæmmet. Mit hele tilkommende liv bliver mig fordærvet derved."

Jeg satte mig hen, og grublede over min tilstand. Det var alt silde. Oppasseren havde sat mig en brændende tranlampe på bordet, og var gået straks igen. I krogen derhenne opdagede jeg en god seng, som dog trøstede mig noget i min nød. Men jeg kunne ikke sove; vandet og det tørre brød var mig modbydeligt. Midnatstimen nærmede sig, jeg hørte tårnklokken slå tolv højt over mit hoved.

Pludselig bliver jeg forstyrret i mine tanker ved en larm. Jeg slår øjnene op: to dødningehoveder med blodige halse svæver langsomt ned fra loftet, lægger sig på min seng, og stirrer på mig med hule øjne. Jeg styrter straks hen imod sengen for at berolige min ophidsede fantasi ved visheden om en fejltagelse. Men dødningehovederne er der endnu. Jeg beføler dem, ikke

uden gysen. De er af pap, og kan lukkes op som æsker. I det ene finder jeg en stegt høne, sennep, salt, kniv og gaffel, idet andet en flaske vin; og på en seddel står skrevet med blyant: "En medlidende sjæl sender dig denne hjertestyrkning i din nød. Spis, drik og gå i seng; men lad for Guds skyld hverken ridderen eller hans kapellan vide det ringeste om dette!"

Uden at bryde mit hoved længe med sammenhængen, handlede jeg efter forskriften. Så snart dødningehovederne var udtømte, forsvandt de igen i loftet; og så snart jeg havde holdt mit måltid, gik jeg i seng.

Næste morgen vågnede jeg silde, for den forrige dags uro havde trættet mig. Solen skinnede lyst ind ad mit fængselsvindue, og jeg kunne mærke på solstrålens linje, at den allerede kom højt oppe fra, og at klokken omtrent måtte være ti, ridder Curts sædvanlige spisetid. Jeg hører megen larm i gården, klarinetter og oboer spiller en march, toget går mit høje gittervindue forbi. Jeg kan ikke se nogenting, uagtet jeg sætter stolen på bordet, og stiger derop; men instrumenternes lyd bliver stærkere, i det øjeblik toget er i borggården.

Hvilken kummer for et ungt menneske, at måtte lade slig en glæde, som han havde gjort sikker regning på, gå sin næse forbi! Jeg kastede mig fortvivlet på mit leje, og skammede mig over mig selv, fordi jeg græd.

Længe lå jeg således, og beregnede: "Nu er de ved tærterne; nu ved vildsvinehovedet med laurbærbladet i munden." Trompetstødene, som jeg kunne høre fra tid til anden, var mig lige så mange knivstik i hjertet. "Nu bliver sundhederne drukket," råbte jeg fortvivlet, "men på din sundhed tænker

ingen moders sjæl. Dig lader de umennesker vansmægte i fængsel."

Pludselig hører jeg nogen hurtigt komme. Dørene bliver lukket op, og min befrier, min ven Seifart står for mig med glødende kinder, med funklende øjne, og har en rus.

"Op," råbte han, "Albert! stakkels ulykkelige! i borgfængslet vansmægtende! Din forløsningstime er kommet. Den har kostet mig megen møje; den har kostet mig min forstand. For at behage det gamle kødhoved, for at blødgøre hans hjerte, har jeg måttet drikke mig fuld. For kun kødhoveder kan drikke uendelig megen vin uden at tabe forstanden, siden de ingen har. Jeg har også ladet ham fortælle mig hele frater Johannes Paulis *Vademecum* fra først til sidst, og lét af fuld hals over hver historie, hvorved jeg da er blevet endnu mere ør i hovedet. Men nu er vi også sådanne hjertensvenner, at han gentagne gange er faldet mig om halsen, og har grædt så inderligt, at mit højre kjoleærme er ganske vådt, han ville med djævels vold drikke dus med mig; kun med nød og næppe gjorde jeg ham begribeligt, at det ikke skikkede sig for slig en ærværdig herre at være kammerat med en omvandrende skolar. Men ærlig talt var det for at slippe af fælden. Hvem djævlen gad vel siden være dusbroder med sådan en gammel ærkefilister, når man først havde fået forstandens brug igen? Men nu har han skaffet mig nøglen til dit fængsel. Kom, Albert! Eftermaden står endnu på bordet; jeg har sat et stykke vildsvinehoved til side for dig. Ridder Curt ved alting, det finder hans allerhøjeste bifald. Du er fri fra dine bånd. På den åbenbare skrifte tænkes ikke mere, og der er nu ikke andet tilbage, end at du beder kødhovedet om forladelse, fordi du har kaldt ham et kødhoved."

Jeg løb op med Seifart til selskabet. Et stort taffelbord opfyldte riddersalen. Alle var glade, alle snakkede i munden på hinanden, og musikanterne spillede. Ingen uden den skønne brud mærkede, at jeg trådte ind i salen med Seifart; hun nikkede venligt til os. Da jeg kom forbi ridderen, kyssede jeg ham på hånden; han klappede mig på kinden, og spurgte: "Hvordan smagte dødningehovederne i aftes?"

"Bedre end kødhovedet, herr ridder!" svarede jeg, "det var nær blevet mig helt vanskeligt at fordøje."

"Jeg tænker," sagde han, "vildsvinehovedet vil endnu smage bedre. Gå hen på din plads, spis, drik, og vær i fremtiden ikke selv oftere sådan et vildt svin!"

Da jeg kom til kapellanen, knælede jeg for ham. Han var overordentlig huldsalig og beskænket. Han lagde hænderne på mig, og velsignede mig med megen faderlig værdighed.

"Ak, Gud! Sejfe – Sejfert!" sagde han hikkende, "disse unge mennesker er som salpeter og ingefær; de vil vide alting bedre, og så har de dog ingen menneskekundskab. Og menneskekundskab er dog af alle menneskelige kundskaber den allervigtigste kundskab, når man vil være i stand til ordentligt at bedømme sine medmennesker. Det kunne vi to tale et ord med om. Men man må se igennem fingrene med ungdommen, når den går i sig selv og forbedrer sig. Og så ville vi da nu også drikke et glas sammen; og hvad der er sket i forgårs, vil vi skrive med kul i skorstenen. Men man kan da heller ikke stikke alting i lommen, hvad unge mennesker byder én; for ellers kunne det til sidst gå os ligesom paven med tiggerkællingen. Han ville ikke give hende en halvskilling, men kun sin velsignelse. Men hun betakkede sig, og sagde: "Var

eders velsignelse en halvskilling værd, så havde jeg ikke fået den."

Med denne anekdote (hvis anvendelse på øjeblikket vi ikke ret kan begribe) skænkede han mit glas fuldt, og spildte samtidig megen vin på bordet. Nu greb han efter et saltkar for at strø salt på, at dugen ikke skulle plettes. Derved kom han til at støde sauceskålen over ende, så at hans nabos kjoleærme blev ganske tilsølet. Ridder Curt var nær ved at le sig fordærvet over det, og råbte: "Red dog min kapellan dernede, og byg ham en ark, at han ikke drukner i syndfloden! Det trænger jo ind på ham fra alle kanter."

Kort derpå sov kapellanen ind, og jeg havde tid nok til betragtninger, for hver snakkede med sin nabo, og Seifart sad nu hos bruden og talte med hende. Mine øjne faldt på skeen, jeg havde spist med, og jeg kendte den igen på et lille mærke. Det var den samme, som min skønne bissekræmmerske havde brugt for et par uger siden. O, hvilken sødhed, at berøre det sølv med mine læber, som hun havde indviet med sin rosenmund! Den kære piges billede stod atter lyslevende for min sjæl. Jeg havde hverken i går eller i dag tænkt på hende i min lidenskabelige tummel. Jeg greb efter min sløjfe på brystet, tog den frem, og kyssede den.

"Ak," tænkte jeg, "hvis jeg nu sad derovre for bordenden med hende, som brudgommen med sin brud! Hvor mon hun nu er? Jeg får hende vist aldrig mere at se."

Tårerne vædede mine kinder, kapellanen vågnede igen, så sig om, og da han fandt mig grædende, sagde han med lam tunge: "Græd ikke, min stakkels dreng! Jeg har allerede af hjertet tilgivet dig."

Jeg takkede ham; og så snart det gik an, stod jeg op fra bordet, løb ud i skoven til mit træ, kyssede det indviede tegn på min kærlighed, og tilbragte nogle timer alene i det dejlige sommervejr i sød vemod og i erindringen om min svundne viol.

Røverhøjmod. Spøgelserne

Med lettet hjerte og fyldte lommer drog vi videre. Alle havde ofret til os, ridder Curt gjorde os en anselig foræring ved afskeden.

Barthel blev hos ridderen, der nu engang, Gud ved hvorfor, havde fået ham så kær, at han ikke kunne afse ham.

Den sidste aften havde Seifart også vundet i spil; vi kunne altså slå stort på og var rigere, end da vi drog ud fra Eisenach. Seifart bar sin skat i en lædergjord om livet, og så vandrede vi da lystigt videre gennem Thüringer-skoven.

Vi var fem i alt, efter datidens måde vel bevæbnede med bøsser og sværd, og ikke bange, skønt rygtet gik, at man ofte blev plyndret der. På en lille høj hvilede vi og spiste til middag. Den store krukke, som ridderen havde ladet os fylde af tryllekælderen, var allerede flere gange gået rundt fra mund til mund, da vi opdagede syv otte karle bag træerne med lange sorte skæg og underlige huer, vel bevæbnede.

Seifart befalede os at gribe til våben og sigte på røverne med vore bøsser.

Næppe så anføreren os gøre disse anstalter, før han befalede sine svende at kaste deres flinter og pistoler i græsset. Derpå tilvinkede han os fred med sit tørklæde. Vi tog også gevær ved foden, men drog vore sværd, og råbte til røverne, at de ikke måtte understå sig at nærme sig os på ti skridt.

Vi opdagede snart, at høvedsmanden og tre andre var jøder, et par sigøjnere, de øvrige formodentlig mådelige kristne. De talte med hinanden i kochumersproget; men da de også havde

skilt sig ved deres sværd, tillod vi dem at komme ganske nær. Derpå tiltalte anføreren os således:

"Skulle vi ikke kende dig, store Seifart, der er berygtet ved alle mulige højskoler og ingfersiteter her i landet såvel for din tapperhed som din lærdom? Har jeg ikke, som en bi, suget honning af dine læber, da du sidst i værtshuset forførte disse unge knægte til at blive komedianter? Men om røverne har du snakket hen i tågen, og som den blinde om farverne. Vi er pokker ikke så egennyttige, som du tror, og myrder ikke blot af gerrighed, men også for lyst, fordi det væsen, som du siger, morer os, ligesom cimbrerne og leoparderne. Det forlyster os også at høre finkerne kvidre i skoven, og vagtlerne slå i marken."

Seifart svarede: "Jeg hører, du er en jøde. Det havde jeg ikke troet, at én af jeres folk kunne være tapper nok til at svinge sig op til røverhøvedsmand."

Røveren svarede: "Du vil ingen filister være, Seifart! og kan dog tvivle om Samsons styrke? Har jøderne ikke også engang været tapre? Var Moses, Josva, kong David og maccabæerne ingen helte? Var der ikke i det trettende århundrede 30.000 stykker af vore folk, som tjente under kong Philip den Smukke? Har vi ikke selv engang holdt en jødeturnering? Sagtens er det ikke gået os altid så godt; man har beskyldt os for afskyelige misgerninger, at vi har gennemboret hostier med søm, agtet en jødesjæl højere end hundred tusinde kristensjæle, forgiftet brønde, solgt og slagtet kristenbørn. Men det er lutter løgn. Penge har vi tjent, fordi vore folk er klogere end I; det er hele sagen. Og var det vel et under, da I ærlige folk intet mere ville have at bestille med os, at vi gjorde fælles sag med

stratenrøvere, krybskytter og landstrygere? Men vandrende skolarer gør vi ingen fortræd; det er en lov mellem os. Vi vil kun hvile os ud et øjeblik i jeres selskab, og modtage grundig undervisning af din mund i spidsbube-filosofien. Giv os en slurk af eders krukke! Så har vi sluttet gæstevenskab, og drager videre."

Det var os kært, at vi på så let en måde kunne blive disse skælme kvit, og vi rakte dem krukken. De satte sig ubevæbnede ned hos os, drak vor skål, tømte krukken, og til afsted måtte enhver af os endnu finde sig i at modtage en hjertelig omfavnelse. Derpå ønskede de os en lykkelig rejse, og forlod os.

"Er det dog ikke besynderligt," sagde jeg, da vi ikke så dem mere, "at man selv hos slige landstrygere undertiden opdager funker af ædelmod? De forlangte kun en drik vin, så drog de videre."

"Ros kun ikke alt for stærkt deres beskedenhed!" sagde Seifart ærgerlig. "Den gavtyv har stjålet mig min pengekat af kroppen, mens han omfavnede mig. Fordømte taskenspiller! Det var rigtig nok lettere end at give sig i kast med fem velbevæbnede, tapre karle."

Som Sejfart sagde det, greb enhver af os i lommen, og se – den var øde og tom! Kun en bylt med småting af ingen værdi, der hørte til komediespillet, havde de ladet os beholde, foruden tre guldmønter, Seifart uformærket straks havde stukket i træbarken.

Så gik vi da tavse og modfaldne gennem skoven for at komme til næste by. Hvor skulle vi flagre videre? Man havde stækket os vingerne.

I denne ubehagelige tilstand kom vi til en landsby, beboet af lutter fattige folk. Kun – fortalte os en tigger – boede der en rig enke på hjørnet, ikke langt fra kirken; hun stegte gæs i aften, men var gerrig og ubarmhjertig.

"Lad os prøve vor lykke hos hende!" sagde Seifart, som håbet om et lystigt eventyr straks igen gjorde oprømt. "På vore tre guldstykker må vi spare som skibbrudne på deres tvebakker. Vi vil banke dygtigt på denne kones husdør og hjerte. Den lurvede tigger har hun vist bort; vi er smukke, velskabte ungkarle, med dem plejer enkerne at have mere medlidenhed."

Det var en kold, stormfuld aften, og meget mørkt. Vi kom forbi kirkegården, og så en lampe brænde inde i et lille kapel. Tiggeren fortalte os, at der lå en adelig frøken begravet, at der hver nat brændte en olielampe over hendes kiste, og at der blev ringet hver aften med en lille sølvklokke i tårnet, fordi hun, for flere hundrede år siden, havde testamenteret kirken sin store formue. Men det skulle ikke gå rigtigt til inde i gravkapellet; man sagde, at den nådige frøken undertiden selv lukkede sin glaskiste op, steg ud, og gik op og ned ad flisegulvet derinde.

Tiggeren gik sin vej, og vi stod lige uden for kapeldøren. Degnen måtte have glemt at lukke den, vi trådte ind, og fandt den lille hal luftig, renlig og munter. På gulvet måtte endnu dagen i forvejen være strøet sand og blomster. Mumien lå, som en pyntet dukke, roligt i sin glasæske. Over lampen hang et gammelt maleri, så sort tilrøget, at man ikke kunne skelne, hvad det skulle forestille. Det lod til at være en martyrindes billede.

"Her træffer vi et godt natteleje, hvordan det så går," sagde Seifart; "men halm må vi selv gøre udveje til."

Vi gik ud igen, og det trøstede mig, da vi atter nærmede os de levendes boliger. Vi kom snart til den rige enkes hus på hjørnet.

Skorstensilden funklede i den mørke nat lystigt ud til os med sin røde flamme gennem blyruderne. Vi kom nærmere, og så en gammelagtig kone, fø'r af lemmer, med et gnavent ansigt, beskæftiget med at stege gæs.

"Se engang," sagde Seifart, "hvor brune og lækre de glinser på spiddet, hvor vævre de drejer sig. Skulle man tro, at en gås kunne se så dejlig og fornuftig ud? Jeg vil ikke høre et ondt ord om den kone."

"Ak, hvad hjælper os alle disse herligheder," sukkede jeg, "når vi intet få af det?"

I samme øjeblik fik drengen derinde en ørefigen, fordi han ikke vendte stegespiddet i den rigtige takt. Han gav sig til at hyle, og vi hørte ham sige: "Jeg har jo ingenting gjort!"

"Just derfor!" sagde konen; "du glemte at dreje spiddet."

"I er et ugudeligt menneske," sagde drengen, "og behandler et faderløst barn, så Gud må sig forbarme. Altid må jeg tage til takke med oret brød, osteskorper og tyndt øl, mens I og jeres søn gør jer til gode. I morgen er det søndag, så kommer han fra byen, i aften må allerede gæssene være stegt, for at I kan gå til højmesse med ham. Men så vis da også frugter af eders gudsfrygt! Alle fattige og nødlidende viser I uden barmhjertighed døren; men tag jer i vare, at ikke salig Martin Kiperlein, der blev hængt forleden, stikker sit kridhvide ansigt ind ad blyvinduet, som han gjorde aftenen, da han var rettet, fordi I ingen medlidenhed havde haft med ham!"

"Dreng! tal ikke så ryggesløst," svarede konen blidere med dæmpet stemme. "Lad de døde hvile i fred, og før dig skikkeligt

op, så skal du få pølse og sigtebrød."

Nu havde Seifart nok. Bylten med de teatralske efterladenskaber blev lukket op; han smurte sig i ansigtet med kridt, bandt sig en strikke om halsen, hyllede sig i et lagen, og stod nu der som den livagtige salig Martin Kiperlein. Dog tog han sig vel i agt for at lade sig se, før gæssene var stegt nok; men næppe stod de i havn på de store tinfade, før han pikkede sagte på vinduet, og trykkede næsetippen flad imod ruden.

At se det blege ansigt, skrige, og løbe bort, var et øjebliks sag for konen og drengen; at springe ind, erobre gæssene, to store sigtebrød og en dunk øl, kostede ikke Sejfart mere tid. Derpå ilede han over hals og hoved til kapellet, hvor måltidet skulle holdes.

Jeg blev misfornøjet tilbage på kirkegården. "Det går for vidt," tænkte jeg. "Rigtig nok sker det alt sammen i spøg; men slige bedrifter kunne til sidst gøre os ulykkelige. Han bestjæler folk, vanhelliger helligdommen, spotter de døde i graven. Alt sammen i spøg! Jeg vil skilles fra disse letsindige, og vandre min egen stille, ensomme vej."

Mens Jeg talte så med mig selv, havde jeg sat mig på en ligsten, hvorpå det høje, halvmåneformede kapelvindue kastede sit svage lys. Hvor forskrækket blev jeg, da jeg vågnede af mine grublerier, og fandt mig – *selv anden* på ligstenen! En lang skikkelse sad i hvide klæder på den modsatte kant, og stirrede på mig med bedrøvede øjne.

"Stakkels unge menneske!" sukkede den blege, "er du også ulykkelig? Jeg er en ulykkeligs genfærd. Er du bange for spøgelser?"

Min skræk tillod mig intet svar, og synet vedblev: "Jeg vil indvie dig i mine lidelsers hemmelighed. Hvad jeg var i verden, og hvilket navn jeg bar, ved jeg ikke mere, for med døden forgår alt det timelige; men at jeg elskede en yndig pige, ved jeg desværre endnu alt for godt. Jeg vandt et trofast hjerte, fordi jeg, som du vel endnu kan se på mit spøgelse, var en overordentlig dejlig ung mand. Men forfængelighed og letsind bragte mig snart til dagligt at ægge det stakkels barn til skinsyge. Da græmmede hun sig i stilhed, smægtede hen, og døde. Jeg græd over hendes lig. Men hurtigt udslettede letsindigheden dette indtryk. Aftenen før hendes jordefærd gik jeg omkring på gaderne. Månen skinnede, jeg tænkte på hende. Da blev jeg pludselig et dejligt ungt fruentimmer va'r ovre på det andet fortov. Det havde nylig regnet, hun havde trukket sin kjole usædvanlig højt op bag til, og de mest velskabte ben viste sig for mig. Jeg forglemte min døde, og fulgte den fremmede i hælene. Hun gik gennem mange gader, og lod ikke til at tage det ilde op, at jeg fulgte hende, idet mine øjne uafladeligt stirrede på de dejlige ben.

Endelig smuttede hun ind ad en dør, uden at lukke efter sig. Jeg vovede at følge. Jeg besvor hende at tilgive mig: jeg mærkede vel af husets pragt og af hendes opførsel, at jeg havde en dame af stand for mig. Jeg frygtede, at hun skulle lukke mig ind i et stort selskab, og give mig til pris for almindelig spot. Men hun lagde alvorligt fingeren på munden, og hviskede: "Følg mig!" Mit hjerte bankede højt af lyst. Snart stod vi i det afsides værelse med en hvid løjbænk midt i stuen; lange hvide gardiner var trukket for vinduerne. Hun svævede hen til løjbænken, strakte sig ud på den, og en gyselig klynken hylede gennem

luften, og gennembævede alle mine nerver. Jeg ville fly. Døren var i lås. Jeg nærmede mig – hun lå bleg udstrakt. Jeg ville tage hendes hånd – en iskold, klam hånd trykkede jeg med min. Gud i Himlen! Det var min døde brud. Jeg stod for hendes lig, for hendes kiste. Kistelåget var opstillet til væggen; en græsselig liglugt opfyldte værelset. I dette øjeblik faldt jeg i afmagt, og døde.

Men dermed var min straf ikke forbi. Jeg skulle ingen ro have. Ingen kristelig begravelse blev tilladt mig. De gale mennesker påstod, jeg levede endnu; og i stedet for at begrave mig, spærrede de mig i dårekisten, og tvang mig, uagtet jeg var død, til at spise og drikke. Men jeg har uagtet al deres påpassenhed sneget mig ud af fængslet, opsøgt min venindes grav, og lykkeligvis fundet den. Nu har jeg anråbt hende om tilgivelse. Hendes ånd har åbenbaret sig for mig, og forkyndet mig, at hvis det lykkedes mig at ofre en uskyldig yngling på hendes ligsten, da vil jeg finde ro. I dette afgørende øjeblik fandt jeg dig, dyrebare, herlige unge mand! Dit øje bedrager mig ikke; du er sikkert god og uskyldig, og fortjener, hvad jeg vil gøre for dig. Din braddød vil skaffe os begge fred og den evige salighed. Tag mig det altså ikke ilde op, at jeg stikker dig denne blinkende kniv i hjertet. Min elskede har befalet det."

Med disse ord greb den rasende mig i brystet, og strakte krampagtigt den magre hånd tilbage med kniven for at myrde mig. Men i det samme greb også en stor og stærk næve ud af hyldebusken bag gravstenen, fik den vanvittige fat i armen, og en stærk basstemme råbte: "Her er den bindegale. Afsted med ham i dårekisten!"

Uden at bryde sig videre om mig, greb de hidilende mænd den vanvittige, og skyndte sig afsted med ham. Snart måtte de dog stå stille igen, fordi den gale gjorde modstand, og da hørte jeg den ene sige til den anden: "Nu spøger frøkenen i kapellet. Ser I ikke skyggen på loftet derinde, hvor den bevæger sig frem og tilbage?"

"Det kommer ikke os ved," svarede brumbassen. "Med de døde har vi intet at gøre."

"Ufornuftige dyr!" råbte den gale, "når I intet har med de døde at gøre, hvad har I da med mig at gøre, som er en ånd?"

"Det kan man siden undersøge," svarede den anden; "for det første vil vi lægge den nådige herr ånd i lænker."

Til min trøst drog de nu videre med ham; for de uforsigtige mennesker i kapellet derinde talte og lo ind imellem så højt, at man ikke blot kunne se deres skygger på loftet, men også høre deres røst.

Så misfornøjet jeg end var med Seifart, kunne jeg dog ikke sige nej, da han kom ud og indbød mig til gæst i kapellet. Jeg havde intet nydt den hele dag, fandt det meget koldt derude på ligstenen, og fulgte ham villigt.

Derinde var alting husligt og net indrettet. Det hvide klæde, hvori han havde spillet hængt mand, var bredt ud over ligkisten, der nu gjorde tjeneste som bord. Således havde han på en nem måde skjult det gyselige under dette dække; og i stedet for at være i et gravkapel, bildte man sig ind at stå i en nydelig havestue. Gæssene stod på tallerknerne, meget vel skåret for i lige portioner. Øldunken og brødene opdagede jeg også. Langs ad væggen var der redt seng af frisk halm til fem personer.

"Kom nu," sagde Seifart, "og tag til takke med indretningen. Hvad vi behøver i nat, har vi; den dag i morgen vil vi overlade sin egen plage. Bryd dig ikke om ligkisten! De kostelige specerier, hvormed den nådige frøken er balsameret for tre hundrede år siden, dufter ikke mere. Hun er at betragte som en ægyptisk mumie. Hun vil vist ikke tage det fortrydeligt op i Himlen (hvor der kun komme fornuftige folk), at vi benytter os af, hvad hun ikke mere behøver på jorden."

"Seifart!" svarede jeg, "jeg havde i sinde at skænde dig huden fuld i aften; men din godhjertighed, dit vid, din omhu for os alle binder mig atter munden. For sandelig, du har sørget som en ærlig ven for dine kammerater. Rigtig nok var det slemt, meget slemt, at du skulle – *tage* disse gæs; dog ..."

"Vistnok havde det klædt bedre, hvis den gerrige kælling havde foræret os dem," faldt han mig i talen; "det vil sige: for *hende*, for af os var det bestemt sindrigere at bemægtige os fjerkræet på denne måde."

"Men det er dog at anse som en slags tyveri," sagde jeg.

"Gud bevares!" råbte Seifart, "det er kun en uglspilsstreg. Alle fornuftige folk, som fik det at vide, ville le og holde med os."

"Men hvad leder dette væsen til?" spurgte jeg alvorligt.

"Til gåsesteg," svarede han. "Spis nu, drik, sov, og hold mund! Har vi end ingen flere penge i lommen, vil vi dog derfor ikke bides, som hestene, når krybben er tom."

Jeg fandt mig i omstændighederne, og må tilstå, aldrig har et måltid smagt mig bedre. Til dessert fortalte jeg mine kammerater eventyret, jeg havde haft på ligstenen. De hørte mig med forundring, og snart sov vi alle sødt på vort halm.

Præsten og degnen

"Herre Jesus! hvad er dog det?" hørte jeg en stemme skrige, da jeg vågnede. Jeg åbnede øjnene, mine staldbrødre ligervis, vi så os forvildede om, og studsede, da vi opdagede landsbypræsten og hans degn i kapeldøren, den første med hænderne slået sammen over hovedet.

"Løb, Trautmann!" råbte præsten, "og ring med stormklokken – det vil sige med den største, den eneste klokke, vi har. Ring landstorm! Sigøjnerne er i egnen, tyrkerne er kommet, og har forvandlet den kristelige kirke til en hestestald."

"For Guds skyld, herr pastor!" sagde Sejfart, som straks var munter og på benene, "gør os ikke ulykkelige. Vi er hverken sigøjnere, tyrker eller heste, men kun stakkels omvandrende skoledisciple, der forgæves søgte ly i nat hos de levende, og derfor blev nødt til at sove hos de døde."

"Hvor er den nådige frøken? Hvor er den højsalige blevet af?" spurgte præsten ængsteligt. "I skal svare mig til hendes mindste finger. Mister vi hende, så mister kirken tre hundrede daler årligt. Hvor har I gjort af den nådige frøken?"

"Jeg tror, de har ædt hende op," sagde degnen; "der ligger endnu knoklerne på tallerknerne."

"I spøger i utide, Trautmann!" svarede præsten. "Hvor har I gjort af ligkisten?"

Uden at svare, rev jeg dugen bort, og mumien lå ubeskadiget i sin kiste med glasruder og jerngitter.

"At gøre en ligkiste til et spisebord!" sukkede præsten; "har jeg i mim dage set magen? Og hvad har I spist? Stjålen gåsesteg!"

"Bevares!" sukkede Seifart. "Det forunderligste eventyr er mødt os i går, herr pastor! Her henne på hjørnet bor en velhavende enke ..."

"Hun har ikke givet eder et afgnavet ben med sin gode vilje," faldt præsten ham i talen.

"Nej, sikkert ikke," vedblev Seifart, uden at lade sig forstyrre; "for det er det gerrigste menneske på Guds jord. Men hun er overtroisk. En vanvittig mand er i nat brudt ud af dårekisten. I hvidt lagen kiggede han ind ad vinduet til hende, just som hun stegte gæssene. Den dumme gås troede at se et spøgelse. Den gale styrtede ind i køkkenet, erobrede gæssene, en dunk øl, nogle brød, og løb ud med det på kirkegården. Undervejs mødte han os. Da han nu bilder sig ind at være død, og altså ingen mad behøver, gav han os det alt sammen. Vi stakkels forsultede skoledisciple takkede ham, og indrettede os her i kapellet, så godt det i en hast lod sig gøre, siden vi i byen havde fundet alle kristendøre lukket for os. For at undgå synet af den døde, og for ikke at fornærme den højsalige frøken (der uagtet sin død dog er og bliver en sædelig jomfru), har vi brugt dette klæde som dug for os over jerngitteret, og som en slags sengegardin for hende, mens vi gik til køjs i halmen. Den gale blev derude på kirkegården. Den desperate karl har været i færd med at stikke en af vore kammerater ihjel, som står der. Til al god lykke kom oppasseren endnu til rette tid, før mordet var sket, og trak af med den gale. Se, velærværdige herre! det er den rene sandhed. Og vil I ikke tro mig, så spørg inspektøren for dårekisten, der selv har været her! Det er en mand, der ikke farer med tant, han vil sande mine ord."

Ved denne halve sandhed og halve løgn reddede Seifart os. Den gamle præst, der var en noget enfoldig, men tillige god mand, blev rørt over vor tilstand; og ved den lystige indklædning, som Seifart gav sin fortælling, vandt han degnen, der var et godt hoved, og som uagtet sit melankolske ansigt nok lod til at kunne lide en spøg, han selv havde angivet tonen til.

Vi måtte bære halmen ud igen og feje kapellet. Derpå indbød præsten os til middag, og jeg havde lejlighed til fremdeles at studere degnens besynderlige karakter. Han lod slet ikke til at være født til degn. Han var midaldrende, mager og bleg, havde et smukt ansigt, og de dybtliggende øjnes ild forrådte følelse. Han drak meget, spiste lidet, og spottede verden i en godmodig tone. Den gamle præst var et hverdagsmenneske, og kunne godt lide os, fordi Seifart smigrede ham, og roste de gamle skilderier i stadsstuen.

"Nu, Trautmann!" råbte gubben over bordet, "det er ikke nok at drikke vin; man må også synge en vise til. – Han kan mange smukke, ærbare drikkeviser," vedblev den gamle, "som selv en gejstlig herre gerne kan høre på."

"En ærbar drikkevise?" råbte Seifart; "sådan en høne gad jeg not se flyve. O, kære herr degn! syng os dog en."

"Han har en meget god syngestemme," hviskede præsten Seifart i øret. "Derfor har jeg også gjort ham til min degn og til min kantor."

Degnen, som havde været beskæftiget med at fylde alle vore glas, sagde: "Jeg ved nok, at man sædvanlig plejer at parre Bacchus med Venus i viserne; men det er i mine øjne et højst miserabelt ægtestab. Enten må kærlighed nydes uden vin, eller vin uden kærlighed."

"Hvad vil I nu bevise det paradoks med?" spurgte den gamle præst.

"Med en vise," svarede degnen, "som jeg selv digtede for ti år siden, da jeg endnu duede til noget." Dermed satte han sit glas hen for sig og sang:

Venus hylde, Bacchus hylde,
det gør ingen dygtig mand;
hvo lyksalig elske kan,
kan sin lyst ej druen skylde.
Venuskarmens bange duer
flygter for bakkantens støj;
rosen rødmer mere høj,
end de dunkle purpurdruer.

Nippe, Bacchus! til dit bæger,
kan vel kærlighedens ven.
Frygten fatter mod igen,
når du hjertet ham bevæger.
Men af elskovs klare stråler
nyder han en drik for sød.
Støje med, hvor druen flød,
det ej kærligheden tåler.

Men usalig, håbløs sukke
uden ven og uden mod?
Ja, *da* varmer du hans blod,
kan ham ind i himlen lukke;
Bacchus! da til dine kunster
ty'r det sønderknuste bryst.
Sorg forvandler du til lyst
i de stærke tågedunster.

Drikke vil jeg, mer ej græde,
tømme Lethes dunkle skål;
da jeg nærmer mig mit mål,
i min sjæl er atter glæde.
Drikke vil jeg, mer ej sukke,
og forglemme ved min sang
druen, der for højt mig hang,
som jeg aldrig turde plukke.

Alt for snart kun når man bunden,
Bacchus! fra din bægerrand;
sprang jeg dristig ned fra strand,
var på en gang kransen vunden.
Floden vinker, bølgen kvæger,
der ej nogen tørster men. –
Det var spøg kun, som du ser.
Fyld mig atter dette bæger!

Da Trautmann havde endt sin vise, stod han op, og gik ud i haven, og præsten sukkede: "Gode Gud! næsten kunne man falde på at tro, den gamle karl endnu var forelsket, skønt det er femten år siden den hedenske gud Cupido sårede hans hjerte.

Jeg forlanger, at han skal synge os en ærbar drikkevise, og så synger den gudsforgåede krop en forblommet selvmordersang."

"Nu, herr pastor!" svarede Seifart, "det var vel ikke så alvorligt ment. Når man drikker, må man enten elske livet eller døden med begejstring. For hvad ærbarheden angår, den er god ved visse lejligheder, men i en drikkevise duer den ikke."

"Hvad snakker I der om alvorlig ment?" råbte gubben. "Jeg siger jer, han havde gjort det, hvis jeg ikke havde været. Nej, af den natur må kærligheden ikke være. Jeg har også begrædt en hustrus tab; men alt med måde."

"Det forstår sig," svarede Seifart, "når barnet er dødt, så er fadderskabet ude."

"Sådan var det heller ikke ment," sagde den gamle præst; "men man har mere at gøre her i verden end at elske, og man må ikke give ævred op, fordi der stundom går os noget imod."

"Men nu er," sagde jeg, der dog også ville give min skilling med i laget, "menneskenes lidenskaber og tilbøjeligheder højst forskellige, herr pastor! og ytrer sig raskere eller svagere. Jeg begriber meget godt, hvordan ulykkelig kærlighed kan svække et udmærket menneskes hele kraft, just fordi han var kraftigere, end andre, som ikke bliver svækkede i en lignende tilstand. Stormen knækker egen, sivet bøjer sig, og rejser sig igen. Derfor har jeg altid fundet den kolde, fornemme, indbildske medlidenhed med slige ulykkelige væmmelig og tåbelig. Fra vuggen hen til graven er kun et lille stykke vej; kun få blomster vokser på denne sti, den skønneste er kærligheden. Måske har Trautmann en god hukommelse, og glemmer ikke så let, at han engang har ejet en stor skat. Gode Gud! der lever jo

mennesker nok i håbet, i øjeblikket; må der da slet ingen være, som vender deres vemodsblik mod forgangenheden?"

"Man må ikke se tilbage til Sodoma og Gomorra," sagde den gamle præst, "så bliver man til en saltstøtte. Trautmann forelskede sig i en smuk pige, der, for at lyde sine forældre, havde forlovet sig med en anden respektabel mand. Nu lærte hun for silde at kende den gode Trautmann, og måtte bide i sit sure æble. Jeg traf den fortvivlede yngling just i det øjeblik, han ville drukne sig i floden. Jeg holdt ham en dygtig straffeprædiken. Siden blev han min degn; og det må jeg bekende, han har i ti år forrettet sit embede upåklageligt, og opbygget menigheden med sin skønne tenorstemme, når han sang de herlige salmer om hengivenhed i Gud, længsel efter døden, håb om opstandelsen, trøst i kval. De gode folk troede, det var ideel gudsfrygt, der tonede af hans mund. Gud hjælpe os! jeg vidste nok, hvor skoen trykkede, at det kun var en verdslig kærlighed, som besjælede ham; men jeg lod de gode kristne blive i deres fromme vildfarelse, og tænkte: også af et broddent kar kan man øse den himmelske læskedrik. På den senere tid er han rigtig nok blevet mere bitter; og til trods, fordi Forsynet nægtede ham den pige, han havde øjne på, giftede han sig med en hæslig rappenskralde, der dagligt ærgrer ham værre, end Xanthippe ærgrede Sokrates."

Degnen kom igen, og da han havde talt noget med Seifart, og hørt hans meninger og synsmåder, som han altid rykkede ud med ved et godt glas vin, sagde Trautmann: "I lader til at være besjælet af en krigersk ånd, og skulle hellere i dette vigtige tidsrum tage militær tjeneste end løbe omkring med unge mennesker og spilde tiden. Hvad I siger om Tilly og Wallenstein

er sandhed. Men ved I da ikke, at slig en helt, som I ønsker, nylig er fremtrådt på tysk grund? Den herlige Gustav Adolph er landet med sine svenske helte i skærene ved Elfsnaben for at stå protestanterne bi i den yderste nød. Som en djærv ætling af de gamle jomsborgere har han bemægtiget sig Usedom og Wollin; de kejserlige har han fordrevet fra Rügen, hertugen af Pommern har han tvunget til at gøre fælles sag med sig, og han er alt draget ind i Stettin."

Vi unge mennesker blev ganske forundrede over at høre slige efterretninger; for skønt der vel dengang allerede blev udgivet offentlige blade, var dog hverken Frankfurter Journalen eller postaviserne nogensinde kommet os for øjne. Men degnen, som holdt af alt historisk, var også vel bevandret i sin tids mærkværdige begivenheder. Den gamle præst ville gerne give sin besyv til; men han forvekslede og fordrejede alle navnene, og blandede begivenhederne og årstallene så forvirret mellem hinanden, at Trautmann havde megen umage med at bringe orden i dette virvar igen.

Fra nu af havde Seifart taget sin bestemmelse: han ville begive sig til Gustav Adolph, og prøve sin lykke. Vore andre tre staldbrødre, der fulgte ham som hans skygge (og om hvilke jeg intet har fortalt, fordi der intet var at sige om dem), fulgte ham også denne gang.

Jeg dvælede hos den gamle præst, for at blive – hans degns substitut. I mener, det var en tynd lykke? I min daværende tilstand dog på ingen måde; for hvad var der vel ellers blevet af mig, da jeg nu engang ingen lyst havde til at være soldat? Præsten hørte mig med megen fornøjelse synge salmer i kirken; med min basstemme måtte jeg sekundere Trautmanns tenor.

Jeg kunne også spille koralerne på det lille orgel. Alt dette fornøjede den gamle musikelsker meget. Hans skrøbelige medhjælp behøvede selv en støtte. Og da jeg ville tjene for den blotte kost, så var snart alting i rigtighed. Men noget må jeg ikke glemme: jeg skulle bo hos Trautmann, og han lovede i ledige timer at undervise mig i skolesagerne. Han holdt ord, den stakkels ulykkelige, og jeg har aldrig kunnet glemme hans venlige omgang.

Fra Seifart skiltes jeg ikke uden bedrøvelse; men fra det øjeblik af, han havde besluttet at blive soldat, gjorde han sig det til pligt, at undertvinge enhver mild følelse.

Da jeg sidste aften, rørt af afskeden, ville sige ham noget venligt, råbte han: "Ti stille med det! Endnu behøver jeg ingen feltpræst. En karl som jeg finder du snart igen; og din lige gives der også endnu i verden. Jeg kan ikke lide den græden og flæben ved afskeden. Det er ligesom med en enke, der har giftet sig igen, og dagligt begræder sin første salig mand, som hun heller ikke kunne komme til rette med, for at ærgre den anden. Sådan er det også med den beden og lamenteren på sottesengen, fordi man skal miste det smule liv, som man sjældent har nydt. Vil du ikke, jeg skal skrive i din stambog: Gå på roser, og forglem mig ej? Og når du engang læser i Frankfurt-Journal: Seifart er faldet ærefuldt i denne eller hin træfning, vil du da ikke tegne en lille gravhøj med kors på under mit navn?"

Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle svare til disse forskruede talemåder. I skænderi ville jeg ikke med ham den sidste aften; jeg trykkede alvorligt hans hånd, og sagde venligt rolig: "Farvel, Seifart! Jeg takker dig for de gode timer, vi har nydt med hinanden."

Da brast han pludselig i gråd, trykkede mig heftigt til sit bryst, kyssede mig, som om jeg havde været hans kæreste, men bad mig med det samme for Guds skyld ikke at sige til nogen, at han bar sig så kvindagtigt ad, for at man ikke skulle le ad ham og forhåne ham. Ja, han skrev det endog på rusens regning, skønt han netop denne aften næsten intet havde nydt. Derpå rev han sig løs fra mig og ilede bort.

I stille grublen blev jeg siddende på mit lille kammer, og overvejede, hvad jeg havde tabt i Seifart. Egentlig havde han ingen god indflydelse haft på mig. Han havde forført mig til et omsværmende liv, og ofte gjort mig vaklende i mine gode grundsætninger med sofismer. Altid ville han alene føre ordet, altid høre sig selv; bestandig spottede han mine følelser. Der var ingen egentlig alvor, ingen ro, ingen ret åndelig tilfredshed og munterhed i ham, skønt han stadig førte disse talemåder i munden. Med overordentlig veltalenhed og begejstring forsvarede han alt for ofte en slet sag godt, uden selv at være slet. Men jeg følte nok, at det ville vare længe, inden jeg på min vandring i livet traf en så morsom staldbroder igen.

Ulykkelig kærlighed

Det glædede mig atter at leve et stille, ærbart liv. Mit forhold til Trautmann var behageligt; hans milde, melankolske tavshed var mig en balsam på alle de sår, Seifarts hidsighed ofte havde givet mig. Nu kunne jeg dog selv ind imellem få lov til at tænke og ytre mig frit. I Seifarts nærværelse følte jeg til sidst mine kræfter undertrykte, min personlighed forkuet, og jeg havde lidt efter lidt vænnet mig til at være den stumme person, han behøvede som en konduktor for de kolde funker, der uophørligt knitrede ud af hans elektrisérmaskine.

Trautmann talte nu rigtig nok igen alt for lidt; men det morede ham at læse klassikerne med mig, og hans åndfulde undervisning gav mig smag på en beskæftigelse, der før næsten havde været mig modbydelig, og som jeg altid måtte tvinge mig til.

Mine daglige forretninger i kirken holdt jeg også af. Ofte gik jeg alene derinde, og betragtede de afdøde præsters billeder på væggene. Var der barnedåb, måtte jeg udpynte dåben med papirblomster. I førstningen gjorde jeg mig umage for om sommeren at skaffe naturlige blomster; men det ville bønderne ikke vide noget af. De forbandt en hellig følelse med de gamle støvede vokspapirs hængler, der så ofte var brugt ved lignende lejlighed. Markblomster, mente de, havde de nok af derude på fælleden; dem behøvede de ikke at bringe deres børn i kirken for. Jeg fandt mig i det. Smagløsheden er undertiden hjertelig, og man kan være koldhjertet, skønt man har smag. Ved jordefærdene sang jeg ligsalmer, ved bryllupper højsange med Trautmann. Således vænnedes jeg til, som rolig tilskuer at

betragte menneskene i deres lykkeligste og ulykkeligste øjeblik, mens en religiøs højtidelighed mildnede deres sorg, lod dem holde måde i deres glæde, og gav det alt sammen præget af from værdighed.

Ofte, når jeg gik alene, tænkte jeg på Martin Luther, på mine forældre, min gode broder, som jeg måske aldrig mere fik at se. Da kunne jeg græde ret bitterligt, og betragte mig selv som en stakkels fader- og moderløs, kastet ud i den vide verden. Men når jeg da knælede ned for alteret, når jeg stirrede på den fromme Jesu billede, hvor han sad til bords med sine disciple den sidste nat; når jeg hævede mine øjne til helligåndsduen over dåben, til det hebraiske Jehova-navn i den mystiske triangel med små basunengle i de blå skyer med forgyldte bræt-stråler over orgelet – da tyktes det mig, som om jeg var omgivet af usynlige hærskarer i det evige hjem, som jeg aldrig kunne forlade; og da var jeg glad og munter igen.

Hjemme var mig undervisningstimerne på Trautmanns kammer de kæreste. Mit tagkammer var slet, og jeg kunne den hele strenge vinter igennem fra min seng se Karlsvognen gennem tagstenene. Jeg kan ærgre mig endnu, når jeg tænker på, hvilken fætter Hjælpeløs jeg dengang var. Hvor let havde det været mig, at tætte loftet med lidt kalk og et par tagsten. Men bevares! en slig tanke kunne dengang endnu ikke opstå i min sjæl. Siden efter har jeg lært at klavre på farligere steder, og at være min egen mur- og tømmermester.

Nede i dagligstuen hos ægtefolkene var der igen for hedt; for den onde Birthe lagde altid så meget i ovnen, at man kunne stege æbler i vindueskarmen, og så støjede og skændte hun som en furie. Aldrig havde jeg den nydelse, som et ungt menneske

dog holder af: at spise mig fuldkommen mæt. Når hun om aftenen havde givet mig *ét* stykke smørrebrød, spurgte hun: "Vil han vel have mere?" Og skønt munden løb mig i vand, vovede jeg dog ikke at sige ja, for ikke at opbringe hende mod mig. Kun når jeg spiste hos præsten, eller når Trautmann trakterede mig i værtshuset, kunne jeg fuldkommen tilfredsstille min hunger.

Han talte næsten aldrig med sin kone, men sad gerne og læste i en bog. Når hun rasede, mødte han hendes ildsprudende øjne med et koldt, foragteligt blik, som kun gjorde ondt værre. Gik det endelig for vidt, så løb han op på sit kammer, hvor hun ikke uden fare turde forfølge ham, eller også besøgte han sin ven gæstgiveren. Kom han silde hjem om aftenen, eksalteret, men dog aldrig egentlig beruset, i hvilken tilstand han var elskværdigst og venligst mod alle andre, så vovede konen ikke at give sig i kast med ham, for da pryglede han hende sædvanligvis, uden at sige et ord, og gik i seng.

Én gang, da jeg fulgte ham hjem i denne tilstand, da han var oprømt, og spottede muntert sin kones usselhed, vovede jeg at spørge, hvorledes han dog var kommet til slig en ægtefælle.

"Jeg er slet ikke kommet til hende," svarede han, "hun er kommet til mig. Hun har bejlet til mig, og jeg syntes ikke, det skikkede sig for et mandfolk at give et fruentimmer kurven. Hun havde forgabet sig i mig, og jeg ville ikke være hende imod, da jeg af erfaring vidste, ulykkelig kærlighed er en hård nød at knække. Først havde jeg rigtig nok i sinde at drukne mig, og det havde uden tvivl også været det bedste. Men så lagde den gamle præst sig derimellem, ligesom jeg var i færd med at plumpe ud. Han ville afpresse mig et højtideligt løfte, aldrig mere at gribe til et sligt fortvivlet middel. Jeg lovede ham at leve endnu ti år.

Det beroligede ham; for han mente, så havde det ingen nød, når lidenskaben først havde udraset. Men det var dog muligt, at han havde forregnet sig; for det var ikke lidenskab, der drev mig, men kedsommelighed, modbydelighed for at leve. Og det er blevet værre med årene."

"Men, kære herre!" svarede jeg, "hvor var det da muligt, at vove et sligt fortvivlet skridt? at smede sig selv i endnu værre lænker?"

"Præsten", svarede Trautmann, "tror, jeg har taget min Birthe til trods, fordi Sigfride ikke kunne blive min. Der farer han atter vild, som han som regel gør. Allerede dengang var jeg for svag til at tænke på trods. Jeg forsømte alting, og boede i hus hos Birthe. Hun gav mig at spise og drikke, klæder, sko, seng, brænde, ja endog lommepenge. Gud ved, hvor meget jeg til sidst var hende skyldig. Da solgte jeg mig selv med hud og hår, for at gøre den hele gæld af med et. Jeg forskrev mig til hende, som til Satan. Hendes skælden og smælden kan jeg ikke sige, var mig imod. Jeg havde boet fem år i forvejen hos en kobbersmed; så vænner man sig lidt efter lidt til en sådan larm. Jeg kan heller ikke sige, at hendes kævlerier mishagede mig. Fornuftigt kunne jeg dog ikke tale med hende; hvad skulle vi da fordrive tiden sammen med? Hvad Alexander havde gjort, hvad Aristoteles og Plato havde tænkt, brød hun sig Fanden om. I denne tilstand kom ofte et godt skældsord, en uforskammet fornærmelse, som kaldet. Men til sidst gjorde hun mig det dog for broget."

Vi var kommet til gadedøren, og hørte hende allerede skråle og skælde tjenestepigen ud derinde.

"Lad os gå ind i frøkenkapellet," sagde Trautmann; "der er altid så ordentligt og luftigt. Der skal jeg fortælle dig mere; den onde Birthe forstyrrer os ikke der. – Ak, Gud, Albert!" sagde han derinde, da han havde sat sig på bænken, "jeg omgås så gerne med de døde. De ligger beskedent, alvorligt, blidt og roligt i deres ligkister. Men jeg må dog også sige dig, at dette kapel har noget særdeles tiltrækkende for mig, for her så jeg Sigfride sidste gang."

"O, min gode herre!" bad jeg, "fortæl mig dog eders kærlighedshistorie."

"Af en kærlighedshistorie lader der sig kun lidet fortælle," svarede Trautmann; "ikke fordi sagen selv giver så magert emne, men fordi vor tunge er for plump, vort sprog for fattigt, vore hjerter for kolde, for afsløvede, til atter at udfolde dette fine, skønne væv, uden at sønderrive det. Hvorledes ville du være i stand til at male morgenrøde med aftentåge? Kun en digter formår med enkelte toner, med nogle rask henkastede træk, med en efterklang igen at fremkalde en sådan forsvunden følelse. I stedet for at give dig en iskold beskrivelse af min brændende kærlighed, vil jeg forelæse dig en gammel ballade, digtet om den salig frøken her i glaskisten. Hun skal også i sin tid have været en ulykkelig elskerinde." Med disse ord tog han et gult papir ud af sin brevtaske, og forelæste mig en sang, hvoraf jeg endnu besidder denne afskrift.

Den væne jomfru af Gravensteen,
med en duesjæl, og som rosen i maj,
hun var en adelig høvisk mø,
men lykkelig var den jomfru ej.

Hendes fader ejede borge tre,
for hans blanke glavind fjenderne gøs;
hans hjelm var trods, og hans skjold var skræk,
og dog var ridderen hjerteløs.

Udi kapellet i Reifenwald
vel seksten aner i kisterne lå.
Han havde sig fast som en abe forgabt
i de dødningerader med lågene på.

Ham ellers i verden kun lidt var kært,
sit våbenmærke dog svigted han ej;
der stod tre djævle med skarpe klør,
det var ham det kæreste kontrafej.

Skøn jomfru vandrer i rosenlund,
hvor birken sig spejler i bækken skøn;
der hilser hver aften, når sol går ned,
så venligt hende den møllersøn.

Han ejer ej skjold med djævleklør,
og ingen borg, ingen pansersærk;
dog mangler ej skønhed og forstand,
hans hjerte var ædelt, hans arm var stærk.

Og gården han arver med dyrket jord,
og møllen hisset ved højen lind.
Sig regnbuen spejler i støvende dunst,
når vandet falder i solens skin.

Grønsværen trives, hvor ellene står,
i møllen de hjul sig vælte med lyst;
dog maler hjertet finere mel,
hint kunstige værk i støvets bryst.

De fagre timer forsvinde snelt,
som vandets bølger i elveseng;
erindringen viger dog ej så brat,
tilbage den lyder fra harpens streng.

Bort somren viger med skyggende blad,
som lykkelig elskov tit har skjult;
bag nøgne grene de elskende sad,
dem ridderen træffer bag løvet gult.

Du terne pletted mit adelsblod,
min adel fordum som liljen ren;
i fængsel forsmægte du under jord!
Hin træl er værdig til galgens gren.

"Uskyldigheden vor elskov så,
de reneste kys har roserne set.
Sig vedbend slynger om poplen tro,
derved er endnu ingen brøde sket.

Men I er herre, men fader så streng,
og dømmer jer datter til dødens skræk:
så vil jeg heller ej leve mer."
Så kvad han, og styrted i møllens bæk.

Men bryde vil hjulet ej hans ben,
det standser i farten, og knækker itu.
Da henflød liget så blegt og smukt
i klareste vand gennem sivene nu.

"Est du ej skyldig, og er han død,
da stoler igen jeg på din dyd.
Trin atter i solen fra jordens skød,
taknemmelig vær, og din fader lyd!

Og skænk hin høviske ridder din tro,
som bejlet hos mig har om din hånd!"
Ej datteren svarer et eneste ord;
i riddersalen hun står som en ånd.

Og nærmer sig lyttende vinduets rand.
"Hvad? hører du hesten, og kommer han alt?"
"Ak nej, min fader! det var kun vand,
som nede med susen i møllen faldt."

Grønsværen trives, hvor ellene står,
i møllen de hjul sig vælte med lyst;
dog maler hjertet finere mel,
hint kunstige værk i støvets bryst.

Den skønne Rudolf begraven er lagt,
hvor lindens krone mod himlen gror.
I vandet spejler sig buens pragt –
et tant, som alting på denne jord.

Nu ridderen kommer, af skaren fulgt,
i purpur og guld, i zobel og mår.
"Hvor er min datter?" den gubbe kvad;
"Mig tyktes, hun var ej frisk i går."

"Hun sover end på sin løjbænk hist."
Da blegner gubben, han gætter sin nød.
Han iler til datterens jomfrubur –
der lå hun, hvid som en engel, død.

Sivblomsten trykker den kolde hånd
mod isnede læbe så blegligblå.
Om tindingen har hun den friskeste krans:
fra ellemosen kærminder små.

Den store formue, skøn jomfrus gods,
har kirken arvet, nybygt af sten.
Bag ruderne gemte de hendes lig,
i mosen muldne møllerens ben.

Men ofte, når aftenklokken af sølv
mod solens nedgang kimer så sødt,
har pigen bruden og bejleren set,
i ellemosen hun dem har mødt.

Der svæver det kærlige par i maj,
og synker tilsammen i bækken ned,
og sjunger: "I elskende! græmmes ej:
hist nager ormen ej kærlighed."

Da Trautmann havde forelæst dette digt, tav vi begge en tidlang, og vore øjne hvilede på den brune mumie, der engang

havde været en så dejlig pige, at hun havde gjort en rask møllerknøs fortumlet i hovedet.

"Som jeg mærker," sagte Trautmann, "har denne vise sat dig i den rette stemning. Nu vil jeg fortælle dig noget om min kærlighed. Jeg var student, og besøgte min moster her, den rige enke, du og Seifart tog gæssene fra. Sigfride var allerede forlovet, da jeg lærte at kende hende; hun var i besøg hos præstens datter. Jeg kom dagligt der i huset, og blev indtaget af hendes ynde. Vore øjne talte fortroligt sammen; men til ord kom det ikke i lang tid. Endelig skrev jeg Sigfride et brev til, hvori jeg besvor hende, ej at gøre den ikke-elskede, sig selv og mig ulykkelige for livstid. Jeg fik intet svar. Endelig, da vi sås igen, var hun forstemt, kold, forlegen, og undgik at tale med mig.

Da hun frygtede for, at den kærlighed, hun virkelig bar for mig, skulle bringe hende til at overtræde sin pligt, skyndte hun sig at skrive brudgommen til, og fastsatte en dag, hvor han skulle hente hende. Der gik to dage hen, uden at jeg så hende, skønt hun lod sin veninde sige, at hun gerne ønskede at tale med mig. Den sidste morgen, da jeg temmelig tidligt trådte ind i dette kapel, fandt jeg hende knælende for kisten, badet i tårer. Jeg ville ærbødigt kysse hendes hånd, da trykkede hun mig til sit hjerte, og vore læber mødtes. Ak, dette honningbæger havde kun skæbnen tilladt mig at nippe til, for at malurten siden skulle smage des bitrere. Hun forsvandt, som en åbenbaret engel, og lod mig ene mellem gravene. Fra det øjeblik af levede jeg kun i min følelse, min fantasi, i erindringerne. Den kvæstede tænker kun på sit sår, det finder man billigt; en sjælevunde derimod spottes af de dyr, der bærer

rhinoceroslæder omkring hjertet. Det kalder man indbildning, og lér ad det. Under visse farlige operationer får den syge opium, for at bedøve sin følelse; hvorfor måtte jeg ikke også tage opium? Når jeg da vågnede igen, var kvalen forbi, og – vågnede jeg ikke, var den også forbi.

Min kæreste spadseregang var langs floden, hvor en række grædende pile dyppede deres langtnedhængende grene i vandet. Jeg tænkte ofte på Propertii elegi, hvor Hylas bliver trukket ned i floden af nymferne; på gamle folkeviser om havmænd og havfruer. På Sigfrides bryllupsdag spadserede jeg her. Jeg fik en inderlig lyst til at synke ned i min moders, jordens, skød, at opløse mig som en dråbe igen idet store verdensalt. Jeg ville vove denne saltomortale. Da stod den gode gamle pastor Schleemann for mig i sin præstekjole, og holdt mig, da han først havde trukket mig et dygtigt stykke bort fra vandet, en lang straffepræken over selvmord, fuld af de forslidteste trivialiteter. Og dog havde manden ret. De gamle trumfer, som han spillede ud med så megen vægt og selvtilfredshed, i den godhjertige hensigt at redde min sjæl, fik mig både til at græde og til at le. Der gives ingen bedre modgift for patetiske følelser end det latterlige. Desuagtet gav gubbens præstekjole og ivrige retskaffenhed ham en værdighed, der rørte mig, og indtog mig for ham.

Så gik jeg da hjem med ham, og blev hans degn. Fra den tid af har jeg drukket af Lethe; dog kan jeg forsikre dig, at havfruerne endnu ofte vinker ad mig, når jeg hisset ved floden gør min sædvanlige aftenvandring. Ingen lidenskab driver mig mere – ak nej, så lykkelig er jeg ikke! kun kedsomhed, træthed, ildebefindende.

Jeg læser i dit ærlige ansigt, Albert!" vedblev han, idet han trykkede min hånd, "at du misbilliger min tænkemåde, at du ikke kan agte denne slaphed, du finder mig i. Jeg vil ikke retfærdiggøre mig, men kun anføre dette til min undskyldning: aldrig trykker skæbnen hårdere ned, end når en stor ulykke har en ringe årsag. En overdreven pigeblyhed gjorde Sigfride og mig ulykkelige for evigt. Havde hun sagt sin brudgom alt, hvad havde hun, hvad havde han tabt ved det? Elsket ham havde hun dog aldrig; og efter hans måde at elske på, havde han let fundet en anden kone, der havde passet bedre for ham. Men du ved endnu ikke alt.

Ti år sneg sig hen; lidenskaben var indslumret. I ti år havde hun levet roligt som tro hustru med en mand, der ikke forstod hende, ikke var i stand til at dele hendes følelser. Så døde han. Et år efter hans død besøgte hun atter sin veninde her. Gud, hvilken glæde! hun blomstrede ikke mere, som fordum; i min kalk havde ormen gnavet endnu dybere. Men vore sjæle genkendte hinanden; et venskab, grundet på overensstemmelse i følelser og tænkemåde trådte i kærlighedens sted. Vi kom dagligt sammen, spadserede med hinanden; jeg forelæste hende bøger, og alting lod til at gå fortræffeligt. Jeg besøgte ikke mere værtshuset, gik atter velklædt, og fandt mig i min kones uartigheder med mere tålmod. Men furien lod mig ingen ro have. Denne gale, uopdragne kvinde begyndte at rase. Opbragt af en tåbelig skinsyge ville hun ikke mere tillade os en selskabelig omgangs uskyldige glæder. Hun overfaldt den ædle Sigfride med de nedrigste skældsord, fornærmede hende, der var sædeligheden og dyden selv, med ryggesløse beskyldninger.

Skælvende af undseelse og afsky blev den uskyldige due nødt til at flagre bort til fjerne egne.

Fra den tid har jeg intet mere hørt til hende. Fra det øjeblik af opdagede hun, at jeg var en usling; for hvad andet hindrede mig i at lade mig skille fra den skammelige kvinde end min fejhed? Kun når jeg drikker god vin, lever jeg endnu i glade eller vemodige erindringer. Også når jeg synger mine kirkesalmer, nyder jeg endnu livet. Det eneste menneske, der i lang tid har gjort et behageligt indtryk på mig, er du, Albert! derfor skænkede jeg dig min fortrolighed."

Her endte Trautmann sin fortælling. Med inderlig medlidenhed søgte jeg at trøste den nedbøjede mand, trykkede hans hånd, og stirrede på gulvet. Det var silde. Lampen glimtede, som den ville gå ud, og Trautmann sagde: "Kom, lad os gå i den provisoriske grav!

Somne levis! quamquam certissima mortis imago
Consortem cupio te tamen esse tori.
Alma qvies! optata! veni; nam sic sine vita
Vivere, qvam svave est, sic sine morte mori.

Flygtige søvn! Vel er du det ligeste billede på døden;
efter dig længes jeg dog, følg mig på lejet som ven.
Kvægende hvile! Forønskede! Kom; for sødt uden livet
er det at leve, for sødt er det at dø uden død."

Ausonius

"Bi!" råbte jeg, "hvad ligger der på gulvet? En lille pakke." Jeg tog den op. Et rødt bændel var viklet om papiret. Jeg kendte min egen hånd, og læste: *"Den forlorne Søns Rolle"*. Jeg huskede

meget godt, at jeg havde tabt dette hæfte ud af lommen, da jeg sidste aften sad til bords med min skønne bissekræmmerske. En glad stråle af håb henrykte min sjæl. Jeg løste skælvende bændlet. O, Himmel! en lang silkelok, hvis blødhed og farve jeg alt for vel genkendte, lå i den tillige med nogle visne markblomster, som jeg vel mindedes at have plukket hende, da vi spadserede sammen den uforglemmelige aften. Under mit navn på rollen stod skrevet med lidt usikre, men dog ret smukke bogstaver: *"I liv og død din Johanna."* O, gode Gud! Hvilken himmelsk salighed gennemstrømmede mit bryst. "Fader!" råbte jeg til den forsagte, blege mand, som sad ved siden af mig, og forundrede sig over min glæde, "græd ikke mere, græm dig ikke mere over menneskenes ulykke. Der står også lykkelige hjerter under solen. I det øjeblik, du fortæller mig din sørgelige skæbne, tilsmiler lykken mig på det sødeste, mest fortryllende. Min skønne, frygtsomme rå er atter fundet. Min Johanna – nu ved jeg, hvad hun hedder – er her igen, og har tilstået mig sin kærlighed. Kom! jeg vil opsøge hende. Vi vil aldrig forlade hinanden, dele livets blomster, og du skal se dig ung og lykkelig igen i vor glæde."

"Det er tomme ungdomsdrømme, en lettroende indbildnings sæbebobler," talte en stemme. Jeg kastede forfærdet mine øjne derhen. En mand stod i døren med en bylt på nakken, med grå, vildt om hovedet flagrende hår, og en knortestok i hånden. Græmmelse havde forandret hans åsyn, men jeg genkendte dog bissekræmmeren.

"Fader!" råbte jeg, "vær ikke længere grusom, adskil ikke mere to elskende hjerter. Er jeg end ikke rig, jeg er dog ung og dygtig; jeg har lært noget, og vil hjælpe eder at tjene eders brød."

"Elendige komediant!" råbte gubben fortvivlet, "bliv mig fra livet med dine fagter. Mig gør du ikke hovedet forrykt med dine gøglespil; og hende, som du har bedåret, ser du aldrig mere. Hun ligger i sorten jord. Giv mig min pakke igen! Jeg har tabt den her i kapellet, da jeg hvilede lidt efter en tung vandring."

"Er hun død?" råbte jeg.

"En feber har dræbt hende," svarede gubben, "følgen af en forkølelse, da jeg på åben vogn, dag og nat, over stok og sten, måtte fjerne hende bort fra din forføreriske nærhed."

"Jeg har ikke forført hende," råbte jeg, "og er ingen nidding. Til eders svigersøn var jeg altid god nok; til den herlige piges brudgom alt for slet, derfor har Himlen forkastet mig. Men hvorfor har I sønderrevet hendes hjerte med plumpe klør, som en tiger? Det var *mit*! Jeg har læst det, hun har tilstået det."

"Ak, du taler sandt," sagde den gamle mand, pludselig bevæget og smeltet. "Jeg har ofte sagt mig det selv. Kun *jeg* er skyld i hendes død."

Han rakte mig sin hånd. Gravlampen gik ud. Et bælgmørke udbredte sig, og Trautmann råbte med gyselig hånlatter: *"Det er menneskelykken på jorden."*

Anden del

Gravene

Den gamle bissekræmmer blev endnu en dags tid i byen hos os, og jeg veg ikke fra hans side. Jeg brød mig ikke om, at han i førstningen havde skældt mig ud, og jeg mærkede også ret godt, at han gerne havde mig om sig. Kærligheden til, erindringen om en tredje fraværende forbandt to vildfremmede mennesker; og det trøstede os, at vi kunne sørge sammen over den kære døde. Det lettede gubben at udøse sin sorg i min barm, og hvert ord, han sagde mig om Johanna, var mig uskatterligt. Kun holdt han ikke af, at jeg så ofte spurgte, om hun da virkelig havde elsket mig så højt.

"Hvor tit skal jeg sige dig det," svarede han gnaven, "hun havde plat forgabet sig i dig. I sin feber drømte, i dødens sidste stund talte hun kun om dig. 'Lad ham dog ikke gå derude i gården, kære fader!' sagde hun, for du stod altid for hendes indbildning som den forlorne søn; 'lad ham ikke skjule den dejlige skabning i de hæslige pjalter. Giv ham en smuk klædning, og tilgiv ham! Han vil elske eder som en trofast søn.'"

Da gubben forlod byen, fulgte jeg ham to mile til nabokøbstaden, hvor min elskede Johanna lå begravet. Der var flere grave pyntet med sand og blomster. En for kort siden opklappet lille høj var alt bevokset af nælder og ukrudt. På det sorte kors stod skrevet med hvide, slette bogstaver: *Johanna Klein*. – Dine øjne fyldes med tårer, min Eberhard? Ak, du føler, hvad jeg følte ved dette ringe, stille tegn! Jeg tænkte på den nat, da jeg, uden at vide hendes navn, havde skåret ordet *Elskede* i det grønnende træs bark. Her stod nu navnet på det tørre bræt, uden blomster. Ak, den skønneste blomst var selv visnet! I

begriber, med hvilken omhu jeg smykkede den kære grav. Gubben sad ved siden af på en ligsten, og glædede sig over det. Derpå omfavnede han mig hjerteligt, og drog hjem til sin fædrenestad Magdeburg. O, algode Forsyn! hvor underlige er dine veje. Hvis den hulde Johanna var vendt tilbage til Magdeburg, så var hun sikkert et år derefter blevet et offer for den afskyelige Tillys grusomhed. Nu tog den Algode hende til sin Himmel, mens hendes unge hjerte var henrykt af en skøn, stærk, ren følelse. Døden havde i dette øjeblik intet skrækkeligt for hende; tværtimod den var kærkommen. Da sov hun hen. De små markblomster dækker længst hendes sunkne grav; hver søndag lyder klokkens højtidelige klang over den, og menigheden går den tæt forbi til højmesse og aftensang.

Jeg havde ophørt at elske hende, mens hun endnu levede, nu elskede jeg hende igen, da hun var død. Jeg hængte hendes lille røde sløjfe en tidlang op bag alteret i kirken mellem de døde pigers jomfrukranse, og kyssede den, når jeg gik alene forbi, og den flagrende vinkede ad mig.

Trautmann fornøjede sig over mit sværmeri, og det forekom mig undertiden, som om min tilstand oppustede den sidste gnist, der ulmede i hans hjerte.

Denne eneste ven skulle jeg nu også miste. I den senere tid gik han atter hver aften fra værtshuset langs ad flodstien med de grædende pile, og fantaserede i sin ensomhed. Engang blev han længe borte; han kom ikke hjem hele natten. Konen hylede og græd, jeg søgte ham forgæves. Næste morgen bragte fiskerne hans lig, der var fundet i floden. Det havde regnet om natten; flodbredden var leret og slibrig, det var ikke usandsynligt, at Trautmann var gledet ud af vanvare fra et stejlt sted. Rigtig nok

fandt jeg Propertii elegi og visen om havfruen i hans lomme. Jeg stak dem hemmeligt i min, for at ingen skulle falde på slemme formodninger. Også sit ur havde han mod sædvane ladet hænge på sømmet ved sin seng. Søndagen i forvejen var han gået til gudsbord. – Han fik en kristelig jordefærd, jeg sang over hans grav, og arvede hans degnekald. Den onde kvinde, som straks igen begyndte at skælde og smælde, da hun en uges tid havde grædt, og revet hårene af hovedet i fortvivlelse, måtte ud af huset. Hun havde endnu nogen formue, og gav sig i kost hos den gerrige moster, som Seifart havde taget gæssene fra.

Naturligvis kunne to slige xanthipper ikke forliges i et hus. Man kaldte dem *Torden* og *Lynild*. Anledningen til disse øgenavne var underlig nok. En lummer sommerdag trak et frygteligt tordenvejr op. Under uvejret var bønderne efter sædvane meget andægtige; det blev dødstille i alle huse, intet menneske vovede sig ud. Jeg stod i vinduet, og betragtede det højtidelige naturoptrin med forundring. Tordenslagene fulgte hyppigt på hinanden. Men i den korte mellemtid, når det var stille, forekom det mig, som jeg hørte skældsord og kvindelarm. Regnen øste ned som med spande, gaden var oversvømmet. Pludselig – just i det øjeblik da et forfærdeligt lyn slog ned i en trøsket portstolpe ikke ti skridt derfra – styrtede hine tvende kvinder som furier ud af huset, med hårene vildt omkring skuldrene. Uden at agte uvejret fortsætter de under torden og lynild deres slagsmål midt på gaden i plaskregnen, og holder ikke op, før de begge styrter hovedkulds i den oversvømmede rendesten.

Jeg har endnu et træk at fortælle, hvoraf I kan gøre eder et fuldstændigt begreb om degne-enkens karakter.

Engang, da jeg var beskæftiget med at opklappe Trautmanns grav, kom en vogn langsomt kørende med fire heste for. Det undrede mig, at hestene slæbte så dovent hen med vognen; men da den kom nærmere, opdagede jeg en stor firkantet sten ligge i den. Kusken kørte ind på kirkegården, en murersvend fulgte med. Da de så mig, hilste de mig, og spurgte, hvor degnen Trautmanns grav var.

"Den har jeg nu just bragt i orden," sagde jeg, og viste dem de rosmariner, som var plantet på den.

"Ej, min kære mand!" sagde murersvenden, "så gør det mig ondt, at jeg straks igen må forstyrre jert arbejde og luge eders planter op; for jeg bringer her en prægtig ligsten, som en veninde af den salig mand har bekostet, og som jeg med øvrighedens tilladelse skal mure fast over graven."

"Det finder jeg mig gerne i," svarede jeg. "Mine urter trives kun kort, en sådan sten kan holde længere ud."

Arbejdet var snart færdigt, og nu holdt en tildækket vogn uden for kirkeporten, hvoraf der steg en bleg dame; hun havde endnu meget skønne ansigtstræk, og var sort klædt. Hun nærmede sig graven, stirrede rørt på indskriften, og spurgte mig derpå: "Er I degnen her, min kære mand?"

"Ja," svarede jeg.

"Så beder jeg eder," vedblev hun, idet hun ville trykke mig en pung med penge i hånden, "at drage omsorg for dette gravmæle."

"Det behøves ikke, madame!" sagde jeg; "det gør jeg gerne for intet, for den afdøde var min ven. Men tillad mig et spørgsmål: Er eders døbenavn ikke Sigfride?"

"Jo!" sagde hun, trykkede min hånd, og ilede i vognen igen. Jeg bukkede ærbødigt for hende, og hun råbte grædende ud af vognen: "Tilgiv, kære herre! at jeg bød eder penge." Derpå rullede hun bort, arbejderne forlod mig, og jeg stod alene ved ligstenen.

Men natten derpå skyndte enken sig hen på kirkegården med en økse til ligstenen. Næppe stod hun der, før hun råbte: "Skøge! du har spildt din umage. Vover du endnu at lefle med min mand efter hans død for mine åbne øjne?" Og nu begyndte hun af alle kræfter at hamre på ligstenen med øksen. Lykkeligvis kom vægteren, standsede hende i arbejdet, og bragte hende til øvrigheden, hvor hun fik sin fortjente løn.

Ritmesteren

Midlertid raste krigen med alle sine rædsler, og Sachsen var det eneste land, som hidtil var skånet. Nu skulle det da endelig også gå ud over os. Da Tilly ikke kunne blive længere i det udsugede Nedersachsen, og kurfyrsten ømmede sig ved at fratræde Leipziger-forbundet, rykkede den anden videre frem, og indtog Eisleben, Merseburg, Naumburg, Zeitz og andre stæder.

Menighederne forsamlede sig dagligt med andagt i kirkerne; klokkerne ringede, orglerne klang, foran den udødelige reformators billede brændte vokslys, som for en helgen, og af mænd, kvinder, ungersvende, møer, oldinge og børn blev daglig den herlige strids- og trøste-salme sunget: "Vor Gud han er så fast en borg".

Én dag, da der blev holdt gudstjeneste hos os, og vi just var kommet til det sted:

De ordet skulle lade stå,
og tak derfor ej have!

blev kirkedøren pludselig højt åbnet. En støvet kurer i kursachsisk mundering, med støvler til op over knæene, trådte ind. Orgelet tier, sangen forstummer; han iler hen til alteret, svinger sin hat tre gange, og råber højt: "Glæder eder, kære brødre og kristne! Lutheranerne har sejret, slaget ved Leipzig er vundet, 7000 kejserlige ligger på valpladsen, Tilly har taget flugten. Sejren er vor. Gustav Adolph og hans hele hær har takket den Almægtige på deres knæ."

Da lod jeg atter orgelet klinge med alle dets fløjter og stemmer, og med høje glædestårer fortsatte vi sangen:

Han vil med os i kampen gå
alt med sin guddoms gave.
Mister vi end vort liv,
gods, ære, børn og viv,
vi agter ej derpå;
de kan ej mere få.
Guds rige vi dog beholde.

Tre uger efter sejrsfesten, da jeg en aften silde trådte ind i frøkenkapellet for at gyde olie i lampen, som ville gå ud, mødte mig en underlig hændelse. I tusmørket blev jeg en menneskeskikkelse va'r, siddende på bænken, hyllet i sort kappe, og med en klædes kasket på hovedet. Skikkelsen havde megen lighed med salig Trautmann, og lod ikke til at mærke mig; den sad i dybe tanker, og gjorde aldeles sådanne hoved- og armbevægelser som den afdøde, når han troede at være ene, og overlod sig til sine egne fantasier. Jeg tren et skridt tilbage, og håret rejste sig på mit hoved. – "Albert!" talte stemmen hult (og nu genkendte jeg tydeligt Trautmanns røst), "frygter du for en gammel bekendt?"

"Alle gode ånder love Herren den Gud!" stammede jeg.

"Alle gode ånder love Herren den Gud!" gentog synet.

"I Jesu navn, tal! hvad vil I?" spurgte jeg.

"Nævn ikke dette navn nu her," svarede skikkelsen; "jeg vover ikke at gentage det i min nærværende tilstand."

"Stakkels ulykkelige!" spurgte jeg, "er du ikke salig?"

"Ak nej, endnu ikke," svarede den klynkende stemme.

"Har du da taget livet af dig selv?"

"Ikke af mig selv, men jeg har gennemboret hjertet og spaltet hjerneskallerne på mange andre uskyldige mennesker."

"Enten lyver du," råbte jeg, "eller du er et gøglesyn; det har Trautmann aldrig gjort."

"Vover du slige ord mod mig?" spurgte gengangeren i en truende tone.

"Jeg frygter Gud, og ingen djævel," var mit svar.

"Bravo, Albert!" råbte Seifart leende, idet han afkastede kappen; "det havde jeg ikke troet, at du havde så megen courage."

Min forfærdelse forvandlede sig til glæde; men min forundring var ikke mindre stor, for min eventyrlige staldbroder stod for mig som svensk officer, i lysegul lædertrøje, med et blankt stålpanser, med høje støvler, klingende sporer, og et stort slagsværd ved siden. Hans læderhjelm lå hos ham på bænken.

"Omfavn mig!" sagde han. "Og så vil jeg ikke fortælle dig, hvordan jeg er blevet svensk ritmester; for det er let at begribe. Når det kommer til stykket i verden, og bliver alvor, har de fornemmes børn og prinsernes yndlinger kun lidet at betyde. I vore dage vil du sjældent træffe en høvding, der ej i sin ungdom har båret musketten på nakken. Selv hos de kejserlige og katolikkerne, der dog er de bedste aristokrater, er dette tilfældet. Tilly og Wallenstein var i deres ungdom ubetydelige fattige adelsmænd; Dampierre og Boucquoi ligeledes. Johan von Werth var en bondedreng, general Beck en hyrde, Stallhantsch var lakaj, og feltmarskal Aldringer var kammertjener."

Han fløjtede, en stor, blank svensk dragon trådte ind, lagde en ren hvid damaskes serviet over den velbekendte kiste, satte en flaske vin og to grønne glas på den, og gik igen.

"Den salig frøken", sagde Seifart, "vil fremdeles ikke tage det ilde op, at en rejsende soldat, der intet sted har at hælde sit hoved til, atter tager sig nogle friheder i hendes nærværelse."

Derpå fyldte han glassene med rhinskvin, klinkede, og råbte: "Gustav Adolph leve! Ja, Albert! mit ideal spøger ikke længere tomt i min hjerne, det er trådt klart ud i virkeligheden, og filisteriet har en ende, i det mindste så længe *han* lever. Alt, hvad der har ånde (det vil sige, hvad der har ånd), må tjene ham."

Han tømte sit glas, og vedblev: "Hvad har ikke Gustav udrettet? Et bedre menneske lever ikke på jorden, og i krigsvidenskaben har han bragt det videre, end nogen dødelig før ham. Gustav Adolph leve, selv om han havde i sinde at blive romersk kejser!"

Jeg undrede mig ikke lidet over den forandring, der var foregået med Seifart, og betragtede ham med en vis ærbødighed, som jeg ikke således før havde følt for ham. Den store knebelsbart, han havde ladet sig vokse, klædte ham godt; hans ansigt var mere mandigt og solbrændt. Munderingen sad overmåde smukt på ham, for han var blevet stærkere og fyldigere. Drikke havde han også bedre lært, skønt han tegnede godt i forvejen. Deri var han sig endnu fuldkommen lig, at han, begejstret af sine forestillinger og meninger, altid alene ville føre ordet. Han brød sig heller ikke om at drikke alene; for i sin tales ivrighed lagde han ikke mærke til, at jeg svigtede skålerne. Han fortalte mig meget, og sluttede med de ord: "Nu vil jeg også

gøre din lykke, til soldat duer du engang ikke; men hos os agter man også den lærde. Jeg har ofte spottet dit slægtskab med Luther, men nu skal det hjælpe dig af støvet. Kongen er en ivrig lutheraner, og vil bestemt gøre noget for dig, når han hører, du stammer ned fra den store Morten, skønt kun i sidelinje. Og nu god nat! Min hest vrinsker på kirkegården i den kolde luft; jeg må afsted. Vi ligger i kvarter tre mile herfra på et naboslot. Der er også kongen og alle generalerne. Besøg mig i overmorgen, så vil jeg bringe dig til Hans Majestæt."

Med disse ord omfavnede han mig, og svang sig på sin skønne ganger. Dragonen fulgte ham på en lignende; og som tvende skygger fra oldtiden fløj de gennem måneskinnet over kirkegården med vajende hjelmbuske, og forsvandt i det fjerne.

Aldrig har jeg børstet og banket min gamle sorte kjole, som hin morgen, da jeg skulle begynde min vandring til slottet for at præsenteres for den store Gustav.

En fjerdingvej fra slottet traf jeg soldater i huse og telte; de var alle vel klædte, og forholdt sig rolige. Jeg troede, at de skulle have gjort nar af mig som en sølle degn; men da jeg havde vist en af de fornemste officerer mit skudsmål, behandlede de mig med agtelse som en gejstlig mand, og sagde mig, hvor jeg kunne træffe ritmester Seifart, som boede i nærheden af slottet.

Jeg håbede, at Seifart skulle modtage mig med åbne arme; men hans ansigt var dækket med skyer. Da han så mig, blev han endnu mere forstemt, og gik mig i møde med de ord: "God dag, kære Albert! Var det i *dag*, du skulle komme? Mig tykkes, jeg havde først bestilt dig herhid i morgen. Dog lad så være!" sagde han venligere, idet han trykkede min hånd; "i morgen havde du måske ikke truffet mig."

"Hvad er der på færde, Seifart?" råbte jeg forundret. "Er der slet en ulykke? Er du faldet i unåde?"

"Tværtimod," svarede han, "kongen har vist mig en stor nåde, og gjort en ganske særdeles undtagelse for min skyld."

Han lukkede døren, og da vi var ene, vedblev han sagte: "Hvert menneske har sin orm. En stor konge er også et menneske: Gustav har forbudt tvekamp under livsstraf."

Jeg ville tale, men Seifart afbrød mig: "Ti stille, Albert! Jeg ved allerede, hvad du vil sige. Som degn holder du med kongen, kan heller ingen tvekamp lide, og finder, at han har ret. Således kan en konge og en degn tænke; for en degn tager det ikke så nøje med *point d'honneur*'en, og en konge kan ikke fornærmes på slig måde. Men lad det være. Som det vil, kongen har denne gang gjort en undtagelse, og tilladt mig at duellere på liv og død med ritmester Soop; kun skal kampen ske i riddersalen for alles øjne, og kongen vil selv være til stede med sine generaler. Men på galleriet kommer også borgerfolk, og der skal jeg straks skaffe dig en god plads. Tag mig det ikke ilde op, at jeg endnu ikke har talt med kongen om dig! Jeg havde i disse dage fuldt op at gøre med mine egne sager. Sejrer jeg, så er der jo altid tid nok til sligt; går jeg bag af dansen, så vil du dog let som Luthers afkom –" han smilede lidt, derpå trykkede han min hånd alvorligt, og vedblev: "Nej, i sandhed, nu spaser jeg ikke; som Luthers ætling vil du vorde kongen mærkværdig, og han vil sikkert tage sig af dig."

Han kaldte på en gammel sachsisk underofficer, og sagde: "Jørgen! du skal følge denne gode mand op på galleriet! Sørg for, at han får en god plads, hvor han kan se alting, og ikke

kommer i trængsel. – Nu må jeg klæde mig på og pynte mig lidt; for vi har fornemme tilskuere."

"Men sig mig, du forunderlige menneske," råbte jeg, "som løber så lystig og forfængelig til en tvekamp på liv og død, som til et skuespil! hvad ondt har I da egentlig gjort hinanden? Hvad består den store fornærmelse i?"

"Han har meldet mig ud for en *vindmager*," svarede Seifart, "og jeg har igen kaldet ham en *grov okse*. Nu vil vi dog se, om oksen kan nedstøde vinden med sine horn, eller om vinden blæser oksen om." Med disse ord forlod han mig for at klæde sig på.

Jeg stod forstenet. Den gamle underofficer så betænkeligt på mig, tog sig en pris, og sagde tørt: "Det kan han vel ikke begribe, skolemester? Om det så er mig, der dog er en underofficer, så kan jeg næppe få det i mit hoved. Sig han mig, som en lærd mand: hvoraf kommer det, at barnet så sjældent vil kaldes ved sit rette navn? Jeg kender nu min herre et årstid; jeg har set ham kæmpe i striden. Og Gud straffe mig, om han ikke bruger sit sværd lige så godt, som sin mund, og det er meget sagt. For det forstår sig, forstand og kundskaber har han; men noget vindmageri er der også ved ham, det kan ingen nægte mig. Og ritmester Soop er upåtvivlelig en tapper helt, han har endog engang reddet kongens liv; men der er intet spørgsmål om, at han er en grobian. Hvor har det nu altså kunnet krænke ham så meget, at man kaldte ham en okse?"

Tvekampen

Jeg gik på galleriet med min gamle underofficer. Der var allerede fuldt af folk. Den kongelige garde med lyseblå kjortler, med brystpansere af stål, fjerhjelme og lange gule klaphandsker havde allerede i to rækker besat salen, og deres skarpe hellebarder blinkede på høje sorte skafter.

Nu blev salen lidt efter lidt fuld af officerer. Pludselig blev det stille, en ærbødig tavshed udbredte sig, fløjdørene gik op, og mit hjerte bankede højt ved den forestilling, at jeg nu for første gang skulle se Gustav Adolph. En lang, mager herre, men stærk af legemsbygning, med en ørnenæse, høj pande og buskede øjenbryn, trådte ind. I hans ansigt var sjælden kraft forenet med venlighed; skarpsind og ild med dybt tungsind. Han hilste høfligt til begge sider, derpå gik han til den plads, man havde anvist ham, og stod der med armene over kors, med øjnene nedslagne, uden at tage videre del i det hele.

"Hvem er den fornemme herre?" spurgte jeg. "Det kan dog ikke være kongen; kongen, har jeg ladet mig sige, skal være en korpulent jovialsk herre."

"Det er kongens højre hånd," svarede gamle Jørgen, "den fortræffelige Gustav Horn, som i slaget ved Leipzig stod over for Tilly. Han er et lige så ædelmodigt menneske, som en stridbar kæmpe. En stad (jeg har glemt dens navn) skulle plyndres, fordi kommandanten havde været uforskammet mod generalen. Da kom de skønneste piger ud af byen, greb Horns stigbøjler, kastede sig på knæ, græd, og bad ham at skåne deres ære og deres pårørendes liv. 'Sig hint kødhoved af en kommandant,'

sagde den vakre Horn, 'at jeg ærer eders tårer lige så højt, som jeg foragter hans sværd!' Og byen blev reddet."

"Hvorfor er han da nu så bedrøvet?" spurgte jeg.

"En hidsig feber har nylig berøvet ham hans herlige gemalinde og to velsignede børn," var svaret. "Men se! der er rigskansleren Oxenstierna, som nylig er ankommet. Hvilken høvisk ridder! Har I set et åbnere ansigt, ret hvad italienerne kalder *un viso sciolto*, og hvad de selv så sjældent besidder? Ingen kardinal Richelieu, ingen Macchiavelli, og dog klog som Fanden.

Se der den unge hugaf, som iler ind med hjelmen under armen, fordi det er ham for hedt – han der, som har hårene kæmmet ned over det halve af panden, efter de unge herrers måde nu om stunder, ikke strøget opad på løvevis, som på kongen og rigskansleren. Kender I ham?"

"Ak," råbte jeg, "det er jo min nådige fyrste, prins Bernhard af Weimar."

"Ja, det bliver med tiden den anden Gustav Adolph," sagde Jørgen.

"Hvem er den alvorlige høvding," spurgte jeg, "som triner ind nu, og som alle hilser så venligt?"

"Ja, ser han vel, skolemester!" sagde Jørgen, "det er just det gode ved krigen, at dygtigheden i den selv kan svinge sig i vejret. Det er oberst Stallhantsch, en finlænder. I sin ungdom var han tjener, nu er han hertug Bernhard af Weimars kammerat."

Nu hørte vi hestetrampen ude i gården, og der blev råbt vivat. Jeg behøvede kun at vende mig om, så kunne jeg overskue gården, for jeg havde vinduet i ryggen. Der var en stor trængsel

af mennesker; men soldaterne gjorde ingen plads, for folket veg selv ærbødigt til side, og skilte sig ad. Jeg så en stor mand i en ny kjortel af gråt klæde, han havde en grøn fjer i hatten, og red en dejlig skimmel. Ingen behøvede at sige mig, at det var kongen. "Se kun, hvor langsomt han rider gennem gården," sagde Jørgen; "han er bange for, at hesten skal træde på de små drenge, og han holder hånden over øjnene, for han er noget nærsynet."

"Kongen er slet og ret klædt," sagde jeg. "Hans hest er udmærket smuk."

"Det er hans liebhaveri," sagde Jørgen.

"Og hvem," spurgte jeg, "er den bredskuldrede mand med det friske brune ansigt? Og dette smukke unge menneske i den sorte kjortel med studenterkraven? Han lader endnu næppe til at være sytten år gammel."

"Den stærke mand," svarede Jørgen, "er den herlige Banner; et levende krigsbanner i vilden slagtummel. Den ungersvend der," hviskede han mig i øret, "er kongens slegfredsøn, Gustav Gustavson, som han før sit ægteskab har fået med Margareta Cabeljau. Skade, at den dreng ikke er kronprins af Sverige; for han har arvet meget af faderens ingenium. Han bliver vist en fortræffelig general. For det første, siger man, skal han endnu fortsætte sine studeringer i Wittenberg."

Nu sad kongen i salen på et noget ophøjet sæde; omkring ham var hans rigskansler og krigshøvdinger. Den lystige, skønne march, som havde modtaget kongen, ophørte, og på hans vink begyndte musikanterne at blæse en sørgemelodi, der sædvanlig blev hørt, når en officer for en begangen subordinationsfejl skulle skydes. Under musikken blev der af

soldater båret to sorte ligkister ind, og bagefter gik en stor skummel mand med blottet hoved og med et fælt ansigt. Ud af hans røde kappe fremstak et blankt, bredt sværd, som næsten mere lignede et kirurgisk instrument end et våben.

"Hvad er det?" spurgte jeg forundret min gamle ledsager, som hidindtil havde vidst så god besked om alting. Lige så nysgerrig som jeg svarede han, uden at vende øjnene bort fra dette syn: "Det er to ligkister, og manden der med sværdet i den røde kappe er krigsprofossen, skarpretteren."

Da ligkisterne var stillet hen i en krog, og bøddelen trådt tilbage i baggrunden, tav musikken, og kongen talte omtrent således:

"Kære herrer og venner! Det er enhver af eder bekendt, at jeg efter modent overlæg med mit tro råd og mine krigshøvdinger allerede for flere år siden under livsstraf har afskaffet tvekamp i min hær. Duellen var nødvendig i hedenold, da endnu ikke land byggedes med lov. Siden har ridderne med sværmersk elskværdighed overdrevet dette, som så meget andet. Men vi skal ikke efterligne deres lyder.

Og dog ser vi i dag, at to bolde helte lader sig forlede til en sådan dårskab, og tror måske endog at opvække beundring her, fordi de på første vink straks står færdige til at knække halsen på hinanden.

Nu kunne det vel tykkes eder vægelsindet af mig, kære herrer, at jeg, som har forbudt alle tvekampen, dog gør en undtagelse med to officerer, og tillader den endog i min egen nærværelse. Men her indtræffer et besynderligt tilfælde, som jeg vil gøre eder delagtige i. To løfter binder mig, og modsiger hinanden. For at være medvidere til dette synderlige forhold,

for rigtigt at kunne bedømme det, har jeg indbudt eder alle hid, på det at I må undskylde mig på bedste måde. De tvende ritmestre, Soop og Seifart, vil endelig dræbe hinanden. I kender dem begge som tapre mænd. Soop viste sig allerede for længst som helt; han har i den polske krig reddet mit liv, dengang Sirot i skærmydslen erobrede mit hat – hvilken ugudelige kætterhat man siger, østrigerne har sendt til Loretto, for der at smykke den hellige jomfrus alter. Dengang slog jeg Soop til ridder, og tillod ham engang at gøre mig en bøn, som jeg ville opfylde. Hidindtil har han intet forlangt, men i går udbad han sig tilladelse af mig at duellere med Seifart. Den gode Seifart har lært at være helt på tyske universiteter. Mit løfte til Soop, ikke at afslå ham en bøn, kan jeg nu ikke bryde, min lov kan jeg for hans skyld ikke overtræde. Overtalelser og grunde har ingen magt over disse opbragte mennesker. Lykkeligvis har jeg fundet en udvej. Soop og Seifart ville plat ud udvise deres mandhaftighed her i salen og slå hinanden ihjel. Velan, det ske! Deres ønsker skal blive opfyldt; så har ingen noget at klage. Jeg vil selv være øjenvidne til denne overordentlige tapperhed og uforfærdethed. Godt, mine herrer! fægt nu, til den ene af eder bliver på stedet. Jeg har bestilt krigsprofossen hid; i det øjeblik den ene ligger dræbt, hugger skarpretteren i mit påsyn den anden hovedet fra kroppen med sit sværd. På den måde får hver sin vilje, og jeg har ingen lov overtrådt."

Her tav kongen, sørgemusikken begyndte på ny, ligkisterne blev flyttet nærmere, skarpretteren trådte frem, og blottede sin forfærdelige glavind.

I dette øjeblik så jeg de tvende modstandere kaste sig for kongens fødder og bede om nåde.

"Mig har I intet at bede om," sagde kongen, "da alting var roligt igen; "for når I ikke kæmper sammen, så har skarpretteren her intet at gøre." (Han gav et vink, og bøddelen begav sig bort gennem en bagdør.) Men vil I atter som *kristne* vinde agtelse af denne hæderlige forsamling – o, så glem alt nag, og omfavn hinanden som venner!"

Fjenderne lå i hinandens arme. Kongen opløftede sine stærke foldede hænder mod himlen, en øverste gav musikanterne tegn, da istemte zinker, basuner, trompeter og pauker en from kirkesang om forsoning og broderkærlighed. Jeg hørte kongen, Oxenstierna, Horn, Banner, Stallhantsch, Bernhard af Weimar, garderne og soldaterne, alle istemme rent og taktfast. Kongens skønne bas trængte lydeligt igennem koret. Vi oppe på galleriet vovede også at synge med. Gamle Jørgen fik sin salmebog og sine kobberbriller ud af lommen, og med snøvlende, skælvende stemme brølede han med, mens tårerne trillede ham ned ad de runkne kinder. Det vilde kæmpeoptrin havde forvandlet sig til en from, højtidelig gudstjeneste.

Lykke

Efter denne begivenhed begav jeg mig atter til Seifarts bopæl. Leende og kæk kom han mig i møde, rakte mig lystigt hånden, og råbte:

"Nå, ikke sandt, Albert? det var dog engang en dejlig moralsk komedie, endnu bedre end *Narrefødslerne* hos ridder Knaufdegen? Alt dette, kære barn! har jeg nu ladet indrette, blot for at gøre dig en fornøjelse, at du på en gang kunne få et blik over det hele, og hurtigt sætte dig ind i vore forhold her, hvad ellers ville være blevet dig vanskeligt som degn over en lille menighed. Spillede kongen ikke fortræffeligt? Det er virkelig vor allerbedste aktør."

"Han har ikke spillet, Seifart!" råbte jeg; "han var sandheden selv."

"Nå ja," vedblev hin, "det er just det, jeg mener. Et godt spil kan ikke undvære natur. Især var det indfald med skarpretteren allerkæreste. Det havde ingen anden så let gjort ham efter. Sådanne gaver må man være født med.

Og nu, min ven!" sagde han, idet han trykkede min hånd, "bliver du hos mig. Jeg har bestilt et lille aftensmåltid, under hvilket oksen og vindmageren agter at drikke forlig. Vil du nu bidrage din skærv med til det, så digt os en lille vise over det! Du kan jo rime. Men lad den for Guds skyld være lystig, at vinen og venskabet desto bedre glider ned, og at ingen af delene, som moral og støv, kommer os i vrangstruben!"

Jeg lod mig ikke bede to gange. Han lukkede mig inde, da han havde givet mig pen, blæk og papir; og jeg skrev følgende vise,

som de herrer officerer om aftenen sang med lydelig latter, da Bacchus havde gjort det bedste i forvejen.

Oksen og vinden.

Er oksen ej et ædelt dyr?
Vi ejer selv en asa-tyr
med kæmpehorn i stjernen.
Dog stanger han ej blot med horn,
men endnu mer med – hjernen.

Og vinden – vækker den foragt?
Vel iler den i flaggerdragt
hen over skov og moser;
snart hvirvler den i vintersne,
snart vifter den i roser.

Med vinden oksen ingentid
kan dog indlade sig i strid;
hvi vil han den da hade?
For stanger oksen hen i vind –
det kan ej vinden skade.

Og blæser vind mod oksens vom,
den blæser dog ej oksen om;
det hjælper ej at true.
For oksen bær en dygtig pels,
og får så let ej snue.

Men begge gøre bonden kry:
henblæser vinden regnens sky,
da trives græs i enge;
selv oksen højt i kløver går
på spraglet blomstervænge.

Forliges, okse! da med vind,
fornøjer altid bondens sind,
lad steds ham lykken friste.
Men gør til okse sig en frø,
gid den af vinden briste!

Visen behagede. Den blev hurtigt bekendt i lejren, og kom også kongen for øre. Allerede næste dag lod han mig kalde.

Jeg var ganske elendig til mode, og vidste i min befippelse hverken ud eller ind. Jeg spurgte Seifart, om han kunne skaffe mig nogle bedre klæder; men han svarede: "Albert! det forstår du dig nu atter slet ikke på. Just i denne luvslidte, lurvede degnekjole må du træde for kongen; og som ven råder jeg dig, endnu undervejs at rive nogle flere huller på albuen. Smukke klæder ser kongen nok af, dermed tiltrækker du dig ikke hans opmærksomhed; men du må optræde i dit ejendommelige kostume som den store Luthers afkom, der er kommet til agters og på knæene. Det vil vække hans levende deltagelse, og inden sol går ned, vædder jeg, har han ladet dig istandsætte og nyovertrække."

Mine knæ skælvede, da jeg gik op ad slotstrappen, og jorden bævede under mine fødder. Det hjalp lidet, da jeg så den store urolighed, der var i gården med indpakken og vognlæssen. Jeg erfo'r, at kongen ville rejse straks, og tænkte med lettet hjerte: "I

denne hurlumhej lægger +han vel ikke synderlig mærke til dig. Audiensen vil kun vare kort."

Jeg blev ført ind i kongens gemak, hvor han grundende gik op og ned ad gulvet, og dikterede en sekretær noget. Den tjensthavende officer, som indbragte mig, meldte med det samme, at rigskansleren straks ville komme.

"Å, hent mig dog Gustav Gustavson!" sagde kongen. Derpå vendte han sig til mig, og spurgte: "Est du den unge degn, Luthers ætling, Seifarts ven, der i går digtede den lystige vise?"

Jeg bukkede dybt, og svarede skælvende: "Ja, Eders kongelige Majestæt!"

"Nå, vær kun ikke bange, min søn!" sagde han venligt, idet han klappede mig på kinden; "ser jeg da så forfærdelig ud?" Han betragtede mig med et sandt faderblik, hvori den hele store sjæl åbent viste sig, og straks var al min frygt forsvundet.

"Ak nej, Eders Majestæt!" svarede jeg; "men man kan også skælve af glæde."

"Hvor nær er du i slægt med Luther?" spurgte han.

"Ak, det er langt ude," svarede jeg. "Jeg stammer ned på mødrene side fra en broder af ham."

"Du har et ærligt, åbent ansigt," vedblev kongen, for endnu bestandig at sætte mod i mig, "for så vidt ligner du Luther; men Luther var ikke smuk, og du har jo ret et pigeansigt. Kan vel endog blive rød, som en jomfru?"

"Det rører mig dybt," svarede jeg, "at Eders Majestæt så nedladende taler med et stakkels menneske."

"Hvo der har ånd, hjerte og ungdom," svarede kongen, "er ingen stakkel. Jeg ville gerne gøre noget for dig, men har ingen tid til at opholde mig længere her. Du er opdraget i en lærd

skole, men har endnu ikke besøgt noget universitet; til degn er du for god, du må blive præst, ligesom Luther. Havde du vel lyst til at følge med min søn til Wittenberg, og have det der så godt, som han?"

Jeg stod som forstenet. Den skønne yngling, som jeg havde set i går, trådte ind.

"Gustav!" sagde kongen, "mit kære barn! jeg må nu forlade dig."

De omfavnede hinanden, græd hjerteligt, og gik ind i sideværelset, for at overlade sig til deres følelser.

Midlertid stod jeg ene og forlegen i selskab med den stolte skriver, som flere gange målte mig fra øverst til nederst med et foragteligt blik. Jeg krammede min hat, og ønskede kongen tilbage, med hvem jeg allerede havde gjort bekendtskab. Min stilling blev endnu pinligere, da rigskansler Axel Oxenstierna i det samme trådte ind, satte sig ned, og ventede på kongen. Skriveren rakte ham nogle papirer; han gennemså dem flygtigt, rynkede panden, og spurgte, idet han gav dem tilbage, på svensk (hvad jeg dog kunne forstår lidt af): "Er Abo endnu altid syg? kan han ikke snart arbejde igen?"

"Å jo," svarede skriveren, "han kommer i morgen. Er Eders Excellence ikke fornøjet med mit arbejde?"

"Nå," svarede rigskansleren, "jeg er engang vant til Abo, han forstår bedre at føje sig efter min måde."

Jeg havde imedens ikke vovet at hilse kansleren; det undrede ham måske, og han spurgte skriveren på tysk: "Hvem er det unge menneske der? Hvad vil han?"

"Det er den degn, strenge herre!" svarede skriveren hurtigt med et ondskabsfuldt smil, "som har gjort visen i går om *Oksen*

med horn i panden, eller hvad det var."

Nu løb det mig koldt ned ad ryggen. "Herre Jesus!" tænkte jeg, "du har taget rigskanslerens og general Horns navne forfængeligt; nu står du for ham, hvad vil der nu ske?"

Kansleren, som straks mærkede min angst, og indså dens grund, gav sig højt til at le, rejste sig, lagde sin hånd på min skulder, og sagde, idet han, ligesom kongen, straks indgød mig fortrolighed: "Så sandt jeg lever, min ærlige ven! I har sagt mig en sand kompliment, at min Oxenstierna ikke blot stanger med general Horn, men også med sin egen hjerne. Tak skal I have for den lystige spas, den har ret godtet mig. Tag denne skuepenge til min erindring!" Med disse ord rakte han mig en stor sølvmønt, som kongen nylig havde ladet slå til minde om sejren ved Leipzig.

Kansleren blev kaldet ind til kongen, og jeg stod atter alene med sekretæren. Men da jeg allerede havde så store patroner ved hoffet, vovede jeg at møde hans stolte blik med temmelig ligegyldighed.

"En dejlig indretning!" brummede han i skægget. "Man behøver blot at smøre en elendig vise sammen, så bliver man og får man, jeg ved ikke hvad. En anden kan slide sig træt fra morgen til aften med solide forretninger, han kommer aldrig videre, og får endogså næser oven i købet."

Jeg nøjedes med sagte at nynne de to sidste linjer af min vise:

> Men gør til okse sig en frø,
> gid den af vinden briste!

"Hvad, for tusind djævle! understår han sig?" råbte den opbragte skriver; "synger og trallarer han i kongens kabinet?"

Nu kom den tjensthavende officer, som havde bragt mig ind, og bad mig følge sig; han ville skaffe mig rejseklæder, for om en times tid skulde jeg køre med den unge Gustav til Wittenberg.

"Ja men, min gode herre!" sagde jeg i min enfoldighed, "hvordan kommer jeg ud af det med min gamle præst, når jeg forlader ham uden afsked og orlov?"

"Det vil kongen nok bringe i rigtighed," sagde officeren smilende; "jeg vil straks diktere skriveren her et brev, hvori jeg skal stille Eders sag i det bedste lys."

"Også det endnu!" sukkede skriveren, og bed i pennen.

Triumferende fulgte jeg officeren, men glædede mig dog over straks igen at forlade hoffet, hvor man ej et øjeblik kan bestråles af nådens sol, uden tillige straks at forfølges af misundelsens myg.

Ulykke

Med den herlige yngling Gustav Gustavson drog jeg til universitetet i Wittenberg, og levede der et års tid med ham, uden at det egentlig kom til venskab mellem os. Dertil var vi alt for forskellige. Som søn af den store Gustav, skønt af uægte fødsel, agtede jeg ham langt over mig; også var der uagtet hans godmodighed en vis storagtighed ved ham, som jeg har fundet hos de fleste adelige, som jeg gerne undskylder, men min natur har aldrig kunnet fordrage den, for jeg var også stolt, og trak mig let tilbage, når man ikke kom mig i møde. Han var nogle år yngre, end jeg, kendte endnu aldeles intet til verden, men var meget lærdere. For at smigre hans store fader, gjorde man ham straks til universitetets rektor. Han opførte sig med anstand, selv med beskedenhed, i dette embede, og holdt ved tiltrædelsen af sit rektorat en smuk latinsk tale, som blev rost af de største filologer. Med alt det var en syttenårs *rector magnificus* et sælsomt syn; også mærkede jeg ret godt, at han egentlig slet ikke var skabt til bogen. Soldaten tittede frem overalt gennem den unge *rector magnificus*. I hans værelse hang fleuretter, sværd og hjelme mellem kvarter og folianter; og i stedet for et skriverbord brugte han sædvanligvis et par store pauker med irrede kobberkedler, på hvilke han ofte øvede sig til langt ud på natten, så at, mens hele Wittenberg sov, man endnu kunne høre *rector magnificus* på sit kammer slå pauker og blæse i trompet. Altid havde han lyst til at fægte, og heri kom ham ingen nær i færdighed. Også brødes han gerne, for at vise sine usædvanlige kræfter. Af ungdommelig forfængelighed forekastede han mig tit, når jeg ingen del ville tage i de underlige øvelser, at jeg intet

mod havde. Intet i verden kunne ærgre mig mere. En høj rødme farvede mit ansigt, og jeg skælvede af harme; men da det var min store velgørers søn, tvang jeg mig, for ikke at sige ham ubehageligheder, og nøjedes til sidst med at bede ham om at lade det være.

"Krænk mig dog ikke, kære herre!" sagde jeg engang, "med at beskylde mig for fejhed. Menneskets mod er forskelligt. Hvorledes kan en dyb æresfølelse være til uden mod? Måske har jeg ikke som I, det øjeblikkelige krigerske; men der hører også mod til at tænke og opfinde noget nyt og eget. Der gives også et åndeligt mod. Tror I ikke, Luther havde mod?"

"Ej!" råbte han, "det skulle jeg mene, da han red til Worms til djævlene og tagstenene."

"Nå ja," svarede jeg, "med sværd i hånd derimod ville han have gjort sig latterlig."

"Og hvilken af disse to sorter mod har da min fader?" spurgte han mig fristende.

"Han har dem begge," råbte jeg; "han er lige så god borger, som adelsmand, for han er en sand konge, og denne bør forene alle stænder i sin person."

"Det er sandt," svarede Gustav, "min fader er alt. *Gustavus* er et anagram af *Augustus*. Han forener alting i sig."

"Han er langt større end Augustus," sagde jeg; "Augustus var ikke stor."

"Hvordan?" spurgte han forundret, "finder I ikke, at kejser Augustus har været stor? Tror I, at I kunne være en Augustus?" spurgte han mig spotsk.

"Gud bevares," svarede jeg, "dertil har jeg hverken hans glimrende eller hans slette egenskaber."

Når den unge Gustav fik breve fra sin fader, forelæste han mig dem altid, og vi fulgte jublende den herlige sejervinder på sine tog. Da faderen beskrev ham sit højtidelige indtog i Augsburg, hvordan han pludselig havde fået lyst til at danse, og gjort et bal for de smukke døtre af den Fuggerske slægt samt andre patricierfamilier, hvordan de havde fået sig en svingom, både på engelsk og tysk – da kastede sønnen *Cicero de officis*, som han just stod med i hånden, ud af vinduet i gården i en stor vaskebalje, og råbte ynkeligt: "Nej, det er for galt! Han får sig et svingom med de nydelige sydtyske piger hver aften; og jeg ulyksalige må imidlertid sidde her og læse i *Cicero de officis*!"

Slaget ved Lützen var nær. Alle håbede, at Gustav ville fælde Wallenstein; jeg havde så gerne delt dette håb, men en dunkel anelse betyngede mit bryst. Jeg var nærværende med flere professorer, da sønnen fik den skrækkelige efterretning. Brevet var ikke fra faderen, som sædvanlig, men fra Oxenstierna, og forseglet med sort lak. Ynglingen åbnede det, blegnede som et lig, men skælvede ikke. Uden at forandre en mine, læste han det til ende; derpå sagde han med kvalt røst: "Glæder Eder, mine herrer! protestanterne har sejret, den fjendtlige hær er ødelagt, Wallenstein har tabt slaget, og er flygtet som en nidding. *Kun en mand* er faldet på svensk side." Med disse ord strømmede tårerne ham ned over kinderne, han styrtede ud af døren og ned ad trappen. Vi søgte efter den ulykkelige søn, og kunne længe ikke finde ham. Endelig hørte vi, at han selv havde indspærret sig i carceret, for at have ro, at ingen skulle se ham græde. Der blev han fire og tyve timer, uden at nyde det mindste. Kun vægteren hørte ham tale højt, kalde sin fader ved navn, og jamre sig.

Derpå fremtrådte han atter, bleg som en dødning. Mange hårlokker havde han fortvivlet revet af sit hoved, også var to knoer på den højre hånd stærkt sårede, uden at han vidste det. "Vil du følge med mig. Albert?" spurgte han. Han åbnede et skab, hvori der hang en fuldstændig rustning, og råbte: "Nu, fader! går jeg også i krig. Jeg vil træde i dine store blodige fodspor, jeg vil træffe din morder."

Vi begav os på vejen, og hørte, da vi kom til Grimma, at liget ville indtræffe der om aftenen, og at dronning Maria Eleonora, som havde fulgt kongen til Tyskland, rejste med, for at bringe hans levninger til Sverrig.

"Så", sagde Gustav alvorlig og tankefuld, "må vi blive her inkognito. Jeg vil ikke se hende, og hun skal ikke se mig for første gang ved min faders lig."

Som studenter fra Wittenberg lejede vi os et lille kammer i den største gade, temmelig dyrt, for byen var allerede fuld af mennesker, især i de gader, hvor liget skulle igennem for at sættes i kirken den nat. Her var vi da bag vinduesgardinerne vidner til det hele optrin.

Forestil Eder det stakkels unge menneskes tilstand, da han gennem en gardinridse så den af ryttere omgivne vogn, der temmelig hurtigt kørte hen til kirken; dronningen var steget af i herberget. Men vognen kunne dog ofte kun komme langsomt frem, da gaden var fuld af mennesker, som kastede sig på knæ lige foran hestene, strakte hænderne op mod vognen, og råbte hulkende: "Gud velsigne dig, du ædle Gustav Adolph! i sin Himmel, du vor anden Luther! Du lutheranernes fader, beskærmer og redningsmand!" Da græd de gamle knebelsbarter, som fulgte vognen, veteranerne, som havde gjort

krigstogene med Gustav, og hvis kraftige brune ansigter fast alle var smykkede med æresar. Gustav Gustavson og jeg kastede os begge med foldede hænder ned på gulvet bag gardinerne, og bad med folket.

Så snart det mørknedes, gik vi den stormfulde novembereftermiddag hen til klokkeren ved kirken, og forlangte, han skulle lukke os ind. Han svarede, at han umuligt kunne føje os i vor begæring; der havde allerede været så mange, som han havde måttet afslå det, for det var ham strengelig forbudt at indbringe nogen i kirken.

"I skal ikke blot åbne mig kirken, men også kisten," råbte Gustav med tordenrøst; "for jeg er hans søn, og vil se min faders lig."

Så snart den forskrækkede mand hørte det, løb han hen for at gøre anstalter, og det traf sig så, at netop ritmester Soop havde kommando ved kirkevagten. Så snart han kendte den unge Gustav, gav han straks befaling at åbne kirken og ligkisten.

Men, ak! – af den store Gustav Adolph var intet mere at se. Hans opsvulmede blå ansigt havde sårene og døden gjort ganske ukendeligt.

Sønnen stirrede længe på de forstyrrede levninger; derpå spurgte han nedslået: "Er dette kadaver der virkelig min store fader? Er det alt, hvad der er tilbage af ham?"

"Nej, ved Gud," råbte Soop, "hans udødelige ære er højt ophøjet over tidens ødelæggelser."

Da opdagede sønnen faderens højre hånd, som endnu var hel og uforstyrret. Han dækkede den med kys, og råbte: "Nu kender jeg ham igen. I har ikke bedraget mig, ikke løjet mig noget for. Her er den hånd, som har slået Tilly og Wallenstein, som har

ført redningssværdet i Tyskland for den lutrede kristendom. Kender I endnu denne kraftige heltehånd med den mægtige tommel, med de lange stærke fingre, de skønne store negle? den hånd, der lige så mandhaftig krystede sværdet, som den barnligfromt foldede sig for Gud den almægtige; denne hånd, hvormed han for sidste gang gav mig den faderlige velsignelse!"

En dyb tavshed herskede. Sønnen lå længe målløs ved siden af kisten, trykkede den blege hånd til sine læber, og bad sagte. Derpå stod han op og gik bort, udmattet og tavs. Låget blev atter af veteranerne lagt over kisten. Alle fulgte langsomt med ud af kirken.

Da jeg, hensunket i bedrøvelige tanker, atter opløftede mine øjne, så jeg ritmester Soop gå ved min side.

"Hvordan går det Seifart?" vovede jeg at spørge.

"Han er faldet i slaget," svarede Soop.

Jeg tav, og fulgte ritmesteren ud på gaden. Hvad var Seifarts tab mod den store Gustavs? Og dog – han havde været min ven, og jeg ofrede ham mine tårer.

Øland

Jeg blev i Wittenberg til 1635. Jeg vil ikke dvæle ved at berette Eder mit dagværk: hvor ofte jeg besøgte Luthers grav, hvor gerne jeg gik i de universitetsbygninger, hvor han havde haft sin virkekreds, i de høresale, hvor han havde holdt forelæsninger som professor. Imellemstunder, når ingen var til stede, besteg jeg katederet, hvor den store mand havde stået, og holdt mig selv begejstrede taler. Mine venner kaldte mig for spøgs skyld klosterbroderen, fordi de troede om mig, at jeg med samt min godmodighed var doven.

Hvad det sidste angik, kunne de vel have ret, skønt ikke på den måde, de mente. Jeg følte et praktisk talent vågne i mig, som ikke slog ind ad den videnskabelige vej. En snedker kom ofte i vort gymnasium, hans håndværk fornøjede mig; jeg lejede mig en høvlebænk, og mens de andre oppe i auditoriet disputerede på latin om filosofiske spidsfindigheder, lærte jeg at forfærdige stole, borde og skabe nede i værkstedet. Da det gik så godt fra hånden med det bløde træ i den kølige luft, vovede jeg mig også til det hårde jern i den brændende ild. Jeg besøgte smeden i nærheden, og skønt jeg ikke gjorde store fremskridt hos ham, lærte jeg dog at bruge hammeren, at smede søm og spiger, hvilket siden er kommet mig til stor nytte.

Til sidst tabte jeg lysten til at være i Wittenberg; jeg ville se mig noget mere om i verden, og længtes atter efter eventyr. Jeg fik lyst til at rejse nord på. Gustav Adolph og hans søn havde gjort mig Sverige kært, og man sagde mig, at det ikke ville være mig vanskeligt at gøre min lykke der.

Jeg rejste på et lille fartøj fra Danzig til Kalmar. En storm nødte os til at ankre ved Øland. Her fik jeg koldfeber, vovede ikke at drage videre, og måtte blive flere uger i en landsby. Bonden var en velhavende mand; man behandlede mig godt, jeg havde også for det første så mange penge, at jeg ikke behøvede at tage mod velgerninger. Men jeg kunne ikke blive af med feberen. Der var ingen læge på øen, og han fra Kalmar duede heller ikke stort. Jeg beholdt altså min feber, der til sidst udmattede mig således, at jeg måtte frygte, at en anden farligere sygdom ville afløse den.

I denne tilstand trøstede mig en ung, smuk tjenestepige, stærk og rank og meget blond. Hun elskede sønnen i huset, og han igen hende. Men forældrene ville ikke vide noget af det, fordi pigen var fattig. Det stakkels barn vartede mig samvittighedsfuldt op i min sygdom, betroede mig sin kummer, og det husvalede mig at ytre den trofaste sjæl min taknemmelighed og min inderlige deltagelse i hendes skæbne med enkelte ord og tegn. Det varede ikke længe, før jeg kunne så meget svensk, at jeg næsten forstod hende. Hendes kæreste var rejst til Danzig med en ladning kalkstene; for indvånerne her på dens vestlige kyst lever især af deres kalkstenshandel med Danzig, Riga og Reval. Jeg beklagede mest den gode Sara, fordi hun altid måtte gå så langt efter vand. For da jordbunden er stenet der, kan man ingen brønde grave, men må nøjes med de sparsomme kilder, der danner sig af regnvandet, og siver ud gennem bjergridserne. Derfor er også egnen plaget med sådan en tørke, at engene til sidst bliver ganske mørkebrune. Desuagtet elskede Sara sit hjem højt, og fortalte mig tit om de nydelige harer og smukke hjorte, der løb over vejen, når hun gik

til kilden, og om de utallige nattergale og andre sangfugle, som om sommeren sang i de tykke tornebuske.

Engang kom hun ganske vemodig hjem fra et bryllup i nabolaget. Hun fortalte mig, hvordan brudgommen havde redet foran præsten; derefter var bruden kommet til fods med brudepigerne. Vejret var slet, det støvregnede, og undertiden havde de været nødt til at vade gennem det stigende søvand på strandbredden til op over anklerne; men det havde de siet ikke brudt sig om, og Sara var endnu ganske varm. De havde nemlig løbet stærkt; for jo hurtigere bruden løber til kirke med sine jomfruer, des mere æres hun.

Saras kæreste kom hjem, og havde gjort en fordelagtig handel; men da han hørte, pigen havde sagt op (formodentlig for at forekomme herskabet), og agtede igen at begive sig hjem til sin gamle moder, blev han meget bedrøvet.

Jeg lå i en åben alkove, som vendte ud til en rummelig stue, der var bestemt for fremmede gæster. Kun der fik den gode knøs lov at tale med sit hjertes herskerinde om aftenen. For hun vidste, at jeg ikke sov så tidligt; jeg var indviet i hemmeligheden, og kunne ikke forlade sengen. Således var de elskende alene, og ikke alene, hvad netop pigerne altid så gerne vil. De klamredes bestandig. Han ville have, at hun skulle sige: "Jeg elsker dig", og give ham et kys; men det ville hun ikke, siden forældrene endnu ikke havde samtykket. Erik var utrøstelig; snart græd han, snart blev han vred, og bandede store svenske eder, snart bad han om forladelse og overtalte, men det hjalp alt sammen ikke, og skønt pigen blussede for ham som en rose, ville hun dog ikke sige: "Jeg elsker", men kun: "Jeg holder af dig".

Heller ikke turde han kysse hende på munden, men kun på kinden.

I sin fortvivlelse kom han engang ind til mig i den mørke alkove, just som jeg havde et stærkt feberanfald, så at tænderne klaprede mig i munden, og spurgte: "Er det ikke en afskyelig kulde, herr magister? Hun vil ikke sige: Jeg elsker dig, og ikke give mig et eneste kys."

"Ak, kære børn!" sukkede jeg skælvende under dynen, "vær dog ingen dårer. Nyd i uskyldighed og glæde eders unge, friske liv! Når den hvide benrad kommer med sin le, klaprer med tænderne, som jeg nu, og viser Eder det udrundne timeglas, da er det for silde."

Det virkede. Et sligt orakelsprog af en døende (således så jeg i det mindste ud) helbredede pludselig Sara for alle knibske betænkeligheder og bragte hende tilbage til natur og billighed. Hun omfavnede Erik, sagde: "Jeg elsker dig", og deres læber mødtes. I dette øjeblik gik min feberkulde over i en brændende hede.

Det var en forfærdelig nat. Stormen rasede, og jeg kunne høre brændingerne syde mod klippen. Frygtelige vindstød hylede over mark og skov. Det kom mig for i drømme, som om en stor redningsengel, en kerub med seks uhyre vinger (således som Ezechiel beskriver ham), kom os til hjælp gennem det øde firmament, men da han kom nærmere, forfærdedes jeg over hans uhyre størrelse og krøb under dynen.

Jeg ville vende mig i sengen; da tørrede en venlig hånd min pande. Og en stemme spurgte: "Hvordan går det, herr Albert? I har atter været stærkt angrebet."

"Ak, Sara!" gispede jeg. "Er du der? Hvor er Erik?"

"han er gået i seng for længe siden," svarede hun.

"Har du set englen?" spurgte jeg.

"I har haft en svar drøm." Sagde Sara, "og jeg nænnede ikke at forlade Eder i denne tilstand. Nu håber jeg, feberen har udraset for denne gang, og jeg vil også gå hen at lægge mig. Det er et forfærdeligt vejr. Gud forbarme sig over de stakkels mennesker, der er på søen i nat! Gud ske lov, vi har Erik på det tørre!"

Med disse ord tog hun lyset og forlod mig. Jeg faldt i en vederkvægelig slummer.

Skibbruddet

Jeg vågnede silde om eftermiddagen, vejret var smukt, solen skinnede ind ad vinduet. En varm, kraftig mandfolkehånd tog omkring min, og følte min puls.

"Nu har han ingen feber mere," sagde en klar, mandig røst på tysk; "men han må have været stærkt angrebet, for pulsen står mat."

"Hvordan skal vi dog få det arme menneske helbredet?" hørte jeg Sara medlidende spørge. "Han har længe brugt medicin, men der vil intet hjælpe."

"Lad mig se eders kinapulvere!"

Sara bragte ham nogle, han åbnede papiret, lugtede til pulveret, smagte på det, og sagde: "Det tror jeg nok. Med birkebark helbreder man ingen koldfeber. Jeg skal skaffe jer nogle ægte kinapulvere. Den syge lader til at være en ung mand af god konstitution, han kommer sig snart."

Da han så havde talet, gik han. Jeg betragtede Sara med forundring, og sagde: "Min Gud! hvo er dog den gode mand, som har indgydt håb og mod i min sjæl?"

"Han var selv i livsfare for nogle timer siden," svarede hun. "I har sovet, og ved ikke, hvad der er sket. Et skib med mange fornemme herrer er strandet i nat på vore kyster. Over hundrede mennesker er indkvarteret rundt omkring her i byerne. Lykkeligvis er skibslægen her, og han vil vist snart bringe jer på benene igen."

En gammel gråhærdet sømand havde imidlertid sat sig ind i stuen ved et glas brændevin og noget smørrebrød.

"Hvad er I for folk, min ven?" spurgte jeg nysgerrigt.

"Vi er holstenere," sagde bådsmanden, "og skulle have bragt hertug Frederik af Holsten-Gottorps gesandtskab fra Lübeck til Reval. Fra Reval agter disse herrer at fortsætte vejen til Persien til hest."

Jeg spurgte om gesandternes navne.

"De hedder *Dag* og *Nat*," sagde bådsmanden leende.

"Dag og Nat, det er jo en gammel svensk familie."

"Det forstår sig. Dag og Nat er den ældste adelige familie, for den blev til i skabelsens første tid. Men det er ikke sådan ment: jeg kalder de to gesandter så, fordi de er så forskellige som natten og dagen. Crusius er åben og venlig, Brüggemann skummel og mørk. Men der kommer en herre, ham kan I få bedre besked af."

Værten trådte ind med en anselig midaldrende mand. Den fremmede var sort klædt, bar en stor hvid rund paryk, og oven på den en lille fløjls hætte. Han havde et kraftigt ansigt, just ikke smukt, men meget ærligt. Et kort skæg dækkede hans overlæbe.

"Det er legationsråden og sekretæren herr Adam Olearius," sagde bådsmanden, "en lærd herre, som agter at opskrive denne rejse og give den ud på prent, når han lykkelig er kommet hjem igen."

"Og den unge mand," spurgte jeg, "som nylig var hos mig, det er skibslægen?"

"Fanden heller, det er poeten, truchsessen, hofjunkeren, den lystige Paul Flemming."

"Hvordan?" råbte jeg forskrækket, "det er en poet, som vil fordrive mig koldfeberen?"

Her trådte lægen ind i stuen. Da herr Olearius hørte, der sov en syg i alkoven, vinkede han ad de andre, og listede sig sagte på tæerne ud af døren, for ej at vække mig. De øvrige fulgte hans eksempel, og lod mig ene med lægen og poeten.

Lægen gav digteren ret i, at jeg under et ordentligt tilsyn snart ville komme mig. Han lagde flere små hvide papirer med ægte kina på bordet; og jeg betragtede dem med samme følelse, som en elsker sine kærlighedsbreve, hvori hans hjertenskær tillader ham at håbe. Poeten trak end ydermere en temmelig stor flaske kinamikstur ud af kjolelommen. "Pulverne, Grahmann!" sagde han, "kan ikke alene udrette så store ting. Her er kina, sat på god gammel rhinskvin, den vil både styrke og opmuntre, så kommer han snart på benene. Jeg tænker, at vi endnu kunne bringe et bal i stand her på øen for den lystige landsbyungdom, inden vi rejser videre.

Lad os springe, lad os danse,
lystigunge, glade, frie!
Thi ved dansen lære vi
noget, som er værd at sanse.

Jeg har", vedblev han, "allerede udset mig en smuk pige til min danserinde. Det eneste hæslige, der er ved hende, er hendes navn Sara; den lille heks skulle egentlig hedde Hagar."

Lægen, som var ældre og alvorligere, svarede, idet han venligt trykkede hans hånd: "Ja, kære Flemming! så overlader jeg da dig denne patient; for jeg har, som du ved, fuldt op at gøre med langt farligere syge. Farvel, min herre!" sagde han til mig, "stol kun I med tillid på denne gode mand. Han er ikke blot som jeg en læge for de syge, men også for de sunde."

Da vi var ene, herskede der en kort tavshed. Digteren betragtede mig opmærksomt, så, hvad der foregik i mit indre, kastede sig i lænestolen, og gav sig højt til at le.

"Nu," råbte han, "tror I nok at være faldet fra Scylla i Charybdis? En poet skal helbrede jer! Ved denne tanke rejser hårene sig på jert hoved, og skrækken knuger Eder lige så stærkt, som feberen før.

Men for at betage Eder den sidste rest af frygt," sagde Flemming, idet han rakte mig en skefuld kinamikstur, "så vid, at jeg også har studeret medicin et par år i Leipzig, og, hvad doctor Grahmann kan bevidne, ikke uden held."

Her slugte jeg tillidsfuld miksturen, og det kom mig for, som om jeg allerede sporede den helbredende virkning.

"Jeg kan heller ikke sige," vedblev Flemming, "at denne videnskab var mig imod. En læge må også være kunstner; han må have geni, forstå sig på menneskenes personligheder, egenskaber, lidenskaber, vaner. Dog – jeg havde for megen følelse, var for heftig, for øm til at blive en god læge."

"Ak, hvorfor har I dog opgivet denne nyttige videnskab, kære herr Flemming?" spurgte jeg.

"Just fordi den er nyttig," svarede han. "En digter skal ikke nytte; det vil sige: til det øjeblikkelige livs nødtørft. Han skal virke med sin kunst på ånd og hjerte, danne følelsen og smagen for det skønne."

"Det glæder mig, kære herre!" vedblev jeg, "at I ikke deler den gængse skæbne; at I er lykkelig, og som en trækfugl kan flagre til det skønne Ginistan, mens vinterstormen ødelægger Europa."

"O ja!" svarede Flemming, hensunken i tanker, "derfor rejser jeg også. For hvordan ser det nu ud i Tyskland, siden Gustav faldt!"

"I er ansat ved gesandtskabet?" sagde jeg.

"Ja vist," svarede han atter lystig. "Som hofjunker og truchsess Note 4), *id est* forskærer ved gesandtskabstaffelet. Er det ikke en stor ære for en *doctor philosophiæ, nec non Magister artium*? Jeg forsikrer Eder, herr von Brüggemann tror, at hertugen begik en stor bommert, da han gav mig dette embede."

Her blev stuedøren slået op på vide væg, vi hørte nogen larme og skænde udenfor, og en lang vranten mand, med et tyndt rødligt skæg og en guldkæde om halsen, trådte ind, fulgt af Crusius og Olearius.

"Nej, det er til at blive gal over," råbte den fremmede med skingrende fistelstemme; "har ikke de rækler ladet skrinet med de fyrstelige kreditbreve falde i vandet, så at de er blevet ganske våde og ulæselige? Nu må vi skrive fra Reval til Gottorp om nye kreditbreve."

"Nå, gode ven!" sagde Crusius roligt, "i sligt et virvar kan ikke alting gå efter en snor. Vi må takke Gud, at vi dog efter omstændighederne slap så helørede fra det, og fik alting på det tørre."

"I er altid tør, herr von Crusius!" råbte herr von Brüggemann. "Og hvad render de nu efter? Hvad er der da at se og tage i øjesyn på denne usle ø? Står der ikke skrevet med klare og tydelige ord i det fyrstelige hofreglement, at 'så snart der bliver blæst til taffels, alle og enhver sig haver at indfinde, på det at man ej nødig haver på nogen at vente'? Og dog står nu trompeterne og blæser en halv time, inden pagerne bærer

maden på bordet, og de herrer truchsesser lader sig ikke se. Især er denne poet, denne Paul Flemming, meget forsømmelig, og sit embede aldeles ikke voksen. Hvor er han nu henne?"

"Han sidder derinde i alkoven hos en syg," svarede Olearius.

"Hvad?" råbte herr von Brüggemann, "er her en syg? Så går jeg straks igen. Hvad det også er for huse og indretninger! Gæsteværelse og sygestue løber i ét."

"I har intet at klage over eders værelser, herr von Brüggemann!" sagde marskalk Hermann von Staden; "jeg har skaffet Eder et meget godt kvarter."

"Men der kan man dog ikke sidde alene den hele udslagne dag og ennuyere sig," råbte gesandten. "De herrer ville ikke gøre *mig* den ære, så må jeg vel komme til dem. Hvad fattes den syge? Jeg vil dog ikke håbe, at det er en smitsom sygdom?"

Flemming kom ud, og forsikrede, at patienten kun havde koldfeber.

"Godt nok," svarede Brüggemann, "men derfor skal I dog ikke række ham medikamenter. Nu er I hofjunker, truchsess, og har intet mere at bestille med apotekerkrukkerne. Når jeg spiser agerhøns, vil jeg ikke have, at min truchsess skal stinke af dyvelsdræk, kina eller rabarber."

"Jeg besprænger mig altid med hovedvand, inden jeg kommer Eder nær, herr von Brüggemann!" svarede Flemming, og kunne ikke tilbageholde et spotsk blik.

"Alt nok, kære Flemming!" faldt ham Crusius i talen, idet han venligt lagde sin hånd på hans skulder; "vi er alle meget vel tilfreds med Eder; og skulle der tilstøde livlægen noget, så er det jo en stor lykke for os, at vi endnu har en mand med, som ..."

"Som kan gøre vers over det," faldt ham Brüggemann hånligt i talen.

"Hvilke vist ikke mishager Eders Højvelbårenhed, når de er gode," sagde Flemming; "for det er kun kødhoveder, som har en naturlig afsky for vittighedsværker."

"Glem ikke den første artikel i hofreglementet," råbte Brüggemann: "'Først og fornemmelig skulle alle og enhver vise bemeldte vore gesandter al skyldig respekt og ærbødighed, lydighed og opvartning, og uden kontradiktion og vægring parere deres ordre'!"

"Der står også i hofreglementet," sagde Flemming, "'at alle og enhver ved ambassaden sig på enighed haver at beflitte, at den ene skal stå den anden bi med alt muligt venskab, samdrægtighed og assistents, og stedse afholde sig fra kiv, trætte, unødig grov opførsel, udskælden og slagsmål'."

Med disse ord forlod han værelset.

"Bi kun, knægt!" råbte den opbragte gesandt efter ham, "jeg skal nok få fat på dig. Jeg skal skrive en klage over dig, og sende til Holsten. Du skal ikke anden gang få Moskaus gyldne spir at se."

"I er i ondt lune, herr von Brüggemann!" sagde Crusius, "fordi vi har lidt skibbrud. Det er naturligt, og vi vil betragte denne stemning som den sidste levning af uvejret, der endnu ikke ganske har lagt sig. Men den gode Paul Flemming vil I vist ingen fortræd gøre. Vi holder alle så meget af ham; og hellere ville vi rejse tilbage til Gottorp igen, end miste denne raske staldbroder og trofaste ven af vort samfund."

"Ja, det er en afgjort sag," istemmede Olearius.

"Afgjort," gentog marskalk von Staden.

"Afgjort," råbte den fyrige, raske staldmester von Mandelsloh.

"Afgjort," genlød det fra alle.

"Jeg ser, her er lagt råd op imod mig," fnysede Brüggemann; "jeg vil ikke længer incommodere de herrer med min nærværelse."

Han gik sin vej, og slog døren i efter sig.

Crusius tav.

"Gud give, at han altid ville blive det forsæt tro!" råbte Mandelsloh. "Du milde fredsens Gud, med ham skulle vi nu gøre den lange rejse til Ispahan. Hvad er klippekløfter, ørkner, slanger, tigre, beduiner, tartarer, tørst, hunger, hede, kulde, sygdom og pest mod et eneste sådant arrigt, trættekært menneske uden hoved og hjerte?"

"Stille!" bød Crusius med venlighed; "til bords!"

Alle gik, og mig i alkoven derinde kildrede det ind i sjælen, at min poetiske doktor var så elsket og afholdt.

Udstyret

Allerede to gange skulle jeg have haft feberen, og den blev borte. Hvad det var for en himmelsk følelse, ved enhver, som har haft denne slemme gæst at trækkes med. Mine forrige kræfter kom snart tilbage. Midlertid blev skibet flot. Gesandtskabet skulle rejse igen; men herr von Crusius havde først foranstaltet et bal for nabolagets ungdom.

Ved denne lejlighed ville Flemming udøve en ædel hævn over den gerrige Brüggemann. Bådsmanden havde allerede fortalt mig, at gesandten i havsnød havde lovet at udstyre en fattig jomfru på Øland.

Vor vært Clas Lundgren var underrettet om alting; han sendte sin søn til Gotland for at købe en hest, og Sara tillod han at besøge sin gamle moder nogle dage i Runsteen. Denne tilladelse benyttede den gode pige straks. Da kæresten var borte, og jeg helbredet, forlod hun gerne huset, for at undgå den forelskede Paul Flemming, som sneg sig i hælene på hende. Han vidste ikke, at hun var hemmeligt forlovet, og hun ikke, at hun ville komme til at takke denne ædle unge mand for sin lykke.

"Ak, Julius!" sagde han, da vi sad alene sammen, og jeg havde spøgt lidt med hans forelskelse, "engang har jeg elsket en herlig pige; da kunne jeg synge:

> Mig ej træffer sorg og smerte,
> for jeg ejer hendes hjerte.

Da kunne jeg synge:

O, solens glæde!
O, glædens sol!

Men min søde Rubella er død. Skønheden henriver mig endnu; men min Rubella finder jeg aldrig mere. Hjertets følelser kunne ikke længere gøre mig lykkelig, nu har jeg givet mig fantasien i vold, og vil plukke skønne, sjældne, forunderlige blomster i fjerne egne. Herlige urtekoste vil jeg binde; men min søde rosenknop, som alt for tidlig blev naget af dødens orm, finder jeg ej igen. Skønnere ville georgierinder og circassierinder møde mig; men min hulde viol fra Pleissen, der så brat forsvandt, vil dog ingen få mig til at glemme."

Nu blev naturligvis salig Johanna Kleins skygge også manet frem, og således delte Flemming og jeg hinandens følelser. Jeg vovede også at forelæse ham nogle af mine vers. De behagede ham; han lånte mig Opitz'es digte, som jeg ikke kendte, og forsikrede, at jeg i dem ville finde en sand guldgrube.

Derpå ilede han bort for at sætte i værk, hvad jeg fik for silde at vide, fordi han ville overraske mig dermed. Ballet var bestemt til overmorgen aften, og for at ikke herr von Brüggemann skulle sadle om og bryde det løfte, han rigtig nok havde gjort i hele mandskabets nærværelse, foranstaltede Flemming, da han først havde talt med Crusius og Olearius, en deputation af landsbyens fattigste fædre afsendt til herr von Brüggemann for at takke ham for det kristelige forsæt, at ville udstyre en stakkels pige der på øen.

Gesandten, som ikke vidste, hvad man ville ham, og som gerne ville gøres af, lod straks en trompeter sammenkalde hele personalet, hvorpå han, omringet af hofjunkere og pager, gav bønderne formelig audiens. Men da han mærkede, hvor vinden

blæste hen, blegnede han, og kastede et forbitret blik på Flemming, for han gættede straks, hvem der havde spillet ham dette puds. Flemming lod som ingenting. Da nu sagen var kommet så vidt, mærkede Brüggemann vel, at han måtte lade tingen gå sin gang, rejste sig derfor fra sædet, og holdt en pyntelig tale. For han besad en vis færdighed i at sige ingenting med glatte ord og kunstige vendinger.

Han tilstod, at han havde gjort et lignende løfte i den yderste nød, hvori han vistnok havde handlet højst ufornuftigt, for enhver god kristen vidste jo vel, at man ikke kunne afspise det guddommelige Forsyn med usle pengeløfter. Men i en sådan tilstand vidste mennesket ikke ret, hvad han gjorde, og siden nu dog løftet engang var givet, ville han heller ikke svigte sit ord, beklagede kun, at omstændighederne ikke tillod ham at gøre meget. Han rejste gennem Rusland til Persien; og skønt Hans fyrstelige Durchlauchtighed ikke havde ladet gesandtskabet mangle noget, kunne han dog ikke blotte sig for meget, for penge brugte man overalt, og hvor man hverken forstod svensk, fransk eller tysk længere, der forstod man sig endnu altid på penge, hvilke, som den allerfortræffeligste tolk, overalt gjorde forretninger af i største hast. Tredive daler ville han imidlertid give. Hvis hans herrer kolleger og de øvrige officiantere fandt summen for liden, stod det enhver frit for at forhøje den. For siden dog ikke han alene, men det samtlige mandskab var reddet fra faren, indså han ikke, hvorfor han skulle betale for dem alle.

Crusius, som ikke længere gad spænde sin kollega på pinebænken, svarede straks, at han var rede til også at give tredive daler. Alle de øvrige personer ved gesandtskabet

forpligtede sig forholdsvis at bidrage til udstyret. På den måde var snart en sum af hundrede daler i klingende mønt bragt til veje, en sand skat for en ølandsk bondepige på den tid.

Jeg vidste slet ikke noget af alt dette. Formodentlig ville Flemming heller ikke have mig på ballet, for at jeg ikke skulle forkøle mig; sandsynligvis havde han forbeholdt sig den morskab at fortælle mig alting næste dag.

Jeg havde om middagen, den dag ballet skulle vær, spadseret lidt i solskin, og da det var første gang efter min sygdom, følte jeg mig noget mat derefter, lagde mig på sengen i alkoven, og sov ind. Da jeg vågnede, var det eftermiddag. Clas Lundgren trådte ind i stuen med sin kone, og da han troede, de var ene, sagde han: "Nå, min hustru? har jeg ikke ganske snildt spillet mit kort? Erik er rejst til Gotland for at købe en hest; Sara besøger sin gamle moder i Runsteen. I aften bliver de brude her i byen, som kunne gøre sig håb om udstyret, fremstillet for gesandten. Vel, at Sara ikke er her! Fik hun ikke medgiften, så var det os kun en ydmygelse mere, da vor søn elsker hende; fik hun de lumpne hundrede daler, så måtte jeg holde mit ord, og vor plan gik rent overstyr. Nej, Erik skal ægte den rige enke, og Sara må bort. Når hun har grædt et par ugers tid, trøster hun sig nok igen."

"Ih, naturligvis," sagde konen. "Vi to har jo heller aldrig elsket hinanden, og er dog blevet lykkelige. Det er ikke gået os, som de følsomme sjæle; for vor kærlighed har aldrig ophørt, siden den aldrig har begyndt."

"Men tag mig ti tusind tønder djævle, min hustru!" sagde fader Clas sagte, "ligger ikke tysken derinde på sengen, og har måske hørt hvert ord."

"Han sover, den arme stakkel," svarede konen. "Han har spadseret lidt omkring i solen i dag, og er nu så mat som en flue. Kom, lad ham have ro!" De gik ud, men jeg havde nok.

Så snart jeg var ene, og det mørknedes, trak jeg en overkjole af tykt blåt filt, der tilhørte værten, over mine øvrige klæder, tog en god ridehest af stalden, sadlede den i største hast, og uden at tale med nogen eller bede om tilladelse, galoperede jeg til Runsteen for at hente Sara, at hun skulle komme tidsnok til udstyret.

Efter halvanden times ridt standsede jeg min hest uden for det hus, hvor Saras moder boede. Jeg bandt hesten ved døren. Det var et temmelig stort våningsrum, som udgjorde køkken og stue tillige. En lystig ild brændte på skorstenen. Den gamle kone sad ved ilden i sin lænestol. Ved hendes fødder strikkede datteren på en skammel, og hørte moderen fortælle det folkesagn om den døde ridder, som bragte pigen bag på sin hest til kirkegården.

"Nu, Sara!" råbte jeg i baggrunden af hallen, just som eventyret var til ende; "nu gælder det hurtighed. Sving dig bag på hesten, og hold mig om livet; så rider vi over bjerg og dal, og kommer endnu før midnat tidsnok til bryllup, når vi skynder os godt."

Moderen, som så mit dødblege ansigt (ridningen havde angrebet mig), sank forskrækket tilbage i lænestolen, og troede virkelig, den døde kæmpevise-ridder var kommet for at hente hendes datter til graven. Men Sara kendte mig straks. Med to ord havde jeg sagt hende alt, hvad hun behøvede at vide; hun tog hurtigt afsked med moderen, og nu travede jeg afsted med

pigen over stok og sten, bjerg og dal, nøgne heder og oversvømmede strande.

Det så ud til regn, og jeg hørte det fromme barn inderligt bede til Gud, at han dog ikke ville lade det regne, før vi atter havde tag over hovedet, for at jeg ikke skulle få feber igen.

Gud bønhørte hende; først da vi red ind i byen, ruskede det lidt, og der faldt en fin støvregn. Vi hørte fiolerne lystigt klinge i det store værtshus. Da vi kom derhen, var hele gaden lys af den glans, der strålede fra dansesalens kærter. Jeg kastede overkjolen af, løftede Sara ned, gav en gårdskarl hesten og kavajen at passe på, og ville til at bringe min dame op.

"Er det ikke Clas Lundgrens hest og kavaj?" spurgte gårdskarlen.

"Jo, rigtigt!" svarede jeg.

"Er I ikke den unge tysker, som bor hos ham?"

"Jo, min ven!"

"Nå, det vil lette ham en tung sten fra hjertet," sagde karlen; "han tror, I er deserteret med kavajen og hesten uden at betale regningen."

"Dum snak!" svarede jeg; "fra en lille ø deserterer man ikke langt på en hest."

Jeg gik op med Sara, og traf fader Clas i døren.

"Hvor er min hest?" råbte han mig i møde.

"Den står nede i porten, min gode mand!"

"Og hvor er min prægtige ny kavaj?"

"Den har gårdskarlen fået i forvaring. Og her er oven i købet eders svigerdatter."

Uden at bryde sig videre om, hvad jeg sagde, styrtede han ned ad trappen efter hest og kavaj. Jeg trådte ind med Sara i den

store balsal. To lænestole stod i baggrunden; i den ene bredte sig herr von Brüggemann, så meget som hans lange tyndhed tillod det. Den anden stol, bestemt for Crusius, stod ledig, dog så jeg ham og det øvrige gesandtskabspersonale i nærheden.

For dommeren i lænestolen stod tre tjenestepiger, hverken smukke eller unge, hvis plumpe, uædle ansigtstræk gjorde et ubehageligt indtryk på alle tilskuerne.

"Nu, mine herrer!" hørte jeg von Brüggemann spørge spotsk, "hvem af disse tre gudinder tykkes Eder jeg skal give æblet?"

Jeg tænkte: "Som gudinderne, så Paris." Alle tav. Ingen havde lyst til at sige noget til disse pigers fordel.

"Her er endnu en fjerde," råbte jeg, og drog min nydelige svenske flikke frem, hvis blysomme beskedenhed gjorde hende endnu elskværdigere. Jeg behøvede kun ganske ligefremt at fortælle sagens sammenhæng, så havde Sara vundet prisen, og de hundrede daler i guld lå i hendes forklæde.

Clas Lundgren kom tilbage.

"Min hest er der," sagde han, "svedt og skamredet. Min kavaj er ganske våd og overstænket med dynd. Hvem har tilladt Eder således at holde hus med andres tøj?"

"Spørg eders søn, fader Clas! når han kommer tilbage fra Gotland," sagde Olearius, "og skænd ikke på dette skikkelige unge menneske, som hellere fortjente en belønning for sin tapre bedrift."

"Nu ville vi sørge for ham," sagde Paul Flemming.

Han og hr. Grahmann bragte mig straks hjem i seng, gav mig en dygtig slurk kinamikstur, og dækkede mig varmt til. Jeg sov som en sten, og vågnede næste dag med stærk appetit, uden at spore slemme følger. Gubben var nu nødt til at bide i det sure

æble. Hesten, som jeg havde skamredet, blev imidlertid syg, og han ville skrive mig den på regning; men da Erik kom tilbage fra Gotland med en god hest, vovede faderen ikke mere at slå på den streng, af frygt for at gøre sønnen alt for opbragt, når denne hørte den streg, han havde villet spille ham.

To dage derefter holdt de unge folk ja-ord. Flemming skrev en bryllupsvise, hvori han, som han plejede, spøgte med brudgommens og brudens navne. Han viste forskellen på den unge ølandske og den gamle bibelske Sara. Det faldt i min lod som cantor at føre sangen an ved bordet. Jeg måtte siden drikke dus med Flemming, hvorved jeg teede mig hel undselig. Flemming havde allerede et berømmeligt navn, og jeg satte ham som digter over Opitz. Da jeg siden ytrede min forundring for Olearius over min vens store forkærlighed for Opitz, svarede denne: "Det er atter et træk af Flemmings elskværdighed; han har læst Opitz som barn, disse sange har forenet sig i hans sjæl med hans kæreste ungdomserindringer, nu kan han ikke mere skille det ene fra det andet. For resten er Opitz en mand af fortjeneste."

Skibet var nu klart igen til at gå under sejl. Jeg, som slet ingen livsplan havde lagt, som stod alene i verden, og havde fundet nye venner i Flemming, Olearius og Grahmann, var gerne fulgt med til Persien; alle de andre havde gerne taget mig med, men herr von Brüggemann satte sig med hænder og fødder imod det, især fordi Flemming så inderligt ønskede det. Så måtte jeg da, efter at have omfavnet min ven hjerteligt, med våde øjne se skibet gå under sejl.

Nu vidste jeg ikke, hvad jeg skulle tage mig for. Feberen var jeg rigtig nok kvit, men under mit lange ophold her på øen var

min børs også næsten blevet læns; og skønt de unge folk gerne ville beholde mig hos sig som deres velgører, følte jeg dog, at det for et højmodigt hjerte er langt behageligere at bevise, end at modtage velgerninger.

Men min gode skæbne ville, at jeg på andre forunderlige veje skulle finde min lykke. En dag, da jeg sad ganske sørgmodig i stuen, og støttede hånd til kind, trådte Erik Lundgren ind, og råbte: "Nu, herr Albert! kan I sige, at I har skudt gøgen; nu kan I komme til at se jer om i verden, hvad I så gerne vil. Et skib fra Estland ligger for anker i Kalmar; en fornem hollandsk adelsmand, som har i sinde at sejle til København først, for derfra at drage til Ostindien, har mistet sin kammertjener, og ønsker sig et skikkeligt menneske, som har lært noget, og altid kan være om ham. Hvis I gør Eder lidt umage, tror jeg nok, det vil lykkes Eder at få denne tjeneste."

Det ord *kammertjener* skurrede mig i oret; men efter modent overlæg fandt jeg det tåbeligt, ikke at ville modtage en sådan redning i min nærværende slette stilling blot for et navns skyld.

Jeg tog til Kalmar, og lod mig melde hos adelsmanden. Jeg behagede ham, og herr Carl Frands van Leuven gjorde straks et fordelagtigt indtryk på mig. Han havde et mildt, stille væsen, men lod til at være noget melankolsk. Dette melankolske træk, forbundet med den hollandske flegma, gav ham et eget anstrøg. Jeg mærkede snart, at han uagtet sin flegma var forelsket; for når han troede, ingen så det, kyssede han ofte et miniaturbillede, som han bar på brystet. Under hans glatnedstrøgne hår hvælvede sig en skøn pande, der bragte mig til at tænke på de nederlandske frihedshelte, fra hvilke han stammede. Vi blev snart enige: jeg skulle have det så godt som

han, og kun være ham til selskab; han havde en anden tjener, som skulle forrette alt groft arbejde. Imidlertid beholdt jeg dog navnet *kammertjener*. Vi hejsede anker, og sejlede bort.

Da vi fo'r Øland forbi, stod det unge brudepar arm i arm på strandbredden, tilvinkede mig levvel med deres lommetørklæder, og tørrede deres øjne med dem. Jeg hilste dem venligt igen. Kølen gennemskar bølgerne. Jeg stod på dækket og grundede, bekymret over min tilkommende skæbne. Men snart fattede jeg mod; og for at trøste mig, tog jeg min stambog frem, og gennemlæste det smukke digt, Paul Flemming havde skrevet mig deri til afsked:

Hvi om din skæbne spørge?
Hvi sørge?
Vær stille!
Guds vilje sker.
Lad tåren mer
ej trille!

Glem du den dag i morgen
med sorgen!
Den høje
har faderlig
ej vendt fra dig
sit øje.

Vær rolig, lær at savne,
at gavne
din næste!
Hvad Himlen vil,
dig vorder til
det bedste.

København

Da vi var kommet her til byen, tog vi straks ind i et godt værtshus. Min herre fik et smukt værelse; men da der endnu boede en fremmed i det kammer, jeg skulle have, som først rejste næste morgen, fandt jeg mig villigt i, at der imidlertid blev opstået en feltseng for mig i tjenerkammeret. Herr van Leuven besøgte straks samme aften en af sine bekendte i byen.

Da jeg havde gennemstrejfet nogle gader, gik jeg hjem med gårdskarlen. Jeg ville gå tidligt til sengs, for rejsen havde trættet mig.

Mens jeg gik op ad trappen, satte jeg mig for at være ret venlig mod de andre tjenestefolk, og vel vogte mig for al storagtighed.

Da jeg kom ind. stod de alle op, og hilste herr kammertjeneren; ja, jeg kom endog til at præsidere i en lænestol. Jeg satte mig, og forsøgte at sætte et muntert ansigt op, skønt den plumpe samtale, de flove ansigter og stedets smuds forstemte mig i højeste grad.

Den agtelse, som man i førstningen havde vist mig, ophørte snart, og de generede sig altid mindre og mindre. Min nabo havde skænket mit glas fuldt, og spurgte, om vi ikke skulle drikke dus. Jeg blev så rød som blod, og kom i den yderste forlegenhed. Ligefrem sige nej vovede jeg ikke, for ej at udsætte mig for det beskænkede menneskes vrede. Et lykkeligt indfald reddede mig: jeg foregav at have fået næseblod, holdt lommetørklædet for ansigtet, skyndte mig ned af trappen på gaden, løb gennem nogle småstræder, og standsede ikke, før jeg var vis på, at det fulde broderskab ikke kunne finde mig.

Jeg trak nu mit vejr med lettet hjerte, dog gjorde den betragtning mig atter trangbrystet, at jeg ved midnatstid stod på gaden i en fremmed stad uden en skilling i lommen og uden at forstå landets sprog; dog håbede jeg at slå mig igennem med min smule svensk.

Jeg satte mig ned på en dørtærskel, lod skæbnen råde, og håbede, at vægterne i det mindste skulle komme og trække mig på rådstuen, hvor jeg hellere ville være end i det drukne broderskab. Det varede heller ikke længe, før jeg så to vægtere komme op ad gaden med en fuld eller død mand på en stige. De stod stille ved den dør, hvor jeg sad, lagde stigen ned, og råbte flere gange: "Mads Hansen! nu er I hjemme." Det hjalp ingenting. "Så må vi knive ham i næsen," sagde den ene. Da det var sket, blev den drukne på stigen oprømt og sagde: "Allerede hjemme? Nu god nat, kære børn! Mange tak! Der er drikkepenge. Har I ringet på klokken?" Det gjorde de, og pigen kom med lys. Således opdagede da også vægterne mig, og ville slæbe af med mig. Men da jeg havde sagt, hvem jeg var, og at jeg var faret vild, råbte Mads Hansen på tysk: "Man kan let fare vild. Så min sjæl, børn! I skal ikke gøre denne stakkels tysker fortræd. Det er et skikkeligt mands barn og et godt sølle skind, det mærker man på alt. Der gives overhovedet i denne verden ingen ondskab, ingen synd, ingen skurke, bedragerier og æselsstreger. Det er kun kæltringer og spidsbuber, som lyver de stakkels mennesker sådan noget på. Alting er fortræffeligt, allerkæreste på denne skønne jordklode. Se kun stjernerne deroppe, mælkepletterne og tågevejen, hvor de funkler og drejer sig om! Hvad er vi orme og maddiker mod slige mægtige himmellys, som aldrig går i seng? Og når selv de kan gå i tåget,

kan vi det ikke? Og når selv himlen har sine pletter, hvad behøver vi at skamme os over at være plettede og tilrakkede?"

Vægterne forlod os, Mads Hansen førte mig op ad trappen, og bragte mig i et smukt værelse med en god seng, hvor jeg kunne ligge i nat. Rusen lod til at være gået noget over. Da han hørte, jeg ingen aftensmad havde fået, lod han bringe koldt køkken ind, og jeg måtte drikke et glas vin med ham.

"En rus," sagde han, "er, i og for sig selv betragtet, ikke at laste, når man kan tåle den, og når den ingen skadelig indflydelse har på helbredet. Jeg er egentlig aldrig, hvad man kalder fuld; lægger jeg mig også engang imellem på stigen, og lader mig bære hjem af vægterne, så er det en frivillig handling, fordi jeg ynder denne befordring, der er både magelig og økonomisk. Jeg hviler ganske bekvemt på trinene, får frisk luft, og kan ubehindret betragte mælkevejen, siden jeg ligger på ryggen. Ellers drikker jeg daglig fire flasker vin, søndagen undtagen, da tømmer jeg tolv, og geråder derved i tre forskellige tilstande, som jeg nu skal beskrive jer. Først bliver jeg meget mistænkelig og krakilsk, og da råder jeg ingen at komme mig for nær, for i denne stemning er jeg rundhåndet med skældsord og næsestyvere. Siden betages jeg, jeg ved ikke selv hvordan, af en inderlig vemodighed og sønderknuselse; jeg bliver rørt over alting, tårerne løber mig ned i munden, og jeg får en uimodståelig drift til at omfavne alle mennesker, kysse dem og bede dem om forladelse – indtil jeg har tømt dusinet, hvorved jeg bliver højtideligt stemt, stirrer op mod himlen, og kan ikke blive færdig med at beundre og tælle fiksstjernerne."

Morgenen derpå trådte han dygtig og munter ind til mig, og så slet ikke ud som et forsviret menneske. Hans ansigt var

rigtig nok kobberrødt, og næsen var drueviolet; men de små øjne blinkede lyst og kraftigt frem under uhyre nedhængende bryn, der så ud, som de var sværtede med skovoks. Manden var firskåren, og havde en overordentlig legemsstyrke. Han trykkede min hånd, så blodet var nær ved at springe ud af neglerødderne, og lo umanerligt, da jeg ømmede mig derover. Da jeg havde drukket varmt øl med ham, måtte jeg følge ham i værkstedet, hvor jeg ikke nok kunne forundre mig over den kraft, hvormed han smedede de mægtige ankre. Alle svendene viste ham største ærbødighed, og han var hele dagen en ordentlig mand. Det morede ham, at jeg havde lært lidt af smedekunsten, men han mente dog, at jeg med mit glatte pigeansigt og pæne hænder ikke ville bringe det vidt. Derpå bragte han mig til sin kone, en frisk blondine med skælmske øjne. Da hun var gået i køkkenet igen, sagde han: "Vi har endnu nogle gode værelser at leje ud, og hvis mynheer van Leuven vil tage til takke, så står de ham til tjeneste. På min første sal bor en fornem officer, som ofte kommer til hove. Han er en god ven af os, især af min kone. Folk kalder ham Mars, min kone Venus, og mig Vulcanus; men da jeg ikke forstår mig på etymologien, så ved jeg ikke, hvad de vil sige med det. For resten har officeren skaffet mig leverancen til flåden, hvorved jeg er blevet en velhavende mand."

Jeg skyndte mig nu hen i værtshuset igen. Herr van Leuven mødte mig urolig på trappen, og sagde, at han for min skyld ikke havde lukket et øje hele natten; tjenerne havde fortalt ham, at jeg havde fået blodstyrtning, og var løbet bort som et galt menneske. Man havde søgt overalt efter mig, men forgæves. Jeg fortalte ham rent ud, hvorledes det hang sammen.

"Kære Julius!" sagde han venligt, "hvorfor har I ikke sagt mig det før? I den korte tid, vi kender hinanden, har jeg allerede opdaget, at I er et vakkert, velopdraget ungt menneske. Fra nu af er I min sekretær. Den næsvise tjener har allerede fået løbepas."

Denne sjældne godhed rørte mig meget, jeg kyssede hans hånd, og han trykkede mig til sit bryst. Derpå flyttede vi hen til smeden, hvor vi siden boede.

Herr van Leuven havde meget at afgøre og mange breve at skrive, som jeg ikke vidste noget om, skønt jeg var hans sekretær. Imidlertid gik den vakre smed ofte ud med mig i byen, og viste mig omkring. Han bragte mig i den skønne Rosenborghave, hvor der blev opsat en kostelig statue, som forestillede en løve, der sønderriver en hest.

Man mumlede allehånde om billedstøttens betydning, om hertugen af Lyneborg, der har en hest i sit våben, ligesom danerkongen løverne; man ymtede et og andet om det fjendskab, hertugen skulle have vist kong Christian i krigen. Højt vovede ingen at tale om det, uden Mads Hansen, der holdt fyrabend, og allerede havde stukket et par flasker ud over det sædvanlige tal. Han var først i sit krakilske lune, og gjorde højrøstede anmærkninger over tyske heste og danske løver, som ikke lod sig kaste lyneborger-sand i øjnene. Derpå begyndte han oven i købet at snakke om tyske vindbøjtler. Dette skulle jeg nu egentlig have taget ham ilde op; men da jeg allerede kendte mandens natur, og vidste, denne sindsbevægelse snart ville vige for en anden, så snart han kun havde fået mere vin til livs, skyndte jeg mig ind med ham i et værtshus, og næppe havde han der tømt to flasker endnu, så måtte jeg ud i haven med ham

igen. Her plukkede han grædende hatten fuld af vissent løv, og skønt det var silde på efteråret, ville han dog sanke violer og kærminder.

"Ak, Julius!" hulkede han, "hvad er vi mennesker andet end vissent løv? Alt kød er hø, min søn! Alt visner og forgår. Af jord est du kommen, til jord skal du blive, og af jorden skal du igen opstå – siger præsten. Men, herre Gud! kan man også forlade sig på, at det er sandt? En svar tvivl betynger mit bryst. Kære, velsignede dreng! Kan du bevise mig udødeligheden matematisk, skal du få en rigsort. Tror du virkelig, at vi hinsides vågner saligt op i ligkisten igen, når vi er begravet? Jeg ved nok, der er en politiforordning for, at man skal tro det; men som filosoffer, kære dreng! som fritænkere og ateister – hvad tror vi da? Og hvorfor kan en kat eller en hund ikke blive lige så salig, som jeg, når den skikker sig vel, omvender sig, og ikke drikker sig fuld?"

Da vi kom hjem, forlod han mig, for ved den sidste dosis at blive sat ind i højtideligheden, og jeg tvivler aldeles ikke om, at astronomien atter har bragt ham i ligevægt.

Maleren

Herr van Leuven havde sørget for min garderobe, som var blevet meget forfalden; men da skrædderen både tog mål af mig til en mandfolke- og en fruentimmerdragt, kunne jeg ikke begribe, hvad det skulle betyde. Gåden blev mig snart løst.

I dejligt høstvejr kørte vi en dag ud til den nære Hollænderby Note 5), som ligger ved foden af en smuk bakke, hvorfra man har fri udsigt over København, Amager, Østersøen og Sverige. Sit navn har den af hollænderne, der siden Christian den Andens tid såvel bebor denne by, som øen Amager, hvorfra de forsyner staden med herlige køkkenurter.

Hvor glædede det van Leuven at finde sit fædreland her igen i det små. Vi kørte op ad bakken, og holdt stille ved et nydeligt hus, hvor kongens hofmaler Carl van Mandern boede, en god kunstner og gammel ven af min herre, just i disse dage beskæftiget med at male kongen.

Hans stue hang fuld af den nederlandske skoles værker, og jeg kunne ikke se mig mæt på de yndige billeder.

"Har I fået fruentimmerdragten fra skrædderen?" spurgte van Leuven.

"Det forstår sig," sagde maleren, "den hænger på kvistkammeret, hvis herr Albert vil umage sig derop."

"Albert!" sagde herr van Leuven, "der skal snart være maskerade, havde I vel lyst til at være med?"

"Til sligt har et ungt menneske altid lyst," var mit svar.

"Velan, Albert! I skal klæde eder ud som ung hollænderinde, og jeg vil være eders mand. Herr van Mandern har lovet at staffere eder vel ud, så at det mandige væsen kan blive vel

skjult. I er en smuk yngling, har endnu intet skæg, og kan til nød gælde for en pige. Gå op, og tag klæderne på! Jeg vil imidlertid se mig lidt om i egnen. Når I er færdig, så gå ned til van Mandern, han lægger den sidste hånd på værket."

En slig spas var ret efter mit hoved. Deroppe traf jeg en gammel husholderske, som hjalp mig, og snart stod den unge hollænderinde færdig, ret pæn, i sort silkekjole med stivet halskrave.

Jeg løb ned ad trappen, lukkede døren op, og råbte:

"Her er jeg, herr van Mandern! Hvordan klæder dragten mig? Er det således ret?"

Men hvor forskrækket blev jeg, da jeg så en anselig herre sidde for maleren. Af det udtryksfulde ansigt, af guldkæden, hvori han bar elefantordenen, og den nedhængende marelok mærkede jeg straks, det var kongen selv. Jeg trådte forskrækket tilbage, og trak døren i efter mig. Kongen sprang leende op og råbte: "Ej ej, min kære van Mandern! er det den gamle husholderske, I har fortalt mig så meget om?"

"Stormægtigste konge!" svarede maleren forvirret, "det er en ung slægtning, som nylig er kommet fra Amsterdam. Hun forstår hverken dansk eller tysk."

"Nå," Sagde kongen, "så meget hollandsk kan jeg altid, som der behøves til at snakke lidt med et ungt fruentimmer."

Jeg skælvede over mit hele legeme bag døren, og tænkte: "Gode Gud, hvordan vil det spænde af? Jeg kan ikke et ord hollandsk, og jeg er intet fruentimmer."

Lykkeligvis kom den skønne frøken Eleonora Christina, kongens kæreste barn, og befriede mig af min nød. Hun holdt i sin vogn for døren, og var kommet for at holde sin fader med

selskab, mens han blev malet, at han skulle se smukt munter ud, og ikke gøre sure miner af kedsommelighed.

Næppe så kongen sin datter fra vinduet, før han satte sig ganske gravitetisk hen på stolen igen, og bad maleren fare fort i sit arbejde. Jeg løb op på kammeret, klædte mig i en hast i mine egne klæder, og sneg mig ud af huset for at finde van Leuven. Denne hændelse gjorde ham meget bestyrtet.

"Min hele plan kunne derved være gået mig i løbet," sagde han; "Gud ske lov, det endda gik, som det gik!"

Jeg forstod ham ikke, men ville ikke forlange videre oplysning. Da jeg nok mærkede, han ingen lyst havde til at give mig den.

Ankersmeden i sin glorie

"Men I må ikke omfavne og kysse min kone, thi det går for vidt!" hørte jeg Mads Hansen råbe, da jeg trådte ind i stuen til ham igen, og traf Mars, Venus og Vulcanus på en plet.

"Ej, min gode ven!" sagde officeren oprømt, "med et kys i ære bør man overbære. Jeg sværger eder til, det er det første, jeg har givet hende i dag min hele levetid. Jeg troede, I var ophøjet over slige fordomme. Vær intet barn, og her, hvad jeg har at sige eder! I har så ofte misundt mig, fordi jeg kunne spise og drikke ved kongens taffel. Hvad siger I nu, hvis jeg også skaffer eder en tilsigelse til majestætens disk og dug, hvor I ikke blot skal drikke så meget, I har lyst, men endnu langt mere?"

"Gør mig ikke hovedet kruset med eders tåbelige snak!" råbte smeden. "Bærer jeg intet glavind, så forstår jeg desbedre at svinge hammeren; og det menneske, jeg rammer for panden med den, rejser sig ikke så snart igen."

"Så sandt jeg er en kavaler og eders gode ven," vedblev officeren, "jeg har ikke løjet eder noget for. Her er kommet en fornem fyrstelig herre, en *knees* eller hvad det er, fra Rusland, som bilder sig ind at kunne drikke alle mennesker under bordet. Kongen har allerede prøvet ham med alle sine taffelmulige undersåtter, men alle har de måttet strække gevær på nåde og unåde. Da nu den gode herre elsker sine undersåtter som en fader, har det ret inderlig krænket ham, at danskerne skulle tabe deres forrige ros, at være de bedste drankere i Europa. Da trådte jeg trøstig for Hans Majestæt, og sagde: 'Stormægtigste arvekonge og herre! Man skal ikke altid søge dyd og udmærkede talenter i de højere stænder. Også under en

slet og ret trøje skjuler ofte den stille fortjeneste sig, som violen under græsset. Jeg kender en dannemand, som vel er i stand til at tage den russiske knees på sin samvittighed. Vel er han hverken af adel eller af udmærket rang, men han driver et ærligt håndværk, for han smeder eders skibe alle den mægtige jerntand, hvormed de bider i afgrunden og trodse stormvinden.' Det fornøjede kongen meget at høre eder således rose, og han svarede: 'Det siger intet, om det ingen adelsmand er, når han bare ikke kan blive fuld. Gå straks hjem, sig eders smed, at han i morgen klokken elleve møder i det store lysthus i Rosenborghave. Men lad ham først gå i bad, klæd ham så ud som en ridder, og bring mig ham!' Jeg ilede over hals og hoved at forkynde eder dette evangelium; da nu eders gode kone elsker eder så ømt, faldt hun mig om halsen af glæde ved denne efterretning, da hun nok troede, det ville smigre eder. Nu ved I alt."

"Så fald ham endnu engang om halsen, kære Sidse!" råbte ankersmeden rørt; "for det er en ven i nøden, som ved, hvor skoen trykker. Har jeg først nydt den nåde, at drikke mig en rus lige for Hans Majestæts øjne, ved hans eget bord, så går jeg med glæde i min grav."

"Men først må den russiske knees drikkes under bordet," råbte officeren.

"Det skal have gode veje," svarede smeden.

Jeg havde forfærdelig megen lyst til at bivåne drikkegildet i lysthuset; men det lod sig ikke gøre. Herr van Leuven havde måske som adelsmand kunnet have haft denne fornøjelse, når han havde ladet sig forestille ved hoffet, men han var for

alvorlig til at finde morskab i sligt; desuden ønskede han at blive inkognito.

Men lykken kommer ofte, når man mindst venter det, siger ordsproget. Jeg havde dagen i forvejen sat mig hen i haven på en bænk om morgenen, og læste i Horats. En ordføjning i en ode var mig vanskelig, jeg brød forgæves mit hoved med den, og sagde til sidst ganske utålmodigt: "Hvem der dog havde en ordbog her!"

"Her er en ordbog," hørte jeg én sige i nærheden af mig; "hvad vil I vide?"

Jeg slog øjnene op, og så en smuk, prægtig klædt herre sidde ved siden af mig med et åndfuldt ansigt. Jeg stod hurtigt op, bukkede dybt for ham, og rakte ham bogen. Han oversatte mig straks stedet med lethed på flydende tysk, skønt jeg kunne høre på hans udtale, at han var dansk.

"Har I først nylig begyndt at lære latin?" spurgte han.

"Nej, strenge herre! men Horats er vanskelig; der forekommer så mange hentydninger og græske vendinger, som kan give én nok at bestille, om man også forstår alle de enkelte ord."

"Jeg vil dog eksaminere eder i en af de lettere," sagde han, bladede omkring, og viste mig derpå ligegyldigt et sted med fingeren. Jeg oversatte:

"Voldsommere rystes den uhyre gran af stormen, den opløftede borgtinde styrter med stærkere gny, lynet står ned i de højeste bjergtoppe."

"Ganske rigtigt!" sagde den fremmede herre, uden videre at agte på disse linjers indhold, han ville kun erfare min sprogkundskab af det. Da han hørte, jeg var en rejsende, som

havde lyst til at se drikkegildet i morgen, lovede han at skaffe mig en plads uden for vinduet i haven, hvor det ved sige lejligheder var folk tilladt at stå.

"Vend eder kun til en af mine tjenere," sagde han, "og sig, jeg har befalet, de skal skaffe eder en god plads!"

Dermed gik han sin vej uden at sige, hvem han var. Jeg vovede ikke at spørge, og altså var jeg lige nær, da jeg i det samme så en liden sælsom skikkelse ile gennem haven op til slottet: en gammelagtig mand med krum næse, stor skaldepande, hvis enkelte brune hår begyndte at gråne. Han havde en smudsig læderkofte på, skoene holdt han sammen med hægter.

Jeg vovede dog at træde ham i vejen, og spørge, om han ikke kunne sige mig, hvem den fornemme herre var, der nylig havde eksamineret mig i de horatsiske oder. Den lille mand stirrede på mig med gennemtrængende blå øjne, spurgte derpå nysgerrigt: "Hvilket sted lod han jer oversætte?" Jeg viste ham oden; han slog øjnene til himlen, rystede på hovedet og sagde: "Sælsomt! sælsomt! men hvad hjælper alle varsler? Kære ven! Hvorfor har I ikke også oversat ham slutningen: 'Vær kæk og stærk i medgang; men når vinden drejer sig, tag da viselig reb i de alt for svulmende sejl!'"

"Den fornemme herre i den gyldenstykkes kjortel," vedblev den lille mand, "var rigshofmesteren Corfitz Ulfeldt. Og jeg i lædertrøjen, med de sammenhægtede sko, er Frederik Günther, kongens statssekretær. Farvel, min ven! jeg har ikke tid at snakke længere med jer."

Dermed skyndte han sig op til Rosenborg; og jeg kunne ikke nok undre mig over dette sælsomt til hinanden afstikkende par.

Følgende dag så jeg hele drikkekomedien meget mageligt gennem lysthusvinduet. Kongen selv bragte den fornemme rus ind i salen, hvor bordet var dækket. Min vært var også allerede til stede, og jeg kendte ham på den bondeagtige kompliment, han gjorde kongen; ellers havde det været mig umuligt, for Mads Hansen struttede stiv i guldbrokades klæder, og på hovedet havde man ydermere sat ham en stor pudret allongeparyk.

Bordet var rigeligt forsynet med retter, med stege, postejer, vinsupper og tærter. Postejerne var bagt som griffer med udspilede vinger, stærkt forgyldte og bemalede, samt udstafferede med buksbom. Foran på brystet bar de det danske våben. Der blev også indsat meget bagværk, dannet som basilisker og haner. Jeg så to stegte grise med røde æbler, gedder med lever i munden. Heller ikke var der mangel på marcipaner og lækre konfiturer.

Kongen vinkede, og en skøn taffelmusik lod sig høre fra forskellige åbninger i salsvæggen; snart syntes den at være ganske nær, snart langt borte. Denne opfindelse havde man kongen selv at takke for. Russeren troede, det var hekseri og forundrede sig såre. Smeden lod sig ikke anfægte af nogenting; han stod ganske roligt med øjnene hæftede på de store sølvpokaler, som vinkede ham til kamp.

Nu skulle det gå på en drikken løs. Ankersmeden sad lige over for kneesen. Han var i forvejen præsenteret for russerens medfølgende kavaler, der talte fransk, som en herr von Anker af en ældgammel familie. Nu rakte man drankerne de store pokaler. Ankersmeden havde kun lært så meget fransk, at han kunne sige: *à vous!* når russeren skulle drikke efter ham. Men da

de sålunde havde pimpet en rum tid, begyndte den danske magt at udmattes, og kongen frygtede for, at Mads Hansen skulle bukke under. Smeden derimod var nu i sit krakilske lune, og begyndte at forfatte bidende satirer over den allongeparyk, han matte bære. "Når man skal kvæles i sådan en valk," sagde han, "og sidde så indeklemt i gyldenstykkes snørliv, som et nyfødt barn i løjert, hvor er det da muligt at drikke? Det siger jeg rent ud, får jeg ikke lov at kaste de unødvendige klædningsstykker overbord, så har den hellige russiske Nicolaus for evigt gjort kål på alle de tre danske løver med samt elefanten."

"For fanden!" råbte Corfitz Ulfeldt, "brug eders commoditet, men drik bare!"

Næppe hørte Mads Hansen dette orakelsprog, før allongeparykken fløj over bordet, en page lige i ansigtet, som stod bag kongens stol. Herved udbredte sig en hvid støvsky over hele bordet, og af denne trylletåge fremsteg Mads Hansen nyfødt, som Venus af havets bølger. For da vejret havde klaret sig, sad han atter, ganske smed, med skaldet pande, i blotte skjorteærmer, der ikke var de pæneste, for manchet-ærmerne rakte kun halvt op til albuerne.

Da begyndte han det store værk på ny med friske kræfter, mens de klare tårer over kongens nedladenhed og nåde trillede ham ned ad kinderne i pokalen og krydrede vinen, for nu var han kommet ind i vemoden. Russeren begyndte at se endnu dummere ud end før, og viftede sig skægget med hånden, ligesom katten med poten, når den har fået for megen fløde. Men Mads Hansen, kun mere opmuntret og begejstret herved, råbte: "Nu, ved alle hellige syvstjerner og karlsvogne, vil vi

engang drikke den udødelige Tycho Brahes skål, der havde en kobbernæse ligesom jeg, og der forstod sig så godt på himmelens løb, uden at være en nar på jorden. Men først må jeg et øjeblik ud i den friske luft og bese den lüneborger hest bag træerne derhenne i nærheden; ellers går det mig, som Tycho Brahe ved kejser Rudolfs taffel."

Hofmændene så betænkeligt på kongen; men da denne slog en skoggerlatter op, vovede de det med. Russeren bukkede sig over bordet, hans øjne var fortinnede med kærnemælk, og han søgte forgæves at drage læberne til et smil. Da trådte Mads Hansen atter frisk og vederkvæget ind i havesalen; og da han opdagede et stort sølvbækken, en iskumme, hvori vinen blev afkølet, befalede han mundskænken at fylde sig samme med gammel rhinskvin. Derpå rystede han russeren i ærmet, råbte: *à vous!* og tømte hælvten. Nu skulle kneesen drikke det øvrige; men næppe havde han begyndt, før øjnene drejede sig døsigt om i hovedet på ham, som på en stud, der bliver slået for panden, og han sank bevidstløs under bordet.

Da blev Mads Hansen prydet af pagerne med en vinranke om hovedet, og under et lydeligt hurra af den forsamlede mængde kørte man ham hjem.

Mandfolkebruden

Jeg længtes efter maskeraden, og spurgte herr van Leuven, om den ikke snart skulle begynde.

"Jo vist, kære ven!" svarede han, "i overmorgen bliver den opført, og I er den eneste forklædte person i den; dog behøver I ikke at maskere eder. Jeg vil bringe eder ud på landet i et selskab, som I var min kone; beflit eder kun på at være ret kærlig imod mig! Men I behøver ikke at tale; jeg bringer eder i en engelsk familie, hvor man ikke forstår hollandsk. Engelskmændene taler overhovedet kun lidet med et fremmed fruentimmer, som de ser første gang, hollænderne slet ikke; og I har lov til at være så bly og undselig, som I vil. Så meget hollandsk kan I allerede, som behøves for til nød at sige et par høflige ord. Spiller I rollen godt, så har I gjort min lykke, og jeg skal gøre eders igen, hvis I kan finde eder i at følge med mig til Ostindien."

"Jeg følger eder til verdens ende, herr van Leuven!" svarede jeg, "og gør alt, hvad I forlanger af mig."

Omtrent to mile fra byen kom vi til et dejligt landsted, liggende ved indgangen til en skov og ved bredden af en lille sø.

"Her boer den engelske købmand herr Samuel Plürs," sagde van Leuven. "Jeg har gjort hans bekendtskab i London for to år siden. Kongen af Danmark, som gør alt muligt for at fremme handelen i sine stater, har formået denne indsigtsfulde mand på fordelagtige vilkår til at nedsætte sig her i landet."

Van Leuven ville have sagt mere, men en fætter af huset, som kendte ham, mødte os til hest og råbte: "Ej, ej! velkommen i

Danmark, min herr van Leuven! Men mindes I vel eders løfte, ej at besøge min morbroder, før I er gift?"

"Det er nu sket," svarede van Leuven, "her ser I min kone."

"Nå, det er en anden sag," råbte engelskmanden; "og når I kommer om fjorten dage igen, håber jeg også at vise eder min, for den smukke Concordia vil snart adlyde sin fader, håber jeg, og give mig sin hånd."

"Altså gør hun det ikke gerne?" spurgte van Leuven med et tvungent smil.

"Det giver sig nok siden," vedblev engelskmanden. "Men nu vil jeg melde eder. Således, selv anden, er I hjertelig velkommen." Dermed sporede han sin hest og red tilbage.

"Nu ved I allerede noget, Albert!" sagde van Leuven, da vi igen var ene sammen, "og når alting er løbet vel af, skal I vide alt. Tilgiv, at jeg nu tier! Mit hjerte slår for uroligt, for utålmodigt, for spændt, forventningsfuldt. Spil blot i dag min kones rolle! Den er let at spille, for I skal forholde eder ganske passiv."

"Det glæder mig, herr van Leuven, at se eder hos mig i Danmark," råbte købmand Samuel Plürs, en fed mand med røde kinder og lysegrå øjne, idet han kom os i møde i døren. "Jeg hører, I er gift. Eders herr fader i Antwerpen og jeg i London stod ellers altid i venskabeligt forhold, og har afgjort mange handelssager sammen, som vi begge har vundet ved, og ingen er kommet til kort. Men som adelsmand ville han ikke tillade, at I ægtede en borgerlig pige, og jeg fortænkte ham ikke i det. Lige søger lige. Eders bryllup med min datter ville have bragt ham hans stamtræ i vildrede. Eders fader fandt det unaturligt, at pode en frisk gren i et gammelt træ; og mig var, oprigtig talt, dette giftermål også særdeles imod. Vi uadelige

har også vor stolthed. Adel og borgerlige, det er to forskellige nationer, der hader hinanden som alle nabofolk, fordi de altid har ligget i kævleri sammen. Eders børn med min datter var dog kun blevet en slags mulatter, hverken ret fisk eller kød. Adelen ville have slået krøller på næsen, fordi de kun førte et halvt våben, de selv ville have slået krøller på næsen over deres borgerlige bedstefader, som var skyld i deres adelige halvhed, og i alle borgerlige selskaber ville man atter have slået krøller på næsen af dem over deres tåbelige indbildskhed. Se, alt dette gensidige næsekrølleri slipper vi nu for. Nu ægter Concordia sin fætter. Vi er allerede handelskompagnoner, dette ægteskab vil knytte vor fælles interesse fastere."

Der var flere gæster til bords hos købmanden. Før måltidet spadserede man flokkevis omkring i haven; men den dejlige Concordia, for hvis skyld alle vore tilberedelser og hele rejsen var gjort, så vi ikke. Hun lod sige, hun havde hovedpine, og blev på sit kammer. Van Leuven, som efter måltidet spadserede alene med mig i en stor, høj hækkegang afsides i haven, var utrøstelig. Han havde mærket af flere ytringer, at der ikke fattedes datteren noget, og at det hverken var faderens eller bejlerens skyld, at hun ikke kom ned til selskabet. Det måtte altså være af vrede mod van Leuven, fordi hun troede, at han virkelig var gift.

"Hvad hjælper det mig nu alt sammen?" sukkede han; "alting er tabt. Kun for at finde lejlighed til at tale ene med hende og overtale hende til en hurtig flugt, indlod jeg mig i dette mummespil. Men hun vil ikke se mig. Gode Gud! har hun virkelig forglemt mig? Vil hun i sandhed ægte dette

forbarmelige menneske, som kun uafladelig tænker på penge og på regninger? Og vredes hun, fordi jeg kommer ubelejligt?"

Han støttede sig til min skulder, trykkede min hånd til sit bryst, og jeg følte en hed tåre falde på den.

"Ej, ej! hvor I må være forelsket i eders unge kone," sagde en skingrende stemme, "siden I ikke engang kan vente med kærtegnene, til I kommer hjem."

Jeg så i vejret, og blev en hæslig negerinde va'r, som stod for os med et vredt ansigt. De store, brede læber havde hun med et hånligt smil næsten trukket op til øreflipperne, og hun viste de snehvide tænder, som om hun ville bide os.

"Ak, Minga! er du der?" sagde van Leuven; "kære tro Minga! hvor er din miss? hvor er min Concordia?"

"*Eders* Concordia". gentog den sorte spotsk, "sender eder dette brev."

Han brød skælvende brevet og læste:

> Troløse Carl Frands!
>
> I tre år har jeg kun tænkt på eder. Nu er alt forbi, som en drøm. I har forladt den arme Concordia, og er endog så grusom at komme her med eders unge brud for at forhåne mig. Gud forlade eder denne synd! Fra nu af har livet ingen fryd mere for mig. Det dyrebareste er allerede dødt, ak! har vel aldrig været til, var kun en indbildning af min lettroende uerfarenhed. Jeg tilhører nu ganske min fader, og har selv ingen vilje; for jeg vil intet mere. Den før forhadte rækker jeg min hånd. Han er ikke smuk, ikke åndrig, ikke behagelig; men han er ærlig, og lover ikke mere, end han kan holde. Lev vel, Carl Frands van Leuven!

Vær lykkelig med eders skønne kone. Concordia Plürs ser I aldrig mere.

"Gud i Himlen!" råbte elskeren, bleg som døden, "hun må på øjeblikket bringes ud af drømmen."

Han tog en blyant af sin brevtaske, og skrev på et lille stykke pergament:

Himmelske Concordia!

Det er alt sammen en misforståelse. Jeg er ikke gift. Kun venskab har påtaget sig den rolle at spille min kone for at stå vor kærlighed bi. Skynd eder ned i haven! Den tro Minga vil sige eder, hvor I kan træffe eders til døden tro og uforanderlige

Carl Frands van Leuven.

Da han havde forelæst negerinden disse linjer, forsvandt de fæle miner af hendes ansigt. Nys havde hun vist tænder som en knurrende lænkehund, nu så hun ham ærligt i øjet som en tro puddel, og hurtig som en vindspiller løb hun afsted med sedlen.

Henrykkelsen over Concordias tro kærlighed skiftede nu med bekymring og længsel i hans bryst, og han kunne næppe afvente minutterne, som skilte ham fra sin elskerinde. Hvor meget pinefuldere blev endnu denne tilstand, da herr Plürs kom os i møde. Han havde søgt van Leuven op for at vise ham en billedstøtte, som han havde ladet sætte hen på en grønning, og som skulle forestille Mercurius.

"Figuren", sagde han, "er rigtig nok kun af træ, men da jeg har ladet den male over med grå oliefarve, blandet med sand, så ser det livagtig ud, som det var den virkelige Mercurius af sten."

Van Leuven sagde mig et par ord i øret; jeg måtte foregive træthed, og blev siddende på bænken, for at der dog kunne være nogen til stede, når Concordia kom.

Det varede ikke længe, før der svævede en dejlig rank pige ned ad gangen. Hendes ansigt kan jeg ikke beskrive eder, sligt må man se med sine egne øjne. Hvad hjælper det, jeg siger: Hun havde næsten sort hår, som en brunette, blændende hvid hud og blå øjne, som en blondine; at hendes legemsforhold var skønne og fuldkomne; at barnlig uskyld og et følsomt hjertes alvorlige sværmeri lyste således frem af hendes blik under de store, hvælvede øjenlåg som morgensolen, når den smiler gennem en dunkel sky? Mit barnebarnsbarn, den lille Cordula dér, ligner hende meget, kun at hun er ganske blond. Så snart hun så mig, ilede hun mig i møde, sluttede mig i sine arme, trykkede mig til sit bryst, kyssede mig gentagne gange, og sagde: "Kære, ubekendte veninde! for Himmelens skyld, tilgiv, at jeg har miskendt eder og taget fejl af eder et øjeblik."

En elektrisk ild gennemfo'r mig, som I vel kan begribe, og det kostede mig meget at sige hende, at hun endnu tog fejl, og at jeg var et mandfolk. Hun fo'r forskrækket og skamfuld tilbage, men fattede sig straks, og sagde: "Også godt! endnu bedre! Min tak har I, og den er eder af hjertet undt."

Nu kom van Leuven tilbage, jeg og Minga gik til side for at stå på udkik, og for at give de elskende lejlighed til at tale sammen i enrum. Den dejlige piges kys brændte mig endnu hedt på læber og kinder. Vi gik forbi en kilde; jeg tog skælvende vand med den hule hånd, drak noget, og vaskede mit ansigt, men det ville alt sammen ikke forslå. Pludselig kom os det elskende par bange og forvirret i møde.

"Gud! bedste Minga!" sagde Concordia, og vred sine hænder, "har du allerede bragt min fætter Anton Plürs brevet, som jeg skrev i den første hede, og hvori jeg har givet ham mit ja?"

"Jeg traf ham ikke på sit kammer," svarede Minga; "men jeg lagde brevet på bordet i lysthuset, hvor han efter måltidet plejer at røge sin pibe og tage sin middagslur."

"Løb for Guds skyld," råbte Concordia, "og hent brevet tilbage, hvis det er der endnu!"

"Løbe kan jeg bedre end den bedste," svarede Minga; "men om brevet ligger der endnu, ved jeg ikke."

Hun løb sin vej, men kom snart igen med den bedrøvelige efterretning: Brevet var allerede taget bort af bordet.

"Det er Guds straf," råbte den dejlige Concordia grædende, "fordi jeg blev vred og ville hævne mig. Anton Plürs tager jeg aldrig, min elskede Carl Frands, nu, da jeg er overtydet om eders troskab og redelighed. Jeg følger eder, hvorhen I vil. Men det er dog ret en ulykke. Jeg har endnu aldrig bedraget noget menneske, eller brudt mit ord; og nu – nu må jeg dog gøre det."

Vi var alle forstemte og nedslåede over dette tilfælde, og blev det endnu mere, da fætter Plürs kom os højst fornøjet i møde med et åbent brev i hånden. Concordia var nær faldet i afmagt; men da han viste hende brevet, og hun hørte, det kun var en behagelig korrespondent-efterretning om en vellykket handelsspekulation, fattede hun mod igen, og ytrede ligegyldigt sin tilfredshed over det. Nu ville han sætte sig ned hos os, men hun sagde roligt: "Kære Anton! lad os være et øjeblik alene. Herr van Leuven besøger os aldrig mere her, han rejser til Ostindien. Min fader vil intet have imod, at jeg siger vor ven farvel i hans kones nærværelse."

Så gik da den besværlige elsker igen, for ikke at mishage sit søskendebarn, og trøstede sig formodentlig med, at denne samtale med den forhadte medbejler var den sidste. Concordia fulgte ham med øjnene, til han drejede om hækken, og sagde: "Det er mig en gåde. Han lader ikke til at have fået brevet, og dog lå det ikke på bordet. Er det måske faldet i min faders hænder? Det var det allerværste."

I dette øjeblik hørte vi en bjælde klinge; det var den lille Beautiful, Concordias skødehund og skødebarn, der kom løbende med brevet i munden til sin herskerinde, som efter sædvane, når den fandt noget, der tilhørte hende, og som den kendte på lugten. Anton Plürs mødte hunden henne i gangen, og da han så, den havde et brev i munden, ville han lokke den lille Beautiful til sig, fange den og rive den brevet af tænderne. Man tænke sig Concordias skræk; for udskriften var jo netop til ham! Men hunden undveg lykkeligt, løb hen til sin miss, sprang op på hendes skød, og rakte hende brevet, som hun hurtigt stak i barmen. Anton Plürs kom tilbage, og ville vide, fra hvem brevet var.

"Sir!" sagde Concordia kækt, for nu drog hun atter vejret let, "endnu har I intet at befale over mig, endnu er I ikke min hustyran; om I bliver det nogensinde, vil tiden lære."

Han sneg sig bekymret bort; og nu var alt i sin orden. De elskende aftalte det fornødne, og Concordia gik på sit kammer. Vi tog afsted med værten, og kørte til byen igen.

Afsked fra København

Flugten var lykkedes, vielsen fuldbyrdet i al hast i de nødvendige vidners nærværelse. Et skib lå sejlfærdigt på rheden for at bringe os til Ostindien.

Herr van Leuven havde skrevet breve til begge fædrene. Indholdet var: han indså vel, at agtværdige mænd, som begge havde tilbragt en stor del af deres liv driftigt, hver i sine forhold, ingen forandringer ønskede; at de gerne ville danne deres børn efter sig. Det var også gode børns pligt at adlyde forældrene, at efterligne dem i alle dyder, ja endog med ærbødighed at skåne og skjule deres skrøbeligheder; men han troede, at Gud tilgav børn, der handlede mod forældrenes egensind, når denne truede med at tilintetgøre deres højeste lykke. Han var ikke af fædrenes mening om standsforskelligheden. Just for at de nære slægter ikke bestandig skulle forbindes, og til sidst udarte, havde Gud indplantet kærligheden i menneskenes hjerter, hvorved det ny, det uvante, det fremmede pludselig, som ved en trolddom, blev hjerterne ønskeligt og dyrebart. Ved omplantning og indpodning af fremmede grene forædledes lige så vel menneskeslægten som væksterne; hvad som slet ikke blandede sig, vanartede til sidst. Hvoraf kom vel rædslen for blodskam, om ikke af denne følelse? Hvad nu van Leuven og Concordia angik, så var deres stand slet ikke så forskellig. Deres fædre var begge købmænd; om adelige eller borgerlige, det gjorde lidet til sagen. De havde længe stået i venskabelig forbindelse og handlet med hinanden; dette giftermål ville være dem til endnu større fordel. De havde længe ønsket sig en tro, pålidelig

fuldmægtig på øen Ceylon; van Leuven agtede at rejse derhen med sin unge kone, at opholde sig der i fem år. I den tid ville han udrette, hvad de betroede ham, med troskab og nøjagtighed, og når han drog til Europa igen, ville han skaffe dem en pålidelig ven, der kunne afløse ham. Også langt borte ville han og hans kone elske deres forældre, bede dagligt til Gud for dem; og den Almægtige, der havde indplantet den himmelske kærlighed i deres hjerter, ville vist også bringe dem tilbage som trofaste børn i de forsonede fædres arme.

Jeg var hverken til stede ved vielsen eller det lille gilde, som Carl van Mandern havde besørget ovenpå, skønt jeg var indbudt. Hvorfor? Jeg havde foregivet upasselighed. Hvad fejlede mig da? Skal jeg skrifte jer det? Den skønne Concordias kys brændte mig endnu stærkt på kind og læber. Jeg var dødeligt forelsket i hende, og skønt jeg ærede og holdt meget af herr van Leuven, var det mig dog umuligt at bivåne hans bryllup med den dejlige englænderinde.

De lod dem samme aften ro ud til skibet. Jeg ville denne nat endnu blive hos min ankersmed, og først komme næste morgen. Tanker og forsæt krydsede sælsomt omkring i mit hoved, og jeg kunne ikke sove hele natten. Først besluttede jeg, ikke at rejse med. "Van Leuven," tænkte jeg, "er en hædersmand, han fortjener ikke, at du møder hans åbenhed med underfund, at du hemmeligt misunder ham. Denne flamme formår kun tiden, skilsmissen at dæmpe. Hvi styrte dig frivilligt i krateret? Endnu er det tid at drage foden tilbage fra afgrunden."

Men så tænkte jeg igen: "Du har givet ham dit ord, at følge ham; han gør regning på det; din udebliven ville sætte ham i forlegenhed. Unge elskende behøver en fornuftig, rolig ven i

nærheden. – Er du da denne fornuftige, rolige ven?" spurgte jeg mig selv. – "Men gode Gud! hvad skal jeg da gøre? Kan jeg sige ham den rette årsag? Og siger jeg det ikke, må han da ikke holde mig for et utaknemmeligt, vægelsindet menneske uden al ædlere følelse? Og skal hun tro det om mig? Skal det kys fortryde hende, som hun gav mig for første og sidste gang? Og har jeg virkelig besluttet, aldrig mere at se den søde Concordia? Nej, nej! jeg rejser med. Men ved Gud, den ærlige van Leuven skal ingen slange opfostre i sin barm. Jeg vil elske dem *begge*, være deres ven, og glæde mig over deres lykke."

Da jeg således var blevet enig med mig selv, tog jeg afsked fra min vakre vært; men han ville absolut følge mig ud på skibet. I dag var han ikke beskænket. "Vinen har jeg altid," sagde han; "og når jeg drikker, har jeg ikke den nødvendige opmærksomhed for en ven." Jeg havde fået den ærlige mand kær; jeg trykkede hans hånd, og bad ham for Guds skyld ikke drikke så forfærdelig megen vin i fremtiden. Han lovede mig det straks uden modsigelse, men jeg tvivler om, han har holdt ord.

Vi roede forbi den danske flåde i havnen. De skønne røde flag med hvide kors vajede overalt.

Ankersmeden fortalte mig mange matroshistorier, og steg op på skibet med mig. Hele mandskabet havde forsamlet sig ved rælingen for at se den mærkværdige dranker. Da han kom op, og blev det store ny anker va'r, som han selv havde smedet, og som nu skulle gøre sin første rejse med, blev han ganske øm om hjertet, og begyndte at caressere og klappe ankeret, som det kunne have været et kært husdyr. "Er du der, min dreng?" sagde han; "nå, det var godt. Lykke på rejsen, skik dig vel! Søsyg vil du vel næppe blive. Hils hvalfiskene, søslangerne, hajerne og

delfinerne! Bliv ikke stolt, og glem ikke, når du ligger på havsens bund mellem korallerne og gør bekendtskab med sælsomme planter og vækster, din gamle Mads Hansen og de glade timer, vi to har tilbragt sammen i det lystige varme element! Du er jo et håbets billede, så vær også stærk som håbet på Gud, og lad disse ærlige folk aldrig fortvivlet vride hænder! Hold godt fast med din tand, når vinden piber, og bølgen skummer! Men skulle du endelig engang blive liggende, fordi det rådne tov ikke mægter mere at løfte dig, så lig du trøstig der til dommedag. Og når engang jord-dejen bliver æltet om igen, så leg du lystigt skjul i et stykke lerskifer, eller hvad det kan være, for at de kan gemme dig omhyggeligt i til kommende naturalie-kabinetter, og forgæves bryde deres hoveder, om det navn *Mads Hansen*, der er hamret i dig, er ægyptisk, kaldæisk eller hebraisk."

Vort skib var nyt, smukt, og næsten så stort som en fregat, men havde kun få kanoner. Skibskaptajnen, en franskmand, havde ladet bringe et lille bord på dækket med tolv flasker fin bordeauxvin og med røget kød. Rundt omkring blev der sat stole, som til et skuespil; alt sammen (som jeg siden hørte) for at more den dejlige fru van Leuven. Kaptajnen talte hollandsk, hvilket ankersmeden forstod, rakte ham hånden, og sagde: "Siden I har overladt mig ankeret for godt køb, mester, skal det ikke komme an på et dusin flasker af den bedste bordeauxvin. Sæt jer ned, og tag jer en tår for gøgen Note 6), det er tidligt på morgenen, og søluften tærer." – Mads Hansen skelede til ham som en knurvorren puddel, når man byder den at drikke af et glas, og svarede: "Mange tak, kaptajn Lemelie! Da I tingede med mig om ankeret, var I ikke så rundhåndet. Jeg drikker kun i

selskab eller for mine egne penge. I har jo ordentlig slået en fjællebod op der; tror I, jeg vil være eders nar? Således drikker måske franzoserne, men ingen dansk mand."

"Da har I dog omtrent sviret på den måde i lysthuset i Kongens Have," sagde kaptajnen.

"Det gjorde jeg min store konge til ære," svarede Mads Hansen; "men imellem Christian den Fjerde af Danmark og kaptajn Lemelie fra Havre de Grace er der dog vel nogen forskel, fast jeg ved, I kalder jer adelsmand. Der var også en karl, en knees, som kunne drikke mig til; men I lader ikke til at være manden. I kan vel have øvet eder flittigt i det små; men det har kun haft mådelige følger, for det lader til at være dårligt fat med eder."

Kaptajnen blegnede af vrede; han havde et ret smukt, men et mig højst modbydeligt ansigt. Sanselighed, hovmod, hævngerrighed, arrighed og lumskhed søgte forgæves at skjule sig i de store matblå øjne, hvormed han ikke kunne se noget menneske lige i ansigtet; og det falske smil på hans læber var sødt og giftigt som blysukker. Han søgte hurtigt at fatte sig, hvilket ikke lod til at falde ham vanskeligt, og begyndte at smådrille smeden for at bringe ham mere i harnisk. Men Mads Hansen sagde roligt: "Jeg forstår jer nok, herr Lemelie! Her på skibet er I herre; I gad gerne hidse mig op til at begynde klammeri og forløbe mig. Så kunne I måske straffe mig for mytteri, og lade min højre hånd nagle fast til masten med en kniv, som jeg selv måtte trække ud. Nej, der skal aldrig ske. Med denne senefulde næve, som vinen endnu ikke har svækket, trykker jeg til afsted mine venner Albert Julius' og herr van Leuvens hånd. Endnu længe, håber jeg, skal jeg med den svinge

den tunge hammer og det lette glas. Men skulle I have lyst til at forføje eder op i vinhuset på landjorden med mig igen, hvor I ikke har et ord at sige over mig, der står jeg eder til tjeneste med denne gode næve i alting. Der vil jeg drikke eder under bordet, eller kaste eder ud af vinduet, ligesom det kan falde sig. Men her rekommanderer jeg mig; for her er I herre."

Dermed forlod den gode smed os. Herr van Leuven og jeg tilvinkede ham vort farvel, da han lod sig ro tilbage. Han havde haft en flaske vin med, skjult i båden. Denne tog han frem, svingede sin hat over hovedet, satte flasken for munden, og således forsvandt han, da båden kom bag nogle store skibe, som lå for anker, og vi så ham aldrig siden.

I skibet havde de unge ægtefolk deres egen kahyt. Her fandt jeg den dejlige Concordia, den sorte Minga og den lille Beautiful med sin bjælde. Hunden løb ubekymret omkring, og var fulgt med sit herskab, uden at vide, hvilken lang rejse der forestod. Concordia rakte mig sin herligt-formede, snehvide hånd, jeg kyssede den skælvende, og blev rød som blod.

"Man skulle tro, han var endnu en pige," sagde van Leuven, "så bly, undselig er den gode Albert. Dog, det giver sig nok."

"Vi må ikke blive fremmede for hinanden," sagde Concordia. "Min Carl Frands og jeg taler hollandsk, I tysk, herr Albert! så forstår vi hinanden snart uden vanskelighed. Jeg har allerede hørt så meget godt om eder. Jeg håber, vi skal leve ret fornøjede sammen på Ceylon, hvor de herlige kaneltræer gror, med hvis søde bark europæerne bestrør deres risengrød."

"Denne bark", sagde van Leuven, "vil sætte os i stand til ret at nyde marven af livets træ."

Jeg istemmede den spøgende tone med dem, og snart var bekendtskabet gjort. Concordia var munter og opvakt, men tillige følsom og alvorlig. Hendes hjerte var blødt, hendes karakter fast; kort: det var en perle blandt kvinder.

"Det har ofte undret mig," sagde hun, "hvorledes ting, som i Europa nydes i så ringe kvantitet, dog kan berige købmændene så overordentligt, blot fordi alle nyder lidt af det. Hvem i de små fattige familier, der tager lidt sukker i munden til sin kaffe, kommer en knivsodd peber i sine ærter, lidt ingefær i sin suppe, eller nogle gran indigo i sin vaskebalje, tænker vel på, at han bidrager til at gøre millionærer?"

Da vi lykkeligt havde overstået søsygen, søgte enhver på sin vis at fordrive tiden. Concordia tilbød at lære mig engelsk, og hvor gerne var jeg hendes lærling! Lemelie ville igen lære hende spansk; for han forstod de fleste levende sprog. Hun takkede ham, men undskyldte sig med, at hun ikke besad opmærksomhed nok for at være lærling; lærerinde var meget lettere, især i hendes eget modersmål. Også mente hun, kaptajnens nærværelse på dækket ville hvert øjeblik være fornøden.

"Ikke, når vi kommer under passaten," svarede han med et tvungent smil, og skjulte sin vrede.

Jeg mærkede nok, han misundte mig, når jeg sad den skønne kone så nær, at min kind næsten berørte hendes, og når mine øjne mere hvilede på den dejlige hånd, der holdt bogen, end på ordene. Concordia mærkede ret godt min adspredelse, og smilede undertiden over den; dog udtrykte dette smil hverken spot eller misfornøjelse. Det behager også en dydig kone med ånd og hjerte at se sig hyldet af en mand, som hun agter og

ynder. Van Leuven var ikke skinsyg; at jeg var indtaget af hans kone, fandt han ikke blot naturligt, men næsten nødvendigt. Han vidste, jeg var et uskyldigt ungt menneske, og var ikke bange for mig. Denne højmodighed forpligtede mig ham endnu mere, og gjorde vort gensidige forhold ædelt og højst behageligt.

Macbeth og sørøverne

Så snart jeg havde lært lidt engelsk, begyndte Concordia at gøre mig bekendt med Shakespeares værker. Shakespeare var hendes stamfader på mødrene side; for hun var en datterdatter af hans kæreste barn Susanna, gift med lægen dr. John Hall. Hendes bedstemoder levede endnu, men hendes egen moder var død i barselseng med hende. Concordia fortalte mig meget om den store digter, der havde set så dybt ind i menneskenes hjerter. Hun viste mig et lille billede af ham. Hvilket kraftigt, åbent ansigt! I ørene havde han små guldringe. "Bi dog!" råbte Concordia, "dem kan jeg vise eder i virkeligheden." Hun skyndte sig hen, åbnede et skrin, og tog en lille æske frem, hvori der lå et par glatte guldørenringe. "Der er de," sagde hun. "Det er Shakespeares ørenringe. I dag vil jeg bære hans ørenringe."

Minga måtte hjælpe hende med at tage hendes egne af og stikke de andre i. Der sad nu den skønne, blomstrende datterdatterdatter af den store Shakespeare med hans små guldringe i de nydelige ører, som en sand Julie, som en yndig Viola.

Hun havde fortalt mig noget af tragedien *Romeo og Julie*, og jeg spurgte, om hun ikke ville læse den med mig. Men hun valgte *Macbeth*.

Lemelie var ofte til stede i undervisningstimerne. Ikke for at høre stykket, hvilket han altid småligt kritiserede, men for at forstyrre min glæde, da han ikke undte mig at tale ene med Concordia, skønt Minga bestandig var til stede.

"Det er et afskyeligt stykke," råbte Lemelie harmfuld, da vi kom til Macbeths død i sidste akt. "Sådan noget burde en digter

aldrig skildre; et digt skal kun opvække behagelige følelser, og denne Macbeth kunne jo få hårene til at rejse sig på hovedet af én, hvis man ikke havde mere courage end han, der i grunden er et forbarmeligt skrog, for han har hvert øjeblik kujonfeber, og lader sig uophørligt sætte voksnæser på af hekse og gamle kællinger."

"Dette mesterstykke," svarede jeg, "er frembragt af en højst menneskelig, mild genius, der føler medlidenhed med de arme, af laster og lidenskaber forblindede mennesker, i hvis bryst endnu ikke den sidste gnist af samvittighed er aldeles slukket. Dette dramas indhold består ikke så meget i Macbeths misgerning, som i syndens kamp med samvittigheden før og efter mordet. Hans viv lader vel til at være af mere djævelsk natur; hun hidser sig selv op med græsselige ord, men når hun sover, kræver naturen sin ret, og som drømmevandrerske tilstår hun, hvad stolthed og frygt forbød hende at sige vågen. Ja, hun bliver syg, hun dør af fortvivlelse. Den pirreligere kvindenaturs ondskab blusser hidsigere op i førstningen, men holder ikke så længe ud, som Macbeths. Alting i dette fortræffelige værk røber den dybeste menneskekender."

"Latterligt," råbte Lemelie, "at tale om menneskekundskab og natur i et stykke, der er sammensat af lutter unatur og urimeligheder! Heksene spår ham jo alting forud, er udrustet med overnaturlig kraft til at forlokke ham til synden. Så er jo alting grundet i fatalismen, Macbeth er uskyldig, Vorherre eller Satan har skyld. Og det er endda det fornuftigste af det alt sammen," vedblev han efter en kort tavshed; "for jeg er selv tilbøjelig til at tro, at man ikke stedse må tilregne fyrige temperamenter, hvad man i daglig tale kalder synd."

"Gud bevares!" råbte jeg, "således har Shakespeare sikkerlig ikke ment det. Disse hekse er ikke andet end Macbeths egne onde lidenskaber og tilbøjeligheder: herskesygen, utaknemmeligheden, grusomheden, personificerede og naivt forbundne med den gamle folketro og tilfældet, hvorved de undgår at blive blot kolde allegorier. Således optræder disse fikse ideer for Macbeth på heden, da han kommer tilbage fra et vundet slag, og møder tre kvinder med en spådomsgave, på hvis mulighed troen endnu ikke aldeles er ophørt. Således åbenbarer sig hans onde viljes, hans sygelige indbildnings fæle gøglebilleder – misfostrene af de tvende yderligheder: grumhed og frygt, der altid er forbundne – som *kvinder med skæg*, og lægger de udtærede pegefingre på falmede læber."

"Stor alarm for ingenting," sagde Lemelie. "Det er vel umagen værd, at gøre så mange ophævelser over et enkelt drab! Hvor tit er der ikke begået langt værre misgerninger, mod hvilke Macbeths var en ren barneleg! Hvad siger I om de tyrkiske sultaner, der hver dag for morskabs skyld hugger hovedet af den slave, der holder dem stigbøjlen, når de svinger sig til hest? Og har kristne, korsfarere, inkvisition, katolikker og kættere ikke raset langt værre mod hinanden?"

"Med de værste afskyeligheder," svarede jeg, "kan digtekunsten ikke befatte sig. Digteren kan ikke bringe tigre, hyæner og klapperslanger på skuepladsen. Geniet taler til mennesker med dyd og smag, eller som i det mindste er i stand til at erhverve sig disse egenskaber; og kun så meget sort af virkeligheden beholder digteren i sit billede, som er nødvendigt for at frembringe en tragisk virkning. Ellers ville kaotisk nat opsluge alle farver."

"Herr Lemelie synes at modsige sig selv," bemærkede Concordia. "først var ham Macbeth for græsselig, nu er han ham ikke græsselig nok. I tror, Shakespeare kunne ingen hjerteløse kolde niddinger skildre uden samvittighed og anger? Læs engang *Othello*, herr Lemelie! og sig mig så, om I er fornøjet med Jago. Jeg skulle tro, han var nederdrægtig og uforskammet nok."

+I denne samtale blev vi forstyrret, for en matros kom ned i kahytten og meldte, at en marokkansk sørøver satte efter os for fulde sejl, og snart ville indhente os. Concordia blegnede, og jeg blev heller ikke vel til mode ved denne efterretning. Men Lemelie lod sig intet mærke med. Da han havde udspejdet schebekken gennem sin kikkert, og mærkede, at skibet, propfuldt af mennesker med sabler i hænderne, styrede lige hen imod os, gik han ned i kahytten igen, og sagde spotsk: "Nu, madame, vil det snart gå værre til end i Macbeth. Heksene nærmer sig allerede. Vil I nu ikke bede eders store poet om at komme os til hjælp? Ellers er det ude med vort liv og med eders dyd. Korsarerne har ikke læst *Romeo og Julie*; de sælger eder som slavinde, og jeg vædder, inden tre måneder har eders skønhed oftere skiftet mode, end månen på himlen."

Nu trådte van Leuven ind i kahytten. Rørt, men med fatning, greb han sin kones hånd og bad hende, ikke at fortvivle. "Vi vil forsvare os," sagde han, "til det yderste, og enten leve eller dø med ære."

Lemelie lo hånligt. "Står barbarerne først på dækket," sagde han, "så hugger de os til frikassé, og den dejlige kone må tjene ovenpå til dessert. Kun list og snedighed kan redde os."

"Hvor vil I nu hen med eders list?" råbte van Leuven. "Barbarerne forstår hverken list eller fransk; som vilde dyr styrter de ind på os med skarpe kløer."

"Og falder måske i snaren," svarede Lemelie, kold som is.

Derpå befalede han konstablen at trække to kanoner ud af kanonhullerne og plante dem på dækket; tillige, at der ikke måtte løsnes et eneste skud på fjenden, som vogtede sig for at komme os på siden. Da korsarerne troede, at vi ingen modstand vovede at gøre, klavrede de alle ud på bovsprydet af deres skib; hængende der, som en bisværm på en gren, svang de sablerne, råbte "Allah, Allah!" og ventede på det øjeblik, da de fra bovsprydet kunne springe ned til os på dækket, når de var sejlede lige ind på os. Det var just det, Lemelie ville. Det var et græsseligt øjeblik. Allerede så vi tydeligt turbaner og knebelsbarter på de brune ansigter, der tørstede efter rov og mord. Sablerne funklede vildt, øjnene endnu vildere, de grumme ansigter glødede af forbitrelse.

Lemelie stod bleg og kold ved sine kanoner, som han holdt skjult bag et stykke sejldug. Pludselig går kanonerne af. Kuglerne søndersplitter bovsprydet. Masten og det hele mandskab på det styrter bragende og hylende, som truffet af lynet, ned i den skummende sø, hvor alle finder deres død. Vort skib sejler sin vej uforstyrret videre, slaget er endt, faren forbi.

Dette pludselige lykkeskifte virkede heftigt på os alle, især på Concordia, som udmattet tidligt om eftermiddagen kastede sig påklædt på sengen og slumrede ind. Vi mandfolk var alle meget glade. Matroserne havde fået dobbelte portioner brændevin, råbte hurra, og drak den tapre, kloge kaptajns skål. Også van Leuven og jeg kunne ikke andet end yde ham vor beundring og

taknemmelighed. Han havde jo reddet os fra skændsel, slaveri eller død. I et sådant øjeblik er mennesket lige så villig til at bedømme sin næste skånsomt, som han er streng, når egenkærligheden bliver krænket, eller misundelsen vakt.

"Den brave Lemelie," sagde van Leuven, "vi har gjort ham uret. Hvad kan han gøre for, at naturen har givet ham et ubehageligt ansigt?"

"Hans ansigt", svarede jeg, "er egentlig slet ikke hæsligt; kun noget for tilsluttet og ærgerlig ser han ud. Han må have gjort mange stemme erfaringer i verden, derfor tror han ikke folk mere."

Da Lemelie havde bragt alting i orden på dækket, og matroserne var rolige, kom han ned til os, og spurgte van Leuven og mig, om vi ikke ville drikke et glas punch med ham i hans egen kahyt, mens fruentimmerne sov? Denne indbydelse modtog vi gerne, da vi kun attråede at vise vor redningsmand al mulig tak og forekommenhed.

Der stod ingen punchebolle på bordet, men en temaskine med kogende vand, og tre dejligt slebne, store glas.

"Jeg drikker helst punchen som te," sagde Lemelie; "man får den således varmest, og punch må drikkes varm. På den måde kan enhver brygge sig den, som han vil."

Vi havde intet mod hans teori. Han kom nu sukker i pokalerne, og bad enhver at tage citron, vand og rom efter lyst; også mere sukker, hvis nogen behagede.

Konstablen, som i dag havde hjulpet kaptajnen med kanonerne, og var hans tjener, stod bag van Leuvens stol. Han havde et lille bord i ryggen med en lignende, fjerde pokal, som heller ikke blev glemt. Vi var alle enige i, at den ærlige karl nok

fortjente at drikke et glas med os; uden hans hjælp havde Lemelie ikke kunnet udføre sin manøvre.

Da punchen var lavet, blev temaskinen sat hen på det lille bord hos konstablen, for at vi skulle have bedre plads på vort eget. Vi klinkede, og ville just sætte pokalerne til munden, da et sælsomt syn forundrede os således, at hver satte sit glas på bordet igen. Døren gik op, og med et lys i hånden, med stive skridt og opspilede øjne, som intet så, trådte Concordia ind, spøgelsesagtig og drømmevandrende, i sit hvide nattøj, satte sig mellem sin mand og Lemelie, og sagde med hul røst: "Mig først pokalen! Jeg vil kredense den." Derpå greb hun van Leuvens glas, og ville drikke. Lemelie blegnede, rev hende hurtigt bægeret fra munden, og sagde i en tvungen rolig tone: "Punchen er for stærk for eder, madame! Jean må først komme mere vand i. Ved Gud, hun sover. Hun ved ikke, hvad hun gør." Dermed rakte han glasset til konstablen, som nu stod bag hans stol. Jean satte glasset på det lille bord ved siden af sit glas; men da han vendte os ryggen og stod imellem mig og glassene, kunne jeg ikke skelne, om han satte van Leuvens glas på højre eller venstre side af sit eget, altså var det også siden uvist, i hvilken af pokalerne han skænkede vand, for de var hinanden fuldkommen lige. Concordia stirrede græsseligt på Lemelie, og sagde:

"I en helt, og forsager? Hvad siger det, om nogen også ved det? Hvo kræver eder til regnskab?" Derpå greb hun hans hånd, og sagde: "Her er en plet, som lugter af blod. Al Arabiens virak mægter ej at betage denne hånd sin blodstank."

"Ak," sagde Lemelie, som hurtigt havde fattet sig, "nu forstår jeg det alt sammen. Hendes livsånder har skrækken i dag bragt

i uorden. Hun går i drømme, har nylig læst *Macbeth*, og spiller lady Macbeths rolle med nogle små variationer."

"Kom, kære Concordia!" sagde van Leuven. "Jeg vil følge dig til sengs."

"Ak ja, min ven!" svarede hun, og kyssede ham; "følg mig! Bliv ikke hos den ondskabsfulde, og drik ikke døden!"

Jeg forfærdedes, og sprang op fra min stol.

"Ræk mig pokalen igen, Jean!" sagde Lemelie roligt.

Tjeneren rakte ham en af de to, der stod på det lille bord, men hvilken det var, kunne jeg, som sagt, ikke vide.

"Vil I ikke drikke med mig," vedblev Lemelie, "så vil jeg i det mindste til afsked drikke eders skål af eders egne glas, for at denne begivenhed ikke skal fylde eder hjernen med urimelige indbildninger."

Med disse ord tømte han virkelig hælvten af min pokal, og af den, tjeneren rakte ham.

Vi stod alle op; men Jean, der ville træde tilbage og gøre os plads, var så uforsigtig at støde sit eget glas, der stod bag ved ham, på gulvet med albuen. Herover blev Lemelie særdeles opbragt, og mens han skældte karlen huden fuld, fordi han havde slået ham det store, dejlige slebne glas i stykker, fulgte van Leuven og jeg Concordia ind i sin kahyt. Den sorte Minga og den lille Beautiful sov allerede i deres aflukke. Concordia strakte sig hen på sit leje, uden at vågne; van Leuven og jeg stirrede længe tavse og forfærdede på hinanden.

"En tom drøm!" sagde han endelig; "Lemelie drak jo selv af mit glas."

"Af *mit* drak han, herr van Leuven! Men konstablen havde først sat eders på det lille bord. Hvis han nu havde ombyttet det,

mens vi forundrede os over Concordia? Da har Lemelie drukket af konstablens glas, og konstablen kastet eders på gulvet."

"For Guds skyld, ti," sagde van Leuven, "og tal ikke et ord til Concordia om det i morgen! Måske ved hun det ikke selv, når hun vågner. Gud give, at vi var dette farlige menneske kvit, og stod lykkelige på Ceylon!"

Da Concordia vågnede næste morgen, sagde hun: "Jeg har haft en fæl drøm i nat; men aldrig siger jeg nogen, hvad jeg drømte." Vi frittede hende ud; men hun vedblev: "Vogt dig for Lemelie, min ven! Spis og drik kun, hvad *jeg* også nyder." Van Leuven lovede hende det. Da vi så Lemelie igen, var han så rolig og munter, som om der slet intet overordentligt var hændet. Vi andre tav også.

Skibbrud og redning

Vor sejlads var i begyndelsen så lykkelig, som man kunne ønske det. Allerede så vi langt borte det Gode Håbs Forbjerg, uden at have udstået det mindste af regn eller storm. Kaptajnen forsikrede, vi ville snart være der, hvor han havde i sinde at udhvile nogle dage. Men Himlen havde besluttet det anderledes, og slemme vartegn lod befrygte det værste. Solen var om aftenen gået ned i en tyk jordfarvet sky, de øverste kanter var mørkerøde. Morgenen derpå, da det gryede ad dag, strålede skyerne vel smukt forgyldte, men næppe var solen to grader i vejret, for de forvandlede sig i en tyk, røgagtig dunst, der omgjordede horisonten som en mur, og hvorfra der udgik en mængde sorte stråler. Snart var himmelen dækket med slige skyer, som sømændene kalder *tætte*, og som ikke truer med regn. Fra synskredsens rand, tre-fire grader i vejret, var de gyldne, så rødglinsende, endelig mørke.

Lemelie holdt disse vartegn for højst vigtige, for han havde bemærket, at sådanne skyer altid forkynder en nært forestående storm. Jeg ventede, at han skulle gå faren i møde med sædvanlig koldblodighed; men det var langt fra. Han var nedslået og urolig, hans ansigt endnu mere blyfarvet end sædvanlig; han skælvede, gik ned i sin kahyt, lukkede døren i lås efter sig. Vi hørte ham plapre paternostre, som et barn opremser sin lektie, og med hæs stemme sang han latinske litanier.

Da han kom ud igen, var han lidt roligere. Jeg undrede mig over forskelligheden i hans sindsstemning nu, og før mod sørøverne, og gav ham det at forstå. Han svarede: "For

mennesker har jeg aldrig været bange; men når man har med Vor Herre eller Satan at gøre, så ved man aldrig ret, hvordan man er faren." Derpå søgte han at opmuntre matroserne. Mod manglede dette pak ikke (for som herren er, så følger hans svende), men de søgte at opmuntre sig på en egen måde. Da stormen rasede værst, ophørte rent deres lydighed mod kaptajnen, og uden at spørge ham slog de to brændevinsfade op, begyndte at drikke sig fulde, råbte hurra, og sang drikkeviser, som de selv ikke kunne høre, for stormen overdøvede dem.

Da Lemelie så døden for øjne, bar han sig ad som en grov misdæder, der skal henrettes. Han fortrak ansigtet afskyeligt; et halvvanvittigt smil, som både udtrykte trods og fortvivlelse, bævede fra tid til anden græsseligt på hans læber. Mekanisk fremsagde han endnu nogle bønner, og derpå drak han sig fuld, for at dysse samvittigheden i søvn.

Nu var der ingen redning mere at tænke på. Bølgerne gik så højt, og fulgte så brat på hinanden, som man sjældent har set mage til. Havde en bølge brudt sig over vort skib, så var vi ufejlbarligt sunket til bunds. Derved kom skibet i en så voldsom vaklende bevægelse, at man svævede i uophørlig fare for at slå hovederne i stykker mod dækket eller mod væggene i kahytten. Regnen øsede ned som med spande, orkanen hylede så stærkt, at det ikke ville været os muligt at høre en affyret kanon. Denne usynlige magt har uden tvivl ført vort skib mange mile bort på en time. Undertiden lod det igen, som om skibet blev stående på et sted i søen og drejede sig om, som en top, mens vinden gennemløb alle streger i kompasset.

Van Leuven og Concordia havde strakt sig hen på deres leje, omfavnede hinanden, og lod ikke til at frygte døden. På madrassen på gulvet lå endnu et kærligt par: negerinden med den lille hund. Jeg stakkel havde ingen, med hvem jeg kunne dø. Jeg stirrede hen i en krog, der opdagede jeg min bibel; jeg tog den ned af hylden, og trykkede den til mit hjerte. Derpå gennemlæste jeg det første blad, hvor min fader havde optegnet min fødselsdag samt sin egen dødsdag. Herved følte jeg mig lettet, og det forekom mig, som jeg snart igen skulle se mine kære forældre. De vinkede mig fra skyerne, og så meget fornøjede ud med glædestårer i øjnene. Dybt i baggrunden troede jeg at opdage den store Gustav Adolphs kæmpeskygge; og som en letfærdig alf fløj Seifarts ånd omkring i de lavere skyer, kaldte mig spotsk ved navn, og lo højt, fordi jeg skælvede for døden. Fo'r der ind imellem et lyn ud af det begjorte firmament, da så min ophidsede fantasi Himmelen åben. Frelseren, som sad ved siden af den almægtige, alvorlige Gud Fader, udstrakte forbarmelses- og kærlighedsfuld sine arme imod mig, og jeg kunne tydeligt se naglegabene i hans hænder. Den helligånd svævede under hans fødder som en yndig strålende due, og sprættede muntert med vingerne; og ved siden knælede Luther med foldede hænder i sort præstekjole, og bad andægtig inderligt for mig. To kerubvinger var vokset ham ud fra skuldrene, og strakte sig som uhyre kometsvæv eller nordlys langt hen i mørket, og syntes at vinke mig.

I dette øjeblik hørte jeg et forfærdeligt knald. Skibet opløste sig af sine sammenføjninger, og kahytten blev halvfuld af vand, hvilket dog hurtigt løb ud igen. Skibet var strandet på en sandbanke. Kahytten lå på skrå: gulvet var blevet væg, og vi var

alle henkastede i en krog. Nu hørte jeg en røst kalde: "Concordia! Concordia!" Det var Lemelie, som havde bemægtiget sig båden. På den store chalup havde allerede det fulde mandskab indskibet sig. Van Leuven og jeg tog Concordia, der var besvimet, og ville bringe hende i båden. Men kaptajnen råbte: han ville kun tage imod Concordia. Vi brød os lidet om hans trusler og eder, og sprang ned med. Næppe var vi i den, før bølgerne slængte os ud igen af båden og opslugte os. Hvordan det videre gik, ved jeg ikke, bevidstheden forlod mig. Først den følgende dag vågnede jeg, og fandt mig liggende i solskin på det tørre sand.

Det forundrede mig at se solen igen og den klare himmel. De varme stråler vederkvægede mine lemmer. Jeg rejste mig over ende og mærkede, at jeg lå på en sandbanke. Bag mig ragede uhyre stejle fjelde i luften. "Er du alene reddet her," tænkte jeg, "for at dø en langsom død ved den golde klippe? Har allerede dine venner derude tømt dødens bitre kalk?" Hvor glad blev jeg, da jeg, ikke langt fra mig, opdagede Concordia og van Leuven sovende på sandet. Nu var jeg atter ganske rolig. Jeg vendte min endnu våde side mod den hede sol, lod mig gennemvarme, og sov ind.

Da jeg opslog øjnene efter en lang slummer, stod van Leuven ved siden af mig med armene over kors, og betragtede mig vemodigt. "Stakkels Albert!" sukkede han, "er det den lykke, jeg lovede eder? Har jeg taget eder med fra Europa, for at I skulle deltage i slig elendighed? Tilgiv, min ven! Som trofaste staldbrødre vil vi dele medgang og modgang. Henkastede på en fremmed jord er vi overladt til vore egne kræfter. En engel og en djævel følger os." Ved disse ord så jeg mig om, og opdagede

foruden Concordia endnu Lemelie; han sad langt borte fra os på en sten med hånd under kind, og stirrede i det nu rolige hav. Van Leuven havde en stor vinflaske, omflettet af bast, hvoraf han gav mig at drikke. "Jeg har haft møje nok," sagde han, "med at få den fra Lemelie et øjeblik, for han havde i sinde at tømme den alene. Hvor vi nu er, om vi nogensinde ser mennesker igen, må Gud vide. Skibet er strandet der henne på den anden sandbanke. Agterdelen rager endnu temmelig højt op over bølgerne, og altså kan vi håbe at redde levnedsmidler og friste livet i det mindste endnu nogle dage."

Jeg bragte Lemelie vinflasken tilbage. I stedet for at takke Gud for sin frelse, fo'r der kun lutter forbandelser og gudsbespottelser ud af hans mund, og han ville slet ikke lade sig trøste, men råbte bestandig, at han både havde sat ære og formue til ved dette skibbrud.

"Formue," tænkte jeg, "kan være; men hvo der ej har tabt æren i forvejen, mister den ikke ved et skibbrud."

Vi forlod ham og gik hen til Concordia, som lå indhyllet i en kappe, klaprede med tænderne, klagede over frost, og ville sove igen; men først forlangte hun en drik koldt vand. Det havde vi ikke. Van Leuven gav hende lidt vin, hvilken hun drak begærligt, fordi den var kølig; men hun befandt sig værre derefter, og glødede som et kul. Hendes husbond viste hende de største kærtegn, men hun sagde strengt og med et vildt blik: "Carl Frands! gå fra mine øjne, at jeg kan dø i ro. Min alt for store kærlighed til eder har forført mig til at overtræde det fjerde bud; nu kommer straffen ovenpå. Gud være min og eders sjæl nådig!"

Den ellers så besindige van Leuven blev ved disse ord aldeles fortvivlet. "Retfærdige Himmel!" råbte han og vred sine hænder, "er det muligt? Endnu et tab skal jeg lide på denne øde klippe, efter at jeg troede alting tabt – det forfærdeligste: hendes kærlighed, for hvis skyld jeg ville trodse døden og alle rasende elementer! Nu, så vil jeg da heller ikke leve mere!" Han løb hen mod havet, og havde uden tvivl styrtet sig ud i det, hvis jeg ikke havde grebet ham i flugten og ved en kraftig tiltale, som Gud indgav mig, atter bragt ham til fornuft, Jeg forestillede ham, at Concordia i denne feberhede ikke vidste, hvad hun sagde. Det gjorde ham roligere, han lagde sig atter hen, og sov udmattet ind.

Concordia rørte sig, og jeg løb hen til hende. Hun forlangte, jeg skulle vride noget regnvand af en kappe, der hang henne på træet. Gode Gud! der var hverken træ eller regnvand. Jeg bad hende have tålmodighed en halv times tid, da dette arbejde ville gå langsomt fra hånden; hun lovede mig tålmodighed så længe. Nu vadede jeg lige ud til skibet; vandet gik mig ikke længere end til knæene. Jeg klavrede mageligt op. Da jeg var kommet hen til kahytsdøren, hørte jeg til min forundring følgende ord: "Stakkels dyr, stakkels sorte, vor frue hengivne med liv og sjæl! Kunne ikke dø den våde død med hende; så vil vi da forsmægte sammen på matrassen, intet æde, intet drikke, holde af hinanden, til vi udgiver vor ånd." Derpå hørte jeg en gentagen hyssen og en ængstelig piben. Jeg slog døren op og fandt Minga liggende på gulvet med den lille Beautiful. Hendes ellers kulsorte ansigt var askegråt af kummer og mathed; hun stirrede på mig, som på et spøgelse. Men den lille hund, min gode ven, løb mig straks i møde, sprang op ad mig, gøede af

glæde, kradsede mig med poten på knæet, lagde sig på ryggen, og hylede derpå igen af hunger og tørst, mens den tørre tunge hang den ud af munden.

Så snart Minga hørte, Concordia levede endnu, vendte den sorte farve tilbage i hendes ansigt, og hun råbte: "Så vil vi også leve, Beautiful, og nyde et glædesmåltid!" Derpå løb hun hen at hente levnedsmidler; for det havde virkelig været hendes agt, at sulte sig selv og hunden ihjel.

Jeg opsøgte i hast det nødvendige. I kahytten hang en rulle svovl. Fyrtøj kunne jeg ikke finde, men et par vel indsvøbte pistoler tyktes mig tillige med svovlet at være det fortræffeligste fyrtøj. Til min glæde fandt jeg et vel tilbeget fad med fersk vand. Jeg fyldte en stor dunk; te, sukker og rom fandt jeg i kahytten, og med denne byrde vadede jeg tilbage.

Negerinden måtte blive på skibet for at tage skibstvebakker, røget kød, risengryn og mel ud af fadene og binde det i små pakker, at jeg næste gang bekvemt kunne bringe det over. Vi havde ikke megen tid at spilde: det første stærke vindstød kunne ganske adsplitte vraget. Jeg medtog derfor også straks nogle fødevarer, og skyndte mig tilbage med alle disse herligheder.

På sandbanken lå der opskyllede brædder nok, en økse og en gammel brystdug havde jeg fundet i kahytten. Jeg rev den sidste i laser. slog ild, huggede brænde, og blæste så længe på ilden, til flammerne luede. Concordia vågnede igen, og forlangte utålmodigt noget at drikke. Jeg rakte hende den te, jeg imidlertid havde lavet, i et bæger; hun troede, det var vin, og skreg grædende: "I vil knuse mit hjerte med vin. Gud forlade eder det!" Men da hun havde smagt teen, blev hun glad. "Mange

tak, kære Albert! nu er jeg fuldkommen vederkvæget; dæk mig nu til med min kappe, og lad mig sove!" Jeg adlød, og bag hendes ryg gjorde jeg en ild, som ikke måtte gå ud, før solen stod højt nok med sine kraftige stråler. Da jeg havde hensat alle mine medtagne sager på en bred, flad sten, stoppede jeg piberne, lavede en god punch (skønt ikke efter Lemelies teori), og gik hen at indbyde ham og van Leuven til gæst. Den sidste sov endnu, for han havde våget natten i forvejen hos Concordia uden at kunne lukke et øje for sorg. men han var snart på benene igen, glædede sig meget, da han hørte, det var bedre med hans kone, og da han så det dækkede bord på sandbanken. Lemelie, som havde haft tvebakker med i lommen og tømt den store vinflaske, bandede endnu så småt. Jeg havde tændt hans pibe for at forsone mig lidt med dette fæle menneske, med hvem nøden havde forbundet mig; jeg rakte ham høfligt piben, og spurgte, om han ikke siden ville spise og drikke med os. Han rev mig piben af hånden, som om jeg havde været hans tjener, og takkede mig ikke med et ord.

Under måltidet var han galant mod herr van Leuven; for han havde mærket min sindsbevægelse, og ville ærgre mig. "Vi to er fødte adelsmænd, herr van Leuven," sagde han; "den gode Albert har, som jeg hører, før været eders tjener, og så er det vel bedst, at han tager sig en tjenerskikkelse på igen, for en sekretær bruger I vel næppe mere her på sandbanken. En tjener kan man altid bruge."

"Det fornøjer mig, herr Lemelie!" svarede van Leuven, "at se eder lystig igen, og høre eder spøge; thi for alvor kan det umuligt være ment. Kun en misforståelse gav anledning til hint øjeblikkelige misforhold mellem herr Julius og mig. Han er af

gode forældre, velopdragen, har kundskaber, og har i forrige tider levet på en fortrolig fod med folk, som var højere på strå end I og jeg. Og hvad jeg sætter over alting, han er et dydigt, uskyldigt ungt menneske. Selv i de mest glimrende forhold ville jeg vælge ham til ven, hvor meget mere nu som stakkels skibbruden mand på den øde klippe, hvor ulykken gør os alle lige, og hvor kun gensidig hjælp kan gøre os vor tilstand tålelig."

Uden at sige et ord, ikke engang god nat, gik Lemelie, da han havde drukket dygtigt, hyllede sig i sin kappe, kradsede et hul i sandet, og snorkede snart som en sælhund, så man kunne høre ham langt fra. Van Leuven og jeg blev enige om at løse hinanden af for at våge ved ilden. Han gik fornøjet til hvile, da jeg havde fortalt ham om Minga og om lille Beautiful, med hvilken efterretning vi i morgen ville glæde Concordia.

Jeg gjorde en god ild bag hendes ryg, og forskansede hende med en sandvold mod stormen, hvis den atter skulle rejse sig. Derpå satte jeg mig hen på en sten, og stirrede snart ud i bælgmørket, der rugede over den uhyre havflade, snart betragtede jeg den dejlige kvinde, som lå ved siden af mig, malerisk oplyst af natteilden. "Ak," tænkte jeg, "hvad var mig hele verden uden hende? Og hvor gerne skilles jeg fra hele verden, når jeg kun kan leve i ensomheden med hende!" Mit ungdomsmod lod mig ikke tvivle om, at det endnu ville gå os godt. Hun havde i søvne strakt den skønne hånd ud af kappen; jeg ville dække den til, men følte mig fristet af en uimodståelig lyst til først at kysse den. Jeg sank ned på knæ, mine skælvende læber nærmede sig allerede den snehvide hånd – da opdagede jeg van Leuvens glatte guldring på hendes finger, og bævede tilbage. Jeg vendte mig om, og så hen efter ham. Tillidsfuld og

venligtsmilende sov den ridderlige hollænder, som han ville sige: "Min tro Albert våger. Jeg forlader mig på ham."

"Aldrig skal jeg heller misbruge din tillid," sagde jeg sagte, og dækkede hurtigt den skønne hånd. Lemelie sov uroligt der langt henne, væltede sig omkring i drømme, og slog med den knyttede næve i sandet. Jeg håbede, van Leuven skulle blive ved at sove, jeg ville våge alene, men blev dog så søvnig til sidst, at jeg ikke kunne holde øjnene oppe. Da jeg havde lagt mere brænde til ilden, satte jeg mig på stenen, støttede mig til en stang, og begyndte at nikke ind imellem. Da stod pludselig den trofaste staldbroder munter for mig.

"Hvor har I kunnet passe det så nøje?" spurgte jeg; "I lå for et øjeblik siden i den dybeste søvn."

"Har end krigstjenesten ikke været mig til andet gavn," svarede van Leuven, "så har den i det mindste lært mig at stå op til rette tid, og jeg forsover mig aldrig. Gå nu hen og læg eder, kære Albert! I har grebet eder mere an i går end vi andre, og trænger mest til hvile."

Troglodytliv

Concordia vågnede silde, frokosten ventede, og hun spiste med god lyst. Hendes ungdom og sundhed lod til snart at ville sejre over forkølelsen, og hun spurgte utålmodigt, hvor hendes Carl Frands var. Han kom straks, og kyssede knælende med tårer hendes hånd. Hun aftørrede hans øjne med sit halstørklæde, og sagde med kraftig stemme: "Græd ikke, min dyrebare ven! jeg befinder mig bedre. Gud vil hjælpe fremdeles."

Nu var vi alle tre så glade, som om vi var lykkeligt ankommet til Ceylon. Van Leuven ville fortælle hende noget om Minga, men jeg bad ham tie, for at overraskelsen skulle blive større.

Derpå vadede jeg atter ud til skibet, hvor jeg fandt Minga og den lille hund sovende. De blev begge snart muntre. Jeg lod Minga bære så meget, som hun orkede, selv gjorde jeg ligedan, så vadede vi afsted. Det gjorde mig ondt for hunden, at den måtte blive tilbage, fordi vi denne gang var alt for belæssede til at tage den med. Jeg spærrede den inde i kahytten, og det bedrøvede mig at høre det tro dyr hyle, gø derinde og kradse på døren med poten.

Concordia ville ikke tro sine egne øjne, da hun så Minga.

"Nu," råbte hun, "tvivler jeg ikke om Guds bistand, siden han også har reddet mig min tro veninde."

Men henrykkelsen skulle endnu blive større. Lille Beautiful, der må have fundet en åben sprække i kahytvæggen, var sluppet ud af sit fængsel, havde forladt sig på sit medfødte svømmetalent, og begivet sig ad den våde vej for at finde sit herskab. Hvilken fryd! Men jeg måtte holde den lille svømmer,

der fuld af vand og sand ville afryste sig i sin frues skød, så længe tilbage, til vi fik den tørret af.

Til sidst vågnede også Lemelie. Uden at bryde sig om os, og uden at tage del i frokosten, begav han sig lige ud til vraget. Jeg løb henrykt omkring med hunden på armen; den kunne jeg dog uden synd holde af, så meget jeg ville. Men denne morgen var bestemt til lykkelige opdagelser: for idet jeg løber sådan omkring, støder jeg med foden på en langagtig sandbunke, der så mig alt for oval ordentlig ud, til at være således sammenblæst af vinden. Jeg støder endnu en gang på den med foden, og opdager – vor omvæltede båd, dækket med sand, ligeledes hidkastet af stormen.

Vi to mandfolk og Minga havde nu fuldt op at bestille med at trække båden ud af sandet. Nogle brædder lå i nærheden, hvoraf der let lod sig hugge et par årer. Snart var arbejdet færdigt, og vi kunne gøre brug af den for os højst vigtige båd, der ikke blot ville skaffe os alle vore sager langt lettere fra vraget, men også kunne bringe Concordia hist hen til bredden af klippen, som var skilt fra sandbanken ved en dyb, bred vandfure, man ikke kunne vade over. Hist ovre så vi herlige tørre huler i klippen.

Vi bragte den hulde skabning straks til den sikre strand, og udsøgte hende en tør grotte, hvor der både var sol og skygge. Her blev hun tilbage med levnedsmidlerne; vi andre roede ud til vraget for at redde hvad vi kunne, før en ny storm rejste sig og adsplittede skroget.

I kahytten lå Lemelie på gulvet uden bevidsthed. Vi tænkte, niddingen havde myrdet sig selv, eller at han havde fået et slag; men han var kun drukken, og sov rusen ud. Vi brød os ikke

videre om ham, pakkede båden fuld, og roede således hele dagen frem og tilbage, indtil vi næsten havde bragt alt, hvad der var i kahytten, over på klippestranden.

Ved den femte ladning vågnede først Lemelie, og gjorde store øjne, da han fandt kahytten så tom. Han spurgte, hvad det skulle betyde, om vi var sørøvere, og befalede os at lade slig egenrådighed fare, eller han ville lære os noget andet.

"Herr Lemelie!" svarede jeg, "enten er I gået fra forstanden, eller har endnu ikke sovet rusen ud. Jeg beder eder, hold op at brutalisere! Eders kommando er til ende. Vil I sætte livet til på dette skrøbelige vrag? For os gerne! Vi redder, hvad der er at redde. Vil I være fornuftig, så deler vi broderligt med eder."

Over denne tale blev han rasende, og trak på øjeblikket blank; men van Leuven stødte storpraleren med et stød over ende som et barn. Nu sadlede Lemelie om på øjeblikket; det lod, som om han pludselig havde fået forstanden igen, hjalp os ret broderligt, og lagde flittigt hånd på værket, så vi lykkeligt ankom til Concordia i klippehallen med vor fulde ladning, inden det mørknedes.

Jeg har fortalt, at der var flere klippehuler. Ægtefolkene fik den bedste og rummeligste. Minga lå straks i nærheden, jeg ikke langt fra hende, og så kom Lemelies hule.

Så længe vi var i færd med at redde, besjælede en glad følelse os – men da det hele forråd stod i hulen, da sank atter vort mod, for et kort overstag lærte os snart, at vi højst endnu med dette lidet kunne friste livet et par uger.

Kød og tvebakker var der rigtig nok forråd af til noget længere tid. Med vore bøsser kunne vi skydefugle; en stor skildpadde havde vi fundet på stranden, og nogle søkalve lod

sig se ude i skærene, som vi kunne gøre jagt efter. Lemelie var en fuldkommen kok. Dette arbejde bragte ham i et nærmere forhold til Concordia. Ved bordet fik Lemelie altid den første portion, og vi vogtede os vel for at stikke en bid i munden, før han havde smagt af maden. Denne forsigtighed gjorde ham ikke i mindste måde forlegen; han antog det for en høflighed, der blev vist ham som den fornemste.

Van Leuven var en god jæger, jeg en lærvillig skolar, som gerne fulgte ham med flinten på nakken. Således havde vi da ret godt kunnet leve en tidlang her, og tilbringe vore ledige timer med at se efter, om der ingen skibe sejlede forbi, hvis der kun havde været *vand*. Men hvad ville et par oksehoveder fersk land forslå? Og hvilken græsselig tanke: at tørste ihjel på den tørre klippe! Vi løb omkring, så langt som vi kunne, men ingensteds var der spor af en kilde.

Vi håbede endnu at finde et fad vand på vraget, og besluttede at gøre en valfart derud næste morgen; for skulle også nogle tønder være blandet med saltvand, så var det jo dog bedre end intet. Men om natten rejste sig atter en stærk storm, og vi kunne takke Gud for, at vi boede temmelig højt oppe på klippen, og havde alting på det tørre, for sandbanken og den flade strand ved klippens fod blev aldeles oversvømmede af havet. Hen imod morgen lagde stormen sig vel igen, men – da vi så ud efter skibet, var de sidste levninger forsvundet. Kun noget sort ragede ud af bølgerne på det sted, hvor skibet var strandet.

Van Leuven og jeg roede ud, for at se, hvad det sorte var. Det var pligtankeret, som stod fast oprejst i sandet; og de ord *Mads Hansen i København* ragede op over bølgerne. Van Leuven blev

bedrøvet, for han havde vist håbet at finde noget, som man kunne tage med. Men jeg råbte: "Hurra! min herr van Leuven! det er jo håbet selv. Husker I ikke den smukke tale, Mads Hansen holdt os ved afskeden? den faderlige velsignelse, han gav sit anker? *Håbe*, kære herre, må man, til hjertet brister. Nu vil vi straks forsøge en fart omkring klippen. På landjorden hindrer os vel to i havet vidt udrækkende basaltpiller at vandre kysten om; men ro kan vi, og måske opdager vi i en fjern kløft den højstforønskede kilde."

Vi foresatte os altså at ro ret langt omkring; men næppe var vi forbi basaltpillerne, før vi pludselig kom som i en art malstrøm, der bevirkedes af to mod hinanden stående klipper. Forgæves anstrengte vi os for at redde vor båd. Roret brast i min hånd, og nu var intet andet for os tilbage end at springe i vandet, svømme hjem, og lade båden glide i malstrømmen. Med nød og næppe frelste vi livet på denne måde; men båden, til hvilken vi havde sat alt vort håb, mistede vi for stedse. Concordia takkede Gud, fordi vi dog var undgået faren; Lemelie støjede og bandede, og gjorde os bitre bebrejdelser, fordi vi to landrotter, som ikke forstod at omgås med et fartøj, uden hans vidende og hjælp havde begivet os på dette eventyr. Vi følte, at han denne gang havde ret, og tav.

Jeg gik ind i min hule, tog tørt på, spiste dygtigt, drak, sov godt oven på bevægelsen, og da jeg vågnede, havde håbet ikke forladt mig. Den gamle lyst, som jeg så længe ikke havde sporet, til at gøre vers, kom atter over mig, og jeg skrev følgende sang:

Du klare bæk
bag grønne hæk,
drik, som til livet kræves;
du søde vand!
På denne strand
vi søger dig forgæves.
Før havde du dog klippen kær,
og midt i stenens dynge
var du som venlig engel nær,
der hørte man dig synge.

Hvad hjælper nu,
o hav! os du
med dine brede bølger?
Et gøglespil,
som gække vil,
mens fjeldet kilden dølger.
Os spotter kun de vover blå,
vandfurerne bedrage;
som Tantalus vi bægret så,
men tør dog intet smage.

Skønt vandet nær,
dog intet her,
der tørstens glød kan læske;
som tørre sand
i ørkens land
kun spotter bitre væske.
Men i en ørk jo kilden sød
tit pilegrimmen finder:
Hvad finder vi? – O, med vor død
først håbet rent forsvinder.

Da Moses tog
sin stav, og slog
i tørre dal på fjeldet,
sprang strålen frem
af klippens hjem,
og viste kildevældet.
højt står vort håb
til Gud med råb,
han gør os atter glade;
vort mod har plat
os ej forladt,
Gud vil os ej forlade.

Jeg havde forfattet denne sang til en kirkemelodi.

Concordia, van Leuven og jeg sang hver aften denne og andre åndelige viser trestemmigt; og det klang smukt i den høje hvælving, mens solen sank i havet. Men engang blev vi forstyrret midt i vor andagt af et græsseligt skrig. Det kom fra Mingas hule. Vi løb derhen, og traf Lemelie skælvende af forbitrelse med en blinkende kniv i hånd, og negerinden, altid

endnu skrigende, flygtet hen i en krog. Vi troede først, han ville myrde hende, men opdagede snart, at det var sigtet på den lille Beautiful, som hun havde på armen.

"Hvorfor," spurgte van Leuven, "vil I myrde det uskyldige dyr?"

"Hvad, uskyldig?" råbte han rasende; "fordømte bæst, som æder og drikker den smule op for os, der endnu er tilbage! Skal det oven i købet afknappe os, hvad der er tildelt os karrigt nok alligevel?"

Concordia kastede sig for hans fødder, og bad ham med tårer at skåne hendes lille yndling. Det rørte ham noget. Han bad hende høfligt stå op, trykkede hendes hånd, og sagde: "For eder, madame, opofrer jeg alting, selv mit liv."

Således blev der da sluttet fred. Da vi talte med Minga om det, sagde hun: "Var hunden grådig, kunne det endda være, hvad det var; men den spiser kun lidet, og drikker næsten intet. Se, der står dens lille vandbakke, den har endnu i dag ikke rørt den."

"Ikke rørt den?" gentog jeg, og en stråle af håb trængte ind i min sjæl. Men jeg tav, for at undersøge alting selv. Næste morgen stod jeg tidlig op; den lille Beautiful, som havde sovet hos mig, og som jeg lod løbe, smuttede ind i klippekløfterne og blev borte. En halv times tid derefter kom den tilbage, slikkede sig om munden, og i skægget hang endnu klare vanddråber. Jeg smagte af dem – o, Himmel! det var fersk vand. Endnu tav jeg, og besluttede at følge hunden næste gang på sin vandring. Men det var umuligt, den smuttede bort fra mig, jeg kunne ikke finde dens spor. Nu fyldte jeg en lille pose med hvidt sand, gjorde et hul i den, og bandt næste gang hunden posen på

ryggen, så at den, imens den løb, bestandig måtte tabe noget sand ud af den. På den måde viste en hvid stribe mig vejen over nøgne, sorte brændte stene, over mospletter, gennem torne og mange krinkelkroge. Jeg havde omtrent tilbagelagt en fjerdingvej således, da jeg hørte en stærk brusen. Jeg var, på en temmelig lang omvej opad, kommet omkring de stejle basaltstøtter, og nærmede mig havet igen nedad. Her opdagede jeg et stort vandfald, som styrtede ud gennem en vid åbning, og fløà i søen. Den lille Beautiful stod ved bredden og drak med sækken på ryggen, hvoraf den næsten havde rystet alt sandet. Jeg befriede den fra sin byrde, øste vand med den hule hånd og smagte det. Det var klart som krystal, og kunne ikke være bedre.

At beskrive eder den følelse, der i dette øjeblik betog mig, er umuligt. Således bliver en syg til mode, der har overstået en farlig krise; således en arm synder, der bliver benådet på retterstedet. Jeg faldt på mine knæ, strakte hænderne mod himlen, og takkede Gud, mens den lille opdager sprang lystigt omkring, greb i de små brogede sten med poterne, og syntes ved lunefuld gøen og galopperen at tage del i min glæde.

Jeg skyndte mig tilbage, og mødte Lemelie, som så fortrædelig og nedslagen ud. Han undrede sig over mit glade ansigt.

"Har Concordia igen givet eder en engelsk time?" spurgte han spotsk.

"Herr Lemelie!" svarede jeg, "jeg vil gøre eder lige så fornøjet, som jeg er."

Derpå bragte jeg ham hen til stedet. Hvorledes beskriver jeg eder hans ansigt, da han så og hørte vandfaldet bruse? Der

gives øjeblikke, hvor selv det koldeste hjerte i den mest forhærdede synder røres over Guds almagt og godhed. Hans ansigtstræk bevægede sig krampagtigt, for det kostede dem stor anstrengelse at forjage de sædvanlige hånlige spotfolder, den lurende lumskhed, for at se ydmyge, glade og taknemmelige ud. Dette lykkedes nu sagtens ikke; det hele blev ikke andet end en væmmelig fordrejelse, men rørte mig dog, fordi jeg troede at spore mulighed til bedring deri.

"Se engang, herr Lemelie!" råbte jeg; "denne kilde har den lille hund opdaget, som I ville dræbe i overgårs, fordi den havde fået lidt vand i sin skål. Var det sket, så havde vi alle snart måttet forsmægte på den tørre klippe. Vær i fremtiden ikke så grusom, og had og forfølg ikke uskyldige skabninger, der ikke har lagt eder et halmstrå i vejen!"

"I har ret, herr Albert!" svarede han blidt og betænkeligt, idet han klappede hunden, som var fulgt med os til kilden. "I sandhed, det er en smuk måde at hævne sig på. I samle mig alle gloende kul på mit hoved. Nu vil vi også leve ret broderligt og enigt med hinanden."

Concordia, van Leuven og Minga deltog i vor henrykkelse, da vi bragte dem til vandfaldet. Da Lemelie var gået bort, fortalte jeg hans anger, og hvor fromt han havde ytret sig.

"Gud give," sukkede Concordia, "at dette sindelag må være varigt! Men, desværre! også på nøgent sand vokser vel undertiden hedeurter."

Især bad hun sin mand tage sig i vare for det falske, grusomme menneske.

"Kære barn!" sagde van Leuven muntert, "vi hollændere er et roligt, opmærksomt folk, og lader os ikke så let bedrage. Har vi

ikke daglig et langt frygteligere uhyre at kæmpe mod, som truer med at opsluge os: det ubændige hav? Og dog lever vi lykkeligt bag vore diger, lader os ikke bringe ud af vor fatning, og ingen frygt forstyrrer vor stille nydelse."

Vi var nu i besiddelse af de vigtigste livsfornødenheder. Fjeldet forsvarede os, når havet rasede; bag dets vægge fandt vi skygge mod den trykkende middagshede, skønt vi ikke havde den glæde at vederkvæge os under et køligt træ, thi intet uden vantrevent krat grønnedes i rifterne. Kun omkring kilden voksede græs og blomster. Vi kaldte dette sted Concordias have, og jeg huggede sæder i stenen for at vi kunne sidde morgen og aften der. Vi indrettede også et køkken i nærheden for at have vandet ved hånden. Skibstvebakker og røget kød havde vi endnu for et fjerdingår; krudt og kugler for et helt år. Og for at vi også i fremtiden skulle være i stand til at søge vor næring, havde Forsynet ladet os finde en dejlig bue med pile i kahytten, som van Leuven før sin afrejse for morskabs skyld havde øvet sig med, for han ville vise indvånerne på Ceylon, når han kom der, at han også forstod at bruge deres våben.

Denne bue bevarede vi som vort dyrebareste klenodie. Jeg kaldte den Philoctetes bue, og følte nu først ret skønheden i den gamle tragedie, hvor hele handlingen, enfoldig skøn, drejer sig om en sådan bue, den forladtes eneste trøst, som grusomme landsmænd egennyttigt ville berøve ham.

For resten var vor tilstand dog elendig. Vand havde vi vel nu; men skulle vi aldrig mere betræde den moderlige *jord*? Ja, til vor skræk truede endnu et tredje element med at forlade os: skabningens opliverske og frembringerinde, den hellige *ild*. For brædder og planker lå der sagtens endnu efter skibbruddet;

men hvor længe ville det vare? Og træer voksede der ingen af på dette fjeld.

For Concordias skønhed gjorde det mig mest ondt.

"Skal denne hulde blomst," tænkte jeg, "så snart visne og sammenkrympes i tåge, regn, hede og bidende søvind? Skal den dejlige engelske lady snart se ud som en skrumpen hollandsk fiskerkone?"

Endnu var intet tabt; vi havde alle klæder nok, Minga var en flittig vaskerpige. En stor bredskygget solhat, som Concordia havde taget med, kom hende vel tilpas. Og noget må jeg ikke glemme: vi havde bragt en stor pakke Randers handsker fra København; disse var også bjerget. Således havde jeg da håb om, at hverken regn, kulde eller solskin i lang tid ville skade hendes hud.

Jeg selv skal som fireogtyveårig yngling ikke have taget mig ilde ud på fjeldstien med de bølgende brune lokker, den sorte fjerhat, den korte trøje, med jagttasken ved siden, og bøssen på skulderen. Til min sangvinske blomstren gjorde van Leuvens mandigrolige, dybsindige, noget blege ansigt en god modsætning. Og for at billedet også skulle have sin skygge, stak atter Lemelie ret poetisk af til os andre med det listige, lumske åsyn, det kortkrusede blonde hår, han var så stolt af, fordi han mente, denne blondhed beviste hans ældgamle franske adel. Rigtig nok var han allerede temmelig skaldet, den brede pande var kun dækket med tynde hår; men det røde skæg var stærkt, og skjulte den alt for spidse hage. Næse, mund og øjne havde man kunnet kalde smukke, hvis en bedre ånd havde besjælet hans ansigt. En grå opkrampet hat med en rød hanefjer sad ham altid på sned, og således så han ikke Djævelen ulig ud.

Minga og lille Beautiful, sort og hvid, fuldendte billedet; begge tro, sunde, årvågne, altid i bevægelse. Nærmede den butte negernatur sig noget til det dyriske, så lå der i hundens hengivne blik atter noget menneskeligt. I følelsen af dette slægtskab var de uadskillelige venner.

Havde nu en god maler set hele vort selskab på klippen, lejret om det herlige vandfald ved solens nedgang, eller når månens blege skive svævede over fjeldet, og køkkenilden luede rød gennem bjergkløften; havde han tillige set en plettet skildpadde klavre hist op på sandet, eller en søkalv stikke snuden frem af bølgerne, hvor de stejle basaltpiller spejlede sig i vandet; havde han dertil endnu befolket luften med nogle søfugle, så kunne det virkelig være blevet et smukt billede.

Nye opdagelser

I at klavre søgte jeg min lige, for jeg har aldrig vidst, hvad svimmelhed var. Da jeg mærkede, at der på de øverste fjeldtinder lod sig andre fugle høre og se, prøvede jeg på mange omveje altid at komme højere, fra det ene klippestykke til det andet, og holdt en formiddag ikke op, før jeg havde nået den højeste fjeldspids. Hvad skildrer min glade forundring, da jeg fra dette sted pludselig fik en oversigt af hele denne klippe med alle sine dejlige bakker, dale, floder, skove, omringet og skjult for den øvrige verden af himmelhøje, bratte fjeldmure?

En hel time stod jeg henrykt fordybet i dette syn; for modsætningen af mit forrige opholdssted og nærværende kunne ikke være stærkere. Hist våd, kold luft, stejle, golde fjeldvægge, det øde, flade, eller skumdækkede brusende hav. Sandbanker, tang, skildpadder, hæstskrigende vandfugle, skumle kløfter; alt dette kun ensformigt oplyst af morgen- og aften-røden, eller spøgelsesagtigt af månen. Her sød, varm forårsduft, blomster, skove, bække, sangfugle, hjorte, rådyr, aber og geder i dalene, som, mere forundrede end bange, kun veg lidet tilbage, og studsede – måske for første gang – ved synet af et menneske. Jeg så en slags fuglevildt, som lignede agerhøns, skød på dem, og fem blev liggende på stedet. Ved knaldet, som genlyden i bjergene ofte gentog, forbavsedes alle levende skabninger, gik og fløj, skønt langsomt, bort, eller skjulte sig i skovene. Det gjorde mig næsten ondt, at jeg således havde bortskræmt det behagelige selskab.

Jeg strejfede vidt omkring, for også at finde mennesker, men fandt intet spor af nogen; og – skal jeg skrifte ærligt? – jeg kan

ikke sige, jeg brød mig meget om det. Det var i dag for silde, at vende tilbage over fjeldet til mit øvrige selskab. Jeg blev altså på den, og fortærede min medtagne aftensmad. Skønne røde bær, der lignede moreller, hang på træerne og lokkede mig; men da jeg ikke kendte dem, vovede jeg ikke at smage dem, og nøjedes med at slukke min tørst ved kilden. Derpå steg jeg op i et træ, og sov der om natten. Jeg, som lang tid kun var vant til at høre havet bruse, blev næste morgen vækket af lystig fuglesang. Jeg slog øjnene op: det høje græs var rigt bestrøet med dugdiamanter. Det brune vildt viste sig, og forsvandt igen bag træerne. Brogede papegøjer og guldfasaner hoppede omkring i grenene. I de højeste trætoppe struttede kalkunske haner, bredte deres vifter trodsigt ud, og blev rødblå i hovederne af forbitrelse, fordi morgensolen understod sig at skinne dem lige i øjnene. Naragtige aber krøb omkring i nærheden, betragtede mig nysgerrigt, og vidste ikke ret, om de skulle regne mig til deres folk eller ej. En dejlig lille fugl kom mig så nær, at jeg kunne kaste min hat over den og fange den levende. Jeg stak fuglen i min jagttaske, og da græsset endnu var for vådt til at gå i, fordrev jeg tiden med i hast at flette et bur til min fugl, som jeg ville bringe Concordia. Nu begav jeg mig igen på rejsen, for at bringe mit selskab til dette Kanaan. Det overordentlig rige farvespil på sommerfugle-vingerne, blomsterbladene og fuglefjerene, hvis lige jeg aldrig havde set i Europa, henrykkede mig særdeles. Endnu var det ikke faldet mig ind, at frygte for mulige vanheld her. Pludselig fo'r mig den tanke som et lyn gennem hovedet: Hvis nu skoven var fuld af glubende dyr, græsset af edderslanger, jorden af giftige urter? Min ophidsede fantasi lod mig skue alting tydeligt. Jeg troede at se et løvehoved

med uhyre manke stikke hist frem gennem busken; her krøb en skællet slange med den græsselige brille på sin svulmende hals. Men løvehovedet var ikke andet end en træknub i barken, slangen en vindtør nedfalden gren med gult mos.

Pludselig opdager jeg nogle potteskår, halvt fremstikkende af jorden. Dette tegn på menneskenærværelse trøstede mig noget.

"Altså," tænkte jeg, "kunne dog mennesker leve og bygge her. Men, gode Gud! hvis det nu er kannibaler, som griber, slagter, steger og opæder dig?"

Det løb mig koldt ned ad ryggen; jeg fordømte min nysgerrighed og ønskede mig tilbage igen i stenhulen hos Concordia og van Leuven, hvor vi kunne leve i ro, og hvor vi kun havde ét glubende dyr, én giftblomst, én brilleslange, én kannibal at trækkes med.

Fordybet i disse betragtninger var jeg kommet på en smal, og som det lod til, for længst gennem lunden hugget vej, der førte ind i en stor løvhytte. Denne var rigtig nok nu næsten ganske tilgroet igen, men lod dog til at være et værk af menneskehænder. Det sluttede jeg mig til af de fordum i en lige linje afsavede træstammer, der atter var skudt højt i vejret. Herved var taget blevet tykkere, og grenenes tætte sammenfletning lod mig også formode, at ikke alting var natur og blot tilfælde. Løvtaget var så tæt, at ikke en regndråbe kunne trænge derigennem.

I nærheden af denne løvhytte så jeg tydelige spor af en længst forfalden have, hvor der endnu stød gamle frugttræer i rækker. Men mennesker og menneskeboliger lykkedes det mig ej at opdage. Dog, denne opdagelse var mig just den kæreste. Jeg indså, at her måtte have boet nogle få mennesker, som for

længe siden var døde. Altså tilhørte den os, og vi behøvede ikke at frygte for glubende dyr, for disse levninger viste, at enkelte mennesker en rum tid havde drevet deres væsen uforstyrret her.

Jeg ilede tilbage over fjeldet, men skød endnu en ung råbuk, som jeg slæbte med. Tilbagevejen fandt jeg let og sikker; for jeg havde sat mærker ved ethvert hjørne. Min råbuk, som jeg slæbte efter mig, blev temmelig støvet. Agerhønsene hang mig i et bånd på ryggen, fugleburet på brystet, min bøsse tjente mig til støttestav, min hat var omflettet af blomster og ungt løv.

Jeg undrede mig over min egen dristighed, da jeg som en stenbuk sprang over afgrunden, og uden gru klavrede ned ad de stejleste klippevægge. Men siden jeg var her på øen, følte jeg kækhed og mod altid mere vågne i mig, og således, tror jeg, går det de fleste mennesker, når de kommer i deres rette element. Også min uskyldige romantiske kærlighed begejstrede mig og gav mig kraft. I den senere tid overvejede jeg sjældent faren, men tænkte kun, om min handling ville behage eller mishage Concordia, om den ville gavne eller skade hende.

Derfor havde jeg også, mens jeg gik deroppe på øen, bestandig tænkt på hende, hvor meget det skønne syn ville overraske og henrykke hende.

"Når vi nu er vel kommet alle herop," sagde jeg, "hvor skal hun da bo? Den må være så smuk, som den vil, noget taber vi dog ved byttet: de luftige, tørre stenboliger dernede. Her er alting omringet af træer og buske. Planteluften er usund om aftenen. måske ville ægtefolkene blive glade over løvhytten, og vælge den til opholdssted; men det må de ikke."

Idet jeg steg ned, lagde jeg mærke til en farlig kløft.

"Her må der slås en lille bro for Concordia," tænkte jeg.

Jeg skælvede, når jeg forestillede mig den fare, hun skulle udsætte sig for; men min trøst var: det er lettere at stige op end ned.

Den første, jeg atter traf i de lavere egne, var van Leuven. Han sad temmelig højt oppe på en klippeblok med hånd under kind, og jeg hørte ham sige: "Gode, fromme Albert! så har vi da nu også mistet dig?"

"Herr van Leuven!" råbte jeg, "græm eder ikke. Her er Albert igen. Og se engang den dejlige fugl! Den bringer, ligesom Noahs due, et olieblad i munden. Ser I ikke det friske maj i min hat, og blomsterne, agerhønsene og råbukken?"

Han ville ikke tro sine egne øjne, og den højeste glæde fortrængte den dybeste kummer.

"Ak!" råbte han, "så kunne vi dog endnu helligholde min Concordias fødselsdag. Jeg troede, det skulle kun have været en smertesdag for os. Jeg har søgt eder forgæves, har været langt længere oppe, og var gerne steget endnu højere, men den tanke: også, som formodentlig I, at styrte i afgrunden, og at lade den elskværdige skabning dernede tilbage i en afskyelig niddings vold, holdt mig derfra."

"Hendes fødselsdag?" råbte jeg, og en glad rødme farvede mit ansigt.

"Hun er i dag atten år," svarede han. "Ak! jeg har ingen gave haft at byde hende; ikke engang min kærlige opmærksomhed kunne jeg skænke hende, for mine tanker var på fjeldet hos eder, kære ven! Men Lemelie er særdeles oprømt. Det lader slet ikke til, at han har taget sig eders tab nær. Han ønskede vel gerne at have set os begge to for sidste gang. Et par smukke

fiskeangler har han skåret, og foræret Concordia den ene. Nu sidder de dernede og fisker. Altid må den uskyldige sjæl høre hans lefletale, som han håber at forføre hende med. Men hvad skal vi gøre? Skæbnen har nu engang bragt ham i vor nærmeste kreds. Både med strenghed og med blidhed må vi se at tæmme og betvinge hans ondskab. Den tro Minga forlader aldrig Concordia, så længe han er hos hende, og han er mere bange for den godhjertige sorte end for Fanden selv."

Van Leuven fulgte mig hen i min hule, hvor jeg først skrev et lille digt på Concordias fødselsdag, som fornøjede ham.

"Jeg tror, hun har også forfattet noget over eder i dag," sagde han; "for hun var ganske utrøstelig. Hun har længe siddet i sin hule og skrevet. Men hun rev det atter i stykker, uden at vise nogen det, og var så bedrøvet, at den ene tåre ikke kunne bie den anden."

Hvor sød var mig denne efterretning! Jeg bandt en krans af løvet og blomsterne, og løb ned til stranden for at trøste den skønne fiskerinde og for at pryde hendes hat med min krans. Fuglen i buret havde jeg også med.

Lemelie sad og mulede temmelig langt fra hende, og lod til med rynket pande meget opmærksomt at betragte sin angel i vandet. Minga stirrede hånligt på ham med hænderne i siderne, og kastede alt imellem betydningsfulde blikke til Concordia, som sad bedrøvet i tanker med hænderne i skødet.

Jeg sneg mig sagte på sandet hen bag hende, og strakte min arm over hendes hoved, så at den nydelige fugl i buret kom hende lige for øjnene, uden at hun vidste hvordan. Og hvor allerkæreste: den lille sanger, som havde tiet stille hele vejen, begyndte straks at kvidre en lystelig vise! Hun sprang

forskrækket op og vendte sig om. Der stod jeg og strakte hende kransen og sangen i møde. Hun faldt mig henrykt om halsen, kyssede mig, og råbte:

"Min elskede broder! min ven! min ædle husbonds ven! lever I endnu? ånder I end? Nu, så vil vi også leve, og håbe på ny."

Jeg bad hende læse det lille digt:

Fisken og fuglen

Den lille fisk er nydelig
med blanke sølverskæl;
men kan den leve vel med dig?
Snart siger den farvel.
I hånden sprætter den så kort,
den våde sjæl flyr hurtig bort,
snart ligger den på stranden død,
som det naturen bød.

Og følge fisken ej du kan
hen ad de vover blå;
for iskoldt er det dybe vand,
hvor ingen stråler nå.
Der svømmer hval, der svømmer haj
ad grenede korallers vej;
og hvad i hine dyb der sker,
ej noget øje ser.

Men mærk i broget fjederdragt
den muntre lille fugl!
Den bringer dig til skovens pragt
fra golde klippeskjul.
Når sol går op, når sol går ned,
den synger vårens herlighed.
Den ved din skønhed fryder sig,
from, umisundelig.

Til fødselsfesten fuglen gav
Concordia sin krans.
Det sorte, skumbedækte hav
har ej slig broget glans.
Så følg da fuglen til sin gren
frimodig over klippens sten!
Se – paradiset er os nær!
Kun *Eva* mangler der.

Lemelie sad imidlertid med påtaget ligegyldighed ved sin angel, som intet ville bide på, og lod, som om han ikke havde mærket min tilbagekomst.

"Ej! ej!" råbte han endelig, "der har vi jo vor poet. Jeg vidste nok, han var for besindig til at vove sig i virkelig livsfare. Han har fundet blomster i en fjeldkløft, og fanget en fugl? Charmant! Og derfor er madame van Leuven faldet ham om halsen, og har kysset ham så kælent, som om det kunne have været hendes husbond. Hvad siger den gode ægtemand til det?"

"Jeg ville ikke elske hende," svarede van Leuven, "hvis hun ikke holdt af den gode, ærlige Albert, og ikke havde været bekymret for ham."

"I taler jo ret som en fuldkommen ægtemand, herr van Leuven!" vedblev kaptajnen. "Men hvorfor skal da jeg alene være stedbarn? Hvorfor tør jeg ikke også kysse og blive elsket lidt med? Hvad sædvanen forbyder i Europa, hvor der er fruentimmer nok, det kan der ikke være tale om på en øde klippe, hvor der kun er et eneste fruentimmer. For det hæslige sorte menneskedyr der, som slæber vildtet hen til køkkenet, vil I dog vel ikke regne med til kvindekønnet?"

"Herr Lemelie!" svarede van Leuven, "kunne I tale sådan for alvor, da måtte jeg beklage og foragte jer. Dog må jeg sige eder, at selv i spøg finder jeg sådan tale i en dydig kones nærværelse uanstændig, og skal have mig den frabedet i fremtiden."

Concordia var gået grædende bort ved begyndelsen af denne samtale.

"Kom!" råbte jeg til van Leuven, "vi vil straks begive os op på øen, uden at sige den nidding et ord om det. Han fortjener det ikke. Han har villet myrde eder med gift, også mig måske. Eders kone fornærmer han daglig. Lad os undfly denne øgle, være lykkelige oppe i paradiset, og ikke selv bringe slangen med!"

"Skulle vi da dræbe ham, fordi han ville dræbe os?" spurgte van Leuven. "Nej, for Guds skyld, Albert! Her på denne øde klippe, overladt til sin egen dovenskab og letsind, ville han snart omkomme."

Også Concordia var af den mening, at vi skulle tage Lemelie med, skønt hun aldeles tvivlede om hans bedring. Vi meddelte ham altså hemmeligheden, der dog intet synderligt indtryk lod til at gøre på ham. Han misundte mig min opdagelse, og spurgte spotsk: "Har støverhunden nu atter snuset os noget

op?" Jeg brød mig ikke om hans ondskab, og værdigede ham intet svar. Næste morgen blev bestemt til valfarten.

Øen

Van Leuven, Lemelie og jeg begav os tidligt på rejsen. Concordia blev tilbage i klippehulen, så længe til vi havde banet hende en bekvemmere vej, og bygget en hytte deroppe. Lemelie stillede sig an, som han var syg, da han havde fulgt os et lille stykke vej, og sagde: han kunne umuligt klavre højere i dag, han blev så svimmel. Men da vi ville opsætte rejsen for hans skyld, og forsikrede, vi gjorde intet skridt videre uden ham, fandt han sig i det, og sagde: "Lige så godt først som sidst, når det endelig skal være."

Men man kan også gøre et skarn uret, og det var tilfældet i dag, for han befandt sig virkelig ikke vel. Da vi stod ved den brede kløft, som man måtte springe over, var han uden tvivl styrtet i afgrunden, hvis jeg ikke havde grebet ham ved armen. Han faldt i afmagt, vi bar ham hen i skyggen, og gned ham med brændevin i tindingerne. Han skælvede over sit hele legeme, fråden stod ham for munden, og kold sved dækkede hans pande.

Da han slog øjnene op igen, stirrede han på mig, og sagde med svag stemme: "Det var ikke smukt af eder, monsieur Julius! at føre mig lige hen til Helvedporten, før jeg havde skriftet. Sæt nu, at jeg var faldet ned!"

"Herr Lemelie!" svarede jeg. "I taler endnu i feber. Jeg har intet ondt gjort eder, men tværtimod reddet eders liv."

"Ak, det er jo sandt!" svarede han, "nu husker jeg det. I greb mig i armen, da jeg tumlede. Nu befinder jeg mig vel. Jeg har den svaghed undertiden at blive svimmel i hovedet. Så snart jeg taler om Fanden, kan I være vis på, der fejler mig noget. Når jeg

er frisk, tænker jeg aldrig på sligt fantasteri. Men lad mig nu blive her og hvile ud. Over kløften springer jeg ikke, for der er det aldrig rigtig fat."

Van Leuven og jeg rådslog om, hvad vi skulle gøre med ham.

"Et sådant i bund og grund fordærvet menneske," sagde jeg, "kan man ikke stole på. Måske siger han det kun alt sammen for, når vi har forladt ham, at løbe ned igen til Concordia. Det er bedst, vi to går ned og henter et par brædder og et tov herop. Vi må jo dog bygge Concordia en bro på dette sted."

Som sagt, så gjort; og da brættet lå over afgrunden, og van Leuven holdt i den ene, jeg i den anden ende af tovet som rækværk, vovede Lemelie sig endelig derover i dødsangst. Vi undrede os over, at en erfaren sømand kunne være sådan; men vor formodning bestyrkedes dagligt mere, at Lemelie kun var en eventyrer, som aldrig ret grundigt havde drevet sømandskabet.

Concordia viste sig, mens hun besteg klippen, langt raskere og dristigere, end jeg havde ventet. Længsel efter at se den dejlige ø fordrev hos hende enhver tanke af frygt. Som en nymfe svævede hun over afgrunden, og da hun endelig stod deroppe i græsset mellem blomster og træer, da knælede hun, strakte de skønne arme mod himlen, og jeg sang:

Tågen svandt for solens skin,
glad blev sorrigfulde sind;
på den svare angst og brøst
fulgte kvægelser og trøst.
Nu min sjæl, som Helved fræk
trued nys med sorg og skræk,
svinger sig mod himlen kæk.

Jeg havde min salmebog i lommen, slog salmen op, og rakte van Leuven og Concordia den. De havde allerede ofte dernede før sunget tyske salmer med mig, og den fremmede udtale gjorde deres andagt end mere rørende. Kun Lemelie sang ikke med.

"I er kættere," sagde han; "jeg, som en god katolik, må holde min andagt særskilt fra eder."

Derpå drev han af med brændevinsflasken, og jeg tvivler ikke om, at han har opbygget sig ivrigt på sin måde.

Vi havde fuldt op at bestille med at indrette os husligt på den. Løvhytten var snart renset og udluftet. Under det løse jordlag, der havde dannet sig år for år af de forrådnede blade og grene, fandt vi et fortræffeligt fast gulv, stampet sammen af sand og ler. Da vi havde klippet væggene glatte og åbnet vindueshullerne, kunne jeg ikke holde Concordia fra at vælge sig denne løvhytte til sit sovekammer.

"Med alle eders øvrige indretninger, kære Albert!" sagde hun, "er jeg meget vel tilfreds; men der i træet, i fugleburet gider jeg ikke krybe hver aften, når jeg har sådan en dejlig bopæl som denne. Eders frygt for den usunde luft er overdrevet. Stenkulsdampen i London er ofte værre. Hvad siger du til det, kære Carl Frands?"

"Ak," sukkede van Leuven, "gid vi i Holland og Antwerpen altid havde haft sådan en luft som her!"

"Nu," sagde Concordia leende, "så lad den gode Albert, der som sachser har forvænt sine lunger på Wartburg, på Thüringer-fjeldet hos ridder Knaufdegen – ikke at tale om kvistkammeret hos degnen, hvor han så Karlsvognen gennem taget – længe nok sidde oppe i træet som visdomsugle. Vi

ægtefolk og Minga bliver her. Et lille aflukke til hende kunne vi vel snart få i stand."

"Ak, frue!" svarede den sorte, "hvor der er jord og græs, der er seng for Minga og for lille Beautiful."

Så indrettede vi os nu så godt, som vi kunne; og da der intet andet var at vælge, måtte Lemelie også op i et træ. Concordia og Minga begyndte straks at arbejde i den forfaldne have. Vi mænd tilbragte flere dage med at skaffe vore sager fra klippehulerne over fjeldet op på øen. Her lettede os van Leuvens indsigt i mekanikken arbejdet overordentligt, og gjorde os fast det umulige muligt.

Da vi var færdige med det, havde vi næsten intet at tage os for. Jagt og fiskeri kostede i begyndelsen slet ingen umage. Dyrene lod sig skyde, fiskene fange uden besværlighed. Og sådan er mennesket: hvad han har alt for let, agter han ej. Jagten havde intet mere tillokkende for os, fordi der var intet at vove, og fordi det ingen anstrengelse krævede. Tværtimod kostede det van Leuven og mig megen overvindelse, at dræbe de uskyldige dyr, der kom os så tillidsfuldt sorgløse i møde.

Men denne kedsomhed varede ikke længe. Dyrene lærer snart at kende menneskene, hvor de mødes. Snart flygtede fugle og rådyr, når de så vore blanke bøsser.

Hvis nu van Leuven og jeg kunne kaldes hele jægere og bygmestre, Concordia og Minga gartnerinder og fiskerinder, så var igen Lemelie en fortræffelig kok, og han forstod at sætte smag på de retter, som han ved sin opførsel ofte forbitrede os under måltidet. Vin havde vi ikke meget af; men palmesaft, blandet med vand, var os en behagelig drik. Vore tvebakker blev gemt, som kosteligt bagværk, til visse festdage. Men brødtræet

var på en gang vor bonde, vor møller og vor bager, og vi behøvede kun at strække hånden ud for at få den nødvendige næring. Lemelie, som før havde været bleg og mager, begyndte at blive fed. Han gjorde sig ingen bevægelse, på jagt gad han ikke gå; når han var færdig i køkkenet, lå han hele dagen på en løjbænk og klimprede på en lut, han havde reddet, og ville Concordia ikke bringe ham galden i kog, så måtte hun daglig, i det mindste en times tid, høre på hans mådelige spil ved håndarbejdet.

Nu havde vi haft tid nok til at læse Shakespeare. Et par bind var reddet fra vraget; men vi kunne siden ikke finde dem. Sandsynligvis har Lemelie kastet dem bort, for at Concordia og jeg ikke skulle læse sammen i dem. En tysk og en engelsk bibel, som han formodentlig ikke vovede at forgribe sig på, havde vi dog endnu. Van Leuven reddede også nogle videnskabelige værker. Nu læste jeg hver dag med Concordia i den engelske bibel, hvorved undervisningen gik let fra hånden, fordi jeg næsten kunne min tyske bibel udenad. Men det glædede mig meget at høre de vel bekendte ting fortælles og udtales i et fremmed sprog, hvorved de igen fik nyhedens hele ynde.

Gubben i hulen

Da jeg engang var blevet opdager, nøjedes jeg ikke med at opholde mig blot i vor egn, men strejfede vidt omkring på den. Overalt fandt jeg frugtbare dale, skønne skove. En større og mindre flod dannede nydelige indsøer, og gennemskar engene. Den store flod tabte sig i en bjergkløft der, hvor vi var kommet fra, og jeg opdagede siden, at den styrtede ud i det vandfald dernede, som i de første dage havde vederkvæget os.

Midt på øen var der atter bakker. En dejlig brink tiltrak sig især min opmærksomhed. Jeg havde let kunnet bestige den fra den modsatte side, men da det var blevet min vane at klavre, morede det mig mere at krybe op ad den stejle side, fordi vejen her var kortere. Stenvæggen var dækket af mos og buske. Næppe var jeg steget et par skridt, før jeg faldt ned i et hul og befandt mig i en mørk hule med så beklumret luft, at jeg nær var kvalt. Jeg skyndte mig at komme ud af hullet igen. Derpå løb jeg, det bedste jeg havde lært; det forekom mig, som om jeg havde set en gammel mand med langt skæg sidde ved et bord inde i hulen.

Da jeg var under åben himmel igen, måtte jeg le over min egen indbildning; for hvorledes kunne vel et menneske bo i en sådan tilsluttet hule, fuld af usund luft?

Jeg brød mig ikke videre om det, og blev denne nat oppe på højen; der fandt jeg en god tør stengrund, hvor jeg kunne sove, indhyllet i min kappe. Hvad der hændte mig, vil jeg fortælle eder. Sandsynligvis var det en drøm. Vist nok blandede der sig noget forunderligt i denne drøm, dog intet ganske umuligt.

Fantasien gør sig stundom forestillinger, som på det sælsomste stemmer overens med virkeligheden.

Det forekom mig, som der blev en larm under jorden i højen, hvor jeg sov, og som om nogen rejste sig op af en stol, og skød et tungt bord bort fra sig. Derpå lød der et suk som af et bedrøvet menneske. En dyb basstemme læste latinske bønner. Så hørte jeg tydeligt, der blev slået ild; hvorpå alting var roligt en kort tid. Men jeg rejste mig over ende fra mit leje og stirrede forfærdet lige hen for mig; thi mig syntes at se én komme langt borte med sagte skridt. Først blev jeg kun en lille rød stjerne va'r. Da stjernen kom nærmere, var det et lys i en stor lampe med fire væger, som man ofte ser dem i skibslygterne. Lampen blev båret af en gammel, runken knokkelhånd, og bagved opdagede jeg en høj udtæret gubbe. Hans grå skæg rakte ham til bæltet, han havde en kjortel på af rå dyrehuder, og en lignende hue på hovedet. Hans ansigt var alvorligt og bedrøvet, alderen havde gennemfuret det med rynker. Dette skrækbillede betragtede mig længe tavs; endelig talte det:

"Letsindige knøs! denne hule vil du atter forlade, som jeg har arbejdet på i så mange år, indtil den blev mig nyttig og magelig? Tror du, at Forsynet blot tilfældigt lod dig styrte ned til mig i går? Nej, ingenlunde. Men da jeg med egne hænder har begravet flere kristenbrødre på denne ø, sømmer det sig også dig at gøre mig samme skel. Vær uden frygt, luk op min bolig, men vogt dig for at gå ind, før du har renset luften med krudt og røgelse. Du vil finde din umage rigelig lønnet; og en i Gud hensovet kristen takker dig, når du skaffer ham ro i graven."

Med disse ord forsvandt synet, eller jeg vågnede af drømmen. Jeg skyndte mig tilbage til mit selskab, og van

Leuven og jeg blev enige om med det første at gå hen og undersøge hulen. Men Lemelie var aldeles imod det.

"Lad de døde ligge," sagde han, "hvor de engang ligger. Hvi vil I rode op i jordens mørke skød? Der kommer I tidsnok. Måske spøger der en fordømt ånd, eller i det mindste en i skærsilden lidende sjæl, fordi der ingen sjælemesser er sunget over den. Og kan I det som kættere? Hvad hjælper da den oproden til? Mennesker er jeg, som sagt, ikke bange for, men med spøgelser vil jeg intet have at bestille."

"Måske," sagde Concordia, "ængstede spøgelserne eder mindre, herr Lemelie, hvis I agtede menneskene mere!"

Vi lod den tåbe snakke, hvad han ville; men den ellers så beskedne Concordia holdt ikke op at forfølge ham med spot, til han gik med.

"I taler altid så meget om eders mod, herr Lemelie!" sagde hun, "men jeg er bange for, det er kun slet bevendt med det. Fordi det engang er lykkedes jer at fyre en kanon af på folk, som endnu ikke kunne forsvare sig, er eders heltemod ikke afgjort. Vil I gælde for en mand, så følg mændene, og lad os kvinder være alene i køkkenet! Vi behøver ikke eders hjælp mere. Min Carl Frands og den gode Albert vil, når de kommer hungrige hjem efter dygtigt arbejde, tage til takke med husmandskost, om vi end ikke forstår at kræse således op for dem, som I. Så sandt jeg lever, man skulle tro, I før havde tjent som kok. Følg mændene, siger jeg, rør eder og arbejd! Her sidder I hele dagen i hytten, klimprer forbarmeligt på lutten, ligger på den lade side, bliver tyk, fuldblodig, arrig, trættekær og uforskammet af bare dovenskab."

"I trøsket træ trives giftslangerne bedst," sagde Minga.

Det forundrede os, at høre den blide Concordia med funklende øjne tale ham således til; men hendes kinder blussede af ædel harme, og hun havde vist sine gyldige grunde. Lemelie blegnede, som han altid plejede, når han blev fortørnet, men fattede sig straks, og sagde smilende: "En dejlig dame kan ikke fornærme en kavaler. Hint vigtige kanonskud, der reddede eders liv og ære, madame, skulle I dog ikke lade så hånt om. Hvad den barnagtige spot angår over min kogekunst, så kan jeg le ad det. En fransk soldat, selv af den ældste adelige byrd, lægger sig i sin ungdom altid noget efter kogekunsten, for ikke, når han kantonnerer i barbariske lande, hvor man ikke forstår at lave mad, at omkomme af hunger. Og denne færdighed kan en sømand, som hver dag går mangel og nød i møde, endnu mindre undvære. Vil I hellere i fremtiden spise kødet råt, eller forbrændt til kul? For mig gerne! Vil I fordærve eders dejlige hænder i køkkenilden, skal disse nydelige fingre snart se ud som persille- og gulerødder? Det gør mig ondt; men lad så være!"

"Følg mændene," råbte Concordia, "og bryd eder ikke om mine fingre! Eders frygt for uvejr og spøgelser røber en slet samvittighed."

"Samvittighed?" gentog Lemelie; "med dette ord forbinder man ofte et højst dunkelt begreb. Jeg tilstår, jeg elsker kun det skønne, og gider ikke befatte mig med det ækle. Imidlertid, for at I ikke skal holde mig for fej, vil jeg gå med."

Så begav vi os da på vejen til hulen. Røgelse, krudt, spader, hakker og et stykke sejldug havde vi medtaget. Oppe på højen fandt vi et rundt hul hugget gennem stenen, dækket af krat, ikke langt fra det sted, hvor jeg havde sovet om natten. Om det

fordum havde tjent til vindue eller skorsten, var ikke let at bestemme. Indgangen til hulen åbnede vi uden møje, idet vi bortryddede buskværket. Derpå hissede vi et lys i en snor ned i hulen gennem hullet deroppe. Dette lys så vi, i en afstand fra den åbne der, brænde dybt inde, til det pludselig gik ud. Lemelie troede allerede her at lugte spøgeri; men van Leuven forsikrede, det kom kun af den kulsure gas og af mangel på livsluft i det indesluttede rum. "Gud ske lov," sagde han, "at Albert ikke vovede sig dybere ind, ellers var han næppe kommet levende derfra!"

"Og dog vil I jage mig ind i denne djævlerede?" råbte Lemelie.

"Luften derinde kan let renses. Nu er døren og skorstenen åbnede, trækvinden kan frit øve sit spil. Vi vil kaste nogle troldkællinger derind; de skal sprutte troldene bort. Afbrændt krudt og eddikerøg vil snart få luften ren. Så lader vi kælderen stå åben nogle dage, og prøver atter med lyset. Hvor et lys kan brænde klart, kan et menneskebryst ånde sundt."

Hvad van Leuven havde sagt forud, indtraf aldeles. Til sidst brændte lyset godt dernede. Vi hissede en stor lampe ned; da denne ganske muntert oplyste hulens vægge, fik Lemelie pludselig mod, og for at bortrydde den sidste tvivl om hans tapperhed, ville han selv gå først ind. Næppe var han der, for han råbte: "Jesu Maria!" og styrtede som livløs til jorden.

"Hvad er dette?" sagde van Leuven, og så på mig med en betænkelig mine; "er luften derinde endnu så forpestet? Har jeg, skønt mod min vilje, befordret dette onde menneske ud af verden?"

Vi trak os noget tilbage. At redde Lemelie, som lå dybt inde i hulen, var umuligt; vi havde, ved også at vove os derind, kun

opofret os selv med.

Vi satte os på stenblokkene, noget fra hulen, betragtede hinanden stiltiende, og ville ikke være os selv bekendt, at et menneskes død ikke gik os nær, hvis ondskab dagligt havde truet os med undergang. Jeg fik samvittighedsskrupler over denne ligegyldighed; men snart havde vi intet at bebrejde os, for Lemelie kom uventet, dødbleg og forvirret, tilbage. Jeg troede, han ville overvælde van Leuven med bebrejdelser og skældsord, fordi han havde lokket ham ind i den mephitiske luft; den ærlige hollænder belavede sig allerede på et forsvar. Men om kvælstof var talen slet ikke; lampen brændte endnu klart derinde.

"Hvad er I da faldet i afmagt over?" spurgte vi.

"Over skrækbilledet, som atter lod sig se," svarede han. "På min ære og ved den hellige Antoni anfægtelser, jeg har også set gubben med det lange skæg. Han sad ved stenbordet, og stirrede græsseligt på mig med de hule øjne."

"Ikke andet?" sagde van Leuven roligt, "så vil jeg og Albert straks i Guds navn gå derind for at fortsætte opdagelserne."

Vi gik ind (jeg ikke uden en hemmelig gysen). Næppe havde vi gjort nogle skridt, før vi blev synet va'r i hulens baggrund. I krogen på højre hånd så vi en gammel mand, just således, som han havde åbenbaret sig for mig forgangen nat. Han sad i en stenstol, som om han sov, og støttede hovedet til den venstre arm på bordet; den højre arm lå udstrakt på det. Ved siden af ham på væggen hang en firkantet jernlampe; på bordet stod nogle spise- og drikkekar. Det rustne fyrstål i det lille trætrug undgik ikke min opmærksomhed.

Snart opdagede vi, at det var et udtørret lig, som sad således for os. På bordet under hans højre hånd, hvori der endnu stak en stålgriffel, lå en udhamret tintallerken; heri stod følgende linjer indgraveret på latin:

"Fremmede, hvo du end er, hvem tilfældet bringer i denne hule! forfærdes ikke ved det uventede syn af min benrad, men betænk, at du formedelst vore første forældres syndefald er samme skæbne underkastet. Lad en ærlig spaniers jordiske levninger ikke ligge ubegravne! Det sømmer sig dig som kristen, hvis du er kristen (idet mindste er du menneske), at stede en broder til jorden. For din ringe umage venter dig en rigelig løn; for i min hule vil du finde skatte, som beriger dig langt mere, end du behøver. Tvinges du derimod, som jeg, til at forblive her i ensomheden, så vil dog nogle mærkværdige skrifter i min stenudhugne stol være dig til gavn og tidsfordriv. Lev vel, nysankomne ven! Himlen gøre dig lykkeligere end mig, skønt jeg aldrig var ganske ulykkelig.

Jeg er født den 20. august 1498, kom til denne ø den 14. november 1530. Jeg føler, at jeg snart må dø af alderdom, skønt jeg hverken lider af smerter eller sygdom. Jeg lever endnu i året 1613, men er døden såre nær, den 28., 29., 30. juni. Endnu den 1. juli. Den 2., 3., 4. – –"

Van Leuven ville straks, at vi skulle begrave eremitten efter hans ønske.

"Lad ham sidde!" sagde Lemelie; "vi kunne jo indrette os et naturaliekabinet her. Mumien har vi allerede."

"Den kristne gubbe har ønsket sig en kristelig jordefærd," svarede van Leuven, "den vil vi ikke nægte ham."

"Og hvis han nu havde forlangt, at I skulle balsamere ham med ambra og myrrha, og sende ham til Spanien? Ville I også det uden specerier og skib?" spurgte Lemelie spotsk. "Tilgiv, at jeg tager bladet fra munden! I tvinger mig til det. Hvor kunne I give den strengkatolske spanier en kristelig begravelse? I, som selv er kættere og – evigt fordømte!"

Nu kom Concordia og Minga for at se det endnu ved bordet siddende lig, inden vi begravede det. Men her viste sig ret et sandt træk af Lemelies ondskab. Concordia havde nylig behandlet ham med foragt. Det måtte den lille Beautiful undgælde for, der var løbet med, og på hundevis begyndte at snøfte, tude og gø, da den så liget i hulen. Lemelie sparkede det arme dyr med foden så stærkt i siden, at indvoldene væltede den ud af livet, og sagde i det samme: "Fordømte bestie! vover du endnu med uforskammet tuden at forstyrre den salige olding sin ro?"

"Nej, bestie!" råbte van Leuven, og greb ham med stærk arm i brystet, "det lille dyr var uskyldigt; men du er værre end et rasende dyr. Én gang har du allerede villet myrde mig, min kone vil du vanære, vort liv forbitrer du dagligt med lumpenhed og ondskab. Vig bort fra os, Satan! Vi kunne have forladt dig og ladet dig forsmægte nede på den golde klippe; men det ville vi ikke. Og du skal heller intet miste nu; vi vil ærligt dele med dig. Men som Kain skal du være forbandet ud af vort Eden. *Endnu* har du ikke myrdet Abel. Fly, langt fra os til fjerne egne! Vi skal hensætte dig det nødvendige til bestemt tid på et bestemt sted. Men se dig vil vi aldrig mere."

"Herre Gud! Herr van Leuven!" svarede Lemelie ydmyg og bange, "vær dog ikke så hårdhjertet, og forjag ikke en stakkels

mand, efter at han allerede har mistet skib, mandskab, fragt og ejendom. Jeg sværger eder til, I gør mig største uret. Jeg har aldrig tænkt på at skade eder. Jeg drak jo selv eders glas halvt ud."

"Da din konstabel havde ombyttet det," råbte van Leuven.

"Har I set det? Kan I for Gud og eders samvittighed bevidne, at det er så?"

Van Leuven tav.

"I formoder det altså blot, fordi eders kone havde en tåbelig drøm. Men at fordømme et uskyldigt menneske på grund af en luftig drøm, sømmer det sig en adelsmand og en kristen? To gange – ikke i drømme – har jeg virkelig reddet eders liv: først mod korsarerne, siden i den lille båd, da skibet strandede. Og hvad ondt har jeg siden gjort? Er jeg også undertiden fortrædelig og utålmodig – hvad man vel kan holde en mand i min stilling til gode – så har jeg jo altid ovenpå gjort det godt igen, og finder mig i alle eders indfald og indretninger. Det gør mig hjertelig ondt, at jeg har dræbt lille Beautiful, som opdagede os den skønne kilde; det skete i hidsighed. Men det er alt for hårdt at straffe et hundedrab med et menneskemord. Og myrde mig gør I, hvis I udsætter mig for ene og afsondret at udholde alle denne øs besværligheder. Det er altså uret af eder, her at udøse eders galde over mig. Thi at I blot ypper klammeri for at beholde hele den fundne skat alene for jer, uden at give mig min del af den, det kan jeg dog aldrig tro."

"Så bliv da, nidding!" råbte van Leuven, "bliv, og pøns på at styrte os alle i fordærvelse."

Lemelie gik ind i skoven, uden at sige et ord mere. Concordia var utrøstelig over den lille Beautiful, og fulgte Minga, som bar

det stakkels døende dyr hjem på armen. Van Leuven og jeg blev tilbage. Graven havde vi snart opkastet, og ville nu lægge det udtørrede lig i sejldugen. Van Leuven tog det ved skuldrene, jeg ved benene; men da vi ville løfte det fra stolen, faldt det med raslen sammen i en klump. Vi blev først lidt forskrækkede, men fandt snart, at det ikke kunne gå anderledes. Så begravede vi da vor ærværdige forgænger, så godt som vi kunne, ved floden under et stort træ, satte ham et kors på graven, og sang ligsalmer over ham.

Jeg vil ikke trætte eder, kære venner, med at opregne alle de skatte, vi fandt i hulen. Så meget vil jeg kun sige, at denne fangst gjorde Lemelie på nogen tid næsten ganske forrykt i hovedet. Han sammenlignede sig selv med Tantalus.

"Med en ringe del af disse rigdomme," sagde han, "kunne jeg leve i Europa som en fyrste. Jeg kunne styrte mig i nydelser. Og nu er disse guldmønter mig ikke mere værd, end regnepenge; perlesækkene ikke engang så nyttige som nogle tønder ærter."

Jeg beskæftigede mig med at oversætte Don Cyrillos latinske levnedsbeskrivelse, som jeg havde fundet i stenstolen. Så snart jeg var færdig, læste jeg oversættelsen for de andre. Jeg har endnu manuskriptet, og her kan min Eberhard afløse mig.

Don Cyrillo de Valaros levnedsløb

Sandelig, fremmede ven! når jeg siger dig overskrifterne til mine livskapitler, tror du sikkert, jeg spøger, eller giver dig gåder at gætte. For hvad siger du til det, når jeg fortæller: at min ædle fader er skammeligt henrettet efter sin død? at min skyldige broder begik et uskyldigt selvmord? at jeg har set den rigeste mand i verden dø i armod? at min hustru har opofret alt af kærlighed til hendes ikke elskede husbond? at jeg har set en digter tæmme røverbander med nogle vers, som en fyrste ikke kunne tvinge med sin hær? og endelig, at den sælsomme skæbne har bragt mig fra et tvungent kunstigt hen i et frit naturligt kloster?

Jeg nedstammer fra en ældgammel slægt. Min fader var Don Diego de Valaro, øverste i den kongelige hær, og min moder en Donna Blanca de Cordua.

Den første begivenhed, der gjorde indtryk på mig lille otte års dreng, var følgende: Jeg havde tidligt mistet mine forældre; kun en broder, ti år ældre end jeg, levede med mig. Vor fader havde efterladt os en betydelig formue, og vi blev opdraget i et stort ensomt palads i Valladolid, vor fødeby. Med vor hovmester besøgte vi ofte den gamle domkirke, hvor vor faders marmorgravmæle var, og hvor hans veltrufne brystbillede stod over sarkofagen mellem trofæer og attributter.

En dag, som vi stod således, trådte nogle familiarer af inkvisitionen med deres drabanter ind i kirken. Don Pedro de Tramasso, der, som jeg siden hørte, havde været min faders dødelige fjende, en berygtet fanatiker, nærmede sig os; og da han hørte mit fromme ønske om at se min fader igen, råbte

han: "Nu, barn! den bøn kan jeg straks lade gå i opfyldelse." Derpå gav hans folk sig til at nedhugge det skønne marmormonument, og ødelagde det i hast med deres hamre og brækjern. Låget blev løftet af kisten, man udtog min faders balsamerede lig, berøvede det al sin pragt, og kastede det på en smudsig bærebør.

"Har du nu set ham, barn?" spurgte den grusomme familiar; og mens jeg græd bitterligt og betragtede min faders lig, halvt med gysen, halvt med barnlig kærlighed, kastede de et groft stykke sækkelærred over ham og bar ham ud af kirken.

Nogle dage derefter hørte vi den store klokke i domkirken kime til en autodafé. Toget gik vort hus forbi, og der så vi da efter den tids hyppige sædvane de til bålet fordømte kættere i safrangule bodfærdighedsklæder og med de spidse huer overmalede med flammer og helvedesånder vandre til døden. Også en sådan overmalet ligkiste blev båret hen i det frygtelige følge. Det var vor faders jordiske levninger; seks år efter sin død blev han dømt som kætter til at brændes på bålet.

Min broder, så meget ældre end jeg, havde en stoisk karakter. Hans hjerte var ikke blødt, hans temperament melankolsk; derfor indesluttede han smerten stumt i sin barm. Dagen efter henrettelsen sagde han til mig: "Cyrillo! man har beskæmmet vor fader efter sin død af hævn og af rasende sværmeri. Hvis vi ikke levende vil brændes med, må vi tie, som marmorgraven, da de huggede den ned. Men desuagtet falder straffen også på os. Vor formue beholder vi; men æren har man berøvet os, og vort gamle navn er fra nu af en falsk mønt uden klang. Så lad os da dyrke videnskaberne, som vi har begyndt, i vor ensomhed, og lad verden gå sin skæve gang! Bliv du her tilbage med din lærer

Vincente Perez! Jeg drager bort med min eneste ven" – her klappede han en dejlig jagthund – "til vort lille jagtslot i skoven."

Jeg blev altså tilbage i paladset med min gode Vincente Perez. Det var bygget i stor stil med rummelige haller og brede marmortrapper. Værelserne var næsten alle tomme, møblerne efter vore forældres død dels solgte, dels bortstjålne. Kun konsolbordene stod endnu med forgyldte ben og skønne brogede stenplader, indskruede i væggen. Også beundrede jeg dagligt de skønne indmurede spejle.

Hvad der gjorde dybest indtryk på min barnlige sjæl, var en stor sortgrå hvælvet marmorhal nede i stuelængden, der vendte ud til en grønning i haven, omringet af popler, hvor kildevældet sprudlede frem af et klippestykke. Her tilbragte min hovmester og jeg de hedeste sommerdage med at læse i den friske kølighed i den dybeste ensomhed. Og hvor sælsomt! Er det ikke også undertiden gået dig således, fremmede ven! at du troede at opleve en ting to gange i dit liv? Således forekommer mig mit opholdssted i Valladolid i den sortgrå marmorhal at have haft megen lighed med mit nærværende eneboerliv i denne hule på øen.

Jeg gik tit omkring i de øde, tomme sale. Kun ét billede hang endnu i et kabinet. Det forestillede et dejligt fruentimmer med en lille dreng på armen. Den gode kones ansigt betragtede mig så kærligt, skønt fugtighed havde skadet farverne noget; og den lille dreng på hendes arm så altid så skælmsk på mig, som om han ville spørge: "Kender du mig da ikke?"

Efter mange forgæves bønner og uopfyldte løfter overtalte jeg endelig engang min gamle stive lærer til at umage sig op ad trapperne med mig. Han forstod sig slet ikke på malerier; da

han længe havde stirret på billedet, sagde han: "Jeg måtte tage meget fejl, hvis det ikke var din salig moders portræt. Drengen skal nok være din broder, da han var lille; for dig ligner det jo ikke."

Nu hentede jeg husholdersken, der forsikrede, at barnet ingen anden var end jeg selv, og at jeg just havde set således ud, da jeg var to år gammel.

Hvor kært billedet nu blev mig, begriber enhver, der har mistet en moder. Jeg gik dagligt derop og læste min morgenbøn, når solen skinnede muntert i kabinettet. Engang fik jeg også lyst til at holde aftenbøn der. Det var temmelig silde, og månen lyste gennem de lange store vinduer hen i værelserne. Just som jeg ville træde ind i kabinettet, hvortil døren stod på klem, kom det mig for, som jeg så en snehvid skikkelse stå og betragte billedet rørt og meget opmærksom med foldede hænder. Da den hørte mine trin, vendte den ansigtet mod døren, og mig tyktes, jeg så min salig faders ansigt, hvidt som alabastbusten på gravmælet. Jeg flygtede med et skrig. Det hjalp ikke, at min lærer forsikrede mig, det havde kun været min egen ophidsede fantasi. Jeg vovede aldrig mere at betræde de øde haller alene i måneskin.

Vincente Perez foreslog mig en dag at følge hen med ham i et lille stræde for at besøge en af hans gamle venner. Det var en vidt berejst mand, der for kort siden havde levet i lykkeligere omstændigheder, og som kunne fortælle mange morsomme historier. Jeg fulgte gerne med, og vi trådte ind i et temmelig slet værelse med hvidtede vægge, og med en stor sort jernlænke hængende på et søm, som i et fængsel. En gammelagtig mand

med et solbrændt, men meget udtryksfuldt ansigt sad i en underlig lænestol af flettede vidjer. I bure rundt omkring hang skønne, brogede fugle, hvis lige jeg aldrig havde sæt; og han havde et smukt lille spraglet tæppe af flettet bast under sine fødder. For resten var husgerådet fattigt og sparsomt, og manden støttede sin arm til det umalede fyrrebord, hvorpå stod en lille jordglobus. Han sad fordybet i tanker, stirrede på globen, og drejede den legende omkring sin akse.

Da vi trådte ind, opløftede den fremmede sine store brune sjælfulde øjne, og smilede venligt. "Velkommen, ven Perez!" sagde han med svag stemme; "her sidder jeg med min lille nysopdagede jord, som jeg har skaffet et Janusansigt, så den i fremtiden kan skue ud til begge verdenskanter. Hvi anstrenger mennesket sig dog for at finde så megen jord? Til sidst behøver han dog ikke mere end et par skuffer fulde til at dække de trætte ben med. Hvem er den vakre lille dreng der?"

Min lærer fortalte ham, hvem jeg var, vendte sig til mig, og sagde: "Knæl ned, mit barn, og lad denne udødelige mand give dig sin velsignelse. Han lider også uskyldigt, har også måttet døje meget af menneskenes nag og misundelse. Du ser her den store admiral Cristoval Colon, eller som han hedder i sit italienske modersmål: Cristoforo Colombo."

"Gode barn!" sagde Colombo, idet han lagde sin hånd på min pande, "fat mod. Du er endnu i alle skønne muligheders lyksalige år. Var jeg endnu ung som du, ved Gud, jeg ville ikke græmme mig, endnu ikke tage reb i sejlene. Jeg lod atter mit dristige flag vaje og stak i rum sø. – Og dog," vedblev han efter et lidet ophold, "hvad ville jeg egentlig opdage? Mennesker og menneskeboliger? Dem kender jeg allerede alt for godt."

Hans husholderske kom ind og hviskede ham noget i øret. Da hun var gået igen, vendte han sig til sin ven, og sagde: "Jeg skammer mig næsten, min kære Vincente! men nød bryder alle love: kan I ikke låne mig fem piastre på otte dage? Det lader rigtig nok underligt, at vicekongen af Indien, der fyldte Hans spanske Majestæts skatkammer med guld, skal bede om fem piastre. Men min kasse er tom. Jeg har givet kongen alt. Min lille pension udebliver."

Min hovmester brød ud i bebrejdelser over regeringens utaknemmelighed, men Colombo bad ham være rolig. "Jeg er allerede ophøjet over slig forfængelighed," sagde han; "for jeg føler, at der snart forestår mig en langt længere rejse, til et vigtigere *terra incognito*, end Indien. Jeg vil ingen forekastelser gøre kong Fernando; hans lille sjæl følte aldrig, hvad stort var, og i hans smålige hjerte gærede kun misundelse mod alt udmærket. Da dronning Isabella døde, faldt min sidste støtte. Jeg tilgiver også gerne mine fjender. Havde jeg ikke selv været ærgerrig, så havde jeg ikke som udlænder ægget nationalstoltheden imod mig. Hvorfor ville jeg være vicekonge? Var den genuesiske skipper Christopher Colombo, der opdagede den ny verden på sine små skrøbelige fartøjer, der først arbejdede sig gennem alle hofkabaler, siden gennem alle skær og sandbanker, uden at strande – var han ikke mere værd, end en vestindisk vicekonge, som man kan gøre ethvert hofkryb til? Derfor tilgiver jeg også gerne den usle Bovadilla, der lod mig bringe som forbryder til Europa i denne jernlænke. Og ved Gud, lænken hænger ikke der på væggen af hævn, for at anklage ham, men som et *memento mori* om al verdslig forfængelighed."

Jeg besøgte fra dette øjeblik af daglig den store Colombo, som fandt fornøjelse i at fortælle mig lille pog adskillige af sine eventyr.

Hans sundhed led dagligt mere, og han bøjede sig øjensynligt mod graven. En aften, da jeg besøgte ham, var han særdeles oprømt. Han havde digtet en sang. Vinduet stod åbent; luften var så dunkelblå som havet, og lette skyer, kantede af den dalende sol med guld og purpur, svævede fjernt i horisonten som øer.

"Læs mig engang denne svanesang for, mit barn!" sagde han, idet han foldede begge sine hænder over jordgloben, der stod for ham på bordet og stirrede hen i de fjerne skyer. Jeg læste:

Snart er alting nu fuldbragt,
snart jeg må på rejsen ile
til det ubekendte land,
over skyen, mange mile,

som enhver opdager selv,
når den sidste kundskab slipper.
Aldrig hid tilbagekom
derfra nogen dristig skipper.

Intet kunstigskåret træ
svømmed hid til os fra Himlen;
intet englelig fra sky
risler gennem bølgevrimlen.

Evig gåden er i skjul.
Kun på troens, håbets vinger,
kun ved kærlighedens flugt
did dig dødningskibet bringer.

Hejs da dristig dine sejl,
kristen! uforsagt, du fromme!
Sjæl! igennem ætrens hav
vil i havn du sikkert komme,

hvor ej loddet finder bund,
ej på noget rev du strander.
Englevingens milde vift
der sig med passaten blander.

Så forlad da modigt nu
kendte kyster og Azorer!
Ser du hist din redningsø?
Morgenskyen den omflorer.

Ser du alt San Salvador?
Snart du vil din frelser finde.
Hvor forfængelighed dør,
der kan glæden ej forsvinde.

Jeg havde, efter hans forlangende, læst med tydelig, høj røst, og kastede nu mine øjne hen fra papiret på forfatteren, for at takke ham for det fromme digt. Da sad den store Colombo død, med hænderne foldede over jordgloben. Hans brustne øjne stirrede hen på skyerne, aftensolen smilede muntert på den rustne jernlænke – og halvfemte piastre lå endnu på bordet.

Jeg kommer nu til at fortælle en mere sørgelig begivenhed: et ungt menneskes fortvivlede død, som står i mærkelig modsætning til hin store mands salige endeligt. Det er alt sagt, at min broder, der dels tilbragte sin tid med læsning, dels med

jagten, boede ensomt i skoven på det lille jagtslot, hvor han havde den grille, aldeles ikke at ville vide af nogen anden. To gange om ugen lod han sig de nødvendige levnedsmidler bringe ud i en kurv, der blev sat i vestibulen. Og således levede han da virkelig som eremit med hunden, sin eneste ven og fortrolige; for siden hint skændige spil, man havde drevet med hans faders lig, var han blevet en menneskehader. Alle den ærlige Vincentes forestillinger hjalp intet; og som en hidsig yngling snart er færdig med sin teori, var det også tilfældet her. Selv den oprigtige Perez mistede min ufornuftige broders venskab, fordi han modsagde hans spidsfindigheder, og ville bevise, at der endnu gaves ærlighed og troskab i verden.

"Nej," råbte den opbragte Dionysio, "mennesket er et falsk uhyre, kun sammensat af egenkærlighed, vellyst, grumhed, kulde, dovenskab, misundelse, ubarmhjertighed. Kun hos dyrene er endnu troskab at finde. Hunden er tro; den elsker mig ærligt, og forlanger intet andet, end det nødvendigste til livets ophold. Den beskytter mig årvågen og tapper, og forlader mig ikke i nøden. Med sine ærlige brune øjne skuer den mig ind i sjælen uden skrømt. Kun Fidelio skal være min staldbroder i livet; og dør jeg engang, vil den dø med af sorg på min grav."

Derpå vendte han tilbage til skoven med hunden igen.

I min ensomhed svandt min barndomsalder. Et par gange om året besøgte jeg min broder på jagtslottet.

Som yngling gik jeg oftere i kirke end som barn. Skal jeg sige hvorfor? Ikke så meget af gudsfrygt, som for at høre den skønne musik, og for at se et dejligt fruentimmer, der under messen næsten ikke havde haft sine Juno-øjne fra mig et øjeblik.

Vi sås ofte der, og vore blikke blev altid mere veltalende; men jeg vovede mig ikke et skridt videre, fordi jeg endnu var meget ung, og desuden bly af karakter. Hun derimod havde mere mod, end jeg. Engang, da hun gik bort, trykkede hun i trængslen min hånd. Jeg vovede dog ikke at følge hende. Endnu kendte jeg hende ikke engang af navn; jeg turde ikke spørge nogen om det, af frygt for at min stemme, min rødmen skulle forråde hemmeligheden.

Hvad skildrer min nød, da jeg fra den dag af ikke fandt min skønne mere i kirken? Jeg fordømte min undselighed, der vist havde fortørnet hende, og lovede mig selv helligt, at jeg næste gang ville være forvoven. Trøstesløs gik jeg omkring på gaderne, idet håb at møde hende.

"Ak!" tænkte jeg, "det har været en dejlig rejsende; hun er nu i fjerne lande, og du ser hende aldrig mere."

Således talende med mig selv gik jeg et stort palads forbi, hvor der hang sørgegardiner i vinduerne. Et gardin blev trukket lidt til side af en snehvid hånd, og lig et englehoved ud af en sky stak min elskedes rosenansigt frem bag gardinet, og sørgefloret gjorde det endnu skønnere.

Næppe ser jeg hende, så styrter jeg, uden at betænke mig, op ad trappen. Hun møder mig i den store forsal. Vi flyver i hinandens arme, vore læber mødes, og mine brændende kys dækker hendes skønne hænder. Men næppe har jeg nippet lidet af elskovens søde skum, før hun angst beder mig at gå bort straks igen, for at ingen skal møde mig. "Sædvanen". hviskede hun, "tillader mig endnu ikke at se dig hos mig her. Min gamle mand er død i forgårs, han ligger endnu lig derinde. Skynd dig, at ingen af tjenerne eller af mine frænder møder dig på

trappen! Jeg kender dig, Cyrillo! elsker dig. Kun du skal eje mit hjerte, og blive min mand igen. Men skynd dig i dag hurtigt bort, at ingen træffer dig!"

Jeg tumlede afsted, og vidste ikke ret, om jeg vågede eller drømte. Først da jeg var kommet til enden af den lange gade, vovede jeg at spørge en lastdrager, hvem der boede hist i sørgehuset.

"Der boer den smukke Donna Eleonora de Sylva," svarede han, "der i dag begraver sin gamle mand, som hun har ærgret livet af; og hvis hendes fyrige øjne ikke lyver, gifter hun sig vel snart på ny, når sørgeåret er forbi."

"Gode Gud!" tænkte jeg unge dåre i min enfoldige utålmodighed, "et helt år skal du vente endnu."

Jeg skyndte mig hjem, hvor min gamle lærer mødte mig med et så alvorligt ansigt, at jeg ikke vovede at sige ham et ord. Men jeg trængte til en fortrolig, og besluttede engang igen at besøge min broder. Ellers, når jeg var hos ham, gik samtalen i stå hvert øjeblik, fordi vi intet havde at sige hinanden. Nu var mit hjerte fuldt; hvad der var mig vigtigt, troede jeg, måtte også være ham det. Jeg ilede afsted, og havde valgt en kølig måneskinsaften til min vandring, mens nattergalene bedre besang mine forelskede drømmerier, end jeg selv var i stand til det.

Da jeg nærmede mig jagthuset, så jeg min broder dybsindig sidde i det åbne vindue og betragte månen. Han sprang op, så snart han så mig, og råbte med mørk glæde: "Nu, så kommer du dog endelig engang, Cyrillo? Længselsfuld har jeg ventet dig. Var du nu ikke kommet, så havde jeg måttet skrive dig et brev til, som formodentlig en anden havde fundet, og således

bemægtiget sig din retmæssige ejendom. Her, kære broder, er juvelerne, det eneste, som vi endnu har reddet."

Han kastede en lille forseglet pakke ned i min hat, derpå sagde han: "Og nu, Cyrillo, må jeg tage afsked med dig, og følge vore forældres skygger i hine usynlige boliger."

Jeg råbte: "For Guds skyld, Dionysio! hvad betyder disse gyselige ord?"

Han sagde: "Ingen jordisk magt kan holde mig tilbage, dø må jeg, spørgsmålet er kun om en modig braddød, eller langsomt af de græsseligste pinsler."

Jeg råbte: "Du dø? i din ungdoms kraft og styrke? Dionysio! er du blevet vanvittig?"

"Allerede noget," svarede han frygteligt; "og tøver jeg længere, vorder jeg det altid mere. Mit svælg vil udtørres; jeg bliver hæs, gør som en hund, vil skære tænder, betaget af uimodståelig lyst til at bide alt, hvad der kommer mig nær. Kun i enkelte øjeblikke vender forstanden og roligheden tilbage. For at jeg ret skal føle min jammer, da stiger raseriet til en umådelig højde; pulsslaget, åndedrættet standser, kold sved dækker mit legeme, og *da – da – da* først ender døden med lamhed, angst og krampetræk min kval."

"Gud i Himlen! Dionysio!" råbte jeg, "har du fået gift? Hvem har gjort det?"

"Min eneste ven," svarede han med hånlatter, "hos hvem der kun endnu var troskab at finde; som uden falskhed så mig ind i sjælen med sine ærlige øjne. Min Fidelio, min staldbroder i liv og død, min hund, det fordømte uhyre, der havde fået vandskræk [Note 7)], lønnede mig således engang, da jeg kælede for den, og sang min sædvanlige nidvise om

menneskenederdrægtigheden. Tyve dage er det siden. Endnu sniger giften sig lumsk omkring i mine årer, som en bandit i de mørke værelser, før han fuldbringer mordet. Men der er ingen redning. Jeg har skriftet for en munk, jeg har knælet for krucifikset i skoven, og nu går jeg et bedre liv frejdigt i møde. Lev vel, min broder!"

Med disse ord greb han sin jagtflint, stak bøssepiben i munden, trykkede hanen med foden, der gik et skud af, og min ulykkelige broder styrtede tilbage med sønderspittet hjerneskal.

Jeg ved ikke, hvor længe jeg stod således forstenet af skræk, uden at bevæge mig. Jeg kom først til mig selv, da nogle bønder greb mig og spurgte: "Hvad har du i hånden?"

"Det er juvelerne," svarede jeg sagte, og stirrede på dem.

"Grib ham!" råbte den ene, "der er morderen, som har røvet juvelerne fra den dræbte."

De greb mig og slæbte mig afsted. Det hjalp ikke, at jeg gentaget råbte: "Jeg er hans broder. Mennesker, ras dog ikke værre end hunden."

"Er du hans broder," svarede de, "så er din forbrydelse så meget des større; da har du raset værre end en hund."

Med disse ord slæbte de mig videre fort og kastede mig i et afskyeligt fængsel.

Her blev jeg ikke længe. Mit udsagn, at min broder havde myrdet sig selv i vandskræk, blev stadfæstet af undersøgende læger. Som brodermorder kunne man altså ikke straffe mig; men man havde set mine juveler, og de havde fået adskillige inkvisitions-familiarers tænder til at løbe i vand. En morgen, da jeg håbede at blive sat på fri fod, hentede man mig for at kaste

mig i et langt værre fængsel. Så snart jeg kom der, var alt håb om redning ude. Af en ordentlig rettergang var her ikke mindste spor i denne kule. Fangerne måtte selv anklage sig; hemmelige angivere blev hørt og troet, uden at forhøres med de anklagede.

Jeg vidste endnu slet ikke, hvad ondt jeg havde bedrevet. Endelig spurgte mig en from pater, der besøgte mig af kristelig medlidenhed, om jeg ikke havde påstået, at nogle af de hellige martyrer havde søgt døden af sværmerisk forfængelighed, og ophidset deres bødler med skældsord, for selv at vorde desto saligere i Himlen, og få deres pinere til at brænde desto dybere i Helvede. Denne beskyldning gjorde mig forfærdet; for skønt jeg kunne gøre min ed på, at jeg aldrig havde betjent mig af så stærke udtryk mod nogen helgen, kunne jeg dog ikke nægte, at jeg havde tænkt noget lignende, og at der var undsluppet mig en tvivl, om vel en slig higen efter smertelig henrettelse kunne være Gud velbehagelig.

En medskyldig var givet mig til selskab i mit fængsel. Han skulle brændes levende ved næste autodafé, fordi han havde påstået, at Jesu lære var guddommeligere end hans mirakler. Fritænkeren var ganske rolig og sagde: "Stakkels Cyrillo! Du er dog en god katolik, og må desuagtet snart følge mig; for de har forgabet sig i dine ædelsten, og for at komme til perlen, må man sønderbryde muslingen."

Jeg forberedte mig altså til min død, som jeg troede uundgåelig; og da en nat to sorte masker i kapper trådte ind til mig for at hente mig, fattede jeg mod, for at følge med dem til retterstedet. Det undrede mig kun, at henrettelsen skulle ske om natten; for ellers plejede man at give slige blodige skuespil

ved højlys dag for folkets åsyn under domklokkens kimen i store processioner.

De tvende masker lod mig stige i en vogn, og kørte i fuldt firspring til Simanca, en lille stad ved Dueros bredder. Her bragte de mig i et fartøj med en kahyt, og forlod mig.

Hvad skildrer min henrykkelse, da jeg pludselig følte mig omfavnet af min dejlige Donna Eleonora de Sylva?

"Så har jeg dog reddet dig, min inderligt elskede!" råbte hun. "Her er dine diamanter," hun rakte mig en pakke, "og her er mine," hun viste mig en lignende. "Vi flygter til Portugal, og derfra til Ferrara, hvor jeg har mægtige beskyttere. Kummer, nat, fængsel, død har forvandlet sig til glæde. Kun Amor er nu fangevogter, men hans fanger bærer rosenkæder."

I Lissabon opholdt vi os kun kort. Da vi havde solgt et par juveler, lejede vi et skib og sejlede til Venedig. Jeg havde gerne straks ægtet min skønne Eleonora, hvis det havde sømmet sig. Men der var endnu forgået alt for kort tid af hendes enkestand.

"Den grusomme skik," sagde hun, "at opofre en vranten, aldrig elsket gubbes erindring et af sin ungdoms bedste år, skal ikke binde mig, når vi først er i Ferrara. Jeg har allerede skrevet hertuginde Lucretia Borgia til, en veninde af min salig moder; hun vil forskaffe os et brev fra pave Leo, som sikrer os for alle inkvisitionens efterstræbelser, og tillader os ufortøvet at ægte hinanden. Slig ringe villighed vil han ikke nægte en italiensk hertuginde og en paves datter."

"En paves datter?" råbte jeg forundret, og slog hænderne sammen i min uskyldighed; "jeg troede ikke, paverne turde gifte

sig."

Min skønne brud betragtede mig spotsk, men dog med et velbehag, hvormed erfarne fruentimmer ofte ser på uerfarne ungersvende, de er forelskede i, strøg mig med sin silkehånd over ansigtet, og sagde:

"Du er en begynder i alting, min Cyrillo! Ved du da ikke, at man også kan have naturlige børn?"

"Hvad hed da hendes fader?" spurgte jeg.

"Alexander den Sjette."

"Men det skal jo have været et uhyre."

"Stille, Cyrillo! væn dig til i fremtiden bedre at skjule dine følelser. Alexander var ikke god; men hvad kan den uskyldige Lucretia gøre for det?"

Jeg elskede min Eleonora så højt, og var så lidet hjemme i den nyeste verdenshistorie, at jeg blindt havde troet hende, om hun så havde gjort Lucretia Borgia til en Lucretia Collatina. Hvor kunne jeg også andet end elske et så dejligt fruentimmer, der havde reddet mit liv, og som gengældte min kærlighed? Den nedrige familiar havde også været dødelig forelsket i hende. Hun havde lovet, ikke at afslå ham noget ønske, når han ville frelse mig. Forblindet af elskov havde han givet hende mine juveler samt nøglen til mit fængsel. At hun selv ville flygte med, kunne aldrig falde ham ind. For at følge mig, havde hun givet slip på sit store palads og sit gode rygte. Hvor salig følte jeg mig i hendes arme!

I Ferrara blev vi vel modtaget af den hertugelige familie. Hertugen var en ædel, venlig herre, kun noget stille og tilbageholden; han elskede kunst og videnskab, og i sine fritimer morede metalstøberiet ham. Hans gemalinde Lucretia

havde været en blændende skønhed, og understøttet af toilettets kunster var hun endnu altid meget smuk. Hun modtog min Eleonora med moderlig ømhed; de lukkede sig inde sammen, og havde meget at betro og fortælle hinanden. Vi ventede hver dag det pavelige brev. Der skulle købes os et smukt hus, og vore juveler sikrede os en formue, vi kunne leve anstændigt af. Til hofmand var jeg ikke skabt. Jeg foretrak ensomheden for de støjende adspredelser, og kunne kun få munden ret på gang, når jeg var alene sammen med en god ven. Denne ven fandt jeg der, hvor jeg mindst havde ventet det: den berømte digter Ariosto blev mig en sådan ven.

Efter Eleonoras beskrivelse og efter de mange smigrerier i hans *Rasende Roland* til kardinal Hippolit, havde jeg forestilt mig ham som en smidigvalket hofmand, der aldrig ville behage mig. Det var mig altså en sur gang, da jeg på min bruds udtrykkelige forlangende gik hen for at gøre ham min opvartning. Han havde nylig købt et lille smukt hus med have til. Jeg undrede mig over, at en mand, der i sin *Orlando* skildrer så prægtige paladser, kunne nøjes med en så tarvelig bolig. Men da jeg læste indskriften over døren:

> Parva, sed apta mihi, sed nulli abnoxia, sed non sordida,
> parta meo sed tamen ære domus,
> (Lidet, men dog bekvemt og net, men ærligt erhvervet; jeg
> for mit eget erhverv købte mig dette mit hus,)

begyndte min frygt noget at sætte sig. Jeg trak i klokkestrengen, og pønsede på, hvorledes jeg ville gøre den store mand en galant kompliment. Ariosto var ikke hjemme, og jeg måtte gå ned i haven, hvor jeg fandt alting nydeligt og ordentligt. En

gammel mand var til stede, der vandede blomster. Ham ytrede jeg min tilfredshed over, at Herren i huset var en så god gartner.

"Gartner?" gentog gubben noget spotsk, men dog godlidende. "Ja, hvis gamle Antonio ikke var, så ville det se smukt ud med gartneriet. Den gode messer Lodovico tænker, det er lige så let at anlægge blomsterrabatter og plante træer, som at skrive vers. Han gør alting om hvert øjeblik, og lader ingenting i tre måneder stå på sit forrige sted. Når han har lagt ferskenkærner, eller hvad det ellers kan være, ser han så længe efter, om de spirer, indtil han endelig har fået bugt med dem. Og da han ikke kender urterne, så udklækker han i stedet for dem det ved siden stående ukrudt med stor omhyggelighed, indtil han endelig mærker fejltagelsen. Således havde han nylig sået kapers, og gik hver dag hen at se, hvordan de voksede. Til sidst opdagede vi, det var hyld; men af de forventede kapers kom der ikke en."

Denne efterretning morede mig, og gav mig igen gode tanker om ejermanden. "Ariosto," tænkte jeg, "må dog være en virkelig digter, siden han bryder sig så lidt om det enkeltes økonomi, og glæder sig så meget over den skønne blomstren, at han glemmer de nødvendige betingelser over det."

Jeg var selv endnu lige sådan: ingen kunne glæde sig mere over blomster, urter og træer, når de stod der; men hvordan de skulle plejes, og hvad de alle hed, vidste jeg ikke. "Navnene", tænkte jeg, "er vilkårlige lyde; planterne har længe blomstret, før menneskene gav dem navne."

Der kom mig en høj, anselig herre i møde i præstedragt og med et udtryksfuldt ansigt. Det var Ariosto. Hans pande var bredhvælvet, han havde sortkruset hår, og da han tog kasketten

af. så jeg, at han var noget skaldet. Hans øjenbryn hvælvede sig højt og frit over dybtliggende sorte øjne. Da han hørte, hvem jeg var, råbte han: "Ej! den unge spanier, der allerede har haft så mange eventyr? Den skønne Donna Eleonoras brudgom? I må spise med mig til middag. Tager jeg ikke fejl, så står alt maden på bordet."

Det smigrede mig straks at blive budt til bords af den store digter. Han bragte mig ind i en kølig spisestue, hvor der var dækket for to, og jeg måtte under måltidet fortælle ham min hele historie.

Han hørte mig med største opmærksomhed. Imidlertid spiste han altid fort med god appetit, og glemte næsten at lægge noget på min tallerken.

Ved slutningen af måltidet trådte hans broder Gabriel ind i stuen, og da han så alle benene af det fortærede fuglevildt på værtens egen tallerken, råbte han: "Min Gud! der har han nu atter i distraktion spist alting op selv, rub og stub."

Ariosto gjorde mange undskyldninger, og husholdersken måtte på stående fod lave mig en kage.

"Han er frist og rask," sagde broderen, "og spiser kun en gang om dagen. Men så kan man også sætte for ham, hvad man vil, han æder det op. Husker du endnu, Lodovico, da vor ven Alberto Pio trakterede dig med en krage, eller en ugle, hvad det var, som du fortærede i den tanke, at det var en agerhøne?"

Digteren smilede, og bad mig besøge sig oftere; det gjorde jeg gerne, og derved lykkedes det mig lidt efter lidt at vinde hans venskab og til dels hans fortrolighed.

"Vi poeter," sagde han engang, da jeg forundrede mig over hans åbenhjertighed mod mig, "må holde os til de unge

mennesker, i hvilke der endnu er saft og kraft, følelse og ild. Det går de ældre ligesom asparges og urter: de bliver lidt efter lidt træede, tykskallede, og til sidst ganske ufordøjelige. I digterens sjæl blomstrer en evig vår, og det er den største gave, guderne kan lyksaliggøre de dødelige."

"Jeg havde rent taget fejl af eder, messer Lodovico!" sagde jeg. "Jeg troede, I var en verdensmand, en politiker, fin og smidig som en damehandske, og nu træffer jeg en troskyldig præstemand, der lever stille for sig i sin celle."

"Nå, med præsteskabet," svarede han, "er det just ikke stort bevendt. Rigtig nok går jeg klædt som præst, og har også nogle indkomster, som jeg kan takke kardinal Hippolit for, hvilke endnu var bedre, hvis jeg havde kunnet overtale mig til at blive virkelig munk. Men da jeg elsker friheden over alt, og ikke vil give slip på den ret at gifte mig, må jeg nøjes med, hvad jeg har."

"Men I er jo dog ikke gift."

"Nå, så har jeg i det mindste lov til at gøre det, hvis jeg vil, og det er det fornemste."

"Så er da nu alting godt og vel," sagde jeg: "I er lykkelig."

"Jeg kalder mig gerne lykkelig," svarede Ariosto, "fordi jeg har mit helbred og min åndskraft; men jeg lider dog bestandig af næringssorger, for jeg har en stor familie at sørge for. Alting havde været godt, hvis man havde ladet os beholde vort arvegods; men vidtløftige processer har forbitret mig mange skønne dage af mit liv – især nu, da Alfonso Trotto, min fjende, en digter i egen indbildning, er hertugelig factor og fiscal. Jeg har ikke opbragt ham med andet end med at skrive bedre vers end han; men denne brøde kan han aldrig tilgive mig. Han bliver ligesom rasende, så snart talen er om mig. Tilforn var han

en temmelig ordentlig mand i embedssager; men nu har han fået den grille, bestandig at gøre bedre, hvad jeg gør. Skriver jeg en komedie, straks gør han også en; digter jeg en *Rasende Roland*, straks rimer han en fornuftig ditto. Man ler ham vel sagtens ud, og jeg ville også le, hvis det fatale menneske ellers ikke kunne skade mig i forhold, hvori jeg er afhængig af ham. Et ord af hertugen kunne ende den hele proces; men jeg venter forgæves. Ét år forgår efter det andet; jeg bliver hver gang et år ældre, hårene falder mig alt mere og mere af hovedet, og skaldepanden bliver dagligt større."

"Så må man dække den med laurbær," sagde den skønne Alessandra Strozzi, digterens veninde, og som nogle mente, hans hemmelige hustru. Hun kom just ind fra haven med en frisk krans, som hun trykkede ham om tindingen.

Der forløb endnu en tre ugers tid; da gjorde ægtestanden mig til det lykkeligste menneske, og i min skønne Eleonoras arme følte jeg den højeste henrykkelse. Hertuginden holdt selv vort bryllup på et lille lystslot; for hertugen var bortrejst for nogle uger. Hvedebrødsdagene var lutter fester, og om aftenen spadserede vi unge ægtefolk i skoven sammen.

Engang, efter Ave Maria, vandrede jeg og min unge kone ene sammen for at høre nattergalene slå. De søde toner lokkede os dybere ind i skoven end sædvanlig. Eleonora var en stor elskerinde af nattergale; i aften hørte vi fire, der ordentlig løste hinanden af, og fløjtede langt stærkere, end de plejede. Til sidst var vi dem ganske nær, og frygtede halvvejs for at forstrække de

små frygtsomme dyr med den larm, vi gjorde i buskene. Men de lod sig ikke forskrække, og kvidrede endnu kækkere end før.

Hvor forfærdedes vi, da vi i stedet for fire små fugle, der lignede gråspurve, opdagede fire karle i træerne med knebelsbarter, i røde trøjer, sigtende på os med deres bøsser. Eleonora faldt i afmagt. Andre røvere sprang ud af krattet, bemægtigede sig hende, og førte hende bort, mens nattergalene med frygtelige basstemmer befalede mig, ikke at gå et skridt, hvis jeg ikke ville skydes ihjel på stedet. Jeg var ubevæbnet, og én mod så mange. Hvad kunne jeg gøre andet end lyde?

Da røverne var kommet langt nok bort med deres bytte, gav de andre i træerne mig et tegn, at jeg skulle gå. Jeg adlød, og da jeg var vandret et lille stykke, hørte jeg en fjern hestetrampen, hvoraf jeg sluttede, at røverne var langt nok borte med min hustru til ej at kunne indhentes.

Fortvivlet og badet i tårer mødte jeg Ariosto, som temmelig ligegyldig og adspredt hørte min fortælling; og da jeg beskrev ham nattergalene, brød han ud i en skoggerlatter. Hans spøg opbragte mig, jeg skældte ham ud for et koldt hjerte, et egoistisk menneske, der kun gik omkring i sine egne drømmerier, uden følelse for næstens skæbne. Jeg ville forlade ham; men han greb mig ved armen, og spurgte, hvor jeg ville hen.

"Til hertugen," råbte jeg.

"Han er ikke hjemme."

"Til hertuginden, til min bruds veninde."

"Bliv her!" sagde han, "det er bedre. Hertuginden ville græde alt for bitterligt. Jeg græder ikke, har vel endog lét mere end

sømmeligt var; men I har været uhøflig imod mig, skældt mig ud, og jeg forlanger satisfaktion."

"Gerne!" råbte jeg, og trak blank; "livet har intet værd mere for mig. Jeg er rede."

"Jeg ikke," svarede Ariosto roligt; "for vi gejstlige folk går ubevæbnede, ved I vel. Jeg behøvede heller ikke som gejstlig mand at slås med eder; gør jeg det, så sker det af bare venskab, for ikke at støde eder endnu mere for hovedet."

Hans fortsatte spøg opirrede mig ikke mere, den beroligede mig noget. Så hård og grum kunne Ariosto ikke være, at forhåne en ulykkelig i sin hjælpeløse nød. Tværtimod fremdæmrede der en trøst for mig af hans munterhed, hvori jeg begyndte at ane noget håb. Jeg bad ham om forladelse.

"En kolerisk melankolsk spanier," sagde han, "må man holde noget til gode. Men tag eder vare i fremtiden, Cyrillo, for at bruge visse hidsige talemåder. Vi italienere er et godmodigt folk, men kan ikke godt tåle fornærmelser, og hævner os gerne. Jeg vil også hævne mig. I troede, jeg var udeltagende og adspredt, mens jeg pønsede på eders redning. I har endnu ikke mistet eders brud for evigt. Men hertugen kan ikke hjælpe eder; det må I selv gøre. Måske kan jeg det."

Derpå fortalte han mig, at der i Garfagnana, en provins, gennemskåret af høje bjerge, mellem Modena, Lucca og Massa, der tilhørte hertugen, var opstået røverbander, dengang dette land var i pavens magt. Mens den afskyelige Cæsar Borgia rasede, hørte mord, vold, list og røveri til dagens orden. I den senere tid havde en sværm unge mennesker af fornemme huse, der selv havde mistet deres hele formue, forenet sig for at opsnappe folk og udlevere dem mod løsepenge. Men disse

måtte betales nøjagtig til rette tid, hvis ikke røverne skulle henrette fangerne, hvilket de havde svoret en gyselig ed på.

Hvad Ariosto fortalte mig. fik jeg endnu samme aften stadfæstelse på, da en seddel af følgende indhold, skrevet med blyant, blev kastet ind ad vinduet til mig.

> "Hvis don Cyrillo de Valaro inden en måned fra i dag henlægger sine og sin kones juveler i det træ i skoven, hvor han hørte nattergalene slå, da får han Donna Eleonora uskadt tilbage. Sker det ikke, da vil han finde hendes lig i skoven. Hullet i træet er godt at kende; det har fordum tjent et egern til forrådskammer. Han må udbringe pakken ved midnat, uden følge, og behøver ikke at frygte for nogen. Af juvelerne må der ingen mangle. Man har vidst at skaffe sig en nøjagtig fortegnelse over dem alle."

"Ak!" råbte jeg henrykt, da Ariosto trådte ind til mig, "jeg får hende tilbage. røverne forlanger kun usle juveler; den kostbareste, skønneste ædelsten, som de allerede besidder, forstår De ikke at skatte, ved de ikke at sætte pris på."

"Ikke at sætte pris på?" sagde digteren, da han havde læst sedlen; "nå, *per Bacco!* mig synes, prisen er høj nok. Og hvad vil I siden leve af med eders uskatterlige hustru, når I har mistet al eders formue?"

"Når hertuginden indlægger et godt ord for os, vil hertugen vist give mig et lille embede, vi kunne leve af."

"Stol ikke på det!" råbte digteren, "hertugen har selv ikke meget. Landets indfødte børn, som han ynder og understøtter, og som daglig er om ham, må nøjes med lidet. Til mig for eksempel har man nylig ophørt at udbetale et stipendium, som

jeg allerede fik meget uordentligt i krigens tid, fordi der ingen penge er i kassen."

Det begyndte at blive mig hedt om ørerne.

Ariosto vedblev: "Jeg vil ikke nedslå eders mod, Cyrillo! men heller ikke trøste eder for tidligt med et usikkert håb. Jeg vil ligefrem sige eder, hvad jeg har i sinde. – I tager juvelerne med, jeg forfatter et digt, dermed begiver vi os ud til Garfagnana og besøger røverne ved nattetid. De udsatte vagter vil straks gribe os og bringe os i kulen, når vi siger, at vi ønsker at tale med deres høvding Domenico Morotto. Måske stoler jeg for meget på deres ædelmod; men så meget ved jeg, at ofte glimter endnu en gnist af højmod i aften der, hvor retfærd og billighed længe har været udslukte, især, når man blæser luen op ved at smigre forfængeligheden og ved at vise tillid. I har selv sagt, at mit navn i Italien endogså gælder noget hos røverne. Måske sagde I det blot af høflighed; men jeg har taget det for god mønt. Nu kommer det an på en prøve. Skulle jeg stå med en lang næse, så har jeg dog i det mindste vist eder min gode vilje; og når I bringer røverne diamanterne, får I jo eders hustru tilbage, hvordan det så går."

"Ædelmodige mand!" råbte jeg, "det er for meget; de vil bemægtige sig eder, for at sætte hele Italien i kontribution."

"Det gør de ikke, når jeg kommer frivilligt," sagde Ariosto. "Har de ingen sand æresfølelse, så er de i det mindste stolte. Lig beduiner i Arabien vil de ikke overtræde gæstfriheden og tilføje den mand ondt, som tillidsfuld træder over deres tærskel. Jeg har sagt eder, at de fleste af disse røvere er ynglinge af gamle adelige familier. De bilder sig meget ind, og deres håndværk har allerede beriget dem."

Jeg takkede Gud, der havde givet mig en så fortræffelig mand til ven som Ariosto, ellers havde jeg været uden redning, for hertugen blev borte, og hertuginden græd rigtig nok, da jeg fortalte hende min ulykke, men dagen efter lod hun allerede til at være trøstet og til at have slået den hele sag i glemmebogen.

Jeg tog da min hele ejendom med mig, og drog med Ariosto til Garfagnana. Her indtraf vi ved nattetide, og straks skyndte vi os ud i den øde bjergegn. Vagterne greb os og bragte os ned i hulen med tilbundne øjne.

Aldrig glemmer jeg det syn, da vi stod i klippehallen, og man løste mig tørklædet fra øjnene.

Først, hvor vi trådte ind, i en slags forstue, løb en skovbæk sagte rislende gennem kløften, mens månen oppe fra ridsen i loftet kastede sin blegblå stråle skrås gennem tusmørket. Indenfor rundede sig en stor hvælving som et tempel, til dels oplyst af rødtbrændende fakler.

Væggene var prægtigt udstafferede med kostelige sager, våben, fløjlspelse, silkeklæder, guldsmykker og sølvkar. Midt i værelset stod et marmorbord, og omkring dette taffelrunde sad røverne, smukt grupperede uden selv at vide det, for de havde henkastet sig skødesløst i forskellige stillinger, for at høre deres høvding Domenico Morotto forelæse dem højt af en stor bog. De var alle særdeles opmærksomme, og intet billede af Caravaggio kunne være bedre. Skønne, sleske, smilende, vellystige, til dels grusomme ansigter, glatte og ungdommelige, med smukke knebelsbarter, nogle med fjerhatte, andre med blottede krushoveder, var fantastisk opstillet dels i det klareste fakkel- eller månelys, dels i den mørke slagskygge. Ved siden af høvdingen Morotto, hvis veldannede legeme kunne tjene en

billedhugger til model, sad min Eleonora de Sylva ganske rolig, klædt som idealsk bondepige. Med et lyserødt net over de blonde hår, med de dejlige hænder og arme i den fordelagtigste belysning, sad hun, som Penelope hos frierne i Ulysses' fraværelse, ved noget håndarbejde.

Hun hørte på Domenico med tilfreds opmærksomhed, og lod tillige at være meget fordybet i sit arbejde, skønt hendes øjne dog ofte, som om det havde været i tanker, hvilede på forelæserens fuldendte legemsbygning. Når han undertiden så i vejret hen på hende, smilede hun venligt, og nikkede med hovedet.

Da vi trådte nærmere, hørte jeg tydeligt, at der blev forelæst af Ariostos *Rasende Roland*. Det var i tolvte sang, hvor helten uden for Paris slås ganske alene med de vilde saracener; og vi hørte høvdingen med sin stentorstemme læse følgende vers:

Vel tusind lanser, pile, sværde sendte
de mod hans harnisk; mod hans skjold det samme.
Stridskøllen hin i ryggen mod ham vendte,
hin vil ham panden, hin vil siden ramme.
Men han, som aldrig end til frygten kendte,
ej agter flokken mer, ej sværdets skramme,
end ulven hist i kvæld, når dug er falden,
en hoben rædde lam i fårestalden.

"Ha, bravo, Ariosto! Bravissimo!" lød fra alle kanter.

"En herlig karl! en ægte poet!" råbte én; "han skildrer os mændene lige så tapre og dristige, som kvinderne forelskede og tillokkende."

"Han har også selv lugtet krudtet," råbte en anden, "har erobret et skib på Po-floden fra venetianerne."

"Jeg gad se den mand," meldte en tredje.

"Jeg ville gerne gøre ham en tjeneste, ville forære ham mine bedste pistoler," sagde den fjerde.

"Her er han," sagde den femte, som bragte os; "han kommer med den skønne Eleonoras mand for at løskøbe hende."

Røverne sprang alle op fra deres sæder, som for en åbenbaring, der satte dem i forundring, og tog uvilkårligt hattene af. Dette øjeblik benyttede digteren, og idet han greb mig ved hånden, fremsagde han højt og tydeligt følgende stanzer:

I mænd, som alt for dristigt eftertragte,
hvad der med heltetiden er forbi;
som eventyr, men ikke livet agte,
hvor lov og sæder gør jer mindre frie!
Mig tillid ned i eders hule bragte
ad skovens natligskumle fjeldesti.
Jeg eder over grumhed tror ophøjet,
og skuer jer med kækhed hver i øjet.

For om end alt for heftig og forvoven
jer dåd opvækker fædrelandets harm,
var I dog altid bedste pragt for skoven,
og dristigheden styrer eders arm.
I eders samfund gælder også loven;
kun æren, ikke blodtørst gør jer varm.
De fleste, børn af landets ædle mødre,
er lykkeridd're, tapre våbenbrødre.

Ej som en lurvet sværm I eder snige,
af natten skjult, og nødt af fattigdom.
I kappes, tænker jeg, snart med den rige;
for sjældent pragt jo viser sig rundtom.
I eventyr kun lige søger lige;
ej ned jeg til en ussel kule kom.
Guldkæder ser jeg. skønne sølvpistoler
og diamantindlagte terzeroler.

Som unge ørne hjem med byttet vende
til granereden højt bag fjeldets hang,
ser jeg kun lutter stolte ungersvende
om breden bord, og mænd af første rang.
For skønhed eders stolte hjerter brænde,
og I foragter ingen musasang.
Så hører sanggudindens bøn til eder,
og afslå ikke, hvad den hulde beder!

I om Angelica jo gerne hørte,
hvor inderligt hun elsked sin Medor?
En dejlig brud I ned til hulen førte,
hvis sorg er, som Angelicas, så stor.
Til elskov hun en ynglings hjerte rørte,
der til hvert offer sig forpligtet tror;
men kan ej regn, kan muld ej blomsten nære –
på golde sten vil heden den fortære.

Han står med skatten her, jeg står med sangen.
Et væddemål jeg kækt indgik i går:
Jeg vover dristig, kvad jeg, nattegangen,
og bringer bruden hjem, før lærken slår.
For ingen drage holder hende fangen
og om den skønne sine knuder slår;
selv røverhjertet åbner sig histneden
for digtekunsten og for kærligheden.

Af Ariost I læste eventyret
om skønne, nøgne mø, til pælen bunden.
Men ej af Kraken, ej af søuhyret
er atter hun i fjeldekløften funden;
ej heltehjertet synker ned til dyret,
højmodigheden her er ej forsvunden.
Så *skænker – sælger* manden ej sin skønne!
Dermed min sang I rigeligt belønne.

I ønsked Ariosto tit at skue?
Velan da, nu I ser ham her i nat,
han står for jer ved faklens røde lue.
Har I ham kær, kan I det vise brat.
Berøver ynglingen ej sin formue,
genskænker ham sin viv, sin sjæleskat,
og tvinger verden til med mig at sande:
højmod kan findes i en røverbande!

Behøver jeg at tilføje, hvilken virkning dette digt, fremsagt i det heldigste øjeblik, gjorde på de fantastiske, forfængelige unge mennesker? Et almindeligt bifaldsråb lød endnu stærkere end før. Enhver trængte sig hen for at se den yndede digter, for

at trykke hans hånd og høre ham tale. Jeg fik straks min Eleonora tilbage, der ikke så så fornøjet ud ved det, som jeg havde ventet, skønt hun gentaget forsikrede, at jeg ikke kunne forestille mig, hvor glad hun var.

For at røverne ikke skulle bryde deres ed ved at frigive nogen uden løsepenge, måtte jeg levere Domenico Morotto ædelstenene, der med ridderlig elskværdighed gjorde min kone en foræring med dem, og forsikrede, det glædede ham usigeligt at have gjort den store Ariostos bekendtskab, og at være i stand til at vise ham en tjeneste.

Derpå lod han hente kostelige vine og kolde postejer, og vi måtte spise og drikke med ham. Med et forfærdeligt brøl drak man digterens, derpå den skønne Eleonoras skål. Om hendes mand var, Gud være lovet, slet ikke talen; for det ville kun have ydmyget mig og gjort mig latterlig, hvis nogen af høflighed var faldet på også at foreslå min skål. Da måltidet var endt, tog høvdingen meget venligt afsked med os. Man bandt os atter for øjnene; to drabanter bragte os ud på landevejen, og forlod os hurtigt, da et selskab unge mennesker leende og støjende kom os i møde.

Os tre tilbageblevne ængstede dette møde ikke lidet, og vi frygtede for at være faldet fra Scylla i Charybdis; for disse herrer så lige så mistænkelige ud som dem, vi havde forladt, ja næsten værre. Havde det været folk af Domenico Morottos bande, så ville vore drabanter ikke have forladt os så pludseligt, og som det lod til, så urolige. Derimod var det højst sandsynligt, at denne flok adlød Filippo Pacchione, Morottos dødelige fjende. Dennes beskyttelse kunne altså her slet ikke hjælpe os, den ville meget mere styrte os i fordærvelse. Thi at

også Filippo Pacchione skulle være en så entusiastisk digterven, det var slet ikke at formode.

Vi var i den pinligste uvished, og faren var uundgåelig, for eventyrerne havde slået deres lejr tværs over landevejen, hvor vi just skulle forbi, og stejle, snævre klipper på begge sider tillod ingen omvej. Vi var altså nødt til at stå stille og overgive os på nåde og unåde. Dog vor frygt forsvandt snart; for alle røverne kendte Ariosto, og gav sig umådeligt til at le, da de mærkede vor bestyrtelse.

Næppe hørte Ariosto dem tale, og så dem ret i øjnene, før han kendte dem alle, slog forundret hænderne sammen, og råbte: "Går jeg i drømme, eller er alle Ferraras ædle ungersvende nu blevet stratenrøvere?"

"Det forstår sig," svarede Pietro Bembo, den ældste, som besad et prægtigt palads i staden; "hvad gør man ikke for at behage muserne, og for at beæres med en sang af Italiens største digter? Når Apollo roser tyvene og kroner dem med laurbær, skulle vi da ikke stjæle?"

Vi begreb endnu ikke, hvad det alt sammen ville sige; men da Ariosto også opdagede sin broder Gabriel, samt sine to halvvoksne slegfredsønner, Virginio og Giambattista, i flokken, begreb han vel, at man havde en spøg for. Han fortalte sit eventyr, følgen af det, og bad de andre også indvie ham i deres hemmelighed.

"I kommer til en ny triumf, guddommelige mand!" råbte Pietro Bembo. "Nys blev eders fortjeneste selv påskønnet af røvere og tvang deres glubskhed; snart skal I være vidne til indbildskhedens ydmygelse, når den tror at kunne gå i lag med geniet."

Nu erfarede vi, at den hele maskerade var anrettet til ære for factoren Alfonso Trotto. Dette sælsomme menneske havde næppe udspioneret, at Ariosto ville drage til røverne i Garfagnana, for i et digt at bede dem om den skønne Eleonoras løsgivelse gratis, for han besluttede at forekomme digteren og gøre det selv. Nogle venner, som han betroede sig til, forfærdedes, da de forudså den fare, hvori manden styrtede sig, der som streng embedsmand oftere havde forvoldet flere røvere døden. Deres eneste trøst var, at der sad tre forbrydere, formodentlig af samme bande, fængslede i Ferrara. Herpå grundede også Alfonso Trotto sit håb; for ved sin indflydelse troede han at skaffe fangerne nåde, hvis deres kammerater satte Donna Eleonora på fri fod. Men dermed beroligede han dog ikke sine venner, for det var slet ikke afgjort, at disse plumpe forbrydere hørte til Domenico Morottos galante bande. Rigtig nok sagde de det selv, men det havde andre før gjort for at slippe lettere, da man vidste, at de morottiste røvere aldrig begik mord uden i kamp, eller når løsepengene ikke indtraf til rette tid.

I denne forlegenhed vendte Alfonsos venner sig til andre deres venner, der ikke var hans, og på den måde kom komedien i gang. Forestillinger, vidste man, hjalp intet hos Alfonso Trotto, der aldrig lod sig sige, men altid havde hundrede spidsfindigheder at indvende imod en fornuftgrund; for han var lige så egensindig og påståelig, som tosset og tykpandet. Når man altså reddede hans liv, mente man, havde man også lov til at godte sig på hans bekostning.

De unge herrer forklædte sig altså som røvere. Alfonso Trottos gamle husholderske, som tvang pebersvenden til at

lystre tøffelhælen, blev indviet i hemmeligheden. Denne Xanthippe, hvis eneste glæde bestod i at klamres med sin husbond og ærgre ham daglig, gjorde gerne i dag alt, hvad man forlangte, for at tugte og ydmyge Alfonsos overordentlige dårskab. Hun lod sig endogså overtale til at spille den skønne Eleonoras rolle, og fulgte tilsløret med, for, når tiden kom, at overskære knuden med sin tunges ragekniv.

Vi havde ikke ventet længe, før vi så Alfonso Trotto komme, fulgt af to, på hvis hoved- og armbevægelser man tydeligt kunne mærke, at de rådte ham fra denne farlige leg. Men han lod dem gå tilbage; og helt ivrig og uforfærdet vraltede den magre, hjulbenede factor os i møde med en oliegren i hånden, og med de små kattegrå øjne højt opspilede, for at indgyde ærefrygt. Han havde en trompet hængende ved siden, hvori han undertiden blæste for at tilkendegive, at han kom som en fredsherold. Da han var os på et bøsseskud nær, forlangte han opmærksomhed. Denne blev straks tilstået ham. Derpå tog han et papir ud af kjolelommen, et par briller af bukselommen, og satte dem på næsen.

Nu rømmede han sig og deklamerede med megen patos følgende vers:

I syndere, som op man burde hejse
i galgen, ja på hjulet og på stejlen!
Frivillig foretog jeg denne rejse;
I mærke: frygt hos mig er ikke fejlen.
Skønt vel jeg eder ser hårdnakket knejse,
til eders nåde venter ingen bejlen!
I skal mig til min mindste finger svare,
forrædere, fra hvem os Gud bevare!

I har begået skændige bedrifter,
og vil derfor på pinebænken svede.
I fald I eders brøde nu ej skrifter,
forhærdede! da skælver for min vrede.
Da spåer jeg hver usalig urostifter
en værre løn, end hele Helveds hede.
For silde da I vildt på veje tager. –
Men nu jeg vender mig til andre sager.

Altså: I konen stjålet har fra manden.
Var det med rette? Svarer mig dertil!
Ved I ej: hun er hans, og ingen anden,
og bør kun det, som hendes husbond vil?
Løsgiver hende fluks! Jeg håber, Fanden
har ej med eder her alt haft sit spil;
at ej I vovet har for frækt at spøge.
Og dette kommer jeg at undersøge.

Jeg vil af logica jer strengt bevise,
I har ej ret til eders næstes viv;
for hver bør ved sit eget bord kun spise,
og skære maden med sin egen kniv.
Når vor uskyldighed vi først forlise,
forliste bedre vi vort usle liv.
Dog hvortil nytter slige høje taler
for tatre, tyrker og for kannibaler?

En rimsmed, siger man, vil vove livet,
og smigre jer med vers i disse lunde;
men jeg har som jurist mig hid begivet,
og vil som hund ej klappe jer som hunde.
Vel ved jeg: hvor sig smidigt bøjer sivet,
kan egen knækkes let, og gå til grunde.
Ej for jurister præker jeg; for døve,
for folk, der stjæler mer, end de behøve.

Hvis I mig kendte, vist I ville takke
min sjældne lærdom, som mit sjældne mod:
Jeg som et barn latin alt kunne snakke,
ja, selv som dreng af græsk jeg lidt forstod.
Og dog jeg glemmes for en tåbenakke,
ej værd at binde skoen på min fod?
Tror I, han ene digter er i landet? –
Men nu jeg vender mig til noget andet.

Gengiver atter spanieren sin kvinde,
forsager de forargelige skikke!
Tre brødre vil til gengæld nåde finde,
der ellers dingle skal i hampestrikke.
Jeg håber, I af landet så forsvinde,
og nærmer eder atter grænsen ikke!
Gå til Venedig! der kan I bedrive,
hvad synd I vil. Og Himlen jer tilgive!

Da Alfonso Trotto var færdig, råbte Pietro Bembo med forstilt beundring: "Ved Jupiter, en herlig sang! Hvad det er for en ild! Bedre stanzer kunne selv den guddommelige Ariosto ikke smede."

"Det skulle jeg mene," svarede Alfonso, så rød i hovedet som en kalkun, "i mine stanzer finder I intet smigreri, ingen fantastiske billeder. Jeg taler til fornuften, til retfærdigheden; og dermed basta!"

"Og nu denne humanitet, denne fædrelandskærlighed," råbte Giambattista, "der mener vore naboer venetianerne det så godt!"

"og endelig det fromme, kristelige ønske til slutning," vedblev Pietro Bembo; "det har huet mig over al måde."

"På min ære, jeg indser ikke, der er andet for os at gøre, end at udlevere ham den skønne, som hun står og går."

"Jeg har et andet forslag," sagde Gabriel Ariosto med grov basstemme. "Jeg finder intet uden uforskammet skryden i disse elendige rim, og tror, vi gjorde bedst i at skære bugen op på den skurk, og hænge ham i det første det bedste træ, som han har truet med at gøre ved os."

"Skulle det være rigtigere?" sagde Pietro Bembo betænkelig. "Ja, det er meget muligt. Man kan se en ting fra forskellige synspunkter, og hvis flerheden mener, at han billigvis bør hænge, da er jeg ikke den mand, som siger et helt ærværdigt samfund ubeskeden imod."

Nu opstod der en strid, hvortil Alfonso Trotto næppe var en rolig tilhører, skønt han virkelig bedre beholdt sin fatning, end vi havde ventet. Nogle ville sprætte bugen op på ham og hænge ham, andre ville krone ham med nælder, i mangel af laurbær, og udlevere ham den skønne. Man begyndte allerede at flette kransen, og at slå en løkke på rebet. Endelig sejrede det milde parti, og den gamle husholderske, der som en hyæne havde luret bag sløret på sit rov, blev overleveret ham som Donna

Eleonora. Derpå forlod vi den nældebekransede, men dog ikke længere, end at vi bag buskene kunne høre dem skændes, da sandheden kom for lyset. Alfonso var opbragt, men den gamle Xanthippe endnu mere.

"Har jeg i mine dage set så galt?" råbte hun; "den gamle gæk løber grassat ud i skoven og vil lade sig slagte af røvere, for at befri et ungt kvindfolk af tvetydigt rygte! Har I ikke mig hjemme uden al risiko! Er jeg eder måske for gammel nu? I gamle dage var jeg eder ung nok. Har I haft godt af min vår og min sommer, så må I nu også tage til takke med min høst og min vinter."

"Sig mig bare, sig mig bare, min kære, bedste Rebecca!" stammede factoren, rasende af forbitrelse, "hvem de umennesker er, der således har forhånet mig, så vil jeg hjertelig gerne tilgive dig din hele infame, nederdrægtige lumpenhed."

"Lutter venner, lutter velgørere, filosoffer og verdslig-vise Socratesser," råbte hun, "som ville give jer gamle harlekin en nyttig lærdom! Lutter ædelmodige, som har reddet eders usle liv! Tror I, at virkelige røvere havde tålt slige skældsord, uden at flå eder levende eller koge jer i sydende olie? Tak I Gud og den hellige jomfru, at alting er løbet så vel af! Nu er I rigtig nok blevet til latter for den hele by, men det var I jo allerede i forvejen. I har altså intet tabt, men tværtimod vundet overordentligt."

Jeg var nu atter i besiddelse af min dejlige kone, og ville have følt mig fuldkommen lykkelig, hvis jeg ikke havde opdaget en vis sørgmodighed hos hende. Jeg begyndte at frygte for, at hun ikke elskede mig mere. Før havde hun altid betragtet mig så

henrykt, nu mønstrede hun mig med et tvungent venligt smil, og lod til at gøre hemmelige sammenligninger.

Engang lå der et brev på bordet, som løste mig gåden. Dets indhold var følgende:

> Kære Cyrillo!
>
> Det gør mig ondt, at jeg skal bedrøve dig; du har gjort dig alt for høje tanker om mig. Du troede, da du så mig knæle i kirken, at opdage en hellig Cæcilia, hvis følelser på melodiens vinger svævede op til Himlen; skønt jeg dog kun var en smuk (men oprigtig talt ingen bodfærdig) Magdalena på jorden. Det dødningehoved, hvormed malerne plejer at male Magdalena, havde jeg rigtig nok hver nat liggende ved siden af mig; for mine strenge forældre giftede mig i min tidlige ungdom med en olding, hvis eneste dyd var, at han ikke var skinsyg. Jeg har af naturen en let bevægelig fantasi, megen ild, et blødt hjerte, og den mandlige skønhed har altid haft stor magt over mig. Men som man siger om sommerfuglene, at når de har giftet sig, dør de snart, så, tror jeg, går det også kærligheden; hvad intet under er, for Amor er jo en sommerfugl.
>
> At jeg blev dødelig forelsket i dig, ved du ret godt. Din barnlige ungdoms uerfarenhed, din jomfruelige blyhed havde for mig, der hidindtil kun kendte dristige, forvovne mænd, noget eget behageligt, noget sært tillokkende, og det morede mig, engang til forandring at spille rollen omvendt med min elsker. Men tak du den hellige jomfru, Cyrillo, for, at jeg ikke sværmede så platonisk som du; for

da havde din aske længe været kastet som avner for vinden. Den grusomme familiar, der kendte verden bedre end du, lod sig ikke nøje med tomme løfter; og havde din elskerinde været en helgen, så var du blevet brændt levende ved en autodafé. Jeg har reddet dig liv og formue, jeg har i et fremmed land skaffet dig dm ridderære igen, som du for din faders skyld havde mistet hjemme; jeg har skaffet dig sikkerhed og beskyttelse mod inkvisitionens forfølgelser; jeg har hengivet mig til dig med ømhed. Hvad kan du forlange mere? At jeg skal forblive dig tro og hengiven? Det kan jeg ikke, det er ganske mod min natur. Skal jeg hykle, skal jeg lyve for dig?

Hvor gerne havde jeg ikke undgået vielsen, dersom jeg havde vidst et andet middel at komme i besiddelse af dig; men dit i grunden flegmatiske væsen tillod dig aldrig at lade dig henrive af kærlighedens magt og at glemme verdens fordomme. Rigtig nok burde din ængstelige frygt, som du selv indbildte dig at være dyd, helbredet mig for min kærlighed til dig; men din kulde lagde kun mere tønder til min ild, i stedet for at slukke den. Og jeg måtte eje dig. Nu har jeg ejet dig, og jeg skænker dig tilbage til dig selv igen.

Jeg elsker nu den skønne, herlige Domenico Morotto. Hans kærlighed er selvstændig, mandig, og behøver ingen præstevielse. Jeg følger ham på hans eventyr. Dette levned behager mig. Det er så romantisk, det sætter mig aldeles ind i vor store digters poetiske verden. Hils ham, den herlige Ariosto, og sig ham, at Domenico og jeg læser sammen af al magt i hans *Rasende Roland*! Men du må ikke

blive en sådan rasende Roland, min kære Cyrillo! Hvis du hændelsesvis, ligesom han fandt Angelica og Medor, skulle finde navnene Domenico og Eleonora udhugget i klippevæggen.

Jeg må have en mand, der kan imponere mig, og det kan Domenico. Han er så skøn og fyrig som en tyrk; jeg tror, han kunne prygle mig af kærlighed, og jeg er så forelsket i ham, at jeg tror, det ville henrykke mig at få hug af ham. For resten ved du, at han slet ikke er grusom, og jeg håber desuden at have en gavnlig indflydelse på ham og det hele selskab, og at gøre dem alle sædeligere og artigere, end de allerede var i forvejen.

Så lev da vel, gode Cyrillo!

Forgæves nu fra denne dag du søger
den skønnes spor, som intet røber dig. –

Dine juveler har jeg alle ladet ligge tilbage, og du vil desuden finde de tre største af mine egne deriblandt, hvilke jeg beder dig, til en venskabelig erindring om mig, ikke at forsmå.

Din indtil døden tro veninde

Eleonora de Sylva.

Elske hende kunne jeg nu vel ikke mere; men forbitrelse mod hende følte jeg heller ikke. Selv midt i hendes fordærvelse viste sig dog endnu et naivt, oprigtigt naturel. Hun havde virkelig reddet mig ære, liv og gods; nu fulgte hun sin usalige tilbøjelighed og fløj som en myg i lyset. Hvor kunne jeg hade

hende? Beklage hende kunne jeg; medlidenhed følte jeg for hende. Men fra dette øjeblik af blev mit hjerte ligesom omgivet af en bark, der gjorde mig følelsesløs for alle såvel behagelige som ubehagelige indtryk.

Midt i dette bølgende verdenshav, fuldt af stormende lidenskaber og ulykkelige begivenheder, vinkede mig det stille kloster, som en klippe i sten, med sin rolige hytte, sin vederkvægende lille urtegård. Benediktinernes kølige korsgange, deres fredelige, broderlige samliv, delt mellem andagt og uskyldigt håndarbejde, behagede mig fremfor alt. Og snart gik jeg også i munkekappe, kronraget, da jeg først havde sat den hellige jomfru og Jesusbarnet i sølvkapellet to guldkroner på hovederne, hvori mine jordiske diamanter blinkede som vemodsdug og længselstårer.

Ariosto så jeg i lang tid ikke igen. Jeg holdt endnu af ham, men var alt for alvorligt stemt til at finde smag i hans sanseligt-letsindige væsen.

Skulle jeg tykkes dig for streng, min læser! for uvenlig mod en mand, der kort i forvejen havde vist mig så megen godhed, da betænk, at noget af min afsky for tidens uvæsen og min hustrus handlemåde nødvendigvis også måtte træffe Ariosto! For hun havde virkelig handlet ganske i hans ånd, dannet sig efter hans smag, og vort hele eventyr ville slet ikke have taget sig ilde ud som en episode i *Den rasende Roland*.

Jeg havde været to år munk, da vor prior ville sende et sikkert bud til Mailand, for at afgøre en ting af vigtighed med en derværende prælat. Da jeg nu gerne ville gøre mig en dygtig bevægelse (måske også ubevidst af lyst til at se verden lidt igen), bad jeg ham om at måtte foretage denne rejse.

Så vandrede jeg da med stav i hånd og bylt på nakken mageligt afsted, kom til prælaten, udrettede mit ærinde, og begav mig på hjemvejen igen. Dagene var hede, aftenerne svale, og jeg, som ikke var bange for røvere (for jeg havde intet, de kunne stjæle), gik ubekymret ad vejen ved Lodi, der milevidt med sine pilegærder strækker sig gennem lutter enge, hvor de urter gror, som krydrer køernes mælk til parmesanosten. Men her driver også røverne deres håndværk uhindret i den største ensomhed, skønt ingen skov er i nærheden.

En aften efter solens nedgang, da jeg gik således fordybet i tanker, hørte jeg pludselig en nattergal slå nær mig. Mindet om den mærkværdige aften, da Eleonora blev ranet bort fra min side, vågnede i min sjæl; jeg slog øjnene op, og undrede mig næsten over, at jeg ingen røvere så i træet, men kun den liden grå sanger selv, der, forskrækket over den støj, jeg gjorde, flagrede ud af hækken, satte sig længere borte igen, og vedblev sin sang.

Jeg fulgte fuglen, da netop min vej faldt der forbi. Næppe står jeg lige over for nogle grønne bakker, før jeg opdager et legeme, liggende på en stejle, og noget derfra til venstre ser jeg en stage med et hoved, hvis lange blonde hår flagrede langt hen i luften, så at jeg undertiden kunne se stjernerne derigennem, især Venus, der blinkede overordentlig dejlig just i sin nedgang. Jeg stod lige foran dødningehovedet, og kunne ikke lade være at betragte det nøje. Da stirrede Eleonora de Sylvas skønne ansigt liljehvidt på mig.

Jeg segnede til jorden. En medlidende bonde hjalp mig op, og bragte mig i sin hytte. Af ham erfarede jeg, at røverhøvdingen Domenico Morotto i går var blevet radbrækket for flere

misgerningers skyld. Hans kone eller frille havde man halshugget, og mange mennesker var gået ud for at se hovedet på stagen, fordi det var så smukt med den dejlige, rigelige hårfylde, der viftede langt hen for vinden.

Dette var min sidste vandring i Europa. I fem år kom jeg ikke uden for klosterets mure; men i den tid var mit hjerte atter blevet roligt og muntert. Jeg levede i venskabelig forståelse med mine ordensbrødre; efter verdens forfængelighed og nydelser længtes jeg slet ikke. For fruentimmere havde jeg siden hin frygtelige tildragelse fået en skræk, og jeg befandt mig slet ikke vel i deres nærhed. Jeg var altså ikke i mindste måde misfornøjet med min stand, og hvad der gjorde mange andre ulykkelige, gjorde mig så lykkelig, som jeg kunne blive det i denne verden. Det eneste, jeg længtes efter, var en større, højtideligere natur. Klosterhaven var mig for liden, jeg misundte oldtidens eneboere, som havde levet i store skove og ørkner, og jeg havde selv lyst til at leve således.

Dette ønske fik allerede mere og mere magt i mit hjerte, og klostermurene indklemte mig daglig mere. Hvor stor var derfor min glæde, da prioren en middag kom ind i refektoriet og fortalte os, at paven havde udgivet et manifest, at det var fromme munke, som følte kald dertil, uforment at drage til Indien, for der at bygge klostre i de nysopdagede lande, Mexico og Peru, at omvende hedninger og prædike evangelium.

Næppe hørte jeg dette, før der vågnede et mod i mig, som jeg ikke havde tiltroet mig selv, og jeg satte alle hjul i bevægelse for at blive stifter af et sådant selskab. Jeg besøgte endnu engang

Ariosto, der efter hin begivenhed var blevet statholder i Garfagnana, jeg besøgte hertugen og hans mig ellers modbydelige hustru Lucretia. Ariosto gjorde atter alt, hvad han kunne, for mig, og jeg bebrejdede mig selv, at jeg for strengt og uvenligt havde bedømt denne gode mand, der rigtig nok var æltet af en ganske anden dej end jeg.

Snart havde jeg opnået mit ønske ved mine venners indflydelse, og paven indsatte mig til prior over de munke, der ville sejle med mig til de mexicanske skove. Vi indskibede os i Livorno. Rejsen var først lykkelig; men skipperens uduelighed bragte os på gale veje, og stormen sønderslog vort skib på denne klippe, hvor jeg reddede livet i selskab med otte brødre.

Hvorledes vi har tilbragt vore dage her i mange år, udhugget os celler i denne fortræffelige sandstenshøj, og fortsat vort forrige munkelevned frit og uindskrænket i dette dejlige paradis med bønner og takkesang efter katolsk ritus og vor ordens strenge observans; hvorlunde jeg har begravet mine trofaste staldbrødre, den ene efter den anden, indtil jeg som hundredårig gubbe sidder ganske ene her på denne ø: det, fremmede ven! vil du finde nøjagtig opskrevet i mine dagbøger, der ligger vel forvarede i min stenstol blandt mange andre optegnelser, som kunne være dig nyttige, hvis du, som jeg, må opholde dig her alene i flere år uden menneskeligt selskab.

Så vil jeg da nu sige dig farvel, og af hjertet ønske, at om du end tilforn har været ulykkelig, den himmelske fader vil gøre dig lige så lykkelig, som mig på mine gamle dage. Dertil hjælpe dig hans søn Jesus Kristus Vor Herre, den Helligånd, den hellige Jomfru, og alle andre hellige mænd og martyrer, blandt hvilke

jeg fornemmelig anråber Sankt Hubertus, min og alle skovbrødres skytspatron. Amen!

Løngangen og stjernetårnet

I Don Cyrillos efterladenskab fandt vi næsten alt, hvad der kunne være os til nytte i vor nærværende forfatning; og hvad der var mere end guld, sølv, juveler og perler (hvilke skatte vi slet ikke kunne bruge), vi fandt en del italienske, spanske og latinske bøger. Mange skrifter lå uindbundne sammensnørede i pakker, formodentlig reddet fra skibbrud, og aldrig endnu læst af de fromme brødre. I en tør fjeldkløft var der proppet meget søslået papir. Det var lutter engelske sager, for det meste gamle aviser, der dog glædede Concordia meget, fordi de satte hende ligesom tilbage i hendes fædreland.

Mens jeg nu graver der, finder jeg to stykker af Shakespeare: *Stormen* og *Købmanden i Venedig*. Hvor glade vi blev herover, kan jeg ikke beskrive eder.

Jeg bad Concordia læse stormen med mig, der, som hun sagde, havde megen lighed med vor egen tilstand.

"Det vil jeg vel gøre stykkevis," svarede hun; "men I forstår allerede engelsk nok til at kunne læse en hel del selv. Al poesi er ikke skrevet for fruentimmer; i det mindste er det ikke skikket til, at en kvinde læser det højt for en mand. Der forekommer mange skældsord, eder, udtryk og beskrivelser i *Stormen*, som var nødvendige for at skildre søfolkene og vantrevningen Caliban med de rette farver, men som ville tage sig ilde ud i min mund."

Jeg læste nu *Stormen* snart alene, snart med Concordia, og glædede mig over særdeles meget i den, især over Caliban.

Lemelie, der i den senere tid var faldet på at give sig mere af med mig (hvoraf jeg straks formodede en ond hensigt), ville

også høre noget af disse stykker. Han bedømte, som sædvanlig alting skævt, og fandt, at Caliban havde overmåde megen lighed med vor sorte Minga. Det sted i *Stormen*, hvor utysket forhåner Prosper, og bander ham, fordi det ikke kom til at vanære hans datter Miranda, behagede især Lemelie, og han slog en forfærdelig skoggerlatter op. Han henledte samtalen på Concordia, og sagde:

"De kvindfolk er nogle tåbenakker, men man må rette sig efter deres luner, når man vil vinde dem. Mig kan hun nu engang – Gud ved, hvorfor – ikke lide, og til kærlighed tvinger man ingen; men hvorfor I er så undselig, herr Albert, og ikke bedre forstår at nytte lejligheden, begriber jeg ikke. For det er jo klart, at fru van Leuven er forelsket i eder. Da I blev borte den ene nat, og vi troede jer omkommet, græd hun næsten sine øjne ud, skrev vers, og rev dem i stykker igen. Når I er til stede, ser hun kun på eder. Og det kender jeg nok, når fruentimmerne vil læse med mandfolkene, og bliver rørt i kompagni med dem over smukke bøger. Så har fisken allerede bidt på krogen, og I behøver kun at gøre et ryk, så sprætter den i bøtten. Og hvad er det så mere? Jeg lover eder, ikke at blive skinsyg; og den gode flegmatiske hollænder bliver det endnu mindre."

Jeg tav et øjeblik, derpå svarede jeg ham af Bibelen: "Da tog Djævelen ham med sig på et højt bjerg, viste ham al verdens herlighed, og sagde: Alt dette vil jeg give dig, hvis du falder ned og tilbeder mig. Men Jesus sagde til ham: Vig bort fra mig, Satan! thi der står skrevet: Du skal tilbede Herren din Gud og tjene ham alene." Jeg forlod fristeren, og hørte hans hånlatter lyde efter mig.

Van Leuven havde endnu gjort større bytte end Concordia og jeg, i Don Cyrillos bibliotek. Skøn litteratur var der kun lidet af, derimod lod det til, at de gode munke havde lagt sig meget efter matematik, fysik, astronomi og mekanik; disse var just min vens yndlingsvidenskaber. I gubbens dagbøger fandt han optegnet, hvorledes man let om sommeren, når floden var lav, kunne gøre en dæmning og gå mageligt ned til stranden gennem det udtørrede bjergsvælg. Dette arbejde, hvormed Lemelie og jeg hjalp ham, fik vi snart i stand. Vi fandt det gamle stenbulværk endnu ubeskadiget, og behøvede blot at tømre en træsluse, så kunne vi standse floden i sit løb.

Da vi havde tændt et par fyrrespåner som fakler, tiltrådte vi mænd (det vil sige van Leuven og jeg) vor vandring; for Lemelie ville atter ikke ned i hullet, men blev, som en sky hest, oppe på grønningen.

Hvilken fornøjelse for os, at gå mageligt ned på det fine, tørre sand, efter kort tids forløb at træde ud af den mørke gang, og se det uendelige lyse hav med sine lystige bølger for vore øjne, mens søfuglenes skrig hilste os, og indbød os til at hvile ud i de grotter, hvor vi havde boet de første dage efter skibbruddet. En rejse, der ellers varede flere dage, og som måtte gøres med største anstrengelse og livsfare, fuldendte man mageligt på denne måde i en times tid.

En glæde, som vi i vor nærværende forfatning slet ikke havde gjort regning på: *Gensynets glæde* opfyldte vore hjerter. Vi opsøgte alle de klippeblokke, der i de første dage, mens vi levede her, havde tjent os til stole og borde. De huler, hvori vi havde sovet, forekom os som hjemmets arne. Sandbanken,

hvorpå vi først var strandet, smilede os i solskinnet snehvid i mede.

Ude i bølgerne sad en stor fugl på noget sort og skreg uophørligt, som om den ville gøre os opmærksom på det. Da den fløj bort, opdagede vi Mads Hansens anker, endnu lodret plantet i sandet. Skulle da vort håb ikke stå oprejst?

Dagen efter bragte vi Concordia og Minga ned med, og da havde vi gerne undværet Lemelie, men han ville endelig følge med. Concordia glædede sig som et barn, og græd, da hun opdagede skårene af en skål, jeg engang havde givet hende at drikke af. Lemelie var også vel tilfreds med denne opdagelse. Nu, mente han, kunne man dog håbe at blive set og reddet af et forbisejlende skib; oppe på klippen havde vi kunnet stå forgæves til dommedag og vifte med vore tørklæder. Han sagde: når vi var oppe på den igen, ville han samvittighedsfuldt dele de fundne skatte, så at hver fik sin part. Thi hvad der nu forekom os unyttigt, ville blive os af største vigtighed, så snart et skib lod sig se. "Egentlig", sagde han, "burde vi tre mænd, der har fundet skatten, gå i lige arv"; men han påstod dog, at den skønne Concordia også skulle have sin søsterlod. Om den sorte Minga kunne, som en livegen, naturligvis talen ikke være. Minga målte ham med et foragteligt blik, og sagde: "I Mingas fædreland finder man guld som sand; Minga har lært at foragte guld, som sand."

Fra den dag af gjorde vi tit behagelige valfarter herned, og forskelligheden af den varme blomstrende natur på den, og den vilde højtidelighed nede ved havets basaltpiller forekom Concordia så forunderlig, som om hun ved trolddom pludselig

var bragt fra en engelsk have i Somersetshire til de skotske højlande.

Van Leuven havde gjort en anden ham højst behagelig opdagelse. I Don Cyrillos skrifter var givet ham anvisning til et astronomisk tårn på fjeldet. Den lille stentrappe, som førte did op, var snart fundet; vi steg uden vanskelighed til den højeste bjergtinde, og her opdagede vi et firkantet kammer, hugget i klippen, med vindueshuller til alle fire verdenshjørner. Rigtig nok blæste det stærkt her, men det var der råd for, når man satte vinduesskodder i hullerne.

Nu havde vi nok at bestille med at bringe dette astronomiske tårn i stand. Nedenunder i den lille stue kunne observator sove, når han ville. Omkring tårnet, som bestod af den naturlige klippe, gik en smal gang med et lavt muret bulværk. Herfra havde man den videste udsigt, og kunne stå i læ for vinden, men måtte vel vogte sig for ikke at falde ned.

Vi beundrede et arbejde, hvorpå en halv snes mennesker, maske i et halvhundrede års tid, havde anvendt deres daglige flid.

"Hvor lykkelig er jeg, at jeg har reddet min kikkert!" råbte den gode van Leuven. "Hvad gavnede mig ellers alle disse skønne tilberedelser?"

Jeg tilbragte mange timer med ham deroppe, og skønt det aldrig faldt mig ind for alvor at studere astronomi, fornøjede det mig dog meget at betragte solens bevægelige pletter, månebjergene, Jupiters bælter, den kobberrøde Mars, den lystblomstrende Venus, Saturns tryllering, Mælkevejen, der opløser sig i utallige stjerner, og endelig den uhyre højtidelighed i de blege, næppe synlige tågepletter.

"Når man betragter alt dette, Albert!" sagde van Leuven, "hvad bliver der da af vor jord, af vort efemeriske menneskeliv? Et støvgran i det umålelige rum, ej engang et sekund af evigheden!"

"Hvis jeg skulle være vred på astronomien for noget," svarede jeg, "så var det, fordi den med samt sin højhed har forvænt så mange, for resten særdeles fornuftige mennesker. For det går jer astronomer, som andre fattige folk, der i kort tid lever i fornemt selskab, og når de kommer hjem, skammer sig over deres armod, og vil næppe kendes mere ved deres gamle kammerater. Hvis livsforagten er en nødvendig følge af verdensbeundringen, så holder jeg med Tycho Brahe, med Josva og med Bibelen, imod Copernicus og Galilei; ja, Homers malm-himmelhvælving og hans guder på bjergtoppen er mig endog kærere."

"Den skønne vildfarelse må vige for den høje sandhed," sagde van Leuven.

"Hvad der er skønt," råbte jeg, "er ingen vildfarelse; det skønne og det høje viger ikke hinanden, de elsker hinanden som søstre af forskellig karakter. Det er kun menneskenes forestillinger, der så sjældent kan forene de evige sandheder og skønheder i et hoved."

"Kun forfængelighed og egenkærlighed," sagde van Leuven, "hindrer os i, ganske at hengive os til uendelighedens store idé. For at redde vor stakkels personlighed gyser vi tilbage for storheden, og nøjes hellere med en solskærm, overmalet med fantastiske gøglebilleder, end vi med kækhed kaster os i evighedens åbne arme."

"Og hvor vil vi da hen, min kære Carl Frands?" spurgte jeg. "Skaberens almagt viser sig i det små som i det store. Den, der kan danne en rose og en viol, kan danne Orion og Mælkevejen. Kvantiteten er relativ, over et stort kan jeg sætte et større, og således fort, til jeg taber forstanden. Men kvaliteten giver enhver ting sin ejendommelige værdi; her gør udvidelse eller indskrænkning i rummet intet til sagen. Vi beundrer børnene, just fordi de er små; det plumpe og det dumme har digterne altid tænkt sig i kæmpeskikkelse. Hvis en mide havde fornuft, kunne handle frit, og handlede skønt, jeg ville beundre den mere end en Siriuskugle uden ånd og hjerte. For hin var da kun en mekanisk bevægelig klump, men her elskede jeg en udødelig sjæl."

"Det er sandt," sagde den ædle nederlænder; "det lærer allerede religionen os. Men også den stemmer religionen overens med astronomien, at den hæver mennesket til højtidelige tanker, lærer ham at foragte det jordiske, og længes efter det himmelske."

"En dyb, vemodig himmelsk længsel," svarede jeg, "er nedlagt af Gud i hvert følende bryst, for at styrke og trøste os i ulykke, sygdom og modgang, men ej for at svække og forstyrre vort lykkelige liv. Og hvorfor, kære Carl Frands, stirrer dit trofaste øje så længselsfuldt hen i det blå, da du dog har en himmel på jorden?"

"Ak, det er sandt," svarede den gode mand; "du har ret, Albert! og jeg skammer mig over min underlige melankoli. Men jeg er nu engang et tungsindigt menneske. Vel føler jeg mig særdeles lykkelig ved at eje min Concordia; men den onde Lemelie

ængster mig. Han sniger sig om os, som slangen i Paradis, og vil vist ikke hvile, før ..." Han tav.

Det lykkedes mig, at opmuntre min ven. Det morede ham, at jeg i Wittenberg havde lært at kende stjernerne lidt; han lod mig se i sin tubus, og viste mig de sydlige stjernebilleder, som man ikke kan se i Europa.

Som han således står med sin kikkert, råber han pludselig: "Ved Gud, der er en komet!" Jeg ser også i røret, og opdager langt borte et sådant mat tågelys med blegt svæv, der, som en uventet hemmelighedsfuld gæst, nærmer sig det øvrige lystige selskab.

Jeg kunne ikke se kometen uden gysen.

"Måske", sagde jeg halvt i spøg, "støder denne lige på vor jord, og styrter den i afgrunden."

"Tror du ikke også," spurgte min stille ven med et godmodigt smil, "at en sådan komet bringer ulykker og tvedragt over jorden?"

"Jeg tror det ikke," svarede jeg; "men ganske umuligt var det dog ikke. Et stort nært himmellegeme har indflydelse på vor luft, vor jord med ebbe og flod; luften virker atter på menneskets legeme, legemet på sjælen. Vel muligt, at en sådan almindelig forstemthed kunne opstå i det store, som så tit i det små. Når man først er forstemt og vranten, bliver man let uenig, og uenighed volder tvedragt."

"Fantasien", sagde min ven, "udtømmer sig i hypoteser, hvor forstanden ikke længere rækker hen. Du ville opmuntre mig, Albert! vise mig det uhyre fra en yndig side, og nu forekommer dig selv et uskyldigt himmellys som et uhyre."

Kometen

Vor astronom havde alle nætter fuldt op at tage vare på i tårnet med iagttagelser og beregninger. Concordia kunne ikke lide denne nattevågen; for van Leuven var ikke af nogen stærk konstitution, så bleg ud, og befandt sig ikke vel. Men hendes forhold til ham var, som datterens til faderen, og hun modsagde ham aldrig, fordi hun havde en uindskrænket tillid til ham; og hvad der fornøjede ham, vovede hun ikke at indvende noget imod, af frygt for at forstyrre hans glæde.

Da kometen var kommet os så nær, som den kunne, opvakte dette store himmelblus en gyselig beundring i os, når den stod således skrå på himlen, og strakte sit ris over vor lille, mennesketomme ø. Dog gjorde omgivelserne af skov og bakker dernede synet mindre frygteligt; men da van Leuven indbød os til at besøge sig på klippen, og vi der så dette tågebillede i sin gyselige ensomhed på firmamentet, da rejste sig hårene på vore hoveder. For som en mat lampe i evighedens mørke gravhvælving hang den der, ligesom skødesløst fæstet på et søm, så man hvert øjeblik måtte frygte for, den skulle falde ned; mens de andre stjerner var trådt tilbage i baggrunden for ikke at forstyrre det sælsomme nattesyn. Og nedenunder susede blyhavet en dødningedans, eller et kor, som om alle de siden syndfloden druknede lod sig høre, og stak de blege hoveder frem for at se ligblusset på himlen.

"En drømmevandrende lady Macbeth i det store," sagde Concordia. Minga var også med, og så i kikkerten. Hun lod den forskrækket falde, holdt hænderne for øjnene, og råbte: "Hu, hu! græsseligt! Den halshugnes hoved, Donna Eleonoras hoved,

sprunget fra stagen, svævende højt oppe i luften, dødblegt, de lysegule hår flagrende for vinden! Man ser tydeligt stjernerne derigennem."

"Nu, I galne, fantastiske mennesker!" sagde van Leuven, idet han ængstelig greb efter sin kikkert, men tog den rolig op igen, da han mærkede, den ikke var kommet til skade, "nu synes mig, der kunne være digtet og drømt nok om min komet; lader mig nu have ro til mine beregninger!"

"Vil du da igen ikke gå til sengs i nat, kære ven?" spurgte Concordia.

"Dernede i den lille klippestue hviler jeg ret godt, når jeg er færdig her," sagde han.

Disse betydningsfulde ord var de sidste, vi hørte af hans mund. Da jeg gik hjem med Concordia (for Minga var løbet i forvejen), talte vi kun om ham, og Concordia kunne ikke ophøre at rose hans elskværdighed.

"I tror ikke, Albert!" sagde hun, "hvilken magt denne herlige mand vandt over mit hjerte straks første gang, da han besøgte os i min faders hus. Man siger, Shakespeare har tegnet alle menneskelige karakterer; men ikke denne. Og det var vel heller ikke muligt; for hvad der skal være dramatisk, må gøre sig gældende, må vise egenheder, og min Carl Frands, skønt en mand, der overalt erhvervede sig agtelse og ærbødighed, udmærker sig især ved de kristelige dyder, der dog er de bedste, skønt negative. De fleste udmærkede mennesker er hellere højmodige end retfærdige; deler hellere en nydelse med andre end nægter sig en selv; taler bedre, end de hører efter; tænker selv lettere, end de sætter sig ind i andres tankegang. Således er ikke han. Når han taler med en ven, med sin kone, er han lutter

øre og opmærksomhed, lutter hukommelse. De fineste træk undgår ikke hans fine følelse. Alting var han i stand til at opofre for en ven. Den største anstrengelse, det ubehageligste arbejde kunne han finde sig i for at tjene ham. I synes, han er ikke poetisk nok, og jeg tilstår, hans væsen har ved andre beskæftigelser fået en anden retning. Han læser ikke selv gerne digterværker, fordi videnskaberne tager ham den meste tid; men på anden hånd får han dog alting at vide. Og hvad siger I dertil? Vort meste samliv består i, at jeg fortæller ham de digterværker, jeg har læst. Vist nok miste de i min mund meget af deres liv og friskhed, men det erstatter igen den kærlighed, han har for mig. Og derfor føler jeg dybt, det er min pligt at være dette herlige hjerte hengiven med liv og sjæl."

Med disse ord trak hun sagte sin arm ud af min, og lagde den dejlige hånd, som jeg havde vovet at trykke, på sit bryst. Jeg stirrede ned til jorden, og en mismodighedståre trillede ned fra mit øje, fordi hun, ved at trække sig så ivrig tilbage, havde gjort mig en slags bebrejdelse.

"Sandelig," råbte jeg, "eders ægteherre er ædel og god; jeg elsker ham, og vil ikke berøve ham et gran af sin fortjeneste, der med rette henrykker eder. Men hvad forsagelsen, hvad opofrelsen angår – jeg tror gerne, at han for en vens skyld kunne nægte sig meget; det ville vist ikke falde hans stille, milde karakter vanskeligt. Men det behøver han ikke. Han er rolig i besiddelsen af det højeste gode. Tænk eder derimod en ånd fuld af ild, et hjerte fuldt af kærlighed, en sjæl fuld af trang til at meddele sig, der smægter efter forening – og som dog må savne, dog fornægte sig, dog tie, og gerne gør det, fordi dyd,

pligt, venskab byder det. Ved den evige Gud, et sådant hjerte fortjener heller ikke at behandles med hårdhed og mistillid."

"O, min kære Albert!" råbte hun bedrøvet, "har jeg fornærmet eder? Er I vred på mig?"

"I trækker eders arm ud af min," sagde jeg med tårer; "har jeg fortjent denne ængstelighed, denne kulde, dette stumme mishag?"

"Nej, ved Gud ikke," råbte hun, og rakte mig sin hånd, som jeg dækkede med kys.

"Evigt venskab! rent uskyldigt venskab til døden!" råbte vi begge.

Jeg trykkede hende til mit bryst, mine læber brændte på hendes. Da stødte hun mig vildtforfærdet tilbage.

"For Guds skyld," råbte hun, "uhyret! ser I ikke uhyret, som lurer på os? Månen har forvandlet sig til et truende spøgelse, fordi ..." Hun tav.

Jeg så op gennem grenene. Kometen stod just nu tæt ved månen. De havde mødt hinanden, var ligesom smeltet sammen, og kometens lange ris strakte sig underligt ud fra månens underste rand. Forskrækkede og forstemte skiltes vi ad.

Lemelie havde været syg i disse dage, og lå til sengs. En stor angst og uro martrede ham; han kunne ikke udstå kometen, kaldte den et djævlefjæs, og blev i sin hule, hvor Minga bragte ham maden.

Næste morgen, da Concordia og jeg samledes ved frokosten, forundredes vi over Minga; for hun var ganske forstyrret: hårene hang hende uordentligt ned om skuldrene, hun var askegrå i ansigtet, og ville ikke tale et ord. Når vi sagde noget til

hende, rystede hun fortvivlet på hovedet, og pegede til Lemelies hule.

"Er han død?" spurgte jeg.

Hun fo'r skælvende sammen, stirrede på mig med stive øjne, og nikkede.

Jeg ilede hen i Lemelies hule, han lå iskold og skælvede under dynen, de matte øjne brændte med feberhede, jeg hørte ham utydeligt mumle nogle bønner, han prøvede forgæves at folde hænderne, skummet stod ham for munden. Denne paroxysmus måtte allerede have varet længe; idet jeg trådte ind, kom han noget til sig selv igen, drejede ængsteligt øjnene hen efter mig, rakte mig den iskolde hånd, og sagde: "Ak, kære herr Albert! er I der? Jeg har haft en forfærdelig nat, atter været på bredden af afgrunden. Giv mig noget palmesaft!" Da han havde drukket, spurgte han urolig: "Hvor er den gode Minga? Hun har våget hele natten over mig, den trofaste sjæl. Jeg har måske gjort hende vanvittig med min vilde snak; for I ved nok, når jeg er syg, taler jeg altid om Djævelen og Helvede. Da hun nu er sort, har jeg måske i vildelsen taget hende for den skinbarlige Satan selv, og klemt hende noget vel hårdt om halsen for at forsvare mig. Men det har ingen nød, håber jeg. Hvorledes befinder den kære Concordia sig, og den gode herr van Leuven? Vil denne ædle velynder ikke også gøre mig den ære at besøge mig?"

"Van Leuven", svarede jeg, "er ikke kommet hjem i nat, han sover på stjernetårnet."

"Ak, det er sandt," svarede Lemelie: "nede i den lille klippestue. Hans ånd svæver over stjernerne, han gider intet mere have med os jordorme at bestille. Jeg drømte i nat, at jeg

forærede ham en kikkert, hvori han endnu langt bedre kunne se Mælkevejen og kometen. Skinner det afskum endnu?"

"Det er højlys dag, herr Lemelie!" svarede jeg, "kometen er forsvundet for solens lys."

"Nå, det var vel," sukkede den syge; "solen må heller ikke se slig en rædsel. Jeg vil heller ikke se den, og håber, den besøger os ikke oftere."

Vi ventede hvert øjeblik, at van Leuven skulle komme hjem, men han kom ikke. Nu begyndte vi at blive bange. Jeg løb op ad klippen, og Concordia ville endelig med. Hendes ængstelse tiltog med hvert skridt, og hun søgte at trøste sig selv med alle mulige sandsynligheder.

"Han har siddet der så længe," sagde hun, "til trætheden til sidst har overvældet ham, og så har han forsovet sig. Ikke sandt? Og så gad han ikke gå hjem i middagsheden. Ikke sandt, kære Albert?"

"Således er det vist," sukkede jeg.

Vi nærmede os den lille stentrappe.

"Hører I ikke, hvor mit hjerte banker?" spurgte hun, og stirrede vildt på mig; "mig tykkes, man kan høre det slår. Ræk mig eders hånd, ellers falder jeg." Hun løb så stærkt, at jeg selv var bange for, hun skulle styrte ned. Jeg bad hende ikke skynde sig så meget.

"Ak, I har ret," stønnede hun, "lad os tøve, og hvile på denne bænk, så kan vi dog håbe nogle øjeblikke endnu, om også det værste skulle være hændt. Man siger, vished er bedre end uvished; det er ikke altid sandt, for ..." Hun holdt inde, og sagde. idet hun ængstelig lagde hånden på sit hjerte: "Jeg ville så gerne drikke lidt koldt vand."

"Jeg skal straks hente det," sagde jeg.

"Nej, nej," råbte hun atter urolig, "kun hurtigt afsted derop! Carl Frands! min kære Carl Frands! er du deroppe, så svar mig med et eneste dyrebart, uskatterligt ord, at jeg hurtigt kan finde dig."

Der herskede en dødstilhed. Hun styrtede derop, løb forbi det lille sovekammer, og trådte ind i stjernetårnet.

"Der er han," råbte hun glad, "han er her endnu, vi har ængstet os uden grund."

"Her?" spurgte jeg nedslået. "Jeg ser ingen."

"Hans hat," jublede hun, "hænger på sømmet. Og der ligger endnu papirerne, fulde af beregninger, buer og kometer. Ak, se engang! Han har skrevet Concordia på randen af sit manuskript, og tegnet en lille blomsterkrans deromkring. Han tænker dog altid på mig, selv under de alvorligste forretninger. Og Albert Julius står også der. Og nede i krogen, langt nede står Lemelie ganske småt med rødt blæk. Lad os nu gå ned i sovekammeret og vække syvsoveren!"

Hun ilede derned. Men løjbænken var tom, og det lod slet ikke til, der havde været nogen i nat.

"Han må være gået ud på bulværket for at tage frist luft," råbte hun. "Der har man fri udsigt over hele den skønne egn, der finder vi ham vist."

Jeg anede det værste, og fulgte Concordia i hælene, kun betænkt på at redde hende selv. Det kunne behøves. Hun stirrede ned, tumlede på randen af afgrunden, udstødte et vildt skrig, og var jeg ikke sprunget hende til hjælp, var hun styrtet i dybet.

Hun lå i mine arme som død. Jeg bar hende hen i det lille sovekammer, lagde hende på løjbænken, skyndte mig op igen, stirrede også ned til stranden, og var selv nær ved at tumle omkuld, for jeg opdagede min dyrebare vens lig dybt nede, jammerligt sønderslået på klippen.

Jordefærd og fødselsfest

Hvordan beskriver jeg vor uhyre smerte? De voldsomste følelser og lidenskaber, der bespænder det menneskelige bryst, giver sig kun luft i usammenhængende toner, afbrudte ord. Concordia og jeg løb ned til stranden gennem den underjordiske gang, og fandt vor salig vens døde legeme på sandet, rødfarvet af hans eget uskyldige blod. Hovedet var knust; han kunne ingen pinefuld død have lidt. Kikkerten holdt han endnu fast i den kolde hånd, og – af de skrøbelige glas var intet sønderbrudt. Jeg ejer endnu denne kikkert, og har ofte i den skuet op til himlen, hvor min ven venter mig, og hvor jeg snart skal se ham igen.

Jeg lod Concordia blive tilbage ved liget og hentede Minga. Lemelie var sygere end nogensinde, og feberen rystede ham så stærkt, at jeg ikke nænnede at sige ham den ulykke, der var hændt, for ikke at forværre hans tilstand.

Minga forfærdedes ikke, da jeg bragte hende det bedrøvelige budskab, men græd meget, og rystede fortvivlet på hovedet. Hun kunne endnu ikke tale, men kun give en hæs lyd fra sig, hendes hals var meget svullen. Hun havde selv hængt igler på den og kogt nogle blade, hvormed hun gurglede sig.

"Skulle vi også endnu miste denne tro sjæl?" tænkte jeg. "Har niddingen oven i købet kvalt hende? Ak, nu kan ingen ulykke mere overraske os, det uhyreste er sket."

Dernede fandt vi den trofaste hustru henstrakt ved liget.

"Jeg har fattet mig," sagde hun med milde tårer. "Den friske søvind har viftet min vilde fortvivlelse hen over bølgerne, den skal ikke forstyrre den saliges slummer. Mine suk skal kun omvifte ham, som små bedrøvede alfer. Som en kristen har han

levet, som en kristen er han død. Da han tog afsked med mig i går, hørte jeg ham på vejen til stjernetårnet synge dette vers så rørende, så skønt:

Ta'r du mig i din hånd, o Fader!
da vil de kære, jeg forlader,
om sorgen end dem bøjer ned,
dog trøstes ved min salighed.

Det var hans svanesang, spådommen om hans skæbne. Ak, Albert! se, hvor min forlovelsesring endnu blinker på hans finger. Det betyder, at han var mig tro til døden. ja, jeg ved det, han var aldeles, ganske min. Ingen fantastisk indbildning, ingen fremmed tillokkelse, ingen sværmersk følelse kunne drage hans hjerte et øjeblik fra hans Concordia. Og stræbte end hans ånd ofte ud fra det timelige efter evigheden, så viste dog hans kærlighed ham evighedens engel i Concordias skikkelse, det ved jeg. Og derfor fortjener heller ikke min ring, som jeg her trækker af hans kolde finger, at følge ham i graven, ikke, at jeg sætter den ved siden af hans. Den skal sidde på min venstre pegefinger, erindre mig om hans troskab, og altid være mig en stille bebrejdelse. Og Gud ved dog, at han var mig inderligt kær. Jeg har aldrig ophørt at elske ham, og har fra dette øjeblik af ingen glad time mere i mit liv. Men, min kære Carl Frands! jeg vil tvinge mig, tvinge mig af pligt. Smerten skal ikke knuse mig; for jeg besidder et levende pant af dig under mit blødende hjerte, som jeg må skåne. Du skal atter leve for mig i dit barn; jeg skal genkende dine ædle godmodige træk i den lille skabnings ansigt, jeg skal daglig fortælle den om sin salig fader, som nu er i Himlen, hvor solen skinner, hvor stjernerne blinker, og hvorhen hans jordiske øje skuede så længselsfuldt. Ak, min

elskede ven! hvorfor skulle du dog ikke nyde faderglæden, du som var så ganske skabt til at være fader?"

En rigelig tåreflod vædede den lidendes dejlige ansigt. Hun kyssede sin døde ægtefælles mund og hånd. Derpå rejste hun sig op igen, og sagde: "Nu, og aldrig mere. Mine venner! begrav dette legeme, jeg vil ikke se det oftere." Derpå forlod hun den døde med langsomme skridt, hyllet i sit klædebon. Ved indgangen til det underjordiske svælg vendte hun sig endnu engang om, kyssede på fingeren ad liget, slog sine øjne mod himlen, og forsvandt i mørket.

Jeg sad længe på klippeblokken, og stirrede på min salig ven, mens Minga vaskede hans ansigt og hænder, og hentede blomster fra vandfaldets rand, for at smykke liget dermed. Hun talte ikke et ord, men græd tit, kyssede ham på hånden hvert øjeblik, og stirrede op imod skyerne, som for at se hans ånd.

"Minga!" sagde jeg, "se engang alle de åbne haller i klippekløfterne, som vender ud mod havet. I en sådan hule vil vi henlægge vor salig ven, og tilmure indgangen for søfugle og sælhunde. Så har han her et lige så smukt begravelseskapel, som han kunne have fået i Antwerpens domkirke, hvis han der slumrede bag det sorte gitter hos sine forfædre. Ærkefædrene holdt også meget af slige gravhuler. Abraham købte sig en til sin Sara i Hebron, og Joseph af Arimathea lod ligeledes Jesu legeme nedlægge i en sådan luftig hule. Den salig van Leuven skal hvile lige så, og vi vil tit gå ned og besøge hans grav."

Minga trykkede min hånd, og vi tilbragte hele dagen med at få gravstedet færdigt. Just som jeg ville tilmure det sidste hul, steg månen op af havet, og kastede venligt sin stråle ind på liget og på håbets anker derude i bølgerne, der hændelsesvis stod

lige over for gravhulen. Jeg udøvede alle præstens forretninger; jeg sang ligsalmen: "Jesus, du mit håb, min trøst!" kastede på liget tre skuffer sort frisk jord, som jeg havde taget med oppe fra øen, for her var ikke andet end sand, og sagde: "Af jord est du kommet, til jord skal du blive, af jorden skal du igen opstå," hvortil den gode Minga med hæs røst, så godt som hun kunne, istemte sit amen.

Da Concordia, hensunken i sin smerte, imod sædvane kom alene hjem uden Minga, fordi hun troede, Lemelie var syg og sengeliggende, fandt hun ham siddende ganske oprømt uden for hulen, røgende sin pibe.

"Trøst eder, madame!" sagde han, "vi skal alle den vej, tidligt eller sildigt. Den, som stedse ville sørge over andres ulykke, fik ikke en glad time i sit liv; for der forgår ikke et øjeblik, hvori ej et menneske dør eller bliver begravet. Men hvert øjeblik fødes, døbes og ægtevies der også flere mennesker; og så må det ene bøde på det andet. Viljen formår meget over følelsen, siger jo filosofferne, og derfor har jeg nu også slået alle sørgmodige griller i glemmebogen, og vil ikke længere være syg. Jeg røger min pibe, tømmer mit glas, og befinder mig bedre. Sådan vil det også gå eder, når lidenskaben har udraset. For hvad er kummer og sorg? Kun en feber, der ryster legemet en tidlang mere end sædvanlig."

Concordia værdigede ham intet svar, men gik hen i løvhytten, hvor vi traf hende. Jeg havde mærket, at den tro sorte meget urolig havde skyndt sig op efter sin frue, så snart hun hørte, Concordia var gået ene hjem.

Lemelie mærkede nok, at vi afskyede ham, og holdt sig nogle dage borte fra os. Minga kunne endnu ikke tale ret, dog

begyndte hævelsen at falde, så der ingen fare var, om hun endog endnu en tidlang skulle blive hæs.

Fjorten dage efter van Leuvens død forlangte Lemelie at tale ene med Concordia: men hun ville kun høre ham i Mingas nærværelse, og der gjorde han hende ligefrem et ægteskabsforslag. Der var kun nu to at vælge iblandt, sagde han; men han tvivlede ikke om, at hun ville foretrække ham, en officer af det ældste franske blod, for en skopudser og halvstuderet skoledreng.

"Vil I ham vel, så sig ham for det første ikke et ord om, hvad der her er forefaldet; og mishager min utålmodighed eder, så betænk, at I er selv skyld i den, og at det står i eders magt at gøre mig til det venligste, føjeligste menneske af verden!"

Den stakkels Concordia vidste ikke, hvad hun skulle svare; de trusler, han udstødte mod mig, forskrækkede hende. Hun bad ham for Guds skyld være rolig og fornuftig og betænke hendes tilstand.

"Jeg giver eder endnu tre dages frist," sagde han. "Eders barn vil jeg antage som mit eget; men min kone må I være. Jeg venter ikke længere. Albert har jo været degn, så kan han også være præst. Lad ham vie os efter eders egne kirkeskikke, for at I ingen skrupler skal gøre eder. Jeg finder mig i alting."

Dermed gik han. Concordia betroede mig alt, så snart hun så mig. Vi var i den største uro. Lasten har hundrede midler, hvor uskyldigheden tit ikke finder ét. Men Minga var i den senere tid blevet oprømt og munter, tværtimod sin sædvane. Hun begyndte også at kunne snakke lidt igen, og sagde: "Lad mig kun råde, og frygt eder ikke! Lemelie har sagt, det er hans

fødselsdag i morgen; I må spise med ham og drikke hans skål. Alting kan endnu gå godt; vi skal nok få ham til at slå sig til tåls."

"Men kun ingen lumske midler, gode Minga!" råbte Concordia og jeg på en gang.

"Alting åbenbart og ligefremt," svarede den sorte.

Vi lod hende råde, og hun tilberedte et godt måltid, hvortil hun indbød Lemelie. Da han trådte ind med os i den største hule, opdagede han en blomsterkrans omkring sit navnetræk, just på det sted, hvor Don Cyrillos jernlampe havde hængt; og der, hvor det stive lig havde siddet, var der dækket for Lemelie.

Det smigrede ham, fordi han troede, det var Concordias værk; men da han hørte, det var Minga, der havde vist ham denne opmærksomhed, sagde han skummelt: "Det havde jeg straks skullet gætte; det sorte dyr forstår jo ikke engang at skille tidsler fra blomster. Har hun ikke flettet mig en krans af lutter ukrudt?"

"Smukke farver!" råbte Minga hæst: "blåt og gult og rødt og grønt. Sådan bruger vi det hjemme hos os ved vore offerfester. Sæt eder ned, og vederkvæg eder, min herre og behersker!"

Samtalen ved bordet standsede hvert øjeblik i begyndelsen, men da Lemelie havde drukket dygtigt, blev han munter.

"Kometen," sagde han, "forsvinder nu hver aften mere og mere, så lad også forlegenheden og misfornøjelsen mellem os forsvinde! Minga! ræk mig dog kniven der, at jeg kan skære den dejlige melon i stykker."

Minga bragte kniven; men da han bøjede sig tilbage på stolen og udstrakte armen efter den, stødte den sorte det skarpe stål dybt ind til skaftet i hans bryst, så at hans blod oversprøjtede

bordet, og han efter nogen vaklen frem og tilbage faldt af stolen på gulvet.

Da Minga havde truffet niddingen, råbte hun: "Jeg kommer igen, når han er død," og løb ud i skoven.

Lemelie var dødelig såret, men døde først to dage derefter i store smerter. Vi forbandt ham, så godt som vi kunne, og bragte ham i seng. Han led forfærdeligt, undertiden også af samvittighedsnag, hvilke han dog søgte at bedøve med palmesaft og med sin elendige filosofi. For sin morderske var han endnu altid bange, og det beroligede ham noget, da han hørte, hun var gået bort.

Vi havde medlidenhed med ham, og bad ham, endnu mens det var tid, at vende sin sjæl til Gud. Han bed tænderne sammen, skummet stod ham for munden, og han råbte: "Gør mig ikke min tilstand endnu værre med eders tåbelige snak!" Vi tav; Concordia gik ud, og han sagde blidere: "Herr Albert! ræk mig dog det skrevne hæfte der i bordskuffen. Jeg kan ikke længere leve, og dø kan jeg heller ikke endnu. Meget smerter mig, især eders enfoldige medlidenhed og naragtige indbildning om min overordentlige ondskab. I er endnu børn, unge uerfarne mennesker, som ikke kender verden; og her på denne ø vil I næppe finde lejlighed til at formere eders menneskekundskab. Læs mit levnedsløb! Jeg er også blevet skribent, og har i den senere tid, ligesom Don Cyrillo, søgt at forslå tiden med at optegne mine eventyr. I vil se, hvad jeg har gjort, har tusinde andre gjort værre end jeg. Gak i eders celle og læs for Concordia, lad mig alene med palmesaften! En pibe kan jeg nok røge endnu, ligesom en stakkels tyrkisk slave, der sidder levende på spid. Når I er færdig, så kom tilbage! Jeg skal

fortælle eder resten; for jeg føler, at jeg ikke kan dø, før jeg har skriftet for eder, skønt I er kættere, der ikke kan absolvere mig. Pas kun på, at den sorte ikke kommer igen, så har det ingen nød."

Jeg tog det skrevne hæfte, gik ind til Concordia, og der læste vi de bekendelser sammen, som jeg her meddeler eder.

Lemelies levned

Jeg er født i Paris år 1590, just i den store hungersnød, da munkene fordrev tiden med processioner og prækede, at hvo der døde hungersdød, døde martyrdød. 13.000 mennesker var allerede sultet ihjel, og Henrik den Fjerde kunne endnu ikke få bugt med Paris. Jeg er af den ældgamle familie ***; mine forældre var så fattige som kirkerotter, og beboede et lidet hus i Rue de la Feronnière, for de hørte til Guisernes parti, og var næppe sluppet derfra med livet, dengang Henrik den Tredje lod hertugen af Guise myrde af otte adelsmænd. Nu levede de stille, ængsteligt i løn under det påtagne navn Lemelie, og drev en borgerlig håndtering, som min fader havde lagt sig efter i bedre dage blot for morskabs skyld.

Jeg hørte i min barndom kun tale om mord og gift. Mine forældre var ivrige katolikker, havde fattet et dødeligt had til huguenotterne, og talte med største henrykkelse om Bartholomæusnatten, om admiral Colignys drab, om prinsen af Condés forgivelse. Dronning Catharina af Medici, en kvinde sammensat af alle laster, blev prist os som et mønster for kvinder. Man roste det naive træk af Carl den Niende, da han selv gennem vinduet skød ned på sine undersåtter og råbte: "Dræb! Dræb!" Men Henrik den Tredje var forhadt af mine forældre, fordi han havde myrdet hertugen; og glæden var stor, da den gudfrygtige munk Jacob Clement vovede sig ind til ham, og dræbte ham igen.

Men hvad hjalp Bartholomæusnatten, når man satte en kætter som Henrik den Fjerde på tronen? Sagtens bragte hans forfængelighed ham straks til at fornægte sine grundsætninger.

Som protestanternes forsvarer var han optrådt; så snart han kunne blive konge, afsvor han sin tro. Kunne man stole på denne nybagte katolik? I det nantiske edikt, hvori de reformerte tilstodes lige rettigheder med de katolske, så man tydeligt, hvorledes det havde sig med ham. Også ærgrede det alle mennesker, at denne unge herre med hyklet dyd ville give sig airs over de ældre, og indføre en ny tone ved hoffet. At han var tapper, kunne man ikke nægte, og hans Sully var en ret god regnemester. Almuen glædede sig også meget over det løfte, han gjorde, at hvis Gud sparede ham helse og liv, skulle hver bonde om søndagen have sin høne i suppegryden. Men man kendte ham for resten ret godt: han var en rasende spiller, og så hengiven til vellyst som nogen; heller ikke tog han det så nøje med de midler, der førte ham til målet. Han frygtede sine fjender, overdrev sin mildhed mod dem på sine venners bekostning, og plejede at sige for spøg: "Jeg forgylder de onde daglig, for at deres ondskabs bly ikke skal blive tilsyne." Men da han dog ikke kunne forgylde alt bly, blev der endnu synligt bly nok tilovers; og man tænkte kun på, hvordan man kunne træffe ham med en usynlig blykugle, eller hvæsse et hemmeligt stål imod ham.

Først forsøgte jesuiterskolaren Johan Chatel at bibringe ham et stød, men gjorde det så dumt, at han kun stødte ham et par tænder ind i munden, hvorover den skønne Gabrielle græd, når hun siden skulle kysse ham. Men det blev ikke derved. Den stakkels Chatels uhyre dødspinsler forbitrede hjerterne kun mere; og snart fandt man en mand i vort nabolag, der forstod tingen bedre.

Naturligvis gad intet fornuftigt menneske opofre sig for den sags skyld; for hvad ragede ham Frankrigs frelse, når han selv skulle levende radbrækkes? Lykkeligvis findes der altid godhjertige narre nok, med hvis poter man kan rage de hede kastanjer af asken uden selv at brænde fingrene. En sådan sværmer boede i vort kvarter; jeg lærte ved en hændelse at kende ham.

Jeg kunne omtrent være atten år, da jeg en aften temmelig silde spadserede i Tuileri-haven, hvor en smuk pige havde sat mig stævne; for fra min barndom af har jeg været en tilbeder af kønnet, og kvinderne har ikke bidraget lidet til mit had mod mandfolkene. Da jeg nu går således omkring og venter forgæves i nærheden af en fiskepark, hører jeg noget plumpe ud i vandet, just ved den aftalte hæk. Jeg frygtede for, at det muligt kunne være min skønne, parken var ikke dyb, og jeg sprang uden betænkning i vandet, for at redde min guldfisk. Men i stedet for guldfisken havde jeg fået fat på en afskyelig skrubtudse. Det var et stygt, skummelt menneske, bleg og mager, med stor mund, sorte tænder og små matte, skæve øjne, som han meget andægtig opløftede mod himlen. Han kyssede mig på hånden gentagne gange, og takkede mangfoldig, fordi jeg havde reddet ham, ikke fordi han satte stor pris på livet, men fordi han troede at være født til noget stort, hvilket endnu ikke var gået i opfyldelse.

Jeg havde ingen tid til at tale længere med ham, men skyndte mig hjem at tage tørt på, og løb så ud igen, for at finde min kæreste. Aftenen derefter traf jeg atter min opfiskede i haven, og gjorde hans nærmere bekendtskab. Han hed Frands Ravaillac, havde været munk, og var af en fattig patricierfamilie

fra Angouléme. Man havde jaget ham af klosteret, fordi han havde fordærvet flere kostbare helgenbilleder med at skrabe farven af og drikke den i altervinen mod den faldende syge. Alt hvad andre mennesker holder af, som smukke fruentimmer, god mad og drikke, musik, dans, dejligt vejr, en behagelig bopæl, var ham en pest. Han gik med hestehårs-skjorte på det blotte legeme, levede af brød og urter, hudflettede sig daglig, og gik kun ud, når det regnede og blæste, for at besøge begravelseshulerne uden for Paris. Da jeg engang spurgte ham, hvorfor han gjorde det, svarede han: for at døde og drukne kødet ved daglig pønitense. Dette ville Frands Ravaillac have gjort i går, da han mødte en tillokkende pige (formodentlig min skønne); men han havde tabt ligevægten, var plumpet omkuld ud på hovedet, og var sikkert druknet, hvis jeg ikke var sprunget ham til hjælp.

Et maleri, som hang i forhallen til et kloster, og forestillede en martyr, der bliver levende flået, var hans kæreste øjenslyst. "Hvad det må være sødt, hvad det må være honningsødt," sukkede han. "At dø således for den gode sag! Denne helgens mod dufter som roser, knivstikkene smager ham som ambrosia." Og hvad det vås videre var.

En sådan overspændthed måtte naturligvis til sidst nedrive sundheden. Han så også ud som døden selv, og var vist død for længe siden, hvis han ikke undertiden havde sovet så overordentlig meget. Ofte satte han sig hen i en grotte og sov to-tre dage og nætter i træk; når han da vågnede igen, håbede han, ligesom de hellige syvsovere, at have ligget flere hundrede år på sit grønne øre.

Vi lo ham ofte ud, jeg og min kæreste, der var kammerjomfru hos marquisen af Verneuil, kongens forrige maitresse. Ofte når jeg og min skønne drømte os i Elysium, hørte vi den forladte græde i sit værelse derinde og råbe: "Lever der da ingen kristensjæl, som vil give den forræder sin velfortjente løn?"

I de dage tildrog der sig endnu noget, som indgød mig et personligt had til kongen. Min fader levede af at gøre lakerede paparbejder og biscuitæsker af pomeransskaller. Hvad han ikke solgte i huset, handlede jeg med på torvet, hvor jeg havde min bod.

En dag kom en bonde og ville købe en æske af mig, for at gøre sin kone en foræring med den. Jeg mærkede nok, knægten forstod sig ikke på slige ting, og forlangte ti gange så meget, som æsken var værd. Men da lakfernissen glinsede gennemsigtig og klar over det brogede billede, som forestillede Adam og Eva i Paradis, fandt bonden sig i prisen og gav mig pengene. Næppe havde jeg dem i lommen, før der kom en anden æskemager styrtende, der ville sælge ham en for røverkøb. Bonden forlangte sine penge tilbage, jeg ville ikke give ham dem, og i denne hurlumhej kom just kongen forbi, for han havde gjort sig det til pligt, ligesom Harun al Raschid i Bagdad, undertiden at gå forklædt omkring på torvene, for at se, om borgerne fik deres kød og brød til billige priser, og om hønen snart var ruget ud af ægget, som bonden hver søndag skulle have i gryden. Med slige forbarmeligheder gjorde han sig almuen til ven; men de store og fornemme skammede sig over en sådan kongelig pottekigger, og det forstærkede kun forbitrelsen mere imod ham. Kongen ville vide, hvad vi

kævledes om; man fortalte ham det, og jeg sagde: "Sire! Handelen er sluttet. Et ord er et ord, og en mand er en mand."

"Giv ham straks pengene tilbage, bedrager!" råbte kongen opbragt med et foragteligt blik. – Denne foragt, som ærgrede mig mere end pengetabet, jog mig blodet i ansigtet, og jeg svarede: "Sire! jeg er ingen bedrager, jeg er en fattig adelsmand, der er kommet på knæene, og som nøden tvinger til at drive et borgerligt håndværk."

"Du beskæmmer såvel adelen som borgerskabet med disse ord," svarede kongen. "Nøden tvinger ingen til at handle slet. Tror du, fordi du måske hører til vinbærmen af adelen, at du ustraffet kan blande det gode, klare borgerlige øl med dit uhumske skum?"

Jeg svarede i min forlegenhed noget usammenhængende tøj; men kongen vendte sig leende fra mig, og sagde: "Den dreng lader til at være dum; vi vil denne gang se igennem fingre med ham." Dermed gik han. Jeg stod beskæmmet tilbage, min handel var ruineret, fra den dag af købte ingen noget mere af mig.

Jeg betroede min kæreste min ulykke endnu samme aften. Marquisen kom ind til os, og istemte litaniet på sin vis. Hun havde besøg af en fornem herre, der først sendte sin tjener hjem i forvejen, og spurgte nu venligt, om jeg ville være så god at følge ham hjem; for på den tid var det usikkert at gå silde alene på gaden om aftenen. Jeg havde intet at tabe, og det fornøjede mig, at kunne vise den fornemme mand en tjeneste. Jeg måtte følge ham op i paladset gennem mange værelser, lige ind i hans sovekammer. Her sagde han meget huldsaligt og nedladende, men så sagte, at jeg næppe kunne høre det:

"Kære Lemelie! I har uret i at hade den fromme konge, og i at være så vred på ham. Det er virkelig et allerkæreste menneske; og som blot privatmand, som tapper soldat, behagelig selskabsbroder kunne man aldrig ønske nogen bedre. Men, desværre! til konge er han slet ikke skabt, og det er en stor ulykke, hvorpå der jo før jo hellere må rådes bod. Hans fald er et nødvendigt onde, til held for det hele, og derfor må ingen ægte patriot lade sig lede vild af godmodig svaghed eller små betænkeligheder. Før kunne man måske have gjort sig en samvittighed af det, da han endnu var kætter; men nu har det ingen nød med hans salighed – og vidste man et godt middel, som ingen opsigt gjorde – hvorved man let og snart kunne befordre ham ind i evigheden ... En kæk patriot, som opfyldte det almene ønske, kunne gøre sikker regning på alle stores taknemmelighed; og en pengesum, der gjorde ham til en rig mand, ville bestemt falde i hans lod."

Jeg så den store herre skælmsk i øjnene, og svarede næsvist: "I vover meget, monseigneur, ved at gøre mig sligt et forslag!"

"Ikke i mindste måde, kære Lemelie!" svarede han smilende. "Eders liv står i min hånd; jeg har mine spioner overalt, og skulle I sladre af skole, ville I sikkert styrte eder selv i fordærvelse."

"Det var kun min spøg, nådige herre!" svarede jeg; "I kan nok begribe, at kongens undergang er mig lige så meget om at gøre, som eder. Når man altså, som sagt, kun vidste et middel!"

"Nå, der gives dog, oprigtig talt, midler nok," svarede han. "Nat, mørke, en velsleben dolk kunne til tid og sted udrette store ting."

"Men dagen kan opdage meget," sagde jeg; "og i det varme bad, man bryggede for Jacob Clement og Johan Chatel, var der for meget sennep og salt. Jeg tvivler om, at nogen så snart lyster efter dét igen."

I dette øjeblik gik der mig et lys op, og jeg råbte: "Og dog, monseigneur! I bor jo i nærheden af den botaniske have, hvor det dejlige palmetræ gror; kan I skaffe mig en palmegren (selv har jeg en ren, hvid skjorte), så håber jeg, ønsket skal blive opfyldt til alle parters fornøjelse."

Den fornemme herre troede først, at jeg ville spase med ham igen, men da jeg havde forklaret ham alting, fandt han mit indfald ypperligt. Han skaffede mig hemmeligt palmegrenen, jeg trak den hvide skjorte over min trøje, satte mig en lang blond paryk på hovedet, som jeg fik af kammerjomfruen; og da jeg fra barnsben af kunne klavre som en kat (det er først i senere år, jeg har været plaget af svimmelhed), sneg jeg mig op på taget, og spadserede hen over nogle nabohuse, til jeg kom til Ravaillacs kvistkammer. Her brød jeg et par tagsten løs, krøb ind i kammeret, og skjulte mig i en krog.

Han kom kort derefter hjem, og gjorde mig tiden temmelig lang med at læse adskillige paternostre. Endelig krøb han i den elendige seng, da han først ivrigt havde kysset nogle helgenbilleder i en gammel bog. Just ligesom han ville til at slukke pråsen, åbenbarede jeg mig for sengen med palmegrenen i hånd, og råbte: "Frands Ravaillac!" – Han lod næsten til at have ventet sig et sådant besøg, for det satte ham slet ikke i forundring. Han rejste sig over ende på knæ, foldede hænderne, og sagde andægtigt: "Tal, Herre! din tjener hører."

"Frands Ravaillac!" vedblev jeg i en roligbefalende tone, "du skal ihjelslå Henrik den Fjerde, Frankrigs konge; dermed sker vor vilje i Himlen og på jorden."

Han kneb øjnene i, bøjede tre gange hovedet ned imod dynen, og sukkede: "Vel, Herre! jeg lyder. Se, jeg er din ringe tjener, kun et skrøbeligt værktøj, som du betjener dig af til at fuldføre dine store forsætter."

Jeg blæste ham lyset ud, klavrede ud på taget igen, satte tagstenene for hullet, og kom tilbage uden at opdages og uden at brække halsen.

Så skete da nu den dåd, der er alverden bekendt.

Da kongens vogn en dag kom hen i vor gade, hvor jeg stod i vinduet med La Masson, en af mine kammerater, blev kareten standset af arbejds- og pakvogne. Tjenerne sprang alle ned; nogle gik over kirkegården, andre løb forud for at gøre plads. Nu var kongen ganske uden omgivning; de seks baglæns siddende herrer så sig alle om efter hestene.

I dette øjeblik opdagede La Masson og jeg vor gode ven Ravaillac, der listede sig sagte og hurtig hen til vognen gennem mængden.

"Se engang Ravaillac!" hviskede La Masson til mig, "han er, så sandt jeg lever, også krøbet ud af reden i dag, for at se den forfængelige verdens larm og støj. Man mærker, han er kortsynet, siden han trænger sig så nær hen til vognen; men jeg er bange for, hans næsvished bekommer ham ilde. – Min sjæl," råbte han igen, "karlen er rent af lave! Han stiger op på hjulet og bukker sig ind i vognen til kongen. Jeg tror, han vil kysse ham."

Næppe havde La Masson sagt dette, før kongen skreg: "Gud! jeg er såret." Han styrtede tilbage i sit blod; og Ravaillac, der

måske kunne have sneget sig bort i trængslen, stod stiv og rolig som en støtte med den blodige kniv i hånden, og ventede sine gerningers løn.

Det havde siden været ham en let sag at fly, for ofte lod man fængselsdøren stå på klem for ham. Marquisen af Verneuil, der stod i forbindelse med mange store herrer, som det gjorde ondt, at den arme djævel, så at sige, skulle dø uskyldig, da han kun havde været et blindt værktøj for deres hævn, skikkede mig i fængslet til ham for at sige ham rent ud, at han gerne kunne pakke sig. Var jeg kommet i bar skjorte, med blond paryk og palmegren i hånd, så havde han uden tvivl lystret. Men det gik ikke an her; og på den naturlige måde kom man ingen vej med ham. Han rystede på hovedet, viste mig en gammel billedbog fuld af martyr-henrettelser, og sagde: "De kan dog ikke pine livet af mig. Med sværdet må de slå mig hovedet fra kroppen. Da vil Himlen åbne sig, og englen med palmegrenen vil komme ned igen og bringe mig op i Abrahams skød."

Jeg sagde: "Ravaillac! har du måske dog ikke taget fejl? Skulle den engel, som du tror at have set, ikke have været en blot indbildning, eller kanske en forklædt gavtyv?"

"Vig bort fra mig, du urene ånd!" råbte han rasende. "Jeg har endnu en kniv her, som en ven hemmeligt har givet mig. Et selvmord begår jeg ikke; men taler du endnu et eneste sådant ord ..."

Jeg løb ud af fængslet, slog døren i lås efter mig, og tænkte: "Lad den nar have det så godt!" Jeg nærmede mig igen fængselsgitteret, og råbte ind til ham: "Lykke på rejsen, Ravaillac! Det skal fornøje mig at se dig båret op af englen i Abrahams skød."

Og det så vi da også på Grèvepladsen, hvor han blev henrettet. Men jeg måtte dog først le ad den forsigtighed, hvormed vagten forsvarede ham imod pøbelen for at man ikke skulle stene ham og dræbe ham, før han havde udstået sine pinsler. Hans standhaftighed på skafottet måtte alle beundre.

Dagen efter henrettelsen sneg jeg mig hen til min fornemme velynder, der havde støbt de kugler, som jeg havde udskudt for at få mine penge. Han modtog mig overordentlig nådigt, udbetalte mig tredjedelen af den lovede sum, og forsikrede, jeg skulle få resten i overmorgen.

Derpå bød han mig frokost, skænkede egenhændigt et glas sød vin for mig, som han forsikrede skulle være højst kostelig, og spurgte, om jeg ikke behagede et stykke kage.

I dette øjeblik blev han kaldet ud. Hans lille hund løb omkring i stuen, logrede ad mig, og ville have kage med.

Jeg gav den et stykke. Næppe havde hunden fået kagen til livs, før den hylede, fordrejede øjnene, løb et par gange rundt, faldt i konvulsioner på gulvet, og var død.

Min ædle velynder kom tilbage og studsede, formodentlig fordi han endnu fandt mig i live. Jeg beklagede hans hunds ulykkelige skæbne, og forsikrede, jeg var uskyldig i dens død, da jeg ikke havde vidst, kagen var forgiftet. Derpå sagde jeg: "Jeg begriber meget godt, nådige herre, at I ønsker et menneske af halsen, som I har gjort et overilet løfte, og som er indviet med eder i en vigtig hemmelighed; men hvad pengene angår, så er jeg tilfreds med hvad jeg har fået, og min egen frelse tvinger mig jo til at holde ren mund. Men," vedblev jeg, "eders nåde kan ikke fortænke mig i, at jeg ikke gerne vil myrdes. Skal jeg endelig afsted, så gør jeg larm, og tager eder med. Vinduet er

åbent, jeg behøver kun at skrige ud. Men vil I sværge mig på krucifikset, ingen skade at gøre mig, så lover jeg at være ude af Paris inden tre, og ude af Frankrig inden otte dage."

Min velynder var yderst huldsalig, omfavnede mig, og forsikrede, at kagen, så vidt han vidste, ikke fattedes det bitterste; hunden måtte et andet sted have opsnuset noget, der var dens helbred skadeligt. Han gjorde mig straks den forlangte ed på krucifikset, der stod på hans natbord, fulgte mig med mange kærtegn og komplimenter nogle trin ned ad trappen, og bemærkede ved afskeden med et fint eftertryk og et elskværdigt smil, at det ville være *højst tjenligt* for mig at forlade Frankrig jo før jo hellere og begive mig på rejse, for der var intet bedre i stand til at danne et ungt menneske, end en udenlandsrejse.

Jeg drog nu til Italien. Jeg vil ikke kede eder med at fortælle mine elskovshandler. Men ét må jeg dog ikke fortie; for skønt det var blot fantasteri og bedrag, ængster det mig endnu tit, når jeg er syg.

En ung, smuk pige i Florents, forlovet med en guldsmed Andreas Druzzi, lokkede jeg i brudgommens fraværelse i mine garn. Hun var ikke af den sædvanlige slags, og det kostede mig mere umage med hende end med mange andre. Andreas Druzzi var rejst til Frankrig for at hæve en lille arv, havde fået en proces i den anledning, og blev opholdt et helt år længere end han havde ventet. Jeg forstod at nytte hans fraværelse. Følgerne af min lykke blev snart iøjnefaldende, og den skønnes nedkomst stundede til. Hun lod en gammel kone bringe mig det nyfødte barn, og pålagde mig at sørge faderligt for det. Hvad skulle jeg

tage mig for med den orm? Jeg svøbte det i min kappe, og gik en aften silde ud langs Arnos bredder, til jeg kom til et afsides sted, omringet af træer og buske. Her ville jeg sætte æsken med den lille Moses ned i sivene, at en medlidende kongedatter kunne finde og opdrage ham til en stor mand; da jeg hørte en stemme tilråbe mig hult: "Lad være, barnemorder!"

En sort skikkelse stod for mig, hyllet i en kappe. Jeg kendte straks Ugolino Gaspari, en lystig svend, hvis bekendtskab jeg havde gjort i Siena, og der ikke turde komme til Florents for gælds skyld, skønt jeg havde mærket, at han i den senere tid vandt store summer i spil. Jeg gik med, beholdt barnet under armen i kappen, og spurgte: "Hvordan har du fået min hemmelighed at vide?"

"Det og mere ved jeg," svarede han mørkt, og fortalte mig ting, jeg måtte falde i forbavselse over, fordi ingen uden jeg og Antonia kunne vide det; det skulle da været hendes brudgom, Andreas Druzzi i Frankrig. Derpå stak Ugolino Gaspari hånden i lommen, tog en håndfuld dukater frem, og spurgte: "Gad du også eje mange slige?"

"Det var et spørgsmål," svarede jeg.

"Er du bange for Satan?"

"Ikke synderligt."

"Tror du, han har magt over menneskene?"

"Hvo der egentlig har magten," svarede jeg, "er ikke let at gætte; fast skulle man dog tro, at det meste, der sker i verden, kommer mere fra ham, end fra hans kontrapart."

"Synes dig også, at en fugl i hånden er bedre end ti i luften?"

"Det gør jeg."

"Ville du give slip på din tilkommende, sandsynligvis kun indbildte salighed, hvis du her på jorden kunne få det godt og overflødigt?"

"Helt gerne!" svarede jeg, dog ej uden en hemmelig gysen.

Midlertid var vi kommet i en mørk hule, hvor månen tittede ind som et spøgelse, og kilden susede med sælsom rislen gennem stenbunken.

"Jeg har allerede forskrevet mig til Djævelen," sagde Ugolino Gaspari; "har du mod, kan du også gøre det. Her er et pergament af menneskehud, her er en rød hanefjer; men du må selv skaffe blæk af dit eget blod."

Jeg ville ridse mig en rift i huden; men han råbte: "Vist ikke! dit blod flyder jo også der i barnet. Dræb det hist henne på den sorte sten!"

Jeg gyste tilbage.

"Nar!" sagde han. "Bilder du dig ind, fordi vandet er blødere end stenen, at denne død er smerteligere, og mordet utilgiveligere?"

"Du har selv advaret mig for barnemord," svarede jeg.

"Og er det da afgjort, tåbe! at du er fader til dette barn?" spurgte han med hånlatter, og fortalte mig ting, hvoraf jeg tydeligt overbeviste mig om, at han havde stået i den nøjeste forståelse med Antonia, mens jeg indbildte mig, at hun var dødeligt forelsket i mig.

Denne opdagelse gjorde mig så forbitret, at jeg tog barnet, og slængte det mod klippestenen.

"Se, der har vi jo rødt blæk nok," sagde Ugolino rolig, dyppede pennen i blodet, og rakte mig den. Det værste var overstået. Jeg betænkte mig ikke længe, min hjerne brændte, i de gruseligste

udtryk forskrev jeg min sjæl for evigt til Djævelen, hvis han ville gøre mig lykkelig her på jorden, det vil sige, ikke lade mig det mangle en tidlang på sundhed, penge og smukke fruentimmer.

Forskrivningen måtte jeg på den øde fælled grave ned under retterstedet. Derpå fulgte Ugolino mig hen på landevejen igen; her trykkede han krampagtigt min hånd, og sagde: "Farvel, Lemelie! jeg har hævnet mig. Jeg er Antonias bedragne hjemkomne brudgom, Andreas Druzzi. Barnet var virkelig dit. Først ville jeg dræbe dig; men denne hævn tyktes mig bedre." Han vendte mig ryggen og forsvandt i mørket. Jeg har aldrig set ham siden.

Jeg var i den sælsomste sindsbevægelse. Jeg gyste for det barnemord, jeg havde begået, skønt jeg var gået ud i den hensigt at begå det. Men *således* havde jeg dog ikke villet det. Andreas Druzzi havde ført mig bag lyset, altså havde den hele pagt med Satan intet at betyde. Ikke desmindre ængstede den mig, og min higen og tragten gik kun ud på at få pergamentet tilbage ud af galgebakken, inden Satan fik det i sine kløer.

Det kostede mig megen overvindelse atter i den bælgmørke nat at gå ene ud til Hovedpande-stedet [Note 8)]. Pergamentet havde jeg gravet ned midt under galgens trekant, hvor alrunerødderne gror. Ved stjernelyset kunne jeg langt henne se den hængte svæve hid og did. Han forekom mig som en mørkets engel, der skulle bevogte skatten. Længe stod jeg tvivlrådig og vovede mig ikke derhen. Endelig fattede jeg mod, og nærmede mig galgen på nogle skridt, da i det samme den hængte faldt ned (den møre strikke må vel være brusten), og kastede sig næsegrus på alle fire over det sted, hvor jeg havde nedgravet pergamentet. At vælte den døde bort for at få

forskrivningen tilbage var mig umuligt. En panisk skræk betog mig, hårene rejste sig på mit hoved, jeg flyede.

Til Florents kom jeg ikke tiere. Jeg vandrede til Pisa, og havde kun et eneste guldstykke tilbage. Jeg gik i spillehuset, satte det på et kort, og vandt. Jeg spillede lykkeligt. Da jeg gik hjem, havde jeg lommen fuld af guldpenge. "Har Djævelen gjort det," tænkte jeg, "så er det vel gjort."

I Livorno gjorde jeg bekendtskab med en fribytter, og lod mig hyre af ham; han lærte mig navigationen, og vi gjorde rigeligt bytte. Mange grusomheder begik vi, som er uadskillelige fra dette håndværk, og i sammenligning med hvilke de galskaber, jeg hidtil havde begået, kunne kaldes en sand børneleg. Det bytte, jeg gjorde, satte mig i stand til at nyde alle livets glæder fuldt op, når vi kom i havn. Men en alt for uindskrænket nydelse bragte mig på sygelejet, og næppe var jeg syg, så indfandt sig samvittighedsnagene igen. Jeg fantaserede i feber, og hver nat gjorde helvedesånderne mig deres besøg. Men jeg kom dog snart igen på benene, og nu satte jeg mig for at leve ordentligt. Jeg var just i Amsterdam, da den hollandske skipper Pelsart gik til Ostindien, og behøvede en styrmand. Jeg havde godt lært navigationen, og som sørøver øvet det mod, enhver født adelsmand aldrig savner. Nu havde jeg besluttet at blive ret from, da Satan igen drev sit spil med mig, og gjorde mig forelsket i skibspræstens datter. Stormen kastede os hen på en lille ø, hvor mandskabet gjorde oprør under kommissaren Hieronimus Cornelis, mens kaptajnen i chaluppen havde begivet sig til Batavia for at søge hjælp. Jeg var straks ved hånden. Imod denne Cornelis at regne var jeg en sand helgen. Fyrretyve af mandskabet lod han straks ombringe; alt, hvad der

ikke var på hans side, eller hvad han ikke kunne lide, måtte række hals. Der var fem fruentimmer med; jeg fik min dejlige præstedatter, og i mine arme begræd hun sin dræbte fader.

Pludselig kom kaptajnen tilbage med en fregat. En ung officer, Weybehais, havde mødt ham først og opdaget ham alt. Vi oprørere blev grebet og bragt ud på fregatten; man gjorde kort proces med os, og vi blev alle hængt.

Jeg også? Det forstår sig. Op ad alle trinene på dødsangstens galgestige måtte jeg træde, og skrifte med strikken om halsen. Men da jeg nu stod der, som Mikkel Ræv på himmelstigen, tænkte jeg: "Skulle Satan ikke mere ville hjælpe dig?" I forskrivningen havde jeg begået den fejl, ikke at betinge mig nogen vis levetid. "Denne uforsigtighed," tænkte jeg, "fører han sig nu til nytte. Af *ham* får du ingen hjælp mere." Da han altså ikke længere ville hjælpe mig, vendte jeg mig til Vor Herre, gjorde pønitense, og blev absolveret af en katolsk gejstlig. Det har sandsynligvis reddet mig. For da jeg dengang var gået alt for from ud af verden, har den Onde vel frygtet for at miste mig. Han gav mig altså galgenfrist, for at jeg skulle synde på ny. Næppe var jeg hængt ud på bovsprydet i den åbne sø, før strikken brast med mig, ligesom med den hængte på fælleden. Jeg faldt i vandet, og skibet sejlede sin vej. En medlidende matros havde kastet en åre ud til mig. På den svømmede jeg så længe omkring, til der kom et andet skib forbi, som havde modvind, og laverede langsomt. Jeg var stærkt i arbejde med at løse mig strikken af halsen, hvilket ikke var så let, og jeg havde nær sat livet til over det. Men jeg kunne dog ikke bestige det fremmede skib med sådan et ordensbånd. Endelig lykkedes det mig at få knuden op, og som forulykket fransk sømand, der var

faldet over bord, besteg jeg det fremmede skib, der bragte mig til Havre de Grace.

Jeg havde igen ikke mere end et eneste guldstykke, som den medlidende kaptajn havde trykket mig i hånden ved afskeden. Det var en italiensk dukat, og (således kan indbildningen spille bas med os) det kom mig for, som om det var den samme, jeg havde haft i Pisa, dengang jeg vandt så meget der i spil.

Jeg gik atter i spillehus. En mulat i rød uniform spillede uheldigt. Jeg hørte, det var en rig vestindisk planters søn. Hans fader havde spillet *Rouge et Noir* med de blodigpinte negere, og nu spillede sønnen det samme spil i kort, men ikke med det samme held. Jeg gav mig også i kast med ham, og vandt flere aftener efter hinanden betydelige summer. Altid smilede han så fordømt ved det, så jeg var færdig at blive forrykt; for dette hånlige smil kom mig ganske satanisk for, og jeg kunne ikke få det ud af mit hoved, at det var Satan i egen person, som jeg spillede med.

Jeg vandt så meget, at jeg snart igen blev en holden mand. Jeg udrustede et skib, gjorde et par rejser som søkaptajn, og stod mig godt. Handelsforbindelser bragte mig til København, hvor jeg gjorde herr van Leuvens bekendtskab. Men nu var Fanden løs igen, og der anede mig straks noget slemt, da jeg så negerinden bringe sin dejlige frue ombord på skibet. Thi et sort menneskeansigt ..."

Videre var niddingen ikke kommet i sin skriftlige optegnelse. Vi kunne ikke nok forundre os over denne sælsomme blanding af ugudelighed og overtro, af snedig underfund og tåbeligt letsind.

"Gå ind, kæreste Albert!" sagde Concordia, "og lad ham fortælle resten, inden han dør."

Jeg bad hende ikke at følge med, for det anede mig, at jeg ville få gruelige ting at høre, som jeg måtte skjule for hende.

Jeg fandt ham med piben i munden, roligere, end jeg havde ventet.

"Palmesaften er mig for stærk," sagde han; "bring mig et glas koldt vand, så vil jeg fortælle resten. Palmesaften er mig væmmelig. Denne slette drik har altid beruset mig uden at gøre mig lystig, og i slige øjeblikke gjorde jeg, hvad jeg ellers ikke havde gjort. Jeg dræbte den lille Beautiful, og jeg vil tilstå eder rent ud, at dette mord, og det, jeg begik på mit eget barn, fortryder mig mest. For de voksne havde alle i forvejen fornærmet mig; men det nyfødte barn og den lille hund havde intet gjort mig imod. Derfor fremstiller sig ofte disse misgerninger for min fantasi; og om natten, når jeg havde drukket for megen palmesaft, har jeg tydeligt set det blodige barn ride på hundespøgelset med en tarm ud af livet som tømme.

Dog ikke blot palmesaften, også Concordia forførte mig til at synde."

"Concordia? Løgner!" faldt jeg ham i talen, "den dydigste af alle koner, i hvis sjæl der ikke er en sort plet."

"Hvad hjalp det mig," vedblev Lemelie, "at hendes sjæl var dydig, når hendes vellystigtbyggede legeme dagligt opflammede min attrå? Det gik mig, som kong David, da han havde set Bathseba i badet: Urias måtte afsted."

"Grusomme!" råbte jeg, "så har du dog myrdet ham?"

"Da den fæle komet blev til syne på himmelen," vedblev Lemelie med svagere stemme, "forekom den mig som et tegn fra Helvede, at det nu var tid at fuldbyrde mit forsæt. Men det var mig lige så vigtigt, at Concordia ingen mistanke skulle fatte. Jeg gjorde mig syg; og om det nu var, at forsættet ængstede mig, fordi jeg i den senere tid i omgang med eder var kommet ud af øvelsen, eller fik jeg virkelig feber? – nok, jeg skælvede under dynen, og havde der selv været en læge på den, han havde taget mig for virkelig syg.

I hin uheldsvangre nat, da I alle sov, sneg jeg mig ud af sengen, klædte mig på i en hast, og ilede op til stjernetårnet. Astronomen sad ved sine beregninger. Da han så mig, blegnede han, og greb efter sin daggert. Jeg spændte min kårde af, rakte ham den, og sagde: "Min herre! dræb mig straks på stedet, eller lad den fæle mistanke fare. Hvad nytter mig et liv på denne menneketomme ø uden venskab?"

Van Leuven rakte mig derpå venligt hånden og spurgte, hvad jeg ville ham så silde.

"Må jeg ikke også engang se kometen gennem eders kikkert?" svarede jeg. "Fru van Leuven og herr Albert lo mig daglig ud, fordi jeg var bange for dette himmeltegn; men jeg var jo syg. Nu befinder jeg mig bedre, ville gerne se kometen, før den forsvinder, og tænkte nok, I var ikke i seng endnu."

Da jeg således havde gjort ham troskyldig, blev han meget tjenstagtig, polerede glassene i kikkerten, og lod mig se den. Hårene rejste sig på mit hoved, da jeg betragtede dette himmelske uhyre gennem en tubus, hvorved alting blev større og tydeligere. Den runde dunstkugle med sit lange svæv forekom mig som et furieansigt med udslået hår. Det tyktes

mig, som om kikkerten rakte op fra mit øje til hendes mund, lig et talerør, som om hun hviskede mig derigennem: "Dræb ham nu, den forhadte, og nyd din løn!"

Jeg skælvede, lagde kikkerten på bordet, og frygtede for, at van Leuven også havde hørt disse ord. Han mærkede min sindsbevægelse, men den lod ikke til at forundre ham, for dette nattesyn, endog ganske naturligt taget, havde noget skrækkeligt for uvante øjne.

Jeg lod ham nu ride sin kæphest og forklare mig noget af astronomien. Hvad han sagde, forstod jeg straks, fordi jeg havde lært matematik. Det fornøjede ham. "Med eder," sagde han, "kan man dog tale et fornuftigt ord om slige ting; den gode Albert og min Concordia sværmer altid poetisk. Overalt, herr Lemelie!" vedblev han alvorlig, "er I en mand med mange evner, hvis kun ..." Han tav.

"Jeg forstår eder," svarede jeg: "hvis kun hjertet var godt. Jeg sværger eder til, I skal i fremtiden blive fornøjet med mig. Slet selskab havde fordærvet mig; med eder, I gode, rolige mennesker, vil jeg herefter leve dydigt og ordentligt på denne velsignede ø."

Nu var den ærlige hollænder fuldkommen tilfreds med mig, især da jeg som et angrende barn stod for ham og lod ham en tidlang moralisere for mig.

Til afsked trykkede han min hånd, og sagde: "Jeg har fra nu af det bedste håb om eder."

"Ak," råbte jeg, da vi var kommet ud på bulværket, "lad mig dog endnu engang se i kikkerten!"

Han rakte mig den. Spøgelsesbilledet var blevet rødere, så opbragt ud, og jeg troede at spore krampagtige bevægelser i

dets ansigt. Det rystede raslende sit hovedhår som en uhyre manke, og dybt under os skummede bølgerne utålmodigt efter deres offer.

"Kometen har fordrejet sit ansigt," sagde jeg; "der bevæger sig noget den."

"Fantaserer I også nu?" råbte van Leuven leende; "det må være en lille sky, der just svæver forbi." Han tog kikkerten, og så op i den, jeg stødte ham stærkt i ryggen, og han styrtede over det lave bulværk i afgrunden.

Jeg forlod klippen, og tog min bøsse med, som jeg havde ladet stå nede for ikke at forskrække van Leuven. Omtrent en fjerdingvej fra hulen så jeg noget sort smutte ind i busken. Jeg sigtede med bøssen, da i det samme en stemme råbte: "Tryk ikke løs! det er mig."

"Hvilken mig?" spurgte jeg; "kom straks ud, eller jeg skyder."

Den sorte Minga trådte frem.

"Hvad gør du så silde her?" spurgte jeg.

"Det spørger jeg eder om," svarede hun kækt. "I har feber, og løber dog ud i natteluften? Jeg ville give eder at drikke, da fandt jeg reden tom, og fuglen udfløjet."

"Du sniger dig i hælene på mig for at udspejde mine veje, uforskammede?" råbte jeg. "Ved du, hvor jeg har været?"

"På stjernetårnet. Der har I stirret i højden og – i dybden."

"Forbandede kvinde!" råbte jeg, greb hende om halsen, og kastede hende til jorden, "du må også dø, du har været vidne til mordet."

"Dræber I mig," svarede hun, "så mister I et uundværligt tjenestetyende. Hvem skal i fremtiden opvarte jer, slå ild, hente og koge vand, feje hulen ren, vaske eders linned, hjælpe

Concordia ved sin nedkomst? Dør hun i barnsnød, hvad gavner da mordet jer?"

Jeg følte, hun havde ret, at jeg ikke kunne undvære hende. Jeg vidste, hun er overtroisk, jeg lod hende sværge en græsselig ed på det lille krucifiks, hun bærer om halsen, på ikke at forråde mig med mindste ord eller mine. Hun svor, og kunne næppe tale, for jeg havde grebet hende temmelig plumpt om halsen.

Hun har ærligt holdt ord; sladret af skole har hun ikke. På min fødselsdag kransede hun mit navn med tidselblomster, og stødte mig kniven i brystet. Det forbød eden hende ikke. Satan er vittig. Snart kommer han som negerkvinde, snart som dejlig englænderinde. – Jeg lugter svovldampen – jeg svingler over afgrunden. – Dernede står pinebænkene beredt. – Ve, ve! Jeg kan ikke leve. Albert! Concordia! Hjælp, red mig!"

Ah, que l'amour est chose jolie!

I stille sorg tilbragte vi de første måneder efter disse tragiske begivenheder. Jeg gjorde alt for at give Concordia prøver på min ærbødighed, og boede ikke mere i hulen hos fruentimmerne, men havde igen bygget mig en fuglerede i et træ, en halv fjerdingvej fra Concordias hule. I de første dage sås vi slet ikke, Minga gik bud frem og tilbage; siden spiste vi sammen til middag, men alting stod på en stiv fod imellem os. Hendes kummer over salig van Leuven, hendes omsorg for sin tilstundende nedkomst lod hende ikke tænke på andet; og hendes kummer og tilstand havde skæmmet hende således, at man næppe kendte hende igen. Dette, såvel som de foregående rystelser og ulykker afkølede min lidenskab. Den sorg, jeg følte over min vens tab, ville desuden have ladet mig anse enhver øm følelse for hans enke som en troløshed imod ham.

Da hendes forløsningstime nærmede sig, flettede jeg en vugge af vidjer, hjalp Minga med at sy barnetøj, og mens hun stod barselkonen bi, lå jeg ude i græsset på mine knæ, og bad ivrigt til Gud med angstens sved på min pande.

Det varede ikke længe, fer Minga bragte mig et sundt, kraftigt svøbelsesbarn. Nu var vi atter fire gode venner her på øen. Den forrige forlegenhed var rent forsvundet. Jeg besøgte Concordia som broder, læge, håndværker og præst; på den forrige elsker blev ikke mere tænkt. Men hun tænkte heller ikke mere på sin forrige kummer. Fra det øjeblik, hun havde det kære nor, hørte hun atter verden og håbet til. Livslysten opfyldte det moderlige hjerte, og hun tænkte kun på ret at pleje

sig og gøre sig til gode, for at få sit forrige huld igen, at også den lille pige ret kunne trives.

Jeg var glad ved engang igen at kunne være præst. En smuk antik vase af brunt porfyr, som var fundet i hulen, og hvori munkene formodentlig havde haft deres vievand, indrettede jeg til en dåb. Jeg trak min sorte kjole på, som jeg havde reddet fra skibbruddet, og sparede til overordentlige lejligheder. Den hule, hvor barselkonen lå, blev pyntet med blomster og løv. Minga stod fadder, holdt både huen og barnet; og uden at spørge Concordia, gav jeg den lille pige navn af Carolina Francisca, hvilket rørte den gode moder så stærkt, at jeg blev halvt bange for hende. Dog fattede hun sig snart.

Siden søgte jeg at more hende på alle mulige måder. Nogle kister fra et strandet vrag var just i de dage skyllet op på klippebredden, hvori jeg fandt klæder nok, især en del pagelivréer, som formodentlig en ostindisk nabob eller vestindisk vicekonge havde ladet sy i England. Nu havde jeg netop afrettet fire abekatte en tidlang i løvhytten, for at de skulle opvarte Concordia som små lakajer, når hun kom sig. Dem trak jeg klæderne på, der passede dem ret godt, da Minga havde syet dem noget ind; og hvor forundret blev Concordia, da jeg endelig indbød hende til et gilde i løvhytten, hvor hun blev opvartet af fire prægtigklædte pager i galonerte klæder!

Disse aber var os ellers til stor nytte; de kunne hente vand, hugge brænde og feje gulv. Men engang satte et af disse dyr Concordia i stor skræk. Hun var sovet ind ved vuggen, og da hun vågnede, var barnet borte. Hun styrtede mig i møde med et ængsteligt skrig og råbte: "Hvor er mit barn? Jeg drømte, at Lemelie steg op af jorden, og myrdede mit barn."

Jeg kastede fortvivlet øjnene rundt omkring, og vidste slet ikke, hvad jeg skulle tænke om det, da jeg lykkeligvis opdagede en abe oppe i høstakken med Caroline i sine arme. Da den blev mig va'r, tog den barnet i poterne, lod sig glide ned med det, løb ind, og smed den lille pige i vuggen igen. Lykkeligvis havde hun ingen skade fået, og barnetyven flygtede ud i skoven.

Fra den dag af måtte vi passe bedre på. Den skælmske abe kom igen, og vi nænnede dog ikke at jage vore letfærdige pager bort, for på jagten, i køkkenet og ved havearbejdet var de os til stor gavn.

Således henrandt to år. Så snart Concordia havde vænnet barnet fra brystet, blomstrede hun atter som en jomfru. I de opstillede kister var der også smukke fruentimmerklæder nok; det morede hende nu at pynte sig, og skønt hun intet andet spejl havde end den klare bæk, vidste hun dog at sætte sin skønne skabning i det fordelagtigste lys.

Nu begyndte jeg atter at blive forlegen og tankefuld. Jeg følte igen, at min veninde var et dejligt fruentimmer. "For hvem pynter hun sig da egentlig?" tænkte jeg. "Ak, det ligger i kvindens natur, det gør hun kun for at lade Guds herlige skabning stråle i sin fulde glans."

Jeg havde straks efter van Leuvens død svoret mig selv en ed, med intet ord, ingen mine at forråde Concordia min kærlighed, hvis den nogensinde skulle vågne igen. Jeg gik hver dag årle på jagt. Ingen klavren var mig for dristig, intet arbejde for strengt, storm og regn holdt jeg af, for det kølede mine kinder. Helt sælsomme tanker havde jeg tit, når jeg gik således ene i de store skove, og fo'r frivilligt vild, hvor formodentlig endnu ingen menneskefod havde trådt. Jeg betragtede de uhyre mosgroede

træstammer som kæmpeskikkelser fra en forsvunden oldtid. På et ensomt sted afskrællede jeg en dag så meget mos af barken på et træ, at det overblevne udgjorde et stort C. Derpå lagde jeg mig ned at sove under træet. Jeg vågnede badet i tårer; Johanna Klein havde stået for mig i drømme, bøjet sig over mig med sit barnlige rosenansigt, og sagt: "Letsindige Albert! så snart glemmer du den stakkels Johanna?"

Hvad der gjorde denne drøm mere rørende, var et stort J i et andet, overfor stående træ, hvor mosset tilfældigvis var vokset således ud af naturen.

I mange dage efter denne drøm følte jeg mig bedrøvet og vemodig. Min gamle kærlighed var vågnet i min sjæl. Johannas billede, som tid og skilsmisse havde svækket, stod igen for min fantasi, forfrisket af drømmens levende farver. Mig syntes nu, det var at begå en troløshed mod den døde, at elske den levende. Men en nat senere hen åbenbarede Johanna sig atter, og skønt hun intet havde mistet af sin skønhed, men tværtimod vundet, så hun dog ikke mere ud som et menneske. Hun havde vinger på, var halvgennemsigtig, og lignede et overnaturligt væsen. Hun holdt Concordia ved hånden, bragte mig hende, og sagde venligt: "Det jordiske tilhører jorden, det salige Himlen. Elsk hinanden!"

"Elsk hinanden!" gentog en skygge i baggrunden; og jeg kendte min salig ven Carl Frands van Leuven på højen i morgenrøden, uden blod og sår.

Jeg vågnede glad. Da jeg slog øjnene op, stirrede endnu et engleansigt på mig, og bøjede sig smilende over mig. Det var lille Caroline, min fortroligste veninde, og når jeg ikke gik for

langt, min daglige ledsagerske. Jeg trykkede barnet til mit bryst, dets kærtegn henrykte mig.

Men moderen vovede jeg ikke at sige et kærligt ord. Jeg talte kun med hende om husholdningssager, om salig van Leuven, om Europa; og når hun stirrede lidt længere på mig end sædvanlig, slog jeg rødmende øjnene ned og gik min vej, så snart høfligheden tillod det.

Jeg havde opdaget en smuk grønning oppe på det lille fjeld, hvor man ikke behøvede at stige så højt for at overse det åbne hav. Her var en fordybning i fjeldvæggen, omkranset af buske, hvor man sad i ly for solen og i læ for vind og regn. Det var mit kæreste opholdssted. Her sad jeg med det eneste arvegods efter Lemelie, der var mig kært, hans lut. Jeg havde selv lært mig at klimpre på den, og sang, hvad der faldt mig ind, når jeg var ene. Concordia forstod meget godt at spille på lut, og havde lovet med det første at give mig undervisning. Men jeg skælvede for det. Allerede når jeg hørte hendes dejlige stemme, så de skønne øjnes himmelske blik, den herligdannede arm, og hånden bevæge sig hen over strengene, fo'r det mig gennem alle nerver. Hvad ville der blive af, når hun tog om mine fingre med sine? "Nej, man må ikke lege med ilden," sukkede jeg. Jeg undrede mig over, at den fornuftige kone ville føre mig sådan i fristelse, og tænkte: "Skulle hun dog måske ikke elske dig? – Nej," sagde jeg så igen, "det er kun den sædvanlige godhjertighed."

Lille Caroline blev mig hver dag kærere; som en nydelig skælmsk fugl, der har lært at snakke nogle ord, flagrede hun omkring mig, kyssede mig, og så på mig med kloge øjne. Moderen talte bestandig tysk med hende, skønt hun selv var englænderinde. Da jeg undrede mig over dette, sagde hun:

"Man skal ikke forvandle et barns første leveår til undervisningstimer, blot for at øve hukommelsen og fylde den med ord. Børns hukommelse er stor nok alligevel, og øves af sig selv. Men sjælen er i begyndelsen en så spæd blomst, karakteren en så fin spire, at begge straks behøver en vis retning, når de ikke skal vantrives. Det ejendommelige må udvikles, følelsen for hjemmet. Det styrker hjertet til troskab og kærlighed, danner karakteren, og er langt mere værd, end om et lille barn kan pludre to-tre sprog, før det kan tænke, og allerede i sit femte år ikke mere ved, hvilken nation det hører til."

"I har ganske ret, kære Concordia!" svarede jeg, "kun undrer det mig, at I handler mod eders egen forskrift, og lærer barnet tysk, ikke engelsk."

Hun rødmede lidt, slog øjnene ned, men fattede sig straks, så roligt på mig, og svarede: "Vi udgør her en lille nation, fire mennesker stærk, på denne ø. I er manden, en tysker; og kvinderne bør rette sig efter mændene. Min Carl Frands var en nederlænder, vi englændere var fordum sachsere. Normannisk vold har sønderbrudt vort sprog; begejstring, kraft, følelse og lune har limet det godt sammen igen, og udbredt det mere end noget andet over jorden. Men vi bør ikke glemme, hvem vi nedstammer fra. Skæbnen har skilt os fire fra den øvrige verden; sproget må ikke adskille os indbyrdes. Når min Caroline er blevet en syv-otte år, og I, kære Albert, taler engelsk som tysk, vil vi også tale engelsk med barnet."

Jeg kyssede ærbødigt den dejlige kones hånd, hun forlod mig, og jeg tænkte: "Skulle det dog ikke være kærlighed?"

Engang, da jeg sad oppe på klippegrønningen med lille Caroline og læste i en bog, råbte barnet: "Fader! Fader!" (thi

sådan kaldte hun mig bestandig) "en stor fugl, en stor fugl med hvide vinger svømmer derude."

Jeg slog øjnene op og opdagede et skib langt borte under fulde sejl. Uden at betænke mig, om man kunne se og høre mig, skreg og larmede jeg så højt, som jeg kunne, og vinkede med tørklædet. Men snart var den store tremast igen forsvundet af synskredsen.

Jeg kan just ikke sige, at jeg var bedrøvet over det, skønt jeg stillede mig sådan an, da jeg fortalte Concordia det. Hun var glad over, at man på skibet ikke havde opdaget os. "Hvem ved," sagde hun, "hvad det atter har været for ryggesløse mennesker? Måske igen en Lemelie! Én fugl i hånden, kære Albert, er bedre end ti i luften."

"Ja," tænkte jeg, "hvem der kun havde fuglen i hånden, alle de andre i luften måtte gerne flyve, hvorhen de ville, for mig."

Nogle dage derefter, da jeg atter sad oppe på klippegrønningen med den lille, som jeg lærte at kende bogstaver på et smukt fibelbræt, jeg havde skåret hende, faldt det mig ind engang igen at digte en vise. Jeg lod barnet lege i græsset, og da jeg havde smedet mine rim, sang jeg dem sålunde ved lutten:

Ak, havde jeg dog skibet ej
opdaget fra mit klippefængsel!
Det skæbnen sendte denne vej
for at bevinge dig, min længsel!

Til vintren kommer med sin sne,
skal jeg min ungdomskraft hensukke?
Skal overalt jeg blomster se,
men ingen søde blomster plukke?

Se, tulipanen står i pragt,
sig han og hun i hulen finde;
hver sommerfugl i højtidsdragt
på liljen træffer sin veninde.

I bækken fisken, fuglen øm
bag grønne løv sin brud har funden.
Kun mig er glæden her en drøm,
og dog er glæden ej forsvunden.

Da Adam ene gik fortabt,
var end ej Eva skænket livet;
hun vandrer her så dejlig skabt,
og dog er hun ej Adam givet.

Jeg elsker hende; men en ed
tvang håbet til mig at forlade.
Jeg skjule må min kærlighed,
som lukte knop sin roses blade.

Så nyd din stille ro da nu,
jeg skal ej skranken overtræde;
min hjertesorg kun volder du,
dog skal du ikke se mig græde.

Ej hildet end i sorgens garn,
jeg har din glut, den lille søde.
Når jeg dig kysser i dit barn,
det ved jeg dog, er ingen brøde.

Da jeg havde sunget denne vise, hørte jeg en sagte raslen i busken bag mig. Mit hjerte sagde mig, at Concordia, der var kommet for at hente sit barn, havde lyttet til min sang; men jeg

vovede ingen undersøgelse. Et kvarters tid derefter kom den dejlige kone rødmende med tørklædet for munden, og foregav, hun havde tandpine. Da jeg nu vidste, at ingen af disse skønne perler var gennemborede, og at hun ellers aldrig havde tandpine, kunne jeg ikke begribe, hvorfra denne pine var kommet med ét. Hun gik med barnet for at bringe det i seng, og idet hun gik, tog hun atter tørklædet fra munden. Den nedgående sol bestrålede den herlige moder og det nydelige barn, mens den milde måne smilede på den mørkeblå himmel, som om den ville sige: "Slig tandpine helbreder man bedst med kys."

Der gives ingen kærlighed uden selvplage, og har man ingen modgang, må en retskaffen elsker skabe sig den selv. Det gjorde jeg da også. Jeg kunne ikke blive den tanke kvit: "Nu elsker hun dig, fordi der ingen anden er; medlidenheden er gået over i en stærkere følelse. Det er ikke rigtig kærlighed."

Således gik jeg da flere uger som en vemodig grillefænger. En dag drev jeg ned til stranden gennem den underjordiske gang, uden at vide, hvad jeg ville dernede. Hensunket i tanker satte jeg mig i den klippehule, hvor Concordia fordum havde sin bolig de første dage efter skibbruddet. Nu faldt det mig ind, at Lemelie dengang havde spottet over nogle vers, hun skulle have gjort i min fraværelse og siden revet itu. Også van Leuven havde jo fortalt mig noget lignende. Jeg undersøgte grotten, og fandt, at en stor blok med glat flade dannede et naturligt bord derinde. Mellem denne blok og fjeldvæggen var en dyb ridse. "Der har hun måske nedkastet det iturevne papir," tænkte jeg. Jeg kiggede ned, men ridsen var så dyb, snæver og mørk, at jeg slet intet kunne se. Dog opgav jeg ikke håbet, men skyndte mig

op på den igen, hentede fyrtøj og et stykke vokslys. Da jeg atter stod i hulen, slog jeg ild, holdt lyset over sprækken, og så nu tydeligt en hob små papirstumper ligge ubeskadigede på den tørre bund. Men kløften var for snæver til at jeg kunne stikke armen derned. Det vidste jeg også råd for; jeg klæbede lidt voks til enden af min stok, og således nappede jeg den ene papirstump efter den anden. Nu gjaldt det at lægge stykkerne i orden på stenbordet. Jeg skælvede, og denne skælven gjorde mig arbejdet vanskeligere. Endelig lykkedes det så temmelig; men der manglede endnu nogle stykker, og der måtte holdes en efterslæt. Således blev samlingen fuldstændig; det kostbare mosaik passede fuldkommen vel i hinanden, og tænker eder min henrykkelse, da jeg læste følgende sang på engelsk, hvoraf jeg her giver eder en oversættelse:

Ak, han er død! Jeg aldrig mer
det ædle, skønne ansigt ser.
Nu deler han ej sorgens last
med sine tro. Hans hjerte brast.

Ad smallen sti han sig begav,
og fandt på fjeldet højt sin grav.
En engel tog ham i det blå,
derfor vi ham ej mere så.

Nu, Albert! ingen, ingen gang
vi læser sammen Shakespeares sang.
Alt følte du så skønt, så stort;
din død har følesløs dig gjort.

Ak nej, vor kyst var ikke død,
når solen steg og daled rød;
thi smilte du i måneskær,
da var straks glæden også der.

Jeg ser ham end, han venligt står
for mig så sund, med lokket hår.
Smuk var han, dydigt hjertet slog,
misundelig ham døden vog.

Han var mig kær. Nu jeg det ved,
jeg mig fortav min kærlighed.
Hvi røbed sig min ømhed ej?
Min Carl ham elskte højt, som jeg.

Farvel, du hulde ungersvend!
Som engel ser jeg dig igen.
Når døden os ej stiller ad,
bli'r atter dette hjerte glad.

Nu var min henrykkelse steget til det højeste; jeg var overbevist om, at hun allerede før havde elsket mig, at kun dyd og pligt havde indsluttet hemmeligheden i hendes barm.

Jeg besøgte straks Concordia, dog endnu som sædvanlig rolig, i Mingas nærværelse, talte kun om hussager, og spurgte først ved afskeden, om hun ikke snart ville lære mig at spille på lut, som hun havde lovet. "Jeg ville så gerne lære nogle af de smukke spanske romancer, vi har fundet i Don Cyrillos gemmer."

"Hjertelig gerne!" svarede hun. "I morgen kan vi straks begynde."

"Deroppe på klippegrønningen," vedblev jeg, "er det så stille, så roligt. Hernede overdøves man hvert øjeblik af fugleskrig, af den rislende bæk. Aberne render også omkring og gør støj."

"Jeg ved, det er eders yndlingssted," svarede Concordia; "godt! vi vil i morgen begynde undervisningen der."

Næppe var solen steget af havet i sit purpur, før jeg sad deroppe med min lut. Lemelie havde bragt nogle noder med på øen. Der var en lille sang, som han tit havde sunget og spillet, og som klang mig modbydelig i hans mund; men nu behagede den lille uskyldige folkevise mig særdeles. Den var sat til en smuk melodi, og såre let at spille. Omkvædet lød således:

Ah, que l'amour est chose jolie!
Avec l'amour
toute la vie
passe comme un jour.

Jeg havde ikke øvet mig længe selv, før jeg så Concordia komme. Mit hjerte bankede højt, og strengelegen faldt mig af hånden i græsset. "Mon hun kommer alene?" tænkte jeg. "Har hun barnet med, elsker hun mig ikke."

Hun kom alene. "Jeg har ladet min lille Caroline blive nede hos Minga i dag," sagde hun; "det søde barn ville forstyrre os her. Ikke fordi hun er uartig og urolig, men man må holde så meget af hende, når man ser hende, at man ikke kan tænke på andet."

"Det var meget vel betænkt, kære Concordia!"

Hun var hyllet i et stort tørklæde, og jeg kunne ikke se endnu, om hun i dag havde lange eller korte ærmer. "Har hun lange," sagde jeg ved mig selv, "elsker hun dig ikke."

Hun slog klædebonnet tilbage. Jeg så et par af de velbekendte Randers handsker slutte sig som fin hud om de skønneste slanger. Handskeskindets behagelige lugt udbredte sig, og ingen rose kunne dufte mig sødere.

"I spiller jo allerede der efter noder," sagde hun, "og synger – om kærlighed, tror jeg! Fransk? Det var ret ærligt. I stedet for at tale om kærlighed, skulle mændene altid synge fransk."

"Det er en ret hjertelig lille vise, Concordia! Lemelie har rigtig nok fordum profaneret den; men derved taber den intet af sin værdi. Det slette kan ikke vanhellige det gode."

"Spil mig dog engang den melodi for på eders egen måde," sagde hun; "jeg skal siden rette eder."

"Med den første linje, Concordia! går det ret godt: *Ah, que l'amour est chose jolie*; men med hvad der følger på, må I hjælpe mig, hvis det skal blive til noget."

Hun trak handskerne af, tog lutten, og en salig følelse gennembævede mig, da jeg så den dejlige unge kone sidde således og hørte hendes yndige stemme. Hun ville give sig en lystig ligegyldig mine; men det lykkedes ikke ret, hendes stemme skælvede, og hun kom ud af takten.

"Jeg har forkølet mig," sagde hun, "og kan ikke synge. Dog kom! jeg vil lære eder fingersætningen. I skal synge."

Jeg tog lutten, spillede, og sang: "*Ah, que l'amour est chose jolie!*"

"Godt!" sagde hun; "nu videre!"

"*Avec l'amour* ..." vedblev jeg.

"Nej," råbte hun, "det må tages ganske anderledes."

Nu gik hun mig lige ind på livet, tog mig om fingrene med de smukke hænder, og satte dem rigtigt på strengene. Hendes ansigt berørte næsten mit, hendes ånde beduggede min kind.

Da kunne jeg ikke tvinge mig længere. Jeg trykkede mine hede læber på hendes hænders sne. "Concordia!" råbte jeg; "søde, tilbedte Concordia!" Lutten faldt atter i græsset, jeg trykkede hende til mit bryst. Hun betragtede mig med et usigelig sødt smil, jeg trykkede min mund på hendes. En herlig sangfugl var lokket af klangen op på fjeldet, og mens vi tav og kyssedes, sang den for os:

Ah, que l'amour est chose jolie!
Avec l'amour
toute la vie
passe comme un jour.

Fra den dag af var jeg så lykkelig som Adam i Paradis, da han havde fundet sin Eva. Hvad siger jeg: som Adam? O, meget lykkeligere! For slangen var jo selv jaget ud af Eden, og havde ikke trængt os derfra. I sød idyllisk ro har jeg her nydt mit lange liv, som hyrde, som patriark. Jeg var også lykkeligere, end Abraham; for min Concordia var mig en Sara og en Hagar tillige, og ingen nidkær fjende ængstede mig. Jeg var også mere lykkelig end Jacob; for Gud har velsignet mig med mange børn som ham, men mine børn var alle fromme og gode, og ingen af dem har forrådt sin broder. Endnu som hundredårig gubbe har jeg mit skarpe syn, hvoraf Isaac ikke kunne rose sig. Min hukommelse er heller ikke svækket meget, intet træk fra gamle dage er udvisket af den; skønt, det må jeg tilstå, jeg husker ikke nær så godt, hvad der er sket i de to sidste tredjedele af mit liv. Men det kommer vel også af, at der ikke har tildraget sig meget eventyrligt i disse tidsrum. – Og så vil jeg da nu slutte; og

ligesom salig Trautmann forelæste mig en ballade i frøkenkapellet, for at stemme mig ind i sin følelse, vil jeg lade min søn Eberhard forelæse eder en sang, jeg digtede min bryllupsdag (på hvilken dag jeg selv var bedemand, præst, degn og brudgom), og hvoraf I kunne slutte eder til den ild, der dengang besjælede mig." Albert Julius rakte Eberhard et gammelt blad papir, og han læste:

Alt sig forvandler;
dødt er nu intet, alt lever og handler.
Hvor jeg lyksalig henvender mit øje,
kærlige væsner i møde sig bøje.

Vældige pille!
Stærke basalt! se, hvor bølgerne trille
op mod det mos, som din side fordunkler.
kærlige tårer i pletterne funkler.

Svømmende fiske
tumles og gantes i vandet, det friske;
pyntet i sølvmor, og vævre for resten,
kommer med blinkende skæl de til festen.

Søfugle skrege
kærlighedshymner ved hajernes lege.
Selv Leviathan og Behemoth føle;
iskolde vover kan elskov ej køle.

Ørnen deroppe
svinger sig højt over skovenes toppe,
synker mod reden, og finder sin mage.
Blomsterne kysses i sommerens dage.

Roser i dansen,
vindenes dans, sig forene til kransen;
krans, for den skønneste tinding at smykke,
krans, for den gladeste mand at henrykke.

Månen bag løvet
græder ej længer vemodig bedrøvet;
skælmsk og forelsket med smilende kinder,
skælmsk og forelsket den sangeren finder.

Snart med de gule
stråler, som lampe, den måler vor hule.
Cynthia! snart ved din venlige kerte
synker min brud til mit bankende hjerte.

Da skal din rødme,
morgen! forkynde den hellige sødme,
tusinde fugle skal skoven indvie,
sjunge den fryd, hvorom læberne tie.

Spring i historien

Her ophører bedstefaders fortællinger, vi springer 76 år over, og befinde os midt i tilhørernes kreds, to år efter Eberhards ankomst til øen. For så længe omtrent kunne vel oldingens afbrudte meddelelser have varet, som Eberhard siden har opskrevet, sammendraget, udfyldt, og måske hist og her opfrisket lidt, hvor farven forekom ham for afbleget, og det må være nok for dem, der måske gør den indvending, at en hundredårig gubbe umuligt kunne huske alting så nøje, og skildre det så ungdommeligt, som her er sket.

Altså: da Albert selv havde viet sig til sin skønne Concordia, levede han lykkeligt med hende, og i tidens lab skænkede hun ham mange sønner og døtre. Da disse voksede til, blev de kære forældre bekymrede for deres børn, hvordan disse skulle blive gift. Men det lod, som om Forsynet havde besluttet, at den hidtil ubeboede ø nu i hast skulle befolkes, for der skete altid et lykkeligt skibbrud til rette tid på kysten, så at Alberts børn snart fandt brudgomme, snart brude, alt som de behøvede dem. Engang ville det dog på denne måde ikke lykkes, og på et lille skrøbeligt fartøj vovede sig nogle unge klippeborgere til Sankt Helena, hvilken ø formodentlig er læseren vel bekendt af den sidste store robinsonade. Men som denne sjældne Robinson var original i alting, var han det også i at udgøre en fuldkommen kontrast til Albert Julius; for han begyndte som en lykkelig fyrste, og endte med intet.

På Sankt Helena gjorde klippeborgerne nogle ynglinge og piger delagtige i deres hemmelighed, overtalte dem til at rejse med og deltage i dens lyksalighed. Siden giftede familierne sig

indbyrdes; og da Wolfgang kom på øen, fandt han den temmelig beboet og dyrket. Den ærværdige Alberts kældre blev imidlertid alt fuldere og fuldere af skatte ved de mange skibbrud (også spanske sølvflåder var strandet der); og han længtes inderligt efter at udruste et skib, som kunne bringe ham europæiske fornødenheder, bøger, våben, klæder, men især en præst og nogle gode kunstnere. Også ønskede han meget, før sin død at se en slægtning fra Europa, som han kunne gøre delagtig i sin overflødighed.

"Hvad nytter disse rigdomme mig og mine på denne ø?" plejede han at sige. "Måske forsmægter en ætling af min elskede broder Rudolf i armod, mens de bestøvede kister i kældrene står pakfulde af sølv, guld, perler og ædelstene."

Wolfgang, hvem han meddelte sit ønske, var straks villig til at gå til Europa for at skaffe bedstefader, hvad han ønskede. Nogle af øens unge folk bragte ham lykkeligt til Sankt Helena, og forlod ham der, uden at opdages, for det var af største vigtighed for klippeborgerne at leve uopdagede af den øvrige verden bag deres basaltpiller. Bedstefader havde givet Wolfgang store klenodier med, som han let kunne gemme. Han kom heldigt til Europa, udrustede et skib i Amsterdam, og erkyndigede sig om oldingens pårørende. Han hørte snart, at der levede en købmand Martin Julius i Bremen, som nylig havde gjort opbud. Wolfgang skrev ham til, sendte ham penge, uden endnu at åbenbare ham hemmeligheden, og fik det underlige brev igen, som vi har læst i første del. Dette brev var ikke skikket til at give Wolfgang høje tanker om herr Martin Julius. Denne mand ville næppe fyldestgøre den poetiske gubbes forventning på sydøen. Wolfgang skrev derfor til Leipzig til herr Martins søn, om hvem

han havde bedre tanker; og vi har set, at han ikke fandt sig skuffet i sit håb.

Den gamle Albert holdt overordentligt meget af sin Eberhard, og denne igen af ham. Albert troede at se sig selv som yngling, når han betragtede Eberhard, og denne havde intet varmere ønske end at blive sådan en gubbe. Mens den gamle fortalte sine eventyr, satte Eberhard i tankerne sig altid ind i enhver tilstand, og spurgte sig selv: "Ville du også have handlet således?" og for det meste måtte han svare ja. Kun ved tid og omstændigheder var de blevet forskellige i et og andet. Albert var opdraget i armod, Eberhard i velstand; Albert havde selv måttet lære sig alting siden, Eberhard havde nydt en god opdragelse fra barnsben. Derved havde Albert fået noget undseligt, forlegent i sin ungdom; Eberhard noget stolt, opfarende. Begge var gudfrygtige, elskede det skønne, hadede det onde, forbandt godhjertighed og åbenhed med kraft og æresfølelse. Var Eberhard noget utålmodigere, så kom det af, at han sin meste tid havde danset på roser. Den salme: "Jesus, du mit håb, min trøst!" og deres kærlighed til Luther gik igennem begges ungdomshistorier. Og da gubben i sin fortælling kom til den kønne bissekræmmerske, skyndte Eberhard sig også heri at blive ham lig. Mellem tilhørerinderne havde hans øjne opdaget den dejlige Cordula, der, skønt endnu kun fjorten år gammel, var fuldvoksen; og under fortællingen mødtes deres øjne mere end sædvanligt.

Han fulgte hende hjem denne aften, og da de stod ved faderens haveport, tænkte de formodentlig: "Skulle ikke en mørk havegang være lige så brugbar som en dunkel gang i ridder Knaufdegens borg? Skulle månen på himlen ikke være

endnu bedre, end en søvnig tranlampe? Efter disse betragtninger faldt de hinanden om halsen, Eberhard trykkede sin mund på den skønne Cordulas læber, og siden der ingen gammel borgfogedinde kom ud af den knirkende dør, har formodentlig Eberhards og Cordulas henrykkelse varet længere end Alberts og Johannas. Ingen pige havde skønnere træk, en rigeligere hårvækst, en hvidere hud, end den ranke, lette Cordula, som forbandt et vist udtryk af dyb alvor med ungdommelig munterhed. Som alle øens børn talte hun lige godt tysk og engelsk. Hendes ukendskab til den øvrige verden gav hende kun en yndighed mere. Også glædede det Eberhard, at gubben selv havde sagt, hun lignede sin stammoder Concordia så meget, kun at Cordula havde blondt hår.

Således var da de unge forelskede en tidlang fuldkommen lykkelige; for at Cordulas fader af naturen var en surmule med et mørkt, tilsluttet væsen, bragte kun øjeblikkelige dissonanser i harmonien.

Men siden en rose uden torne ingen rigtig rose er, og siden der i glædens honningbæger altid må blandes et par dråber malurt, for at smagen ikke skal blive vammel, så sørgede også skæbnen for dette; og da deres lykke, som ingen forhold forstyrrede, flød som en rolig bæk gennem lutter eftergivende grønne håbets siv, lagde skæbnen en anstødssten i vejen, for at give bølgerne en kort modsat retning, og frembringe det smukke hvide lidenskabens skum, der klæder bækkens bølger og kærligheden så godt.

Der havde dog skjult sig en hemmelig fjende i løvhytten, som de elskende ikke havde mærket, og som nu gjorde alt sit, for at tilintetgøre deres glæder og håb: en lille svartalf, som kommer

ud af de grønne bakker, når solen daler, og når den endnu på himlen blinkende Venus stænker dugperler på græsset. Du kender den straks, hulde læserinde! når jeg nævner den ved sit prosaiske navn: den hedder *forkølelse*.

Denne svartalf er af en ondskabsfuld natur og såre misundelig. Det ærgrer den altid, når jomfruerne kysser deres kærester i måneskin; den udpuster sin giftige ånde over den stakkels pige. For det meste kommer hun sig igen; men undertiden har man også få dage derefter hørt tårnklokken ringe og set en frisk opklappet grav på kirkegården.

Den skønne Cordula faldt i en hidsig feber, og Eberhard var utrøstelig. Bedstefader måtte ikke vide det, da man søgte at bortfjerne ethvert ubehageligt indtryk fra den alderstegne gubbe, hvis liv var den så kostbart. Eberhard måtte hver aften være til stede ved hans fortællinger. Det traf just, at talen var om Trautmann og Sigfride, om den væne jomfru af Gravensteen, om Johannas død. Eberhard var fortvivlet; han måtte græde hvert øjeblik, den ængsteligste uro betog ham, og bedstefader begreb ikke, hvor en blot fortælling kunne ryste et menneske så meget. "Du er også alt for blød, alt for følsom, min Eberhard!" sagde han engang. "Deri ligner vi ikke hinanden. Du kunne jo ikke bære dig anderledes ad, om du selv var i en sådan tilstand; det må ikke være. Men jeg ser ikke din brud, den lille Cordula. Hun er dog vel ikke syg?"

"Hun befinder sig ikke ganske vel," svarede Eberhard, og forsøgte at se så rolig ud som muligt.

"Det er en anden sag," sagde gubben, "så har dit elskende hjerte lov til at overdrive fare og frygt. Jeg håber dog, der fejler hende intet af betydenhed?"

"Visselig ikke," svarede lægen, herr Cramer; "jeg har endnu i dag været hos hende. Om et par dage er hun sikkert frisk igen."

Og det var også virkelig tilfældet. Herr Cramer fordrev feberen; men recepten for fremtiden lød: forsigtighed, og ingen sildige aftenbesøg i løvhytten.

Wolfgang havde fundet sig en dejlig Sophia, og herr Cramer var også blevet forlovet, skønt han undgik aftenluften. Selv smeden, Henrik Wetterling, traf en ung enke, som vovede at smede livets hede og kolde jern i fremtiden med ham. Også magister Schmelzer trådte som protestantisk gejstlig i Luthers fodspor, og havde fundet sig en blomstrende Catharina Bora.

Kun Litzberg og Lademann tænkte ikke på kærlighed, skønt Eberhard hver dag drillede dem med den forestående forandring fra ungkarl til pebersvend; en forvandling, som var sommerfuglenes ganske modsat, nemlig: først sommerfugl, så kålorm.

Formodentlig havde de hovederne alt for fulde af deres arbejder til at kunne beskæftige hjertet med ømme følelser. Kirken var næsten færdig, det store orgel herligt lykkedes, for i orgelbyggeriet havde Lademann bragt det vidt, og kærligheden til dette mægtige instrument havde han arvet efter sin store lærer, Sebastian Bach.

Lademann påstod, at opfindelsen af det store orgel i Tyskland havde været første årsag til reformationen; for derved var gudstjenesten gået over fra melodiernes ørekildrende leg til harmoniens dybe højtidelige alvor; derved blev gudstjenesten ikke længere blot udført af præster og virtuoser, men af folket selv. *Menigheden* blev til på denne måde; ethvert følende bryst var således i stand til at udøse sig i lovprisende, tilbedende

toner for sin skaber, og de skurrende stemmers fejl og mangler overdøvede og betvang det mægtige orgel, som bragte alting i samklang.

Nu stod Lademanns orgel der med sine blinkende kæmpepiber lige over for det skønne alter. Der havde været store forhandlinger i anledning af kirkebygningen. Bedstefader og Eberhard ønskede, at Litzberg skulle bygge en gotisk kirke, han selv havde mere lyst til at opføre et tempel i græsk stil. "Man sige, hvad man vil," påstod han, "grækerne var dog de sande bygmestre. Der gives to hovedformer for bygningskunst: de matematiske figurer og vegetationen. Det ene tilhører menneskets forstand, det andet en bizar efterligning af naturen. At bygge en hvælving af sten og kalk, der skal ligne grønne buegange i skoven, er en vanskelig opgave. Stenen må fornægte sin egen natur for at synes let og luftig. Hvortil dette skin, dette bedrag? Lad skov være skov! Hvorfor skal kirken se ud som en skovhvælving? Lige så lidet som *mennesket* skal blot synes at være noget i kirken, så lidet skal bygningen selv synes. Menneskets dybsind har opfundet matematikken; smag og følelse formår i virkeligheden at forbinde de abstrakte former til et skønt hele. Slige former er de naturligste for piller, bjælker og kvaderstene; derved opstår en skønhed, en munterhed, som en gotisk kirke aldrig får."

"En sådan bygning kan være meget smuk," svarede Eberhard; "men et hedensk tempel er ingen kristelig kirke."

"og var middelalderens kirker," råbte Litzberg, "da grumhed, had, vellyst, drukkenskab og overtro rasede, i sandhed kirker for en kristelig tid? Bliver en kirke, der ser ud som en skov, hvori hedningene ofrede mennesker, kristeligere end et græsk

tempel, hvori der dog i en kort bedre tid herskede humanitet? Og har de tyske bygmestre ikke lært meget af arabere og maurere, som var hedninger?"

"Kommer I mig der igen med eders kristne kirke? Hvor tit skal jeg sige eder, at den sande kirke står i menneskets eget hjerte? Hvorfor skal et par barbariske århundreders moder udelukkende kaldes kristelige? Har Petrus og Paulus ikke allerførst prædiket i hedenske bygninger? Blev de første kristne forsamlinger ikke holdte i katakomber? Er de fleste italienske kirker, ofte mesterstykker, ikke atter byggede i en ganske anden stil, som på ingen måde kan kaldes gotisk eller tysk?"

"Vi vil gå en anden vej," svarede Eberhard. "I skal ikke smutte mig ud af hånden, som en ål i eders veltalenheds slim. I siger: der gives to hovedformer for bygninger, matematik og vegetation? Jeg siger: der gives to hovedformer for kunsten, det *skønne* og det *høje*. Det første tager hensyn til den jordiske virkning, det andet til den himmelske årsag. Hist råder en indskrænket fuldkommenhed, her en uendelig stræben efter det guddommelige udspring, som ingen grænser kender. Hist glæde og nydelse, her længsel, vemod og hellig anelse. Disse sidste følelser skal kristendommen især styrke, uddanne og lutre. Og derfor virker den tyske eller gotiske bygningskunst vældigere på hjertet med sin højhed, end den græske med sin skønhed. Det ubestemte, dæmrende, genlyden i korsgangene, byggede efter Jesu kors, hvorpå han uskyldig led, alt dette vækker en dybere følelse, og derfor har man ret til at kalde en slig byggemåde kristelig, om den end til dels har dannet sig efter arabiske moskeer, og er opfundet midt i middelalderens barbari. Alle fortjente dengang ikke at hedde barbarer,

kunstnerne mindst; og de *gode* af den tids mennesker besjæledes af en stærkere, frommere følelse, end vi nu kunne rose os af."

"Jeg mærker, I er blevet et par år ældre," svarede Litzberg; "man bliver ikke nu så let færdig med eder. Men med eders filosofi er det dog kun slet bevendt. I kalder skønheden mere jordisk, det høje mere guddommeligt?"

"Ja, det gør jeg."

"Deri gør I uret. Tværtimod, lille ven! Gud kan selv glæde sig over sine værkers skønhed, men ikke over deres højtidelighed. Det heles fuldendthed må fornøje ham selv, han må se, hvad han har gjort, og finde det såre godt; men Gud kan ikke føle sig højtidelig stemt, for denne følelse er kun relativ, og han kan ikke skue op til noget højere, end han selv er."

"Men det kan vi," råbte Eberhard; "vi kommer just i kirken, for at skue op til Gud. Altså er det høje *for os mennesker* den guddommeligste følelse; jeg vil gerne indrømme eder, at skønheden er det for Gud."

"Og erkender I da ikke Gud lige så meget i skønheden, i kærligheden til den fuldendte skabning, som i en utydelig høj stræben? Hvad siger De til det, lille Cordula? Deres elsker vil i vejret, Vor Herre ved hvorhen, for skaberen er overalt, og herr Eberhard behøver ikke at gøre sig så megen ulejlighed *opad* for den sags skyld. Han finder ham også nedad, og rundt omkring, hvor han ånder og lever. Men jeg vil ikke diskutere mere med dette forunderlige menneske, men hellere tale fornuftigt med den kære bedstefader. Det tilstår jeg, ærværdige herre! en sådan kirke, som Strasbourgs Münster, som domkirken i Köln, er beundringsværdige mesterstykker, der vækker højtidelighedens

følelser i høj grad. Tro heller ikke, at *jeg* er kold for slig herlig følelse! mennesket må snart ane, snart vide, snart virke lystig frem i tiden, snart knæle i følelsen af sin afmagt for evigheden; denne oscillation imellem begge livspoler udgør netop livet selv, som dag og nat, lys og skygge, glæde og sorg. Men hvordan skulle jeg begynde et sådant kæmpeværk på denne lille ø, hvor vi næppe er halvfjerde hundrede mennesker? Det er jo plat umuligt. Og at bygge eder en stor gotisk kirke i det små, det var kun barnestreger, det var i det højeste at gøre eder en model til en kirke. Jeg forsikrer eder, jeg har også lært at bygge slige kirker; og når jeg får tid engang, vil jeg gerne sammenlime eders kære barnebarnsbarn Eberhard Julius et sådant broget oldenborre-hus af fyrretræ, som han kan bruge til at sætte sig ind i højtideligheden med, når den stjerneklare nat, det uendelige hav og dens mægtige basaltpiller ikke længere er i stand til det.

Her er altså ikke spørgsmålet, om en stor gotisk kirke er højtideligere, et græsk tempel skønnere, men: hvad passer sig bedst for os? hvad kan vi bringe til veje? Og så vil jeg da tilstå eder ærligt og ligefrem, uden at kives mere med denne filosofiske digter eller poetiske filosof, at jeg alt længe har tænkt på, så godt som muligt at forene de to forskellige karakterer. Jeg har tegningen færdig, og vil straks forelægge eder den."

Nu hentede kunstneren sin taske, og fremtog en smuk tegning, som forestillede en kirke i *ottekant*, der altså noget nærmede sig det græske runde tempel, idet dog tillige de mange kanter mindede om det gotiske. Den skulle have et klokketårn og et spir. I de lange vinduer ville Litzberg indsætte

de gamle brogede brændte ruder, som Wolfgang med stor bekostning havde bragt med fra Europa.

Alterets, orgelets, prædikestolens og pulpiturernes prydelser skulle alle skæres ud i træ på gammel tysk vis. Et fortræffeligt billede af en stor mester, som forestillede Jesus til bords med sine disciple den sidste aften, skulle være altertavle. Hermed var nu hele rådet tilfreds; og efter to års forløb stod kirken færdig, og den herlige klokke, støbt af øklippernes malm, hvortil bedstefader havde givet meget sølv af sit skatkammer, kaldte for første gang med højtidelig kimen indbyggerne til at bivåne gudstjenesten. Hvad det var for en følelse for den ærværdige gubbe, da han første gang hørte klokken ringe, orgelet lyde! Der blev på denne dag døbt et barn, og viet et par ægtefolk. Bedstefader ville også lade en gammel mand, der just var død i disse dage, begrave, for dermed at betegne alle de tre vigtigste øjeblikke i menneskelivet; men det sidste fik de unge folk ham fra igen, som ikke gerne ville, at noget sørgeligt skulle forstyrre det glade indtryk.

"Min Gud! Børn! er det da sørgeligt?" spurgte den gudfrygtige olding; "tror I, at jeg frygter min nærforestående død?"

Det ville ingen høre noget om; og for at bringe bedstefader noget ud igen af den højtidelige stemning, lod Litzberg sig overtale til, aftenen efter kirkefesten at fortælle sine og Lademanns ulykkelige kærlighedshistorier.

Litzbergs og Lademanns hændelser

"Jeg er opdraget i Wien," begyndte han, "men født i Nürnberg, hvor min fader, en patricier, havde ægtet min borgerlige moder. Efter mine forældres død tog en pårørende af min moder mig til sig i Wien. Han ville opdrage og sørge for mig, hvis jeg ville ignorere min faders adelsbrev, gå over til den katolske religion, og drive et borgerligt håndværk. Til det første og sidste bekvemmede jeg mig straks; men min evangelist-lutherske tro ville jeg ikke fornægte. Min fætter, der var en god instrumentmager, og som havde lært tolerance på sine rejser, gav efter, og lod mig lære matematik og latin. Jeg lærte også, hvad jeg ellers kunne få fat på, og snart var jeg indviet i de mekaniske kunster, og kunne gøre med mine hænder, hvad jeg ville.

I mit tyvende år døde min fætter, og jeg måtte slå mig igennem, så godt som jeg kunne. Der boede en adelsmand i Steyermark, som fik lyst til at lade sine børn undervise i tegning. Jeg påtog mig dette arbejde, fordi jeg gerne ville ligge på landet om sommeren. Der var blandt andre børn en voksen datter, ikke egentlig smuk, men i den alder, da man finder enhver pige smuk, der ikke er hæslig. Hun var allerede en udlært kokette, så vidt ærbarheden tillod det. Hun talte slet tysk, men godt fransk, havde en god forstand, var vittig, lod mig fortælle, og hørte andægtigt efter med smægtende øjekast, og med den lille finger legende i munden. Denne fordømte manøvre bragte mig rent ud af koncepterne. Jeg løb ud i skoven, begyndte at snakke poetisk med bækken, at synge med fuglene, at skære bogstaver i træerne, og at græde over månen. Jeg læste

Petrarcas sonetter, den gamle historie om Abailard og Heloise, og til sidst gjorde jeg vers, hvor jeg rimede hjerte med smerte, bryst med lyst. Tale til hende vovede jeg ikke, når jeg sad alene med hende. Hun viste særdeles megen fatning alt imens. Så snart jeg vovede mig et skridt nærmere, trak hun sig kold tilbage; når jeg blev vred, var hun atter forekommende, og sådan legede hun et helt år med mig, som katten med musen. Til sidst havde jeg dog i sinde at tage bladet fra munden. At jeg var en patricier af fødsel, vidste hun allerede, og lod ikke til at nære nogen tvivl om vor stands lighed. Min videnskabelighed lod også til at behage hende.

Til ulykke – eller, rettere sagt, til lykke – kom der i de dage en ung officer til at ligge i vinterkvarter hos os. Næppe havde min frøken set ham et par gange, så var hun forelsket i ham, og anvendte alle de kunster på ham, som hun før havde ødslet på mig. Om min vrede brød hun sig ikke det mindste; tværtimod, hun gjorde mig til sin sjæls fortrolige, og spurgte mig, om jeg ikke fandt den unge officer elskværdig. Min selvfølelse vågnede, og jeg blev kold nok til at kunne lade ham vederfares ret, for det var virkelig en køn fyr, kun særdeles enfoldig og uvidende. Mig, derimod havde de uforskammede kopper således tilredet, at jeg, når jeg så mig i spejlet, selv måtte tilstå, at mit ansigt var ikke indrettet til at gøre unge piger forelskede. Imidlertid var det dog sket. Men det kunne jeg vel takke ensomheden for, fordi der ingen anden var. Thi min frøkens koketteri var blevet hende til en vane, og man forsikrede mig, at i nødsfald koketterede hun med den gamle halvfjerdsindstyve års forvalter.

Jeg sammenpakkede nu mine blyantspenne, velinpapir, tusch, pensler og farvelade. På blomstermaleri, på roser og

kærminder tænkte jeg slet ikke mere. Jeg tog afsked med familien, ved hvilken lejlighed den hulde opførte sig så koldt og fornemt, som om vi to kun før flygtigt et par gange havde set hinanden. Jeg rejste andre steder hen. Kærligheden var uddunstet, jeg lagde mig atter efter matematik, og i stedet for blomster tegnede jeg grundrids og profiler til mægtige bygninger.

Næste sommer gjorde jeg igen en lille rejse, og kom på vejen til et værtshus, hvor der var stort opløb af mennesker. En ung officer, en ulykkelig elsker, havde skudt sig en kugle for panden, fordi hans kæreste havde slået op med ham. Jeg lod mig vise liget, og gøs tilbage af skræk og forundring, da jeg så min lykkelige medbejler ligge død og blodig på bordet. Hun havde altså også drevet sit spil med ham; men han var en slettere filosof end jeg, og havde ikke forstået at finde sig i modgang.

To år efter denne begivenhed kom jeg atter på en rejse om aftenen silde til en lille stad, hvor jeg hørte en forfærdelig larm i et hus bag de lukkede vinduesskodder. Det var en mand, som bankede sin kone. Jeg spurgte om navnet, og hørte til min forundring, at det var min frøken, der endelig havde giftet sig med et mandfolk, der ikke elskede hende. For at komme i besiddelse af ham, havde hun taget ham, hvilket vel ellers næppe var sket, men hvad hun havde sat sig i hovedet, måtte frem, det koste, hvad det ville. Han havde taget hende for pengenes skyld, og nu pryglede han hende, fordi hun koketterede med fremmede mandfolk, hvilket han ikke kunne lide.

Hun havde fået min ankomst at vide, skrev mig en seddel til, og bad mig for gammelt venskabs skyld at komme et øjeblik til

hende i hendes mands fraværelse, og give hende et godt råd. Jeg afslog hendes begæring. Søndagen derpå gik jeg i kirke. Hun sad i en stol, og var smukkere end før. Hun havde fået røde kinder, og var fyldigere. Hun hilste mig venligt, jeg hilste koldt igen. Da præsten steg på prædikestolen, begyndte den gamle leg med smægtende øjne, og den lille finger i munden. Jeg vidste, hvad det havde at betyde, og kunne dog ikke holde øjnene fra hende. Af prædiken hørte jeg ikke et ord. Da jeg kom hjem, lå der atter en indbydelse på bordet. Manden var rejst bort på nogle dage; jeg måtte endelig komme, hun var uden ven, uden støtte i den vide verden. Jeg ville atter sige nej, men fandt ved nøjere overvejelse, at det var alt for groft. Jeg kom; hun modtog mig som en gammel fortrolig. Jeg ville holde hende en straffeprædiken, hendes vittighed og lune, hendes venlige smil bandt min tunge. Ved afskeden bad hun mig at komme snart igen. Jeg lovede det, men satte mig næste morgen tidlig på postvognen og rullede afsted. Jeg har aldrig set hende siden.

Kort derpå lærte jeg at kende Lademann; men han må selv fortælle sin ungdomshistorie, at I dog engang kunne høre ham tale. For jeg forsikrer eder, han kan snakke og tænke, som et andet menneske, når han blot betvinger den fatale blyhed, og får munden på gang."

"Jeg føler selv," sagde Lademann, "at denne undselighed er en meget slem vane. Men i dag vil jeg tvinge mig. Rigtig nok gør mig straks genstanden forlegen igen; for jeg er nødt til at blotte min salig faders svagheder.

Han var en fattig spillemand, som måtte tjene sit brød kummerligt med at gnide på fiol, blæse skalmeje, og med at slå hakkebræt. På min opdragelse kunne han intet anvende; så

snart jeg var stor nok, måtte jeg følge med ham til barnedåb, bryllupper, på dansebod, og hjælpe ham med at blæse sækkepibe. Havde vi nu tilbragt natten på denne måde, så måtte jeg i daggry følge min ulykkelige beskænkede fader hjem til et elendigt loftkammer. Han var da sædvanligvis opbragt, pryglede mig for ingenting, og da først kunne jeg stakkel krybe i den mugne seng, hvis tynde dyne aldrig ret beskyttede mig for kulden.

Når min fader var i denne tilstand, og desværre var han ofte så, vovede jeg næsten ikke at sige et ord. Jeg tav for ikke at få hug, og således har jeg vænnet mig til at tie fra barnsben. I vort nabolag boede en skolemester, som forbarmede sig over mig og lærte mig at læse og skrive; han forærede mig også det ny testamente, og der fandt jeg min trøst.

Engang var det nær gået mig meget slemt, og min stakkels fader endnu værre. Han var vred over, at jeg gik i skole, og over at jeg ikke mere ville synge de fæle viser, som man forlangte af mig ved sviregilderne. Da vi sad en aften alene sammen, og han var ganske beruset, skænkede han et stort glas brændevin fuldt for mig, og befalede, at jeg skulle drikke det ud.

Jeg råbte angst: "Fader! jeg kan ikke. Det er gift for mig. Vil du forgive dit barn?"

"Hund!" råbte han rasende, "vover du at sige mig imod?" Og uden at betænke sig, slog han mig med stokken i hovedet, så at jeg sank bevidstløs på gulvet. Lykkeligvis kom jeg til mig selv igen; han havde været i dødsens angst, og rusen var gået over, da han så mig falde. Ak, hvor var jeg glad, da jeg kom til live igen! Jeg kyssede hans hånd mange gange, og råbte grædende: "Gud ske lov, kære fader, at du ingen morder blev, at du ikke har

slået mig ihjel. Ellers havde du måttet lade dit liv på retterstedet."

"Gottlieb!" sagde den arme mand i en tone, som jeg endnu aldrig havde hørt ham tale, "jeg er en nidding, og fortjener ikke at kaldes fader."

Han var fra den dag af et andet menneske. Den gamle drikken kunne han vel ikke lade være, og spille og blæse måtte han også; men han bruste aldrig op i vrede mere, men græd, når han var i den forfatning, og sagde: "Jeg har myrdet mit barn, den stakkels Gottlieb, som aldrig har lagt mig et stråhalm i vejen. Jeg har slået ham noget itu inde i hovedet. Om han endogså ikke sporer det nu, så vil det dog med tiden have slemme følger, og volde hans død." Således græmmede han sig, og døde kort derefter i en stærk feber. Jeg opvartede ham, så godt jeg kunne. Han kaldte mig i sin sidste stund intet andet end sin lille engel, og spurgte uafladelig ængsteligt, "om jeg tilgav ham, om jeg tilgav ham," til han sov ind.

Min farbroder satte mig i lære hos en snedker; men i mine ledige timer øvede jeg mig i musik, da jeg elskede denne kunst overordentligt. En lykkelig hændelse satte mig i stand til, ikke blot at anvende mere på min egen opdragelse, men også at hjælpe min stakkels farbroder.

Jeg læste om søndagen i nogle gamle bøger, der stod på hylden ved uret; der havde jeg også fået fat på historien om den hellige Bonifacius, som først prækede evangelium i Nordtyskland. Jeg havde fået ham såre kær, og drømte tit om ham. Engang kom det mig for, som om han stod for min seng. "Jeg holder af dig, Gottlieb!" sagde han. "Jeg har omvendt hedninger til kristendom, og jeg vil også gøre noget for dig, at

du kan få en kristelig optugtelse, og lære den skønne musik grundigt, der er så nødvendig til gudstjenesten."

Der var allerede forløbet nogen tid siden denne drøm, og jeg var, som sagt, i snedkerlære, da min mester en dag sendte mig hen til en bekendt gnier, der ville gifte sig, og derfor var betænkt på at udstaffere sin brøstfældige rønne for at modtage sin unge brud. Der måtte jeg i en gammel sal nedrive panelet, for at væggene igen kunne blive nyt beklædt med bejdset nøddetræ. Der stod et slet udskåret, ormstukkent helgenbillede i salen (for staden, jeg boede i, var katolsk, skønt jeg var luthersk). Husejeren befalede mig at fare lempeligt med hans skytspatron, der kun stod på svage ben.

Jeg var kommet temmelig vidt i mit arbejde, men da skytspatronens ryg var slået fast med søm til væggen, hvor jeg skulle have panelet ned, gik han mig itu mellem hænderne, og overøste mig med en mængde guldstykker, der faldt ud af hans hule krop. Jeg samlede dem omhyggeligt i min hat, og bragte den rige mand dem. I stedet for at takke mig, sagde han: "Tøv lidt, min søn! jeg må dog vise min unge brud, hvad du har fundet," løb derpå til øvrigheden, og anklagede mig som en tyv. Jeg blev sat i et mørkt hul, og Gud ved, hvor længe jeg havde siddet der, var ikke herr Litzberg, der just den næste dag på rådhuset forelagde rådsherrerne planen til en ny bygning, kommet mig til hjælp. Da han hørte, den gerrige påstod, der havde været mange flere dukater i helgenen, fordi hans fader på sottesengen skulle have mumlet nogle ord, som han nu først forstod, lod herr Litzberg atter den ormstukne helgen sammenlime; og da de fundne dukater var kastet i hullet på sparebøssen, der tilklinet med voks fandtes i issen på hovedet,

så man, at det ingen flere kunne rumme. Nu blev summen delt i tre lige parter. Den første tredjedel fik skytspatronen, fordi han så længe i krigstid havde bevaret skatten i sit legeme; den anden del fik husejeren, og den tredje jeg som finder. Herr Litzberg blev min formynder, jeg kom i en god skole, og fik daglig undervisning i musikken af en god organist.

Men det må jeg ikke glemme, at da jeg spurgte, hvem dette billede egentlig skulle forestille, hørte jeg, at det var den hellige *Bonifacius*. Således havde han virkelig holdt det løfte, han havde givet mig i drømme.

Imidlertid var min farbroder flyttet fra sit forrige opholdssted hen i en luthersk stad. Da den gamle organist der behøvede en medhjælper, rejste jeg også did, og spillede tit for ham. Min farbroder, der var en slet husholder og en latterlig patron, var kommet ganske på knæene, kunne ikke fortsætte sit håndværk, og just da jeg trådte ind i stuen til ham, sad han og skrev en ansøgning om den ledige bælgetrædertjeneste.

"Den menneskeædende død, kære Gottlieb!" sagde han, da han havde omfavnet mig, "har omhugget den forrige bælgetræder, som en kålstok. Dette dødsfald har den høje magistrat taget sig nær; for det gør altid mølleren ondt, når han mister sit æsel. Men det bedste manglede den salig mand, for han var ikke musikalsk. Med mig, ved du, har det en anden art, for jeg kan ikke blot alle koraler udenad efter tabulatur og noder, men jeg spiller også på fiol.

Nu er der vel foruden mig en skrædder og en brændehugger, som søger om dette embede; men jeg kan ikke med god samvittighed råde den høje øvrighed at foretrække nogen af disse herrer for mig. For får den første ikke sit strygejern med i

lommen, kunne Fanden let sluge ham ind i bælgen. Den anden grove bængel kommer slet ikke i betragtning. Jeg derimod har en anbefaling fra en bosat musikus her i staden."

Jeg læste nogle linjer, som en galfrans havde skrevet: at mester Conrad efter aflagt calcantprøve havde stået sig helt vel, dog trådte han bedre dur end mol.

Min farbroder blev virkelig bælgetræder, og da jeg en tidlang spillede for organisten, forlangte farbroder altid, at jeg skulle sige ham, hvad tone stykket gik af. Men da den vrantne gamle organist kom sig noget, og selv engang forrettede sit embede, ville han ikke sige ham nogenting. "Hvad rager tonarten jer?" råbte han, "gå hen og træd eders bælg, eller jeg skal lære jer vintervejen." Min farbroder gik i bælgekammeret, men svor på, ingen bælg at røre, før han vidste takten og tonen, der skulle trædes i. Midlertid forsamlede menigheden sig i kirken, og gudstjenesten skulle begynde. Jeg var også på orgelet, løb hen til min farbroder, og sagde: Stykket var af fis mol, og gik i femfjerdedels-takt. Nu fandt han sig i billighed, og trådte bælgen; men organisten var så opbragt, at han hvert øjeblik kom ud af takten til stor forargelse for menigheden. Næppe havde han spillet den første salme, før han lod mig spille videre, løb bag orgelværket, og gav bælgetræderen en ørefigen. Men min farbroder forstod tingen uret, betalte ham med samme mønt, og kastede hans sorte allongeparyk ud af lydhullet på kirkegården, hvor den faldt ned om halsen på en gammel kone, der ville gå i kirke. Mens dette klammeri stod på, var vinden gået af bælgen, orgelet tav atter, og præsten måtte gå i prædikestolen uden sang.

Det kom til klage, men min farbroder forsvarede sig tappert. "Kives ikke med en mægtig," skrev han, "at du ikke falder i hans hænder! Gerrighed er en rod til alt ondt, altså også ærgerrighed. Havde organisten ikke været storagtig, men smukt taget mig på råd med, som en hovedperson ved gudstjenesten, så havde alting fået et lykkeligt udfald. I musikken er harmonien den skønneste dyd, og den burde ikke blot findes i piber og fløjter, men også i menneskenes hjerter."

Også denne strid bilagde den gode herr Litzberg, som just i de dage besøgte mig, på bedste måde, og min stakkels farbroder mistede ikke sit embede, men forsonede sig med sin principal. Nu tog herr Litzberg mig med sig, og lovede snart engang ved lejlighed at sørge for mig. For det første skal vi drage omkring sammen og forbedre gamle orgelværker i tyske stæder; derved, mente han, kunne vi tjene gode penge, og se os noget om i verden. Jeg fandt mig i alt, hvad han ønskede, og Himlen har gjort mig lykkelig ved denne dyrebare ven. Vort rygte som gode mekanikere udbredte sig mere og mere; til sidst fik vi en indbydelse fra herr Wolfgang, til at komme til Amsterdam, for at rejse med ham til Ostindien. På vejen derhen lærte vi at kende herr Eberhard Julius og madame Hanna Hellkraft. Hvad der videre er sket, ved De alle."

Her tav Lademann, og Litzberg råbte leende efter en kort tavshed, som opstod af spændt utilfredsstillet forventning: "Snip, snap, snude, nu er eventyret ude. Tip, tap, tønde, nu kan de andre begynde. Nå, mine damer og herrer! var det ikke en dejlig historie? om en tosset bælgetræder! om en ormstukken helgen! Således er min gode Lademann altid, og jeg tror, om vi

så trådte ham bælgen, tav han trods den hellige Bonifacius; skønt, jeg forsikrer dem, der ligger skatte i ham, som vel kunne opveje dukater. Der sidder nu de kære pigebørn, de gode mødre, og spidser ørerne efter en morsom kærlighedshistorie, og så må de tage til takke med gamle anekdoter! Nej, ven! det gælder ikke. Vil I ikke skrifte, så må jeg. Jeg spiller rigtig nok en rolle med i det, så godt som han; men jeg har jo allerede en gang givet mig til pris. Jeg har ikke mere at tabe. Velan, jeg fortæller; men, ved den hellige Bonifacius, Lademann! jeg skåner heller ikke eder. Jeg tager eder med i faldet; og det vil lykkes mig bedre, end den rasende karl, der ville styrte sig ned fra tårnet med kejser Carl den Femte, for på den måde at vinde et udødeligt navn."

De ulykkelige og lykkelige elskere

"Vi rejste da sammen, som sagt, for at reparere gamle orgler i gamle tyske stæder. Engang kom vi på denne rejse til et nonnekloster, hvor orgelet ikke længere ville gå, hvor tårnuret var i stå, og hvor oven i købet lynilden var slået ned i kirken og havde hugget en kant af alteret. Det skulle nu alt sammen i stand igen. Priorinden var meget streng; hun anså denne sidste ulykke som en Himmelens straf, fordi et par af hendes nonner havde haft hemmelige kærlighedsforståelser. Disse stakkels børn, som var blevet syge af skræk, og døde kort derefter, lå begravet på kirkegården. Fra den tid af var der indført et strengere opsyn i klosteret; og de mandfolk, som havde at bestille der, måtte underkaste sig den strengeste karantæne, for at elskovspesten ikke igen skulle snige sig ind i cellerne og i nonnernes hjerter.

Længe blev alteret femkantet, uret stod, og orgelet brummede værre end priorinden, fordi der endnu ingen bygmester, urmager eller orgelbygger kom, der så hende passelige ud. Men næppe havde hun betragtet mig og Lademann, før vi fandt nåde for hendes øjne, og hun fandt os netop, som vi burde være. Hvad mig angik, så begriber jeg, at mit djærve væsen og mine kopar var hende lige så mange beviser på min uskadelighed; men Lademann var en køn knøs med et glat mælkebrøds-ansigt. Rigtig nok havde han forblæst sig noget i sin barndom på sækkepibe; men han var øm og blid, hvad just fruentimmerne så godt kunne lide. Men priorinden, som lod til at være en stor menneske- og især mandfolke-kenderinde, har formodentlig straks afmærket ham det bly

væsen, som intet dristigt turde vove på egen hånd. Nok, vi fik arbejdet på de vilkår, at vi ingen svende eller drenge måtte bringe med. Skønt der nu ikke var meget at tjene her, indgik vi dog betingelserne, fordi det ensomme arbejde i et nonnekloster havde noget eventyrligt; og efter salig Seifarts teori går jo alle mennesker på eventyr.

I de første dage skete der dog intet sligt; for kirken stod tom. Men da vi en aften temmelig silde gik over kirkegården, så vi to unge mennesker ligge ved et par grave. De tørrede deres øjne med hvide lommetørklæder, og gjorde armbevægelser mod himlen, som om de ville mane de dødes ånder ned igen. Jeg talte til den ene, og han svarede, da han havde fattet sig af sin skræk, fordi vi havde opdaget dem: "Ak, kære herre! røb os ikke. Med livsfare er vi klavret over den høje klostermur, blot for at have den sørgelige glæde at græde på vore salige kæresters grave. Hvis I nogentid har elsket – og det er vel ikke andet muligt – så ved I, hvad det vil sige, at miste sin halve sjæl i ungdommens blomstrende vår. Jeg beder eder, forråd os ikke for priorinden, der er en så hårdhjertet, kold gammel jomfru, at hun vist også ville berøve os denne usle trøst, hvis hun vidste, at to unge mandfolk alene om natten besøgte et par nonner ved deres grave!"

Her var nu naturligvis intet at røbe. Det gjorde os ondt for de stakkels ungersvende, og vi brugte alle de talemåder, der faldt os ind, for at trøste dem.

"Ak, kære herre!" sagde den ældre igen, "forskån os dog for denne forslidte trøst. En pine, som den ulykkelige endnu altid oven i købet må døje, som man ikke tænker på, og som ikke lidet forøger hans kummer, er den kolde, trivielle formaning af

de ikkelidende; det gode råd, at man må tvinge sine lidenskaber, til man ses igen hisset, at der gives flere blomstrende piger på jorden, og hvad den tåbelige snak videre hedder. I lader mig til at være en alt for fornuftig mand til at tage eders tilflugt til slige forbarmeligheder."

Den bedrøvedes lune behagede mig, og jeg svarede: "Nu vel, min ven! flæb kun så meget, I gider; vi skal ikke forstyrre eder."

"Men en sand trøst kunne I skaffe os, hvis I ville," vedblev den bedrøvede.

"Og hvilken?"

"Vore salige kæresters søstre lever endnu som nonner i klosteret, hvor I arbejder. Den ene er orgelspillerinde, den anden første sangerinde; og da de begge ypperligt forstår sig på orgler og instrumenter, bliver priorinden, der ikke kan skille kattemjaven fra nattergale-slag, nødt til at sende disse virtuosinder op til eder, for at undersøge arbejdet. Vis os da den godhed, og giv en af dem hemmeligt dette brev! Vi ved, de besidder afskårne hårlokker af deres salige søstre; og hvis I har elsket, ved I, hvilken skat en lok er for en ulykkelig elsker. Det er alt, hvad vi forlanger af eder."

Vi ville ikke afslå dem denne begæring, og lovede hemmeligt at besørge sedlen til organistinden. Dagen derpå kom to unge nonner op til os på orgelværket, fulgt af en gammel, der straks satte sig på en bænk, tog et par briller på næsen, og gav sig til at læse i en bog, som hun havde skjult i lommen, mens de unge undersøgte orgelpiberne og registrene med os. De havde aflagt deres slør, slået deres hætter tilbage, og var overordentlig dejlige. Jeg gav den første brevet, som hun hurtigt stak i barmen.

"De stakkels ulykkelige!" sukkede hun; "de elsker endnu vore salige søstre efter et års forløb så tro og ømt. Det var synd at nægte dem den uskyldige gave. I morgen skal De få lokkerne, mine herrer!"

Nu begyndte orgelspillerinden at spille på de sorte tangenter med de snehvide hænder og veldannede fingre, mens den anden med klar stemme sang en arie, hvorved det hvælvede bryst svulmede i sin hele fylde. Lademann var i den tredje himmel; han bildte sig ind at se den hellige Cæcilia ved orgelet. Og da sangerinden fløjtede som en nattergal, og fyldte kirkehvælvingen med sin herlige sopran, blev jeg helt snæver om hjertet. Vi havde gerne hørt på dem den hele dag uden at spise eller drikke; men den gamle nonne mindede dem om at gå igen, hvorpå den ældste vendte sig til os, og sagde: "Ja, mine herrer! der er endnu meget ved dette instrument at gøre, inden det ret kommer i stand og klinger, som det bør. Principalen er forstemt, fløjten må tone sødere, mixturen skriger endnu afskyeligt, fordi den ikke er bragt i rigtig harmoni. Med pedalen bliver vi måske snarere færdige." Med disse ord trådte hun mig sagte på foden, så venligt på mig, og forlod os med de andre.

Da vi to lykkelige elskere var alene i kirken, faldt Lademann mig om halsen, og jeg fandt mig for første gang i hans kælne sværmeri.

Næste dag havde vi et besøg igen af vore skønne. Den gamle satte sig på sit forrige sted, og begyndte at læse der i bogen, hvor hun sidst havde lagt mærke. Det lod ikke til at være en gudelig bog, for hun lo tit polisk, og rystede på hovedet; således benyttede hun da også priorindens fraværelse til sin fordel.

Nu ville sangerinden vise mig en fejl på bælgen, mens Lademanns skønne spillede ham en adagio for. Hun gik med mig bag orgelet, der gav hun mig de salig søstres hårlokker, indsvøbt i papir, til de to ulykkelige elskere, og sagde med himmelsk stemme: "Kære Litzberg! gode mand! red mig og min veninde. Jeg elsker Dem, og hun elsker Lademann. Tiden tilsteder ikke at gøre mange omsvøb." Med disse ord faldt hun mig om halsen, og det må jeg tilstå, et sødere kys har jeg aldrig fået, hverken før eller siden. Alting blev aftalt i største hast. Vi gik hen igen til de andre. Den hellige Cæcilia sad ved orgelet, men spillede ikke. Lademann havde bøjet sit hoved over hendes skulder, og trak sit ansigt hurtigt bort fra hendes, da vi kom. Den gamle var faldet i søvn med bogen i hånden.

Nu gjorde vi en ordentlig aftale. Kirkenøglen havde priorinden aldrig betroet os; vi måtte lade os lukke ind og ud af en portnerske. Men nonnerne havde skaffet sig et aftryk i voks, som de gav os. Jeg lovede selv at smede en nøgle efter det, og natten til vor flugt blev berammet.

På kirkegården traf vi atter de ulykkelige elskere på gravene. Når man selv er så lykkelig, vil man gerne lette sine sørgende medmenneskers tilstand. Denne gang havde vi dog noget bedre at byde dem end talemåder; jeg rakte dem hårlokkerne, og næppe så de dem, før de var ude af sig selv af glæde. Det rørte os, at så lidet kunne trøste dem. Forelskede unge folk, som ikke pines af skinsyge, bliver snart fortrolige. Vi gjorde dem delagtige i vor hemmelighed, i håb om at de skulle stå os bi. Thi for ingen opsigt at gøre, måtte vi arbejde den hele dag som sædvanlig i kirken; og hvem skulle imidlertid bestille postheste og skaffe klæder til maskeraden? Jeg havde nok at bestille hele

morgenstunden med at få min nøgle smedet. Men de taknemmelige ungersvende lovede at står os bi med alting. ja, de ville endog følge os et stykke vej, for endnu engang at tale med de kære svigerinder, som de kaldte dem, om de elskede salige søstre, og for endnu måske at få nogle relikvier, som bånd, blomster eller sligt.

Nu fik vore to nonner mandsklæder; vi kom uden forhindring ud af klosteret, vognen holdt ikke langt derfra. De ulykkelige elskere var også allerede på pletten, omfavnede kærligt deres salig elskedes søstre, og vi rullede afsted.

Da vi var i sikkerhed over grænsen, tog vi ind i et godt værtshus og spiste vor aftensmad. Lademann og jeg havde gerne haft en kælnere tête-à-tête, men høfligheden krævede, at vi bad de to ulykkelige til bords med. Her var hele tiden kun talen om de salige to afdøde sjæle, hvor ømt de havde elsket disse ynglinge, og i deres sidste stund kun talt om dem. Dette fortalte sangerinden så rørende, at det undrede mig ikke at se de ulykkelige elskere badet i tårer. Men deres tårekilder var udtømt af den megen foregående græden; og siden de havde haft så meget arbejde og bevægelse hele dagen, undrede det os ikke, at de spiste og drak med så god appetit. Lademann og jeg kunne hverken spise eller drikke, så forelskede var vi; for vore kærester trådte os hvert øjeblik hemmeligt på foden under bordet, mens de af høflighed lod, som om de var lutter øje og øre for de ulykkelige gæster. Min skønne klemte mig engang så hårdt på min ligtorn, at jeg måtte skrige i vilden sky og foregive, at jeg havde stødt mig på bordbenet. Den lille skælmsmester kunne ikke bare sig for at le; og som det nu går, når man er oprømt, at latteren udbreder sig som et elektrisk

stød over hele selskabet, så lo vi også alle her, selv de to ulykkelige, uden ret at vide hvorfor.

Nu ønskede vi andre også at se de salig søstres hårlokker. De havde megen lighed med vore kæresters hår.

Angsten og rejsen havde udmattet vore skønne, og de trængte til hvile. Vi andre var også søvnige, undtagen Lademann; vi gik tidligt til sengs, og besluttede at rejse tidligt videre næste morgen.

Jeg vågnede temmelig silde; Lademann sov endnu, for han havde tilbragt de to tredjedele af natten med søde sværmerier. Jeg kaldte på opvarteren, bestilte fire postheste, og frokost for seks personer.

"Meget vel," sagde han smilende.

"Hvad ler han af?"

"De herrer har at befale, og for os er det jo altid en fordel, at der bliver forlangt meget; men det undrer mig dog, at De forlanger fire heste og seks portioner frokost til to personer."

"kære ven!" sagde jeg, "vi er seks i alt. Ved han ikke, at vi kom seks her i aftes?"

"Jo, det ved jeg meget godt; men de fire er jo allerede rejst igen i morges klokken tre."

"Er de borte?" råbte nu Lademann, som endelig fik øjnene op, og sad over ende i sengen.

"Ak, det er sandt," sagde opvarteren, "der ligger et brev på bordet, som de gode herrer formodentlig ikke endnu har læst."

Han rakte mig brevet, og gik sin vej. Det lød således:

> "De ulykkelige elskere græder ikke mere trøstesløse på gravene; de har fundet deres veninder igen, som de i tre år trofast har elsket. De stakkels piger er ikke længere

levende begravet bag klosterets mure. Herr Litzberg og herr Lademann ville godhedsfuldt tilgive den lille nødvendige list. Skulle De endnu være lidt forelskede, da vil disse flygtige indtryk sikkert snart udslettes igen. Til erindring og tak for Deres venlige hjælp beder vi Dem ikke at forsmå hoslagte ringe, heller ikke disse hårlokker, som De kender fra i går, og som ikke er skåret af lig, men af vore egne nakker. Lev ret vel, gode herrer! Himlen skænke Dem elskerinder, der er Dem så tro og hengivne, som vi vore elskere. At forfølge og efterspejde os vil være forgæves; en så smålig hævn kunne heller ikke to ædle mænd tage, som vi i vort bekendtskabs korte tid i højeste måde har lært at agte."

To brillantringe af temmelig værdi lå i papiret ved siden af hårlokkerne. Den fortvivlede Lademann greb den blonde lok, der havde tilhørt hans skønne, men ville kaste ringene ud af vinduet.

"Lad det være!" sagde jeg, som efter min måde straks var helbredet igen. "Man har taget os ved næsen, men det har vi fortjent. Hvorfor vidste vi ikke bedre at skille indbildning fra virkelighed? Nonnerne har ikke spillet os denne streg for at holde os for nar, men kun af nød, af kærlighed til de andre, fordi de tvivlede om ellers at få os i ledtog med. Rigtig nok har de forført os til et klosterran, og derfor er det billigt, vi bøder for vore synder. For resten skal det ikke ængste mig i min sidste stund at have befriet to unge piger fra trældom og givet dem tilbage til naturen. Orglet klinger nu atter smukt. Alteret står ædelbygt, klokken går rigtigt, og vi har ikke taget en hvid for det. Det kan være priorinden en erstatning for de mistede

nonner. Og disse ringe kunne vi tage til gengæld, fordi de skønne har skilt os ved vor arbejdsløn. Det er altså ingen gave. Vi kan beholde ringene uden at takke for dem."

Lademann tav og søgte ensomheden; jeg mærkede nok, at han ofte græd hemmeligt. Hans musikalske fantasier blev endnu skønnere og mere hjertegribende. Således udgød han i velgørende toner sin længsel og sin vemod. Jeg udøste min harme på bjælker og sten, hvis rå klumper jeg tvang i skønne former. Siden har vi helliget vort liv til kunsten, indtil vi lærte at kende vore venner herr Wolfgang og herr Eberhard Julius."

Da Lademann, efter at Litzberg havde endt sin fortælling, fulgte Eberhard hjem, og de kom igennem skoven, hvor månen skinnede, begyndte han at græde, og trykkede Eberhards hånd fast til sit bryst.

"Gode Gud!" råbte Eberhard, "elsker De da virkelig endnu orgelspillerinden, min ven?"

"Ak, jeg ved ikke," svarede Lademann. "Jeg har længe ikke tænkt på hende. Dengang jeg var syg, så jeg hende tit i drømme, og nu står atter hendes billede så levende for min sjæl. De skulle kun have set hende ved orgelet, Julius! hvorledes hun spillede og vendte det herlige blomstrende ansigt tilbage, mens de dejlige fingre hvilede på de sorte tangenter. Og så gav hun mig et sødt kys, som jeg aldrig glemmer, som gik mig lige ind i sjælen. Det forekom mig alt sammen som en drøm, og jeg følte nok, at slig en glæde skulle jeg ikke nyde mere i mit liv. Og jeg håbede dog så vist, så vist, at hun ville elske mig min hele livstid. Med herr Litzberg var det en anden sag; han er så djærv,

ikke øm nok, og så var han også så koparret. – Men – det forstår sig – dog jeg vil trøste mig." Han tav.

Eberhard betragtede ham med et medlidende smil, hvori der blandede sig lidt ringeagt, og sagde kold: "Med en ulykkelig kærlighed kan jeg have den inderligste medlidenhed, og det herligste menneskehjerte viser sig ofte just deri. Men så må ulykken også være ædel. Jeg begriber ikke, hvor en ærekær mand endnu kan elske en uværdig, som har bedraget ham så hånligt. Og endnu at sukke og græde over det efter år og dag, og for slig en indbildnings skyld give slip på alle virkelige glæder – det, kære Lademann! tilgiv, at jeg siger det rent ud, forekommer mig at være en stor svaghed, ja endnu værre, det forekommer mig latterligt."

"Ak!" sagde Lademann, "så ser jeg da nok, at jeg må meddele Dem min hemmelighed, for at De ikke skal foragte mig. Men De bliver også den eneste. De må love mig helligt at tie; for det vedkommer ingen uden mig, og jeg ville for alting ikke, at min ven og velgører herr Litzberg fik at vide, at jeg havde spillet en bedre rolle ved hin lejlighed end han. Det kunne krænke hans stolthed, og måske ville han, uden selv at vide det, fatte nag til mig over det."

Her tog Lademann en lille sølvbodike frem, som hang i en guldkæde ved hans bryst.

"Herr Litzberg tror," sagde han, "at jeg kun heri gemmer hårlokken og ringen; men der er endnu et brev, som opvarteren dengang hemmeligt flyede mig, da herr Litzberg allerede havde fået det, han læste for Dem. Læs selv!"

Eberhard åbnede sedlen, og læste:

"Dyrebare Lademann! Beklag og tilgiv mig. Sukkende i et kloster, hvor mine hårde forældre satte mig mod min vilje, lærte jeg at kende min brudgom for tre år siden, en vakker ung mand med ånd og dannelse. Han elskede mig, det fornøjede mig, jeg tog det behag, jeg følte over det, for kærlighed, og svor ham troskab. Denne *frivillige* ed tør jeg ikke bryde. Jeg lærte at kende Dem – for silde. Jeg er afhængig af min dristigere søster, ligesom De af Deres ven Litzberg, og vi må som afrevne blomster følge strømmen. Lev vel, dyrebare ven! I musikkens toner vil vi evigt leve sammen, og de usynlige harmonier skulle daglig forene vore hjerter.

Cæcilia."

"Ak, hun *hed* Cæcilia!" råbte Lademann, idet hans ven Eberhard faldt ham om halsen, og bad om forladelse. "Der er et skønt billede af Carlo Dolce, som forestiller den hellige Cæcilia, siddende ved orgelet; kranset med roser vender hun sig, og ser til siden. Just således betragtede min Cæcilia mig. Kun havde hun ingen roser om hovedet, og for mig blomstrer i dette liv ingen rose mere."

Lille-Klippeborg

Da vejret var så smukt, fik bedstefader lyst til at foretage en fart med de europæiske venner til Lille-Klippeborg på en stor båd, der lå skjult i en dyb fjeldkløft bag hække og buske. "Jeg må dog endnu før min død", sagde han, "se mig lidt om." Rejsen blev altså berammet til den lille klippe, otte mile fra den store; og bedstefaders søn, Albert Julius den Anden, måtte i den tid besætte hans plads i de gamles råd. Albert Julius den Anden, bedstefaders tredje søn (for de tvende ældste var døde), en mand på 70 år, var ret rørig og stærk af sin alder, men ikke af fortrinlige åndsgaver. Hans faders ungdommelige muntre væsen manglede ham ganske, og i sammenligning med sønnen så gubben i begejstrede øjeblikke ud som et ungt menneske. Den gamle herr søn var, uagtet han aldrig havde været i Europa, og altid havde levet i den enfoldige store natur, noget pedantisk; og Eberhard opdagede til sin forundring en påfaldende lighed mellem ham og sin egen fader herr Martin Julius. Adskilligt mindede ham også om salig moster Ursula og om herr Samuel Plürs.

Lille-Klippeborg var ikke, som den store, en blomsterkurv af fjelde. Den bestod mest af bratte, ufrugtbare bjerge; dog strakte sig nogle særdeles skønne dale mellem bjergene; og en snes familier havde rigeligt kunnet leve her. Men da endnu det meste af Store-Klippeborg lå udyrket, stod den lille ø øde og forladt. Desuden var der en anden årsag til, at ingen turde bosætte sig der: Lille-Klippeborg var ikke ukendt af de søfarende; for dalene og skovene strakte sig der lige ned til

stranden. Ofte ankrede et skib her for at forsyne sig med vand. Der havde man altså ikke kunnet vedligeholde hemmeligheden.

Lystfarten blev foretaget med megen forsigtighed. Man havde først udspejdet havfladen trindtomkring med kikkerter fra de højeste bjergtinder. Albert Julius den anden søgte med mange grunde at råde sin fader fra denne rejse. Det var blot fare uden vinding, sagde han. Spise frokost kunne man overalt, men bedstefader satte den hele ø og sit eget liv i vove ved dette tog.

"Min kære søn!" svarede gubben, "hvis jeg altid havde været så forsigtig og fornuftig, som du vil have mig, var denne ø aldrig blevet opdaget og befolket, og du havde aldrig set dagens lys. Som en fange gider jeg ikke have levet, selv ikke i den videste kreds; så var jeg hellere blevet degn hos salig Trautmanns, hvor jeg dog kunne løbe omkring, som jeg ville. Med at opdages har det ingen nød; vi anvender jo den yderste forsigtighed. Et stort skib ser vi længe før, man fra det opdager vor lille båd."

Den fornuftige søn lod sig ikke overbevise; ikke desmindre hissede man anker, gjorde en behagelig rejse, og spiste frokost i en stor hytte, der engang i hast var opbygget der af nogle engelske matroser.

Eberhard og Cordula sad ved siden af bedstefader; bægrene blev fyldt med den gode vin, og tømtes igen. Munterheden blomstrede på de veltalende læber, og bedstefader behøvede sin hele anseelse for at holde Litzbergs og Wolfgangs lune i ave, som hvert øjeblik gik ud over den forsigtige søn, Albert Julius den Anden.

Pludselig blev det gode lune forstyrret af en Jobspost. En ung klippeborger, som havde holdt vagt på bjergåsen, trådte bleg

ind, og meldte, at et stort tremastet skib nærmede sig øen. Alle tav et øjeblik og så bekymrede på hinanden.

"Der har den gamle herr søn dog haft ret, og den ungdommelige fader uret," sagde gubben.

"Det siger intet," råbte Wolfgang, da han havde betragtet skibet gennem sin kikkert, "vi kan være igen på Store-Klippeborg, før de opdager os."

Nu pakkede man hurtigt sammen, og alting var klart inden borde og ankeret lettet, da – roret brast. Denne hændelse satte dem i den største urolighed. Og der blev hurtigt holdt råd om, hvad her var at gøre. Sejle bort var slet ikke mere muligt, og snart ville skibet opdage båden her i vigen.

"Nej," råbte bedstefader, hvis kraft endnu blussede ungdommeligt op ved denne lejlighed, "det må ikke være; så bliver min ø opdaget, en fremmed magt bemægtiger sig den, fremmede sæder indføres, slette, rovgerrige mennesker undertrykker og fordærver mine børn, deres rigdomme slæbes bort, og de selv må som trælle lystre blindt en skummel despotisk statholder. Bor båden i sænk! Jeg befaler eder det. Vi vil skjule os på klipperne; siden kan vi forbedre hytten og bo der, til kaptajn Horn kommer tilbage fra Europa. Træffer han os ikke på Store-Klippeborg, vil han søge os på den lille. Måske bygger de en båd derovre, og henter os inden den tid; for vi har desværre intet værktøj med, ellers kunne vi gøre det selv."

"Med os andre, kære bedstefader!" svarede Eberhard, "kunne det vel lade sig gøre; men De, i Deres alder! Skal en hundredårig olding nu begynde forfra igen? Ak, det går ikke så let nu med at klavre og sove i fri luft, som i salig van Leuvens og i Lemelies tid."

"O, mit kære barn!" svarede gubben. "Jeg er vant til bjergluften. Jeg kan endnu sove ret godt i en klippehule. Og hvis jeg også dør, hvad er det mere? Et år tidligere eller sildigere, snart måtte det dog være. Så bliver endnu det sidste kapitel i mit liv poetisk; jeg dør som en lystig eventyrer, ligesom jeg har begyndt. Du, Eberhard! skal bringe mig min egen, den lille Cordula min Concordias ungdom i frisk minde. Vore europæiske venner, der forstår sig på så mange ting, vil vel vide at hjælpe sig selv og os; således svinder et år snart."

Alle beundrede gubbens mod, hans urokkelige munterhed og bestemthed; men det kunne ikke trøste dem, for de indså tydeligt, at den gamle mand ikke længe ville udholde denne levemåde.

Mens de stod således nedslåede og tavse, kom kaptajn Wolfgang tilbage igen fra fjeldet med sin kikkert. "Lystig, mine venner!" råbte han; "frygt ikke. Vi behøver ikke at bore båden i sænk, intet vovestykke truer den elskede bedstefaders liv. Jeg har tydeligt set flaget på det fremmede skib; trefarvet vifter det, blåt, rødt og gult, med regnbuens hovedfarver, som jeg aftalte med Ferdinand Horn, når han nærmede sig øen igen. Det er vort eget skib, der kommer meget hurtigere tilbage fra Europa, end vi havde ventet."

Disse trøstensord forvandlede straks den ængstelige stemning til glæde. Wolfgang havde sidst aftalt med herr Horn, at han ikke næste gang skulle lande ved Store- men ved Lille Klippeborg, og der udskibe sagerne og det medbragte mandskab, for at den store øs hemmelighed kunne bedre bevares, når ikke for mange mennesker indviedes i den.

Men slig forsigtighed var også skyld i, at skibet ikke straks nærmede sig den, da man blev båden i havnen va'r. Det klippeborgske flag blev straks ombyttet med et hollandsk, og kaptajn Horn laverede, uden længe at komme nærmere; for han formodede, at det var en båd fra et skib i nærheden, der lå for anker bag skoven.

Dette var nu en slem omstændighed. Med båden vovede de ikke at nærme sig skibet; for det var jo muligt, at Horn kunne fyre på dem, hvis han formodede svig. Lykkeligvis havde Litzberg taget raketter med. Han, som øvede alle mekaniske kunster, morede sig også i den senere tid med at gøre fyrværkeri. Han havde et forråd med, dels for at fornøje selskabet, dels for at give Store-Klippeborgerne et tegn, hvis man muligt skulle blive nødt til at overnatte her, for at de ikke derovre skulle ængste sig.

Nu kunne altså Wolfgang give sin ven det aftalte tegn; og næppe lod han tre raketter stige på en gang i luften, for det blev besvaret med to lignende fra skibet. Chaluppen nærmede sig straks derefter øen. Horn stod selv med talerøret ved roret, og næppe var han så nær, at han kunne høres, før han råbte: "Lever bedstefader endnu?"

"Han lever," svarede Wolfgang ham gennem sit, som han havde taget med, som en gammel virtuos sit valdhorn.

Da begge kaptajnerne havde omfavnet hinanden, bragte Wolfgang Horn til bedstefader i hytten. Hvor gerne havde gubben besteget skibet, for endnu engang i sit liv at sove i en kahyt; men det gik ikke an for hemmelighedens skyld. Også ville det have været den gamle mand for vanskeligt at komme op og ned. Horn fortalte bedstefader, at han denne gang

medbragte herr Martin Julius, der endnu gjorde sit toilette, for at vise sig standsmæssig for regenten. Albert og Eberhard betragtede hinanden ved disse ord med et godmodigt smil.

Kort derpå steg den nysankomne europæiske frænde i land, i stive gallaklæder, med stor pudret paryk, kårde ved siden, og chapeaubas under armen. Bedstefader ville omfavne ham, men slog hænderne sammen over herr Martins ryg, så dybt bukkede han for sin stamherre, idet han kaldte ham: Deres fyrstelige Durchlauchtighed.

Bedstefader havde megen møje med at få ham fra alle disse underdanige fagter. "Jeg er kun en slet og ret gubbe, min søn!" sagde han, "og går snart didhen, hvor ingen rangforordning gælder mere."

"Hvad må man da kalde Deres Ærværdighed?" spurgte herr Martin; "om ikke Højhed og Durchlauchtighed, så dog i det mindste Excellence?"

"Jeg hedder Albert Julius, min søn!" svarede oldingen, "og der står din Eberhard."

En naturlig følelse betog ved dette syn herr Martin, så at han for et øjeblik glemte pedanten, og omfavnede sin søn ret hjerteligt.

"Har I *uret* med?" spurgte bedstefader straks.

"Jeg har hørt, nådigste herr ærkefader, De ønskede, jeg skulle bringe et ur med fra Europa, og her er det." Han rakte ham et kostbart guldur med brillanter.

"Gode Gud! Min søn! der har I misforstået mig; jeg mente min faders gamle sølvur, min broders, eders bedstefaders."

"Det har jeg også med, men vovede ikke at incommodere Eders Ærværdighed med slig en bagatel straks ved første

audiens."

"Hvor er det, kære søn? Har I det i lommen med jer?"

Han rakte oldingen uret. Albert betragtede det længe, vendte det mange gange om, lukkede det op og i, trykkede det til sine læber, og store tårer trillede ham ned over de røde kinder i sølvskægget. "Jeg kender det igen," sagde han.

Herr Martin så forundret på sin søn, og kunne ikke begribe, hvor man kunne gøre mere af et gammelt sølvur end af et guldur besat med brillanter.

Forskellig smag

Kaptajn Horn bragte bedstefader gode sager fra Europa, især malerier af den nederlandske skole til værelserne på Albertsborg, og et par italienske mesterstykker til kirken. Også skønne portrætter af klippeborgernes udødelige stamfædre, Luther og Shakespeare, prydede nu bedstefaders dagligstue over kanapeen, og overraskede gubben en morgen, da han trådte derind fra sit sovekammer. Desuden fulgte en særdeles god maler med, især for at male bedstefader, af hvem man så gerne ville have et lignende billede, inden han døde.

Mange andre nyttige ting, som klippeborgerne ikke selv kunne skaffe til veje, blev nu uddelt af de europæiske venner blandt indbyggerne. Eberhard havde påtaget sig den ulejlighed at uddele nydelige sko, syet i London, til dens unge piger. De måtte alle på en dag og til et vist klokkeslæt møde i den store løvhytte for at prøve skoene. Men blev da ikke den gode Cordula lidt skinsyg over det? O, nej! thi som hun var øens dejligste pige, havde hun også den skønneste fod, hvorom Eberhard ved denne lejlighed forvissede sig. O, hvor brændte hans hjerte for den ranke, blonde Cordula med de store, sjælfulde dueøjne, de lokkede, lyse hår og det ovale ansigt, hvor den fineste rosenrødme smeltede over i det hvideste liljeskær! Hvor kære var ham de dunkle purpurblomster, som hun efter sædvane bar i de rige fletninger!

Der var også kommet en del tyske bibler og salmebøger, hvilke magister Schmelzer uddelte blandt husfædrene. Men da Eberhard ville slå nogle kister op, hvori var indbundne eksemplarer af Shakespeares værker på engelsk, og også at

uddele dem, begyndte den sædvanlige strid mellem ham og Litzberg, eller, rettere sagt, dette tanke-, følelses- og menings-vekselspil, hvori egentlig deres omgang og samliv bestod.

Litzberg mente, det var farligt at give folk sige bøger i hænderne. En dygtig humorist som han kunne naturligvis ikke andet end beundre den kraftige verdenshumor i Shakespeares værker. Det skønne og høje derimod, det følelsesfulde og yndige i poesien var ham en lukket bog med syv segl. På lune og karaktertegning forstod han sig så godt som nogen; men det var ikke nok. Dertil kom, at han kun havde læst såre lidet af Shakespeare. Imidlertid dømte han dog frisk væk; for det var blevet ham en sådan vane at bedømme de mange ting, han virkelig grundigt forstod, at han også bildte sig ind at forstå, hvad han ikke vidste, og hvad han aldrig ret havde givet sig af med.

"Hvad Fanden!" råbte han, "vil I nu gøre klippeborgerne til poeter? Skulle de alle sammen være skønne ånder? Nej, lad det være! Det duer ikke; det adspreder dem fra deres alvorlige nyttige sysler, og gør dem forvirrede i hovedet."

"De tror altså for alvor, herr Litzberg, at digtekunsten fordærver menneskene?"

"Salmer og sange kunne de vel ikke undvære; men slige dramatiske traktater anser jeg for farlige."

"Har Shakespeare da fordærvet menneskene med dem?"

"Nej; men slige digtninger kan man kun forfatte der, hvor menneskene allerede *er* fordærvede, hvor det selskabelige livs dårligheder og lidenskaber har raset og stiftet ulykker. Der kan det måske være medicin mod sygdommen selv; ligesom man læger skorpionbid bedst med knuste skorpioner. Men sunde

børn skal ingen medicin have. Man skal ikke selv plante Kundskabens ved siden af Livets træ i Paradis, hvorved uskyldigheden går tabt."

"Men, kære Litzberg, hvorfor bygger De da kirker og smukke huse på denne ø? O, lad disse ufordærvede naturmennesker bestandig fort bo i blotte huler; her er jo klippekløfter nok. Hvad skulle de også høre musik for? Lad fuglene kvidre dem i øret med elskværdig enfold!"

"Bygningskunst og musik fordærver ikke hjerterne, kære Eberhard! når man hytter sig for forfængelig luksus og blød vellyst."

"Det gør poesien heller ikke, kære Litzberg, hvor visdom har digtet. Mennesket *må* nyde frugt af kundskabens træ. Bevar eders dukker ængsteligt i skøre glasæsker imod storm og luft, regn og solskin, og se, hvad de bliver til! Hører indbyggerne her intet om Europa? om fordærv og slette sæder? Tror De, at slet ingen lidenskaber her forstyrrer den idylliske ro? Nå, så sværmer De mere end nogen digter. Er biblerne ikke delt ud i familierne? Lærer man ingen forstyrrelse, forbrydelser, lidenskaber og synder, ingen forfængelighed og ondskab af dem?"

"Hvis jeg var spurgt," svarede Litzberg, "havde jeg heller ikke rådet til det; og skulle jeg holde med katolicismen i noget, så var det den, at den gør Bibelen utilgængelig for almuen, og kun meddeler den så meget af den, som er den tjenligt."

"Til sidst skal den vel slet ikke læse mere? At opdrage voksne mennesker som børn, det er en mislig sag. Ved denne patriarkalske (egentlig aristokratiske) opdragelse bliver de aldrig andet end børn. I Bibelen svæver Guds ånd over det hele,

usmykket og nøgen står synd og last fremstillet. Et menneske med hoved og hjerte, som læser Bibelen, lærer tidligt at stille godt fra ondt, uden at forføres af dette oversukrede, overfernisserede halvvæsen, som politikken så gerne vil udbrede som en klog moral, fordi det er lettere at styre marionetter end tænkende og følende væsner."

At få Litzberg fra en forudfattet mening, vidste Eberhard meget godt var en umulighed; derfor tav han, da han havde udtalt sig, og gik dog af med sejren, for klippeborgerne læste nu alle deres Shakespeare.

I de første dage efter hans faders ankomst blev flere landlige fester foranstaltede på klippeborgisk vis, for at gøre herr Martin en fornøjelse med det. Han lod også af høflighed, som om han var såre glad over det; men i grunden kedede han sig, og da han altid, før han gik i seng, talte en halv times tid med sin søn alene, mens han klædte sig af, måtte den stakkels Eberhard døje alle hans ærgerlige anmærkninger.

"Det må jeg sige," sagde herr Martin, "jeg har meget forregnet mig. Jeg håbede sikkert at finde et lille kongerige, idet mindste et fyrstendømme, en smuk lille hovedstad med i det mindste en regulær gade og et palads. Som overhovedets nære frænde havde jeg også gjort regning på en kvalificeret agtelse; at soldaterne skulle præsentere gevær, idet mindste skuldre for mig, når jeg gik forbi. Men her er slet ingen soldater. Enhver lille tysk fyrste har dog idet mindste en tyve-tredive stykker. Tænderne løber mig også i vand efter nogle ordensbånd, i det mindste en kammerherrenøgle; men det er fine frugter, som ikke vokser i dette klima. Enhver bondelømmel, som møder

mig, trykker min hånd, så jeg er færdig at skrige ved det, dutter mig, og kalder mig fætter og ven."

"Men det er han jo også, kære fader! Har De da glemt, at alle indbyggerne her, nogle få undtagne, stammer ned fra Albert Julius, og er hans børnebørn?"

"Vi stammer alle ned fra Adam og Eva, min søn! men det gør intet til sagen. Forskellighed må der være i verden, altså også standsforskellighed. Og hvorledes disse mennesker her går klædt: gammeltysk, med trøjer, halskraver og upudret hår!"

"Sådan var moden, da bedstefader kom her for hundrede år siden, kære fader! Som han gik, går hans æt. Og oprigtig talt, jeg finder denne dragt meget smukkere end den nuværende mode i Europa. Jeg hader parykkerne, pudderet, de trekantede galonerede hatte, hårpungene og de stive kjoleskøder værre end pestilens."

"Jeg ved det nok, Eberhard! Det er, fordi du endnu ikke er kommet til modenhed og skelsår og alder. Når du bliver ældre, skaldet og grå, vil du nok stikke dine fingre efter pudder og pomade; men da er det for silde. Alting er her i ulave. Og den gode bedstefader har selv en manke, som ingen løve skulle skamme sig ved; skønt, det må jeg sige, det er ellers en smuk gammel mand. Han forstår sig vel ikke bedre på det, stakkels olding; men så skulle han lade klogere folk råde, som kunne hjælpe ham. Hans søn, Albert Julius den Anden, lader til at have langt mere takt og praktisk talent."

Eberhard måtte smile, og sagde: "Kære fader! har De da virkelig forladt så meget godt i Europa, at De må længes tilbage efter det?"

"Om jeg har forladt godt, min søn? Ved du da ikke, at jeg havde etableret mig ganske magnifique i Leipzig? at jeg havde købt og møbleret et nyt hus, med lysekroner og fodtæpper, som ingen greve skulle skamme sig ved? Ved du ikke, at jeg dagligt blev opvartet af lakajer i kostbare livreer, at jeg to gange om ugen gav lækre diners, hvorved dine velyndere og ungdomslærere, professor Schwefelkies og grosserer Nierenstein assisterede, samt mange andre hædersmænd? Nierenstein og Schwefelkies var mine hjertensvenner; hvor finder jeg slige mænd igen? Med herr Litzberg og herr Wolfgang kan man jo ikke tale et fornuftigt ord; de raillerer bestandig, og er oven i købet undertiden næsvise og uartige. Den gode Schmelzer har jeg allerede længe kendt; det er et skikkeligt menneske, men han hænger over sine bøger, døber børn, skriver prækener, gider ikke spille kort, og har heller aldrig lært det ordentligt."

"Altså Nierenstein og Schwefelkies, det er nu lysene i Leipzig, kære fader?"

"Ægte hædersmænd, min søn! Den første giver lige så gode diners som jeg; det har nu vel professoren ikke råd til, men så spiser han igen så godhjertigt, med sådan appetit og med så høflig taknemmelighed, at man ikke kan andet end holde af ham. Desuden er han meget lærd. Ikke sandt: du skylder ham din hele dannelse?"

"Visselig," svarede Eberhard; "og hos den anden har jeg også været ofte til bords, i det mindste en gang om ugen, formodentlig?"

"Ja vist, det har han selv tit fortalt mig, og det har glædet mit faderhjerte, for du ved nok, Eberhard, at jeg uagtet alle dine

særheder holder af dig."

"Det ved jeg, min fader!" svarede Eberhard, og kyssede hans hånd. "Men har de herrer Schwefelkies og Nierenstein ikke også fortalt om, hvordan jeg ved Pleissen reddede deres liv?"

"De har fortalt mig, hvordan du engang i ungdomsoverilelse nær havde slået dem ihjel med et nedrevet træ, fordi deres heste blev sky; men den barnestreg har de begge af hjertet tilgivet dig."

"Nå, det var smukt gjort af dem," svarede Eberhard. "Dog – det er silde, kære fader! De er nu afklædt, og vel kommet i seng; jeg vil gå hen at gøre det samme."

Albert Julius for sidste gang

Maleren havde fuldendt et smukt, højst lignende billede af bedstefader. Den sølvgrå gubbe sad i lænestolen i sit værelse; gennem det åbne vindue så man øens sydlige vegetation og de fjerne klipper. Den gamle mand lagde sin runkne hånd på en dejlig knælende drengs kastanjebrune hoved; hermed ville kunstneren tilkendegive den velsignelse, som stamfaderen gav sine efterkommere. Billedet i legemsstørrelse blev hængt over for Luthers og Shakespeares brystbilleder, efter at det først nogle dage havde været udstillet til skue.

"O, gid I også havde kunnet male min Concordia," sagde bedstefader. "Men ved I hvad? Mal den lille Cordula der! Hun ligner sin stammoder meget, kun at hun er blond, og Concordia havde sortbrunt hår."

Herr Martin, der var nærværende, mente, man behøvede jo blot at give Cordula sort hår; men det ville hverken bedstefader, Eberhard eller maleren vide noget af.

"Der har vi igen det ulykkelige *qvid pro qvo* af at bære egne hår," sagde Litzberg. "Hvis nu Concordia og Cordula smukt havde båret pudret paryk, så var alting godt, og de lignede hinanden på et hår."

"Ja, ikke sandt?" sagde herr Martin Julius.

Efter den sidste fart til Lille-Klippeborg havde bedstefader været noget upasselig, og han besluttede fra den tid af at indføre en anden levemåde hos sig. Han gav intet stort gæstebud mere, gik tidligt i seng, tog ikke imod besøg, og besøgte ingen. Det havde især en veninde fået ham til, som nu daglig var om ham, plejede ham, forestod hans hus, og uden

hvis samtykke han intet foretog mere, der angik hans sundhed. Denne veninde var Hanna Hellkraft, hvis geni til at føre en husholdning og til at pleje ham han snart opdagede, og efter fortjeneste påskønnede. Endnu beholdt han i sit store, rummelige hus tre smukke drenge og lige så mange pigebørn, som han selv underviste i læsning og skrivning, som måtte spise med ham til middag, læse til og fra bords, og med foldede hænder i en kreds omkring ham synge morgen- og aftensalmer. Undertiden spiste også i stedet for børnene Eberhard og Cordula, Schmelzer og Wolfgang, Litzberg og Lademann hos gubben.

Hans søn, Albert Julius den Anden, gjorde nu et stort hus, men kom hver morgen præcis klokken 10 for at kysse sin faders hånd og høre, hvordan han havde sovet i nat. Dette gjorde den halvfjerdsindstyve år gamle mand ganske barnligt endnu, som han var vant til fra ungdommen af, og dette syn havde noget eget rørende. Hos Albert den Anden var Martin Julius indkvarteret. De var to alen af et stykke. Herr Martin holdt daglig forelæsninger for den gamle klippeborger over europæiske sæder og skikke, og hans lærdomme fandt lettelig adgang i det ham beslægtede sindelag.

Endnu en anden fremmed har vi hidtil ikke omtalt, der sidste gang var kommet med kaptajn Horn, der havde fundet en ven i Robert Hulter, Cordulas fader, og boede hos ham. Det var en ingeniørofficer von Birting, som skulle hjælpe Wolfgang med at forskanse den, at ingen fjendtlig magt kunne indtage den. Dette værk begyndte han straks med flid og duelighed, for det var en mand med kraft og talent. Men i sit udvortes havde han

noget frastødende. Han var lang og mager, det smalle ansigt så alvorligt, misfornøjet ud; aldrig kunne han smile.

Indlod man sig med ham, måtte man beundre hans veltalenhed; men der var intet godhjertigt i hans væsen, og man mærkede, uagtet han gjorde sig umage for at skjule det, at han var adelstolt. Han var af en gammel tysk familie; uheldige omstændigheder havde nødet ham til at sælge sit riddergods, og kun nøden tvang ham til at følge kaptajn Horn hid til Klippeborg. Alle vennerne indså snart, at han ikke passede her; det kom dem for, når de så ham, som om der uagtet alle gode anstalter havde indsneget sig en smitsom sjælesyge på øen. Men nu var det for silde at virke imod det. Eberhard havde især årsag til at være misfornøjet med von Birting, for næppe boede denne hos Robert Hulter, før han forelskede sig i Cordula. Da han hørte, Robert Hulter nedstammede fra Caroline Francisca, Concordias og van Leuvens datter, gift med en skibbruden yngling af adelig herkomst, gjorde han straks Robert Hulter opmærksom på, at hans hele stamme egentlig var den fornemste på øen, da den var adelig, og at det ikke skikkede sig for den at stå tilbage for en borgerlig sidelinje. Disse inspirationer skete vel endnu ganske hemmeligt; men de havde stor indflydelse på den ærgerrige, mørke, indskrænkede Robert. Det gjorde ham nu ondt, at han havde lovet Eberhard sin datter, og Eberhard kunne ikke begribe, hvor denne kulde kom fra, men trøstede sig med, at den hulde Cordula altid elskede ham inderligere.

Eberhard drev på brylluppet; men da bedstefader dagligt skrantede mere, havde Robert Hulter anledning nok til at opsætte vielsen.

Det blev hver dag betænkeligere med den gamle. Lægen Cramer ville give ham medikamenter; men han sagde: "Min søn! for døden vokser der ingen urt. Jeg går allerede et par år ind i det andet seculum. Det kan Tiden ikke lide; hun lader sig ikke se på fingrene af os mennesker, og vil ikke læres kunsten af. Hun vil ingen livsolie gyde mig mere i min lampe; derfor rynkes min hud, bliver mine lemmer stive, øjnene dumme, og øret hører ikke længere grandt. Men jeg har alt længe forberedet mig på dette øjeblik, og hvor jeg går hen, er jeg ikke fremmed; der venter en hob gode venner mig."

Man ville få ham til at glemme døden, men han lod sig ikke adsprede, og sagde: "Denne gang. kære venner, lader manden med leen sig ikke afvise med smukke ord; han har allerede før banket på et par gange, og er gået bort igen, rørt af mine børns tårer."

Hele øen sørgede, og alle var bekymrede, da bedstefader endnu engang ville i kirke, fordi de frygtede, at han der ville forkøle sig mere, og blive alt for bevæget.

"Jeg dør ikke endnu," sagde han; "nogle dage har jeg tilbage at leve i. Tillad mig at nyde denne korte frist efter eget tykke! Det lille spæde barn bringes jo i kirken, når det skal begynde sit liv på jorden, hvorfor må det gamle barn ikke også i Guds hus lade sig indvie til det evige liv?"

Wolfgang og Eberhard bad magister Schmelzer ikke at gøre sin prædiken for rørende.

"Frygt ikke, mine venner!" svarede den vakre mand; "en høj, salig flamme behøver jeg ikke at oppuste der, hvor den alt brænder klar i kærlighed. Jeg vil ikke pege med min finger imod himlen, hvor allerede de gamle øjne uafbrudt stirrer; jeg vil en

liden stund lokke dem til at se ned på jorden igen. Det træffer sig just så heldigt, at vi næste søndag har evangeliet om sædemanden. Jeg håber, I skal blive tilfredse med mig."

Lademann var ganske gået ind i Schmelzers følelse; han, som, når han fantaserede på sit orgel, kunne stemme hjertet, hvorhen han ville, præluderede i dag stille, højtideligt, i dybe, muntre, faste toner, og brugte pedalen herligt, som om han dermed ville antyde den ærværdige oldingealder og bedstefaders stærke, kraftige gudsfrygt. Undertiden udtrykte nogle høje toner vemod og forlængsel; men straks lød igen den langsomme bas, tålmodigt og beroligende i store harmonier, og de forunderligste dissonanser opløste sig let i klarhed og velklang.

Schmelzer holdt en fortræffelig prædiken over ordene:

"Og noget faldt i god jord og bar frugt, som vokste op og blev stor; og noget bar tredive fold, og noget tresindstyve fold, og noget hundrede fold. For hvo som haver, ham skal gives, og hvo som ikke haver, fra ham skal tages også det, som han haver."

Denne sjælens ikkehaven og haven, hvormed Kristus mente en kraftig vilje til det gode, et fromt, modtageligt, kærligt hjerte, anvendte præsten uden smiger på bedstefader, som en blomstrende slægt, næst Gud i Himlen, havde at takke for sin lykke.

Alle hænder foldede sig, alle våde øjne stirrede op til gubben, som sad undselig og beskeden i sin stol med nedslagne øjne, smilede blidt, og rystede undertiden sagte på hovedet. Schmelzer vidste ret godt, at denne vending ikke var efter bedstefaders smag, der var kommet i kirke for at opløfte sin ånd til Gud, ikke for at høre lovtaler; han troede, at gubben

måske endog ville tage det lidt fortrydeligt op. Men netop på dette mishag, på denne lille forstemthed havde Schmelzer regnet, fordi han dermed håbede at adsprede bedstefader fra en alt for angribende begejstring. Men det hjalp dog ikke meget; for da gudstjenesten var forbi, sendte oldingen bud ned til herr Schmelzer og lod sige, han ønskede at nyde den hellige nadver, og bad kordrengene synge salmen: "Jesus, du mit håb, min trøst!" Næppe var dette meldt, før Albert Julius kom ned i kirken, fulgt af Eberhard og Wolfgang. Han gik med raske skridt hen ad kirkegulvet; man mærkede ingen svaghed på ham, kun nogle tårer randt ned ad de blege kinder, da han for sidste gang nød sakramentet. Da kordrengene istemte salmen, hvori de voksne for gråd ikke kunne tage del, sang Albert Julius højt med, og hans herlige bas, der lod til at have fået nye kræfter, tonede forenet med de spæde barnestemmer.

Ved kirkedøren blev han stående, lod alle sine børnebørn gå sig forbi, trykkede mange i hånden, og lod hvem der ville kysse hans hånd. Derpå blev han bragt hjem i sin bærestol, og forberedte sig på døden. Kun Hanna Hellkraft, Eberhard, Lademann og kordrengene blev hos ham. Til Lademann sagde han: "Min søn! I har allerede vist mig mange tjenester på denne ø, men jeg har dog endnu en bøn til eder, at I nemlig så snart som muligt vil forfærdige mig mit sidste sovekammer eller min ligkiste; for jeg har ikke længe tilbage, Gud vil snart kalde mig, men jeg ville dog så gerne først se mit lille sovekammer."

Den ærlige Lademann begyndte at græde, kyssede bedstefaders hånd, og sagde: han håbede endnu mange år at blive forskånet for dette arbejde; men gubben svarede: "Min

søn! den megen talen falder mig vanskelig. Opfyld mit ønske så snart som muligt, og giv mig eders hånd på det!"

Man føjede ham i alting, og snart stod ligkisten færdig, slet og ret af bejdset fyrretræ, som bedstefader havde forlangt: fire brædder og to brætter. Lademann ville have gjort den af mahogni med sølvhanke; men Albert sagde: "Mine ædle forgængere, Don Cyrillo de Valaro og herr Carl Frands van Leuven, blev viklet i grov sejldug. Da min Concordia var død, tømrede jeg og mine sønner hende en slet kiste af skovens tiljer; jeg vil ikke have det bedre."

Det lille håndorgel var bragt op på Albertsborg; det spillede Lademann ofte på, kordrengene sang for den døende, og ude i lunden stod mange klippeborgere, fædre, mødre. ynglinge, piger og børn, og græd, når de hørte de skønne toner lyde gennem det åbne vindue. Thi den døende, som altid havde elsket frisk luft, ville ikke, at man skulle lukke vinduet for ham i det dejlige sommervejr.

Nu lå han og drømte, og når han vågnede, fortalte han de omkringstående sin drøm. Disse drømme var ofte poetiske tilbageblik på hans forsvundne brogede liv.

Først stod Døden for ham med sin le, og viste ham det udrundne timeglas. Albert sang:

Vel er jeg svag, dog, kære død!
End und mig nogle dage.

Men Døden svarede:

Er du ej gubbe, dækt med sne?
Og dog vil du mig nødig se.
Nu ti, og stands din klage.

Da fremtrådte Alberts fader, hånd i hånd med den hellige Stephanus. Faderen befølte æggen på Dødens le, og sagde: "Den er skarp, det gør ikke ondt, min søn! Jeg har smagt jernet i yngre år end du." Derpå hørte Albert en from sang, det var hans moders og broders ånder. Broderen viste ham uret, og kvad: "Tiden er udrundet." Moderen hævede Bibelen højt med himlen, og råbte: "Hist vinker evigheden." Nu hørte drømmeren en rok snurre; der sad den gamle parce Lachesis, hun var sovet ind over sit arbejde, og Alberts livstråd var brusten hende mellem fingrene. Hun lignede moster Ursula, og sagde i søvne: "I graven sover man sødt og uforstyrret." Nu kom der en lille djævel, klædt i skarlagen og med lang knudeparyk, hornene struttede ham naragtigt frem af toupeen, han ville ærgre og forstyrre den døende. Albert kendte ret godt Salvator Veilchenblau; da ligsalmen tonede på ny, forsvandt nissen. Da hørte han et knald af en kanon, og ud af kanonen fo'r Seifarts ånd, og forsvandt i skyerne. Derpå steg månen frem, og lyste over flodbølgerne. Trautmanns hoved dukkede op med vådt hår, med brustne øjne; men aftenvinden viftede i sivet: "Gud har tilgivet, du ser ham atter." Nu flagrede et dejligt kerubhoved med snehvide vinger om rosenkinderne ind ad vinduet, så saligsmilende på Albert, og fløj bort. "Ak, Johanna! kære Johanna!" sukkede han og vågnede, men sov straks ind igen. Hanna Hellkraft tørrede dødens sved af hans pande. "Tak, Sara! trofaste Sara!" sukkede drømmeren. Lademann ville opmuntre ham, og spillede på orgelet. "Der hører jeg Paul Flemmings harpe," sagde gubben; "han har kranset benraden med roser, og synger oden til opstandelsen og udødeligheden. Da forekom det den syge, som om himmelen blev ravnsort; en lys skive

udbredte sig på den. Som en måne, omringet af en rund regnbue; den blev større og større, og til sidst stod en kæmpeskikkelse den i læderkjortel og med hjelm på. Det var Gustav Adolph. En anden sådan lys skive opdagede Albert overfor på den sorte himmel. Det var klippeborgernes store stamfædre: Luther og Shakespeare, der stod broderligt, hånd i hånd. Nu lød der stærke hammerslag, et lyst værksted åbnede sig i mørket, og her smedede Mads Hansen, som cyklop, havets anker, omringet af hjælpende alfer. Den ærlige smed var ikke beruset, men begejstret. Da fo'r Albert afsted på troens skib, og Columbus stod selv ved roret. Efter lang fart nåede de Nådens klippe. Her ventede Carl Frands van Leuven og rakte Albert sin kikkert. Den døende så i den, og opdagede Jesus Kristus med stråler om hovedet oppe på den højeste fjeldtinde. Han vinkede ham til modigt at begive sig ind i dødens mørke svælg, og at stige op i Paradiset. For indgangen til svælget trådte Djævelen i Lemelies skikkelse, og ville spærre ham vejen. Da nedsvævede Concordia fra Himlen som en dejlig engel. Næppe så den Onde hende, før han hylende fløj gennem luften som en brændende komet, styrtede sig i havet, og udslukkedes.

"Concordia! O, min Concordia! ræk mig din hånd, at jeg kan stige op med dig i den evige kærligheds løvhytte."

Det var gubbens sidste ord; med et let suk forlod hans udødelige sjæl legemet, og Hanna Hellkraft trykkede hans øjenlåg til.

Portugiserne

Et halvt år var forløbet siden bedstefaders død, og meget havde allerede forandret sig på den. Albert Julius den Anden var blevet bedstefader, og skønt dette hædersnavn ikke sagde andet, end at han i rådet havde forsædet og to stemmer, begyndte han dog lidt efter lidt vilkårligt at udvide sin myndighed, hvad ikke var vanskeligt, da dette lille øfolk hidtil ingen andre love kendte, som en stor familie, end fornuft, billighed, sædvane og bedstefaders ønske. Som familiens hoved havde altså han den udøvende magt. Dette gav anledning til, at der dannede sig to partier på øen, og for modpartiet stod Robert Hulter og von Birting, som bedstefader havde gjort sig til fjende ved ikke at optage ham i rådet. Men regenten sagde, det gik ikke an hvert øjeblik at foretrække nykomne fremmede for landets egne børn.

Robert Hulters stamme begyndte nu dagligt mere at pukke på sin adel, og sagde, det skikkede sig ikke for den at lade sig beherske af andre. Så længe den gamle Albert levede endnu, havde man af personlig ærbødighed for ham fundet sig i alting; men nu var han død, og hans søn, der hverken havde faderens hoved eller fortjenester, skyldte man ingen lydighed. Der opstod heftige stridigheder i forsamlingerne, hvori også Eberhard tog del, og det var allerede straks kommet til brud mellem ham og Robert Hulter, hvis ikke pludselig et nyt eventyr, som ingen havde drømt om, i det mindste for en kort tid havde forsonet og forenet hjerterne.

Inden man vidste et ord af det, så man en dag uden for klipperne tre store portugisiske skibe krydse, som om de søgte

vejen til Ostindien. Klippeborgerne, der ikke fandt det rådeligt, at lede dem på spor, holdt sig bag deres fjelde, så stille som mus.

På den tredje dag blev der løst tre kanonskud fra skibene, og da man ikke svarede fra øen, satte man en officer med en hvid fane og en trompeter i land.

Wolfgang og von Birting, som enstemmigt var valgte til dens guvernører og kommandanter, holdt det ikke rådeligt at standse vandfaldet, og at bringe parlamentæren gennem løngangen op på øen. En ung dristig klippeborger tilbød sig at klavre den farlige vej frem og tilbage, ligesom Albert Julius for 80 år siden; men Wolfgang fandt det unødvendigt, for fra en stejl kant kunne man mageligt nedhisse et sejlgarn med en sten, og havde de herrer portugisere noget at sige, så kunne de jo binde et brev i sejlgarnet.

En trompeter oppe på øen svarede altså den portugisiske nede på stranden. Sejlgarnet med stenen blev nedhisset; men parlamentæren lod sig ro tilbage til skibet igen med uforrettet sag, da han formodentlig ingen ordre havde til at indlade sig på den måde.

Admiralen på den lille flåde fandt sig højlig fornærmet over, at et stakkels øfolk ikke viste hans sendebud mere ærbødighed; han lod hisse anker, og omsejlede øen et par gange for at finde et hul, han kunne smutte ind ad. Men til sin forundring opdagede han, at denne ø, endskønt langt større i omkreds, var lige så vel befæstet af naturen, som Gibraltar i Europa. Han måtte altså bide i det sure æble og binde et højtravende brev i det slette sejlgarn ved tiden af flintestenen.

Brevets indhold var: Hans Majestæt kongen af Portugal havde hørt, at en koloni på egen hånd beboede en ø, kaldet Klippeborg. Da nu kongen ingen fremmed stat kunne tåle i sine stater, og alle øer i disse farvande med rette tilhørte ham, forlangte han, at indbyggerne underdanigst skulde underkaste sig ham, erkende ham for deres konge, sværge ham troskab, og antage flådens admiral, Don Juan de Silves, til deres statholder. Så ville man skåne privatejendommene, og klippeborgerne kunne fortsætte deres rolige idylliske liv uforstyrret. I modsat fald blev den bombarderet, og man måtte da tage skade for hjemgæld.

Klippeborgerne svarede: De følte den største ærefrygt for Hans Majestæt kongen af Portugal, og skammede sig, som et stakkels lille øfolk, over at skulle modsige en så høj monark; men nøden tvang dem til de. Med deres ubetydelige ø var Hans portugisiske Majestæt kun lidet tjent; de derimod ville med deres uafhængighed tabe alt, når mennesker af en anden religion, med andre sæder og af en anden nation beherskede dem. Som frie folk, og som lutheranere af den augsburgske konfession ville de leve og dø.

Næppe havde Don Juan de Silves fået dette svar, før han bombarderede dem. Men det lo klippeborgerne af, for af alle hans bomber faldt der kun tre på øen og rodede jorden lidt op. I rådet havde man først besluttet, at der ikke skulle løsnes et skud fra klippen; det var jo overflødigt, mente man, og når først portugiserne havde bortskudt deres krudt og kugler, blev de nok nødt til at drage hjem igen med uforrettet sag. Men Wolfgang mente dog, man burde bombardere igen for at sætte fæstningen Klippeborg i agtelse; og von Birting spurgte, hvad

man ville med kanoner, krudt og kugler på øen, når man ikke ville bruge dem. Man kunne ikke forlange, sagde han, af tapre soldater, at de skulle lade sig ustraffet forhåne.

Så fik de da lov til at skyde igen, og næppe var tilladelsen givet, før von Birting, der havde gjort van Leuvens stjernetårn til sin bastion, kastede to bomber så lykkeligt, at de faldt i krudttønderne på de to største skibe, og sprængte dem i luften. Kaptajnen på det tredje skib lod, grebet af panisk skræk, straks lette anker, stak i søen, og krigen var til ende.

Herover glædede øfolket sig overordentligt. Sejrsfester blev holdt, sejrssange digtet af en del unge mennesker (kun ikke af Eberhard), der alle var ubetydelige variationer på det forslidte tema. Von Birting blev i disse sange kaldet en Leonidas, en Hermann, der havde reddet øens selvstændighed og frihed; han blev kranset med laurbær og umådelig hædret.

De fornuftige og erfarne tav, men kunne i deres hjerter ikke billige denne falske entusiasme. For hvad havde von Birting egentlig gjort? Ikke andet, end som en god skytte truffet skiven et par gange i det sorte. Det tredje skib var flygtet, ville snart bringe efterretningen til Portugal, så sendte formodentlig den mægtige, opbragte konge en større magt, for at hævne sig, og man var ikke videre end før. Men derpå tænkte ungdommen ikke. I øens historie var denne sejr den mest glimrende, fordi den var den eneste. Havde von Birting været stolt og hovmodig i forvejen, så blev han det nu meget mere. Sit mørke væsen lagde han ikke længere dølgsmål på; dog smigrede han dens mandlige ungdom, og lod i deres kreds, som om han var forfærdelig populær. Alle hans taler gik ud på at bevise, at sand fortjeneste kun bestod i tapperhed, og at borgerlige

indretninger i fred egentlig kun svækkede kraften og æren. Derved kom den i en større fare, end den nylig havde været i; det trak op til en fejde inden for klipperne, hvor ingen basaltpiller længere kunne beskytte orden og samdrægtighed.

At Eberhard hadede von Birting, som oven i købet ville berøve ham hans brud, var naturligt. Han troede at se en anden Lemelie i ham. "Lemelie." sagde Eberhard til Wolfgang, "har også fordum gjort et lykkeligt skud, hvorved han reddede denne slægts første forældre; men hvad har Birting reddet? Han hviler ikke, før han har bragt øen i oprør, og tilranet sig enevælden."

"Ved Gud," råbte Wolfgang, "det skal han ikke, så længe dette hoved er over mulde."

Eberhard trykkede hans hånd, og sagde: "Jeg plejer ellers heller ikke at forsage; men nu elsker jeg, og elsker ulykkeligt. Den dumdristige har også erobret min Cordulas faders hjerte. Den gamle vil bryde sit ord, og parre høgen med duen."

"Det skal han heller ikke," vedblev Wolfgang.

"Jeg vier dem ikke sammen," sagde Schmelzer; og Litzberg, som også var nærværende, og i meget ondt lune, bemærkede: "Det kommer alt sammen af den fordømte læsen i Shakespeare. Nu danner partierne sig, og vil snart overfalde hinanden, som den røde og hvide rose. En Hamlet, der sukker over sin skæbne, har vi allerede; og en Richard den Tredje, der bruger alle midler for at tilfredsstille sin lumpne herskesyge, vil heller ikke mangle."

Indvortes uroligheder

Der fattedes ikke meget i, at den lille borgerkrig var udbrudt i det jordiske paradis. Birting havde hele Robert Hulters stamme på sin side. Wolfgang og Eberhard stod for det større parti. Den barnagtige bedstefader vidste hverken ud eller ind. Litzberg ærgrede sig; krigen var ikke hans sag. Lademann, som i førstningen havde komponeret skønne melodier til de slette krigssange, græmmede sig over, at sagerne tog en så skæv vending. Hanna Hellkraft boede igen hos Eberhard. Hun havde et godt indfald, der, så ligefremt det var, dog kunne være til nytte. Hun bad Eberhard råde bedstefader, til jo før jo hellere ved nattetid at tage sine skatte ud af kældrene på Albertsborg, og forvare dem i hemmelige fjeldhuler.

Partihadet viste sig hver dag tydeligere, og var så meget farligere, da alle unge mandfolk, mens de portugisiske skibe lå for øen, havde fået våben, som de dagligt endnu gik omkring med. Bedstefaders venlige anmodning, om at bringe bøsser og sværd igen til Albertsborg, ville modpartiet ikke lystre, og altså måtte også de andre gå bevæbnede. Hertil kom, at Birting altid endnu holdt sin bastion besat, hvorfra han kunne bombardere Albertsborg. Eberhard var utrøstelig, Robert Hulter havde aldeles brudt venskabet med ham, ophævet forlovelsen med hans datter, og uagtet hendes fortvivlelse og vægring bestemt hende til at ægte Birting. Således var alting i den højeste spænding. Wolfgang havde befæstet Albertsborg, så godt det i hast lod sig gøre. Han havde også en bastion på den høje klippe; og der var endnu altid et tilflugtssted for bedstefader, hvis det skulle komme til det yderste.

Sandsynlig var også fejden udbrudt, hvis der ikke var kommet en dag imellem, som begge partier ærede og først ville lade gå over. Det var salig Alberts fødselsdag. Vel kunne den ikke fejres ordentligt i dette forhold; den fromme klokkelyd, Lademanns orgel og magister Schmelzers skønne prædiken formåede ikke at forsamle indbyggerne broderligt. Men der herskede overalt en stor stilhed, og selv på de trodsigste ynglinges pander svævede en dunkel sky; deres hjerter bankede tungt, og, urostifteren undtagen, led de alle af en ond samvittighed. Således gik de tavse, nedslåede til sengs, og vovede ikke at tænke på, hvad der ville blive af den dag i morgen.

Næppe lå de i den første søvn, før de vågnede ved en forfærdelig larm. Stormen hylede over øen, som den ville blæse basaltpillerne omkuld; regnen styrtede ned i strømmevis. Pludselig standsede storm og regn, luften blev trykkende lummer, fuglene hylede i skoven, hundene tudede i gårdene, alle halvtsovende rejste sig over ende, og greb forskrækkede om sengestolperne. Et stærkt jordskælv begyndte, så at stole og borde faldt over ende på gulvet i værelserne, og mange ruder gik i stykker. Pludselig hørte man et uhyre knald, og klippeborgerne troede at synke ned i den evige nat, i havets umålelige dyb.

I største angst ventede de hvert øjeblik nye jordskælv; men naturen blev atter ganske rolig. Luften var ikke længere lummer, derimod var morgenkulden så streng, at ingen ret kunne holde sig varm under sengetæppet. Næppe troede de deres egne øjne, da solen atter yndig og vederkvægende hilste dem, og fuglene kvidrede.

Nu skyndte sig ud alt, hvad der havde ben at gå på. I de smukke gårde og haver fandt man alting i sædvanlig orden; men da de vendte deres øjne hen mod fjeldene, opdagede de til deres forfærdelse, at en stor udragende klippe (Stjernetårnet, just den, hvor Birting havde haft sin farlige bastion) var styrtet ned, og havde efterladt en vid åbning, hvorigennem man kunne se havet. Den underjordiske flodvej var spærret; oppe ved slusen havde der dannet sig en lille sø, og vandet søgte derfra gennem utallige rifter og sprækker at finde vej til havet.

Således var da – forunderligt nok – natten efter salig Alberts fødselsdag øens udvortes selvstændighed ophævet, for at hindre en indvortes, meget farligere sønderlemmelse. Næppe så det lille øfolk sig udsat for fremmede magters overfald og vilkårlighed, så tænkte man ikke mere på indbyrdes tvedragt. Det var, som om hovmodet var styrtet i havet med den udragende klippe; som om orkanen havde blæst al hjerteløs forfængelighed bort fra øen. Så velgørende virker undertiden den straffende skæbne på menneskets hjerte, når den moralske kraft er svækket. Ingen kunne undertrykke den tanke, at det var salig Alberts ånd, som her endnu efter hans død havde virket faderligt og velgørende. Ved en djærv revselse havde han frelst sine børn fra brøde; og som Adam og Eva blev forvist fra Paradis, fordi de ikke adlød Guds bud, så skete det her atter. På synden fulgte ulykken, og klippeborgerne var ikke længere i deres Eden naturens frie herrer, som alting stod til tjeneste. Snart ville fremmede magter hjemsøge dem, og i deres ansigters sved måtte de da tjene deres brød.

Selv von Birting lod til at have forandret sig. Han gik omkring i dybe tanker, og var beskednere. Robert Hulter var

ikke længere vred på Eberhard. Han kunne atter se og tale med sin Cordula, skønt kun i faderens nærværelse. Om de forrige tvistigheder var talen slet ikke mere; og bedstefader var ved disse voldsomme begivenheder også blevet forsigtigere, og fulgte de fornuftiges råd. Til sin største glæde hørte Eberhard kort derefter, at von Birting havde opgivet at ægte Cordula. "Jeg vil ikke længere være den forgæves sukkende hyrde," havde han sagt; "ikke forårsage splid på denne lille ø. Jeg har engang hjulpet klippeborgerne, og vil gøre det atter. Jeg ved, at magthaverne her gemmer store skatte på hemmelige steder; giver man mig så meget, at jeg igen kan indløse mit pantsatte riddergods, så går jeg fra Klippeborg til England eller Holland, som man vil, og forlanger beskyttelse og bistand for denne ø. Uden en fremmed stats hjælp kan denne håndfuld folk ikke længere bjerge sig; og ti gange bedre dog at vælge de frie protestantiske englændere eller hollændere til skytspatroner, end sukke under den katolske despots iskolde jernspir."

Det kaldte alle fornuftigt talt. Von Birting lod til at være blevet et andet menneske. Uden skinsyge så han Eberhard besøge Cordula, og gik endog ofte bort med faderen for at lade de forelskede være alene.

Nu hændte det sig, at der just i de dage kom et dansk skib, som havde mistet sit anker i den sidste storm, og søgte i havn ved Lille-Klippeborg. Mads Hansens store anker lå endnu velforvaret i en klippekløft, hvorhen klippeborgerne for mange år siden havde slæbt det med megen umage, og bevarede det som en helligdom. Rusten havde man filet af, og derpå overstreget jernet med en fernis, som bevarede det mod luftens angreb. Efter nogen overvejelse fandt man, at man ikke vel

kunne nægte sin nødlidende næste denne hjælp. skønt ankeret havde noget ærværdigt for dens indvånere, der, ligesom salig bedstefader, anså det for et symbol på deres håb, som de ikke ville give slip på. Men Litzberg forstod at nytte denne følelse, idet han foreslog at sende von Birting med samme skib til Europa, for i hast at søge beskyttelse hos en fremmed stat; og når han havde ankeret med, mente Litzberg, ville håbet om et lykkeligt udfald ikke svigte. Man kunne jo altid engang igen få ankeret tilbage.

Det glædede de danske meget at finde et københavnsk anker midt i Sydhavet, og de var straks villige til at tage en fremmed med ombord. Von Birting havde heller intet imod at rejse; han ville kun endnu oppebie Eberhards og Cordulas bryllup, for at det kærlige par skulle se, hvor aldeles endog det sidste glimt af nag var udslukt i hans hjerte. Der blev rigtig nok gjort det spørgsmål i rådet, om det ikke var forsigtigst endnu at sende en pålidelig mand med von Birting til Holland. Man havde nemlig valgt Holland; for af hollænderne kunne man håbe at behandles som brødre. Englænderne var stoltere, gjorde stor forskel på fremmede og indfødte, og ikke alle deres bundsforvandte kunne rose sig af at deltage i Gammel-Englands friheder og herligheder. Men der var ingen, som havde lyst til at følge med. De unge ægtemænd ville ikke gerne forlade deres koner, og Litzberg havde, som vi ved, en naturlig modbydelighed for søen.

Man lod altså von Birting rejse alene, og gav ham store summer med (hvilket dog formindskede skatten højst ubetydeligt), for at bestride omkostningerne, vinde venner for klippeborgerne, og for selv at kunne bosætte sig i Europa igen.

Bryllupsdagen blev bestemt, den dejlige Cordula havde dagen i forvejen nok at bestille med sine veninder, for at få bryllupsstadsen i stand, og Eberhard så hende kun kort. Aftenen for brylluppet gik von Birting til bedstefader, og sagde: Det gik ham, som det var gået salig Albert fordum ved van Leuvens og Concordias bryllup; den gamle kærlighed vågnede på ny. Han ville i al stilhed begive sig ud på skibet, der lå klart til at afsejle, uden at tage afsked med nogen; bedstefader behøvede kun at give ham et pas med, for at han kunne lade bringe sine kister ombord, og for at skibskaptajnen kunne se, at hans bortrejse skete med regeringens vilje.

Bedstefader, der var meget glad over at blive af med et menneske, som han ikke kunne lide, gav ham på øjeblikket passet. Således indskibede han sig hemmeligt i al hast; der blev lettet anker, og skibet sejlede bort.

Stakkels Eberhard!

Hvad skildrer Eberhards fortvivlelse, da han på sin bryllupsdag tidligt om morgenen ville besøge sin brud, og man kom ham i møde med det sørgebudskab: Robert Hulter og hans datter var forsvundet fra øen. Et slør dækkede denne hemmelighed. Sandsynligvis var faderen fulgt med von Birting til Europa. Men hvor havde datteren kunnet finde sig i at følge med uden at gøre larm? Og hvor havde den vakre danske kaptajn kunnet tillade sligt? Lægen herr Cramer troede at være kommet på spor: for nogen tid siden havde Robert Hulter forlangt en sovedrik til en syg i hans familie, der havde brækket sin arm så slemt, at man frygtede for, den måtte sættes af. Ved herr Cramers duelighed kom armen sig igen; men sovedrikken var dog blevet stående hos Robert Hulter, og nu fandt man flasken tom i vinduet. Formodentlig havde han altså givet sin stakkels Cordula sovedrikken, og forsynet med bedstefaders pas havde von Birting bragt hende sovende ud på skibet i en af de store kister.

Hvad var nu hele den skønne ø for Eberhard? Et øde fængsel! Hvor ofte opfyldte han skov og lund med sin klage der, hvor lykkelige timer havde set ham henrykt ved den elskedes side! Blomsterne tyktes ham nu ikke andet end ukrudt, en forfængelig stads, naturen forgæves pyntede sig med. Kilderne forekom ham at være kedsommelige sladdersøstre, aftenens og morgenens skønne skylege bidende satirer over den menneskelige lyksaligheds skyggeværk. Kun i slet vejr var han tilfreds; da gik han ud, lod sig gennemblæse, og stormen mægtede dog ej at afkøle hans blussende kinder, som atter var

ganske blege i solskin. Vinden kunne ikke aftørre hans tårer, for han græd dem lige så snart igen.

Alle mennesker havde medlidenhed med Eberhard. Hanna Hellkraft kunne ikke berolige, Litzberg ikke adsprede, Wolfgang ikke opmuntre, Schmelzer ikke trøste ham. Kun med Lademann omgikkes han, og denne måtte sætte melodier til hans fortvivlede sange.

Det hus, hvor Robert Hulter, eller, rettere sagt, den stue, hvor Cordula havde boet, var nu Eberhards opholdssted. Hans seng stod, hvor hendes havde stået. I vinduet fandt han sit navn, skrevet af hendes hånd. Af hendes klæder havde han også taget nogle i besiddelse. En hårlok gemte han i det gamle skab, som han havde arvet efter bedstefader, og hvori de andre relikvier lå. Nogle af den hulde piges breve, hvori hun forsikrede ham sin kærlighed, havde han også; heller ikke må vi glemme det nydelige par sko, som Eberhard selv havde prøvet på hende i løvhytten, og som nu var meget skønnere, fordi hun havde afpræget sin fods dejlige former den.

Litzberg kunne ikke lide Eberhards umandighed, som han kaldte det; men Wolfgang, som levede lykkelig med sin Sophia, holdt med elskeren, og sagde: "Kære Litzberg! skulle nogen kaldes umandig, så måtte det mere være en gnaven pebersvend, end en kærligtsværmende yngling. Tro De mig: var Eberhard ingen mand, så ville han næppe græde så heftigt over den dejlige Cordulas forlis."

Kaptajn Horns uventede tilbagekomst trøstede den nedslåede ungersvend noget. Horn skulle først være kommet om tre år igen; men tilfældigvis havde han på de azoriske øer fået efterretning om den portugisiske ekspedition, og ilede nu

tilbage til den betrængte ø, som han ikke havde kendt igen (så meget havde dens udseende forandret sig), hvis ikke Lille-Klippeborg havde tjent ham til et kendemærke.

Næppe lå skibet for anker, før Eberhard forekom sig selv at være et andet menneske. Håb og mod vendte tilbage. "Hun lever, ånder endnu for mig," råbte han, "elsker mig. Skibet ligger sejlfærdigt. Stærkbevinget, som mine ønsker, vil det snart bringe mig til Europa. Dog først, mine kære frænder, vil jeg tage mig af eders sag i Holland; for det slette menneske har uden tvivl behandlet eder lige så troløst som mig. Men jeg skal opdage ham, træffe ham, og han skal få sin fortjente løn."

Og således følger vi da hurtigt vor ven, der opsøger sin brud, til Europa. Med sine venner tager han en hjertelig afsted. Hanna Hellkraft trykker hans hånd med den sædvanlige forlegenhed, når der skal lægges følelse for dagen. Men Eberhard kender hende for godt til at misforstå denne udvortes kulde; han ved dog, at han er hende det kæreste på jorden. Lademann spiller ham endnu til afsked en herlig melodi. Litzberg følger ham silde om aftenen alene hjem, og spørger ham med det venlige ansigt, der klæder ham så godt, og som man dog så sjældent ser: "Kære Eberhard! De er dog ikke vred på mig?"

"Vred, min dyrebare ven? For Guds skyld, hvor falder De på det?"

"Nå, jeg mente, fordi jeg måske engang i mellem havde sagt Dem alt for stærkt imod, og såret Deres ømfindtlighed. Det gør mig ondt, hvis det skulle være tilfældet; for jeg forsikrer Dem, De er mig usigelig kær, og jeg ved ikke, hvordan jeg skal trives,

når jeg ikke længere dagligt kan kævles med Dem og travestere Deres idealske følelser med mit ironiske lune."

"Det vil, håber jeg, med Guds hjælp endnu ske i mange år," råbte Eberhard, omfavnede den vakre ven, og kyssede ham hjerteligt.

Litzberg vedblev: "Til lykke, unge ørn! Flyv til Europa, opsøg den uforskammede glente, bræk dens hals, og kom snart tilbage med din smukke brud. Jeg skal imidlertid bygge eder en rede, hvor I siden kan lægge eders æg."

Herr Martin fulgte til Europa med sin søn. Da han havde udtømt sin hele veltalenhed for at bringe Eberhard fra det gale forsæt, med livsfare at opsøge en pige, mens der var piger i hobetal, som han i største magelighed kunne ægte, skiltes de ad.

I Holland udrettede Eberhard sit ærinde først meget samvittighedsfuldt, som ærlig klippeborger. Generalstaterne var ikke ganske uvidende om øens tilstand; von Birting havde skrevet dem til, at nogle tyske familier på en lille ø, ikke langt fra Sankt Helena, truedes af portugiserne, og ønskede sig hollændernes beskyttelse. Det var alt, og dermed troede han formodentlig at have tjent de store rigdomme, som han bragte med til Europa.

Eberhard talte med kraft. Det glædede regeringen, at en ikke ubetydelig ø i Sydhavet ønskede at forbinde sig med Holland. Der blev lovet hjælp og bistand, en lille flåde skulle straks afsejle for at stå den bi; klippeborgerne skulle beholde deres ejendomme, deres råd, deres bedstefader, deres indretninger, og kun årligt give en billig afgift for at bestride

omkostningerne. For der måtte anlægges en fæstning på øen, hvori en kommandant skulle befale over en hollandsk garnison.

Skovhuset

Det var en dejlig sommeraften, og en ung hollandsk officer red på sin prægtige skimmel gennem skoven. Hans tjener havde fået feber på vejen. Utålmodighed og frygt for at opdages tillod ikke den rejsende kriger at oppebie tjenerens helbredelse. Han vidste, at der endnu kun var fire mil til den rige godsejers lystslot. For ikke at forvilde sig i bjergegnen, havde han taget en bondedreng med, der fulgte ham et stykke vej på sit lille øg.

"Nu er I hos skovriderens," råbte drengen; "der holder de også værtshus, der kan I blive i nat." Dermed tog han til huen, og red sin vej; for hollænderen havde allerede givet ham gode drikkepenge.

Officeren stirrede derhen, og opdagede ret et nydeligt hus, det vil sige malerisk smukt, just fordi det i virkeligheden var yderst forfaldent. Der voksede græs på taget. Den grå kalk var på mange steder faldet af, og viste de mørkerøde murstene. Et underligt dueslag af flettede vidjer, tættet med ler og mos, struttede frem i gavlen; duerne fløj ud af det, gjorde en kreds i luften over skoven, og snart skinnede den nedgående sol endnu på deres vinger, snart fordunkledes de, dybere ned i skyggen. Det eneste ikkeforfaldne i denne omgivning var værtinden selv, en ung smuk kone. Med rokken sad hun derude på bænken, trak den gule hør fra totten med sine veldannede fingre, og alt mens hun spandt, sang hun en gammel vise.

Hun sprang ham meget høflig i møde, undskyldte, at hendes mand ikke var hjemme, og at karlen var i marken; men hun skulle nok hjælpe ham og bringe hesten i stalden. Den unge helt troede fast at se en skovnymfe. Den mørke sky på hans pande

opklaredes lidt, og de vemodige læber drog sig til et venligt smil. Han gik ind i stuen, og spurgte, om han kunne få aftensmad og natteleje her.

I det samme trådte fire velklædte lakajer og en halvvoksen rideknægt ind i det fælles våningsrum, hvor der stod to lange borde, et større og et mindre, med bænke, og hvor skorstensilden i baggrunden behageligt oplyste hallen, mens en lille pige drejede stegespiddet med den bedesteg, hver af gæsterne ønskede sig et dygtigt stykke af.

Officeren havde sat sig ved det mindre bord, tjenerne hilste ham ærbødigt, og tog derpå plads ved det større. Når han ikke mærkede det, betragtede de ham med stjålne øjekast. Først talte de sagte, men da vinen havde løst deres tungebånd, lod de rent til at glemme hans nærværelse, lo højt, og drak dygtigt. Den fremmede mærkede af deres samtale, at de tjente den rige godsejer, og at han i overmorgen ville ægte sin unge brud.

"Men hun skal jo have vægret sig og grædt meget," sagde værtinden.

"En elsker, som er borte, og en elsker, som er død, kommer det ikke ud på ét, kære madame?" spurgte tjeneren. "Hvad nytter mig, hvad jeg dog ikke har? Det er jo, som om det aldrig havde været."

Den fremmede søgte at skjule sin sindsbevægelse ved disse ord, så godt som han kunne. Den lille rideknægt sad i en krog, og stirrede uafladelig på ham. Denne dreng havde noget påfaldende i sit ansigt, officeren skulle kende ham, men vidste ikke, hvor han skulle føre ham hen. På denne rejse havde han ikke set ham, og drengen så for ung ud til at kunne være en gammel bekendt.

Tjenerne talte atter sagte sammen. Den fremmede rejste sig og ville gå til sengs. Rideknægten snød lyset for ham, og hviskede ham med det samme i øret: "Vær ikke bange for, at det skal gå for vidt; jeg skal nok komme til rette tid."

Den fremmede vidste ikke, hvad han skulle tænke om dette. Han gik på sit værelse, lagde sig på sengen i sine klæder, med pistolerne foran sig, og med draget sværd.

"Er jeg i en røverkule?" tænkte han. "Har banditterne klædt sig ud som lakajer? Vil de myrde mig? Men jeg har drengen på min side; jeg fortvivler ikke. Så nær ved målet vil jeg ikke falde i gruben. Falde vil jeg måske – i overmorgen; men ikke nu."

Således søgte han at sætte mod i sig selv; men det opmuntrede ham ikke mere, at han så en falddør i gulvet. Endnu havde han det uheld at slukke lyset, da han ville snyde det. Rigtig nok skinnede månen, og det trøstede ham igen. Således lå han temmelig længe, meget træt af rejsen, og nær ved at falde i søvn; men frygt for at blive overfaldet skræmte søvnen bort fra hans øjenlåg. Halvt vågen, halvt i drømme havde han et forunderligt syn. Ham tyktes, at falddøren åbnede sig, at den for lang tid siden hængte Obadias Schlenks spøgelse steg op af den i den bekendte hvide kittel med den røde sløjfe i knaphullet, og med en lygte i hånden.

Den forfærdede fremmede greb sine pistoler, og sigtede på gengangeren, som ængstelig bad: "For Guds skyld, herr Eberhard Julius! Tryk ikke løs, det er rideknægten, Deres ven og befrier. Jeg kommer for at betale en gammel gæld. De har vist Dem så menneskekærlig mod min moder, mod min stakkels fader, givet hende penge i nøden, reddet hans liv, og til sidst skaffet ham en kristelig begravelse, da han ikke længere stod til

at redde. Forsynet under mig nu den lykke at redde Dem igen; og måske hjælper jeg Dem til Deres skønne brud, frøken Cordula."

"Du er?" spurgte Eberhard forundret.

"Den lille Henrik Schlenk, nogle år ældre, der lå på sin moders skød ved sin faders grav, da De kørte forbi kirkegården. Og her: kender De ikke salig faders kittel, og denne røde sløjfe, som han gjorde sig af Deres urbånd?"

Nu begreb Eberhard alting. Drengen fortalte ham, hvorledes tilfældet havde bragt ham i major Birtings tjeneste, hvorledes han straks, da han hørte Eberhard Julius nævne, havde besluttet, om muligt at redde sin faders velgører; derfor havde han listet sig ind i von Birtings fortrolighed, og majoren kunne godt lide ham som en rask, snedig knøs, der gik ham til hånde med mange ting. Den dejlige Cordula, fortalte Henrik, var endnu Eberhard huld og tro, og græd tit i enrum. I overmorgen ville man tvinge hende til at give den forhadte sin hånd; men nu havde major Birting udspejdet, at Eberhard var i nærheden, og sendt fire tjenere ud, for at gribe ham om natten og kaste ham i fængsel, til brylluppet var forbi. Henrik havde udbedt sig at måtte være med. De fire skælme, som slet ikke troede, Eberhard havde fattet mistanke, fordi de gav sig mine af ingen hemmeligheder at have, sov nu først lidt, fordi landevejen til hen imod midnat ikke var sikker for fragtvogne, af hvilke de frygtede deres røveri kunne opdages. I morgen klokken tre, når alle lå i dyb søvn, ville de stå op, gribe Eberhard i sengen, sætte ham en knebel i munden, og føre ham bort. Denne frist måtte nu benyttes. Henrik havde hemmeligt sadlet Eberhards hest igen; han kunne stige ud af vinduet og ride til Henriks moder,

der boede i en bjerghytte, to mile borte. Men Henrik måtte blive tilbage, for ikke at vække mistanke. Det måtte lade, som om Eberhard af egen drift havde taget flugten; siden ville Henrik opsøge ham hos sin moder, og tjene ham i alt, hvad muligt var.

Bryllupsfesten

Det var igen en skøn aften, luften lun og sval, gangene i den store have fejet, hækkene glatklippede, alt det visne løv bragt ud af haven. Gartneren havde omhyggeligt opelsket høstblomsterne til bryllupsfesten, og ved siden af asters, ranunkler og reseda duftede endnu hyppige levkøjer og gyldenlakker. Bag drivhusvinduerne stod rosenpotter i rækker. De mange vandspring, som den forrige godsejer havde ladet indrette på fransk, sprang med stærke stråler. Slottet var smukt oplyst, egnens folk strejfede omkring i den store have, kæresterne arm i arm; også de hemmeligt forelskede vidste at finde hinanden. Alles øjne vogtede på sindbilledet i det store vindue over hovedindgangen, hvor brogede våben brændte gennem tusmørket med navnene: *Hans von Birting og Cordula von Hulter*. Måneskiven stod skrå på himlen, klar nok til at udbrede en behagelig lysning, svag nok til ikke at dæmpe fyrværkeriet, som major Birting efter vielsen ville lade afbrænde, sin brud til ære og folk til fornøjelse.

Den eneste, der gik alene, var Eberhard. Hyllet i en blå kappe, med sværdet ved siden, ventede han utålmodigt i en afsides mørk gang sin fjende, som Henrik Schlenk havde lovet at sende ned til ham. Eberhard slog kappen lidt tilbage i tusmørket, og lod månen et øjeblik skinne på hans skulder- og kårdebånd. "Så var det dog til nytte," tænkte han, "at jeg straks lod mig udnævne i Holland til kaptajn ved den klippeborgske garnison. Skønt denne uniform ikke gjorde mig ukendelig for min fjendes spejdere, hvad jeg havde håbet, skal den gavne mig her. Med den borgerlige student sloges herr von Birting vel lige så lidt

som herr von Sock. Men her skal ingen læderknap beskærme en niddings bryst, som loven ikke kan ramme."

Idet han talte således med sig selv, så han en lang, sort skikkelse komme op ad gangen og nærme sig ham. Det var præsten i ornat, med hvidpudret paryk, med sit lommetørklæde i bonnetten under armen, og en bønnebog i hånden.

Eberhard, som straks begreb, hvor præsten ville hen, trådte ham i vejen, hilste ham høfligt, og bad ham tøve et øjeblik.

"Umuligt, kære herre!" svarede denne, "jeg har allerede ladet brudeparret vente en halv time forgæves, fordi jeg har den slemme vane, aldrig at klæde mig på før i sidste øjeblik. I dette hastværk kom jeg til at rive et hul i min venstre silkestrømpe, og inden min kone fik det stoppet igen, forløb tiden. Brudgommen er utålmodig af sig, og ville tage mig det ilde op, hvis jeg lod ham vente længere. Jeg tør ikke støde min patron og velynder for hovedet."

"Længes bruden da lige så stærkt?" spurgte Eberhard, idet han endnu holdt præsten tilbage.

"De lader til at kende noget til familieforholdene," svarede denne; "hvis så er, ved De også, at hun har trøstet sig efter sin første kærestes død, og skønt hun ikke egentlig elsker major von Birting, adlyder hun dog sin fader, og rækker hin hædersmand i aften sin hånd, da han ikke kan leve uden hende."

"Altså er den første kæreste død?" spurgte Eberhard. "Der siger De mig noget ganske nyt. Rigtig nok er jeg, som De siger, indviet i familiehemmeligheden; men det vidste jeg ikke."

"Min Gud!" sagde præsten bange, "De holder så fast og forbitret på mig; der skulle dog vel ikke være ugler i mosen? De ser selv ud, som om De kunne være ..."

"Den forrige brudgoms genfærd? Ja, ved Gud, det tror jeg gerne. Sorg, længsel og forbitrelse have så temmelig angrebet mine livsånder."

"Så vil jeg da gå hjem igen i Guds navn, så er her intet for mig at gøre," sagde præsten angst.

"Gør det, Deres Velærværdighed! og tak Gud, at De endnu til rette tid mødte mig på denne mørke afsides sti, før De, ført bag lyset, misbrugte et helligt sakramente til en niddings hjælp og en uskyldig piges fortvivlelse."

"Det er hårde ord," sagde præsten; "kan De bevise, hvad De siger? Der kommer herr von Birting selv."

"Så forføj Dem bort i al hast, herr pastor! og lad mig være ene med denne herre."

"Det vil jeg da," svarede præsten skælvende, vendte Eberhard ryggen, og skyndte sig hjem.

"Min rideknægt siger mig, at her er en god ven, som ønsker at tale et ord med mig i en vigtig sag før vielsen," sagde von Birting. idet han høfligt hilste Eberhard; "jeg har ikke villet lade dem vente forgæves, min herre! skønt, jeg må tilstå, tiden er mig ikke den belejligste."

"Den allerbelejligste," svarede Eberhard, uden at hilse igen; "et øjeblik senere var for silde. Er du bange for spøgelser?"

"Ha," råbte majoren, idet han drog sin sabel, "jeg kender denne stemme."

Eberhard stod allerede færdig til kamp. "Løgner, bedrager og voldsmand!" sagde han, "forsvar dig."

Von Birting gik løs på ham i yderste forbitrelse; men Eberhard følte sig styrket af besindighed og mod, han gennemborede sin fjende, der faldt til jorden, uden at give en lyd fra sig.

Pilesnart skyndte sig Eberhard ud af haven, svang sig på sin hest, der stod bundet ved et træ, og red hen imod bjergene. Hytten, hvor Henriks moder boede, fandt han ikke; men han blev modtaget af en godhjertig kulsvierfamilie, der gerne lovede at skjule ham, da de hørte, han var en fremmed officer, der i en nødtvungen duel havde dræbt sin modstander.

Ligbegængelsen

Længe kunne Eberhard ikke dvæle roligt der. Fjorten dage efter hin mærkværdige aften begav han sig, forklædt som kulsvier, tilbage ad den vej, han var kommet, for måske at træffe den tro Henrik, eller i det mindste moderens hytte. Hytten fandt han endelig, men erfarede desværre, at moderen var flygtet med sin søn ud af landet, fordi man havde fattet mistanke til dem i anledning af major Birtings mord. Skønt Eberhard hørte, man søgte efter morderen, drev dog kærlighed ham til atter en aften i sin forklædning at snige sig ind i slotshaven, for om muligt at få noget at vide om Cordula.

Han stod på samme sted, hvor han havde dræbt sin fjende; uden samvittighedsnag følte han dog en hemmelig gysen, og gik videre. Slottet stod sort i natten som en stor ligkiste. Vandspringene rislede endnu bestandig fort; men ham tyktes, de nynnede lutter ligsalmer. Himlen var mørk, oversået med stjerner. Pludselig så han atter brændende fakler og hørte musik. Faklerne bevægede sig langsomt frem, det var sørgemusik. Han smuttede ind i den mørke gang, dette var just vejen til kirkegården. Han trådte ind i hækken, hans hjerte bankede stærkt. "Hvem kan det være?" tænkte han; "Birting må jo allerede være begravet. Måske er han balsameret, og man højtideligholder nu først hans exequier."

På drabsstedet nedsatte ligbærerne kisten for at hvile. En jomfrukrans af hvide roser og myrter lå på låget. Cordulas fader gik kisten nærmest. Ved at betragte den nøjere så Eberhard, at den var for lille til et mandfolke-lig. I dette øjeblik forekom det

ham, som om der gik en tyk røg ud fra faklerne, der gjorde ham ør i hovedet; han sank ned uden bevidsthed.

Da han kom sig af sin afmagt, lå han i hækken, bestrålet af morgenrøden. Han løb hen på kirkegården; jomfrukransen prydede den friske grav. En graverkarl havde endnu noget arbejde der i nærheden.

"Hvem har I begravet her?" spurgte Eberhard.

"Den smukke frøken Cordula von Hulter," var svaret.

"Må jeg blive her lidt?" spurgte Eberhard med bævende røst.

"Å ja! Slå bare porten i lås efter jer, når I går; ellers stjæler de fortvivlede skoledrenge mig straks blomsterne fra graven."

"Jeg skal vogte blomsterne," sukkede Eberhard, og graverkarlen gik.

En times tid lå han trøstesløs på graven, da stod graveren atter for ham.

"Således sørger ingen kulsvier," sagde han, "men vel en forklædt elsker. Det gør mig ondt for eder. Tag jer i vare! Man har gravet eder en faldgrube her. Man vil gribe jer og kaste jer i fængsel. I har dræbt major von Birting; der er vidner på, sande eller falske. Man vil gøre kort proces med eder, og I bliver henrettet; for majorens familie er mægtig her i landet. Fly, mens det endnu er tid! Eders kærestes død kan I begræde overalt."

Kun gysen for retterstedet, som hans fjendes hævnere let kunne bringe ham på, formåede at skille Eberhard fra den elskedes grav. Han forlod egnen, vaskede soden, men ikke blegheden af sit ansigt, tog en mørk frakke på, og vandrede nu uden øjemed og hensigt. Undertiden prøvede han at give sit

hjerte luft i et digt, fordi han ingen vennebarm havde at betro sin kummer; i denne elegiske tilstand skrev han følgende sang:

Adam havde sig forsyndet,
da han Eden måtte vige;
dog hans Eva tro ham fulgte,
hvor han gik på jorderige.
Hver en krog og hver en stygge,
hvor ham henjog tugtens ris,
trylled kærlighedens glæde
atter til et paradis.

Ha, men dette stakkels hjerte,
som så bittert ene bløder,
hvad har det forbrudt, o Himmel!
at du grusom det forstøder?
gerne lod jeg mig forjage
did, hvor ingen sol oprandt,
hvis mig ej med paradiset
også Cordula forsvandt.

Ej i ansigtssveden mere
vil jeg nu med kræfter bramme;
kun en gravhøj vil jeg kaste,
den skal skygge for min flamme.
Kun en krans end vil jeg flette,
lyseblå, min smertes ven,
dejlig, som min fordums lykke,
hurtigt visnende, som den.

Nu, o måne! nu forstår jeg
først din blege vemodsglæde.
Dagens fryd du gennemsigtig
dækker med et sørgeklæde.
Hvi henryktes dette hjerte,
når du smiled bag din gren?
Grumme! helst du dog bestråler
dødens kolde marmorsten.

Virker kun, I mænd! og gavner;
jeg misunder jer ej gaven.
Vinder guld og hæderskranse!
Jeg står ørkesløs på graven.
Dog I skal mig ej beklage;
håbet har mig ej forladt:
Salighedens stjerne vinker
gennem savnets lange nat.

Uagtet alle dødsfarer besøgte han endnu engang Cordulas grav, lagde sin kærmindekrans på den, og forsvandt igen.

Eberhard på Wartburg

Når en elsket sjæl har forladt os, for at gå til hine usynlige egne, finder det bedrøvede hjerte i de første uger sin trøst i at dvæle ved graven, hvor det kære støv hviler. Det forekommer os, som om den hengangne ven eller veninde kun slumrede sødt, ville snart vågne igen, stå op og aftørre vore kummertårer. Men når det ikke sker, når vi har sørget os trætte, og kaldet det elskede navn forgæves, da opdager vi først den overordentlige forskel mellem søvn og død; da indser vi den vildfarelse, at have dvælet ved en håndfuld støv, hvoraf sjælen var udfløjet; da forlader vi graven; da bliver et fremmed opholdssted os netop kært og hjemligt, fordi den elskede har forladt hjemmet og er forsvundet i det fjerne. Var det tilfældet eller kærlighed for salig Albert, der forbandt sig med Eberhards lidenskab for Cordula, der bragte ham kort efter hin ulykke til Wartburg? Gerne dvælede han her nogle dage, gik op ad hulvejen, hvor Albert og Eberhards stamfader Rudolf så ofte var gået, satte sig på klippeblokken som de, og skuede hen over egnen. Den forstenede munk og nonne stod endnu og bøjede sig mod hinanden. Eberhard kunne også hele timer sidde i Luthers kammer, der var ham et såre kært opholdssted. Det gamle egebord stod der endnu, hvor Luther, Albert og Rudolf så tit havde siddet. Det herlige billede hang på væggen med så friske kraftige farver, som om det var malet i går. Hensunken i dybe følelser stod Eberhard en dag for dette billede, da det pludselig faldt ned af sømmet, og på den sorte firkant, hvor det havde hængt, så han ridset i kalken: *Eberhard! Din Cordula lever, og elsker dig.*

Den største henrykkelse betog ham ved dette syn; men en lige så pludselig angst overfaldt ham igen, fordi han ikke vidste, hvornår disse ord var skrevet. Han vendte sig til den gamle borgfoged, som altid var med, og som han måtte betale for sin kedsommelige tilstedeværen. Eberhard forlangte utålmodigt at vide, hvornår disse ord var skrevet, og hvornår en dejlig, rank tysk pige med lidt fremmed udtale, hvid hud, røde kinder, store blå øjne og blondt hår havde været der. Men den gamle mand var kun beskæftiget med sit billede, der heldigvis ingen skade havde lidt. Han var meget vred, og sagde: "Det kommer af det, så mange fremmede får tilladelse at komme her og rumstere. Gid jeg havde den mamsel her, der har understået sig i at løfte billedet op og kradse bogstaver i væggen! Derved er sømmet gået løst. Og jeg sætter nu, skilderiet var gået i stykker? Al verdens guld kunne ikke betale det, og jeg gamle mand havde mistet mit levebrød."

Bestormet af de forskelligste følelser stirrede Eberhard ud af vinduet, da opdagede han atter, at der i en grøn blyrude var skrevet med diamant: *Eberhard! Din Cordula lever.*

"Gamle!" råbte han, og greb gubbens hånd, "for Himlens skyld, sig mig – jeg vil gøre din lykke, jeg vil give dig tusind daler – hvornår – hvornår har hun været her?"

"Min gode herre!" svarede gubben noget mildere, "jeg mærker nok på alting, at De er en lykkelig eller ulykkelig elsker; for den slags folk plejer at bære sig således ad, og har stedse munden fuld af eder, penge og prægtige løfter. Men en studiosus fra Jena har forsikret mig, at Jupiter (som Vor Herre hedder på græsk) ikke hører de forelskedes troskabseder, og så går det vel ikke bedre med pengeløfterne. De ser mig ikke ud til at have mange

tusinde daler at råde over. Og hvad skulle jeg gamle mand desuden med alle de penge? Vidste jeg noget om det, skulle jeg hjertensgerne sige Dem det gratis. Jeg er desuden vant til at omgås unge forelskede, for de kommer gerne op til mig og lever af udsigterne, af de gamle harnisker og oldtidserindringerne, mens de andre lader sig traktere nede i værtshuset. Men jeg kan ikke hjælpe dem. Alt, hvad der er sket for tre snese år siden, ved jeg på en prik; men om her har været en smuk pige i overgårs, eller for et halvt år siden, ved jeg ikke. Her i Sachsen er mange smukke piger med blå øjne og blondt hår. Men det ser jeg ikke mere efter; for hvad kunne det nytte mig gamle mand, i min alder at skotte efter smukke piger?"

"Hvad vil I have for det glas?"

"Hvilket glas?"

"Den lille grønne blyrude der?"

"Den hører borgen til, min herre! Den sidder der fra Luthers tid, den tør jeg ikke sælge. Her i dette kammer er alting helligt. Selv pletten der henne, hvor den salig doktor har kastet blækhornet efter Fanden i sin billige iver, bevarer vi som en helligdom, og frisker den op igen, for at den sorte farve ikke skal bleges alt for meget."

"Jeg giver eder to louisd'orer for denne rude."

"Har De pengene hos Dem?"

"Der!"

"Men hvordan vil De få den ud, uden at brække vinduet itu? Vi må sende bud efter glarmesteren i Eisenach, og det går ikke an. Så ville bagtalelsen pådutte mig gamle mand, at jeg solgte borgens vinduesruder til fremmede, og hvad skulle jeg da bevise min uskyldighed med?"

"Jeg har selv en diamantring, fader! jeg vil skære stykket ud."

"Det går an. Jeg kan sige, stormen har blæst ruden ind, og så beholder jeg gamle mand mit gode rygte uforkrænket. For et godt rygte, min herre, lader sig ikke opveje med penge."

Eberhard skar meget behændigt det lille glasstykke ud. Nede hos brofogedens kone prøvede han at få mere at vide, for gubben vidste hverken ud eller ind. Hvor bedrøvet blev Eberhard, da konen meget godt kunne huske, at der for et halvt år siden havde været sådan en frøken, som han beskrev! Den beskrivelse, hun gav over Cordulas fader, passede fuldkommen på ham; og major Birting havde været med.

"Ak, hvor kunne det være anderledes?" råbte den ulykkelige, da han var alene igen; "hun er jo død og begravet. Hvorhen har min ophidsede fantasi atter bragt mig?" Han lod det lille glasstykke indfatte i sølv med brillanter, og bar det som sin bedste skat i et guldfutteral på brystet i en guldkæde. Kærlighedens sidste gave er stedse den dyrebareste, den sidste elskovsforsikring den sødeste. Derfor spørger forelskede uafladeligt hinanden: "Elsker du mig?" og det gentagne svar: "Ja! jeg elsker dig!" klinger skønnere i deres øre, end den bedste digters herligste ode. Hvor meget dyrebarere bliver da en sådan sidste forsikring efter døden for den efterlevende, især når han træffer den der, hvor han mindst havde ventet den!

Spillemændene

I vemodigt sværmeri strejfede Eberhard nu omkring som spillemand med en lut. Enhver mærkede nok, at det ikke var ham om penge at gøre, så lidt som den sørgmodige, sky nattergal, der ikke forlanger andet for sin sang i det dunkle træ, end opmærksomhed og ro.

Således var han, uden selv at vide det, kommet i nærheden af Leipzig, hvor hans fader boede, og han længtes efter engang igen at se den gamle; men til at tale med ham havde han slet ingen lyst, fordi han vidste, at en fornuftig, hjertelig samtale med herr Martin var umulig.

I et værtshus, ikke langt fra staden, traf han en hob omvandrende musikalske bjergfolk i sorte trøjer med læderskind bag om. Disse folk spillede godt, han trakterede dem i værtshuset, og de måtte til gengæld foresynge ham den gamle vise om verdens store bjergværk, der begynder således:

Opvender øjne, ånd og sans
mod hine blå bjergrækkers krans,
hvor Gud, bjergherren troner.

Denne sang glædede Eberhard særdeles, den havde bragt hans fantasi i bevægelse, og han ville gerne høre mere af bjergfolkene om deres levemåde.

"Det har altid rørt mig dybt," sagde han, "at en hel menneskeslægt af kærlighed til sædvanen, af troskab til deres fædres hverv fortsætter det, giver slip på solens himmelske lys, bor i jordens sørgelige afgrund med blege kinder, gustne ansigter, og kun engang imellem, om søndagen, nyder den

sunde, himmelske luft, når klokken ringer dem sammen til kirken. Men I ser mig så friske og sunde ud, kære børn! På eder har den usunde grubeluft ingen skadelig indflydelse haft."

Formanden svarede smilende: "Det kommer deraf, gode herre, at vi aldrig har været i gruberne."

"Hvad? er I ingen virkelige bjergfolk?"

"Vi er spillemænd, som tit har opholdt os hos bjergfolkene i Harzen, aflært dem deres viser, deres foredrag, og rejser nu omkring og synger bjerg- og dal-sange, ligesom det kan falde sig, i denne dragt, hvilket bringer os mere fordel, end om vi kom i vore egne klæder. Det går de fleste tilhørere som Dem, gode herre! De bliver rørt over os. Således får vi da nok at tjene. I aften er vi for eksempel bestilt ind til Leipzig for at synge og spille i et stort aftenselskab hos den rige baron herr von Löwenmähne."

Eberhard, som først havde i sinde at blive vred, fordi spillemanden havde ført ham bag lyset, lod ved denne efterretning vreden fare. Denne lejlighed forekom ham den allerbedste til at få sin fader at se uden at kendes af ham.

"Uden tvivl", tænkte han. "Er min fader, som gør et stort hus i Leipzig, også indbudt til denne koncert."

"Nu vel!" sagde han til spillemændene, "I bærer jer snildt nok ad, jeg kunne selv have lyst til at klæde mig ud som en bjergmand og følge eder. Ikke for at tjene penge, for jeg trænger ikke, har I vel mærket; men jeg er en underlig fyr, og gad gerne engang for løjers skyld gøre den hele maskerade med."

"Det kan gerne ske, gode herre!" svarede formanden; "vi har altid et par overkomplette bjergmandsdragter, for i påkommende tilfælde at forsyne en medhjælper."

"Så vil jeg også være bjergmand og spillemand i aften," sagde Eberhard, "hos baron von Löwenmähne; måske synger jeg også en vise."

"Ej, det var herligt!" svarede formanden, "det vil gøre vor koncert fornøjeligere at høre på."

I Leipzig kom de til et stort palads, som enten måtte være nybygget, eller meget forandret, for Eberhard kendte det ikke igen. Porten stod åben, oplyst af store lygter. Der manglede ikke meget i, at de kostbare tæpper rakte lige ud på gaden fra trappen. Der stod en schweizer i liberi med galoneret hat, og på hans spanskrør glinsede en uhyre sølvknap. Bjergfolkene måtte først meget omhyggeligt aftørre deres fødder på en måtte, inden de fik lov til at betræde tæppet. Nu gik de op ad trappen, hvor en behagelig lugt af fin røgelse og hyacinter fra vinduerne mødte dem. I forgemakket måtte de stille sig i rækker med deres instrumenter; og her havde Eberhard lejlighed til at tage alle herskaberne i øjesyn, ligesom de gik forbi ind i den store, smagfuldt dekorerede sal, oplyst af utallige vokslys i prægtige lysekroner.

Det var et mandfolkeselskab; Eberhard kendte ingen. Det var hele egnens adel. En vis fornem nedladende mine hvilede på de fleste ansigter. Et par gamle herrer i grønne jagtkjoler, i hjortelæders-benklæder og støvler så plumpe og godhjertige nok ud. Schweizeren havde ikke vovet at bortjage deres store hunde, der løb med op, og tilsmudsede nogle spradebassers silkestrømper. De tilsølede vovede ikke at klage højt, kun hist og her blev der mumlet i skægget om ubehøvlede landjunkere.

"Jeg får vist ikke min fader at se i dette fornemme selskab," tænkte Eberhard; da i det samme synet af to velbekendte

masker atter gav ham håb. Det var professor Schwefelkies og grosserer Nierenstein; den første dobbelt så mager, den anden dobbelt så fed, som da Eberhard forlod dem sidst. Schwefelkies så virkelig ud som et stykke tørt gult svovl, og Nierenstein burde billigvis nu hellere have heddet Nierenstück, for store fedtmasser hang ham blomstrende om det laskede ansigt, og havde næsten udglattet ethvert menneskeligt træk af det.

Dette komiske par havde hinanden under armen, og hældede sig op til hinanden ved indtrædelsen, for ej at falde om af forlegenhed og undseelse. Til højre og venstre gjorde de latterlige komplimenter, der ikke synderlig gengældtes, og hvorved de snart kom til at støde hovederne, snart hofterne mod hinanden, til stor forlystelse for de unge herrer, der ikke kunne bare sig for at le.

"Hvad skal disse borgere i vort selskab?" hørte Eberhard en nabo hviske til den anden.

"Glemmer De da, *mon cher*!" svarede den spurgte, "at vor vært selv er en *bourgeois gentilhomme*? Ud af den pudrede løvemanke fremstikker endnu de borgerlige æselører, han må anstille sig så fornem, som han vil. Det er jo billigt, at *monsieur Jourdain* har sin *maître de philosophie*, og denne charge beklæder professor Schwefelkies. For resten er denne mand meget ærbødig og beskeden, og undlader aldrig at vise folk af stand den skyldige ærefrygt. Han er en særdeles duelig poet, og forfærdelig lærd. Den franske adel tåler jo også undertiden digtere og lærde i deres *parties fines*. Når han har drukket dygtig, er han også hofnar. Altså kan han gerne være tålt i et mandfolkeselskab, hvor der endog kommer hunde. Med købmanden har det en anden art. Han er grumme rig; de fleste af os står i hans bog, og

De ved, *mon cher*, Dorante må gøre Jourdain kur, for at få endnu flere penge til låns."

I dette øjeblik kom værten de talende meget galant i møde. Men hvor forfærdedes Eberhard, da han i ham opdagede sin kødelige fader, herr Martin Julius, der, mens sønnen strejfede omkring og begræd en tabt elskerinde, havde ladet sig baronisere.

Eberhard skjulte sig bag de andre musikanter for at hans fader ikke skulle kende ham; og denne var alt for beskæftiget med sit fornemme selskab til at give agt på en stakkels bjergmand. Det varede ikke længe, for man gik til bords. Spillemændene måtte forføje sig op på et galleri i spisesalen; fra denne højde kunne Eberhard overse det hele selskab og anstille sine betragtninger. Øverst ved bordenden sad de gamle jagtherrer, og omkring dem løbe tjenerne og hundene. Baron von Löwenmähne var en fortræffelig vært; han bevægede sig som en planet omkring sit selskabs sol, og vidste at hviske enhver noget forbindtligt i ørerne, hvilket dog fornemmelig bestod i, at han gjorde dem kærlige bebrejdelser, fordi de ikke drak nok. De fleste pegede med fingeren på deres flasker, for med den ebbe, der var i dem at bevise deres uskyldighed, hvorpå herr baronen fornøjet gik videre. Nederst ved den anden bordende sad plebejerne Nierenstein og Schwefelkies, som *tribuni plebis* ved døren i senatet. Men disse havde intet *veto*; og de ville heller ikke have brugt det, hvis de havde haft noget, for de bejaede alt det sagte og skregne med dybe buk.

Mens der endnu var noget i de første flasker, gik alting stift og gravitetisk til. En trykt sang, forfattet af professor Schwefelkies, blev båret omkring på en sølvtallerken af en

skælmsk ung løber. Visen blev afsunget langsomt som en ligsalme; dens indhold var en berømmelse over adelen som tronens støtte og som repræsentant for den ædlere menneskehed. Siden efter blev viserne lystigere, alt som der blev drukket mere; og Bacchus, der af tænkemåde stedse er liberal, skønt prins af blodet, åbnede hjerterne mere og mere. De følte nu, at de alle var *drankere*, som lige godt kunne blive fulde; professor Schwefelkies begyndte at glimre som selskabets vittige hoved, og at spille en stor rolle. Han blev opfordret til at gøre impromptus; og allerede så Eberhard ham sværte bagen af en tallerken i lyset, og gribe en gaffel som griffel, da pludselig professorens lange manchet begyndte at brænde, fordi han var omgået for skødesløst med det farlige element, idet han, lig Prometheus, ville nedhente den guddommelige funke.

Digterens nabo, en ung officer, greb straks en vandflaske, begyndte at slukke ilden og at stænke den stakkels poet over med koldt vand. Nu opslog man en umådelig skoggerlatter, der forstemte digteren, og med den jordiske ild var også den poetiske flamme slukket.

Da måtte bjergfolkene spille og synge. Raden kom også til Eberhard, og i det lune, han var, vovede han følgende vise:

Held den mand ved disk og dug,
som, af venner trindt omgivet,
med fornuftens sunde brug
kildrer ganen, nyder livet!
Fyld pokalen,
spøg i talen,
munterhed i hele salen!

Nyd, min broder! mens du kan,
klynk ej over næstens kummer.
Ikkun tossen drikker vand,
vinen dysser dig i slummer.
Her tilstede
ingen græde
over en forsvunden glæde!

Månen skinner koldt bag træ,
vi vil solen os udkåre.
Bacchus i sin rankes læ
kender ej til vemods tåre.
Lad os spøge,
og forsøge
elskovsluen at forøge!

Men forgæves sukke? Nej!
Kærlighed os ej skal kue.
Holder Amor eden ej,
sønderbryde vi hans bue.
Har den brune
sære lune,
da forlade vi den brune.

Er den blonde kold og stolt,
vil hun ikke kælent kysse –
skyde sig derfor? Nej, holdt!
Vind har ikkun Amors bøsse.
Ej sig hænge!
Har du penge,
vil ej trøsten dvæle længe.

Jordisk kun er dette muld;
hvad er ånd og sjælegave?
Gamle våben, gammelt guld
holder åndens kraft i ave.
Figenblade
ej vi hade,
når vi Paradis forlade.

Visner livets træ på stund,
det har intet at betyde.
Er en drøm os tiden kun?
Godt! en drøm kan også fryde.
Hader gråden,
til i båden
hisset Charon løser gåden!

Gæsterne, som allerede havde drukket dygtig, og ikke gav synderlig agt på ordene, mærkede ikke visens ironi, tog det alt sammen for gode varer, og indholdet for den sædvanlige lette drikkevise-filosofi. Da Eberhard havde sunget, rejste han sig, og ville begive sig bort. Nede i porten bad schweizeren ham at gå op i øverste etage på den unge løbers kammer, hvor denne gerne ønskede at tale med ham, og havde noget behageligt at sige ham. Vi har allerede nævnt dette unge menneske, som Eberhard syntes han skulle kende; men da den unge løber for det meste vendte ham ryggen, og havde huen med fjer og blomster trykket ned i panden, vidste vor spillemand ikke, hvor han skulle føre ham hen.

Han gik op, hvor schweizeren havde vist ham, og befandt sig på en lang, smal gang, svagt oplyst af en eneste lygte. Næppe var han der, så randt ham eventyret om bedstefader og den

smukke bissekræmmerske i tankerne. Gangen så lige sådan ud, lygten brændte lige så mat, som salig Albert havde beskrevet det.

"Gud i Himmelen!" tænkte Eberhard, "hvis min Cordula levede endnu, svævede mig i møde som en let sylfe, og trykkede mig her til sit bryst?"

Han blev stående nogle øjeblikke ved lygten og lyttede efter, om ingen kom. Ak, nej! ene stod han der på den dunkle, stille gang. Nu trådte han ind i det ham anviste værelse, og fo'r forskrækket tilbage, da han åbnede døren; for fuldmånens blege Melpomene-ansigt stod lige for vinduet og stirrede koldt på ham, som dengang han trådte ind i det øde værelse, hvor den døde Obadias Schlenk lå på bordet. Men dette gyselige indtryk blev snart udslettet af behageligere følelser. Det var som en dejlig oktoberaften, skønt midt i november. Fra det høje hjørnevindue havde Eberhard fri udsigt over hele egnen. Pleissen lå som et glat sølvspejl i måneskin, og den skønne rosendal, hvor han havde tilbragt herlige ungdomstimer, udbredte sig ved siden med dunkel skygge. Også det lille røde tag, hvor Hanna Hellkraft havde sit hus, kunne han se, og kirketårnet, hvorfra han i vigtige livstimer havde hørt salmerne: "Jesus, du mit håb, min trøst!" og "Af højheden oprunden er", stod som en kæmpe i måneskin; den blinkende viser pegede på tolv, og just idet Eberhard trådte ind i kammeret, tonede den velklingende malmklokke med sine stærke slag over egnen.

Nu blev døren åbnet, og han fo'r uvilkårligt sammen; men spøgelset var ikke frygteligere end omgivningen: den unge løber stod smilende for ham. Månen skinnede på den prægtige fjerhue, på hans sølvtresser og den store sølvtallerken, hvorpå

han bragte frugter, bagværk, en flaske vin og to glas. Næppe så han Eberhard, før han sagde: "Kom, kære spillemand! I skal også have noget godt."

"Jeg takker, kære løber, men jeg er hverken hungrig eller tørstig."

"Kage og frugt spiser man ikke for sult, men for lyst. I ser så sørgmodig ud. Kanske månen har gjort eder melankolsk? Det er en underlig tingest, den måne. Den kan både fornøje og bedrøve folk, som den vil. Nu forekommer den eder måske som et dødningehoved; og jeg vædder, det koster mig kun et ord, så smiler den jer skælmsk i øjet som et allerkæreste pigeansigt."

"Det ville nok falde vanskeligt at fremvirke denne trolddom."

"Aldeles ikke, min herre! for månen er også en løber, og gode kammerater, ved I, holder sammen, og gør hinanden gerne en tjeneste. Lover I mig at drikke et glas champagne, når jeg holder ord?"

"Nu vel," svarede Eberhard i den højeste spænding. "Men, Gud! hvem er I? Henrik Schlenk! er det dig? Ja, det er! Nu kender jeg dig."

"Nå, min kære herr baron von Löwenmähne! så drik da straks et glas på Deres Cordulas sundhed, som lever endnu, og elsker Dem."

"Henrik! vil du spotte mig i min nød? Vil du gække mig?"

"Nej, ved Gud, det har den mand ikke fortjent, som først reddede min ulykkelige faders liv, siden gav ham en ærlig begravelse, og understøttede min moder. Gåden er løst med få ord. Robert Hulter havde nu engang sat sig det i sit firkantede hoved, at De ikke skulle ægte hans datter. For at hævne sig, da De havde fældet Deres medbejler i tvekamp, spillede faderen

Dem denne forbistrede streg. Den dejlige Cordulas kammerpige var just så artig i de dage at afgå ved døden; hende lod han begrave, som om det kunne have været hans datter, da han nok formodede, at De hemmeligt opholdt Dem i nærheden, og at denne opdagelse ville styrte Dem i fortvivlelse. Herr von Birtings pårørende tog med glæde del i denne list; man håbede at lokke Dem hen til graven og fange Dem der. Robert Hulter rejste straks hemmeligt med sin datter til London. Jeg kunne desværre intet nys give Dem, jeg måtte fly, fordi man begyndte at fatte mistanke til mig. Hvor De var, vidste jeg ikke. Da fik jeg at vide, at Deres fader boede her, og jeg tog tjeneste hos ham, fordi jeg formodede, at De dog tidligt eller sildigt ville indtræffe her. Således hænger det sammen. Den dejlige Cordula lever."

"Og elsker mig endnu!" råbte Eberhard. "Ak, nu forstår jeg tegnet på Wartburg."

"Så drik da nu månens og frøken Cordulas skål, som De har lovet!" sagde Henrik og rakte ham glasset. Eberhard tømte det henrykt. I dette øjeblik begyndte musikanterne nede i salen at spille en sejrsmarch; et dejligt fyrværkeri, som baron Löwenmähne havde bekostet, sine gæster til ære, begyndte at knalde, og høje raketter med romerske lys slog en triumfbue over månen.

Morbærtræet

Vinteren med sin sne og is var hurtigt fulgt på den milde høst. Eberhard måtte opsætte rejsen til London nogle måneder; men næppe smeltede isen, næppe spirer martsviolerne atter i det unge græs, og slår lærken sin trille, før vi finder ham en aften silde i Stratford hos en ung snedker, hvor han har lejet et værelse, fordi der ingen plads er i værtshuset. Imod denne sidste grund, som snedkeren finder tilstrækkelig, vover vi dog at have en tvivl; der kunne være andre årsager, som havde bragt den gode Eberhard her i huset.

Med beefsteaks og ale har han stillet sin hunger og tørst. Den smukke unge kone har sagt god nat og er gået ind i sovekammeret, hvor det lille barn ligger i vuggen. Den unge snedker John Brown kan ikke holde op igen med at rose den dejlige miss Cordula Hulter, og Eberhard opmuntrer ham bestandig til at fortælle mere.

"Hun er min redningsengel," sagde snedkeren. "For et halvt år siden var jeg i største nød; nu takker jeg den skønne miss for, at jeg er en velhavende mand, der endog har en stue tilovers for en fremmed. Havde hun ikke været, så måtte jeg selv ligge på gaden. Jeg var en ung galning, som ikke tænkte på den dag i morgen; jeg giftede mig med min Harriet, og hun fødte mig et års tid derefter en dejlig dreng. Men jeg havde gjort regning uden vært. Et nederdrægtigt menneske, der, som jeg siden hørte, var min hemmelige medbejler og fjende, havde lånt mig 50 pund for at få mig i sine kløer og øve hævn over mig. Han forlangte sine penge igen, og jeg havde ingen. Forsynet med et *writ fieri facias* gik han til sheriffen, og lod gøre indførsel hos

mig. Jeg havde kunnet lukke mine døre, for hertillands vover ikke retten selv med vold at bryde ind i en borgers hus; men hvad havde det hjulpet? Jeg havde kun selv indsluttet mig i hungertårnet med kone og barn. Jeg lod altså min kreditor råde. At han ville tage løst og fast, havde jeg belavet mig på; men hans nederdrægtighed gik dog videre, end jeg havde formodet. Da han havde fået, hvad der var, gik master Piety ud i køkkenet, tog gryden af ilden, hvori min Harriet kogte en vandgrød, bragte den snurrende ind i stuen på bordet, og lod retsbetjenten skrive den med til det øvrige. Derpå gik han hen til vuggen, hvor lille Tom lå og sov med de nydelige arme over puden. Et øjeblik betragtede han smilende barnet, og jeg tænkte: "Skulle det engleansigt dog have smeltet barbarens hjerte?" Han tog barnet ud af vuggen, kælede for det, klappede det, og sagde: "Du lille skælmsmester sover vel lige så godt på strå som på dun." Derpå tog han en håndfuld halm af vuggen, spredte det hen i en krog, lagde barnet på det, og lod skriveren tegne vugge og vuggeklæder med på listen.

Det var mere, end jeg kunne tåle, og min kone måtte holde på mig, for at jeg ikke skulle forgribe mig på det skarn.

Nu var vi alene, og sad inden de fire nøgne vægge; Harriet havde det stakkels nor på skødet for at beskærme det mod kulden med sine klæder.

"Hvad er der nu mere for os at gøre?" råbte jeg, da jeg en tidlang havde grublet mørk over min tilstand. "Død og undergang truer os ulykkelige alle tre."

"Endnu ikke," sagde Harriet muntert. "Alting har man endnu ikke berøvet os. Ser du ikke de smukke, grønne

vinduesgardiner, hvor håbefuldt de tilvinker os, mens forårssolen skinner ind gennem deres hængler?"

Jeg slog øjnene op og så ikke andet end det store morbærtræ, der som sædvanlig rakte hen med sine løvrige grene over vinduesruderne.

"Forsag ikke, kære John!" vedblev Harriet. "Lader den gode Gud et så herligt træ vokse for en lille orm, hvis legeme han klæder i den kosteligste silke, skulle han da ikke føde og klæde os, sine mennesker? Dette hus tilhørte i gamle dage, som du ved, den herlige Shakespeare. Dette morbærtræ skal han have plantet med egen hånd. I London tænker den store verden ikke mere på den gode digter, alting skal nu være på fransk, og der indfører fornemmere, lærdere poeter en finere smag, men folket elsker dog endnu altid sin Shakespeare. Det gør mig ondt for det smukke morbærtræ, men det må falde, for at vi kan blive stående. Du skal forfærdige allehånde ting af det: snustobaksdåser, tekasser, skrivetøj, tobakskradsere osv. Vi sætter i aviserne, at en fattig snedker i Stratford har forarbejdet adskillige smukke ting til salg af Shakespeares morbærtræ, for at redde sig med kone og barn fra undergang. Måske gør en lærd mand os et lille digt over det, og vor lykke er gjort."

Dette forslag var så herligt, som om det var kommet fra Himlen; jeg faldt Harriet om halsen, og vi gik straks ud for at fælde morbærtræet. Men da jeg stod der med øksen, var det mig umuligt. Det forekom mig, som om jeg skulle hugge et menneske ind i kød og ben, som om jeg, for at redde mig selv, ville begå et mord. Man har jo gamle fabler om mennesker, som i de ældre tider blev forvandlet til træer; i borgstue-eventyrene er også talen ofte om druidetræer, der beboedes af venlige

ånder. Nu tyktes mig, Shakespeares ånd boede i dette morbærtræ.

"Han har jo også groet således," tænkte jeg, "har også udstrakt sig vidt og bredt i solen, og båret herlige, fine, saftige purpurbær, som vederkvægede menneskene, og smagte så lifligt. Nej, det kan jeg ikke, i dag i det mindste ikke. Dette forsæt ville vi sove på. Måske skinner solen ikke i morgen. Når himlen er grå, vil jeg gøre det. Solen må ikke se træet falde, heller ikke månen og stjernerne. Når det regner og blæser, vil jeg omhugge morbærtræet."

"Men så bliver træet vådt at arbejde i," sagde Harriet; "og vi har ingen tid at spilde. Når lille Tom vågner, vil han have mad, og master Piety, ved du, har taget os gryden af ilden."

"I dag, kære Harriet!" svarede jeg, "vil kristne naboer række os deres runde og milde hånd, og i morgen vil jeg i Guds navn fælde træet."

Jeg vågnede næste morgen temmelig silde, for jeg var faldet silde i søvn. Kone og barn sov endnu ved siden af mig på halmen. Solen skinnede atter muntert ind ad vinduet, men jeg tænkte: "Lad så være! Shakespeares ånd bor ikke i dette enkelte morbærtræ, men i hans herlige værkers hele store frugthave, og den fælder jeg ikke med min økse."

Jeg havde nylig læst hans *Skærsommernatsdrøm* for barnet; der forekommer sådanne nydelige alfer den, og jeg tænkte: "Den gode William har sikkert selv været en stor børneven, ellers kunne han umulig have skildret den lille Sennepskorn, Ærteblomst, Møl og Spindelvæv så allerkæreste. Han tager mig det vist ikke ilde op, at jeg forgriber mig på hans træ for at redde min stakkels Tom."

Som jeg står således og skotter med frygtsomt blik hen til det træ, der i dag for sidste gang skal kaste sin behagelige grønne skygge ind i værelset; det træ, hvis skønne blomstren mit lumske jern fluks vil tilintetgøre, kommer det mig livagtig for, som om Titania, alfernes dronning, selv stak sit dejlige blonde ansigt med rosenkinderne ind gennem træets blade til vinduet. I det mindste så jeg et overmåde dejligt pigeansigt, på hvis læber endnu barnligheden smilede, mens høj alvor betragtede mig skarpt med store mørkeblå øjne.

Da hun blev mig va'r, nikkede hun venligt, og spurgte beskedent, om ikke snedkermester John Brown boede her.

Jeg løb straks ud, og fandt den skønne miss Cordula Hulter med hendes pige ved postvognen. Med få ord sagde hun mig, at hun i fjor sommer var kommet med sin fader fra Ostindien, at hun havde opholdt sig denne vinter i England, at den gamle herre, der havde været vant til sydsø-øernes lette luft, var død af stenkulsrøgen i London, og at hun af frygt for at dele faderens skæbne var taget ud på landet, men dog ønskede undertiden at holde sig op i Stratford, fordi hun stammede ned fra William Shakespeare. Hun vidste, at jeg beboede hans forrige værelser, dem ønskede hun at leje, jeg måtte sætte prisen så højt, som jeg ville. Næppe har jeg klaget hende min nød, før hun rækker mig en guldbørs, og jeg er pludselig forvandlet til en velhavende mand.

Fra den tid af har den smukke miss Cordula beboet mine værelser af og til, og jeg har lejet disse igen, driver mit håndværk uden næringssorg, og er et lykkeligt menneske. Den smukke miss er en veninde af min kone, og kan også meget godt lide min lille Tom. Hun er elsket af den hele egn. Unge

landsby-piger kommer hver uge til hende, så må de arbejde med hende i en stor spindestue, fortælle eventyr og synge gamle kæmpeviser. Hun har allerede giftet og udstyret mangt et lykkeligt par; for hun lader til at være meget rig. I morgen holder hun atter en ung piges bryllup, og der kan De få hende at se i kirken ved en vis ceremoni, som aldrig bliver forsømt. Brudeparret må nemlig kranse hendes stamfader William Shakespeares stenbillede i kirken med blomster."

"Tænker hun da ikke selv på at gifte sig? er den smukke miss ikke forlovet?" spurgte Eberhard.

"Det kan jeg ikke svare på," sagde snedkeren afbrydende. "Nu vil jeg hente et lys, og følge Dem til sengs, siden Deres tjener sover i værtshuset i nat, og ikke kan hjælpe Dem. Jeg skal også hente en støvleknægt."

John Brown listede sig sagte ind i sovekammeret. Næppe var Eberhard alene i stuen, hvor hans Cordulas veltrufne billede hang på væggen, før kærligheden drev ham til at stå op på en stol og trykke sin mund til de dejligtmalede læber på lærredet, der desværre ikke gengældte hans kys.

John Brown kom straks tilbage med støvleknægten, og undrede sig over at finde sin gæst i en ivrig *tête-à-tête* med billedet på væggen. Eberhard, der ikke havde ventet sin vært så snart tilbage, var af skamfuldhed nær faldet ned af stolen. Men den unge snedker satte mod i ham.

"Vær ikke undselig, min herre!" sagde han; "jeg ved også, hvad kærlighed er. Jeg har også kysset min Harriets tøfler og handsker, når jeg ikke havde hende selv ved hånden. Jeg mærker nok på alting, at den hemmelige elsker er kommet, og at jeg har den ære at opvarte herr Eberhard Julius under mit

ringe tag. På Deres udtale hørte jeg straks, De var en tysker; det er underligt, at det ikke for er faldet mig ind, hvem De var."

Hvorledes det imens var gået Eberhard

Nu hentede John Brown en flaske claret, og gæsten måtte på ny sætte sig til bords med den gode snedker og drikke den dejlige Cordulas skål. Eberhard fortalte, at han, så snart søen var åben igen, havde begivet sig til London med største forsigtighed, for ikke at opdages af Robert Hulter, der ellers let kunne have spillet ham et puds igen. Så snart Eberhard havde opdaget Cordulas opholdssted, ville han hemmeligt overtale hende til flugt, hvis hendes fader endnu ikke skulle have ladet sit gamle nag fare.

Det skridt, Martin Julius havde gjort, at lade sig baronisere, så lidt Eberhard end havde i sinde i fremtiden at gøre brug af det, mente han, kunne dog her være ham gavnligt, fordi den forfængelige Robert Hulter endelig ville have en adelig svigersøn.

Her gjorde John Brown den anmærkning, at Cordulas fader også kort efter sin ankomst til England var blevet baronet.

Flere dage altså var Eberhard i London, uden at komme på sporet. Det londonske væsen behagede ham ikke meget. Nu skulle alting være på fransk. Poesien havde opløst sig i tankesprog og blomsterlignelser; den lille Pope gjaldt nu for det største geni. Om Dryden talte man langt mere end om Shakespeare; af den sidstes stykker blev der næsten slet ingen opført. Endelig skulle man dog engang have *Romeo og Julie*. Henrik Schlenk havde hentet billet, men stykket blev ikke opført formedelst en skuespillers megen hæshed, og man gav i stedet derfor Addisons *Cato*. Eberhards naboer i parterret lod til at være særdeles tilfredse med dette bytte, og sagde: det var dog

bedre at få et regelmæssigt stykke i flydende vers, end en skødesløst dialogiseret roman, hvori der forekom så mange platheder, og hvori kærligheden var behandlet så sanseligletfærdigt, at en ærbar pige næsten ikke kunne være bekendt at se stykket.

Denne smag, som Eberhard fandt almindelig, forstemte ham. "Når man intet bedre har," tænkte han, "og menneskene da dømmer vrangt, og tager til takke med det mådelige, det er naturligt; men når de forsmår det herlige, som allerede er der, og med beundring jager efter noget nyt dybtunderordnet – det er sørgeligt."

Under opførelsen af *Cato* sov Eberhard ind, og hans naboer hviskede hinanden temmelig lydt i øret: "Dette unge menneske må være meget umoden og uopdragen."

Endelig blev dog *Romeo og Julie* også opført. Eberhard var nærværende. Sand kunst sejrer altid, ligesom sand natur, når den frit kan komme til at virke. Huset var fuldt af tilskuere, skønt Eberhard mærkede, det var mest af den ringere borgerklasse. En dejlig ung skuespillerinde havde Julies rolle. Alle var bevægede over de elskendes ulykke.

En ung pige, sort klædt, med et langt tilbageslået slør, i en loge i anden etage var især henrykt; og da Romeo døde, råbte hun uvilkårlig et højt, smerteligt ak! og dækkede sit ansigt med sine hænder.

Eberhard stirrede op gennem sin lorgnet, og så kun en dejlig hvid hånd, hvis konturer ikke var ham fremmede; også fingerringen med den store diamant skulle han kende. Hånden sank ned igen, og han opdagede sin Cordulas ansigt badet i tårer.

Han vovede intet tegn at give hende, for ikke at gøre opsigt. Da stykket var til ende, blev trængslen stor til de forskellige udgange; og Eberhard var sikkert atter gået glip af Cordula, der kun lyste et øjeblik for ham, som et herligt stjerneskud, hvis ikke Henrik Schlenk havde forstået tingen bedre. Han var kommet bort i trængslen fra sin herre, der gik hjem i største angst over igen at tabe sin elskede af sigte; men Henrik kom snart bagefter, og bragte de behageligste efterretninger.

Robert Hulter var død, den smukke datter boede på landet, men i dag var hun kommet inkognito til London for at se *Romeo og Julie*. I morgen rejste hun til Stratford igen.

Blomsterpigen og den gamle munk

Eberhard kunne næsten ikke sove hele natten, og deri var den unge snedker, John Brown, alene skyld, for hvorfor tillod han den sværmerske elsker at tage Cordulas billede med ind i sovekammeret fra dagligstuen? Uafladelig stirrede ynglingen på det kære ansigt, og kyssede den kolde, u-genkyssende mund utallige gange, indtil naturen endelig krævede sin ret, og han faldt i søvn. Eberhard gav kun efter i det håb at drømme om sin elskede. Men han havde forregnet sig. Man drømmer sjældent om det, sjælen er fuld af, når man lægger sig til hvile; den gode Eberhard havde kun med lutter ærter at bestille, som han måtte tælle ud af den ene skæppe i den anden, hvorved summen til sidst blev så uhyre stor, at han slet ikke kunne huske, hvad han havde i mente, og hårene rejste sig af skræk på hans hoved, for der var sat dødsstraf på, hvis facit ikke blev rigtigt.

Af denne nød befriede John Brown ham, som vækkede ham. Ak, hvor lykkelig følte Eberhard sig, da han slog øjnene op, og morgensolen bestrålede Cordulas billede!

Frokosten ventede; han skyndte sig at blive færdig, for klokken ti skulle højtideligheden begynde. Musikanterne stillede sig i orden og spillede. Det unge brudepar gik til kirken, fulgt af Cordula og flere smukke brudepiger.

Eberhard havde skjult sig i en krog over for Shakespeares brystbillede. Man påstod, det skulle ligne meget, og være gjort efter en maske af digterens virkelige ansigt. Hænder og ansigt var kødfarvede, øjnene lysebrune, hår og skæg blond, kjortlen skarlagen, derover en let sort kappe uden ærmer. Den øverste

side af puden var grøn, den underste karmoisin med guldfrynser.

Men Eberhard havde kun øjne for Cordula. Hun var blevet lidt højere og lidt magrere, men forekom ham dog mere dejlig end før, for værdighed havde forbundet sig med det ungdommelige, og det barnlige, som før undertiden grænsede lidt til det barnagtige, var trængt tilbage, uden at være rent forsvundet. Det hvide, alvorlige, noget blege, regelmæssigtovale ansigt ville have erindret ham om antikken, hvis ikke hendes øjne havde været så følelsesfulde og så fulde af liv.

For digterens brystbillede holdt brudefølget stille, og kurve blev henstillet på gulvet med narcisser, hyacinter, roser og eviggrønt, hentet fra drivhusene, fordi den tidlige vår endnu ikke frembragte slige i naturens skød. Mens en højtidelig sang blev sunget firstemmigt, kransede pigerne Shakespeares billede, hvorved Cordula var ivrigst, og gav sin elsker lejlighed til at se den hulde skabning i de yndigste stillinger, for snart hævede hun hænder og arme i vejret med purpurblomster og dunkelgrønne blade for at hænge dem på sømmet, snart vendte hun den herlige profil op mod billedet for at se, hvad virkning blomsterne gjorde, snart bøjede hun det smækre legeme tilbage, og bukkede sig for at tage flere blomster af kurven. I ørerne havde hun Shakespeares guldringe, som hun havde arvet efter sin stammoder Concordia.

Blomsterne var nu ophængt; en stor, frodig, broget krans omgav billedet. Nu gik toget til alteret, og Eberhard skyndte sig bort, for også at spille sin rolle. Han havde aftalt alting med John Brown og hans kone, som fulgte med i kirken. De havde sagt ham, at så snart vielsen var forbi, ville Cordula skynde sig

hjem i forvejen, for at gøre nødvendige anstalter til at modtage det unge ægtepar, som skulle spise hos hende til middag. John Brown og hans kone ville da bringe hende gennem en gammel gotisk bygning, der før havde været et kloster, og hvor man gennem en lang hvælvet gang kunne gå en genvej til Cordulas bolig. Her skulle Eberhard møde hende forklædt.

Den smukke miss kom allerede hurtigt med sine venner gennem den lange klostergang, da hun pludselig blev stående forundret stille og råbte: "Min Gud, Harriet! ser du også den gamle munk der med blomsterkurven i hånd, som kommer os i møde? Han ser jo livagtig ud, som fader Lorenzo i *Romeo og Julie*. Drømmer jeg, eller er jeg vågen?"

Ægtefolkene bad den unge miss ikke at forfærdes, men kun gå dristigt til, gåden ville snart løse sig. Eberhard nærmede sig med langsomme skridt. Ved et vindue, hvor Rebecca ved kilden med skønne farver var brændt i ruderne, hvor just solen skinnede ind og kastede et varmt farveskær hen i den kolde, dunkle gang, mødte de elskende hinanden. Lorenzo rakte hende sin kurv, fuld af duftende violer, og sagde:

Se! Lærkens slag har friske morgen vakt,
den unge marts har sine smykker bragt.
I spæde græs stod lille blå viol,
og skælved nys med dug i purpursol.
Lorenzo, ved du, er en blomsterven,
han har sin kurv her plukket fuld igen;
nu rækker han en krans med sølvgrå hår
den bedste mø i ungdoms fagre vår.
Den hulde pige var ham stedse kær,
og Julies skæbne gik hans hjerte nær.
Men ej med gift i dag han spøge vil,
som i din stammefaders sørgespil:
Violen er uskyldig, blåligrød,
ej i dens lille bæger lurer død;
kun håbets dug stod årle på dens bed,
hvor Venus blinkte ned sin kærlighed.
Ej sorten gitter, hviden marmorsten
adskiller hjerter her til glædens mén;
livsaligt i den åbne kirkes glans
vandt elskov sejr, digteren sin krans.
Ved gamle klostervindves rustne bly
nu kvidrer fuglen, skinner sol på ny;
og atter Romeo, så tro som varm,
den søde Julie trykker i sin arm.

Oven på violerne lå det i diamanter indfattede stykke af den grønne rude fra Wartburg med ordene: "Eberhard! din Cordula lever." Så snart han begyndte at tale. kendte hun ham, og næppe havde han talt ud, før den af glæde skælvende pige trykkede den lykkelige til sin barm.

Enden god, alting godt

Så snart Eberhard havde ægtet sin Cordula, tænkte han kun på at drage til Klippeborg, da han nok mærkede, at den unge kone uagtet sin blomstrende sundhed ikke befandt sig så vel i den engelske luft som hjemme. Kaptajn Horn havde, før han rejste bort med den hollandske garnison, ladet Eberhard vide, at han ville sende ham et godt skib med en ærlig skipper, der endnu i sommer kunne bringe ham og Cordula til Klippeborg.

Så snart skibet lå på Themsen, indskibede sig de unge ægtefolk, der længtes meget efter at se deres venner igen på øen i Sydhavet.

Rejsen var lykkelig, og de led intet ondt af storm og uvejr. Allerede var de i de forønskede farvande, og håbede hver dag at opdage øen, da Eberhard til sin skræk gjorde en anden opdagelse, der drev ham til ikke at dvæle et øjeblik længere på skibet. Den store chalup blev forsynet med sengeklæder, levnedsmidler og andre nødvendigheder, og Eberhard begav sig i Guds navn med Cordula, Henrik Schlenk og to dyrtbetalte rorkarle ud i rum so, for at nå den høje klippe, de så langt borte, og som de håbede var en udkant af de klippeborgske ringmure. Men skulle den også være ganske fremmed, ville Eberhard dog hellere styre didhen på må og få, end blive, hvor han var.

Hvad kunne da drive den kærlige ægtemand til at udsætte sin hustru for slig en fare, for vejen derhen var temmelig lang. Søen gik hul, og tusmørket faldt på. Var skibet læk? Slet ikke. Var der et mytteri i gære? Heller ikke. Men et langt værre uhyre end søsyge og skørbug havde denne gang indlistet sig i lasten. Eberhard opdagede, at en matros lå syg af det – *børnekopper*.

Cordula havde endnu ikke haft denne afskyelige sygdom; den velgørende opdagelse, der nu redder så mange menneskers helse og liv, var dengang endnu ikke gjort, og vi begriber altså Eberhards hast og forvovenhed.

Vejen derhen var ikke uden fare; men rorkarlene, Eberhard og Henrik strengte sig an. Det var mørk nat, da de løb ind i en bugt, som førte dybt ind i en fjeldgrotte. Månen skinnede kun svagt gennem en kløft, dog fandt de straks et tørt sted til natteleje. De hyllede sig i deres sengetæpper, trætte af anstrengelsen og sindsbevægelsen sov de snart ind; forfriskninger havde de allerede nydt i båden.

Eberhard drømte en underlig drøm: det forekom ham, som om han var i et stort rundt tempel, hvor tolv kæmpestore malmbilleder stod i kreds, smukt oplyste af morgensolen. De var temmelig godt smedet. Det stive og særegne fra en barbarisk tid forbandt sig med et anstrøg af græsk skønhed; og bitingene, som sværd, hammere, spyd, harper, blomster og kornneg, viste, at det skulle være mytiske billeder. Eberhards og Cordulas leje forekom ham at stå under en kvindelig skikkelse, den smukkeste i hele kredsen. Hun sad på en vogn med to hjul, med et forspand af tigerkatte, og med en rose i hånd. Som livstykke havde hun en tætliggende fjerham, der hverken skjulte bryst eller skuldre, men kun lidt af ryggen og livet. Til venstre fra hende sad en godmodig tykskægget mand med harpe, og ved siden af ham stod en smuk kone med en skål i hånd, fuld af æbler. I øst sad på et noget ophøjet sæde en listig firskåren gubbe med langt skæg. På hans brede skuldre flagrede to ravne, der hviskede ham i ørerne. Han havde ni ar om den skaldede pande, og et langt spyd i hånden. Til højre fra ham stod en figur,

der lod til at være flittigst udarbejdet. Det var en kæmpe med vredladent ansigt. På sin højre hånd havde han en handske, hvori han holdt en stridshammer, og om livet var spændt ham et bælte; for resten var han nøgen, kun havde han hjelm på hovedet. Mellem disse fire hovedgrupper var altid to andre, som Eberhard ikke ret kunne kende, for drømmen forsvandt, og han sov roligt igen. Men da han vågnede, havde han endnu det samme syn, og hørte til sin største forundring følgende sang komme fra den egn i templet, hvor manden sad med harpen:

Der stander fjernt fra Norden
den vidtberømte stad,
hvor fagre kejserinde
med herskerspiret sad;
i Danmark og i Norrig
den kaldes Myklegård;
Konstantinopel ellers
den navn af verden får.

Den stad er såre prægtig,
så fuld af kunst og pragt;
de mænd gå der i purpur
og linnedfine dragt.
Dog ved jeg et klenodie,
som der ej findes tit:
Af ærlighed og troskab
har grækeren kun lidt.

Der gærer svig i barmen,
der er ej manden kæk;
der blinder broder broder,
der boler kvinden fræk.
De tror ej selv hinanden.
Da væringer drog frem,
og kom til Myklegården,
da stoled man på dem.

I Norden hades vellyst,
foragtes troløshed,
og har først helten svoret,
så holder han sin ed.
Der svækkes ikke kraften
der bleges ingen kind,
og kæmpen går i kampen
med et fornøjet sind.

Nu stod de danske kæmper
for borgen, som en væg,
med lyse sværd og brynjer,
med kruset gule skæg.
Didind ej turde vove
sig da den mindste mus;
normannen slog en skjoldborg
om gamle kejserhus.

Og Harald Hårderåde,
det var en høvding stor,
hvis rygte sig udbredte
alt over viden jord;
en kongesøn fra Norge.
Thi red vi under ø;
og hvor de sværde blinkte,
der måtte fjenden dø.

Men Harald og Georgius
forligtes ikkun slet;
ej grækeren mon lide
den stærke normand ret.
Han skulle dele æren
og byttet med vor drot;
da skuled Myklegarden,
det led han ikke godt.

Uenige de skiltes;
thi droge vi derfra.
Otti store stæder
i heden Afrika
vi vandt med rige bytte.
Den dræbte blåmand lå
på heden mellem tidsler,
og månen så derpå.

Vi slog med skarpe sværde,
da græd vel mangen mø.
Tre stæder siden vandt vi
på skønne Sikilø.
Dog monne vi længe dvæle
ved en befæstet stad,
hvis mosbegroede mure
stod i en treleds rad.

Harald da, den frækne,
han lod, som han var død;
at bringe heltens kiste
til kirken, kongen bød.
Da håbed sleske munke
at få vor hele skat.
Med kerterne til lejren
de kom ved midjenat.

Man bar ham ind i kirken,
men han af kisten sprang.
Hej! hvor de norske sværde
i hvalte hvælving klang.
Ham fulgte vore skarer
did efter korten frist.
Da sejred vi med ære.
Det var en krigerlist.

Zoe, den Hugprude,
ham selver det tilstod:
for Harald brændte heftigt
af elskov hendes blod.
Dog kom han ej tilbage
mer kærlig, end tilforn.
Da kasted den forsmåede
dybt helten i et tårn.

Deraf dog atter elskov
forløste ham på stand;
ham fængselsdøren åbned
en fager liljevand.
Da flygted han med hende,
bort Harald sig begav,
besteg de sorte snekker,
og fo'r ad sorten hav.

Men andre gæve kæmper
drog bort i samme stund
på lange gyldne drager
ad smallen Niørvasund.
Da kasted vreden Ægir
os langt hen i det fjerne.
Vi ingen kyster kendte,
til sidst ej nogen stjerne.

Ved denne hule klippe
vi redded dog vort liv.
Da bygged vi os hytter
så nær ved fjordens siv,
arbejded her i bjerget;
der var ej andet valg,
og heltesværdet rusted,
u-draget af sin balg.

Herr Eigil var vor høvding,
han bragte værktøj med;
han stammer fra Vaulundur,
den vidtberømte smed.
For tiden at fordrive
ved luens røg og kvalm,
vi hamred lyse guder
af herligblanke malm.

Vi gik hos ham i lære.
Syv lange år svandt hen,
da stod Valhals aser
i hallen her igen;
som hist på hippodromen
de græske guder står,
hvor snelt om rendebanen
de lette vogne går.

Dog ere vi ej hedninger,
skønt vi dem agter stort;
vi mindes de bedrifter,
de har i Norden gjort.
De vore bolde fædre
i oldtid svigted ej;
derfor vi takke Odin
og Thor og rige Frej.

Dog har vi disimellem
til livets sidste frist
tilbedet fromt af hjertet
den hvide Jesus Christ.
Han skænke os at vende
hjem til vort fædreland,
alle vi arme fanger
fra denne klippestrand!

Men skal vi her forsmægte,
skal muldne vore ben
elendigt, langt fra hjemmet,
på fjerne klippesten,
da tyde dette mærke
med stærken billedskrift:
her leved og normanner,
og dét var vor bedrift.

Eberhard havde under sangen fuldeligt overbevist sig om, at han ikke drømte, men at alting var virkelig så. Nu forbavsedes han ydermere; for han troede tydeligt at kende Lademanns skønne tenor. Cordula var imidlertid også vågnet, og gjorde

store øjne. Templet var nu ganske lyst, og oppe i en gang, der omgav det som et galleri, så man snore, hvorover en temmelig tyk kone hængte ren vask op til at tørres.

"Ved Gud, det er Hanna Hellkraft!" råbte Eberhard.

"Ja, tilforladelig," vedblev Cordula, "og Lademann hjælper hende ad at sætte klemmer på tøjet."

"Så er vi dog kommet til Klippeborg, kære Cordula! Men hvordan er dette tempel kommet her, som vi tilforn ikke kendte det mindste til? Normannerne er dog ikke landet her i vor fraværelse, og har imidlertid smedet disse malmbilleder?"

"Se, Hanna!" råbte Lademann oppe på galleriet, "så sandt jeg lever, ligger ikke et par mennesker dernede i templet på madrasser; og ved pælen er bundet en båd, hvori ligger nogle matroser."

"Så har de dog nu opsnuset denne krog," sagde Hanna fortrædelig. "Man ved sig dog intet sted på jorden mere sikker for det menneskekram; overalt skal de have deres næser."

"Gud i Himlen! Hanna, det er Eberhard og Cordula!"

"Jo, nu kommer vi straks. Drømmer De nu igen, Lademann?"

"Nej, nej, Hanna! han drømmer ikke," råbte Eberhard og strakte sine arme ud imod hende. "Cordula og Eberhard er virkelig her."

"Nå, kommer I endelig engang?" svarede Hanna ganske tørt, og det klang næsten som en bebrejdelse, fordi de ikke var kommet før, men glæden lyste ud af hendes øjne. "Bi lidt! vi stiger straks ned til eder."

Efter en hjertelig hilsen fortalte Eberhard alt, hvad der var hændet siden sidst, og Hanna ville også rykke ud med alt, hvad hun vidste, men Lademanns kunstnersjæl kunne ikke tilstede,

at den skønne overraskelse blev utidigt svækket, og bød tavshed. Nu fulgte de unge ægtefolk ham og Hanna gennem en temmelig lang hulvej i bjerget ned fra den grønne skov i den herlige frugtbare dal, hvor de så to nydelige huse med haver, bygget i nærheden af nogle store træer.

Uden for den ene husdør sad Wolfgang på bænken og legede med en dejlig dreng, han havde på skødet, og som hele tiden ville gribe ham i øreskægget med de små hænder. Lige overfor sad Litzberg ved bordet, og var sysselsat med at aftegne en gammel runesten, der stod opstillet for ham.

"Og nu, kære Eberhard!" sagde Lademann hurtigt, da nogle træer på vejen atter skjulte dem, "vil jeg løse gåden med få ord, inden herr Litzberg efter sædvane tager mig ordet af munden, når han ser os."

Og af ham fik de dog i den første halve time intet rigtigt at vide, for jo nysgerrigere de blev, jo mere ville han opholde dem med drillen.

"Vi er altså ikke her på Store-, men på Lille Klippeborg. Da øen hist havde mistet sin selvstændighed, da de indvortes uenigheder endnu ikke ophørte, havde vi ingen lyst til at blive der længere. Wolfgang, Litzberg, Hanna Hellkraft og jeg drog til denne skønne bjergø, hvor vi atter lever som lykkelige eneboere, uden at tage del i verdens larm og forfængelighed. Magister Schmelzer måtte blive ovre hos indbyggerne og prædike Guds ord for dem; og de kunne have det nødig. Mange af landets børn der går formodentlig til Europa eller Nordamerika med deres penge (for skattene er nu alle delt ud), så snart hollænderne tager den i besiddelse.

Her har herr Litzberg i Deres fraværelse bygget to gode huse; det ene til herr Wolfgang og hans kone, det andet til Dem, hvis De engang skulle vende tilbage. Litzberg bor hos Wolfgangs. Hanna Hellkraft og jeg bebor et par stuer i Deres hus. Men de smukkeste værelser står altid rede for at modtage Eberhard og hans brud, når det skal være.

Husene var allerede længe færdige, og vi havde boet her et par måneders tid, før vi opdagede det nære tempel i det hule fjeld. Vidtløftige snævre gange fører did ned gennem bjerget fra landsiden, og intet skib nærmer sig kysten der fra søsiden, fordi grunden er fuld af skær og rev. De er lykkelig sejlet alle disse farer forbi, kære Eberhard! lige ind i helligdommen, og vi kan takke en gammel ven af Dem for at have opdaget hemmeligheden på det tørre."

"Hvorledes det?" spurgte Eberhard.

"Husker De ikke, at De ved Deres afrejse, da intet kunne trøste Dem for tabet af den skønne Cordula, betroede mig at sørge for Deres puddel Pasop, til De kom igen? En ulykkelig elsker må man holde noget til gode; men det var ikke ret af Dem, kære Eberhard! Det tro dyr var nær død af længsel, og jeg havde allerede tiltænkt Pasop en grav under det træ, hvor salig bedstefader efter sagnet lagde den lille Beautiful; men han kom sig igen, tog til takke med min omsorg, gjorde mit nærmere bekendtskab, og lod til at håbe på bedre dage i fremtiden. Han har her opdaget det hedenske tempel, ligesom for få år siden guanchernes hule på Teneriffa.

Nogle sølvplader, som vi fandt i en stenstue, gav os den oplysning, at her har levet en del nordiske kæmper i det ellevte århundrede. Siden har vi nede i dalen fundet deres runestene

og gravhøje. En islandsk matros, egentlig en forulykket student, der sidst kom med kaptajn Horn, og fik lov til at blive på Store Klippeborg, har hjulpet Litzberg med at oversætte den gamle kæmpevise og den saga, som findes optegnet på sølvpladerne. Siden har vi hver bidraget sit til at bringe viseoversættelsen i rim igen. Islænderen lærte mig en gammel dansk melodi til den; og jeg synger den gerne nede i templet, hvor digterguden Bragi sidder med sin harpe, og hvor hans hustru Idun står ved siden af ham med udødelighedens æbler."

"Men, bedste Hanna," spurgte Cordula nysgerrigt, "hvorledes kommer du da til at vaske og hænge klæder op i det gamle hedningetempel?"

"Fordi der flyder en varm kilde," svarede Hanna, "som letter mig arbejdet. Stedet er også et bekvemt ly mod regn og hede, skønt det er noget gyseligt. Men jeg har gerne Lademann med, for han er nu mit barn; og under arbejdet spiller han mig sædvanlig noget for på harpen. Jeg kan også nok lide, mens jeg vasker, at se på de gamle afguder, som står der og betragter mig med deres skæg og deres hammere. Jeg kommer tit derved til at tænke på dødningedansen i kirkegårds-hallen i Leipzig, hvor jeg sad og spandt, når Eberhard var hos mig. Nu er Lademann min Eberhard; den anden har taget sig en smuk ung kone, og bryder sig pokker mere om den gamle Hanna Hellkraft."

"Fy, Hanna! hvor kan du tale så?" råbte Eberhard, og faldt hende om halsen. "Holder man da mindre af sin moder, fordi man bringer hende en smuk svigerdatter?"

Nu havde Litzberg opdaget dem langt fra med sine falkeøjne.

"Ved Gud," sagde han, "der kommer de!"

"Hvem?" spurgte Wolfgang nysgerrigt og satte barnet ned.

"Eberhard og hans brud."

"O, min Gud! Sophie! kære Sophie! Kom ud. Der er de, vore venner, som vi har længtes så inderligt efter."

"Stille!" bød Litzberg, "vi vil have en lille spas med ham. Jeg vil fixere den gode Eberhard lidt."

"Straks fixere!" sagde Wolfgang misfornøjet.

"Kun et øjeblik, herr kaptajn! for at glæden siden skal blive des større."

Wolfgang måtte tage barnet på skødet igen og vende de kommende ryggen. Litzberg sad så fordybet i sit arbejde, at Eberhard kunne snige sig bag på ham og klappe ham på skulderen. Litzberg så i vejret, stirrede på Eberhard uden at rejse sig, uden at forandre en mine, og sagde ligegyldig, idet han tog ham ved urkæden: "Ih se, der har De jo fået Dem et nyt signet i Deres ur, kære Eberhard!"

Eberhard så forundret på ham; men i dette øjeblik sprang puddelen, der havde opsnuset sin herre, ud af husdøren på bordet, væltede tuschkoppen over tegningen, satte poterne på Eberhards skuldre, og slog Litzberg med den logrende hale i ansigtet.

"Det skader ham ikke," råbte Wolfgang. "Hunden gør eder til skamme, den modtager sin gamle ven hjerteligere end I."

"Hvad bryder jeg mig om den snavs tegning?" sagde Litzberg, utålmodig over at Wolfgangs omfavnelse varede for længe, da han selv ville til at hilse på sin gamle rejsekammerat. "Gud ske lev, at vi har ham igen, at jeg har et menneske igen, jeg hver dag kan trættes og forsones med! Her gav de kedsommelige mennesker mig alle ret, når vi diskuterede, og jeg vil ikke have

ret; men de skulle heller ikke have det, for intet menneske har fuldkommen ret eller uret."

"Kære, kære Eberhard!" råbte Wolfgang, "se dog engang, der har vi atter en Albert Julius. Han går med faldhat, i sløjkjole, og jeg har nylig skåret ham en kæphest. Sophie! kom dog ud; her er Eberhard og Cordula."

En smuk ung kone åbnede døren, og fløj i den uventede venindes arme.

Henrik Schlenk havde sneget sig i hælene på de andre, og gjorde imidlertid bekendtskab med den tro Rudolf, Wolfgangs tjener, som vi kender af levnedsbeskrivelsen.

Nu bragte Lille-Klippeborgerne de unge ægtefolk ind i deres smukke ny hus. I dagligstuen fandt Eberhard Luthers, Shakespeares og Albert Julii billeder hængende på væggen. Også hans moders portræt hang over kanapeen af det gule plys fra Leipzig. I det velbekendte skab lå Bibelen, uret, den afblegede sløjfe og flere andre relikvier.

Eberhard knælede ned for den ærværdige Alberts billede.

"O, min kære, gode stamfader!" råbte han, "din ætling er nu lige så lykkelig, som du var. Efter mange genvordigheder vandt han sin Cordula, som du din Concordia. Et uskyldigt, frit, idyllisk liv, menneskets bedste lod på jorden, begynder her forfra igen. O, lad din ånd, tillige med min moders, med Luthers og Shakespeares, omsvæve os, at vi må nyde livet som du, betragte verden med Shakespeares øje, og ane Himlen med Luthers hjerte!"

Om "Øen i Sydhavet"

Forfatter: Adam Oehlenschläger (1779-1850).
Org.udgave: *Øen i Sydhavet. Roman.* Paa Forfatterens Forlag, trykt hos H. F. Popp, København 1824-1825.
Denne udgave baseret på: *Oehlenschlägers Eventyr, Fortællinger, Noveller og Roman*, udgivne af F. L. Liebenberg (1810-1894), 3. og 4. del. Forlagt af Selskabet til Udgivelse af Oehlenschlägers Skrifter, København 1862.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter John William Waterhouse (1849-1917): *Miranda – The Tempest* (1916).

ISBN 978-87-7979-874-8

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-296-8 (Ølstykke 2013),

www.ebib1800.dk

Note 1: **Scilicet:** Af latin *scire licet*, dvs. underforstået. *Red.anm*.

Note 2: Du har oprejst dig et minde, varigere end malm

Note 3: *Vandet fra Köln:* Eau de Cologne. *Red.anm.*

Note 4: **Truchsess:** Hofmand med særligt ansvar for husvæsen og køkken. *Red.anm.*

Note 5: **Hollænderby:** Det senere Frederiksberg

Note 6: **En tår for gøgen:** En morgenopstrammer.

Note 7: **Vandskræk:** Hundegalskab. *Red.anm.*

Note 8: "Golgatha", her "retterstedet". Red.anm.